

DON BOSCO LEVEN EN WERKEN

- PRO MANUSCRIPTO -

DON BOSCO

**Leven en werken, aan de hand
van zijn gedenkschriften**

door

G. B. LEMOYNE

VIERDE DEEL

1850 - 1853

Die Nederlandse vertaling
van dat vierde deel van de
"Memorie" kwam eveneens
tot stand onder het impuls
van de DON-BOSOKRING, ge-
leid door Z.E.H. M. Baert,
te Oud-Heverlee, in het
jaar 1963

Vertaling : J.H.P. Jacobs.

H O O F D S T U K I

OPSTAND EN TROUW

De leiders van de sekten legden het erop aan een Staat te stichten die niet meer in de naam van God zou heersen, en die ook geen wetten meer zou uitvaardigen uit naam van God. Maar uit naam van het volk en volgens de grillige volkswil, die zijzelf eerst listig zouden vormen. Van lieverlee wilden zij, wat ze tot dan toe huichelachtigerwijze als eerbiedwaardig voorgesteld hadden, omverwerpen, maar op een dergelijke manier, dat het volk het zelf niet zou merken, of pas wanneer het al ten verderven gevoerd was door zedenbederf en geestelijke dwalingen, die zij indronken uit de kranten, boeken en theaters, op scholen en in politieke bijeenkomsten. Door de noodzakelijkheid der nationale onafhankelijkheid te verkondigen wierpen zij zich tot dat doel op als apostelen van de vrijheid van denken, van geweten, van godsdienst en drukpers.

Het was de vrijheid die door de heilige Petrus wordt aangeduid als Velamen habentes malitiae libertatem, (1) wat in de grond van de zaak niets minder betekent dan oorlog tegen alles wat van ver of dichtbij herinnert aan de menselijke trots, dat er een God is aan wie men tot volkomen gehoorzaamheid gebonden is. Het is daardoor dat de sektarische wetgevers verkondigd hadden en nog steeds verklaarden: Wij zijn de wet en niets staat er boven de wet, noch God noch Kerk. Zij beschouwden de katholieke Kerk eenvoudig als een particuliere gemeenschap, zonder betekenis, zonder rechten en zonder belang voor het burgerleven, gescheiden van de Staat en, erger nog, een vijand die onophoudelijk bestreden diende te worden. Rex sum ego! had Jezus Christus gezegd; maar zij antwoordden hem: Nolumus hunc regnare super nos.

Doch vae qui condunt leges iniquas, dreigde Isaias. (2) Iedere politiek, zegt Bonald, wordt sterk door alles wat zij aan de godsdienst toestaat en verarmt zichzelf door alles wat zij hem weigert. Waar de eerbied voor het Pausdom vermindert, verdwijnt de eerbied voor de vorst. Tegen Lodewijk XIV die door slechte raadgevers tegen de Kerk opgehitst werd, liet de beroemde Colbert zich in zijn testament aldus uit: "Nooit staat een zoon ongestraft op tegen zijn vader. Al wat Gij onderneemt tegen de Paus, zal op Uwe Majesteit zelf terugvallen."

(1) 1 Petr. 2,16.

(2) 10,1.

En helaas de leiders der volkeren misprezen de Kerk en werden gewonnen voor de revolutie, die de soevereiniteit van het volk wil, om de monarchie tot slaaf te maken van het parlement en het parlement tot slaaf van de massa. Het einde van al haar wijsheid is: Geen God meer, geen koning meer, geen meester meer. Afschaffing van de eigendom! Socialisme en communisme! - Doch de stem en het gebed van de heilige Kerk en de almachtige arm van God zullen het onzinnige plan verijdelen, niet echter zonder dat de afvallige Staten zullen hebben te boeten voor hun opstandigheid.

Doch was er geen land, geen stad en ik zou zeggen geen dorp, waar, als zout der aarde en licht der wereld, niet een heilige persoon onder iedere rang en stand, en vooral onder de bisschoppen, priesters en kloosterlingen leefde, die God smeekten om barmhartigheid voor de mensen, met heldhaftige werken van liefde de ongelukkigen opbeurden, God en de Kerk een blijk van gehoorzaamheid schonken dat dien door de dwazen geweigerd werd. Tot dien behoorde ook Don Bosco. Tot richtsnoer van zijn handelingen had hij de Tien Geboden gekozen, de geboden van de Kerk, de plichten van zijn eigen staat, en hij legde een grote ijver aan de dag in het trouwe naleven daarvan. Hij was zozeer vervuld van de geest van die observantie, dat hij gedurende heel de tijd van zijn leven niet anders scheen te kunnen handelen. Nooit zou men bij hem kunnen bespeuren dat hij in gebreke bleef of onachtzaam was bij de vervulling van zijn christenplichten, van zijn plichten als geestelijke, als hoofd van een kloostergemeenschap, als overste van een Congregatie; en zelf leefde hij het best de regels na die hij had ontworpen.

Tegelijkertijd was het hem een gruwel dat velen de goddelijke wil met voeten traden, de naam van God, van onze Heer Jezus Christus, en van de Heilige Maagd vervloekten; hij werd van grote bitterheid vervuld als hij zag hoe de onzedelijkheid de onschuld van zoveel jongens belaagde; zijn hart bloedde als hij zag hoe de Paus beledigd en de rechten van de Kerk miskend werden. Zijn gehoorzaamheid aan de geboden van die goede Moeder omvatte de kleinste voorschriften, de heilige ceremonieën en rubrieken, de verschillende antwoorden van de Heilige Romeinse Congregaties, en hij verlangde dat zijn ondergeschikten eveneens zo zouden handelen. Zelfs in de dingen waarin vrijheid van interpretatie en handelen was gelaten, gaf hij de voorkeur aan de opvatting die het meest in over-eenstemming was met de geest van de Kerk.

De theoloog Ascanio Savio verklaarde: "Ik heb hem gekend als onbespelijk in alles en heb in mijn hart nooit ook maar even verondersteld dat hij de onschuld van het Doopsel zou hebben verloren.

De theoloog Reviglio ondersteunt dat getuigenis: "Hij was vervuld van een dermate grote afschrik voor schuld, dat ik hem in de elf jaren dat ik hem heb kunnen gadeslaan, nooit vrijwillig een dagelijkse zonde heb zien begaan."

En Don Michele Rua aarzelt niet te zeggen: "Ik heb zevenendertig jaren aan de zijde van Don Bosco doorgebracht, en hoe meer ik nadenk over zijn levenswandel, over de voorbeelden die hij ons gesteld heeft, over de lessen die hij ons heeft geschonken, des te meer groeit in mij eerbied en verering voor hem, de overtuiging van zijn heiligheid, zodat ik zou kunnen zeggen dat heel zijn leven volkomen van God vervuld was. Het

maakte meer indruk op mij Don Bosco in zijn gewone doen en laten gade te slaan, dan het lezen en overwegen van gelijk welk geestelijk boek."

Dezelfde overtuiging hebben verscheidene honderden uitgesproken die van 1846 tot 1888 met de beemide Don Bosco hebben samengewoond.

H O O F D S T U K I I

JONGENS OPGENOMEN IN HET GASTHUIS VAN VALDOCCO - PATER,
RED MIJ! - EEN KELNER IN GEVAAR - DON BOSCO OP TOCHT
VOOR ZIJN STUMPERS - DE VOORZIENIGHEID LAAT HEM NOOIT
IN DE STEEK - TEGENGIFTEN - HET AVONDPREEKJE EN DE
VRAGEN - HET VEERTIGURENGEBED EN DE ZANGSCHOLEN - EEN
VREEMDE VERSCHIJNING IN HET KLEINE THEATER - LIEFDE,
NEDERIGHEID EN WAAKZAAMHEID.

Vervolgen wij thans ons verhaal. Terwijl Don Bosco toezag op de godsdienstige en zedelijke vorming van de zevenhonderd en meer jongens van het zondagsoratorio van de H. Franciscus van Sales en waakte over zijn duizend jongens, die het patronaat van de H. Aloysius van Gonzaga en van de Engelbewaarder bezochten, verloor hij de arme jongens van zijn groeiende "Tehuis" niet uit het oog. Dien beschouwde hij zelfs als zijn oogappels en hij legde een zorg voor hen aan de dag, die de meest toegewijde en genegen vader niet zou hebben kunnen overtreffen. In dat jaar had hij ongeveer veertig leerlingen. Bijna aanhoudend ontving hij brieven van pastoors, ouders, of andere personen om de een of andere jongen bij hem aan te bevelen. Wanneer Don Bosco zoveel ellende hoorde, maakte ontroering zich van hem meester en in de vrees dat door een weigering van zijn kant die jongen verkeerd zou terechtkomen, verleende hij hem dikwijls gastvrijheid. Aan de smeekbeden van de jongens zelf kon hij geen weerstand bieden.

De Onderwijsinspecteur van de Spezia, de heer Bonino Alvaro, vertelde ons in 1884 het volgende treffende feit waarvan hij getuige geweest was toen hij als onderwijzer van de lagere gemeenteschool, in 1850 het Oratorio bezocht als lesgever in de catechismus.

Een vader in Turijn was protestant geworden om de dertig zilverlingen te ontvangen, waarmee de vijanden van God de afvalligen beloonden. De ongelukkige wilde dat zijn vrouw en zoon evenzo zouden doen. Maar hij slaagde niet in dat opzet, daar de brave vrouw in godsdienstig opzicht stevig in haar schoenen stond en ervoor zorgde dat haar jongen standvastig bleef. Het waren Savooiaards. De arme moeder weende en smeekte. Maar op zekere nacht had de jongen een droom. Het was hem alsof hij naar de tempel van de protestanten gesleurd werd en hij verzette zich vergeefs tegen dat geweld. Maar terwijl hij zo streed, verscheen er plots een priester, om hem uit de boosaardige klauwen te bevrijden en hem met zich mee te nemen. Toen hij 's morgens wakker werd, vertelde hij de droom aan zijn moeder, die alle mogelijke manieren zocht om de jongen in

een of andere inrichting onder te brengen, omdat de vader zijn kwaadaardige opzet niet wenste te laten varen. In de loop van de week kwam zij iemand tegen die haar de raad gaf zich tot Don Bosco in Valdocco te wenden, en te zien of er in het Oratorio niet een toevluchtsoord voor de jongen te vinden was. 's Zondagsmorgens begaf zij zich met haar jongen erheen en toen zij vernam dat de Mis zou beginnen, trad zij de kerk binnen. Toen verscheen Don Bosco die de Mis begon. De heer Bonino Alvaro zat op zijn knieën naast de bedoelde jongen die, toen hij Don Bosco nog maar nauwelijks gezien had, bij herhaling en vrijwel buiten zichzelf uitriep: C'est lui, maman! C'est lui-même! C'est lui-même! dat wil zeggen, de priester die hem in zijn droom verschenen was. De jongen slaakte allerlei kreten, zijn moeder weende en de heer Bonino, die hun eerst onder ogen bracht dat het toch geen pas gaf in de kerk zo te keer te gaan, maar toen wel inzag dat hij er niet in slaagde hen te kalmeren, ging vervolgens met moeder en zoon naar de sacristie, waar hij het verhaal van de droom vernam en dat de jongen in Don Bosco de priester herkend had die hem had bevrijd. Intussen keerde Don Bosco in de sacristie terug en hij had zich nog niet van zijn gewaden ontdaan, of de jongen liep op hem toe, sloeg zijn armen om Don Bosco's knieën en zei: "Pater, red mij!" - Don Bosco nam hem in zijn huis op en de kleine Savooiaard verbleef verscheidene jaren in het Oratorio.

Tal van andere jongens die *in* gevaar verkeerden, werden door Don Bosco gered doordat hijzelf hen ontdekte en in zijn huis opnam. Op zekere dag kwam hij een bepaald café van Turijn binnen en hij werd bediend door een jongen van een aanvallig voorkomen. Terwijl de jongen hem koffie inschonk, begon Don Bosco hem op een beminnelijke manier allerehande te vragen en vervolgens, toen het ene woord het andere met zich bracht, trachtte hij het hart van de jongen te doorgronden. De jongen, ingenomen door het vaderlijke optreden van de priester, kende geen geheimen voor hem en legde hem de toestand van zijn ziel volkomen bloot en die zag er nogal beklagenswaardig uit. Het gesprek werd echter telkens onderbroken, daar de jongen af en toe nieuwe klanten moest gaan bedienen, maar telkens keerde hij bij Don Bosco terug, nu eens onder het ene, dan weer onder een ander voorwendsel. Don Bosco sprak op onderdrukte toon en niemand, zelfs de waard niet, had enig idee van een zo belangwekkend gesprek.

Don Bosco eindigde met tegen hem te zeggen:

"Vraag je baas verlof om naar het Oratorio te komen, dan kunnen we verder zien."

"Dat zal de baas zeker niet goedvinden."

"Maar jij kunt hier niet langer blijven."

"Dat zie ik wel in, ik begrijp het best; maar wat moet ik doen?"

"Loop weg!"

"Waar naartoe?"

"Naar je ouders."

"Die heb ik niet meer. Ze zijn dood. Ik sta alleen."

"Kom dan bij mij."

"Waar is dat?"

"In Valdocco, nummer zo-en-zoveel."

"En wanneer moet ik daar zijn?"

`Neem je kleren en kom zogauw mogelijk naar me toe. Doe het zo, dat niemand iets kan merken van wat je van plan bent. En kom. Het zal je aan niets ontbreken. Je krijgt brood, een dak boven je hoofd, en een opvoeding

die je een prettige toekomst belooft. Ik zal een vader voor je zijn."

Don Bosco verliet het café. De volgende dag was de jongen gevlucht en in het Oratorio aangekomen met zijn beetje armzalige kleren onder de arm. Hij werd een voortreffelijke christen en was gedurende tal van jaren een voorbeeld voor de leerlingen van het Oratorio.

Maar Don Bosco was bezorgd om de enen zowel als om de anderen te onderhouden en van schoeisel en kleding te voorzien. Zowel door de toestand van degenen die de jongens hadden aanbevolen als door die van de jongens zelf kon hij niet rekenen op de betaling van een kostgeld; en het merendeel van zijn beschermelingen verdiende weinig of niets. Hij ontving geen salaris en het ontbrak hem aan alle andere inkomsten. Daardoor stegen de schulden van de Zondagsoratorio uitermate en daar hij dikwijls niet de middelen had om ze te delgen op de vastgestelde tijd en in de mate die de schuldeisers vergden, zag hij zich bedreigd ofwel door het gevaar, zijn kinderen daaronder te laten lijden, of hen terug te brengen naar degenen die ze hem hadden toevertrouwd. Maar noch bij de ene noch bij de andere oplossing kon hij zich van harte neerleggen.

Terwijl hij het grootste vertrouwen op God stelde, op de belofte van Onze-Lieve-Vrouw en op de zekerheid van zijn zending, zou men hem in de loop van de week van de ene plaats naar de andere hebben kunnen zien gaan, waarbij hij nu eens bij de een, dan bij de ander op de beminlijkst denkbare manier aanklopte om steun. Wanneer hem op straat gevraagd werd, waar hij naartoe ging, antwoordde hij: "Ik ben op jacht voor die stumpers van me", en dan vervolgde hij zijn weg.

Dat was een heldhaftige opoffering die God alleen naar waarde kan schatten. "Naar zijn eigen getuigenis", zo schrijft ons Mgr. Cagliero, "was hij vurig en fier van aard, waardoor hij geen verzet kon verdragen en een onuitsprekelijke strijd in zich voelde, wanneer hij iemand moest gaan bezoeken om een aalmoes te vragen. En toch wist hij zich herhaaldelijk te overwinnen door opgewekt, niet alleen diegenen te benaderen, van wie hij wist dat zij bereid zouden zijn om hem hulp te verlenen, maar eveneens degenen die hem min of meer vreemd of zelfs vijandig gezind waren. En wanneer hij de eerste keer niet verkreeg wat hij verlangde, verscheen hij telkens weer met een beminlijkheid die de geïmoederen wel moest treffen. Ik kan dat getuigen doordat ik hem later tal van keren bij die bezoeken vergezelde, en door de vertrouwelijke mededelingen die hij me, op mijn verzoek, herhaaldelijk deed.

"Voor zijn jongens spaarde hij moeiten noch vernederingen. Soms vond hij een welwillend onthaal; dikwijls stuitte hij op vernederingen, beledigingen en bittere verwijten, maar hij liet alles met vreugde en zonder zich gekwetst te tonen over zijn kant gaan en evenmin kon dat het vuur van zijn liefde doen afnemen. Hij vermenigvuldigde het aantal van zijn brieven aan vermogende personen, waarin hij hun om hulp verzocht. Toen hij op zekere dag een beledigend briefje ontvangen had, gaf hij een der zijnen opdracht een briefje terug te zenden en duidde hem aan wat die moest schrijven. "schrijf hem", zo zei hij, "dat het hem vrij staat mijn wezen al of niet te helpen, maar dat als hij meent mij te moeten beledigen omdat ik me met hen bezighoud, dat Onze-Lieve-Heer zeker niet aanstaat; biedt hem niettemin mijn eerbiedige complimenten aan en geef hem de verzekering dat ik het hem in generlei opzicht nadraag. - Na

het ontvangen van die brief werd de bedoelde heer gematigder in zijn oordeel en van dat ogenblik af zelfs een vriend en bewonderaar van Don Bosco."

Don Bosco was echter noch brutaal noch lastig. Hij stelde zich tevreden met het uiteenzetten van de noden van zijn jongens zonder precies aan te duiden hoeveel geld hij nodig had. Hij liet het over aan degenen die hem aanhoorden, zelf het welwillende en logische besluit te trekken uit zijn uiteenzettingen. Heel vaak werd hem de vraag gesteld hoeveel hij nodig had, doch hij antwoordde dan eenvoudig door zijn verhaal nog eens te doen, zonder op de directe vraag in te gaan. Die manier van optreden leverde hem nog grotere aalmoezen op dan die hij van de edelmoedigsten zou kunnen ontvangen.

Niettemin wendde hij zich niet altijd in smekende of verzoekende vorm tot die rijke personen; maar in buitengewone gevallen legde hij hun op een beminnelijke manier en als iemand die gezag heeft om dat te doen de verplichting op een bepaalde en aanzienlijke som te schenken. En hij verkreeg dan steeds wat hij vroeg. Ook dat is een van de wonderen van Don Bosco dat hij verscheen als een vertegenwoordiger van een bovennatuurlijke wil. Later zullen wij hier nader op ingaan aan de hand van de feiten.

Hij behield voor zichzelf geen enkele stuiver, en dikwijls moest hij zichzelf het noodzakelijke ontzeggen, om het aan zijn beschermelingen ten goede te laten komen. Wat hem aan aalmoezen geschonken werd besteedde hij van ganser harte voor hun welzijn. Hij gebruikte het geld zoals dat paste voor een bekwame beheerder; en wanneer hij verplicht was, uitgaven te doen, wist hij dat op een handige manier en op het juiste ogenblik te doen. Dat was de opinie van allen, die hem hadden leren kennen. "Op zekere dag", zo vertelde Giuseppe Brosío, "bevond ik mij jaren later in een kring van groothandelaars, bankiers en journalisten, onder wie ik ook de directeuren meende te herkennen van de Gazzetta del Popolo, Govan en Bottero. Hoewel zij tegenstanders van de godsdienst waren en dientengevolge vijanden van Don Bosco en van het Oratorio, hoorde ik dat zij zich niet te goed achtten om bij herhaling te verzekeren, dat wanneer Don Bosco minister zou geweest zijn, de regering geen schulden zou gehad hebben. - Een dergelijke eerbied was de oorzaak van het vertrouwen dat de burgers in hem stelden, wanneer zij hem hun geldelijke steun aanboden."

Heel vaak echter zag het er ook naar uit dat de hulpmiddelen zouden gaan ontbreken. In 1850, als gevolg van de oorlog, en daarna tengevolge van andere op elkaar volgende tegenspoeden, bevond de kleine gemeenschap zich dikwijls in grote moeilijkheden. Men wist dan dat men voor de volgende dag geen brood in huis had en geen stuiver in de kas. Maar Don Bosco kende nooit ook maar de geringste twijfel erover of hij zou geholpen worden aan de nodige middelen, en steeds rustig en opgewekt riep hij uit: "Eten jullie maar, jongens, ik verzeker jullie, dat er genoeg zal zijn!" En inderdaad liet de goddelijke Voorzienigheid hem nimmer in de steek. En terwijl het aantal van de opgenomen jongens met de dag steeds meer toenam en de tijdsomstandigheden zich ernstig lieten aanzien, hoefde hij toch nooit een beschermeling van het Oratorio weg te zenden als gevolg van gebrek aan het noodzakelijk. Dat was als het ware een beloning voor zijn hele levenswijze, die zoals men zou kunnen zeggen, nooit iets anders geweest is dan een aaneenschakeling van heldhaftige liefde ten opzichte van de evenmens voor wie hij alle mogelijke moeite deed en in heilige ijver werkte.

Maar zijn meest uitgelezen zorg besteedde hij aan de belangen van de jeugd. De middelen tot verderf werden met de dag heviger en kwaadaardiger. Door de vrijheid van drukpers werden er in ruime mate in werkplaatsen en winkels, verderfelijke boeken en bladen verspreid. Het gebeurde daarbij heel vaak dat men meesters en knechten, winkeliers en bedienden, kleermakers en schoenmakers, vraagstukken van godsdienst en moraal ter sprake hoorden brengen, en dat zij er dingen uitkraamden met een stelligheid alsof zij hoogleraren aan de Sorbonne waren. Daardoor werden het geloof en de goede zeden blootgesteld aan de allergrootste gevaren. Daar Don Bosco gedwongen was zijn jongens de stad in te laten gaan om een vak of ambacht te leren, nam hij steeds nauwkeurige informaties over de betrokkenen, bij wie hij de jongens wilde onderbrengen, en, wanneer het nodig was, nam hij er ook een weg op de ene plaats om hem bij een andere baas onder te brengen, bij wie hij hem beter ondergebracht achtte. Bovendien ging hij vaak naar de patroons om inlichtingen in te winnen over het gedrag, en liet zodoende niet alleen verstaan dat de arbeidsijver van de jongens hem ter harte ging, maar tegelijkertijd, dat hij er uiterst prijs op stelde dat zijn beschermelingen geen gevaar zouden lopen op moreel en godsdienstig gebied. Thuis hield hij zich daarna dan zoveel als mogelijk was met hen bezig; op een geschikte manier probeerde hij dan te achterhalen wat zij in de loop van de dag aan verkeers gehoord of gezien hadden; en daarna diende hij hun als een ervaren en beminnelijke arts het tegengif toe om de opgedane verkeerde beginselen uit hun geest te verdrijven en de slechte indrukken uit hun hart weg te wissen die er in de loop van de dag ingegrift waren.

Al van het eerste jaar af was het zijn gewoonte een kort praatje te houden na het avondgebed, maar terwijl hij dat in het begin slechts bij uitzondering deed, en eigenlijk alleen maar op de vooravonden van zon- en feestdagen en bij gelegenheid van de een of andere plechtigheid, begon hij in dat jaar echter vaker die gesprekken te houden, en wel ongeveer iedere avond. In die korte toespraak, die twee tot drie minuten duurde, zette hij nu eens een leerstellig punt dan een levensregel uiteen, in de vorm van een vertelling, waar de jongens met het grootste genoegen naar luisterden. Bovenal was het zijn doel hen te waarschuwen tegen de onjuiste meningen van de tijd, en tegen de dwalingen der protestanten, die zich in Turijn hoe langer hoe meer verbreidden. Soms vertelde hij hun, om beter hun aandacht te boeien en om een goed beginsel dieper in hun geest te prenten, een of ander stichtende gebeurtenis uit de loop van de dag, of iets uit de geschiedenis of uit het leven van een Heilige. Andere keren, zoals hij ook gedaan had en nog steeds deed met de externe jongens van de zondagsatoria, gaf hij een vraagstuk op om op te lossen, of enkel een vraag, waarop een juist antwoord gegeven moest worden. Bijvoorbeeld: Wat zou het woord God betekenen en Jezus Christus. Wat betekent de uitdrukking katholieke kerk? Wat betekent Concilie? Waarom straft God de onboetvaardige zondaar met de eeuwige straf, en dergelijke meer. Meestal stelde hij enkele dagen tijd ter beschikking om het antwoord te vinden. Het antwoord werd op een briefje geschreven, dat de naam en voornaam van de schrijver vermeldde. Degene die een goed antwoord gaf kon rekenen op een kleine beloning. Op die wijze bracht Don Bosco de jongens aan het denken; en intussen leerden zij zelf de nuttigste waarheden ontwikkelen, zodat zij die nooit meer zouden kunnen vergeten. Die kleine toespraken werden steeds voorafgegaan

door het inleveren van de voorwerpen die de jongens in huis en op de speelplaats hadden gevonden. Don Bosco noemde die voorwerpen dan op en degene aan wie ze toebehoorden meldde zich om ze weer in ontvangst te nemen.

Intussen was aan de verschillende godsdienstige oefeningen en plechtigheden die hij ingesteld had om de veelvuldige biecht en communie te bevorderen ook de jaarlijkse uitstelling toegevoegd van het Heilig Sacrament onder de naam van het veertigurengebed; en in de kleine loodskerk, die voor die gelegenheid mooi versierd was, duurde die oefening drie dagen lang met gezongen missen, lof en Tantum Ergo, met muziek en preek. Precies als in de parochiekerken. Dat was een nieuwe gelegenheid om het muziekonderricht aan te wakkeren. Don Bosco deelde de jongens in drie groepen in, en in elke groep een van zijn leerlingen, die al beter in de muziek ingewijd waren, om de zang te ondersteunen. Eén van dien was Giacomo Bellia.

"Don Bosco", schreef Carlo Tomatis, "hamerde daarbij op een oude, gammel piano om ons zijn melodieën te leren en soms onderrichtte hij de een of ander in het vioolspel, om de solozang te begeleiden. Op een dag in 1850 liet hij zich inspireren door een motief dat hij van de trompetten der soldaten hoorde die in de nabijheid van het Oratorio kwamen oefenen, en schreef een Tantum Ergo voor een enkele stem, dat ik bewaard heb en nog dikwijls heb gezongen, wanneer we met hem en met onze zanggroep naar de godsdienstplechtigheden in Turijn gingen, naar de naburige dorpen en heel dikwijls naar de Crocetta. Ook Felice Reviglio hielp Don Bosco bij de zang vanaf 1850 tot 1856.

"Enige tijd later bereidde Don Bosco zijn zangers en muzikanten een verrassing. Hij had de hand weten te leggen op een klein orgel met toetsen en met pijpen die helemaal van hout waren, en dat misschien een eeuw of twee geleden was gebouwd. Het hing een beetje uit elkaar, was weinig klankrijk, maar kon toch dienen om de vingers van de jonge muzikant te oefenen. Allen herinneren zich nog dat een der pijpen, die afgebroken was, een verschrikkelijk gebrom voortbracht dat allen hartelijk deed lachen. Dat instrument was opgesteld in de kamer naast de kamer van Don Bosco, en meer dan een der eersten die het bespeelden werden bekwame organisten.

"Muziek en toneel staan met elkaar in verband, en Don Bosco ging voort met de jongens bezig te houden met tal van graag geziene voorstellingen. Hij vermeed echter iedere uitvoering van een of ander toneelstuk dat onkosten aan kledij zou vereisen.

"Die eis van hem veroorzaakte bij een zekere gelegenheid een vrolijk tafereel, dat men zich jaren daarna nog levendig herinnerde. Toen de spelers eens een drama hadden ingestudeerd, dat De Drie Koningen heette, hadden zij onder elkaar een kleine samenzwering op touw gezet, en onder het voorwendsel van een plechtig lof te moeten gaan zingen in het Oratorio, kwamen zij aanzetten in het Refugium en in enkele parochies om vier koormantels te lenen. Ze wilden namelijk ook een mantel hebben voor Herodes. Ze kregen die gemakkelijk, daar zij beweerden uit naam van Don Bosco te komen en zij verstoepen de gewaden met grote zorgzaamheid, en op het ogenblik dat zij op het toneel moesten verschijnen, kwamen zij met de koormantels om de schouders triomfantelijk de planken op. Het is overbodig de lachstuip te beschrijven van de toeschouwers en het lachwekkende figuur dat de jongens sloegen, en die Don Bosco onmiddellijk de gewaden deed afleggen. Een vrolijke en on-

schuldige lichtzinnigheid was nu eenmaal het grootste deel van mijn kameraden eigen, die daarom echter met niet minder ijver studeerden en werkten. Intussen vonden de avondscholen voortgang. Don Bosco gaf er les in rekenkunde en schoonschrijven, en zijn aanwezigheid alleen al vervulde allen met een gevoel van onuitsprekelijke vreugde.

"Wat wij in hem bewonderden, zowel in die als in duizenden andere omstandigheden, was, dat hij zijn vastbeslotenheid steeds vergezeld deed gaan van beminnelijkheid van optreden, evenals van geduld en van die grenzeloze lankmoedigheid, waarmee hij moeilijkheden wist te overwinnen of te voorkomen, en dat gold zowel grote als kleine dingen, en alles leidde tot heel goede resultaten. Wat ons vooral aantrok was zijn grote nederigheid.

"Op een avond, terwijl hij bezig was met les te geven in het metrieke stelsel en berekeningen maakte op het bord, vergistte hij zich per ongeluk en slaagde er dientengevolge natuurlijk niet in de oplossing van het probleem tot een goed einde te brengen. De talrijke leerlingen zaten aandachtig toe te kijken en begrepen er niets van. Ik, die gemerkt had, waar de fout begaan was, stond op en, zo goed mogelijk, verbeterde ik hem. Andere meesters zouden een dergelijke opmerking in het publiek niet geduld hebben, maar Don Bosco aanvaardde mijn aanwijzing op een beminnelijke wijze en van toen af had hij groter achtting voor mij zodat ik er geheel van onder de indruk bleef.

"Daarbij, zijn waakzaamheid over ons gedrag liet nimmer na, daar hij niet kon dulden, dat de duivel onze zielen zou verderven."

Tot hiertoe Carlo Tomatis.

Voor het naleven van de tucht in die jaren 1849, 1850 werd Don Bosco terzijde gestaan door Don Grassini, die het ambt van prefect vervulde en die in het Oratorio kwam wonen, terwijl Don Bosco geroepen werd om in de verschillende delen van Piëmont te gaan preken.

H O O F D S T U K I I I

SENATOREN BEZOEKEN HET ORATORIO - SAMENSPRAAK - BRIEF
AAN DON BOSCO VAN HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
- SICCARDI BEREIDT DE WET OP DE KERKELIJKE
ONSCHEENDBAARHEID VOOR - MGR, FRANSONI IN PIANEZZA EN
BEZOEK VAN DON BOSCO - DE AARTSBISSCHOP RAAD HEM AAN
EEN KLOOSTERCONGREGATIE TE STICHTEN,

De onvermoeide inspanningen van Don Bosco deden het Oratorio in groot aanzien stijgen. In Turijn werd er veel over gesproken en, toen de eerste zorgen vergeten waren, kwamen velen ertoe het te eerbiedigen en spraken er niets dan goed over. Iedereen kon uit de feiten opmaken dat het Oratorio het geschikte middel was om tal van arme jongens uit de gevangenis te houden, terwijl het in plaats daarvan goede christenen en achtenswaardige burgers van hen maakte, want die goede resultaten waren voor iedereen zonneklaar en niemand kon ze ontkennen. Door de openbare mening, door persoonlijke betrekkingen en tenslotte door een stemming in de senaat werd de regering zelfs ertoe gedwongen zich voor het Oratorio te interesseren. In die tijd gaf een welwillend persoon, de heer Volpotto, lid van het huis Gastaldi, en die een vooraanstaande plaats in de Staat innam, aan Don Bosco de raad, het werk van het Oratorium op een of andere manier onder de bescherming van de regering te stellen. Don Bosco weigerde. En toen zorgde die heer ervoor, zonder dat Don Bosco er iets van wist, doch onder zijn eigen naam, door het zenden van een petitie aan het ministerie, voor een subsidie ten voordele van de jongens, Alvorens de zaak bij de regering aan te bevelen, wilde de senaat een nauwkeurig onderzoek instellen. Tot dat doel werd een commissie benoemd met de opdracht een bezoek te brengen aan het Oratorio, zich er van de omstandigheden op de hoogte te stellen en vervolgens verslag uit te brengen. De commissie was samengesteld uit drie senatoren, namelijk graaf Federigo Sclopis, (1) de markies Ignazio Pallavicini, en graaf Luigi di Collegno,

Ter uitvoering van hun opdracht begaven de drie adellijke heren zich in de maand januari van het jaar 1850 op een zondagmiddag naar het Oratorio van Valdocco. Het was ongeveer twee uur, en meer dan vijfhonderd jongens, in de hitte van hun spel, nu eens in het ene dan weer in

(1) Zie voetnota volgende bladzijde.

het andere spelletje verdiept, boden de aandachtige toeschouwer het dankbaarst mogelijke schouwspel Het zien van een zo grote groep jongens die daar ver-zameld waren, lopend en springend, bezig met gymnastiek of steltlopen, voortdurend geholpen en geleid door verschillende priesters en leken, deed de heren verbaasd staan toekijken, Na enkele ogenblikken riep Graaf Sclopis uit: "Wat een schouwspel!"

"Zeg dat wel," antwoordde Markies Pallavicini.

"Turijn," zo voegde Graaf di Collegno eraan toe, "Wat zou Turijn van geluk mogen spreken indien het meerdere dergelijke instellingen binnen zijn muren bezat."

"Wij zouden ons niet zo hoeven te ergeren," herhaalde graaf Sclopis, "aan het schouwspel van zoveel ongelukkige jongelingen, die 's zondags over straat lopen, toenemen in onwetendheid en slechte zeden."

Don Bosco die zich temidden van een troepje jongens bevond en die vreemde heren opmerkte, ging naar hen toe. Toen de eerste begroetingen achter de rug waren, vond er een gesprek plaats dat met behulp van verschillende en vooral van Don Bosco zelf, naderhand gereconstrueerd is kunnen worden, tenminste voor wat de hoofdzaken aangaat.

Sclopis: We hebben met verbazing het schouwspel gezien van zoveel jongens die hier in het spel verenigd zijn, een schouwspel dat ons uniek voorkomt. Wij weten dat de ziel van dat alles de priester Bosco is. Zou u zo goed willen zijn ons aan hem voor te stellen?"

Don Bosco: Dat is gauw gebeurd, de arme Don Bosco, dat ben ik.

Daarna verzocht hij hun, hem naar binnen te willen volgen, en hij bracht hen naar zijn armzalige kamer.

Sclopis: Het doet me veel genoegen vandaag persoonlijk met u te kunnen kennismaken, want door de faam was Don Bosco reeds lang bekend.

D.B.: Mijn faam dank ik zeker niet aan mijn verdienste, maar veel-
eer aan het gepraat van mijn jongens.

Pallavicini: Zij zijn het juist die in staat zijn om de waarheid te verkondigen, want ex ore infantium, zoals de profeet zegt, perfectis-
ti laudem.

Scl.: Het gerucht van die instelling is reeds doorgedrongen tot de Senaat, en de hoge vergadering heeft ons opgedragen nauwkeurige inlichtingen in te winnen, teneinde aan de hand daarvan een verslag uit te brengen. Ik ben graaf Sclopis, dat is markies Pallavicini en die heer is graaf di Collegno.

(2) Wie over graaf Federigo Sclopis sprak, noemde daarmee een der meest illustere Piëmontese patriciërs, een rechtschapen magistraat, de vertrouwensman van de Kroon, voorzitter van de senaat, scheidsrechter tussen de twee grote zeemogendheden Engeland en de Verenigde Staten in het geschil over het schip Allabama, Het was een man die aan wereldvermaardheid een godsdienstige en katholieke overtuiging paarde. Terwijl zijn naam geeerd werd op de beide halfronden, terwijl hem gelukwensen bereikten uit alle landen, telegrammen van alle mogelijke persoonlijkheden em hem geluk te wensen in de bedoelde kwestie, was het toch treffend die vooraanstaande persoonlijkheid het goede resultaat van zijn onderneming te zien toeschrijven aan de Vader van alle licht en de 17de september 1872 schreef hij in zijn dagboek deze woorden: "We zijn teruggekeerd uit Genève, na Uw zegen ondergaan te hebben, o Heer! Een diep, intens gevoel van dankbaarheid dringt mij tot U, mijn God." Zie Carattere e religiosità del Conte Federigo Sclopis, een gulden boekje, van de voortreffelijke pen van een andere Turijnse Patriciër, baron Antonio Manna, Turijn, 1880.

D.B.: Dat nederige instituut heeft tot na toe al veel en achtenswaardig bezoek gehad, doch dat zal zeker gerekend mogen worden tot het belangrijkste. De heren kunnen gerust vragen wat ze willen, het zal mij een genoegen zijn, hun zoveel mogelijk te voldoen.

Sel.: Wat is het doel van uw werk?

D.B.: Het doel is om op zondagen een zo groot mogelijk aantal jongens te verzamelen, die ofwel in de steek gelaten zijn door hun ouders, of die, van elders komend, in plaats van zich naar de kerk en de catechismus te begeven, anders verplicht zouden zijn door de stad te slenteren en kattenkwaad uit te halen. Hier gebeurt het tegendeel. Aange trokken door de spelen, door een hartelijk onthaal en een gezellige atmosfeer, worden zij opgevangen in een opgewekte ontspanning onder de ogen van werkelijke helpers. Intussen hebben zij 's morgens de gelegenheid om de heilige sacramenten te ontvangen, mis te horen, en naar een korte preek te luisteren die bij hun bevattingsvermogen is aangepast. 's Middags komen zij na enkele uren van gepast vermaak samen in de kapel voor de catechismus, daarna worden de vespers gezongen en er volgt onderrichting en daarna wordt de zegen gegeven, kortom, het doel is, de jongens bijeen te brengen, om achtenswaardige burgers van hen te maken en goede christenen.

Pallavicini: Dat is een zeer edel doel. Het zou te wensen zijn dat dergelijke instituten in die stad meer tot stand zouden komen.

D.B.: God zij dank is er in 1847 een soortgelijk instituut geopend in de buurt van de Villa Reale, het Valentino, en een derde werd niet zo lang geleden geopend in de stadswijk Vanchiglia.

Collegno: O, dat is zeer goed.

Scl.: Hoe groot is ongeveer het aantal jongens dat hier komt?

D.B.: Er zijn over het algemeen vier à vijfhonderd en meer jongens. En bijna evenveel komen er samen in de andere Oratorios.

Coll.: Gemiddeld zijn er dus vijftienhonderd jongens uit die stad, die op die manier bijeengebracht worden en door middel van de godsdienst op de weg van goed gedrag en eerzaamheid gebracht worden. Dat is een grote weldaad voor die stad, een grote steun ook voor onze regering.

Pall.: Wanneer bent u met dat werk eigenlijk begonnen?

D.B.: Ik ben in 1841 begonnen met enkele jongens bij elkaar te brengen, die erg ruw waren en bijzondere zorg nodig hadden, en het experiment leidde hiertoe, en uit het experiment bleek dat velen, zij het een weinig onverstandig, niet van kwade wil waren, maar, wanneer zij aan zichzelf zouden zijn overgelaten gemakkelijk tot een betreurenswaardig lot zouden zijn vervallen, en in de gevangenis terechtgekomen zijn.

Scl.: Uw werk is inderdaad menslievend en van aanzienlijke maatschappelijke betekenis. Het is een werk dat door de regering geholpen en gesteund zou moeten worden, en het zal u genoegen doen wanneer ik u zeg, dat de regering en heel de koninklijke familie dat werk waarden en het hun steun zullen geven.

Coll.: Welke middelen past u toe om onder een dergelijk groot aantal jongens de orde te bewaren en hen tot het goede te brengen?

D.B.: Het onderricht en een zachtmoedige, geduldige, en lankmoedige liefde zijn de enige middelen, Hier gaat de liefde vóór de stok, zij is zelfs de enige die regeert

Pall.: We zouden een dergelijke methode moeten kunnen toepassen in tal van andere instituten en vooral in strafinrichtingen. In dat geval zouden we niet zoveel bewakers en gendarmen nodig hebben, en wat nog veel meer waard is, het zou degenen die daar opgesloten zijn veeleer op het goede richten, in plaats van dat zij met jaren en jaren gestraft en er alleen nog maar slechter vandaan komen, dan zij erin gegaan zijn.

ScL.: Die jongens, zijn die allemaal uit die stad?

D.B.: Nee, meneer de graaf, maar verschillenden komen uit Biella, Vertelli, Novara en uit andere provincies van het koninkrijk; enkelen komen uit Milaan en uit Como en zelfs uit Zwitserland. Ze zijn in de stad werk komen zoeken, en daar zij onder het oog van hun ouders uit zijn, worden zij blootgesteld aan het begrijpelijke gevaar van slechte christenen te worden.

ScL.: En zegt u er maar gerust bij slechte burgers, die wel gauw veel te doen zouden geven aan de politie en aan de regering zelf.

Op dat ogenblik kwam een jongen van een jaar of twaalf de kamer binnen gestormd om Don Bosco een boodschap te komen brengen. Don Bosco hield hem staande. De vertrouwensvolle en argeloze uitdrukking van de jongens bevielen Sclopis en die vroeg hem: "Hoe heet jij?" - "Ik heet Giuseppe Vanzino." "Uit welk dorp ben je?" - "Uit Varese- "En wat is je vak?" - "Ik ben metselaar." - "Leven je ouders nog?" - "Mijn vader is dood." "En je moeder?" - Bij die vraag sloeg de jongen de ogen neer. Hij boog het hoofd en werd verlegen en stil." - "Zeg eens," hernam Sclopis, "hoe is het nu, heb je je moeder nog? Of is zij misschien ook dood?"

Toen antwoordde de arme jongen met stamelende en ontroerde stem: "Mijn moeder zit in de gevangenis." Toen hij dat gezegd had barstte hij in snikken uit. Toen zij dat zagen werden de graaf en zijn metgezellen, evenals Don Bosco, door grote ontroering aangegrepen en de tranen sprongen hun in de ogen. Na een ogenblik stilte hervatte de adellijke heer het gesprek: "Arme jongen. Ik heb echt met je te doen. Maar waar ga je vanavond nu naar toe en waar slaap je?"

"Tot nu toe heb ik geslapen in het huis van mijn baas," antwoordde hij, en voegde er, terwijl hij zijn tranen wegwiste, aan toe: "maar vandaag heeft Don Bosco beloofd me bij zich te nemen en mij op te nemen onder zijn gasten."

"Hoe?" vroeg nu Sclopis, zich tot Don Bosco kerend, houdt u er buiten het zondagsratorio ook nog een Tehuis op na?"

D.B.: Dat is wel nodig, en op het ogenblik herberg ik er ongeveer veertig, het grootste deel zijn arme wezen of jongens die het meest door iedereen verlaten zijn. Ze eten en slapen in dit huis en gaan in de stad werken, de een hier de ander daar.

Pall.: Dat zijn de wonderen van de katholieke weldadigheid.

Coll.: Maar waar haalt u de middelen vandaan om zoveel gasten te onderhouden? Want veertig jeugdige monden kunnen heel wat brood verwerken?

D.B.: Het zorgen voor kleding en voedsel voor mijn jongens is ongetwijfeld een heel moeilijke onderneming en dat heeft me tot nu toe niet weinig zorgen gebaard; vooral omdat het merendeel van hen nog niets verdient en enkelen een zo geringe verdienste hebben, dat het niet voldoende is om hen van schoeisel en kleding te voorzien; maar, wat waar is is waar, ik moet zeggen, dat de goddelijke Voorzienigheid me tot nu toe nog niet in de steek gelaten heeft; en ik heb er dan ook het volste vertrouwen in, dat God mij ook verder zijn gunsten niet zal onthouden want ik verlang meer ruimte te verkrijgen, om het aantal van de jongens die ik bij me opneem, uit te breiden

Scl.: Zouden we het huis van binnen eens kunnen zien?

D.B.: Gelijk wanneer u dat zou willen doen; het huis is zo armzalig dat ik vrees u te ontgoochelen.

Hij voldeed aan hun verzoek en Don Bosco vergezelde hen naar de gelijkvloerse slaapzaal waartoe een zeer lage deur toegang gaf Senator Sclopis, die het eerst naar binnen ging, stootte zijn hoed, die op de grond gevallen zou zijn, wanneer Pallavicini die hem op zijn neus kreeg, hem niet met zijn rechterhand had tegengehouden. De achtenswaardige graaf zei glimlachend: "Zoiets gebeurt mij bij de koning in het paleis nooit!" En de markies voegde er op zijn beurt aan toe: "En mij is nog nooit een hoed op de neus gevallen."

Toen zij de zaal bezocht hadden, begaven de drie senatoren zich naar de keuken. De brave Margherita was op dat ogenblik bezig met het bereiden van het eten en van de soep: "Dat is mijn moeder," zei Don Bosco, "zij is eveneens de moeder van onze wezen."

Scl.: Zo te zien bent u ook de kookster, is het niet zo, moederdje?"

Margherita: "Och, om de hemel te verdienen moet men zo een beetje van alles doen."

Scl.: Wat geeft u de jongens te eten?

Margh.: Brood en soep, en soep en brood.

Scl.: En wat geeft u Don Bosco?

Margh.: Dat is gauw gezegd. Voor hem alleen maar een van de twee.

Scl.: Dat is wel een beetje weinig, maar voor hem maakt u het misschien een beetje beter?

Margh.: Het kan niet beter! Weet u wel dat hij bijna altijd hetzelfde eet, 's morgens en 's avonds, van zondags tot donderdags.

Bij die woorden barstten de drie heren in een hartelijk gelach uit.

Scl.: En waarom alleen maar tot donderdag en niet van de ene zondag tot de andere?

Margh.: Omdat vrijdag en zaterdag vastendagen zijn en er dan dus gevast wordt."

Scl.: Ik begrijp het al. Ik zie dat u een heel zuinige kookster bent. Ik geloof overigens dat in onze tijden uw manier om te koken niet veel vooruitgang in de wereld zou brengen.

Pall.: Hebt u iemand die u wat kan helpen?

Margh.: Op andere dagen heb ik een goede hulp, maar vandaag heeft hij veel te doen en laat hij me maar alleen.

Pall.: En wie is dan wel uw keukenknechtje?

Margh.: Wel, daar! zei ze glimlachend, en wees naar Don Bosco.

ScI.: Ik moet werkelijk om u lachen, Don Bosco: We hebben er geen moment aan getwijfeld dat u een goede opvoeder van de jeugd zou zijn en ook een bekwaam schrijver. Maar we wisten nog niet, dat u zich ook zo op de gastronomie toelegde.

D.B.: Wilt u me eens in de praktijk bezig zien? Vooral bij het bereiden van de polenta?

Allen begonnen te lachen en na de brave vrouw goedendag gezegd te hebben, verlieten zij de keuken.

Intussen was het hoog tijd geworden om een eind te maken aan de speeltijd en daarom gaf Don Bosco het teken daartoe, en de heren stonden voor een nieuwe verrassing. Die bestond hierin dat alle jongens bijna ogenblikkelijk alle spel en vermaak staakten en zich gedwee opstelden in rijen om zich ordelijk naar de kerk te begeven.

Daarna brachten de senatoren een bezoek aan de afzonderlijke klassen voor catechismusonderricht; vervolgens woonden zij het zingen van de vespers en de onderrichting bij en ontvingen, samen met de jongens, de zegen met het Allerheiligste, waarbij allen door hun devoot gedrag gesticht werden.

Na het verlaten van de kapel begaven zij zich ook gedurende enige tijd onder de jongens op de speelplaats en ondervroegen er enkelen.

"Wat doe jij voor je vak?" vroeg graaf Sclopis aan een van hen, - "Ik ben schoenmaker." - "Zou je me ook het verschil kunnen zeggen tussen een schoenmaker en een schoenlapper?" - "De schoenlapper," antwoordde de goed onderrichte jongen, is er een die kapotte of doorgelopen schoenen naait en van lappen en hakken voorziet, een schoenmaker daarentegen is iemand die nieuwe schoenen maakt. Uw mooie schoenen bijvoorbeeld zijn door een schoenmaker gemaakt.

"Bravo," zei de graaf, "je hebt geantwoord als een meester in het vak.

D.B.: Hij heeft heel veel geleerd op onze avondschool.

Pall.: Geeft u hier dan ook nog avondlessen?

D.B.: Zeker, om u te dienen. Daar ben ik op het eind van 1844 mee begonnen ten behoeve van de jongens die ofwel de hele dag in beslag genomen werden door hun eigen werk, of die al te ver gevorderd waren in leeftijd en die de gewone scholen niet konden bezoeken. Toen ben ik begonnen met hen in die aangrenzende vertrekken onder te brengen.

Pall.: En welke lessen krijgen ze daar?

D.B.: De eerste beginselen van lezen en schrijven, spraakkunst, gewijde en vaderlandse geschiedenis, aardrijkskunde, rekenkunde en het metriek stelsel. We hebben er ook een klas voor degenen die tekenen en

de Franse taal willen leren; en het mankeert er ook niet aan lessen in vocale en instrumentale muziek."

Pall.: En wie helpt u daarbij?

D.B.: De geestelijken en leken die ik tot mijn medewerkers reken. Zij helpen mij erg gewillig en niet alleen daarbij, maar ook bij allerlei andere dingen, onder meer doen zij hun best om goede meesters te vinden voor de jongens die zonder werk zijn, en in het verzamelen van hemden, kleding en schoeisel voor degenen die anders niet in de gelegenheid zouden zijn om zich naar hun werk te begeven.

Coll.: Bravo, dat zijn nog eens weldoeners van de mensheid. Zij maken zich nog eens verdienstelijk voor het vaderland!

ScI.: Don Bosco, zo besloot vervolgens graaf Sclopis, die de leider van de commissie was, ik hoef u niet te vleien; maar in alle openhartigheid moet ik zeggen, ook uit naam van mijn collega's, dat wij hoogst voldaan van hier vertrekken; niet alleen als katholieken, maar ook als burgers en senatoren van het koninkrijk, prijzen wij uw werk in de hoogste mate En we zullen alles doen om ervoor te zorgen, dat het kan groeien en zich uitbreiden.

Alvorens te vertrekken, haalde graaf Sclopis een gift te voorschijn en gaf ze aan Don Bosco voor zijn meest behoeftige jongens. Alle drie werden van die dag af weldoeners van zijn onderneming.

Maar al was de lof voor zijn instituut een grote geruststelling voor hem die er zich met zoveel zorgen voor inzette, het moest ook een ogenblik van vreugde voor hem zijn, dat de meest vooraanstaande personen van het koninkrijk belangstelling ervoor aan de dag legden.

Van het ministerie ontving Don Bosco enkele dagen later de volgende brief in antwoord op een verzoekschrift van hem:

Staatskabinet van Binnenlandse Zaken, Afdeling V/N/563

Turijn, 12 februari 1850.

Zeereerwaarde Heer,

Het is mij niet mogelijk, zoals u verlangt, op enigerlei wijze in te gaan op uw verzoek, alvorens de definitieve goedkeuring op de begroting van dat departement van de nationale vergadering verkregen is, om zoveel in mijn vermogen is bij te dragen tot de verbreiding van uw werk, dat in de hoogste mate gewaardeerd wordt door degenen die met christelijke gevoelens van liefde zich de voorstanders ervan betonen, teneinde zo veel mogelijk het aantal van die ongelukkigen te verminderen, die ontdaan zijn van alles wat hen kan vormen tot goede burgers en hen in godsdienstig opzicht kan vormen en hen kan afhouden van een leven dat een dreiging voor de maatschappij en een slecht voorbeeld en dat hen stilaan tot een ongelukkig einde voert. Het is me evenwel een uitermate grote voldoening, hier de levendigste bewondering tot uitdrukking te brengen voor de onvermoeide ijver, waarmee u zich een voorvechter toont voor de in gevaar verkerende en ongelukkige jeugd, waardoor u, naar ik aanneem, althans de moed zult hebben om uw liefdevol werk voort te zet-

ten Uw aanvraag gaarne in overweging houdend, totdat de goedkeuring van de begroting van het parlement verkregen is, heb ik de eer, te zijn,

Uw dw. dienaar,
voor de minister Di S. Martino

Maar meer dan een geldelijke hulp was voor Don Bosco van belang, de regering ertoe te brengen, zijn werk publiekelijk aan te bevelen en haar goedkeuring te hechten aan zijn onderneming. Dat moest, door de beschikking van de goddelijke Voorzienigheid, de onrechtvaardige haat en verdenking van de politieke reactie, waarvan velen de geestelijkheid verdachten, te zijnen aanzien matigen, en als schild dienen in de nieuwe beroeringen die er in haat tegen de Kerk werden voorbereid.

In de geheime bijeenkomsten van de sekten en van de regering bereidde men de afschaffing voor van de kerkelijke onschendbaarheid, maar, om onderworpenheid aan het gezag van de Kerk voor te wenden, besloot men allereerst met de paus de onderhandelingen voor een concordaat te hervatten, die in 1848 verkeerd gelopen waren, hetzij door de kwade trouw van de Piëmontese commissarissen, hetzij door het vertrek van Pius IX uit Rome. Tot dat doel, en om te verkrijgen dat Mgr. Frasoni en Mgr. Artico hun diocesen zouden opgeven, was graaf Giuseppe Siccardi in november 1849 naar Gaëta gegaan. Maar de Paus wilde niet toegeven op de manier die de subalpijnse regering graag wilde, hoewel hij tot een zekere tegemoetkomendheid bereid was; en hij verwierp ten volle de onrechtmatige verlangens aangaande de twee bisschoppen. Daardoor geërgerd brak graaf Siccardi de onderhandelingen af en vertrok naar Turijn. Opdat de koning niet om de tuin geleid zou worden, droeg de Paus aan Mgr. Andrea Charvaz op, hem de verzekering te geven van zijn welwillendheid en hem de ernstige verplichtingen uiteen te zetten die hem door zijn apostolisch ambt werden opgelegd. En koning Vittorio beloofde de Paus in een brief, dat hij de rechten van de Kerk zou doen eerbiedigen en de beide bisschoppen zou beschermen.

Reeds lang hadden de sektarische kranten en boeken in groten getale eraan gewerkt om de privilegiën van de kerk bij het volk in discredit te brengen en op de afschaffing ervan aan te dringen. En op 25 februari 1850 diende graaf Siccardi, die de portefeuille van justitie was toebedeeld, bij het parlement een voorstel in tot algehele afschaffing van de kerke lijke onschendbaarheid d.w.z. van de kerkelijke rechtbank.

Die was de oudste van alle rechtbanken, zowel in Piëmont als in de andere katholieke staten; zij was gegrondvest op de rechten en oordeelsbevoegdheid, zoals die neergelegd is in de H.Schrift en door de beslissingen van de Pausen en de concilies. Werden magistraten niet geoordeeld door magistraten, senatoren en ministers door senatoren, militairen door militairen, handel en marine door daartoe aangewezen rechtscolleges? De afgevaardigden zelfs konden gedurende hun zittings-tijd in het parlement niet opgesloten worden zonder toestemming van de kamer der volksvertegenwoordiging zelf. Men wilde dus de onderwerping van de geestelijkheid aan de burgerlijke macht.

Intussen had Mgr. Frasoni in het begin van dat jaar besloten, zijn terugkeer naar zijn diocees niet langer meer uit te stellen. De tijden werden steeds onzekerder en moeilijker. De geestelijkheid, opgegroeid in

een lange periode van vrede en harmonie tussen de beide machten, van onderworpenheid aan het moederlijk gezag van de Kerk, was volkomen onvoorbereid op de strijd, die op til was; en zij wist niet goed zich te oriënteren in de nieuwe woelige zee waarop zij zou moeten varen.

De 22ste januari had de aartsbisschop evenwel een herderlijke brief uitgevaardigd, waarin aan de gelovigen mededeling werd gedaan van Vastenonthefingen, het verbod hernieuwd van libertijnse en ketterse dagbladen, en waarin het herstel van de pauselijke regering werd medege-deeld. De 25ste februari was hij van Chambery vertrokken en de 26ste nam hij zijn intrek in Pianezza, aan de vorst mededeling doende van zijn aankomst, waaraan hij toevoegde dat hij kwam, gedreven door plichtsbefef waaraan hij zonder ernstig schuldgevoel niet langer kon weerstaan.

De koning zond verschillende vooraanstaande personen naar hem toe, ook geestelijken, opdat zij onder verschillende voorwendselen zouden trachten hem over te halen zich weer naar het buitenland te begeven. Maar hij antwoordde zeer openhartig dat hij zou blijven.

Don Bosco haastte zich op zijn beurt naar Pianezza, ongeveer tien kilometer van Turijn gelegen. Hij was er heel alleen en te voet naartoe gegaan. Toen monseigneur hem zag, trad die hem vol beminlijkheid tegemoet en voegde hem glimlachend die woorden toe: "Vae homini soli!" En Don Bosco antwoordde hem prompt zonder nadere uiteenzetting: Ange-lis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. - Bij herhaling kwam Don Bosco hem hier weer opzoeken, daar hij hem allerlei te zeggen had, en de aartsbisschop hem op zijn beurt tal van vertrouwelijke dingen had op te dragen; en wie weet hoezeer ook niet genegenheid hem aantrok tot zijn eerste weldoener, en Mgr. Frasoni, ondanks de gewichtige bezigheden die hij te vervullen had, sprak gaarne over het werk van de zondagsoratorios, die hij als van zichzelf beschouwde om ze als herder te leiden, en hij legde alle bezorgdheid en ijver voor hun toekomst aan de dag. Alvorens uit Turijn te vertrekken, had hij bij herhaling bij Don Bosco erop aangedrongen alles in het werk te stellen om stopzetting van dat werk met alle mogelijke middelen te voorkomen. Hij drukte het levendige verlangen uit, dat hij een congregatie zou stichten, om steeds beter de opvoeding der arme jongens te kunnen behartigen volgens dezelfde geest en gebruiken, die meestendeels alleen uit de praktijk waren voortgekomen. Ook nu herhaalde hij: "Hoe denkt ge uw werk voort te kunnen zetten? U bent evenzeer sterfelijk als de andere mensen en als ge niet tijdig vooruitziet, zullen uw oratorio's met u heengaan. Daarom is het goed te denken aan de wijze, waarop zij uzelf kunnen overleven. Zoekt dus een opvolger, die te gelegener tijd uw plaats zal kunnen innemen." En hij besloot met te zeggen dat het noodzakelijk was een begin te maken met de stichting van een kloostercongregatie.

H O O F D S T U K I V ,

WESLAGEN DER JONGENS VAN HET ZONDAGSORATORIO - DON
BOSCO GEEFT CATECHISMUSLES MIDDEN IN HET VELD, TOT
VERBAZING VAN ENKELE ENGELSEN VOORZICHTIGHEID VAN DON
BOSCO BIJ ZIJN BEZOEK AAN ANDERE ORATORIOS - MARKIES DI
CAVOUR GEEFT CATECHISMUSONDERRICHT - TWEE ANDERE
BEROEMDE CATECHISMUS-LERAREN - VRIENDSCHAPPELIJKE
BETREKKINGEN TUSSEN DE PRIESTER ROSMINI EN DON BOSCO -
PLAN VAN DON BOSCO VOORGESTELD AAN ROSMINI:

Tussen alles door en tegen alle verwachtingen in werd in het oratorium de oefening voor een goede dood gedaan en op de 18de februari, na de eerste zondag van de Vasten, begon men in Valdocco, in Porta Nuova en in Vanchiglia met het catechismusonderricht als voorbereiding tot Pasen. Niets was er echter veranderd aan de gebruiken van de jaren, met uitzondering van de heilige rozenkrans die niet meer 's avonds doch voor of na de Mis gebeden werd.

Intussen waren de ogen van heel Piëmont om zo te zeggen gevestigd op die oratorios, doch met verschillende beoordelingen; het ontbrak niet aan kwaadwillige personen die, niet in staat goed te doen, de spot dreven met Don Bosco en zijn leerlingen. "Het zijn schelmen," zeiden ze, "en ze zullen niets goeds tot stand brengen." Zij moesten echter al spoedig hun mening herzien daar zij zagen hoe hij uitstekende ambachtslieden van hen maakte, eerlijke kooplui, leraren, advocaten, vooraanstaande militairen en heilige priesters. Wat de werklieden aangaat, kunnen wij zeggen hoe in 1865 Don Bosco een korte geschiedenis over het Oratorio van de H. Franciscus van Sales schreef. Dat document werd gedrukt en er bleek uit dat hij ieder jaar erin geslaagd was verscheidene honderden jongens bij goede leermeesters onder te brengen, bij wie zij hun vak leerden.

Alle zondagen ontving hij bezoek van vele personen die wilden komen zien, hoe het godsdienstonderricht in zijn werk ging, En het was werkelijk een schouwspel dat het zien waard was. Terwijl enkelen in de kapel de catechismusles volgden, anderen in de sacristie en in aangrenzende lokalen, deden weer anderen dat op de speelplaats en in de tuin achter het huis. Don Bosco hield zich bezig met de moeilijkste leerlingen en nam met hen plaats midden in een veld op enige afstand, waar zich thans de kerk van Maria Hulp der Christenen bevindt, in een

vrije ruimte tussen de aardappelen en de bonen. Na de gebruikelijke begroeting: "O, jullie behoren tot mijn grootste vrienden!" begon hij met zijn uiteenzetting van de catechismus.

Mgr. Cucchi kwam op een zondag naar het oratorio met enkele Engelsen die er zich met eigen ogen van kwamen overtuigen, wat er waar was van de geruchten die over de priester van Valdocco de ronde deden. De prelaat had hun gezegd: "U zult zien wie Don Bosco is!" Hij wilde niet dat die van le voren van hun komst op de hoogte gesteld zou worden, en zonder iets te zeggen tegen de vele jongens, die ze onderweg tegenkwamen, zochten zij Don Bosco in de kerk, in huls, overal, doch konden hem maar niet te pakken krijgen. Eindelijk, toen zij de tuindeur doorgingen, ontdekte monseigneur in een weiland een troepje jongens in de schaduw van een boom en zonder meer riep hij uit: "Daar zit een troepje jongens, dus hij zal er ook wel zijn!" En inderdaad zat Don Bosco te midden van hen, bezig met catechismusles te geven aan ongeveer twintig nozems, die tot de grootsten en ruwsten behoorden en die toch met de grootste aandacht luisterden naar alles wat hij zei - "Daar is hij!" riep monseigneur Cucchi uit. De Engelse heren bleven lange tijd stomverbaasd naar het schouwspel staan kijken en riepen toen uit: "Als alle priesters zo te werk gingen, en ook catechismusles gaven midden in het veld, zou al heel gauw de hele wereld bekeerd zijn.

De rust die er bij zo een gelegenheid heerste had Don Bosco zich na veel moeite weten te verzekeren. Een groot aantal jongens kwam naar de catechismus toe, eveneens in Porta Nuova en in Vanchiglia. En daarom stuurde Don Bosco het grootste deel van zijn geestelijken en zeer ervaren catechismusleraren erheen. Hij liet echter niet na toezicht uit te oefenen, en verscheen niet zelden onverwacht in hun midden. Hij verliet het oratorio met een baret op het hoofd, terwijl op enige afstand een van zijn vertrouwelingen met een hoed op hem wachtte: dat deed hij, opdat de jongens van Valdocco niet zouden weten dat hij weg was en in de zekerheid zouden verkeren dat hij zich in huis bevond.

Door de zorg van die beide oratorios gebeurde het echter niet zelden dat hij personeel te kort kwam voor Valdocco. Daarom had hij opdracht gegeven aan Don Grassino om zich ook met de tucht van de externe leerlingen bezig te houden. Zo had hij nu en dan catechismusleraars te kort. Niettemin zorgde hij ervoor aan die moeilijkheid tegemoet te komen door in die omstandigheden iedereen uit te nodigen die zich voor het werk aanbood en over de nodige kennis beschikte. Op die manier werd de theoloog Marengo ingeschakeld, die ongeveer acht jaar lang catechismusonderricht gaf. En als andere bezigheden hem dat beletten, liet hij toch niet na, biecht te komen horen en Don Bosco op alle mogelijke manieren te komen bijstaan.

Op een dag verscheen plotseling markies Gustavo di Cavour met een vriend van hem, terwijl de catechismuslessen reeds begonnen waren. Daar hij de gewoonten van Don Bosco kende, begaf hij zich rechtstreeks naar het weiland, waar hij zich temidden van zijn kwajongens bevond. Naderbij gekomen, stelde hij hem zijn vriend voor en verzocht Don Bosco hem in het oratorio rond te leiden daar die van hem zelf de oorsprong, het doel en de werkwijze van de inrichting wilde leren kermen.

"Zoals u ziet, mijnheer de Markies," antwoordde Don Bosco hem, "heb ik hier enkele jongens die catechismusonderricht ontvangen. Wanneer u zo vriendelijk zou willen zijn, hen een poosje bezig te houden, zal het me een genoegen zijn met uw metgezel rond te gaan."

De Markies ging daarop in, nam plaats temidden van de arme jongens en zette de ondervragingen voort, waarmee Don Bosco reeds begonnen was, En de goede Don Bosco ging toen met de vreemde bezoeker rond om een bezoek te brengen aan de verschillende klassen.

In de namiddag van een andere zondag kreeg Don Bosco bezoek van twee buitenlandse vooraanstaande geestelijken. Daar zij zich in Turijn bevonden brachten zij een bezoek aan het oratorio om kennis te maken met Don Bosco. Het was ongeveer twee uur in de middag, De jongens waren zich juist aan het verzamelen, en daar Don Bosco zag dat er verschillende catechismuslesgevers op het appel ontbraken, brak hij zich het hoofd erover, hoe hij zou kunnen voorzien in het samenstellen van de klassen, toen de twee geestelijken op bezoek kwamen en hem wensten te spreken. "Deze eerwaarde, zei een van de twee, op zijn metgezel wijzende, "en ik eveneens, zouden gaarne uw oratorio willen bezoeken en kennismaken met de methode die u hier toepast."

"Met het grootste genoegen," antwoordde Don Bosco, "wil ik u het oratorio in alle bijzonderheden laten zien, maar dat kan toch pas na de oefeningen. Op het ogenblik, zoals u ziet, ben ik bezig met deze honderden jongens. Maar het is ook wel alsof God u op dat eigenste ogenblik gezonden heeft. Wanneer u zo goed zou willen zijn me te helpen met het geven van catechismusles, dan kunnen we daarna rustig praten. Zou u, zo wendde hij zich tot degene van de twee die het meest gezag scheen te hebben, zou u de goedheid willen hebben om catechismusles te geven aan de klassen die zich op de speelplaats bevinden, en waar de grootste jongens toe behoren?"

"Heel graag!", antwoordde die priester.

"En u," vervolgde Don Bosco, zich tot de tweede wendend, "u zou in het priesterkoor de klas van de moeilijkste jongens voor uw rekening kunnen nemen."

Ook de tweede geestelijke ging met het grootste plezier van de wereld op de uitnodiging in. Don Bosco gaf elk van hen een exemplaar van de catechismus van het diocees, en zonder meer te vragen bracht hij hen naar de aangewezen klassen, en op die manier kon hij zichzelf bezighouden met het algemene toezicht in de kerk. De jeugdige Michele Rua die vanaf het jaar 1840 begonnen was geregeld het zondagsoratorio te bezoeken, was bij die ontmoeting tegenwoordig, kon hen zien zitten te midden van de jongens en bewonderde de manier waarop zij te werk gingen. Don Bosco vermoedde dat die priesters belangrijke personen waren, Hij vond dat zij op een bewonderenswaardige wijze catechismusonderricht gaven. Toen hij ergens plaats genomen had, waar hij degene kon horen die in het koor onderricht gaf, hoorde hij hem met voorbeelden en gelijkenissen over het geloof spreken. "Het geloof," zei hij, "houdt zich bezig met de dingen die niet zichtbaar zijn. Van de dingen die wij zien, zegt men niet: "Ik geloof ze", maar de dingen die wij zien, die beoordelen we. Men gelooft evenwel aan de dingen die voor ons niet tastbaar tegenwoordig zijn. Zo geloven wij gedurende de tijd dat wij op aarde zijn aan het eeuwig leven, omdat wij ons op het ogenblik niet in het bezit daarvan bevinden; maar wanneer wij het geluk zullen smaken ons in de hemel te bevinden, zullen wij niet meer aan die dingen geloven, maar ze beoordelen en er ons in verheugen.

Toen Don Bosco die en soortgelijke uiteenzettingen gehoord had, die zo juist waren en niettemin volkomen aangepast aan het begripsvermogen

van de jongens, verzocht hij hem zo goed te willen zijn na de vespers een kleine toespraak te willen houden. Die geestelijke deed hem opmerken, dat, als vreemde, hij niet op de eerste plaats daarvoor in aanmerking kwam. Het was naar zijn mening beter, als de jongens een vertrouwde stem hoorden. Don Bosco drong evenwel aan en nodigde de andere geestelijke uit om de zegen met het Allerheiligste te willen geven en beiden aanvaardden zonder moeilijkheid. Toen de plechtigheid was afgelopen, was Don Bosco ongeduldig een nader gesprek met hen te hebben om te vernemen wie ze eigenlijk waren. Deze eerwaarde is de geestelijke Rosmini, stichter van het Istituto della Carità, antwoordde een van hen, op de ander wijzend.

Uiterst verrast riep Don Bosco uit: "De priester Rosmini! De filosoof!"

"Hoe? De filosoof!" antwoordde Rosmini glimlachend.

"Een persoon van zo grote faam," zei Don Bosco vervolgens, "die zoveel filosofische boeken geschreven heeft!"

"O ja; ik heb wel een paar boeken geschreven!" antwoordde Rosmini op een zo bescheiden en onverschillige manier dat Don Bosco er ten eerste verwonderd over was en doorging. "Ja, dan verwonder ik me er ook niet meer over, dat U op zo een voortreffelijke en doelmatige manier catechismusles geeft. En u, zo wendde hij zich tot de ander, hoe heet u?"

"Don Giuseppe Degaudenzi

"De kanunnik aartspriester van Vercelli?"

"Juist!"

"Och, dan doet het mij genoegen, kennis met u te maken, die ik reeds zo goed kende door briefwisseling, Een man van zo uitstekende naastenliefde en ijver."

Beiden hielden zich vervolgens langdurig met Don Bosco in gesprek bezig en van toen af werden zij bewonderaars, vrienden en weldoeners van het oratorio.

Toen zij afscheid genomen hadden, vroegen de jongens aan Don Bosco wie de priester was die hun catechismusles gegeven had, en hij antwoordde: "Die priester is een van hen die aangeduid zijn om bisschop te worden. Hij woont in Vercelli en is een der titularissen van het Aartsdiocees.

En inderdaad werd kanunnik Degaudenzi later bisschop van Vigevano en een groot figuur van het katholiek episcopaat.

De geestelijke Rosmini kwam nog eens bij een andere gelegenheid een bezoek brengen bij Don Bosco. Hij was toen vergezeld van Markies Gustavo di Cavour:

"Rosmini, zo vertelde professor Carlo Tomatis uit Fossano, "kwam de avondschole met zijn tegenwoordigheid vereren; het behaagde hem verschillende keren catechismusles te geven en herhaaldelijk verleende hij assistentie bij de godsdienstoefeningen in het oratorio, die voor ons daardoor aan bekoorlijkheid toenamen. Hijzelf was er eveneens zo geestdriftig over, dat hij ze vergeleek met die welke plaatsvonden in de wilde landen in de bossen, in de verborgen kerken van de missie van nogheidense landen, zoals in China en India Hij verraste Don Bosco ook

terwijl die onder een moerbezieboom aan een aantal jongens les zat te geven: Het was voor hem een hart onder de riem Hij zei: "De beminne-waardige rust van die voortreffelijke priester is een aanwijzing voor zijn brandend verlangen naar de eeuwige rust van het paradijs, waarin hij met duizenden van degenen die door hem gered zijn zal terecht komen, en die zoals thans reeds hier op aarde, op zekere dag een krans van genegenheid voor hem zullen vormen in de glorie der gelukzaligen." Ook kwam hij eens naar het oratorio op een zondag terwijl de vakleerlingen uit hun werkplaatsen terugkeerden. Don Bosco riep hen bij zijn bezoeker, die sommigen enkele vragen stelde en hij had voor allen, en ook voor mij een woord van aanmoediging; daarna bezocht hij ons huisje en werd ontroerd door de uierste armoede die daar heerste." Bij andere gelegenheden voerden de leerlingen van het oratorio een klein toneelstuk op, aardig ontworpen en geschreven door Don Bosco zelf en ten aanhore van Rosmini en markies di Cavour, bij wie Rosmini steeds te gast was, wanneer hij in Turijn kwam Giovanni Turchi speelde er de hoofdrol in.

Wanneer hij naar Vaidocco kwam, was Rosmini gewoon zich gedurende geruime tijd en op vertrouwelijke wijze op te houden in de kamer van Don Bosco. Reeds bij zijn eerste bezoek had hij hem toevertrouwd dat hij over een som van zijn Instituut beschikte, die hij bij een of andere bank op rente wilde zetten en hij vroeg hem, een bijzondere raad en voorstel om dat geld te besteden, hij zou er echter de voorkeur aan gegeven hebben het bedrag ter beschikking te stellen van een of andere achtenswaardige familie zonder er een openbare zaak van te maken, en daarbij tegelijkertijd verzekerd zijn van een goede besteding.

"Goed", zei Don Bosco, die eraan dacht een gebouw in Valdocco op te richten, "ik weet wel tot wie u zich kunt wenden."

Het is een persoon van wie ik geloof dat hij uw vertrouwen zal hebben. Ik zal u spoedig schrijven over een plan van mij dat u, naar ik hoop, zal bevallen.

En inderdaad schreef hij enkele dagen daarna als volgt naar hem in Stresa

Hoogerwaarde Heer,

De grote belangstelling die uw hoogerwaarde zelf aan de dag legt voor alles wat het algemeen welzijn en vooral het heil der zielen aangaat, geeft mij aanleiding u een uiteenzetting te geven van iets wat ook reeds uiteengezet is aan de eerwaarde Heer Fradelizio en zojuist ook is meegedeeld aan de eerwaarde heer Don Pauli.

Het gaat over het oprichten van een nieuw gebouw voor een oratorio, dat de burgerlijk-moreel-godsdienstige opvoeding tot doel heeft van de meest verwaarloosde jeugd. Reeds verschillende van dergelijke Oratorio's zijn in Turijn geopend, aan het hoofd waarvan, zoals u weet, ik sta. Het is een moeilijke zending, maar men kan er grote en vele vruchten van verwachten. We hebben evenwel behoefte aan geestelijken, en wel geestelijken die behoorlijk in de liefde gevormd zijn.

Zou het niet mogelijk zijn op de een of andere behoedzame manier het Istituto della Carità in de hoofdstad onder te brengen? Bijvoorbeeld, zou Uw hoogerwaarde geldelijk kunnen deelnemen in de stichting

van het nieuwe gebouw, waarin enkele studenten van het Instituut zouden kunnen komen verblijven, en zo onmerkbaar deelnemen aan de talrijke werken van naastenliefde, waaraan zo grote behoefte bestaat? Wilt u dat eens in overweging nemen en wanneer U tot een besluit in die zin komt, kunt u op mij rekenen in alle beslissingen die zouden kunnen leiden tot meerder voordeel van de zielen en tot meerdere eer van God. De eerwaarde heer Don Pauli heeft alles gezien en daar hij volkomen op de hoogte is van mijn bedoeling, kan hij de zaken beter mondeling uiteenzetten dan bin-nen het korte bestek van een brief mogelijk is.

Rekenend op uw goedheid om mijn wellicht al te groot vertrouwen te willen verontschuldigen, verblijf ik inmiddels, van Uw Hoogeerwaarde de dienstwillige dienaar,

Bosco Gio, pr.

Turijn, 11 maart 1850.

Aan de Hoogeerwaarde Heer D Antonio Rosmini, Overste van het Istituto della Carità

De abt Rosmini liet Don Bosco in de volgende bewoordingen berichten,

Stresa 8 april 1850.

Zeereerwaarde Heer,

Het door Uw eerwaarde voorgestelde liefdewerk, welwillend uiteengezet in uw brief van 11 maart jl., bevat mijn eerbiedwaardige overste Don Antonio Rosmini ten zeerste en hij verlangt er op doelmatige wijze aan te kunnen medewerken. Daar het plan hem evenwel niet in voldoende mate ontwikkeld en duidelijk gemaakt schijnt te zijn, noch in uw brief, noch in de uiteenzetting die hem mondeling gegeven is door Don Pauli, na diens terugkeer uit de hoofdstad, zou hij, alvorens te besluiten tot deelneming, gaarne een bredere toelichting erover willen ontvangen. Het komt hem vooral noodzakelijk voor, een onderhoud met Uw eerwaarde te hebben, daar een mondelinge uiteenzetting geschikter is dan een schriftelijke gedachtenwisseling, en het gemakkelijker maakt om tot een regeling van zaken te komen. Daarom zou Uw eerwaarde ons een groot genoegen doen met naar Stresa te komen ter nadere bespreking, opdat u zich gemakkelijker met mijn overste zoudt kunnen onderhouden, . In het bevestigende geval verzoeken wij U, wanneer het U schikt, ons de juiste tijd waarop U dat gelegen komt, te willen mededelen. Inmiddels verblijf ik,

Uw toegewijde dienaar,

C. Gilardi P.

Don Bosco wachtte niet lang met een nauwkeurige omschrijving te geven van zijn ideeën en schreef aan Don Carlo Gilardi:

Turiijn, 15 april 1850.

Zeereerwaarde Heer Don Carlo,

Het deed mij veel genoegen dat het aan de eerwaarde heer Don Antonio Rosmini uiteengezette plan in zo goede aarde is gevallen, en ik van mijn kant, acht het eveneens noodzakelijk een onderhoud te hebben; maar verschillende omstandigheden werken ertoe samen om het tijdstip waarop ik een bezoek aan Stresa zou kunnen brengen, in het onzekere te stellen, hoe gaarne ik daartoe ook zou wensen over te gaan,

Het lijkt me evenwel goed mijn gedachten ten aanzien van enkele bijzondere punten samen te vatten, mij gaarne bereid verklarend tot iedere uiteenzetting die in dat opzicht gewenst zou kunnen zijn. Mijn plan heeft twee aspecten: het ene is: materiële en geestelijke steun te verkrijgen voor de oratorios die de goddelijke Voorzienigheid geopend heeft willen zien aan de drie voornaamste kanten van de stad; het andere is om te bewijzen dat de Heer die tijd en die middelen uitverkoren heeft om het Istituto in de hoofdstad voet te doen krijgen, teneinde de zeer vele en zeer ernstige tegenslagen die de godsdienst zijn toegebracht en nog bedreigen, te stuiten. Zoals gij wel zult zien, is het nodig al de eenvoud van de duif ten toon te spreiden, doch de voorzichtigheid van de slang niet uit het oog te verliezen. Al het goede in het verborgene te verrichten opdat de vijandige mens er niet toe zal komen onkruid te zaaien.

Daar evenwel de openbare mening ook een openlijke wettiging vergt, opdat geen enkele partij in strijd zal komen met de wet, leg ik Uw Hoogerwaarde Overste het volgende plan voor, dat, naar het mij voorkomt, het oog van de publieke opinie tevreden zal kunnen stellen zonder dat het verdere argwaan behoeft te koesteren.

1. Het gaat erom een huis te bouwen van drie verdiepingen met aangrenzende kerk voor het Oratorio: Het gebouw zou opgericht moeten worden op een door muren omgeven ruimte van 38 aren oftewel 100 tavole in Porta Susina, in de wijk van Valdocco.

2. De priester Don Bosco staat zes en eventueel meer vertrekken af aan het Istituto della Carità voor de studenten die er hun cursus in de hoofdstad komen volgen, of voor anderen, naar goedvinden van de Overste. In een dergelijk geval is er gelegenheid voor het verrichten van goede werken ten gunste van de Oratorios, gasthuizen, gevangenissen, scholen enzovoort.

3. De priester Don Bosco is bereid in alles zijn medewerking te verlenen wat tot eer en voordeel van het Istituto kan strekken.

4. Het Istituto della Carità zou voor de bouw medewerking verlenen door een som van bijvoorbeeld twaalfduizend franken ter beschikking te stellen in verschillende termijnen: bij de aanvang, halverwege en bij de afbouw van het werk.

5. Dat bedrag zou gewaarborgd kunnen worden met het terrein en de opbouw van het huis.

6. In geval van overlijden van de priester Bosco, verwerft het Istituto het eigendomsrecht op een gedeelte van het gebouw om er zich in te vestigen, of zal het recht van beheer verkrijgen, Zulks alleen in het geval dat bij testamentaire beschikking niet anders ten gunste van het Istituto beschikt zou zijn.

Dat is mijn voorstel: wil evenwel bedenken dat de regering en de stad, daar zij zich ijverig tonen voor openbaar onderwijs, zich welwillend ten overstaan van de Oratorios tonen, en reeds verschillende malen het verlangen te kennen hebben gegeven om scholen te stichten in al de drie Oratorios; waartoe ik evenwel nog niet ben kunnen komen bij gebrek aan leerkrachten.

Kort samengevat: het is mijn bedoeling een voordeel te verschaffen aan het Istituto della Carità, op een wijze die in de hoofdstad niet zal opvallen. Wanneer God wil zullen wij er het bewijs van leveren.

Met mijn vriendelijke groeten voor de hoogerwaarde Heer Don Antonio Rosmini, bid ik God dat Hij u beiden moge bewaren ten behoeve van de godsdienst die in onze dagen zozeer belaagd wordt, en verblijf van ganser harte,

uw dienstwillige dienaar, D.Bosco Giov.

H O O F D S T U K V

ZITTING VAN DE SENAAT OVER HET ORATORIO
BESPREKING GUNSTIGE BESLISSING

Er was weinig meer dan een maand verlopen na het bezoek van de drie Senatoren aan het Oratorio van Valdocco, toen in het begin van maart bekend werd dat het hoge college zich met de zaken van het Oratorio had beziggehouden. Inderdaad bespraken de senatoren onder voorzitterschap van markies Alfieri, onder meer twee bijna gelijkaardige verzoekschriften, die reeds op de 11de januari van hetzelfde jaar waren ingediend. Het ene onder nr. 47 was als volgt geformuleerd: "Professor Giuseppe Carlo Bruno stelt voor dat er bij wet voorzien zal worden in het opnemen en in de opvoeding van rondzwervende, werkeloze jongens." Het andere, onder nr. 48, luidde als volgt: "Bosco Giovanni, priester, verklaart dat door zijn toedoen drie Oratorios gesticht zijn in de omgeving van Turijn voor de morele en geestelijke ontwikkeling van verlaten jongens, en hij vraagt dat de Senaat gunstig zal beslissen ten bate van een ondersteuning van genoemde instellingen."

De woordvoerder was markies Ignazio Pallavicini, die, toen het eerste verzoekschrift in bespreking kwam, opstond, en uit naam van de tot dat doel ingestelde commissie als volgt sprak, zoals blijkt uit de Verslagen (Atti Ufficiali), der zitting van 1 maart 1850.

Senator Pallavicini. - Professor Giuseppe Carlo Bruno, arts in het strafasiel voor losbandige jongens, toont zich in het verzoekschrift onder nr. 47 terecht bezorgd over het aanzienlijke aantal, werkloze, verreesde en door hun ouders verwaarloosde jongens, en die heel dikwijls aan zich zelf overgelaten zijn, omdat zij het ouderlijk huis ontvlucht zijn, langs de straten slapen, door de stad dwalen, en lucifers, of blokjes was of boekjes verkopen, en zodoende niet komen tot het beoefenen van een vak. Zij blijven zonder onderdak, worden steeds luier en minder werklustig en dreigen tot misdrijf te vervallen en gestraft te worden. Zij zijn gewoon als kleine zakkenrollers op te treden, nu eens betreft het een zakdoek, of een doosje of een horloge stelen, allemaal voortekenen van een misdadigheid van ernstiger aard. Teneinde een dergelijke betreuenswaardige ordeloosheid te voorkomen, zou de verdienstelijke hoogleraar willen, dat zulke jongens opgenomen zouden worden en in een inrichting geplaatst, waar zij tegelijkertijd godsdienstige vorming ontvangen en een nuttig vak leren, dat hun vervolgens een voldoende en eerlijk bestaan zou opleveren; en tot dat doel stelt hij het land- en bosbouwkundig instituut van de Generala voor, dat onlangs volgens de moderne beginselen van de hervorming der strafinrichtingen is hersteld,

en uitgerust met alle hulpmiddelen om te voorzien in het verlenen van een zedelijke en een algemene opvoeding en vakopleiding. Ter ondersteuning van zijn voorstel haalt hij het voorbeeld aan van wat er in praktijk gebracht wordt in Lausanne, in België en in Frankrijk, en hij dringt aan op het tot stand komen van een wet die aan zijn voorstel beantwoordt. Uw commissie kan niet anders dan de weldadige en menslievende ijver van de professor toejuichen en is, evenals hij, ervan overtuigd - en ik geloof wel dat die overtuiging gedeeld wordt door de gehele senaat, - dat het nuttig zou zijn de voorziening in een dergelijke behoefte niet langer uit te stellen, en de onderwijsinstellingen te bevolken met jongens, zodat de gevangenen en tuchthuizen door de jongemensen verlaten zouden worden, en daarom zou ik van ganser harte erop willen aandringen, een daartoe strekkend voorstel bij de minister van Binnenlandse Zaken in te dienen, opdat hij onverwijld hierin kan voorzien en de zaak van die jongens die zoveel moeten ontberen, doelmatig ter hand kan nemen.

Senator Giulio. - Ik vraag het woord.

De voorzitter. - Het woord is aan senator Giulio.

Giulio - De menselijke gevoelens die in het verzoekschrift tot uiting komen en die de instemming genieten van de commissie, waarvan wij thans verslag hebben gehoord, worden zeker door ieder van ons gedeeld; en ongetwijfeld is het ons aller wens een doelmatig middel aan te wenden tegen het kwaad dat de indiener van het verzoekschrift en de commissie terecht betreuren. Men kan er evenwel ook aan twifelen, want het is zelfs zo dat de door de indiener van het verzoekschrift voorgestelde middelen die de senaat in zekere zin zou goedkeuren door het verzoekschrift naar de minister te verwijzen, wel verre van het aangeklaagde kwaad uit te roeien, dat juist ernstiger zouden kunnen maken en het vergezeld doen gaan van erger en groter kwaad.

Alvorens tot verwijzing te besluiten, zal de Senaat in zijn wijsheid ongetwijfeld overwegen of het mogelijk is dat de regering zich rechtstreeks zal belasten met de opvoeding van al die jongens, en of het wel wenselijk is een dergelijke aanmoediging te geven aan de onverschilligheid van de ouders, wat immers een veel groter kwaad zou zijn dan dat, wat men juist wil voorkomen.

Ik wil hier verder niet over uitweiden, in de zekerheid dat het ook voldoende is om de Senaat op zijn hoede te doen zijn voor een gevoel van menselijkheid, waarvan de uitwerking zo verschillend zou kunnen zijn van wat men zich ervan voorstelt.

Hier stelt senator Giulio voor het verzoekschrift voor kennisgeving aan te nemen en over te gaan tot de orde van de dag, hetgeen hierop neerkomt dat de senaat zou overgaan tot de orde van de dag, zonder het verzoekschrift in overweging te nemen en het aan 's konings regering aan te bevelen.

De voorzitter. - Daar het voorstel van senator Giulio om over te gaan tot de orde van de dag de wijdstrekkende heeft, breng ik het in stemming. Degene die tot de orde van de dag wenst over te gaan verzoek ik op te staan.

Het voorstel van senator Giulio om over te gaan tot de orde van de dag werd goedgekeurd, en dus werd er op het verzoekschrift niet verder ingegaan.

Die ongelukkige uitslag ten aanzien van het eerste verzoekschrift kon de vrees doen ontstaan, dat het tweede verzoekschrift een soortgelijk lot beschoren zou worden. En zie hier het resultaat dat het verzoekschrift van Don Bosco ten deel viel, ondanks de tegenstand van Senator Giulio.

Senator Pallavicini. - Naar onderwerp en doelstelling dat het voorstelt is het verzoekschrift nr. 48 gelijk aan dat waarnaar ik zo-even de eer had te verwijzen, zij het verschillend voor wat aangaat de voorgestelde toe te passen middelen en welk verzoekschrift afkomstig is van de vooraanstaande en ijverige geestelijke, de priester Don Giovanni Bosco in die stad.

Ook hij, gedreven door bezorgdheid over zoveel van de goede weg afgedwaalde jongens, en tegelijkertijd D.B.edacht op het welzijn van de hele maatschappij, heeft zich reeds verscheidene jaren, met goedkeuring van de kerkelijke en burgerlijke overheid, erop toegelegd om op zondagen op verschillende plaatsen jongens van 12 tot 20 jaar bijeen te brengen. Ruim vijfhonderd daarvan bezoeken op het ogenblik het Oratorio dat gelegen is in Valdocco.

Aangezien het steeds groeiende aantal daar al sinds drie jaar niet langer meer kon worden opgenomen, werd er nog zo een plaats geopend bij de Porta Nuova, en tenslotte nog een derde in Vanchiglia; en op die drie plaatsen wordt de jongens door middel van onderricht, lessen en ontspanning een goed gedrag bijgebracht, liefde voor het goede, eerbied voor het gezag en voor de wetten, volgens de beginselen van onze heilige godsdienst, waarbij nog komen, de lessen in de beginselen van het Italiaans, rekenkunde en het metriek stelsel; en ten slotte werd er een gasthuis geopend, dat twintig tot dertig jongens kan opnemen, die tot de meest verwaarloosden en behoeftigen behoren.

Het liefdewerk wordt zodoende in stand gehouden door ijverige en liefdadige personen, zowel geestelijken als leken, terwijl de stad Turijn, zich niet onthoudt van steun ten aanzien van liefdadige instellingen, en giften ten behoeve van armen en onwetenden.

Maar de kosten nemen ieder jaar toe, en de indiener van het verzoekschrift draagt de last van de huur der lokaliteiten die 2400 lire belooft; bij de kosten van het gastenverblijf en van de onderscheiden kapellen, komen ook nog de dagelijkse kosten, die onvermijdelijk zijn door de uiterste armoede waarin vele jongens zich bevinden, vandaar dat de verzoeker zich gedwongen zou zien de voortzetting van zijn lofwaardig instituut stop te zetten, zodat hij herhaalde malen zijn toevlucht moet nemen tot personen die hem tot nu toe gesteund hebben; hij zou evenwel gaarne zien, dat de Senaat de steun van een zo nuttig werk in gunstige overweging zou nemen en er met een positieve beslissing zijn steun aan zou verlenen.

De commissie heeft zich niet tevreden gesteld met wat haar door de verzoeker ter kennis werd gebracht; en, hoewel zij reeds kennis had van het zo heilzame werk van de instelling, heeft zij zich niettemin nog meer inlichtingen verschaft, en het is gebleken dat, buiten de godsdienstplechtigheden die er op zondagen ten bate van zoveel jongens gehouden worden, en waaraan ook een noodzakelijke onderrichting verbonden is, de verdienstelijke ondernemers zich nog een ander doel gesteld hebben, en wel om de jongens, behalve het reeds genoemde, ook op de hoogte

te brengen van lijntekenen, de gewijde en vaderlandse geschiedenis, en een populaire leergang over de wetten, en waaraan nog zijn toegevoegd gymnastische oefeningen, allerlei vaardigheidsspelen, lopen, enzovoort.

Men heeft ook gedacht aan het prikkelen van de onderlinge wedijver door het tentoonstellen van enkele kunstvoorwerpen of produkten van handarbeid of door het uitreiken van prijzen, Dat alles zou men willen doen, doch niet alles kan verwezenlijkt worden, door gebrek aan middelen en door de opkomende wisselvallige kritiek. Het idee van een dergelijke instelling, legt vanzelfsprekend getuigenis af van een ontzaglijk godsdienstig en maatschappelijk nut, zo vanzelfsprekend, dat er niet veel woorden nodig zijn om iemand ervan te overtuigen. Het zou een ernstige schade betekenen voor de stad, indien dergelijke instelling inplaats van zich te ontwikkelen, zoals de goede vrienden van het volk het zich voorstellen, zou gedwongen zijn haar werk te onderbreken of volkomen stil te leggen door gebrek aan voldoende hulp, nodig om het goede te steunen dat tot nu toe, hoe onvolledig ook, tot stand gebracht is. - Uw commissie zou menen tekort te schieten in haar taak, ten opzichte van de Senaat, die haar met een zo belangwekkende opdracht vereerd heeft, en aan de gemeenschap, wanneer zij met al de overtuiging die zij kan opbrengen u niet zou voorstellen een dergelijk verzoek te richten tot de minister van binnenlandse zaken, opdat hij daadwerkelijk te hulp zou komen van een zo nuttig en weldadig werk.

Giulio. - Tot mijn grote spijt moet ik voor de tweede maal de onaangename plicht vervullen door op te komen tegen het betreden van een weg, die wij allen uit gevoeligheid zouden willen betreden, de weg namelijk naar wettelijk geregelde liefdadigheid, die, naar ik meen, evenwel funest is, een weg die, naar ik hoop, de Senaat niet zal willen betreden naar aanleiding van een verzoekschrift.

Ik stel dus voor ook ten aanzien van dat verzoekschrift over te gaan tot de orde van de dag.

Sclopis. - De uiteenzettingen voor de tweede maal naar voren gebracht door mijn achtenswaardige collega, senator Giulio, raken ongetwijfeld een der grootste vraagstukken, die heden ten dage de Europese gemeenschap in beroering brengen. Het is hier noch de plaats noch de tijd om ze te bespreken, maar misschien zou het, ik zal niet zeggen een veroordeling van de kwestie, doch een ontmoediging betekenen van die instituten, die, - terwijl zij op het ogenblik van particuliere bijdragen moeten bestaan, - doch ten doel hebben te voorzien in een geweldige leemte, die in onze huidige maatschappij bestaat, wanneer de regering niet op een of andere manier bijspringt.

En hier komt het me voor dat het niet aangaat hier een oplossing van het vraagstuk der wettelijk geleide liefdadigheid te zien, terwijl het slechts gaat om een ondersteuning, een gedeeltelijk slechts bijkomstige hulpverlening. Wanneer men in andere landen de grote kwestie van de openbare ondersteuning besprak, geloof ik dat degenen die met veel omhaal de onbegrensde beginselen ervan wilden uitsluiten, in alle geval erkend hebben dat daar, waar het onmogelijk is ondersteuning te verlenen van de zijde der particulieren, en waar de regering zonder zichzelf te verplichten ten aanzien van verschillende instellingen kan voorzien, zij dan verplicht is dat inderdaad te doen.

Ik aanzie bijgevolg als een zeer dringende noodzaak, te voorzien in de toestand van de jongens, die, na de schoolbanken verlaten te hebben; van welke scholen wij de verdienstelijke voorstander hier aanwezig zien, zich vrijwel verlaten voelen in omstandigheden waarin de harts-tochten ontwaken en het bloed kookt,. Ik geloof dat het van groot belang is dat de regering de meest dringende werken van liefdadigheid ondersteunt, zonder zich evenwel op een blijvende wijze aan die instelling te verplichten.

Daarom zou ik in dat geval de regering willen uitnodigen dat te doen, en zodanig erin te voorzien dat er een middel gevonden wordt om aan die ernstige eis tegemoet te treden. Ik meen dat de commissie - en ik geloof dat de commissie het in dat opzicht wel met me eens zal zijn - niet het voornemen gehad heeft in een gedachtenwisseling te treden over de wettelijk geleide liefdadigheid, doch enkel om een subsidie heeft willen verzoeken, die de regering zal dienen te verlenen, zoals aan zovele andere instellingen van openbaar welzijn, Daarom dring ik aan op het doorgeven van het verzoekschrift aan de minister van Binnenlandse Zaken.

En ik zeg dat met diepe overtuiging, omdat - zoals ik reeds de eer had onder andere omstandigheden in die vergadering tot uitdrukking te brengen, de gemeenteraad, bij een onderzoek naar de toestand bij de arbeiders vastgesteld heeft, dat er een groot gebrek aan steunverlening in dat opzicht bestaat; en men kan, zonder de regering ertoe te brengen een absolute beslissing te nemen, overigens die stichtingen helpen in leven te blijven, die, samen met andere middelen beter leefbaar misschien zullen worden. De regering moet dat doen, het is een belangrijk middel tegen het tegenwoordige kwaad, een grote waarborg voor een goede toekomst,

Giulio. - Ik zal allereerst met slechts enkele woorden antwoord geven op de opmerkingen van Senator Sclopis. De regeringen hebben de plicht om rechtvaardigheid onder de burgers te verbreiden, niet om aalmoezen uit te delen, omdat zij niet over eigen goederen maar enkel over de goederen der burgers beschikken, en dus enkel op grond van rechtvaardigheid. Die overwegingen, die ik onaantastbaar acht, lijken mij voldoende om aan te tonen, dat het niet de plicht van een regering is met fondsen, die niet de hare zijn, bij te dragen tot het onderhoud van werken van weldadigheid, hoezeer die ook door gevoelens van menselijkheid en godsdienstige overwegingen worden gesteund.

De regeringen hebben geen andere weldadigheid te verspreiden dan recht voor allen.

Sclopis. - De regering moet voor alles rechtvaardig zijn; inderdaad, maar de regering moet ook vooruitzien; de regering moet zich niet verplichten aan inrichtingen van door de wet geleide liefdadigheid, maar moet de subsidies verlenen waar die door buitengewone noodzaak vereist worden. In dat opzicht is het absolute niet de beste weg die men bewandelen kan. Een weigering, vooral in de huidige buitengewone noodtoestand, zou ertoe kunnen leiden dat het goede op het spel gezet werd van vele instellingen, die wij niet alleen uit overwegingen van naastenliefde aanbevelen, maar bovendien uit overwegingen van politieke voorzorg.

Sauli - Ik zou daaraan willen toevoegen, dat die instellingen er niet alleen zijn om aalmoezen te vragen, maar dat het instellingen zijn van morele en godsdienstige opvoeding, waaraan naar mijn mening de regering verplichtingen heeft.

Pallavicino-Mossi - Ik veroorloof mij de Senaat te doen opmerken; dat hij het niet zo lang geleden nodig vond een gedwongen opvoeding te geven aan langs de straten zwerfende jongens, welk besluit genomen werd naar aanleiding van het wetsontwerp dat door de minister aan de kamer was voorgelegd. Welnu: wat beoogt het verzoekschrift, waarover hier gesproken wordt? Het beoogt het verlenen van een opvoeding die geenszins verschilt van de bovengenoemde. Derhalve, wanneer de regering bereid was om die opvoeding te bekostigen, kan zij ook zeer wel thans voorzien in de noodzakelijke kosten daartoe, zonder in theoretische beschouwingen over de wettelijk geleide weldadigheid te treden.

Sclopis - De regering heeft dat gedaan bij gelegenheid van het oprichten van verwarmde lokalen en heeft er de erkentelijkheid van alle burgers door verworven.

De voorzitter - Er zijn twee voorstellen gedaan. Het ene van de commissie die het verzoekschrift bij de regering voor een subsidie aanbeveelt; het andere van de heer senator Giulio, die zou willen dat de Senaat zou overgaan tot de orde van de dag, Ik breng het voorstel in stemming om over te gaan tot de orde van de dag hetgeen de voorrang moet hebben.

In stemming gebracht, wordt er geen goedkeuring verleend aan het voorstel om tot de orde van de dag over te gaan.

De voorzitter- Ik breng thans de besluiten van de commissie in stemming. Die worden aanvaard; dientengevolge werd de aanvraag van Don Bosco naar de minister van Binnenlandse Zaken gestuurd, opdat hij hulp zou verlenen aan diens Instituut.

Een dergelijk besluit van de Eerste Kamer was van de allergrootste betekenis; daar van die dag af het Oratorio en het Tehuis, dat erbij hoorde, in de zorg van de regering zelf werd opgenomen : en van lieverlede bleek zij er hoe langer hoe meer tevreden over, prees er nu eens het edele doel van, verstrekte subsidies ofwel stuurde er arme jongens heen; als naar een veilige plaats, waar zij zouden kunnen leren achtenswaardige burgers te worden, nuttig voor zichzelf voor hun gezin en voor de Staat.

Ook publiceerden verschillende ongodsdienstige dagbladen van de stad, die het met de Senaat eens waren, lovende artikelen aan het adres van Don Bosco en voor het ogenblik wachtten zij er zich wel voor kwaad over hem te spreken.

Maar al had Don Bosco ook redenen om zich te verheugen over de goede uitslag van die besprekingen in de Senaat, hij had niet minder verdriet over het nieuws dat hem van zijn Aartsbisschop bereikte Koning Vittorio Emanuele had hem eigenhandig geschreven, dat hij; alvorens naar zijn diocees terug te keren, moest wachten totdat hij geroepen werd; en daar de koning wist dat de bisschop de constitutionele regering niet gunstig gezind was, achtte hij het noodzakelijk dat hij in een herderlijke brief zou verklaren dat hij de regering niet zou tegenwerken. En de Aartsbisschop deelde in een brief van 4 maart zijn nabije toekomst in Turijn aan; bedankte de geestelijken en leken voor hun bewijzen van aanhankelijkheid die ze hem betuigd hadden, prees hun verknochtheid aan het katholiek geloof; en met woorden van de hoogste lof voor het Savooise huis, bezwoer hij allen zich te onderwerpen aan de door koning Carlo Alberto uitgevaardigde grondwet; omdat het eerste artikel daarvan met evenzoveel woorden verklaarde; dat: De Katholieke Apostolische Roomse Godsdienst de enige Godsdienst van de staat is.

H O O F D S T U K VI

EEN TELEURSTELLEND FEESTDAG VAN DE GRONDWET - HET
PARLEMENT KEURT DE WET-SICCARDI GOED - TERUGKEER VAN MGR
FRANSONI IN TURIJN - DROEVIGE GOEDE WEEK - DE
PAASCOMMUNIE IN DE ZONDAGSORATORIOS - VERMANINGEN AAN DE
JONGENS - HET VOORBEELD VAN DE ZONEN LEIDT TOT BEKERING
VAN HUN VADER - BETEDIGINGEN AAN HET ADRES VAN DE
AARTSBISSCHOP - DE SENAAT EN DE AFSCHAFFING DER
KERKELIJKE ONSCHENDBAARHEID - TERUGKEER VAN PIUS IX IN
ROME - EEN AANSLAG OP HET LEVEN VAN DE PAUS VERIJDELD -
EEN ACADEMISCHE ZITTING TER ERE VAN PIUS IX.

De maand maart die door de goede christenen aan de voorbereiding tot het Paasfeest geheiligd werd, werd dat jaar bedorven door diep teleurstellende gebeurtenissen. Op de 4de, de verjaardag der afkondiging van de Grondwet, werden er officiële feestelijkheden georganiseerd in de kerk van de Gran Madre di DIO, waar de Heilige Mis werd opgedragen en het Te Deum gezongen, terwijl in de prachtige en geweldige ruimte de koning Vittorio Emanuele had plaatsgenomen en er de bataljons van de nationale garde en al de mannelijke Instituten van de stad waren opgesteld. Ook was er een ruimte toebedeeld aan de jongens van het Tehuis van Valdocco, doch die verschenen niet. Don Bosco had besloten ook aan de jongens van het zondagsratorio deelneming te verbieden aan enigerlei demonstratie, die van politieke aard genoemd kon worden, omdat hij wist waar dergelijke dingen op uitdraaiden. Hij moest alle mogelijke kunsten aanwenden, zoals kanunnik Anfossi verklaart, om in de jaren 1850 tot 1855 dat plan te verwezenlijken; maar hij bleef standvastig en slaagde zonder moeilijkheden in zijn opzet,

Inderdaad waren op diezelfde dag, de 4de maart, de uitzinnige anticlericale woede van de menigte op de pleinen en op straat tegen de priesters, evenals de beledigingen onder de vensters van de Pauselijk Legaat, Mgr. Antonucci, zeer betreurenswaardig. De dreigementen dwongen de eigenaren en de huurders de vlaggen aan de huizen uit te steken, en door een woeste bekogeling met stenen op de vensters wist men een algemene feestverlichting af te dwingen.

Intussen liepen in het parlement de besprekingen ten einde, die er gevoerd werden over de wet die de geestelijkheid het voorrecht van een eigen rechtspraak zou afnemen. De beste katholieke sprekers in de Kamer

bestreden dat plan, maar het grootste deel van de afgevaardigden, mannen zonder geloof of godsdienst, trokken zich van de rechtvaardigheid niet veel aan, en van de godsdienstige verplichtingen helemaal niets. Daarom beantwoordden zij de redeneringen der katholieken met spektakel, gelach, afkeurend gemompel en juichten de hatelijke kritiek van Brofferio en zijn soortgenoten geestdriftig toe. En de 9de maart schonken zij met honderddertig stemmen tegen zesentwintig hun goedkeuring aan het wetsontwerp. Vergeefs verhieven kardinaal Antonelli, de Nuntius en de Bisschoppen en de katholieke dagbladen hun stem tegen de schending van de openbare rechten van de Kerk en van het eerste artikel van de Grondwet. De Armonia werd in beslaggenomen en veroordeeld de vastenpredikanten werden bedreigd en lastig gevallen, en die van de Sint-Dalmatiuskerk werd uit Turijn verdreven. Het was de geestelijkheid verboden in verzet te komen tegen de afschaffing van het privilege, en de aandrang van de leken ten gunste van de wet werd aangemoedigd. De Gazzetta del Popolo, die het volk van de straat mende en die het Parlement beïnvloedde, had, met meer andere vrijzinnige bladen, op een doldrieste wijze de draak gestoken met de senatoren en volksvertegenwoordigers die vóór de rechtvaardigheid waren opgekomen.

Onder die moeilijke omstandigheden keerde op 15 maart Mgr. Fransoni uiteindelijk terug in Turijn, nam zijn intrek in het aartsbisschoppelijk paleis en begaf zich op weg naar het koninklijk paleis om zijn opwachting te maken bij de vorst. Maar Vittorio Emanuele ontving hem koeltjes en enigszins geprikkeld.

De 28ste was het Witte Donderdag. Die morgen zei Don Bosco tegen Don Giacomelli: "Laten we naar de Dom gaan, om te zien of er wat nieuws is."

Ze gingen erheen en woonden er de wijding van de heilige Oliën bij. Samen met enkele van de grootste jongens van Valdocco stond op het plein, in de buurt van het rijtuig van Zijne Excellentie, de hoofdredacteur van de Campana, een katholiek dagblad, op alles bedacht, voor het geval de Aartsbisschop weer het voorwerp van beledigingen mocht worden: De Aartsbisschop werd niettemin uitgefloten onderweg van de kathedraal naar zijn paleis. Dezelfde beledigende bejegening viel hem op Goede Vrijdag op straat ten deel. Maar men ontzag hem op zaterdag, toen hij naar de hofkapel ging en vandaar terugkeerde, en waar hij de Paascommunie had uitgereikt aan de koning en zijn gezin.

Terwijl men in het centrum van Turijn dus druk doende was met Mgr. Fransoni te beledigen, begaven aan de buitenzijde van de stad, in de drie Oratorios van Porta Nuova, Vanchiglia en Valdocco, bijna tweeduizend goed in de catechismus onderrichte volksjongens zich na drie dagen van predikatie en na een goede biecht, ter Heilige Tafel om hun Paasplicht te vervullen. Velen waren er onder hen die voor de eerste maal de Heilige Communie ontvingen.

Don Bosco had bij Paravia zesduizend briefjes laten drukken om onder zijn beminde leerlingen te verspreiden. Zij droegen deze tekst:

"Drie vermaningen aan de ,jongens om de vruchten van hun Paascommunie bestendigen:"

"Beste jongens, wanneer jullie willen dat de vrucht van de Heilige Communie die jullie in die Paastijd ontvangen hebt, werkzaam blijft,

breng dan die drie vermaningen in praktijk Zij zullen zorgen voor vrede in jullie hart en jullie zielen met geluk vervullen.

"1. Heilig de zondag, en verzuim nooit op godvruchtige manier de heilige Mis bij te wonen en te luisteren naar het woord van God, dat wil zeggen : de preek, de onderrichting en de catechismus.

"2. Vermijd slechte kameraden als de pest dat wil zeggen, blijf op een afstand van al die jongens die vloeken of de Heilige Naam van God ijdel gebruiken, of die over oneerbare dingen praten. Vermijd eveneens degenen die kwaadspreken van onze heilige katholieke godsdienst, de gewijde bedienaren ervan en vooral de Paus van Rome, de plaatsvervanger van Jesus Christus, aan hun kritiek onderwerpen. Zoals het een slechte zoon is, die zich een oordeel aanmatigt over het gedrag van zijn vader, zo is het ook een slecht christen die meent te mogen oordelen over de Paus die de vader is van de trouwe christenen overal ter wereld.

"3. Ga dikwijls te biechten. Laat geen maand voorbijgaan zonder te biechten en ga ook te communie volgens de raadgevingen van je biechtvader.

"Dank Onze-Lieve-Heer na de communie zo goed mogelijk en vraag hem de genade van niet in doodzonde te sterven.

"Er is maar één God: wanneer Hij tegen mij is, wie zal me redden?

"Ik heb maar één ziel: als ik haar verlies, wat moet er van me worden?

"Eén enkele doodzonde verdient de hel wat zal er van me worden als ik in die staat sterf?"

"Luister mijn zoon, naar wat ik zeg:

De wereld is bedrieglijk, de ware vriend is God."

De jongens waren evenwel niet de enigen die voordeel hadden van de apostolische liefde van Don Bosco, ook veel van hun respectieve vaders zochten hun toevlucht in het Oratorio om met God de rekening in orde te maken van hun geweten, dat zij zoveel jaren lang hadden verwaarloosd. Naar gelang de vastentijd vorderde hadden zij vastgesteld, dat het leren van de catechismus ertoe had bijgedragen dat er in hun huis meer eerbied en grotere gehoorzaamheid heersten. Als zij hun jongens ondervroegen, hoorden zij wat Don Bosco hun aanhoudend voor ogen hield, namelijk volgzzaamheid en liefde ten opzichte van de ouders, en de plicht om voor hen te bidden, omdat God dat wilde, en omdat zij dankbaar behoorden te zijn voor de vele lasten en moeiten die ouders zich voor hun gezin getroosten. Dergelijke lessen deden bij de vaders de sympathie en de eerbied voor de priester toenemen. Op de avond dat de jongens waren gaan biechten, hadden hun vaders hen thuis zien terugkeren, zo van vreugde vervuld, om ieder vooroordeel tegen het sacrament van de Biecht uit de weg te ruimen, en het verlangen te laten groeien om het geluk van een gerust geweten te leren kennen. En wanneer zo een vader dan zijn jongen voor zich zag, die hem, aangespoord door de raadgevingen van Don Bosco, ver-giffenis kwam vragen voor alle narigheid die hij hem in het verleden had aangedaan, en voor de toekomst onbepaalde gehoorzaamheid hoorde beloven, dan werd het hart van vader met gevoelens van spijt vervuld. Hij dacht er dan namelijk aan, hoe dikwijls hij zelf de jongen een weinig stichtelijk voorbeeld gegeven had, en vol ontroering omhelsde hij hem dan. De dag daarna, toen de jongens hun eerste communie deden, waren er niet weinige vaders die, ook op uitnodiging van Don Bosco, de jongens naar het Oratorio vergezelden. En wanneer zij het gedrag van de jongens in de kerk zagen, opmerkten hoe hun gezichten straalden in een glans van schoonheid als van engelen, wanneer zij van het altaar terugkeerden

den, voelden zij hun hart warm worden van een onbeschrijflijk gevoel, zij werden naijverig als het ware op de zielstevredenheid van hun jongen; en hun ogen vulden zich met tranen, bij de herinnering aan hun onschuldige kinderjaren. Die dag verschenen ze niet in de herberg; bij hen thuis stond de tafel gedekt, en zij genoten van het gezinsleven en van het geluk van een rustige en tevreden ziel. Daardoor begonnen ze spijt te krijgen over de onrust die hun meer dan eens met bitterheid vervuld had; een heilzame droefgeestigheid bracht hen tot nadenken; een strijd tussen het goede en het kwade voltrok zich in hun gemoed; en de genade des Heren overwon door de gebeden van hun jongens. De een begaf zich naar de kapel om op Don Bosco te wachten wanneer die in het koor verscheen; de ander diende zich bij hem aan in de sacristie, nadat hij de Heilige Mis had opgedragen, en weer een ander klom als de avond gevallen was naar boven, naar Don Bosco's kamer, om door niemand gestoord te worden. En Don Bosco, die bij de eerste oogopslag al begreep wat zij van hem wilden, ontving hen met opgewekt gezicht, nodigde hen uit, hem deelgenoot te maken van wat hun geweten bezwaarde, gaf hun de verzekering dat zij met hem zouden moeten spreken als met een vriend, die al iedere soort van ellende in de wereld gezien had, zodat niets hem nog kon bevreedden; hij drong er bij hen op aan; alle menselijk opzicht op zij te zetten en spoorde hen aan te knielen en te biechten. Dat deden zij dan, en tevreden en gelukkig keerden zij naar huis terug om voortaan een troost te zijn voor hun gezin. En van dat ogenblik af baden zij met vrouw en kinderen het morgen- en avondgebed, woonden 's zondags de heilige mis bij, gingen dikwijls te biechten en te communie, en kwamen vaak naar het Oratorio om er de avond in gepaste ontspanning door te brengen.

Dit was nog een ander aspect van de grote weldaad die de zondags-oratorios voor Turijn betekenden.

Maar al zag Don Bosco dan ook zijn moeiten met zulke schone vruchten beloond, de Paaszondag bracht het hart van de goede Aartsbisschop toch weer nieuwe wonden toe. Bij het verlaten van de kathedraal door de hoofdingang werd hij, hoewel twee rijen van carabinieri evenals een bataljon van de nationale garde de weg tot bij zijn rijtuig voor hem afbakenden, toch begroet met een woedende storm van gefluit; gebrul en dreigementen, die de "evviva's", het applaus en andere tekenen van eerbied, die hem vanwege de katholieken ten deel vielen, overstemden. Onder die moedigen bevonden zich de grotere en betrouwbare jongens van het Oratorium van de H. Franciscus van Sales, die er enkele uren van tevoren door Don Bosco waren heengezonden, opdat zij de aartsbisschop tenminste konden toejuichen, nu zij niet in staat waren hem op andere wijze te helpen. Het getuigenis daarvan is ons gegeven door de theoloog Felice Reviglio. Hij was op de hoogte gekomen van de heiligschennende beledigingen die die boosaardige elementen beraamd hadden. Die wierpen zich inderdaad op het rijtuig, sloegen met de vuisten op de ruiten van de portieren en probeerden de riemen van het gespan los te snijden. De soldaten bleven onbewogen toezien. Gelukkig werd de Aartsbisschop aan dat ernstige gevaar onttrokken door de omzichtigheid van de koetsier, die met twee fikse slagen van de zweep op de handen en om de oren van de deugnieten het doorsnijden voorkomen had en de paarden had aangezet.

Tot iedere prijs wilde men Mgr. Frasoni dwingen Turijn te verlaten. De Senaat moest in alle geval nog over de Kerkelijke Onschendbaar-

heid beslissen en op de 8ste april verzetten zich slechts negenentwintig van de tachtig senatoren tegen de wet en zodoende werd die aangenomen. De avond van die dag en verschillende andere avonden van de dagen die volgden, trok een bende door de regering gesteunde uitgeweken vurige vaderlanders, die ook reeds Mgr. de bisschop van Chambery hadden uitgefloten terwijl hij zich naar de Senaat begaf, - betaalde en opgestookte deugnieten, door de straten van de stad, de geestelijkheid verwensend en onder het schreeuwen van: Leve Siccardi! Het ergste werd dat kabaal bij het aartsbisschoppelijk paleis. Onder het schreeuwen van Weg met de aartsbisschop, weg met de Curie, weg met de Pauselijke Legaat! werden de ruiten van de vensters met stenen bekogeld en probeerde men de hoofddeur te vernielen. Om aan die woeste demonstratie een einde te maken, verschenen er tenslotte infanterieën ook bereden soldaten ten tonele.

Op de 9de sanctioneerde Zijne Majesteit de wet die, onder meer andere hatelijkheden, ook bisschoppen en priesters aan de rechtspraak der lekenrechtbanken onderwierp: de Pauselijke Nuntius vroeg zijn pas aan en vertrok, na een afscheidsbezoek bij de Koning, op de 12de naar Rome.

Tot de geheime bedoelingen van de sekten behoorde de ontluistering van het Episcopaat en de opstand van de geestelijkheid Zij hoopten dat de priesters en pastoors van het platteland de gehoorzaamheid zouden opzeggen en dat er een burgerlijke clerus tot stand zou komen, een geestelijkheid die door de Staat zou worden betaald en die de Staat ten dienste zou staan. Doch de Kerk zou in nieuwe straling schitteren; en nieuwe voorbeelden van offerzin, van edelmoedigheid en van volharding bloeiden weer op, zowel onder de geestelijken als onder de leken.

Teneinde de smart van de katholieken intussen te verzachten en hun harten te vervullen met vreugde, volgde er een als door de Voorzienigheid gewilde gebeurtenis: de terugkeer van Paus Pius IX in Rome Nadat de Fransen de hoofdstad van de katholieke wereld uit handen van de republikeinen hadden overgenomen, had men eerst enige tijd laten verstrijken, totdat de wanorde door de opstandelingen gesticht, weer enigszins hersteld zou zijn. Toen had de Paus in ballingschap besloten terug te keren temidden van zijn uitverkoren volk, dat innig naar zijn terugkomst verlangde. Daar hij inmiddels reeds van Gaeta naar Portici en Napels gegaan was, begaf hij zich van hier, op de 4de april, op weg naar Rome, en kwam na een reis van acht dagen, die voor hem een ware triomftocht was, op de 12de aan in de verheven stede, temidden van feestgedruis, vertoon en toejuichingen, alles zo hartelijk en schitterend, als geen vorst en wellicht geen enkele Paus tot dan toe ooit ten deel waren gevallen. Niet alleen Rome, doch heel de wereld was verrukt Toen de jongens van het Oratorio van Don Bosco het verheugende nieuws hoorden, vergoten zij tranen van vreugde en voldoening.

Toen Don Bosco uit Rome het omstandige verslag van die gedenkwaardige reis ontvangen had, zorgde hij ervoor dat het in druk verscheen; en de Armonia herdrukte de artikelen van de Osservatore Romano. Tegelijkertijd werden er op last van Mgr. Frasoni in al de kerken van het Aartsbisdom, en dus ook in het Oratorio van Valdocco, met vreugdevolle ernst en levendige dankbaarheid, acht dagen lang oefeningen van dankzegging gehouden tot de goddelijke Voorzienigheid.

Maar men had nog geen volledig idee van al de gunsten die Onze-Lieve-Heer de Paus verleend had om hem voor de Kerk te bewaren. Terwijl

de Paus nog in Gaeta woonde, had een groep van anarchisten en republi-
keinen, op aanstichting van Mazzini, in Genève het besluit genomen om
de Paus door vier als priesters vermomde sluipmoordenaars om het leven
te laten brengen. De Parijse politie had het Kabinet te Turijn daarvoor
gewaarschuwd en de advocaat Giambattista Gal, werkzaam op het ministe-
rie van Buitenlandse Zaken, die die berichten binnenkreeg, had er Don
Cafasso vertrouwelijk van op de hoogte gebracht; en wellicht was ook
Don Bosco deelgenoot in het geheim, wijl dezelfde advocaat ons in 1890
vertelde hoe groot zijn vertrouwen ook in hem was sinds het jaar 1841.

Don Cafasso had onmiddellijk naar Gaeta geschreven en het plan
werd verijdeld (1), terwijl de zaak tot in 1898 geheimgehouden werd,
het jaar waarin advocaat Gal stierf. Dat feit is authentiek en men kan
er de getuigenissen van vinden in de correspondentie en in de diploma-
tieke stukken van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Om al die redenen wilde Don Bosco op plechtige wijze uiting ge-
ven van zijn gehechtheid aan de Paus. Er was een wonderbaarlijke ode in die
dagen in Rome verschenen om het gedenkwaardige feit te vieren en nadat
hij ze aan de jongens verklaard had, liet Don Bosco ze her-haalde malen
bij gelegenheid van verschillende academische zittingen declameren. Wij
menen er ten besluite die bladzijden mee te mogen verrijken.

Hij keerde weer
Uit Rome klinkt gejuich, -
De Tiber brengt hoogmoedig
de boodschap aan de zee
Hij keerde weer
Zo zingt nu iedre stroom
met opgerichten hoofde;
nu klinkt het overal
Hij keerde weer naar Rome
De boeien los, geen slaven maar
Englen komen vooraan een hele stoet
van deugden omstuwen vast en zeker
de liefde en de hoop.
Ja, luistert nu eerbiedig:
een dankbaar lied weerklinkt in
Sint-Pieters basiliek.
En Christus"Plaatsvervanger,
met tranen in de ogen
knielt neer bij Petrus' graf.
Hij neemt zijn kroon en legt ze,
ten teken van vertrouwen
op God, op het altaar neer.

(1) Italia Reale . Corriere Nazionale, 18-19 mei 1898,

Een zonnestraal verlicht nu
de grote koepel, zie toch:
hij buigt het hoofd in het stof.
Gegroet, Gij uitverkoren
van God, gij gift des hemels,
godvruchtig, oude man,
Sereen en in verwachting
staat gij in volle glorie
de toekomst in te zien
Uw hand, zij zegen ons allen:
de hele wereld jubelt:
naar Rome keerd'hij weer.

H O O F D S T U K VII

MGR. FRANSONI GEVANGENGEZET IN DE CITADEL DE JONGENS
VAN HET ORATORIO OP BEZOEK BIJ DE AARTSBISSCHOP -
INZAMELING VOOR EEN BISSCHOPSSTAF - MGR. FRANSONI EN
DON BOSCO IN PIANEZZA - EEN NIEUWE
APOSTOLAATSVERENIGING ONDER DE GEESTELIJKHEID -
STICHTING VAN DE CONFERENTIES VAN DE H. VINCENTIUS A
PAULO IN TURIJN - DON BOSCO EN DE CONFERENTIES

Nieuwe bittere ervaringen waren er voor de Aartsbisschop van Turijn in voorbereiding. Op de 15de april schreef de onverschrokken opvolger van de H. Massimo, met de voorzichtige moed van een apostolisch ambtenaar, zonder te zinspelen op degenen die de wet-Siccardi hadden goedgekeurd, een geheime herderlijke brief, gericht tot de pastoors van het diocees, opdat dien hem ter kennis zouden brengen van alle geestelijken van hun parochies. Daarin stippelde hij voor de geestelijkheid een nauwkeurige gedragslijn uit, om te voorkomen dat zij in botsing zouden komen met de nieuwe wet, die hen niet kon ontslaan van hun verplichtingen en zodoende hun geweten zuiver houden; tegelijkertijd beval hij hun, wanneer zij voor de rechter gedaagd zouden worden, niet te verschijnen zonder voorafgaand verlot van hun kerkelijke overheid.

Maar de achterdochtige politie, die door de controleurs liet nagaan of de geestelijkheid richtlijnen ontvangen had van de bisschoppen, die in strijd zouden zijn met de wet op de onschendbaarheid, kwam al gauw in kennis van de brief van Mgr. Franson. Daarom deed zij de brief op de 21ste april in beslag nemen in de drukkerij Botta, in de postkantoren en in het Aartsbisschoppelijk Paleis, en gelastte tegelijkertijd het studeervertrek van de Aartsbisschop zelf te doorzoeken.

Men wachtte niet lang met Mgr. Franson voor de burgerlijke rechtbank te dagen om rekenschap af te leggen van zijn herderlijke brief, en hij antwoordde dat hij daarvoor verlot zou vragen aan de Paus, en wanneer die goedkeuring kwam zou hij zich ter beschikking stellen. De rechters aanvaardden die redenering niet. Derhalve werd hij bij verstek veroordeeld tot een geldboete van 500 lire en een maand gevangenisstraf; en op 4 mei, de dag waarop in Turijn het feest van de heilige Lijkwade gevierd werd, werd hij om één uur 's middags naar de citadel van Turijn gebracht om er zijn straf uit te boeten. Het is onbeschrijflijk hoe

smartelijk alle goedmenenden bij het vernemen van iets dergelijks getroffen werden; velen weenden er bittere tranen om; en tot hen behoorden de leerlingen van Don Bosco, omdat zij de Aartsbisschop van harte waren toegedaan als hun beschermer en vader. Zelfs de majoor Graaf Viallardi kon zijn tranen niet bedwingen toen hij hem in de citadel ontving, en de commandant Imperor stond hem zijn eigen vertrekken af. Nog dezelfde avond kon monseigneur, dank zij de welwillendheid van de commandant, het bezoek ontvangen van een afvaardiging van het metropolitaan kapittel, om hem hun deelneming te betuigen; en daarna wisten in de loop der volgende dagen vele leden van de Turijnse adel en van de geestelijkheid tot hem door te dringen.

Don Bosco bevond zich onder de eersten die erheen gingen, en hij zorgde er eveneens voor dat verschillende afvaardigingen van zijn jongens erheen gingen om de eerbiedwaardige gevangene troost te brengen. Hij stuurde er Felice Reviglio met een kameraad heen, en toen die thuis terugkeerden, vertelden zij hoe zij twee of drie binnenplaatsen hadden moeten oversteken, helemaal met muren omgeven, waarop schildwachten en carabinieri zowat overal hadden postgevat, en hoe zij tenslotte hadden kunnen doordringen tot de moedige verdediger van de rechten van de Kerk. Mgr. Frasoni had in de tot zijn beschikking gestelde vertrekken met vaderlijke goedheid de betuigingen van eerbied in ontvangst genomen die zij hem uit naam van Don Bosco kwamen overbrengen en hij had beiden bij het weggaan een rozenkrans geschonken.

Enige dagen later gingen vijf andere jongens van het Oratorio naar de citadel Bellisio en drie anderen werden op de laatste open binnenplaats tegengehouden door de soldaten die verschillende voorvertrekken bewaakten. Slechts aan een van hen, aan de goudsmid Ritner, werd verlof gegeven om naarbinnen te gaan; en toen hij weer buitenkwam overhandigde hij zijn metgezellen diep bewogen vier rozenkransen met hemelsblauwe kralen die de heilige Aartsbisschop hun ten geschenke gaf. Bellisio, die in dat jaar in het Oratorio gekomen was, bewaarde die kostbare rozenkrans nog in het jaar 1902 en was gewoon hem bij het bidden te gebruiken.

Intussen werden er door de vicaris-generaal openbare gebeden voorgeschreven in alle kerken van het Aartsbisdom; en de betuigingen van aanhankelijkheid en eerbied ten aanzien van de Aartsbisschop bleven aanhouden.

Op 27 mei 1850 nodigde de Armonia de subalpijnen uit om Mgr. Frasoni een bisschopsstaf aan te bieden. De aanzienlijksten onder de geestelijkheid en onder de leken gingen gaarne op dat voorstel in. De sektariërs legden er een trotse verachting voor aan de dag, Daar de namen van de inschrijvers af en toe in de Armonia gepubliceerd werden, lieten die sektariërs ze op briefjes overdrukken en ze op de straat verkopen door de jongens die uit volle borst aankondigden: De lijst van de pruiken en achterlijken. Intussen schold de Gazzetta del Popolo degenen die zich achter de demonstratie geschaard hadden, en onder wie zich kanunnik Gastaldi bevond, de huid vol; maar dat kon niet verhinderen dat men in een kort tijdsbestek meer dan achtduizend lire bijeenkreeg; en de bisschopsstaf werd ook als kunstvoorwerp kostbaar. De naam van Don Bosco Giovanni verscheen op 10 juni op de eerste lijst van inschrijvers met een bijdrage van vijf lire.

De 2de juni, een zondag, waarop de dertig dagen gevangenisstraf ten einde liepen, werd Mgr. Frasoni vroeg in de ochtend in vrijheid gesteld.

Hij zei die dag: "Een andere keer niet meer in de citadel, maar dan word ik naar Fenestrelle gebracht!" Hij bleef enkele dagen in Turijn en trok zich toen terug in Pianezza om te bekomen van de narigheden, die de beschreven wederwaardigheden hem ook berokkend moesten hebben.

Don Bosco volgde hem erheen om zijn uiteindelijk oordeel te vernemen over de te volgen methode bij de leiding van het Oratorio, en indien het mogelijk was tot een ontwerp of grondslag voor de regels van een kloosterorde te komen; en tegelijkertijd om van hem woorden van aanmoediging en steun te vernemen. Monseigneur keurde de ideeën van Don Bosco goed en voegde eraan toe: "Ik zou u wel graag willen steunen, maar, zoals u ziet, verkeer ikzelf in onzekerheid over de dag van morgen. Doet wat u kunt; ga ook moedig door met het begonnen werk; ik geef u volledige volmacht, ik geef u mijn zegen, ik geef u alles wat ik geven kan. Er is maar één ding dat ik u niet geven kan: vrijwaring van de moeilijkheden waarmee u te stellen kunt krijgen."

Maar de gevangenschap van de Aartsbisschop was verlicht door twee gebeurtenissen die van onschatbare waarde moesten zijn voor de zielen.

In het begin van dat jaar was men onder de ijverigste priesters, die gewoon waren de geestelijke besprekingen bij te wonen die men een keer per week hield in de kerk van de Cottolengo, overgegaan tot de stichting van een soort vereniging die de naam had aangenomen van de H. Vincentius a Paolo en die bijeenkwam in een zaal van het Seminarie. Aan die bijeenkomsten werd deelgenomen door mannen van grote kennis en heiligheid: kanunnik Vogliotti, de theoloog Borel, de theoloog Luigi Anglesio, rector van het Piccola Casa, Don Giuseppe Cafasso, de theoloog Vola, de heer Durando, Overste van de missiepriesters, kanunnik Eugenio Galletti, de professor in de kerkgeschiedenis Francesco Barone, kanunnik Bottino, Don Ponsati, Don Destefanis, Don Cocchi en onze Don Bosco. De theoloog Roberto Murialdo trad op als secretaris van de vereniging. Die werkzame geestelijken bestudeerden de middelen die het meest geschikt zouden zijn om de priesters aan te sporen in het nakomen van hun plichten, en zij bevorderden een levendige katholieke actie. Zij hadden vooral tot oogmerk de catechismussen, die toen in de parochies min of meer in verval gekomen waren, en voornamelijk hadden zij het voornemen, het godsdienstonderricht in de beide stadswijken van Sint-Salvario en Sint-Donato weer op gang te brengen, welke gebieden in die jaren erg ver van het centrum van de stad verwijderd en nagenoeg verwaarloosd waren. Zij zorgden ook voor predikanten voor de missies waar daarom gevraagd werd, en om de zondagsoratorios van catechismusleraren te voorzien, die die instellingen erkenden als een grote noodzaak van de tijd. Zij spreidden het eerste zaad van verschillende verenigingen, waaronder de vereniging tegen het vloeken, tegen het profaneren van de zondagen, en voor het drukken van goede boeken tegen de propaganda van de Waldenzen. Zij voerden de catechismussen in in de verbeteringshuizen en in de Generala, waar zoveel jonge ontspoorde jongens vertoefden.

Don Bosco nam zoveel hij kon ijverig deel aan die bijeenkomsten en in de loop van ons verhaal zal overduidelijk blijken, hoezeer hij een der ijverige leden was bij het bevorderen van al de ondernemingen, zonder uitzondering, die voorgesteld en ter hand genomen werden.

Tegelijkertijd organiseerden zich goede, christelijke leken om een heilig legioen te vormen naast de geestelijkheid; en op 13 mei 1850 werd

in Turijn de eerste Conferentie van de H. Vincentius a Paolo gesticht, naar het model van die inrichting die in 1833 in Frankrijk was opgericht door Ozanam. Uit Genua was graaf Rocco Bianchi gekomen, voorzitter van de eerste Genuese conferentie; opgericht in 1846, en onder zijn aansporing werd er met het zo belangwekkende werk een begin gemaakt. Don Bosco had hem met raad en daad terzijde gestaan. De graaf was een overtuigd promotor geweest van andere conferenties in Italië. De plechtige installatie vond plaats in de sacristie van de parochiekerk van de HH. Martelaren. Dat waren de zeven stichters Don Battista Bruno, pastoor van de kerk, pater Andrea Barrera, doctrinariër-priester, Markies Domenico del Carretto di Balestrino, de advocaat Francesco Luigi Rossi, Ridder Luigi Ripa di Meana, kolonel buiten dienst, de ingenieur Guido Goano en Graaf Rocco Bianchi. Don Bosco, die eveneens uitgenodigd was, kwam erheen en kreeg de ereplaats. De conferentie vergaderde in de naam des Heren en werd onder de machtige bescherming gesteld van Maria Onbevlekt Ontvangen en onder het patronaat van de heilige martelaren Solutore, Avventore en Ottavio. De advocaat Rossi werd tot voorzitter gekozen. Als eerste Ereleden traden op, Monseigneur Luigi Fransoní, Silvio Pellico en Don Bosco, die in het begin aan de conferenties deelnam en er steeds het erelid, de vriend en de beminde beschermer van bleef. Het werk van de H. Vincentius ontwikkelde zich zonder onrustige haast, maar met bestendige volharding. De bezoeken die de leden brachten in de ellendige en dikwijls vuile krotten der armen, met middelen om te helpen; met goede raad, troost en vermaningen, waren als verschijningen van Engelen die heil en vrede brachten. Zij zorgden voor godsdienstonderricht, en deden onwettige samenlevingen inzegenen. Met slechts 24 lire en 15 centesimi begonnen de leden met de uitoefening van hun liefdewerk, met het bezoeken van de armen en de uitdeling van hulpmiddelen, na de derde bijeenkomst die gehouden was op 26 mei 1850. Hun eerste weldoeners waren de verheven en vrome koninginnen Maria Teresa en Maria Adelaide, en de markiezin Barolo.

De Conferentie van de HH. Martelaren werd opgenomen in de Vereniging van de Algemene Raad die in Parijs gevestigd was, op 1 september 1850, en in 1853 werden er, toen het aantal actieve leden tot drieënzestig en het aantal ereleden tot eenendertig gestegen was, in de stad vier verschillende conferenties gesticht en tot eerste voorzitter van de Bijzondere Raad werd op 15 september graaf Carlo Cays gekozen, die steeds een van de ijverigste leden was geweest. In 1856, toen er in Turijn reeds elf conferenties gevestigd waren en negentien buiten die stad, besloot de Algemene Raad van Parijs een Hoge Raad te stichten waaraan heel Piëmont als district werd toegewezen. Graaf Cays was er voorzitter van tot 1868.

Don Bosco, die een zeer groot aandeel had in de stichting van de eerste conferentie, had dat ook in de stichting van de andere, die hij op verschillende manieren beschermde en hielp, vooral toen zij met erge tegenkanting te maken kregen. Tussen hem en de liefdadige verenigingen bestonden de intiemste betrekkingen, en de goede Driester stelde de jongens die uit de gevangenissen kwamen en die hij op de goede weg gebracht had, onder hun bescherming. Ook vormden enkele leden van de Sint-Vincentiusvereniging met hem een soort van protectoraat, dat op wettige grondslag was ingesteld, om op doelmatige wijze toezicht te kunnen uitoefenen en de jongens, die door de Questura in vrijheid gesteld waren, op betere paden te leiden.

Don Bosco beval hun eveneens aan, een vaderlijke liefde aan de dag te leggen voor de jongens van de arme mensen die zij bezochten, en zo-

doende droegen die edelmoedige lieden bij tot de oprichting van zondags-oratorio's en bevorderden zij de lessen in catechismus en andere. Het valt bij benadering zelfs niet te zeggen, hoe verdienstelijk zij zich gemaakt hebben voor Vaderland en Kerk: De jongens die zij in de loop van vijftig jaren onder hun bescherming namen, waren bijna honderdduizend in aantal.

Vele jaren lang woonde Don Bosco de grote algemene vergadering van de conferenties bij, die op plechtige wijze in december gehouden werd, nu eens in de kerk der HH. Martelaren of in die van de Mercanti, en telkens nam hij het woord. Hij kende de geest van de H. Vincentius a Paolo door en door; en hij zette er de beginselen en karaktertrekken van uiteen. Nu eens sprak hij over de verplichting tot het geven van aalmoezen, over de manier om dat te doen en over het loon dat God ervoor in het vooruitzicht heeft gesteld; bij andere gelegenheden toonde hij aan hoe het geloof zonder de werken geen waarde heeft, en dat het nodig is goed te doen zolang we kunnen. Sommige aansporingen die hij tot de leden richtte, handelden over de noodzaak om zijn karakter zo christelijk en godsdienstig te vormen, dat woord en daad steeds ingegeven zouden worden door de beginselen van het Evangelie, en over het belang van het gebruik van opgewektheid en vriendelijkheid wanneer het erom ging raad te verschaffen in godsdienstige dingen; andere malen sprak hij over de armen die bezocht en geholpen werden, en hij prentte zijn toehoorders in, zich te herinneren hoe de goddelijke Voorzienigheid, wanneer er een beroep op haar gedaan werd, haar lijdende vrienden soms op bewonderenswaardige wijze te hulp kwam; en hij herinnerde aan Gods onfeilbare belofte dat hij, die samen met Christus lijdt, ook voor altijd deel zal hebben in zijn heerlijkheid. Zijn woorden hadden een merkwaardige uitwerking, daar de personen van iedere stand en levensomstandigheden, hetzij geestelijken of leken, hem als een volkomen aan God overgegeven man beschouwden, en vele leden van de Conferenties werden als om strijd ook helpers van hem bij zijn eigen ondernemingen.

Maar er kwam tenslotte een dag waarop zijn stem niet meer in die bijeenkomsten gehoord zou worden. In de laatste jaren van zijn leven trok hij zich terug en kwam er niet meer. Hij had zijn zending vervuld en zijn werk was overbodig geworden. De Conferenties van de H. Vincentius bloeiden op bewonderenswaardige wijze. In 1900 waren er in Turijn inderdaad zeventien, en eenendertig in heel Piëmont. In vijftig jaren tijds hadden zij meer dan 400.000 armen bezocht en anderhalf miljoen aan giften onder hen verdeeld. Don Francesca vroeg Don Bosco op zekere dag waarom hij niet meer naar de algemene conferenties ging, waar hij toch zoveel vrienden telde, en hij kreeg voor antwoord: "Ik heb daar niets meer te doen. Ik zou er nu alleen nog maar heengaan om er te zijn." Hij vermeed het applaus waarmee zij ongetwijfeld hem zouden begroeten.

Maar zijn beminde vrienden en weldoeners vergaten hem geenszins, en op 6 mei 1900, kwamen er vierhonderd medebroeders van de Sint-Vincentiusvereniging bijeen in het Salesiaanse huis in Valsalice, om aanwezig te zijn bij een godsdienstige plechtigheid bij het graf van Don Giovanni Bosco. Zij herdachten de vijftigste verjaardag van de stichting der Conferenties in Turijn en in Piëmont. Zijne Eminentie kardinaal Richelmy droeg de Heilige Mis op en deelde de Communie uit. De vertegenwoordigers van de conferenties waren voor het merendeel arbeiders en landbouwers. In een zaal van Valsalice werd er een voltallige zitting gehouden en daarna zaten de confraters aan bij een opgewekte maaltijd. En herhaaldelijk werd ook de lof gezongen van Don Bosco,

wiens gebeente zich wel erover moest verheugen zich temidden van die triomf van de naastenliefde te bevinden.

Alles in dit hoofdstuk hebben we verzameld, hetzij uit officiële verslagen van de conferenties, of uit gedrukte, of geschreven aantekeningen en uit mondelinge mededelingen, niet alleen van medebroeders van het Sint-Vincentiuswerk, maar eveneens van verschillende oud-leerlingen die, als getuigen erover spraken zoals wij hier hebben uiteengezet.

H O O F D S T U K V I I I

FEESTEN EN LIEDEREN IN HET ORATORIO VERVAL VAN DE
OUDE GILDEN - ONGODSDIENSTIGE ARBEIDERSVERENIGINGEN -
EEN VERENIGING TOT ONDERLINGE BIJSTAND DOOR DON BOSCO
GESTICHT - HET REGLEMENT ERVAN - STRIJD TEGEN DIE VER-
ENIGING - HET GOEDE DAT ZIJ VERRICHT EN HET ZAAD DAT
ZIJ VERSPREIDT - DE ARBEIDERSKLASSEN: VERLANGENS,
ELLEENDE, VERLOKKINGEN EN KATHOLIEKE ACTIE.

De feestdagen van de H Aloysius en van Sint-Jan waren in het Oratorio met grote plechtigheid verlopen: de speelplaatsen hadden gegalmd van de lofzangen op Don Bosco, en we hebben nog wel de echo van die oude liederen gehoord, die vele jaren lang telkens werden herhaald. Het zijn onvolmaakte verzen, maar ons klinken ze aangenaam in de oren vergeleken bij die welke later door bekwaamere dienaren van de muzen geschreven werden. Daar we echter bang zijn dat ze in vergetelheid zullen geraken, zullen we deze bescheiden bladzijden verfraaien met de schoonheid der lieflijke gevoelens van onze oude kameraden.

Welaan o
broeders,
wij willen
dankbaar zijn Don
Bosco, herder,
van al die hier
nu staan.

Muziek scheidt
vreugde, dus
blaast uw
instrument zodat
de burens
meevieren met het
feest,

Hij licht' ons
voor, waar de
Heer ons roept;

nog velen wachten dit
onverhoopt geluk.

Ons arme jongens
is hij het witte brood,
dat sterke voedsel
op weg naar eer en deugd.

Wij doen de hemel
weerklinken van gezang.
Niets kan beletten
dat wij zo vreugdig zijn.

Want God zal helpen,
zo leven wij met hoop,
dat hij zal leven,
og vele jaren lang.

De genegenheid van zijn jongens beantwoordde Don Bosco met een nieuw blijk van zijn liefde Maar om het belang daarvan te beseffen, moeten we een paar jaren in de geschiedenis teruggaan,

In 1847 bestonden er in Turijn nog de resten van de oude middeleeuwse Università, dat wil zeggen gilden van handwerks. en ambachtsslieden en handelaars, met hun broederschappen en een priester als moderator. Die zorgden ervoor dat het de leden gemakkelijk gemaakt werd hun godsdienstplichten te vervullen; andere zorgden voor de tijdelijke belangen door een goede onderrichting van de leerlingen, het verschaffen van werk, het oprichten van spaarkassen, het verzorgen van de zieken, door steun te verlenen aan ouden van dagen, aan weduwen, aan wezen, door de jongelieden die een gezin gingen stichten aanwijzingen te geven, het publiek te waarschuwen voor het bedrog van handwerkers en kooplui, en fondsen te verschaffen voor de werking van hun prachtige Oratorios.

Maar de libertijnse geest had niet nagelaten het merendeel van die organisaties aan te tasten, door hun het godsdienstige karakter te ontnemen dat ze vroeger gehad hadden, en door hen te onttrekken aan de afhankelijkheid van het Kerkelijk Gezag. Ook zag men de leden dan als het ware in twee groepen verdeeld; de enen, de liberalen, beheerden het vermogen en de liefdadige werken; alleen de katholieke leden droegen de uniform en woonden de godsdienstoefeningen bij.

Tegelijkertijd met het verval, veroorzaakt door de boosaardige natuur van die organisatie, ontstonden er verschillende door de Vrijmet-selarij geïnspireerde verenigingen, die, onder de mantel van de naastenliefde of filantropie, het schandelijke plan verborgen om in hun bijeenkomsten de gedachten van de leden zowel in politiek als in godsdienstig opzicht te bederven.

Daarom verzonnen zij fabeltjes tegen de katholieke Kerk en lieten ze drukken; en verspreidden schandelijke verhaaltjes tegen de bisschoppen, de priesters en kloosterlingen, en lieten niets ongebruikt om hen bij het volk verdacht te maken. Een deel daarvan was na korte tijd zozeer verdorven en onder de invloed daarvan gekomen, dat een bedienaar Gods zelfs niet meer veilig was in de straten van het toch zo uiterst beschaafde Turijn.

Een van die verenigingen droeg de naam van Arbeidersvereniging. Verschillende leden bemerkten spoedig dat zij in een val gelopen waren en toonden zich al gauw bereid om er zich tijdig uit terug te trekken; maar niet weinigen ook bleven er lid van en leden al spoedig schipbreuk naar zeden en geloof. De goede katholieken hadden hun zorg nog niet op de arbeiders gericht, om hun belangen te verdedigen, aangezien tot voor enkele jaren de Gilden, de oude arbeidersorganisaties, daarvoor gezorgd hadden.

Nu de broederschap van de H. Aloysius als een nieuwe broederschap georganiseerd was, zag Don Bosco evenwel in, dat dat niet voldoende zou zijn om de arbeiders tezamen te brengen; en dat het noodzakelijk was hen met een of ander stoffelijk voordeel aan te trekken. Om nu te voorkomen, dat de externe jongens van het Oratorio zich zouden laten inschrijven als lid van gevaarlijke verenigingen, vatte Don Bosco de gedachte op er zelf een op te richten, die het lichamelijk welzijn ten doel zou hebben, maar het geestelijke welvaren van haar leden daarom niet uit het oog zou verliezen. Tot dat doel dacht hij erover, aan de

leden de voorwaarde te stellen, dat zij zich eerst moesten laten inschrijven als lid van de Broederschap van de H.Aloysius, wat de praktijk met zich bracht van om de veertien dagen ter Heilige Tafel te naderen. Hij begon dus met de oudsten onder hen erover te spreken, zette hun het doel uiteen, somde de voordelen en de voorwaarden op en zijn plan werd met algemene instemming begroet. Hierna stelde hij voor dat er een commissie zou worden benoemd uit hun midden, die het initiatief zou nemen en hun goedkeuring verkrijgen.

De vereniging werd onder de titel van Vereniging voor onderlinge bijstand officieel opgericht in de kapel, op de 1ste juli 1850 en slaagde er op bewonderenswaardige wijze in, het gestelde doel te verwezenlijken. Hieruit blijkt dat het eerste zaad van die ontelbare organisaties of verenigingen van katholieke arbeiders, die in die laatste jaren in vele steden van Italië uit de grond schoten, door Don Bosco zelf gezaaid was onder de jongens van zijn Oratorio. Het komt me nuttig voor het hele reglement ervan hier weer te geven, hetzij om het feit op zichzelf te herdenken, of als maatstaf voor wie ze elders zou willen stichten, met de nodige aanpassingen aan andere tijden en personen.

Aan het reglement ging de volgende waarschuwing vooraf, die de handtekening van Don Bosco droeg:

"Ziehier, beste jongens, een reglement voor jullie vereniging Het zal voor jullie een richtlijn zijn, om de vereniging ordelijk en vruchtbaar te laten voortbestaan. Jullie ijver en toeleg om ze te bevorderen kan ik niet anders dan prijzen. Zij getuigt werkelijk van wijsheid Jullie krijgen daardoor een stuiver per week in reserve, een stuiver die er weinig op aankomt bij de uitgaven, en die jullie van groot nut zal zijn zodra jullie hem nodig hebben. Wees dus overtuigd van mijn volle goedkeuring.

"Alleen wil ik jullie hij het aan de dag leggen van ijver voor jullie vereniging erop wijzen, niet de regels uit het oog te verliezen van de Compagnie van de 11,Aloysius, waarvan het fundamentele goed, het heil van jullie ziel, afhangt.

"Moge God de ware liefde en de ware vreugde in jullie harten planten, en de vreze des Heren vergezelle al jullie werken." Daarna volgde het reglement.

1. Het doel van die vereniging is, steun te verlenen aan die leden die ziek worden of in nood zouden komen te verkeren doordat zij buiten hun wil zonder werk gekomen zijn.

2. Niemand kan tot de vereniging worden toegelaten, indien hij niet is ingeschreven als lid van de Compagnie van de Heilige Aloysius, en wie om een of andere reden zou ophouden medelid van die Compagnie te zijn, zal niet meer als lid van de Vereniging beschouwd worden.

3. Ieder lid betaalt een stuiver per week, en kan niet eerder delen in de voordelen van de vereniging dan zes maanden na zijn toetreding. Hij kan evenwel het recht verkrijgen op onmiddellijke steun van de vereniging, indien hij bij toetreding 1:50 betaalt, vooropgesteld dat hij dan niet ziek of zonder werk is.

4. De bijstand voor iedere zieke zal 50 centiemen per dag bedragen, totdat hij weer volkomen de gezondheid herkregeen heeft.

Wanneer de zieke evenwel in een liefdadigheidsinrichting mocht worden opgenomen, houdt de steunverlening op, en hij zal er geen aanspraak meer op kunnen doen gelden dan wanneer hij die inrichting voor zijn herstel verlaten heeft.

5. Degenen die bulten hun schuld van werk verstoken blijven, zullen bovengenoemde ondersteuning beginnen te trekken acht dagen na het begin van hun werkloosheid. Wanneer de uitkering langer dan twintig dagen zou moeten duren, zal het Bestuur in ogenschouw nemen of de uitkering vermeerderd of verminderd moet worden.

6. Alle giften die ten bate van de vereniging worden aangeboden zullen met erkentelijkheid worden aanvaard, en ieder jaar zal er een bijzondere inzameling voor gehouden worden.

7. Wie aanzienlijke tijd in gebreke blijft met het betalen van zijn bijdrage, kan niet delen in de voordelen van de vereniging, tenzij hij zijn vervallen bijdragen heeft voldaan en een maand lang op geen enkele uitkering aanspraak maakt.

8. De vereniging wordt beheerd door een voorzitter, een ondervoorzitter, secretaris, tweede secretaris, vier bestuursleden, een visitator, een substituut en een penningmeester.

9. Al de ingeschrevenen van de vereniging dienen er, buiten het nauwkeurig voldoen van de wekelijkse stuiver, de grootste zorg voor te dragen, dat de regels van de Compagnie van de H. Aloysius in acht worden genomen, teneinde zodoende bij te dragen tot eigen heiliging en anderen tot de deugd aan te sporen.

10. De voorzitter van de vereniging is de Overste van het Oratorio. Die dient erop toe te zien dat de beheerders hun plicht doen, en dat er in de behoeften van de leden voorzien wordt volgens de aanwijzingen van dat reglement.

11. De ondervoorzitter staat de directeur ter zijde, hij geeft de secretaris opdracht voor het regelen der bijeenkomsten, en hij draagt het bestuur alles voor, wat ten voordele van de vereniging kan strekken.

12. De secretaris zal ervoor zorgen dat iedere zondag de bijdrage geïnd wordt, waarbij hij nauwkeurig aantekening houdt van degenen die aan hun verplichting voldaan hebben, en met veel omzichtigheid en beleefdheid te werk gaat. Het behoort eveneens tot de taak van de secretaris aan de penningmeesters briefjes te doen toekomen met de namen, voornamen en woonplaats van de zieke; alle beslissingen van enige betekenis die door het Bestuur worden genomen moeten door de secretaris worden genoteerd. In geval van te veelvuldige werkzaamheden wordt de secretaris bijgestaan door de tweede secretaris die, indien nodig, als zijn plaatsvervanger zal optreden.

13. De vier bestuursleden zullen hun mening te kennen geven over alles wat het belang van de vereniging betreft en zullen stemmen zowel over wat het beheer van zaken betreft, als over de benoeming van een of ander lid.

14. De visitator van de vereniging is de geestelijke leider van de Compagnie van de H. Aloysius. Die zal zich persoonlijk naar het huis van de zieke begeven, om vast te stellen waarin er voorzien moet worden en er een getrouw verslag aan de secretaris van uitbrengen. Wanneer hij het

benodigde briefje ontvangen heeft, gaat hij ermee naar het huis van de penning-meester, waarna hij de toegewezen ondersteuning naar de zieke brengt. Wanneer hij ondersteuning brengt, dient de bezoeker er zorg voor te dragen, dat hij de zieke enkele beginselen van onze heilige godsdienst in de herinnering roept, en hem aanspoort de Heilige Sacramenten te ontvangen, wanneer het om een ernstige ziekte gaat. Daarbij dient hij terzijde gestaan te worden door zijn substituut, die de uiterste zorg moet betonen om de visitator vooral te helpen bij het brengen van de ondersteuning en bij het bezoeken van de zieken.

15. De penningmeester draagt de zorg voor de gelden van de vereniging en brengt er iedere drie maanden verslag over uit. Hij kan echter aan niemand geld verstrekken zonder een briefje dat hem door de visitator ter hand gesteld wordt en dat ondertekend is door de voorzitter en waarin een omschrijving wordt gegeven van de benodigde steun.

16. Iedere functionaris vervult zijn ambt voor de tijd van een jaar; daarna kan hij echter herkozen worden.

17. Het bestuur geeft iedere drie maanden verantwoording van zijn beheer.

18. Dit reglement treedt in werking op de iste juli 1850.

Aan ieder lid werd bij wijze van lidkaart een boekje verstrekt, met de vermelding Vereniging voor Onderlinge Bijstand, door enkele leden van de Broederschap van de H. Aloysius opgericht in het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, te Turijn Druk Speirani en Ferrero, 1850. Op de voorpagina stond als motto gedrukt: "Zie, hoe goed en lieflijk het is, als broeders in eensgezindheid samenwonen." Psalm 133

Op het slot was er een inschrijvingsformulier aan vastgehecht van de volgende tekst:

De jongen
zoon van
wonende van beroep
is ingeschreven als lid van de vereniging op
..... dag de van de maand 18..
Voor het reglement heeft hij 15 cent
betaald.

De secretaris de voorzitter

Die aldus georganiseerde vereniging beantwoordde op bewonderenswaardige wijze aan haar doel, maar wekte de woede van degenen die in die dagen alles op alles zetten om het gepeupel te misleiden en het bij bepaalde gelegenheden aan hun zijde te krijgen.

Giuseppe Brosio schreef als volgt aan Don Giovanni Bonetti. Tegenover de toegangsdeur van ons kerkje in Valdocco, door een ringmuur van onze speelplaats gescheiden, stond de herberg die de naam van de Giardiniera droeg. Het was een toevluchtsoord van dieven, een trefpunt van vagebonden. Hier verzamelden zich steeds nietsnutten, spelers, drinke-

broers, zwerfende muzikanten, berentemmers, leeglopers van allerlei soort, en bovendien de leden van de toen opkomende liberale werkliedenorganisatie die haar hoofdzetel gevestigd had in een kelderwoning in het Onze-Lieve-Vrouw-straatje. De geheime leiders van die vereniging waren enkele protestanten en bepaalde lieden van zeer slecht gedrag. Wanneer de drinkgelagen van de klanten van de Giardiniera in de voorafgaande jaren ook wel eens erg storend geweest mochten zijn, zij waren niettemin in geen geval uitgesproken vijandig tegen het Oratorio gericht geweest. Maar in dat jaar was het lawaai gedurende de tijd van de kerkdiensten er kennelijk op berekend om Don Bosco te ergeren en de draak met hem te steken. Die spitsboeven werden door opruiers ervoor betaald om hun ergerlijk kabaal tot in het Oratorio te laten doordringen.

"Don Bosco zag de noodzakelijkheid in om die vooruitgeschoven batterij van de Duivel uit Valdocco te verwijderen; maar dat was geen gemakkelijke onderneming, want aan de ene kant zou dat grote kosten vergen, en aan de andere kant was het nog gevaarlijk ook, dat gespuis te beledigen, want het was tot iedere gewelddaad in staat, liever dan hun huis te laten bezetten dat zij als hun eigen terrein beschouwden.

"Daarvan kreeg Don Bosco bij meerdere gelegenheden het onaangename bewijs geleverd. Op zekere dag werd hij in de sacristie geroepen, waar enkele mannen op hem wachtten en hij dacht terstond niet anders, of zij kwamen om te biechten. Maar hij was nauwelijks binnen of de anderen sloten de deuren. Toen begaven enkele van de oudere jongens, onder wie Buz-zetti en Arnaud, in de verwachting van een of ander komplot, zich naar het priesterkoor en bleven daar staan luisteren en door het sleutelgat kijken van de deur die naar de sacristie leidde. Inderdaad hoorden ze opeens een van die booswichten luid en opgewonden praten, want ze waren gekomen om met Don Bosco een twistgesprek te beginnen. Die bracht hen evenwel met een paar woorden al meteen in de war, en toen ze niet meer wisten wat ze moesten antwoorden, begonnen ze woedend allerlei scheldwoorden uit te braken. Don Bosco probeerde hen tot bedaren te brengen, maar de anderen wonden zich steeds meer op en trokken messen te voorschijn. Op dat ogenblik forceerden de jongens, na eerst wat lawaai gemaakt te hebben, de deur, en de ongelukkigen sloegen op de vlucht door de deur die op de speelplaats uitkwam.

"In diezelfde tijd trokken zich enkele van de grotere jongens, terug als lid van onze vereniging voor Wederzijdse Bijstand zonder dat het mogelijk was de oorzaak daarvan te achterhalen. Maar op zekere dag werd ik staande gehouden door twee keurig geklede heren. Ze spraken Frans, een taal die ik goed kende, en na een vriendelijk praatje, boden ze me een grote som geld aan, ongeveer 600 lire, met de belofte dat zij me ook nog een goedbetaalde betrekking zouden bezorgen, wanneer ik het Oratorio maar wilde verlaten en ook mijn kameraden ervan zou weghouden, bij wie ze naar mij geïnformeerd hadden en vernomen, dat ik over grote invloed beschikte. Ik maakte me kwaad over dat aanbod en met een paar woorden gaf ik hun voor antwoord: "Don Bosco is mijn vader, en ik zal hem niet in de steek laten en hem voor al het goud van de wereld niet verraden!" De heren, die ik later leerde kennen als de ziel van die arbeiderskliek, toonden zich niet in hun wiek geschoten; zij verzochten me, er eens over na te denken, en met tussenpozen herhaalden zij daarna bij verschillende gelegenheden hun aanbod van geld, dat ik steeds van de hand wees. Toen begreep ik dat sommige van mijn ongelukkige kameraden zich voor wat verachtelijk geld hadden laten overhalen het Ora-

torio in de steek te laten.

"Ik had alles alleen aan Don Bosco verteld en we vonden het raadzaam die feiten geheim te houden om niet de begeerte te wekken van een of andere zwakke kameraad die niet zo vast in zijn schoenen stond, en tegelijkertijd te bidden en de waakzaamheid en de werfkracht voor het Oratorio te verdubbelen."

Maar ondanks die strijd nam de arbeidersorganisatie van Don Bosco verscheidene jaren lang in aantal toe, en er werden ook bij uitzondering enkele kunstenaars uit de stad als lid toegelaten, voortreffelijke christenen, omdat zij met hun voorbeeld de nieuwelingen zouden kunnen leren. In 1856 bloeide de vereniging en ook Giovanni Villa wilde als lid worden ingeschreven, daartoe aangespoord door zijn kameraad Gravano. In 1857 werd zij veranderd in een conferentie en daar zij haar zetel had in het Oratorio werd zij voor geruime tijd opgenomen in die van de H. Vincentlus a Paolo.

Don Bosco had zich om twee ernstige overwegingen ook met die instelling bemoeid. Hij behoorde tot de weinigen die van begin af aan begrepen hadden, - en hij had het ook wel duizendmaal gezegd - dat de revolutionaire beweging niet iets van voorbijgaande aard zou blijken, aangezien niet alle beloften die aan het volk gedaan werden verwerpe-lijk waren, en vele ervan beantwoordden aan de algemene verlangens die onder het proletariaat leefden. Zij verlangden gelijkheid te verkrijgen voor allen; zonder onderscheid van klasse, grotere rechtvaardigheid en verbetering van hun lot.

Van de andere kant zag hij hoe de rijkdommen monopolies begonnen te worden van kapitalisten zonder mededogen, en de werkgevers legden de alleenstaande en weerloze arbeiders, onrechtvaardige arbeidsovereenkomsten op, zowel wat het loon als de arbeidsduur betraf; en de heiliging van de zondagen werd dikwijls brutaalweg verboden en hij begreep dat al die dingen op de duur betreurenswaardige gevolgen met zich moesten brengen: geloofsverlies onder de arbeiders, ellende in hun gezinnen en vatbaarheid voor revolutionaire beginselen.

Daarom achtte hij het raadzaam dat de geestelijkheid toenadering zou zoeken tot de arbeidersklasse, om die te leiden en maat te doen houden. Hij kon zijn vereniging tot Wederzijdse Bijstand niet de ontwikkeling verlenen die de noden van de tijd vereisten, hoewel hij dacht over de mogelijkheid om voor de arbeidersjongens een groot aantal tehuizen op te richten. Maar hij voorzag dat de leiding, het toezicht, de administratie, de verdeling der hulpverleningen, hem op de lange duur niet mogelijk zouden zijn. Hij ging daar wel tegen in en zette wel door, maar moest al spoedig ophouden, vooral daar zijn onderneming niet gesteund werd door wie dat kon doen; ook werd hem geen kritiek gespaard. Hij had evenwel de verdienste van de eerste stoot gegeven te hebben, en het model te hebben ontworpen van zoveel andere organisaties onder de katholieke arbeiders, om hun lot te verbeteren, aan hun gerechtvaardigde verlangens te voldoen en zodoende hen te onttrekken aan de tirannieke invloed van de revolutionairen. De eerste van de katholieke arbeidersorganisaties, die in Italië werd opgericht, was die van Turijn, in 1871, door toedoen van een handvol moedige jongelieden. Helaas hadden de sekten de arbeiders reeds opgevangen en onder hen ten eigen bate de onder-

linge hulp in het leven geroepen: in alle geval heter laat dan nooit. De christelijke verenigingen in heel Piëmont en in andere delen van Italië groeiden in aantal en genoten kerkelijke steun, zeer ten voordele van de katholieke zaak en tot grote troost ook van Don Bosco. Verschillende verenigingen benoemden hem tot hun erevoorzitter. De geest des Heren zweefde over de wereld en voorzag met nieuwe instellingen in nieuwe behoeften. De priester Kolping stichtte in Duitsland de Katholieke Gezellenvereniging die, met eigen zetels in verschillende steden, thans vele tientallen duizenden omvat. Ook Frankrijk gaf een dergelijk nobel voorbeeld; rijke industriëlen zorgden als om strijd voor het invoeren in hun geweldige bedrijven van de weldaad van een lonende, op christelijke grondslag gefundeerde arbeid en zonder angst voor de toekomst. Onder meer anderen was Leon Harmel, - le bon père, de vader der arbeiders genoemd, - een vertrouwde vriend van Don Bosco door hun gelijkheid van gevoelens.

H O O F D S T U K I X

EEN GESCHENK VAN DE PAUS AAN DE JONGENS VAN DE
ORATORIOS - HET FEEST VAN DE ROZENKRANS EN ARTIKEL IN
EEN KATHOLIEK BLAD - EEN BRIEF VAN KARDINAAL ANTONELLI
- AFLATEN:

Al mocht in Valdocco de genegenheid voor de priester heersen, elders bleef de haat tegen de Kerk broeien. Benedictus XIV had aan Piëmont ten eeuwigen dage enkele kerkelijke leengoederen geschonken met de verplichting ieder jaar in Rome, op de 28ste juni, een kelk van 2000 scudi te betalen; die overeenkomst was op 5 januari 1740 plechtig aangegaan en men had er zich steeds aan gehouden.

In 1850 echter wilde men de kelk niet meer betalen, omdat de Staat zichzelf tot meester over alles verklaarde en de Kerk beschouwde als een vereniging zonder rechten. Maar de engelachtige Plus IX, hoewel op zoveel verschillende manieren beledigd, was de Piëmontezen toegedaan en bood de zonen van Don Bosco een nieuwe gelegenheid tot grote vreugde. De lezer zal zich herinneren dat, toen de Paus in ballingschap hun kleine gave van 33 lire ontving, hij die apart gehouden had om er te zijner tijd, zoals hij zei, een bijzonder gebruik van te maken. Gedurende zijn verblijf in Gaeta, had de Heilige Vader verschillende malen gesproken over die gift, en met het grootste genoegen had hij ze aan enkele bezoekers laten zien, die erheen gegaan waren om hun opwachting bij de Paus te maken. Welnu, zekere dag ontbood hij kardinaal Antonelli, nam het kleine geldbedrag; voegde er zoveel aan toe als nodig was en zei tegen hem: "Gaat voor dat geld wat rozenkransen kopen." Het bevel werd ogenblikkelijk uitgevoerd, en er werden wel 60 dozijn rozenkransen voor het geld gekocht, verpakt in twee grote pakken. Toen hij ze ontvangen had zegende Pius IX ze, en gaf ze eigenhandig aan genoemde kardinaal en zei: "Die rozenkransen moeten gezonden worden aan de arbeidersjongens van de priester Bosco, als een teken van liefde van de vader voor zijn kinderen. Na het ontvangen van die opdracht haastte zijne eminentie Antonelli zich dat geschenk aan de Apostolische Nuntius in Turijn te zenden, terwijl hij het vergezeld deed gaan van de volgende brief:

Excellentie,

Gedachtig aan wat ik U mededeelde in mijn schrijven van 14 mei van verleden jaar, doe ik u hierbij door middel van de pauselijke consul-generaal in Genua twee pakken met door Zijne Heiligheid gewijde rozenkransen toekomen, ter verdeling onder de kleine arbeidersjongens van de priester Bosco.

Ik zou gaarne reeds eerder gevolg hebben willen geven aan dat gebaar van de Heilige Vader, indien de veelvuldigheid en ernst der af te handelen zaken mij zulks niet had belet.

Het moge U behagen dat geschenk van zo hoge herkomst wel te willen aanvaarden, en ik verblijf inmiddels met gevoelens van de grootste eerbied,

Portici, 2 april 1850.

Uw
G. Kardinaal Antonelli

Wie bedenkt, dat de Paus de grootste en eerbiedwaardigste persoon is op aarde, wie het oog gericht houdt op de zeer vele en ernstige bekommernissen die Pius IX in die dagen bezighielden, zal al spoedig inzien dat zijn bezorgdheid voor arme kinderen van onschatbare betekenis was. Toen Don Bosco hun dan ook mededeelde dat de beminlijke Paus, alvorens zijn ballingsoord te verlaten, niet alleen aan hen, gering als zij waren, gedacht had, maar hun ook een geschenk had doen toekomen, trilden hun jeugdige gemoederen van vreugde en zij verlangden vurig het geschenk in ontvangst te nemen. Toen hij goed over de zeldzaamheid van het geval had nagedacht, besloot Don Bosco, na zijn terugkeer van de Retraite van S. Ignazio, - waar de pastoor van de Sint-Dalmatiuskerk in Turijn de onderrichtingen gegeven had en de vicaris-generaal van Fossane de overwegingen had gehouden, - de rozenkransen op een plechtige manier uit te reiken en bij die gelegenheid een bijzondere feestelijkheid ter blijvende herinnering aan het feit te organiseren. Dat bleef overigens ook nog in de gedachten voortleven door een boekje, dat Don Bosco geschreven had onder de titel: Korte uiteenzetting van de feestelijkheid ter gelegenheid van de uitdeling van het geschenk van Pius IX aan de jongens van de Oratorios in Turijn. Turijn, 1850 Druk De Erven Botta.

Toen zondag de 21ste juli dan ook was aangebroken, was de kerk feestelijk uitgedost. 's Avonds verzamelden zich al de jongens van de Oratorios in dat van de H. Franciscus van Sales, dat het voornaamste was. Een groot aantal moest buiten de kapel blijven, want die was reeds overvol Giuseppe Brosio, de "bersagliere", met zijn groot leger, zorgde voor de handhaving van de orde. De beminde pater Barrera van de Dottrina Christiana, beroemd predikant, hield een mooie toespraak voor de gelegenheid. De heldere en waardige wijze, de tedere uitdrukkingen waarmee hij over de hoogste Herder van de Kerk sprak, sleepten de aandacht mee van de jongens die naar hem luisterden en wisten hen ten diepste te ontroeren. Hij zei onder meer; "Weten jullie ook, beste jongens, waarom Pius IX jullie dat geschenk gegeven heeft. Pius IX draagt de jeugd een zeer warm hart toe, en nog voordat hij Paus werd hield hij zich op verschillende manieren bezig met hun onderrichting, met hen op te voeden en hen op het pad der deugd te houden. Hij zendt jullie een rozenkrans, omdat, toen hij nog een eenvoudige geestelijke was, hij een grote godsvrucht koesterde tot de Allerheiligste Maagd Maria. Ik, ikzelf heb meer-

malen gezien, in het openbaar en binnenshuis, hoe hij buitengewone tekenen van devotie aan de dag legde tot de Heilige Moeder Gods.

Toen de preek afgelopen en de Zegen met het Allerheiligste gegeven was, trokken de jongens achter elkaar in een rij langs het altaar, en elk van hen ontving een rozenkrans uit handen van kanunnik Giuseppe Ortolada, die de uitdeling op zich genomen had, daarin bijgestaan door de theoloog Simonino en door bovengenoemde Pater Barrera. De kralen van de rozenkransen waren rood en aaneengeregen met een draad van wit metaal. Behalve de jongens, onder wie zich ook Michele Rua en Ascanio Savio bevonden, waren eveneens verschillende priesters en anderen die hun krachten aan het Oratorio wijdden aanwezig, en het was een stichtend schouwspel, hen allen met diepe eerbied een voorwerp in ontvangst te zien nemen, dat hun geschonken was door de plaatsvervanger van Jesus Christus en zich in dat bezit zeer gelukkig voelden. Door het grote aantal aanwezigen was het aantal van de Paus ontvangen rozenkransen niet voldoende, daarom moest men er nog verscheidene honderden uit Turijn betrekken en ze met de andere uitdelen om niemand teleur te stellen.

Toen de uitdeling afgelopen en de kerk leeggestroomd was, stelde een jongen zich op voor de priesters, die omringd waren door verscheidene vooraanstaande personen, en hield uit naam van zijn kameraden de volgende toespraak:

Zeereerwaarde Heren,

Wanneer een vorst, een koning, een keizer een van zijn onderdanen een blik verwaardigd of de goedheid zou willen hebben, hem een geschenk te geven, zou dat een grote gunst betekenen, die de betrokkene zich tot een eer zou rekenen.

Doch wanneer dan de Opvolger van de Prins der Apostelen, het Hoofd van de Katholieke Godsdienst, de Plaatsvervanger van Jesus Christus, te midden van de vele zorgen die hij te torsen heeft bij het regeren en besturen van de gehele katholieke wereld, een gedachte wijdt aan ons, arme arbeidersjongens, o, dan is dat toch wel een goedheid, die in staat is ons volkomen te verwarren, en in onze geringheid kunnen wij daar slechts met liefdevolle dankbaarheid van gewagen.

Maar wanneer wij met onze geringe vermogens ooit in staat zouden zijn ons woord tot het oor van een zo goede Vader, te laten doordringen, zouden wij ons hart durven luchten met die woorden: Allerheiligste Vader, wij begrijpen de hoge uitverkiezing en betekenis van het geschenk dat U ons gegeven hebt, en wij erkennen tegelijkertijd de plicht van dankbaarheid die ons dringt. Maar hoe kunnen wij die plicht ooit vervullen? Door middel van geld? Neen, dat zullen we nooit kunnen en U zult zoiets ook nooit verlangen! Misschien met mooie woorden? Dat kunnen we niet! Maar wij weten zeer goed, o Allerheiligste Vader, dat U van ons wilt.

Het is de vaderlijke liefde die U ertoe drijft ons te gedenken, en als toegewijde kinderen zullen wij al onze liefde voor U weten veil te hebben, voor U en voor de God wiens vertegenwoordiger op aarde U zijt. Nooit zullen onze lippen zich lenen tot woorden die een dergelijke weldoener onwelgevallig zouden kunnen zijn, noch zal ons hart ooit een gedachte voeden die de goedheid van een zo liefdevolle vader onwaardig is.

Het verlangen naar de deugd dat ons bezielt dwingt ons aan U te denken; en wij geven U de verzekering; dat in innige band met onze heilige godsdienst waarvan U het opperste hoofd zijt, wij zullen weten te volharden; bereid tot welk offer ook; al ware het dat van het leven liever dan ook maar een ogenblik van U gescheiden te zijn.

Terwijl wij aan de verheven wijsheid van Uwe Heiligheid overlaten, onze geringheid te ontzien, verklaren wij overigens eenstemmig dat wij, - in de erkenning van U als de Opvolger van de Prins der Apostelen; het Hoofd van de katholieke Kerk en van de enige ware Godsdienst, bij het verloochenen waarvan iedereen er zich aan blootstelt voor eeuwig verloren te gaan; - Uwe Heiligheid verzoeken zich te willen verwaardigen ons nog één weldaad te bewijzen door ons, Uw nederige zonen; de Apostolische Zegen te verlenen.

Op die wijzen zullen wij, die gedenkwaardige dag steeds indachtig, ons leven lang een lieflijke herinnering aan een zo schoon geschenk bewaren; en in onze laatste ademtocht zal het voor ons een vreugde zijn te kunnen zeggen: de plaatsvervanger van Jesus Christus; de grote Pius IX, heeft mij met een bewijs van zijn onmetelijke goedheid, een rozenkrans met een kruisje eraan, geschonken, en terwijl ik dat voor de laatste maal op devote wijze kus; zal ik in vrede de geest geven.

U intussen, zeereerwaarde Heren; indien U die, onze gevoelens op de een of andere wijze ter kennis zoudt willen brengen van ons verheven Hoofd; zult U ons steeds tot de hoogste erkentelijkheid verplichten tegenover God en tegenover de mensen, terwijl wij jegens U onze innigste en duurzaamste dank uitspreken."

Toen die woorden gesproken waren boden enkele jongens een boeket bloemen aan en anderen zongen plechtig het feestelijke lied

O zeer Eerwaarde Heren, aanvaardt, zo smeken wij,
dit nederig geschenk van onze liefdegift.

Het feestelijke luiden van onze bronzen klok
hielp ons vanmorgen vroeg de dag bij U voorzien.

Met U zijn wij gelukkig verbonden met de Paus
vermits U ons zijn brief zijn boodschap, aan ons gaf!

Wij vragen heel nedrig te bidden voor ons wen
't geloof blijv' onze kracht in liefde zuiver goud.

Toen het gezang was afgelopen weerklonken van alle kanten aanhoudend de feestelijke uitroepen: Leve Pius IX, Leve de Plaatsvervanger van Jesus Christus! En nog zouden de toejuichingen niet zo gauw een einde genomen hebben, wanneer de bersagliere niet de trompet had laten weerklinken, die de jongens opriep tot het houden van militaire oefeningen. En om nog wat meer verscheidenheid aan de feestelijkheid te verlenen werd er een spiegelgevecht geleverd, dat wil zeggen het verdedigen en aanvallen van een soort versterking, omgeven door kleine heuveltjes, die er zoveel als de bastions van verbeeldden. De verdedigers en de aanvallers toonden zoveel vastberadenheid, snelheid en tucht ten opzichte van de hevelen van hun leiders, dat een generaal van het leger die zich op de speelplaats bevond, uitriep: "De jongens van Don Bosco zouden in staat zijn het vaderland te verdedigen!"

Het feest van de rozenkransen deed in Turijn niet weinig gerucht ontstaan. Overall werd erover gesproken, waarbij men hemelhoog de goedheid van Pius IX prees, en de hoogste lof sprak van de Zondagsoratorio's, die door hem zozeer begunstigd en gezegend waren. Ook de kranten hielden er zich mee bezig, en een van de voornaamste publiceerde er een zo goed geschreven artikel over, dat wij in onze taak van historici te kort zouden schieten wanneer wij het hier achterwege lieten. Het luidde:

"Een nieuw bewijs," aldus de Armonia van 26 juli 1850, "een nieuwe blijk van edelmoedigheid heeft iedereen duidelijk gemaakt, hoe standvastig het zo dikwijls reeds geprezen hart van de Plaatsvervanger van Jesus Christus is. Dit bewijs was het geschenk dat hij deed uitdelen onder de jongens van de drie Oratorios van die hoofdstad. Wij zijn overtuigd dat een nadere beschouwing daarvan onze lezers niet onwelkom zal zijn.

Het is tegenwoordig allen bekend, hoe enkele ijverige priesters onder ons de voorbeelden van Vincentius a Paolo en van Hieronymus Emilianus hernieuwd hebben. Zij leggen er zich op toe alle jongens, die aan zichzelf overgelaten zijn en die de zondag nutteloos, om niet te zeggen verkeerd doorbrengen, te onttrekken aan de gevaren van de straat. Zij brengen hen samen in plaatsen die er voor ingericht zijn hen onderricht te geven in de ware godsdienst, in de dingen die het meest noodzakelijk zijn voor het maatschappelijke leven, terwijl de jongens overigens met behoorlijke ontspanning worden beziggehouden. Dit liefdewerk, dat zeer klein begonnen is, is door God zozeer gezegend, dat het thans grote vormen heeft aangenomen. Het bestaat nog geen tien jaar en reeds telt het meer dan duizend jongens die er geregeld naartoe gaan. Daar een enkele plaats niet voldoende was om allen op te vangen, zijn er thans drie geopend op de voornaamste punten van de stad. Na rijp beraad heeft de Senaat er bij 's Konings regering op aangedrongen, steun te verlenen aan een zo verdienstelijke godsdienstige en maatschappelijke instelling. De gemeenteraad stuurde er een commissie heen om een onderzoek in te stellen naar het goed dat er verricht werd en met de bedoeling dat te ondersteunen,

Tenslotte behaagde het zelfs Pius IX, die van zijn verheven plaats zijn vaderlijk oog evengoed over de kleinste als over de grootste christelijke werken van barmhartigheid laat gaan, die onderneming te zegenen en zijn steun te verlenen op de volgende manier.

Toen die doorluchtige Opvolger van Sint Petrus in Gaeta in ballingschap vertoefde, richtten de goede gelovigen, in navolging van wat de

eerste christenen deden ten aanzien van de Prins der Apostelen, niet alleen als om strijd vurige gebeden tot de Allerhoogste, opdat die zijn zorgen zou verlichten, hem de last van de ballingschap minder zwaar zou maken en hem spoedig weer zou terugvoeren tot zijn Zetel, doch bovendien probeerden zij, naar de mate van hun mogelijke krachten, hem de stoffelijke middelen te verschaffen, die onontbeerlijk waren om het leven in het land, dat niet het zijne was, minder moeilijk te maken. En onder hen waren de jongens van de drie Oratorios van Turijn niet de laatsten. Zij stelden hun bijdrage ter hand van de priester Don Giovanni Bosco (zo is de naam van de ijverige geestelijke die die Instellingen leidt) en verzochten hem het te willen doen overhandigen aan de Heilige Vader door middel van Zijne Eminentie de Apostolische Nuntius.

In dat geringe maar edelmoedige offer zag Pius IX, in navolging van Degene die hij op aarde vertegenwoordigt, het penningske van de weduwe waarvan het Evangelie spreekt, en Hij zei: "Die gave is te kostbaar dan dat er eenzelfde gebruik van zou gemaakt worden als van de andere; zij dient als een lieve herinnering apart gehouden te worden; en dat zeggende, schreef hij er de naam op van de schenkers en legde het geld apart. Toen hij in minder benarde omstandigheden de gift weer onder ogen kreeg, gaf hij opdracht er twee grote pakken rozenkransen met een kruisje eraan voor te kopen en die zond hij, na ze gezegend te hebben, aan voornoemde priester om te verdelen onder de jongens van de Oratorios.

Die plechtigheid werd bepaald op verleden zondag de 21ste juli in het voornaamste Oratorio in de wijk Valdocco.

Toen allen er verzameld waren, hield Pater Barrera, die we allen om zijn verdiensten kennen, een heldere en vurige preek, die de geesten verrukte en de gemoederen meesleepte en waarin hij allen onderhield over dat kostbare geschenk. Hij ging uit van het in de Bijbel verhaalde feit van de jeugdige Daniël en zijn gezellen, die tegenover alle verleidingskunsten die aan het hof van de Babylonische koning tegen hen ondernomen werden, trouw wensten te blijven aan de godsdienst en aan de wetten van hun vaders en daarom door God een tijdelijke beloning ontvingen als borg voor een eeuwige. - "Daardoor hebt gij, zo vervolgde hij, door trouw te blijven aan de godsdienst van Jesus Christus, en door Zijn plaatsvervanger niet alleen in voorspoedige maar ook in rampspoedige tijden toegewijd te blijven, en door het oor te sluiten voor al de verleiders, die jullie op dwaalwegen wensen te brengen, daardoor hebben jullie dat voorschot op de eeuwige beloning verdiend dat u door de Verlosser door middel van Zijn plaatsvervanger is gezonden." - Vervolgens ging hij op de aard van het geschenk zelf in, vluchtig eraan herinnerend, dat de oude Romeinen, iemand met eikenloof plachten te kronen die zich door een of andere heldhaftig feit onderscheiden had, door zijn medeburgers steun te verlenen of hen te redden, en hij toonde aan hoe Pius IX door hen die rozenkrans te schenken hun betoonde flinkheid had willen bekronen: opdat zij het geschenk in hoge eer zouden houden, en er gebruik van maken, om kracht te putten voor iedere soort van strijd waarin zij verwickeld zouden geraken voor de zaak van God: doelend op het kruisje, dat aan de rozenkransen bevestigd was, herinnerde hij eraan hoe enkel het lijden met Christus de weg naar de glorie opent, die Hij voor ons verworven heeft.

Het korte bestek van een artikel laat ons niet toe de vele bijzonderheden te vermelden, vooral toen hij over zijn geliefkoosd onderwerp kwam te spreken, de devotie tot de Moeder Gods. En om hen aan te sporen

Haar steeds meer te beminnen, herinnerde hij hen aan het voorbeeld van de geliefde Paus, die vanaf zijn vroegste jaren die godsvrucht steeds beoefend had.

Het was een beminnelijk tafereel zoveel jongens aan de lippen van de bekwame redenaar te zien hangen en hen gretig ieder woord in zich te zien opnemen: de ontroering die een dergelijke toespraak in die onge-repte gemoederen verwekte was duidelijk voelbaar, vooral toen de rede-naar begon te spreken over de manier, waarop zij zoveel opmerkzaamheid van de Heilige Vader moesten beantwoorden en hij zei: "Liefde vraagt wederliefde; denkt nu eens na over de liefde die Pius IX jullie toe-draagt, die, onder zoveel jongens die er zijn, van waar de zon opgaat tot waar zij ondergaat, en terwijl zijn hart voortdurend door zoveel bezigheden en zorgen in beslag genomen wordt, juist aan jullie denkt, voor jullie iets doet, zorgt er daarom voor hem lief te hebben, want wie met hem is, is met Christus, beloof, ja zweer hem daarom trouw en liefde tot in de dood." - Wanneer bij een dergelijke taal de lippen van de jongens ook al gesloten mochten blijven, de blik, de tranen, die niet weinigen in de ogen sprongen, waren echter welsprekend voor hun vastbeslotenheid, zodat iedereen duidelijk zien kon hoe die jonge har-ten de genegenheid van Paus Pius beantwoordden. Nauwelijks was de pre-dicatie afgelopen of men begon uit erkentelijkheid, tot Jesus in het Heilig Sacrament te bidden voor de Paus, daarna voor de Vorst en de Koninklijke Familie en voor al hun onderdanen. Toen de zegen met het Allerheiligste gegeven was, ontvingen allen aan de voet van het altaar de door Pius IX geschonken rozenkrans. En het was treffend te zien hoe zij die voortdurend kusten en aan het hart drukten.

Na het verlaten van de kerk voerde een troep burgermilitie, die in het Oratorio zelf gevormd was, en die gedurende de plechtigheid voor de orde gezorgd had, enkele militaire oefeningen uit; een jongenskoor zet-te een danklied in voor de onsterfelijke Paus, terwijl de overigen de lucht deden daveren van opgewekt geroep ter ere van de welbeminde Plaatsvervanger van Christus.

Zo kwam het einde van een opgewekt familiefeest, gewijd aan de Va-der der gelovigen. De vele geestelijken en leken die erbij tegenwoordig waren en zagen, hoe diep de godsdienst wortel geschoten had in die jeug-dige harten, wensten hem geluk en wij die ons ook onder hen bevonden, kregen de indruk alsof het woord van de psalm waarheid geworden was: "Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos tu-os, ut destruas inimicum et ultorem." Tot zo ver het achtenswaardig blad.

Enige tijd na het feest van de rozenkransen deed Don Bosco door middel van kardinaal Antonelli de dank van zichzelf en van de jongens aan de Heilige Vader toekomen voor het ontvangen geschenk en voegde het verslag van de feestelijkheid erbij. Zijne Eminentie bracht Pius IX ervan op de hoogte, sprak er tegenover Don Bosco zelf zijn voldoening over uit en bracht hem eveneens dank met de volgende beminnelijke brief:

Zeereerwaarde Heer,

Ik heb de Heilige Vader op de hoogte gesteld van de inhoud van Uw brief van 28 augustus jl., waarin U Uw dank en die van Uw leerlingen tot uitdrukking bracht voor de toezending der gewijde rozenkransen.

Zijne Heiligheid was er zeer voldaan over en het verheugt Hem dat de aan Uw zorg toevertrouwde jongens het pad der deugd blijven bewandelen.

Vervolgens bewilligde Hij gaarne in het verzoek dat U bij Uw brief voegde; en dat verlof is dus bij die reeds gegeven (1).

Ik heb de exemplaren ontvangen van het boekje dat U bij gelegenheid van de zending rozenkransen deed verschijnen en ik dank U voor de attentie. Laat ons hopen dat de Heer, bewogen door de gebeden die in de door U geleide Oratorio's aanhoudend tot Hem opstijgen, zich gewaardige, gelukkiger dagen voor de Kerk te laten aanbreken.

In dit vertrouwen heb ik het genoeg te verblijven,

met de meeste hoogachting, Uw dw.,

Rome, 13 september 1850

Giacomo kardinaal Antonelli.

Dat zijn wel duidelijke aanwijzingen voor de onmetelijke goedheid die de Paus van Rome koesterde ten aanzien van Don Bosco en zijn jongens.

Zo sprak de Kerk van dat ogenblik af haar instemming uit met een Werk, dat van het hoogste belang bleek voor de burgermaatschappij en voor de katholieke Godsdienst.

(1) De toelatingen die Don Bosco verkreeg van de Kerkelijke Overheid van Turijn en van de Heilige Stoel tot het jaar 1850 waren persoonlijk. De Directeur van het Oratorium gebruikte ze binnen de bepalingen en ten gunste van die personen alleen aan wie ze toegestaan waren. De volgende toestemming is de eerste die gegeven werd aan de Overste van de Salesiaanse Congregatie. Voor de eerste maal spreekt Don Bosco in zijn verzoek aan de Paus over de Congregatie van de H. Franciscus van Sales, onder welke naam allen gevat worden die de Oratorios leiden, en die - hetzij priesters of leken - hun krachten wijden ten voordele van de jongens die die instellingen bezoeken, Rome aanvaardde die benaming.

Heilige Vader,

De Turijnse priester Giovanni Bosco brengt Uwe Heiligheid eerbiedig ter kennis, dat er in die stad op wettige wijze een Congregatie is opgericht onder de naam en bescherming van de H. Franciscus van Sales, waarvan hij de Directeur is, en die geen ander doel heeft dan de verwaarloosde jeugd te onderrichten in de Godsdienst en op te voeden tot volwaardige christenen, Hij verzoekt Uwe Heiligheid eerbiedig, zich te verwaardigen hem de volgende geestelijke gunsten te willen verlenen:

1. Volle Aflaat, te verdienen door iedereen die, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, tot bovengenoemde Congregatie toetreedt;
2. Insgelijks op de feestdag van de Heilige, voor de leden die op die dag de Heilige Sacramenten ontvangen;
3. Volle Aflaat op de feestdag van Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming, te verdienen door al de leden, die, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, zullen bidden voor de eer en verheffing van onze Moeder de Heilige Kerk;
4. Een gedeeltelijke aflaat van 300 dagen, te verdienen door al degenen die, hoewel nog niet als lid opgenomen, deelnemen aan de processie die ter ere van bovengenoemde Heilige op de eerste zondag van elke maand van het jaar gehouden pleegt te worden,

Ex audientia SS. - Die 28 Septembris, 1850.

(vervolg volgende bladzijde)

(vervolg van voetnota, blz. 62).

Sanctissimus Dominus Noster Plus Divina Providentia Papa IX Oratoris
precibus per me infrascriptum relatis benigne annuit juxta petita absque
ulla Brevis expeditatione.

DOMINICUS FIORAMONTI SS. D.N.S. ab
Epistolis Latinis.

In de audiëntie van 28 september strekte Zijne Heiligheid, die eveneens een blijk van vaderlijke genegenheid wilde geven jegens de jongens die de Oratorio's van de stad Turijn bezoeken, dezelfde aflaten die aan de Congregatie van de H. Franciscus van Sales verleend waren, mondeling uit tot de Compagnie van de H. Aloysius, en die uitbreiding der gunsten werd schriftelijk in hetzelfde schrijven aan Don Bosco meegedeeld. De Paus had de volle aflaat vooral uitgebreid tot degenen die de zes achtereenvolgende zondagen ter ere van de H. Aloysius gehouden zouden hebben; en die zondagen kon men zelf uitkiezen, voor of na het feest van de Heilige, of in de loop van het jaar. Een dergelijke aflaat kan men verdienen op elk van die zondagen mits men tot de HH. Sacramenten nadert en op die dag een of ander goed werk verricht, Zo ook verleende hij 300 dagen aflaat aan iedere gelovige die deel zou nemen aan de maandelijks processie ter ere van de H. Aloysius, en op de dag waarop het feest gevierd werd van de Patroonheilige van elk Oratorio. Al de bovengenoemde aflaten zouden ten eeuwigen dage gelden.

H O O F D S T U K XX

DOOD VAN DE HEER DI SANTAROSA - UITWIJZING DER SERVIETEN
- MGR. FRANSONI IN FENESTRELLE - VEROORDELING VAN ANDERE
BISSCHOPPEN - VERVOLGING VAN DE OBLATEN EN VOLKSOPROER
DON BOSCO EN DE OBLATEN - DEMONSTRATIES TEGEN HET ORATO-
RIUM VERIJDELD - TERUGGAVE AAN DE SERVIETEN VAN DOOR DE
FISCUS AFGENOMEN GOEDEREN - SCHANDELIJKE KETTERIJ VAN
DON GRIGNASCHI - DON BOSCO BEZOEKT HEM IN DE GEVANGENIS
VAN IVREA

Tegen pater overste van de Orde der Servieten van Maria, die met Pater Carlo Baima naar Pianezza gegaan was, zei Mgr. Frasoni: "Het monster is losgelaten, er gaan droevige dingen gebeuren; het plan is klaar, de middelen zijn gereed." - Vervolgens, zinspelend op de verjaging van de zonen van de H. Ignatius, hernam hij: "Eerst Jesus (de Jesuïeten), daarna Maria (de Servieten), vervolgens al de andere heiligen (de kloosterorden) en ik... ik zal in ballingschap moeten. U zult het zien!"

En de betreurlijke voorzeggingen werden bewaarheid en vervulden de harten van Don Bosco en zijn jongens opnieuw met bittere smart.

Een dergenen die voor de wet-Siccardi gestemd had en de excommunicatie opgelopen had, was de heer Ridder Pietro Derossi di Santarosa, minister van landbouw en nijverheid. Hij woonde op de parochie van San Carlo, die bestuurd werd door de Servieten van Maria en waarvan Pater Buonfiglio Pittavino, pastoor, overste en provinciaal was, een kloosterling die aan een grote goedheid des harten een onwankelbare trouw aan zijn heilige ambtsbediening paarde. Op het eind van de maand juli werd Santarosa ernstig ziek en vroeg om de sacramenten. Hij had weliswaar gebiecht, maar om de Heilige Teerspijze te ontvangen werd door de pastoor een afdoende herroeping van hem verlangd van al het tegen de Kerk bedreven kwaad. Dat weigerde Santarosa, maar tenslotte geraakte hij in doodsstrijd, en stierf op de avond van 5 augustus zonder de laatste H. Sacramenten te hebben kunnen ontvangen.

Familieleden, vrienden, ministers, senatoren, volksvertegenwoordigers, onder wie ook graaf Camillo di Cavour, journalisten en allerlei schreeuwerds, riepen moord en brand over de onverdraagzaamheid van de pastoor en van de Aartsbisschop, terwijl zij hen ervan beschuldigden

het geweten van de overledene onder druk te hebben gezet; een menigte nietsnutten en opruiers, bijna allen afkomstig uit verschillende staten van Italië, stonden te brullen op de pleinen, zij vielen het klooster van de Servieten aan, en in kannibalentermen bedreigden zij het leven van de pastoor, terwijl het niet veel scheelde of ze zouden hem verscheurd hebben. Gedurende de begrafenisstoet kwam er schier geen eind aan de scheldpartijen en dreigementen tegen hem; en het geschreeuw en gefluit nam zulke vormen aan dat zij het gezang van het Miserere dreigden te overstemmen.

De 7de augustus werden Pater Pittavino en al zijn medebroeders uit het klooster verdreven, en de Regering nam het gebouw in bezit; en nadat men hen in reeds gereedstaande en door carabinieri geëscorteerde wagens had laten stappen, werden sommigen van hen naar Alessandria, anderen naar Saluzzo gevoerd.

Na de Servieten van Maria wendde men zich tot Mgr. Fransoni. Op de dag na de dood van Santarosa, begaf graaf Ponza di San Martino zich in naam van de regering met Ridder Alfonso La Marmora, minister van oorlog, naar Pianezza, waar de Aartsbisschop op het land vertoefde, en vroegen hem het Aartsbisdom te verlaten. Hij gaf onverschrokken een weigerend antwoord en met openhartige woorden voegde hij eraan toe: "Ik zou mezelf een lafaard vinden indien ik, in voor de Godsdienst zulke kritieke tijden, het diocees in de steek zou laten." En opeens begaven zich de dag daarna, de 7de augustus, de carabinieri naar Pianezza en voerden hem in gevangenschap in het fort van Fenestrelle, boven in de Alpen gelegen, en waar een lange en strenge winter heerste, met koude winden, sneeuwbuien en verschrikkelijke nevels. De beheerder, Alfonso de Sonnaz, ontving hem hoffelijk, doch moest hem in kleine vertrekken opsluiten en hem onder strenge bewaking houden. De minister verbood hem zelfs te biechten bij een der kapucijner kapelaans van het fort. Kort daarop ontnam men aan de theoloog Guglielmo Audisio, beroemd door de opvoeding die hij aan de clerus gaf, het voorzitterschap van de Academie van Superga, als straf, omdat hij een der schrijvers was in de Armonia; van dat ogenblik af bleef de Academie zonder leerlingen. Tegelijkertijd werd de Aartsbisschop van Sassari krachtens de wet-Siccardi veroordeeld tot een maand gevangenisstraf, die hij mocht uitzitten in zijn paleis, daar zijn gezondheidstoestand niet al te best was; en de Aartsbisschop van Cagliari, beroofd van zijn inkomen en uit het Rijk verdreven, werd met geweld naar Civitavecchia gevoerd.

In Turijn was een gedeelte van de bevolking buiten zichzelf van ontsteltenis, een ander deel was volslagen in de war door de felle uitvallen van de kranten en door de afschuwelijkheid van de lasterlijke feiten die ze vertelden. Een liedje vol beledigingen aan het adres van Mgr. Fransoni werd op alle straten en pleinen tussen het volk in gezongen door een blinde, die daarbij zichzelf op een citer begeleidde.

Op 12 augustus 1850 trok het hoofd van de politie met twaalf carabinieri in een plechtige stoet erop uit om huiszoeking te gaan verrichten bij de Oblaten aan de Consolata van Turijn, ten einde bewijzen van schuld te vinden jegens Fransoni; zij vonden echter niemandal. Men beweerde dat de Oblaten zijn medeplichtigen waren ten nadele van de Staat. Het gebruikelijke plebs zorgde voor straatgeweld, daar er geruchten liepen over samenzweringen, en het tumult werd zo groot, dat men verplicht was het aantal bewakers en carabinieri te vermeer-

deren en vervolgens de scherpschutters en tenslotte de nationale Garde te hulp te roepen zonder dat men er evenwel toe overging, de samenscholingen van straatschuimers en leeglopers uiteen te drijven. Tegen de avond was het tumult echter zo erg, dat men met geweld moest optreden om de voortdurende toeloop van de menigte te beteugelen. Het hoofd van de politie nam toen plaats bij de poort van het klooster en las een verklaring voor, waarin hij vaststelde dat men, ondanks de nauwkeurigste naspeuringen, niet de minste aanwijzing van schuld bij die kloosterlingen had kunnen vinden. - De menigte verspreidde zich, maar de kranten, die in dienst stonden van de revolutie, verklaarden dat de bewijzen van samenzwering er wel degelijk waren en dat de schuldigen ieder spoor van samenwerking daaraan hadden doen verdwijnen.

En bij die gelegenheid schreef Don Bosco, voorzover de theoloog Reviglio verklaarde, een boekje ofwel enkele artikelen ter verdediging van de kloosterorden; en eveneens door de invloed die hij bezat bij gezaghebbende personen, kon hij verhinderen dat de Oblaten verdreven werden, waardoor hij hen vrijwaarde voor een reeds voorgenomen en nabijzijnde ruïnering. Het is bekend hoeveel genegenheid hij die kloosterlingen toedroeg, en dat meer dan een van zijn jongens, aangespoord door de lof die hij hun toezwaaide, tot die orde toetrad.

Terwijl hij echter de Oblaten verdedigde, moest hij eveneens aan zichzelf denken en zich voorbereiden op heftige aanvallen, die in de hollen der sektariërs werden uitgebroed. Hij stond bekend als een vurig verdediger van de rechten van de Kerk, en haar vijanden hadden besloten - en brachten daarna hun plan ook ten uitvoer, - zijn invloedrijke activiteit in te perken, telkens wanneer zij nieuwe aanvallen tegen de Kerk en tegen de Paus beraamden. Daarom schilderden zij hem bij het volk af als een vijand van de nieuwe instellingen en als een priester die door de geest der Jezuïeten bezeten was, een fanatiek opvoeder van schijnheiligen, en gericht tegen alle vrijheid. Zij tekenden hem eveneens uit als een medeplichtige van de Aartsbisschop in reactionaire samenzweringen. Daarom was er voor de 14de van diezelfde maand augustus, een geweldige demonstratie voor het kleine tehuis van de H. Franciscus van Sales, op touw gezet, met het doel dat te vernietigen en Don Bosco te verjagen. Van dat plan was er nog niets tot het publiek doorgedrongen, toen de heer Volpotto, dezelfde die uit naam van Don Bosco een verzoekschrift bij de Senaat had ingediend, hem diezelfde dag kwam waarschuwen voor het gevaar dat hem te wachten stond, en hem aanriep zich uit de voeten te maken. Toen riep Don Bosco zijn moeder en vroeg haar om voor die avond het eten klaar te maken.

"O, best!" merkte Margherita op, "waarom zeg je me dat eigenlijk? Waarom ben je bang dat ik dat niet zou doen?"

"Opdat u er zeker van kunt zijn," zei Don Bosco, "wat er ook gebeure, dat ik niet uit Turijn zal weggaan."

Tegen vier uur in de middag, zou de woedende menigte, volgens de waarschuwing, voor het Oratorium te hoop moeten lopen; maar er verscheen niemand; evenmin de volgende dag, en de derde ook niet. Wat was er gebeurd? Nadat het gespuis zich tegen de Oblaten van Maria te buiten was gegaan, had het zich voorgenomen naar Valdocco op te trekken. De stortvloed was reeds op het punt om erheen te gaan, toen een van de demonstranten, die Don Bosco kende en blijken van zijn welwillendheid ondervonden had, op een stoepsteen sprong, zijn stem verhief en zei:

"Vrienden, luistert naar mij. Enkel en alleen van jullie zouden naar Valdocco willen gaan om ook tegen Don Bosco te demonstreren. Maar luister naar mijn raad en ga er niet heen. Het is nu een werkdag, en er is nu niemand anders dan hij, zijn oude moeder en een paar arme zieke jongens. In plaats van "ter dood" zouden we moeten roepen "lang zal hij leven," want Don Bosco houdt van de kinderen van het volk en helpt ze."

Een andere spreker viel de eerste toen bij en riep uit: "Don Bosco is niet een vriend van Oostenrijk! Hij is een mensenvriend! Hij is een man van het volk! We moeten hem met rust laten! Laten we geen lang zal hij leven" en geen "ter dood" gaan schreeuwen, maar liever ergens anders heengaan!" Die woorden kalmeerden de bende en brachten ze tot staan; en ze gingen toen maar de Dominikanen en de Barnabieten de oren doof schreeuwen.

Intussen wachtte Don Bosco een onaangename en onvoorziene verrassing. De regering die zich ook meester had gemaakt van de meubels die men in het klooster van de Servieten had gevonden, stuurde een deel ervan naar het Oratorium van Valdocco. Sommigen wilden hebben dat Don Bosco die meubels zou weigeren. Don Bosco daarentegen nam ze aan, maar zonder ervoor te bedanken, en waarschuwde onmiddellijk Pater Pittavino in Saluzzo, met het verzoek te laten terugkopen wat hun eigendom was; alleen vroeg hij hem, hem een tafel te willen laten houden, die hij goed voor zijn jongens kon gebruiken, en die hem natuurlijk volgaarne gegeven werd. Zo kregen de eerwaarde pater Servieten hun eigendom terug en zonder aan de rechtvaardigheid tekort te doen, vermeed Don Bosco zodoende een botsing met de regering, die hem duur te staan zou hebben kunnen komen. Dat feit werd aan kanunnik Anfossi verteld door de eerwaarde Pater Francesco Faccio van de Orde der Servieten van Maria, en die eertijds pastoor van de San Carlo was geweest.

Doch, terwijl die gebeurtenissen elkaar opvolgden, die voor de geestelijken zo roemvol waren, wyl Jesus leerde dat degenen die zouden lijden om wille der gerechtigheid de zaligheid zouden verwerven, kreeg diezelfde priesterstand toch ook een geduchte klap door het gedrag van Don Antonio Grignaschi. Die was geboortig uit Corconio, uit de streek van San Giulio nabij Orta, in het diocees Novara. Toen hij priester gewijd was, werd hij rector van Cimamulera, sinds 1843. In heiligschennend bedrog was hij beginnen te verkondigen dat hij God was in zijn derde Openbaring, Jesus Christus zelf in een nieuwe mens-geworden persoon. Hij beweerde op aarde gekomen te zijn om een nieuwe Kerk te stichten, die zich in de plaats zou moeten stellen van het katholicisme, en daarom verkondigde hij beginselen die in lijnrechte tegenstelling stonden tot het ware geloof. Hij verrichtte eveneens wonderbaarlijke en vreemde dingen, die niet anders dan aan duivelse inmenging konden worden toegeschreven, doch waarvan zijn bewonderaars beweerden dat het goddelijke mirakelen waren. Van een vrouw die hij verleid had, Lana geheten, beweerde hij dat het de Maagd Maria was. De vrouw, die een straatslijpster van slecht allooi was, leende zich ertoe die komedie mee te spelen; zij kleedde en gedroeg zich alsof zij Onze-Lieve-Vrouw zelve was; en Don Grignaschi liet haar midden in de kerk op een bank klimmen, met brandende kaarsen omgeven, alsof zij een beeld was. De domme vrouwen die tot de nieuwe sekte waren toegetreden gingen voor haar knielen en aanbaden haar.

Een geestelijke, die er door de Curie op afgezonden was, trad de kerk binnen en aanschouwde de goddeloze verering die die lichtzinnige persoon gebracht werd; maar hij zei niets, om geen opschudding te wekken, en ging naar de sacristie waar hij aan de koster vroeg:

"Welke feestdag viert u vandaag?"

"Er valt geen feestdag in deze tijd."

"Maar welke titel heeft dan dat beeld van Onze-Lieve-Vrouw dat er in de kerk staat?"

"0," antwoordde de koster, schouderophalend, "dat is de rode Madonna?"

"Wat is dat? De rode Madonna?"

Toen hij van dat heiligschennend bedrog op de hoogte gebracht was, verwijderde de Bisschop van Novara Grignaschi uit de parochie en ontzette hem uit de priesterlijke bediening. Toen die nu in Turijn kwam, begaf hij zich naar het Oratorium en zette zijn leerstellingen uiteen aan Don Bosco, die, ten zeerste ontsteld, probeerde hem met kracht van redeneringen en beloften van het verkeerde pad af te brengen. Daar slaagde hij evenwel niet in, en Grignaschi vestigde zich, na ook door verschillende plaatsen van Casale te hebben rondgezworven, tenslotte in een gehucht in de buurt van Viarigi, een klein gebied in Astigiano, terwijl hij de rode Madonna met zich meevoerde, die als dienstmeisje fungeerde. Hier was zijn doen en laten allesbehalve glorievol. Om de tuin geleid door vreemde spiritistische toverkunsten, brachten zowel de pastoor van de parochie als priesters in de buurt, de mensen met zijn ketterijen tot waanzin en bedierven zij een groot deel van de bevolking. Grignaschi maakte op een misdadige wijze misbruik van de sacramenten, hij verscheen in huizen waarvan de deuren gesloten waren, hij raadde de meest verborgen gedachten, beweerde bevelen uit de hemel ontvangen te hebben en verrichtte boosaardige praktijken. Het was alsof de mensen gehypnotiseerd waren. Als hij ver weg was, zag men mannen en ook jongens 18, 20 en meer mijlen ver te voet op weg gaan, moeizaam en nuchter, alleen om hem te zien en een paar woorden van hem op te vangen. Hij ontving zijn volgelingen in een stoel gezeten, en zij knielden, zodra zij in zijn tegenwoordigheid vertoefden, en hij verleende hun de absolutie met de volgende woorden: Ego Dominus Jesus Christus te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sanctio Amen, Hij verbreidde zijn goddeloze leerstellingen door middel van personen die door hem bedrogen waren en aangezet om heiligheid en deugdzaamheid te veyzen, met het enige doel om voor een buitengewoon mens en een nieuwe Verlosser te worden aangezien.

Zijn blik had een onnaspeurbaar vermogen om de zielen te betoveren en mee te slepen. Daar werd door de mensen veel over gesproken. De heer B. maakte zich vrolijk over wat de mensen over die toverachtige blik vertelden en wilde Grignaschi een bezoek brengen. Nauwelijks was hij het huis binnengetreden of hij werd door een geheimzinnige ontzetting aangegrepen, en toen hij in de aanwezigheid van die ongelukkige kwam, wierp die hem een blik toe op een manier waardoor de man meteen overrompeld was; en bij de klank van zijn stem: "Ik verwachtte je; ik wist dat je moest komen!" viel hij terstond op de knieën. Van dat ogenblik af was hij geheel in de macht van de ander. Die deed hem geloven dat genoemde B., de Heilige Paulus was, terwijl een ander, een vriend van hem, Sint-Petrus was.

B. dacht werkelijk Sint-Paulus te zijn en hij liet zijn baard groeien en hij deed met zijn makker geredelijk al wat Grignaschi wilde: gebeden, langdurige boetedoeningen, naar de herbergen gaan, zich op de knieën tussen de tafeltjes op de grond werpend, en de mensen smekend, de Heer niet te beledigen door te vloeken, onmatig te zijn of te spelen; en andere soortgelijke dingen, die hij stellig verontwaardigd geweigerd zou hebben te doen, wanneer ze hem zouden zijn bevolen voordat hij op een dergelijke manier behekt was. En zoals met hen, zo ging het ook met al de andere bewoners, op slechts weinige of misschien wel geen enkele uitzondering na. B. zelf wist zich, toen hij ons dat vertelde, geen rekenschap te geven van die bezetenheid. En hij was nochtans welgesteld, goed bij zijn verstand, een weldadig iemand en behoorlijk onderlegd.

Zijn bekering was hij verschuldigd aan de preken van Don Bosco.

Intussen nam de schaamteloosheid van die sekte zulke vormen aan, dat, toen dat algemeen bekend werd, de procureur des Konings Grignaschi met dertien van zijn medeplichtigen, onder wie de Rode Madonna, in de gevangenis liet werpen, en hen voor het Hof van Appel in Casale daagde. De kranten van dat jaar staan vol met verslagen over dat schandelijke proces.

Op 15 juli 1850 werd Grignaschi, ondanks de verdediging door de advocaat Angelo Brofferio, tot opsluiting veroordeeld, terwijl er aan zijn volgelingen andere straffen werden opgelegd. De gevangenneming van Grignaschi had de gemeente Viarigi in de grootste opschudding gebracht, omdat de meerderheid van de inwonenden fanatieke aanhangers waren van de nieuwe sekte; zodat de regering, teneinde ordeverstoring te voorkomen, er een militair gezag instelde. Maar het gebruik van die legermacht was niet voldoende om de rust te doen weerkeren. De Bisschoppen van Casale en van Asti begaven er zich heen met welwillende en vredelievende woorden. Vervolgens ging Mgr. Artico erheen en met predicatie gedurende vijftig dagen, met edelmoedige hulp voor de armen en bezoek aan de zieken, werd er eindelijk een einde gesteld aan het verzet en de schandalen; hij wist ook te verkrijgen dat velen de leer van Grignaschi afzwoeren en dat het militaire bestuur uiteindelijk werd teruggetrokken. Zo keerde dan de rust terug; maar niet weinigen van die sektariërs bleven in hun dwalingen volharden.

Don Grignaschi was intussen naar het kasteel van Ivrea gevoerd om er zeven jaren te boeten voor zijn vals en schandelijk mysticisme. Als mens toonde hij zich, zullen we zeggen, door een kwade duivel bezeten, door zich van een goddelijke zending overtuigd te houden; maar de eenzaamheid van de kerker moest wel zwaar op hem drukken. Don Bosco echter dacht aan hem; en, zoals de theoloog Ascanio Savio ons vertelde, haastte hij zich, telkens hij naar Ivrea ging, - twee of driemaal per jaar - naar de gevangenis. Verschillende malen gelukte het hem met de ongelukkige dwaalleraar te spreken en wist op een zodanige manier toegang te vinden tot zijn gemoed, dat hij hem kon overtuigen van het kwaad dat hij met zijn grote ergernis gesticht had, tegenover zichzelf en tegenover de anderen; en hij wist de belofte van hem los te krijgen, dat hij zijn leven zou veranderen, te beginnen met boete te doen voor zijn fouten door middel van de christelijke onderwerping. Ziende dat de veroordeelde zijn bezoeken op prijs stelde, keerde hij terug om zich met hem te onderhouden, en hij gaf hem ook enige geldelijke steun, telkens wanneer hij zich naar de stad begaf om er te preken in de dom, de geestelijke oefeningen te leiden voor de seminaristen van het seminarie, of om met de Bisschop te spreken over de katholieke lectuur en over de zaken die het welzijn van de Kerk aangingen.

H O O F D S T U K X I

DON BOSCO EN GRAAF DI CAVOUR - EEN GEVOLGTREKKING
- MGR, FRANSONI IN BALLINGSCHAP EN BEZOEK VAN DON
BOSCO DE SECRETARISSEN VAN DE GRAAF

In die dagen was graaf Camillo di Cavour geheel op de hand van het Oratorio. Het kan bewondering wekken hoe Don Bosco erin slaagde, de steun te verkrijgen van vooraanstaande personen ook al stonden zij vijandig tegenover de Kerk. Op de mooiste en verleidelijkste manieren, met de mooiste beloften van hulpbetoon voor zijn liefdadige ondernemingen, met het aanbieden van eervolle onderscheidingen, met het inwilligen van tal van zijn verzoeken, schenen dien zijn vroomheid en zijn aanhanke-lijkheid aan de Heilige Stoel en aan de beginselen van de godsdienst op een gevaarlijke proef te willen stellen. Boven al degenen die tot de erkende inrichtingen van liefdadigheid behoorden, waren zijn jongens uitverkoren, om de nummers te trekken van de Staatsloterij, en twee van de kleinsten onder hen, die bijzondere onderscheidingstekenen droegen, begaven zich vele jaren lang iedere veertien dagen op weg om die functie te gaan vervullen. Overigens betaalde de regering daar een vergoeding voor aan het Oratorium. Met heldhaftige volharding toonde Don Bosco zich evenwel steeds, zonder een zweem van menselijk opzicht, een verdediger van Gods zaak.

Zoals wijzelf vele malen met bewondering hebben kunnen waarnemen, volgde hij steeds in die gevallen de richtlijnen van de Ecclesiasticus: "Wordt gij door een machtig persoon geroepen, houd u dan terug; met des te meer aandrang zal hij roepen. Dring u niet op, dat gij niet afgewezen wordt; maar houdt u ook niet op al te grote afstand, om niet vergeten te worden. Verbeeld u niet dat gij met hem kunt spreken als met een gelijke en vertrouw zijn spraakzaamheid niet. Want met die woordenvloed wil hij u doorgronden, al glimlachend tracht hij u uit te horen. Onbarmhartig zal hij uw woorden zeker in zijn gedachten houden en zonder twijfel u voor lijden en boeien niet sparen. Wees op uw hoede en neem u wel in acht, want gij gaat met uw ongeluk om. Doe alsof gij in de slaap iets hoort, maar blijf waakzaam (1)."

Graaf Camillo dus, een goed kenner van de mensen en hun hartstochten, en iemand die de moeilijke kunst verstond daar een goed gebruik van

(1) 13, 12-17

te maken voor zijn eigen doelstellingen, kwam met een zekere regelmaat Don Bosco in Valdocco bezoeken, en wilde dat die af en toe bij hem in zijn woning zou komen ontbijten of dineren Carlo Tomatis was daar getuige van. Hij verzekerde hem graag over de zondagsoratorio's te horen spreken, en hij ondervroeg hem over zijn plannen en over zijn verwachtingen van de toekomstige ontwikkeling van zijn Werk, terwijl hij hem de verzekering gaf, dat hij hem alle mogelijke hulp zou verlenen. Don Bosco onderhield zich met hem op eerbiedige manier zoals het een mindere past; nu eens vrijmoedig in zijn antwoorden, soms ook voorzichtig; maar steeds met die beminlijkheid waarmee hij de mensen voor zich innam. De graaf hield ook niet op met zijn welwillendheid te tonen toen hij Santarosa opvolgde als minister van handel, en ook niet toen hij minister-president en de ziel van de regering werd. "Graaf Camillo," zo vertelde Don Bosco ons, "die in Piëmont een van de leidende kopstukken van de sekten was, en die ontzaglijk veel kwaad gesticht heeft, beschouwde mij als een van zijn vrienden. Verscheidene keren ried hij me aan, het werk van de Oratorio's tot een lichaam met rechtspersoonlijkheid te maken. Op zekere dag, toen ik interesse toonde om zijn raad op te volgen, beloofde hij me niet minder dan een miljoen voor de uitbreiding van mijn Werk. Niet wetende wat te denken van een dergelijk aanbod en wat ik erop moest antwoorden, bewaarde ik het stilzwijgen, glimlachte even en hij hernam: "Wel, wat is uw besluit?" - En ik antwoordde rustig, dat het mij speet een dergelijke mooie gift niet te kunnen aanvaarden. - "En waarom niet?" vroeg de graaf weer, terwijl hij me verwonderd aankeek. "Waarom weigert u een zo aanzienlijke som, terwijl u aan van alles en nog wat behoefte hebt?" - "Omdat, Excellentie," merkte ik kalmpjes op, "omdat, wanneer ik dat miljoen zou aannemen, het me morgen zou worden afgenomen, en misschien zou uzelf het zijn, die mij dat miljoen weer zou afnemen, dat u me vandaag zo edelmoedig aanbiedt." De graaf werd niet boos over dat antwoord en begon over iets anders te spreken. Is het niet, alsof Don Bosco de toekomst las van een man die de opheffing der kloosterorden zou verdedigen, en ook het in beslag nemen van de kerkelijke goederen? En is ook de openhartigheid, waarmee hij de waarheid onder woorden bracht, niet bewonderenswaardig? En is het niet mogelijk dat Cavour in die, ook namens de regering, telkens herhaalde aanbiedingen, een heimelijk doel verborgen hield? Wie zal zeggen of het niet een van tevoren beraamd plan was?

Don Bosco zelf vertelde ons ook: "Ik ging er niet gemakkelijk toe over, bij de graaf aan tafel te gaan zitten, ondanks zijn dringende uitnodiging; maar aangezien ik nogal eens over belangrijke aangelegenheden met hem moest spreken, moest ik wel naar zijn paleis of naar het ministerie gaan. Maar meer dan eens, ook toen hij al minister was, zei hij kort en bondig tegen me, dat hij me niet anders audiëntie wilde verlenen dan gedurende het ontbijt of aan het diner, en voor het geval ik een of andere gunst van hem nodig had, bracht hij me in herinnering dat er steeds een plaats voor mij aan zijn tafel was. "Dat zijn de ogenblikken," zo zei hij, "waarop we vrijuit met elkaar kunnen praten. In de kantoren is het veel te druk, en als het meevalt kunnen we nauwelijks inderhaast een paar woorden wisselen en dan gauw afscheid van elkaar nemen!" Ook zijn broer, Markies Gustavo, had dezelfde uren vastgesteld en hij wilde nooit op een andere tijd met mij over zaken spreken. En ik moest me wel neerleggen bij die alleszins hoffelijke, maar voor mij toch bezwarende voorwaarden. Temeer wijl de graaf op zekere dag, toen ik mij

om dringende redenen bij zijn bureau gemeld had, me weigerde te ontvangen en een bediende opdracht gaf me naar een salon te brengen. Daarna verzocht hij me op hem te wachten, omdat hij beslist de maaltijd met mij wenste te gebruiken, en beloofde dat hij me dan zeker zou aanhoren. En hij willigde toen ook in waar ik om verzocht."

Wij hebben er vaak over nagedacht, welke zaak van gewicht Don Bosco aan graaf Camillo te vragen kon hebben. Het schijnt dat hij bij hem de zaak van de Oblaten bepleit had en het staat ook vast, dat hij door hem van de regering lokalen beschikbaar gesteld, kreeg voor de eerste loterij en ontheffing van briefport; iets anders valt niet te achterhalen. Er blijkt uit niets dat het om giften te doen was, want daar hebben we in de papieren van Don Bosco geen enkele aanwijzing voor gevonden en hij sprak daar nooit over; ook niet over bescherming tegen een of andere gewelddaad, daar de overheid zich in die tijd gunstig toonde ten aanzien van het Oratorio. Welnu, daar Don Bosco verder geen enkele verklaring geeft over de aangeduide begunstigingen, komt het ons voor dat men gerechtigd is daaruit de slotsom te trekken, dat het daarbij ging om verzoeken en bewilligingen die hij belofte en geheimhouding stilgehouden zijn. Temeer wijl wij met stelligheid weten, dat hoogst ernstige zaken door hem op die manier behandeld werden met andere personaliteiten. Daarom vragen wij ons af: zou Don Bosco niet geprobeerd hebben op de een of andere manier de gevangenschap van zijn Aartsbisshop te verlichten? Nu en dan begaf hij zich naar Fenestrelle, naar pastoor Don Giambattista Guigas, zijn vriend, en preekte daar. Het staat vast dat hij er ook in 1850 heenging, wat door oudleerlingen bevestigd is. In onze aantekeningen, die vijfendertig jaar geleden gemaakt werden, wordt er van geen dag of maand melding gemaakt. Niettemin, wanneer wij nagaan waar Don Bosco in dat jaar vertoefd heeft, uit welke plaatsen hij zijn brieven verzond, houden wij de overtuiging dat hij die reis niet anders heeft kunnen maken dan in de laatste dagen van augustus of in de eerste van september.

Toen hem vele jaren daarna de vraag gesteld werd, waarom hij zich in dat jaar naar Fenestrelle begeven had, antwoordde hij zonder meer: "Ik wilde enkel de toppen van de bergen zien, waar de veldslag van Asletta heeft plaatsgevonden daar ik met de gedachte rondliep om een geschiedenis van Italië te schrijven." Sinds toen komt het ons een beetje vreemd voor in die wandeling alleen maar een simpele ontspanning te zien, omdat het zo helemaal in tegenstelling stond tot de gewoonten van Don Bosco, vooral in tijden waarin hij zoveel bezigheden had en ook de motivering, die hij ervoor gaf, was vreemd, wijl de Geschiedenis van Italië pas in 1856 verscheen. Niettemin hebben we er indertijd niet aan gedacht, verder te zoeken, niet vermoedend dat er sprake kon zijn van iets geheims. Maar nu, als we er nu aan denken, dat achter die zwarte muren van het fort zijn Aartsbisshop opgesloten was, dat hij betrekkingen onderhield met de commandant van het fort, Alfonso de Sonnaz, zou zijn tocht dan niet iets uitstaande kunnen hebben met de woorden: "En Cavour willigde toen ook in waar ik om verzocht,"? Zou hij niet geprobeerd hebben tot in de kerker van zijn Herder door te dringen, om hem, hetzij mondeling af schriftelijk, door bemiddeling van een of ander vertrouwd persoon enkele verlangde gegevens te doen toekomen? Het is mogelijk dat dat enkel een veronderstelling van ons is, maar toch staat het vast dat Don Bosco ons op zekere dag verzekerde: Nooit zal iemand veel weten van de dingen die ik in mijn leven gedaan heb!

Inmiddels werd in die dagen Mgr Frasoni op last van Massimo d'Azeglio zonder bewijs van schuld, zonder proces, van zijn inkomsten beroofd en veroordeeld tot verbanning uit het Koninkrijk. Daarna werd hij op 28 september uit het fort gehaald, over de Alpen geleid en over de grens gezet. De verheven voorvechter voor de Kerk koos de stad Lyon als ballingsoord, en daar werd hij door het burgerlijk en het militair gezag, geestelijken en leken, als om strijd geëerd. Hier werd hem de prachtige bisschopsstaf aangeboden, het geschenk van de Subalpijnen. Van Lyon uit ging hij voort met het besturen van zijn Aartsbisdom, zo goed het hem mogelijk was, tot zijn dood toe. De vijanden van die grote Aartsbisschop verzonnen van alles om zijn faam door het slijk te sleuren en men noemde hem zelfs een samenzweerder tegen de Koning, maar het was vergeefse moeite. De Paus, de Bisschoppen van Piëmont, van Savooïe, van Ligurië en uit andere streken, kortom de katholieken van heel de wereld, loofden zijn houding en gaven hem, niet alleen door rijke giften, getuigenis van de hoogste bewondering. De waarheidslievende geschiedschrijving heeft reeds heel zijn onschuld in een helder licht gesteld, en terwijl er steeds een roemrijke bladzijde aan zijn onvergankelijke herinnering voor hem gereserveerd zal blijven, zal dat meteen een onuitwisbaar schandmerk voor zijn vervolgers blijven.

Ook terwijl hij zo ver weg was, liet Mgr. Frasoni nooit na het Oratorio te beschermen en het op alle mogelijke manieren te begunstigen, en Don Bosco steeds er op te wijzen, dat hij moest voorzien in de voortzetting van zijn Werk voor het geval hij mocht komen te overlijden. Ook door middel van de theoloog Borel en Roberto Murialdo, die naar Lyon gegaan waren, deed hij hem een soortgelijk vermaan toekomen. En van zijn kant nam Don Bosco steeds zijn toevlucht tot hem om raad te vragen. Ook kanunnik professor Anfossi verzekert ten stelligste, dat Don Bosco zich niet lang daarna naar Lyon begaf om zijn Aartsbisschop op te zoeken, waarmee hij een blijk gaf van zijn vrijmoedigheid ook tegenover degenen, die de Aartsbisschop in ballingschap gezonden hadden.

We willen eindigen met de opmerking, dat er in 1855 een einde kwam aan de vriendschappelijke betrekkingen met minister Cavour, toen er tal van kloosters werden opgeheven. De graaf legde evenwel nimmer vijandigheid ten opzichte van Don Bosco aan de dag. De goddelijke Voorzienigheid had als het ware schertsenderwijs tijdig twee hartelijke bewonderaars van het Oratorium en voortreffelijke katholieken naast de graaf geplaatst. De eerste was de reeds genoemde advocaat Giambattista Gal, die, toen Gioberti ten val gekomen was, door graaf Camillo als zijn particulier secretaris was gekozen, en die tot het einde van 1861 toe op de hoogte kon zijn van al de geheime manoeuvres van de politiek. Toen hij daarna voor wel tien jaar bij Buitenlandse Zaken kwam, en in 1870 zijn ontslag uit de regering had genomen, kwam hij zijn vriend Don Bosco verschillende malen per jaar opzoeken, nu eens van uit Torgnon in het dal van de Aosta, zijn geboortestreek, en soms ook uit San Remo waar hij de winter placht door te brengen. De tweede was Ridder Cugia Delitala, die Gal als particulier secretaris opvolgde, en dat bleef tot de dood van Cavour. Wij bewaren nog de mooie en liefdevolle verzen die Delitala aan Don Bosco op diens naamdag aanbood. Don Bosco had overal vrienden.

H O O F D S T U K X I I

GEESTELIJKE OEFENINGEN IN GIAVENO - BRIEF VAN DON BOSCO
AAN DE THEOLOOG BOREL - GENEGENHEID VAN DON BOSCO VOOR
DE DEELNEMERS AAN DE GEESTELIJKE OEFENINGEN - DE KOOPMAN
EN DE APEN - DE PREKEN VAN DON BOSCO - BEZOEK AAN HET
HEILIGDOM VAN SAN MICHELE - DE TERUGKEER NAAR TURIJN -
GENEZING VAN EEN HARDNEKKIGE KOORTS - DREIGEMENT TEGEN
DE JONGENS VAN HET ORATORIUM EN VERGIFFENIS

In september ging Don Bosco met vele van zijn jongens een week in vrome teruggetrokkenheid doorbrengen in het kleinseminarie te Giaveno, waar op dat ogenblik, vanwege de vakantie, geen leerlingen aanwezig waren. De jongens van het tehuis en een behoorlijk aantal van de oratoriums, die verlof van hun ouders en hun patroons konden krijgen, trokken er te voet heen. Onder leiding van de goede Don Roberto Murialdo verliep de reis opgewekt, onder het zingen van lofzangen op Onze-Lieve-Vrouw en vrome liedjes die ze in het Oratorium geleerd hadden. Don Bosco ging er in een rijtuig naartoe, zowel om tijdig voor de maaltijd in Avigliana te kunnen zorgen als om enkelen te vergezellen die niet in staat waren de voetreis te maken. In Avigliana gekomen hielden zij halt en aan de oever van het heerlijke meer zorgden ze met een bescheiden maaltijd voor de inwendige mens. Bij die gelegenheid mocht hij het genoegen smaken in intieme betrekking te komen met de vrome en liefdevolle priester Don Vittorio Alasonatti, die een grote achting had voor het Oratorium en een grote liefde tot Don Bosco.

Voor de noodzakelijke kosten - eten en dergelijke - gedurende de oefeningen had Don Bosco van het Liefdewerk van Sint Paulus een extra subsidie gekregen die hem erg goed van pas kwam. De predikanten waren kanunnik Arduino, aartspriester van de Collegiale kerk van Giaveno, een zeer bekend man vanwege zijn geleerdheid en ijver, de theoloog Giorda en Don Bosco; hun helper bij het biechthoren was de theoloog Roberto Murialdo, directeur van het Oratorio van de Heilige Engelbewaarder. Om de retraite aan een zo groot mogelijk aantal zielen ten goede te laten komen, werd het zo geregeld, dat ook de jongens van de plaats zelf eraan konden deelnemen, en de vruchten waren voor allen aanzienlijk.

Na zovele jaren vertelde Don Michele Rua nog met diepe bewogenheid over de vaderlijke zorg van Don Bosco voor hem en al de anderen, terwijl hij de jeugdige levendigheid van zo velen verdroeg en op de daar-

voor aangewezen tijden even welwillend stilte en volle aandacht verkreeg.

Over die retraite heeft Don Bosco een brief geschreven aan de theoloog Borel. Die luidde als volgt:

Weleerwaarde Heer,

Ik hoop dat het u genoeg doet te vernemen, dat onze oefeningen heel goed zijn begonnen. Het totaal aantal jongens is tot honderddertig gestegen; aan tafel zijn we echter slechts met honderdenvijf, de anderen gaan naar huis om te eten wijl ze van de omtrek zijn. De predikanten zijn de Heer Pastoor voor de medatatie, de theoloog Giorda Juniore voor de onderrichting; beiden voldoen volkomen aan de verwachtingen van mij en van mijn jongens.

Van vier tot vijf is er ontspanning, en vandaag, bij het verlaten van de kerk, was er niet één die daarvan gebruik wenste te maken; allen wilden naar de zaal voor de overwegingen.

Ik zou de jongens iets ter herinnering willen meegeven. Daarom laat ik aan u over mij te voorzien van wat u goeddunkt, medailles, kruisjes, enzovoort. Ik vergat te zeggen dat in mijn kamer in het Oratorio in de onderste lade van mijn Buro (Barracon) een partijtje indertijd gekochte rozenkransen liggen; zou ik er daarvan niet één aan elk van de jongens kunnen geven? Doet dus als volgt: ga naar mijn woning en neem honderddertig rozenkransen; in de buurt daarvan liggen ook nog boekjes van de Giovane Provveduto in een verguld bandje; stuur er mij een stuk of twaalf; u kunt van alles een groot pak maken, en geef dat dan mee naar Giaveno met de wagen. Iedere dag om vier uur vertrekt die uit Turijn vanaf café Fucina; zeg ook aan mijn moeder, dat ik me op het ogenblik veel beter voel. Don Murialdo is een beetje hees, Savio heeft koorts, de portier van Vanchiglia trouwens ook; de anderen maken het best. Ik hoop dat bij u eveneens alles goed is. Doe mijn groeten aan Don Pacchiotti, Don Bosio en aan onze andere priesters van het Oratorio.

Ik heb thans niet meer tijd om te schrijven; wilt u de inhoud van deze brief mededelen aan Don Cafasso. De Heer zij met u. Dominus det.
Giaveno, 12 september 1850

Uw toegenegen vriend,
D. Bosco G.

P.S. Er is ook een klein pakje in papier gewikkeld in de keuken vergeten. Ik verzoek u dat bij het bovengenoemde te willen voegen.

In die brief vernoemde hij de ontspanning. Don Bosco onderhield zich dikwijls met de jongens die de retraite volgden, en die na het middag- of avondmaal zich allen rondom hem kwamen scharen. Giuseppe Brosio schreef daarover: "Hij wist altijd een aardig verhaaltje te vertellen of een nieuw grapje, om hen op te vrolijken. Hij gebruikte geen snuif en wilde ook niet hebben dat zijn leerlingen dat deden; maar een van de eerste dagen haalde hij een grote doos vol snuif uit zijn zak. En al de jongens drongen om hem heen en vroegen er een snuifje van, en Don Bosco antwoordde: "Zeker, met alle plezier als dat nodig is: daarom zal ik aan iedereen een beetje geven, die een snuifdoos heeft." - Al spoedig boden enkele reeds oudere jongens, onder wie Giovanni Gillardi en Giuseppe

Randfis hun snuifdoos aan, aangezien zij snuif gebruikten, hetzij op raad van de dokter omdat ze vaak pijn in de ogen of hoofdpijn hadden, of uit oude gewoonte. Don Bosco vulde hun snuifdoos en voorzag hen van snuif voor heel de tijd dat de retraits duurde. Attenties van een dergelijke aard deden hem aller harten winnen."

Maar vooral ging Don Bosco gedurende de recreaties onder de jongens rond en vroeg die en gene iets over het onderwerp van de preek en over de belangrijkste punten. Op een morgen had hij een onderrichting gegeven over de ergernis; daarom begon hij, toen in de middagrecreatie door tal van jongens omgeven was, onder wie er velen uit de parochie waren, vragen te stellen over wat hij had gezegd. Hij vroeg het aan de een, en die gaf geen antwoord; hij vroeg het aan een ander, en ook die stond verlegen; hij ging naar een derde, een vierde, een vijfde, en allen krabden zich op het hoofd zonder een bevredigend antwoord te geven: "Och, wat is dat toch jammer," riep Don Bosco toen uit. "Ik heb ofwel Duits gesproken, ofwel jullie hebben geslapen." Eindelijk sprong er een kleine jongen naar voren: "Ik, ik," riep hij uit, "ik herinner het me nog." - "Wat herinner je je nog?" - "Ik herinner me nog het voorbeeld van de apen!"

Het verhaal van Don Bosco, dat als gelijkenis moest dienen, was het volgende:

Een koopman droeg op zijn schouders een mars (in het Piëmontees boita genoemd), waarin hij zijn verschillende koopwaren had, en reisde zo van het ene dorp naar het andere om zijn spullen te verkopen. Op een van die keren werd hij door de avond overvallen voordat hij een bepaalde plaats bereikt had. Het was zomer; de bleke maan straalde in de lucht, en de koopman, vermoeid van zijn lange tocht, besloot een beetje te gaan rusten op de grond bij een reusachtige boom. Om zijn hoofd te beschermen tegen de vochtigheid van de nacht, nam hij een van de slaapmutsen, die hij in overvloed in zijn mars had zitten, zette ze op zijn hoofd en sliep zo in. De streek was het vaderland van apen en die boom zat er vol van. Toen de apen de man daar zagen met de muts op het hoofd, wilden zij hem instinctmatig nadoen. Wat deden ze? Eentje begon er heel voorzichtig naar beneden te glijden, woelde met zijn poten de inhoud van de openstaande kist door elkaar, haalde er een muts uit, plaatste die op het hoofd en klom weer de boom in. Toen volgden allen, een voor een, zijn voorbeeld, en staakten het spelletje pas toen er geen slaapmuts meer over was. De koopman had een gezonde slaap, en ook de apen sliepen voor de eerste keer van hun leven met een muts op het hoofd, als deftige juffrouwen. Intussen was de nacht al ver gevorderd. In het oosten lichtte de rose schijn van de aanbreekende dageraad, die door de morgenster werd aangekondigd. Onze koopman werd wakker. Hij stond op om zijn tocht voort te zetten. Maar hoe groot was zijn pijnlijke verrassing toen hij tot de ontdekking kwam, dat hij van al zijn slaapmutsen beroofd was! "Verschrikkelijk!" jammerde hij, "er zijn dieven aan het werk geweest; ik ben bestolen! Maar toen hij beter toekeek en wat beter nadacht, kwam hij tot een andere mening "Als het dieven geweest waren," zei hij bij zichzelf, "zouden ze wel alles hebben meegenomen en niet alleen de mutsen; ik begrijp er niets van." Op dat ogenblik keek hij toevallig eens naar boven en zag daar al die apen zitten met een slaapmuts om de oren. "Aha!" riep hij uit, "daar zijn de deugnieten; en onmiddellijk begon hij hen schrik aan te jagen door stenen in hun richting te werpen om ze te dwingen zijn koopwaar te laten vallen; maar de apen die van de ene tak op de andere sprongen, trokken zich daar niets van aan. Na een

paar uren vergeefse pogingen, greep de koopman ten einde raad, als in wanhoop naar zijn slaapmuts die hij nog op het hoofd had en smeed ze woedend op de grond. Toen ze dat zagen deden de apen dat ook, en in een ommezien daalde er een regen van slaapmutsen uit de boom neer, tot grote vreugde van de koopman.

De jongens, zo had Don Bosco besloten, doen ongeveer zoals de apen. Wanneer ze anderen iets goeds zien doen, doen zij het ook; is het iets verkeerd, dan bootsen ze het nog veel gauwer na. Daarom is het zo nodig hen stichtende voorbeelden onder ogen te brengen en hen duizenden mijlen ver te houden van alle ergernis.

Toen hij zag dat de jongens zich slechts met veel moeite enkele dingen herinnerden van wat hij onder meer in zijn preek gezegd had, legde Don Bosco er zich op toe, zijn voordrachten te doorweven met tal van voorbeelden en gelijkenissen, die beter tot hun verbeelding spraken, en op die manier baande hij zich een weg naar hun geest en hart, die hij verlichtte en ontroerde; dat had heel goede resultaten.

Hij preekte inderdaad zo levendig en legde zoveel vuur in zijn vertellingen voor het heil der zielen, dat hij op een dag zo ontroerd raakte dat hij in hevig snikken uitbarstte en toen hij van de preekstoel afgekomen was, zei hij tegen de clericus Ascanio Savio, op een nederige en bijna beschaamde wijze: "Ik kon me niet meer goed houden." - Maar op zijn ontroerde toehoorders maakte het een onbeschrijflijke indruk.

Het was zijn taak de retraite te sluiten en hij gaf allen toen die herinnering mee: "Verricht iedere maand de oefening voor een goede dood. Verricht iedere maand goed de oefening voor een goede dood. Verricht zonder mankeren iedere maand op een goede manier de oefening voor een goede dood." - Don Rua heeft zich dat herinnerd.

Als beloning voor hun oplettendheid en bij wijze van verpozing maakte Don Bosco de dag na de sluiting van de retraite met zijn leerlingen een wandeling naar de Kerk van San Michele. De muziekkapel van Giaveno wilde mee om hen met muziek op te vrolijken. De tocht tegen de steile helling op, werd zodoende een verrukkelijke ontspanning.

Hun aanvoerder bereed een kleine ezelin en de jongens dromden om hem heen Nu eens maakten ze grapjes met het rijdier, of soms ook zongen ze het toen reeds bekende lied dat begon met de woorden:

Leve onze goede Bosco Hij is onze leider,
van de arme jeugd,
naar de groene velden waar wij willen werken
tot onze en zijne vreugd.

Maar Don Bosco zong dan, met een variant op de eerste strofe: Leve Roberto, en de rest van het loflied liet hij dan ten goede komen aan hun reisgenoot Don Murialdo. Af en toe hielden ze een korte rust; de muzikanten bliezen op de trompetten en deden de welluidende tonen, van de ene heuveltop tot de andere springen. Indrukwekkend weergalmden ze in de onder hen liggende dalen. Bij dat ongewone gerucht vlogen de ver-

schrikte vogels van de ene boom naar de andere; de boeren onderbraken hun arbeid om te luisteren; en het ezeltje spitste de oren en voegde zijn onsamenhangend gebalk bij de muziek van de kapel; het waren tafelen van onbeschrijflijke bekoorlijkheid. Toen zij het verlangde doel bereikt hadden, werden ze er op de hartelijkste manier ontvangen door de hoffelijke paters Rosminianen die dit beroemde heiligdom beheerden. Met hen was Don Bosco door banden van innige vriendschap verbonden. Wanneer zij op reis waren, kwamen zij steeds, daar ze in Turijn zelf geen huis hadden, als gasten naar Valdocco. De jongens bezochten ver-volgens de kerk en de bijgebouwen, en bezichtigden de oude resten; van Don Bosco hoorden ze de geschiedenis ervan vertellen, zodat ook hun praktische kennis verrijkt werd.

In welk dorp Don Bosco ook met zijn jongens kwam, steeds vertelde hij hun de geschiedenis van die plaats en van enkele gedenkwaardige gebeurtenissen die er waren voorgevallen. Daarom zei hij nu: "Deze kerk van San Michele della Chiusa, wordt gewoonlijk het Heiligdom van San Michele genoemd, omdat het ter ere van die Aartsengel gesticht is. Het is een der beroemdste abdijen van de Benedictijnen in Piëmont. Aanvankelijk was het een eenvoudige kluizenarij, die er rond het jaar 990 op ingeving van de heilige Michael gebouwd was door een zekere Giovanni uit Ravenna, een man van vrome levenswandel die zich daar had teruggetrokken. Maar enkele jaren later werd die kluizenarij in een indrukwekkende kerk in gothische stijl veranderd, met een groot klooster erbij als woning van de monniken. Dat geschiedde door Ugone di Montboisier, de Scucito genoemd, een edelman uit Alvernia. Hij liet het klooster op zijn kosten bouwen, als boetedoening voor zijn zonden, waarvoor hij ook een bedevaart naar Rome ondernomen had. De uitvoering van het werk liet hij over aan Atverto of Avverto, abt van Lusathe in Frankrijk; die, toen het gebouw klaar was, de Benedictijner monniken verzocht er te komen wonen. Die kozen toen Avverto zelf als hun eerste abt. Daar de faam van hun heiligheid zich binnen korte tijd wijd verbreid had, werd het klooster telkens uitgebreid totdat het driehonderd monniken kon bevatten. Pausen en Bisschoppen, Koningen en Hertogen schonken het als om strijd steeds meer privilegiën en giften. - Toen echter de eerste regeltucht verloren was gegaan werd er in 1383 een commendataire abdij opgericht onder de bescherming van de Graven van Savooie. Die bleef bestaan tot de inval van de Fransen in het begin van die eeuw, toen met vele andere ook de beroemde Abdij werd opgeheven. Ze werd na de schade die ze in de loop der tijden geleden had echter hersteld en verfraaid door de grootmoedigheid van onze goede soevereinen Carlo Felice en Carlo Alberto, en ze werd toen ter beschikking gesteld van de Paters Rosminianen, die jullie er vandaag zo liefdevol en prettig ontvangen hebben. Tussen deze berg waar we nu op staan, de Pircheriano, en die andere berg, de Caprasio, waar jullie voor staan, zien jullie in de diepte een dal dat weinig meer dan duizend schreden breed is. Dat vormt de sluis of de hals van Susa, zo genoemd omdat zij de legers bijna de pas afsnijdt die vandaar uit Frankrijk kwamen. Die pas, de Sluis geheten, is in de geschiedenis beroemd door de krijgslist van Karel de Grote, die, om de Paus van Rome te hulp te komen, erdoor wist te komen, en Desiderio, de koning der Longobarden, overviel en hem versloeg, waarmee hij een einde maakte aan hun heerschappij over Italië."

Hoewel het de jongens plezier deed zulke dingen te leren die hun tot dan toe onbekend waren, werden ze tegen het middaguur door weer een andere merk-

waardigheid in beslag genomen. De ochtendwandeling in de ijle lucht die ze daar op die bergketen van de Alpen inademden, had bij hen iets doen ontstaan wat men eetlust pleegt te noemen; zelfs méér dan eetlust, men kon wel zeggen echte honger. Daarom konden ze bij hun bezoek door het gebouw zich niet weerhouden af en toe vluchtig hun blik naar de refter te wenden, terwijl er nog wel een eeuwigheid scheen te moeten verlopen eer het etenstijd was. Maar eindelijk was het toch zover, en hoewel zij niet allen muzikanten waren, aten zij niettemin met een feestelijke eetlust.

En daar zij niets anders hadden om hun liefdevolle gastheren een genoegen te doen, begonnen de jongens te zingen en muziek te spelen. Maar al vermaakten de jongens van Don Bosco zich die dag opperbest, de goede paters toonden zich nog meer tevreden, en begaven zich met de jongens overal heen in de omgeving, om allerlei te bezichtigen dat de aandacht waard was. Na enkele uren van prettige verpozing verzamelden allen zich aan de voet van het altaar en na het zingen van de litanie van Onze-Lieve-Vrouw werd de zegen met het Allerheiligste gegeven.

Nadat ze op die manier de zegen van de Hemel hadden afgesmeekt, werd er nog een liedje gezongen, een hartelijke groet gebracht aan de waakzame bewaarders van het beroemde heiligdom, en tegen vijf uur in de middag, toen de goede paters allen nog op brood met heerlijk fruit ontvaard hadden, namen allen vol erkentelijkheid afscheid van hen en begonnen zij de terugweg naar beneden. In San Ambrogio aangekomen, een plaats waar de weg zich in tweeën splitste, werd een korte rust gehouden. De muzikanten speelden een opgewekt stukje muziek, waarna die van Turijn hoera riepen voor de Giavenezen, en dat werd beantwoord met een hoera voor de Turijnen, en met tekenen van de grootste genegenheid nam men afscheid van elkaar, de ene partij om terug te keren naar Giaveno en de anderen naar Turijn over de weg naar Rivoli. Onderweg werd er vrolijk gezongen, devoot gebeden en opgewekt verteld, nu eens door Don Bosco, dan door Don Murialdo die, nog eens terugkomend op de geestelijke oefeningen, hun dit ter herinnering naliet: dat zij iedere dag van hun leven een Wees Gegroet zouden bidden, om de genade te verkrijgen, dat niemand van al de retraitanten in de hel zou terechtkomen. "Hoe heerlijk en wat een vreugde zal het niet voor ons zijn," zei de voortreffelijke geestelijke tegen hen, "wanneer wij allen gezamenlijk onze mooie wandelingen zullen kunnen maken over de eeuwige en liefelijke heuvelen van het Paradijs!"

In de late avond bereikten zij de stad Rivoli. Het merendeel van hen kon niet meer van vermoeidheid. Er vielen nog twaalf kilometer af te leggen. Don Bosco kon het niet over zijn hart krijgen de tocht in die toestand tot in Turijn voort te zetten, en ging met hen naar een herberg waar hij vroeg of men niet een of andere wagen of omnibus kon opduikelen, om hen daarmee te vervoeren. Maar er waren geen voertuigen genoeg en een twintigtal jongens zouden de weg te voet moeten voortzetten. Maar Don Bosco dacht daar anders over, en na hen een beetje te hebben opgeonderd, riep hij Brosio, de zogenaamde Bersagliere bij zich, gaf hem wat geld om hen een beetje op verhaal te doen komen met een goede maaltijd; en dat gebeurde. Op dat ogenblik dacht hij aan Jesus die, toen hij de afgematte menigte die hem in de woestijn gevolgd was, zag, tot zijn vader riep: Hebt medelijden met die schare: Misereor super turban; en hij voorzag in hun tekort, opdat zij onderweg niet zouden bezwijken.

Toen allen een beetje bekomen en gesterkt waren, werd de terugtocht naar Turijn weer voortgezet. De nacht was nu al ingevallen, en om de angst te verdrijven uit de harten van de vreesachtigsten, en om hun de weg niet zo lang te doen voorkomen, gebruikte de Bersagliere een list: hij nam twee stenen, nodigde de anderen uit om dat ook te doen en allen begonnen die tegelijkertijd tegen elkaar te slaan. Op die manier ontstond er een geluid en een licht van een heel andere soort, en onder het gekets van de stenen tegen elkaar en bij het licht van de vonken die er afspatten, bereikte men het Oratorium tegen elf uur in de avond.

Op 21 september 1850 noteerde Don Bosco de namen van ruim honderd jongens die aan die retraite hadden deelgenomen, en overhandigde die lijst aan de directie van het Liefdewerk van de Heilige Paulus, die al de kosten van die oefeningen voor haar rekening nam. Een lijst van nog negen namen vervolledigde de vorige lijst, zodat men in onze archieven het grootste deel kan vinden van degenen die toen naar Giaveno gegaan waren, met vermelding van hun leeftijd (1).

Wij hebben het verhaal over die retraite en over die wandeling uitvoerig willen vertellen, omdat zij in de herinnering van de jongens een der prettigste indrukken naliet, en om beter te laten zien, hoe Don Bosco zich beijverde om God in heilige opgewektheid te doen dienen.

Aan enkelen leverde die wandeling een bewijs van de zeldzame deugden van Don Bosco. Om genezingen en andere gunsten te verkrijgen, was

(1) Aldus lezen wij in het handschrift van Don Bosco: *Retraite in Giaveno, 1850*: 1) Brosio, Giuseppe, 21 jaar; 2) Cumino Giuseppe, 17; 3) Diato Bartolomeo, 18; 4) Reffo Ermanno, 18; 5) Gaspardone Tommaso, 18; 6) Testore Michele, 17; 7) Costa Eugenio, 19; 8) Tirone Domenico, 18; 9) Piumatti Giovanni, 18; 10) Reglia Giacomo, 17; 11) Buzzetti Giuseppe, 18; 12) Rastelli Giovanni, 19; 13) Reviglio Felice, 18; 14) Reviglio Giuseppe, 17; 15) Caglieri Giacinto, 18; 16) Gastini Carlo, 18; 17) Chiosi Giuseppe, 16; 18) Canale Giuseppe, 22; 19) Fornasio Clemente, 21; 20) Libois Michele, 18; 21) Borselli Francesco, 20; 22) Gotti Stefano, 18; 23) Micheletti magg. 19; 24) Micheletti, min., 17; 25) Pagani Felice, 16; 26) Montanaro Lorenzo, 25; 27) Porporato Lorenzo, 16; 28) Ghiotti Antonio, 28; 29) Pasquale Michele, 16; 30) Gillardi Giovanni, 48; 31) Manuele Matteo, 17; 32) Chiala Cesare, 16; 33) Bruno Giorgio, 17; 34) Bertolino Giacomo, 17; 35) Bosselli Gio.-Batt, 16; 36) Margaretelli Stefano, 16; 37) Bruna Giuseppe, 16; 38) Savio Angelo, 17; 39) Bargetti Francesco, 20; 40) Costante Zeffirino, 17; 41) Valfrè Giovanni, 20; 42) Croce Alessandro, 16; 43) Ch. Casetti Francesco, 16; 44) Bardisone Giovanni, 17; 45) Comoglio Giuseppe, 23; 46) Rovetti Giuseppe, 38; 47) Marchisio Domenico, 16; 48) Locatelli Francesco, 17; 49) Ferrero Giovanni, 16; 50) Rua Michele, 16; 51) Ch. Savio Ascanio, 18; 52) Odasso Giuseppe, 16; 53) Rossi Francesco, 17; 54) Bracotti Giovanni, 18; 55) Battagliotti Giuseppe, 18; 56) Audenino Vittorio, 17; 57) Ippolito Luigi, 17; 58) Perim Giovanni, 16; 59) Vaschetti Vittorio, 17; 60) Falchero Francesco, 19; 61) Pasero Lorenzo, 17; 62) Alasia Felice, 17; 63) Casassa Giuseppe, 16; 64) Gorino Pietro, 33; 65) Forno Bernardo, 38; 66) Piovano Pietro, 25; 67) Gilardi Dositeo, 40; 68) Casanova Alfonso, 26; 69) Gauter Giovanni, 22; 70) Rovere Giulio, 19; 71) Bajetti Giovanni, 25; 72) Serale Pietro, 16; 73) Castagna Giacomo, 16; 74) Gatta Bernardo, 22; 75) Rovaretto Antonio, 17; 76) Reviglio Giuseppe, 16; 77) Giovannino Agostino, 16; 78) Giacomelli Antonio, 21; 79) Barrucco Giuseppe, 35; 80) Lione Francesco, 17; 81) Costa Eugenio, 19; 82) Comba Antonio, 18; 83) Usseglio Giovanni, 19; 84) Tessa Carlo, 17; 85) Brunelli Giovanni, 19; 86) Ricci Francesco, 16; 87) Vesso Giorgio, 17; 88) Rosso Felice, 21; 89) Ferro Felice, 17; 90) Demateis Giovanni, 22; 91) Ferro Michele, 20; 92) Picco Giov. Batt., 20; 93) Rolando, 17; 94) Luciano Delfino, 20; 95) Marnetto Paolo, 25; 96) Randsi Giuseppe, 45; 97) Rosa Giacinto, 18; 98) Guardi, 19; 99) Cagno Giacomo, 16; 100) Pezziardi Alberto, 16; 101) Santi Modesto, 17; 102) Giovale Gaudenzio, 17; 103) Plano Giovanni, 16; 104) Depetris, 21; 105) Dalmasco Francesco, 17; 106) Rufino Francesco, 17; 107) Giay Irene, 19; 108) Davico Luigi, 23; 109) Usseglio Luigi, 20.

hij gewoon degenen die hun toevlucht bij hem zochten, voor te stellen bijzondere gebeden en soms ook een gelofte tot God te richten. De jonge man Felice Reviglio had meerdere maanden lang aan derdendaagse koorts geleden, en het was zo erg geworden dat doktoren hem reeds tot teringlijder verklaard hadden. Don Bosco had hem naar Giaveno gebracht, en in de biechtstoel ried hij hem aan, zoals Reviglio zelf ons vertelde, de belofte af te leggen dat hij gedurende zes maanden lang alle acht dagen zou gaan biechten. Tegelijkertijd gaf hij hem enkele vrome aanwijzingen. Dat middel bleek meer uitwerking te hebben dan al de medicijnen die hij tot nu toe gebruikt had, en na korte tijd verkeerde de jongen weer in de beste gezondheid.

Een andere jongen van zeventien jaar, een van de ouderen die ook de retraite meevolgde, en wiens naam men beter kan verzwijgen, kwam eens de sacristie binnen. Don Bosco stond gereed om de Heilige Mis te gaan opdragen, samen met Giuseppe Brosio die reeds met het misboek klaarstond om hem te dienen. Die jongen rukte die laatste toen op een vlegelachtige manier het boek uit zijn hand en begaf zich rechtuit op weg om de Mis te dienen. Don Bosco die altijd bereid was om iets te vergeven en zag hoe kwaad Brosio werd, gaf hem een wenk om op te houden en zich rustig te houden. Maar na de mis nam hij hem even apart en zei tegen hem: "Brosio, het is goed dat je je beheerst hebt. Je zult met-tertijd nog wel zien wat die jongen er voor eentje is." - En helaas had Don Bosco goed gezien.

Inderdaad verkocht die jongeman zich aan de protestanten, liep uit het Oratorium weg en speelde al spoedig de eerste viool onder de schreeuwerds en vloekers van de Giardiniera. Verschillende keren verscheen hij dreigend dicht bij het Oratorium om de jongens schrik aan te jagen en hen ertoe te brengen bij Don Bosco weg te blijven; maar die had Brosio al op de hoogte gebracht van het gedrag van die ongelukkige, en daarom hield de Bersagliere hem goed in het oog. Op zekere dag vertoonde hij zich bij het hek van de ingang van de speelplaats, gewapend met een lange dolk, gereed om daar gebruik van te maken zodra iemand zou proberen hem weg te jagen. Een jongen ging onmiddellijk de Bersagliere waarschuwen, terwijl zijn kameraden vol schrik naar het andere eind van de speelplaats vluchtten. Brosio naderde en verzocht hem weg te gaan, eerst op een vriendelijke manier en toen wat beslist; maar ziende dat hij hem niet met goede woorden kon overreden, omdat die dronken ruziezoeker een voorwendsel wilde hebben om tot een vechtpartij te komen, trok hij zich terug, en hield hem van op een eerbiedige afstand in de gaten. Maar het duurde niet lang of die driftkop viel in handen van de justitie, en Don Bosco, die opgeroepen werd om tegen hem te getuigen, wist vergiffenis voor hem te verkrijgen en ontslag van rechtsvervolging, en hij verzocht de rechtbank alleen zijn persoon en het Oratorio bescherming te willen verlenen: en het gevolg hiervan was de verwijdering uit Turijn van dat gevaarlijk geachte sujet. Dat wist Don Rua te vertellen, die Don Bosco naar de rechtbank vergezeld had.

H O O F D S T U K X I I I

AANKOOP VAN HET TERREIN UIT DE DROMEN -
ONDERHANDELINGEN MET ROSMINI OVER EEN LENING EN HET
PLAN VOOR EEN GEBOUW IN VALDOCCO - DON BOSCO VOOR DE
TWEEDE MAAL NAAR STRESA - IN CASTELNUOVO - AFLATEN VOOR
DE KAPEL IN DE BECCHI - BRIEF VAN DON BOSCO AAN DE
THEOLOOG BOREL - GIOVANNI CAGLIERO ONTMOET DON BOSCO

Gedurende de voorafgaande maanden had Don Bosco de voorstellen die hij aan de abt Rosmini deed, niet uit het oog verloren. Daarom kocht hij op 20 juni, bij acte van Notaris Turvano, van het Seminarie van Turijn een morgen terrein (38 are), voordien als tuin gebruikt. Het was driehoekig van vorm en kostte 7500 lire. Het is die zelfde plek, waar later nog meer grond gekocht en verhandeld werd, waar tegenwoordig de kerk van Maria Hulp der Christenen verrijst evenals de werkplaatsen van de drukkerij met aangrenzende binnenplaats.

Intussen had pater Carlo Gilardi van Stresa uit naar Don Bosco geschreven, met de mededeling dat zijn Overste Rosmini hem zeer gaarne naar aanleiding van zijn verzoek een som gelds wilde lenen Don Bosco antwoordde daarop als volgt:

Zeereerwaarde Heer,

Met grote voldoening heb ik uw uitvoerige brief ontvangen met de inzichten van de zeereerwaarde heer Rosmini, en ik voel mij des te meer tot dankbaarheid geneigd, wijl het aanbod mijn verwachtingen overtreft.

Ik aanvaard dus de lening van twintigduizend frank, te gebruiken voor het reeds door ons genoemde gebouw, met veilige hypotheken en ons beperkende tot later om bepalingen te treffen aangaande plaatsen, tijd en personen. Daar ik op het ogenblik echter nogal overlast ben met huurverplichtingen, zou ik alleen willen vragen mij voor drie jaar te ontslaan van interest, want zodra ik over het nieuwe Oratorio kan beschikken, zal ik voor een deel van de huidige huur ontheven zijn. Ik zeg dit enkel en alleen als voorstel, zonder het als voorwaarde te willen stellen voor een overeenkomst, daar ik de voorgestelde regeling zonder meer eveneens dankbaar aanvaard.

Aangezien het voor een goed begrip nodig is dat beide partijen aanwezig zijn, wacht ik alleen op het gereed komen van het plan voor het nieuwe gebouw om het persoonlijk daarheen te brengen en zodoende het genoegen te hebben onze geliefde Rosmini wederom te ontmoeten.

Aanvaardt intussen mijn gevoelens van de diepste dankbaarheid jegens uw eerbiedwaardige overste, en in de hoop dat de Heer onze begonnen onderhandelingen zal zegenen, wil ik ze gaarne voleindigen tot zijn meerdere eer en glorie, tot geestelijk heil van onze zielen en die van anderen, Het is mij een eer te verblijven,

13 juli 1850

Uw vriend en dienaar, Turijn,
D. Bosco Gio.
Hoofd van de schelmen

Pater Gilardi antwoordde, als gevolmachtigde van de Rosminianen, als volgt aan de directeur van het liefdadige asiel in Valdocco.

Stresa, 26 juli 1850

U gelieve te verontschuldigen dat ik tot nu toe nog niet geantwoord heb op uw geachte brief van 13 dezer. De eerwaarde Heer Antonio Rosmini zal echter zeker de eerste drie jaren vrucht van het kapitaal niet kunnen ontberen; hij is evenwel bereid de betaling ervan voor drie jaar op te schorten, tegen een ontvangstbewijs met een verklaring van later te zullen betalen.

Zijn eerwaarde heeft met genoegen vernomen dat u voornemens bent ons te komen bezoeken en hoopt dat u niet te lang op u zult laten wachten, ook wijl het geld thans geheel tot uw beschikking is enz. enz.

C. Gilardi P.

Don Bosco antwoordde hem:

Zeereerwaarde Heer Don Carlo,

Ik vrees dat het uitstel van mijn bezoek aan Stresa enige onzekerheid zou kunnen veroorzaken ten aanzien van onze overeenkomst; daarom acht ik het goed u te schrijven en u te zeggen dat de enige oorzaak van mijn oponthoud is, dat ik op het plan en de tekening van het gebouw zit te wachten. De heer Bocca heeft mij de verzekering gegeven dat hij in de loop van de komende week met het werk klaar zal komen, zodat ik in de nabije toekomst in staat zal zijn naar Stresa te komen. Daar ik evenwel op 9 september moet invallen bij de leiding van een retraite, zal dat - indien ik toekomende week niet kan komen - wel niet vóór 16 september aanstaande kunnen gebeuren.

Dat is dus de reden waarom ik tot nu toe niet naar Stresa heb kunnen komen. Ik verzoek u dan ook mijn verontschuldigen te willen overbrengen aan de eerwaarde heer Rosmini en hem de verzekering te geven dat er in mijn besluit geen verandering gekomen is.

Met gevoelens van de grootste eerbied, verblijf ik inmiddels,.

Turijn, 27 augustus 1850

Uw dienstwillige dienaar, D
Bosco Gio.

Op 16 september 1850 vertrok Don Bosco dus uit Turijn naar Stresa. Hij ging met de bedoeling het eens te worden over de zaken en over de bouw; maar tegelijkertijd wilde hij ook meer van nabij het reglement bestuderen en de middelen om de orde van dat huis te handhaven: het klooster was namelijk het voornaamste van de congregatie der priesters van liefde, en het noviciaat ervan.

Toen hij tegen middernacht in Santhià aankwam, hoorde hij daar eerst de biecht van de koetsier van de diligence; hij reisde verder over Vercelli en Novara en stapte af in Arona. Hij was van plan om met een bootje naar Stresa te gaan. Maar op het kantoortje van de diligence ontmoette hij markies Arconati, zijn vriend en weldoener van het Oratorium. Die stelde hem voor liever niet over water te reizen, doch in zijn eigen rijtuig te stappen, zodat ze de reis samen konden maken. De markies hoopte dat de reis zodoende minder vermoeiend voor Don Bosco zou zijn. Meteen stelde de Markies voor, ook een bezoek aan Alessandro Manzoni te brengen. Don Bosco nam de hartelijke uitnodiging aan. Toen de paarden ingespannen waren, bereikte men na korte tijd Lesa, waar in dat seizoen Manzoni in zijn zomerverblijf huisde. Ze werden met de grootste hoffelijkheid ontvangen en daar gebruikte Don Bosco het dejeuner met de grote schrijver, die enkele familieleden te gast had en die hem zijn met verbeteringen overzaaide handschriften liet zien. Don Bosco had in zijn leven nooit enig ander contact met Manzoni dan gedurende dat korte oponthoud van enkele uren, maar dat was voor hem voldoende om steeds ervan overtuigd te zijn, dat de eenvoud van het schrijven de vrucht moest zijn van langdurige studie.

De markies bracht hem naar Stresa Daar werd hij geestdriftig begroet door de Overste Rosmini en zijn kloosterlingen, die het er allemaal over eens waren dat zij hem voor goed als hun medebroeder zouden hebben. Hij bleef hier slechts vijf of zes dagen en had langdurige gesprekken met de Overste. Ze spraken ook over de kerkelijke goederen die door hebzucht bedreigd werden. Don Bosco zag klaar in dat de oude vormen der kloosterorden niet meer bestand zouden zijn tegen de wederrechtelijke toeëigeningen waarmee de regeringen de eigendommen der kloostergemeenschappen bedreigden. Het ging er dus om een middel te vinden om het bestaan van een gemeenschap te verzekeren, zodat een regering zich tegenover het gemeen recht van de afzonderlijke burgers geplaatst zou zien, en dat tegelijkertijd toch de geheiligde band der geloften zou voortbestaan Don Bosco had het probleem voor zichzelf reeds opgelost, maar de priester Rosmini was een van de eersten geweest om in de regel van zijn Instituut de gelofte van armoede met persoonlijk bezit in overeenstemming te brengen. Hij legde daarom Don Bosco de Constitutie der Priesters van Liefde voor, en vertelde hem de geschiedenis ervan, de schikkingen alsook de van Rome verkregen goedkeuring. Er was bepaald dat ieder lid het bezit van zijn goederen zou behouden tegenover het burgerlijk gezag, maar dat hij het niet kon vervreemden of er op andere wijze over beschikken, zonder de goedkeuring van zijn overste; en op die manier vermeed men, de gelofte van armoede in de kern van de zaak handhavend, - de gevaren van de gemeenschappelijke eigendom. In het begin leek het geval zo nieuw, dat de Romeinse Congregatie, die belast was met het onderzoeken van de constituties, er ernstige bezwaren tegen maakte. Maar toen men haar had doen opmerken, dat de hoofdzaak van de deugd in de ziel blijft berusten en niet in de uiterlijke dingen, en dat de kloosterlijke armoede bestond in het afstand

doen van iedere gehechtheid aan de rijkdommen en in de bereidheid om zich die te ontzeggen en de feitelijke armoede te beoefenen, toen verkreeg men de goedkeuring. Hij besloot met de opmerking: "Onze Congregatie zal nooit worden opgeheven, om dat daar niets aan te verdienen is!"

In Stresa viel er nog iets voor, dat waard is vermeld te worden. Een rijke, ontwikkelde dame, Anna Maria Bolongaro had aan de eerwaarde heer Rosmini een der mooiste langs de oever van het Lago Maggiore gelegen villa's geschonken, met een tuin en een klein bos erbij. Aangezien veel geleerden hem kwamen opzoeken om hem persoonlijk te leren kennen, om met hem van gedachten te wisselen en zijn opvattingen te leren kennen, had hij, om door al dat bezoek geen storing te verwekken in het noviciaatshuis, zijn woning in dat jaar naar die villa overgebracht. Daar wijdden zijn gasten zich aan wetenschappelijke uiteenzettingen, en zij waren er ook veel beter behuisd. Daar Don Bosco in het klooster zijn verblijf hield, nodigde Rosmini hem op zekere dag uit om de maaltijd te gaan gebruiken in het huis van Mevrouw Bolongaro, waar hij al spoedig bemerkte dat hij zich temidden van een gezelschap geleerden en filosofen van die tijd bevond, gedeeltelijk uit de omgeving, gedeeltelijk van verre gekomen. Er waren er ongeveer dertig en onder hen Nicolo Tommaseo, de dichter en romanschrijver Grosse, de Napolitaan Roggero Bonghi, en de medicus Carlo Luigi Farini di Russi, en anderen, die een rol speelden in de Italiaanse revolutie. Farini had de Geschiedenis van de Romeinse Staat gepubliceerd, en scheen gematigd in zijnoordeel. Don Bosco had dat boek gelezen, maar kende de schrijver ervan niet en nog minder vermoedde hij dat die zich in het gezelschap bevond.

Aan tafel werd er druk over politieke en godsdienstige vraagstukken gesproken; maar wat de aanzittenden vertelden was niet erg juist. In alles hinkte men achter het liberalisme in de letterlijke zin van het woord aan; men bekritiseerde de beslissingen van het Romeinse hof en prees die van de Italiaanse regeringen, die met onwettige handelingen de rechten van de H. Stoel hadden gedwarsboomd. De priester Rosmini bleek tegen geen enkele van de opmerkingen die de politiek betroffen in te gaan, en Don Bosco die met hart en ziel aan de H. Stoel gehecht was en vooral aan de Paus, had er een gruwelijke hekel aan; daar hij zich evenwel als gast in andermans huis bevond en temidden van lieden die de faam genoten van ervaren geleerden, luisterde hij toe zonder iets te zeggen. Op een gegeven ogenblik kwam het gesprek op de nieuwe betrekkingen tussen de Kerk en de Staat in Piëmont; men begon het boekje van Rosmini De Grondwet volgens de sociale gerechtigheid te verdedigen, dat in 1848 was uitgegeven en veroordeeld door de Heilige Congregatie van de Index; men sprak ook over de verkiezing der Bis-schoppen, die door de geestelijkheid en het volk zou moeten geschieden. Die gesprekken waren op de duur zeer levendig geworden, zodat zij niet meer van buur tot buur gevoerd werden. Don Bosco hield zich als iemand die zich voor die redeneringen van de anderen niet interesseerde. Op een gegeven ogenblik gaf Rosmini de aanzittenden een wenk om wat zachter te spreken, en, om er een eind aan te maken, zei hij zachtjes tegen Bonghi: "Dat is Don Bosco!" - Maar Bonghi antwoordde Rosmini met jeugdige brutaliteit, en in de mening dat Don Bosco hem niet hoorde: "Die imbeciel snapt er natuurlijk niets van!" - Don Bosco scheen die belediging niet gehoord te hebben; doch Rosmini, die geenszins gesticht was door de gesprekken, en die wist wat Don Bosco waard was, verzonk in gepeins. Bij het opbreken van de tafel begonnen de gesprekken opeens over De Geschiedenis van de Romeinse Staat van Farini,

dat toen juist uitgekomen was. Rosmini, die gemerkt had dat Don Bosco al de tijd dat de maaltijd duurde het stilzwijgen bewaard had, nodigde hem uit, zijn idee ook eens te zeggen. Don Bosco ging daar gaarne op in, omdat hem thans een gunstige gelegenheid daartoe geboden werd. Zonder scherpte, maar openhartig, merkte hij in de algemene nieuwsgierigheid op, dat de geschiedenis van Farini niet erg veel lof waard was, zowel omdat er bepaalde historische onjuistheden in voorkwamen, alsook omdat ze zo ongepast sprak over de tijdelijke macht van de Pausen. Daarbij bewees hij het geschrift van Farini door en door te kennen. Alle aanzittenden begonnen te lachen bij die onverwachte kritiek, stemden opzettelijk in met wat hij zei en spoorden hem aan om met zijn uiteenzettingen door te gaan. Nietsvermoedend vervolgde Don Bosco zijn betoog. Wanneer het om de eer van de Kerk en van de Paus ging, wist hij van geen toegeven. Farini deed er op zijn beurt onbewogen het zwijgen toe; en de anderen hadden de grootste schik met het incident. Men kan zich voorstellen hoe verrast Don Bosco was toen men hem vroeg:

"Kent u doctor Farini?"

"Neen, ik ken hem niet!"

"Wel, daar zit hij, mag ik hem u voorstellen" - Don Bosco raakte niet van zijn stuk; hij begroette Farini hoffelijk, bood hem zijn verontschuldiging aan en verklaarde dat hij niet de bedoeling gehad had iemand te kwetsen; en hij bleef overigens bij wat hij gezegd had, terwijl hij voortging met Farini beminnelijk erop te wijzen dat hij in verschillende ernstige fouten vervallen was in het hoofdstuk over de Casi di Romagna. Allen dachten dat Farini zich beledigd zou voelen, kwaad zou worden en zich verdedigen; maar hij legde daarentegen grote waardering voor die verstandige kritiek aan de dag, en bedankte Don Bosco, zeggend: "Men hoort wel dat u op de hoogte bent en de geschiedenis goed kent; uw openhartigheid bevalt me; tot nu toe heeft nog niemand me dergelijke opmerkingen gemaakt."

Rosmini zelf stond verslagen van de moed die Don Bosco toonde en toen hij alleen met hem was, riep hij uit: "Ik zou Farini nooit zulke dingen hebben durven zeggen." - Er was nog een ander die Don Bosco bewonderd had en dat was Nicolo Tommaseo.

Op het einde van die week keerde Don Bosco naar Turijn terug met de diligence, omdat hij zich de volgende zondag weer te midden van zijn jongens in het Zondagsatorium wilde bevinden.

Van hier ging hij op het eind van september naar Castelnuovo: We moeten zeker niet vergeten hoeveel vermoedenissen hij dat jaar te doorstaan had, want hij gaf ook nog steeds Latijnse les aan de vier jongens Buzzetti, Gastini, Bellia en Reviglio En nu nam hij hen met zich mee naar de Becchi voor het feest van de H.Rozenkrans, dat met bijzondere plechtigheid gevierd moest worden om reden van de geestelijke gunsten die men van de Paus gevraagd en verkregen had (1); en ook omdat zij wat ontspanning nodig hadden, die zij waarlijk wel verdiend hadden met de drukke studie, waarover we in het vorige deel gesproken hebben. Behalve die die we noemden nam hij verschillende andere van zijn leerlingen mee.

(1) Zie tekst op de volgende bladzijde.

In de dorpen, op de heen- en terugweg naar en van het ouderlijk huis, onderhield hij zich met de mensen die hij tegenkwam en na een opgewekt praatje over de stand van zaken op het land, liet hij niet na ook een verheffend woordje in het gesprek te vlechten. "Ja, de hemel is heel mooi, maar hij is niet voor niets gemaakt, houd maar goede moed! - Een andere keer zei hij: "Wat zal het mooi zijn God van aangezicht tot aangezicht te zien. - Dikwijls hoorde men hem vragen: "stuurt u uw kinderen ook naar de catechismus en ontvangen ze de sacramenten?" - "U moet maar volle vertrouwen hebben in Onze-Lieve-Vrouw." - "Vermijd de zonde als u wilt dat God uw velden en wijngaar-den zegent." - Zijn spreken was een aanhoudend preken, waar het ook over mocht gaan. In Buttigliera herinneren allen zich nog de woorden die Don Bosco bij verschillende gelegenheden zei.

Kort na zijn aankomst in de Becchi schreef hij een brief aan Don Borel, die steeds bereid was om toezicht te houden in het Oratorio wanneer zijn vriend er wegging.

(1) Heilige Vader,

In de gemeente Castelnuovo in het diocesis Turijn is er een kapel waarin de H. Mis wordt opgedragen en de zegen met het Allerheiligste gegeven wordt. Het komt de ondergetekende, D. Giovanni Bosco, voor dat het de godsvrucht van de gelovigen ten goede zou komen, indien Uwe Heiligheid de volgende geestelijke gunsten zou willen verlenen:

1. Een gedeeltelijke aflaat van 300 dagen voor iedereen die de preek en de zegen bijwoont op de dagen van de novenen van Onze-Lieve-Vrouw van de H. Rozenkrans, die in genoemde kapel gehouden pleegt te worden;

2. Een volle aflaat voor al degenen die, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, genoemde kapel zullen bezoeken om volgens de intentie van de Paus van Rome te bidden voor de noden van de Kerk.

Ik verblijf enz.

Ex audientia SS. - Die 28 septembris 1850.

Sanctissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Papa IX Oratoris precibus per me infrascriptum relatis benigne annuit juxta petita, absque ulla Brevis expeditione,

DOMINI CUS FIORAMONTI
SS. D. N. ab Epistolis Latinis

Allerheiligste Vader,

De Turijnse priester G. Bosco, directeur van de Oratorio's onder de titel van de H. Engelbewaarder, van de H. Aloysius van Gonzaga en van de H. Franciscus van Sales, in Turijn gesticht ter opvoeding van de verwaarloosde jeugd in godsdienst en godsvrucht, verzoekt Uwe Heiligheid zich te verwaardigen hem ten minste ad triennium de bevoegdheid te willen verlenen tot het wijden van rozenkransen, kruisen en medailles met toepassing van de heilige aflaten.

Inmiddels enz.

Ex audientia SS. - Die 28 Septembris 1850

Sanctissimus Dominus Noster Divina Providentia Pius Papa IX Oratoris precibus per me infrascriptum benigne annuit, eidemque petitam facultatem ad triennium tantum valituram indulisit, absque ulla Brevis expeditione.

DOMINICUS FIORAMONTI SS. D. N, ab
Epistolis Latinis

Eerwaarde Heer,

Gebruik makend van de gelegenheid dat Comba voor een paar boodschappen naar Turijn moest, geloof ik dat U het wel prettig zult vinden wat nieuws van ons te horen.

Na de vijf dagen dat ik nu hier ben, komt het me voor dat mijn gezondheid er erg op vooruitgegaan is, zij het niet in de gebruikelijke mate als andere jaren Senescimus annis. We worden oude mensen! Savio is helemaal van zijn koorts af. Ook met Reviglio gaat het, geloof ik, beter, en de anderen maken het goed, afgezien van een onrustwekkende eetlust; maar er is goede soep.

Ik houd me bezig met het verbeteren van een leerboek, de Geschiedenis van het Koninklijk Huis van Savooie, dat de heer Marietti wil herdrukken. Voor ons vertrek hebben we maar weinig tijd gehad om erover te spreken, maar u zult wel een goede huisvader zijn voor uw en mijn huis; indien u geld nodig hebt, wendt u dan tot Don Cafasso en hij zal u geven wat u nodig hebt.

Ik geloof dat een wandeling naar Castelnuovo voor u en mij goed zou zijn; wil daarom, zo mogelijk, reizen met de heer T. Vola, Carpano, Murialdo - die me verklaard heeft met alle plezier uit Moncalieri te willen komen - en ook met Don Ponte. Als de dag bepaald is voor het vertrek per boot, zal ik mijn best doen u een gids te doen toekomen om te voorkomen dat u verdwaalt. O quam bonum et jucundum habitare fratres in unum!

Schrijf me veel nieuws over uzelf, over het Oratorium en de Refuge, en intussen smee ik de Heer, U te vergezellen, verzoek u onze vrienden van het Oratorium te groeten en verblijf als steeds,

Castelnuovo d'Asti, 30 september 1850.

Uw genegen vriend,
D. Bosco Giovanni

P.S. - Ik heb tijdig de bevoegdheid verkregen om de zegen met het Allerheiligste te geven; waarvoor dank.

Terwijl ik schrijf ontving ik uw brief, waarin ik verschillende dingen lees die ik gaarne had willen weten. Wilt U eens letten op een van onze pupillen, Giuseppe Rossi, schoenmaker, Constantino, die ik al enkele dagen door Turijn zie wandelen, zonder zich naar zijn werkplaats te begeven.

Don Bosco had aan Don Borel geschreven, zich tot Don Cafasso te wenden indien hij geld nodig had; maar zijn behoeften moesten nog al groot zijn, daar die zijn beheerder opdracht gaf enkele gedeelten van zijn eigendommen in Valdocco te verkopen. En inderdaad werd op 6 oktober 1850 bij notariële akte van Meester Turvano verkocht, aan Nicco Michele, een terrein van 38 centiaren voor 250 lire; aan Marianna Franco, weduwe Audagnotto, 3,89 are voor 2250,62 lire; aan Giacomo Ferrero en aan Giovenale Mo 6 centiaren voor 37,16 lire.

Intussen zag Don Bosco in Castelnuovo voor de eerste maal een twaalfjarige jongen: Giovanni Cagliero. Hij was in het gehucht geboren; hij werd aan Don Bosco door de pastoor Don Antonio Cinzano voorgesteld, opdat die eens zou nagaan of de jongen roeping had en om hem eventueel op te nemen in het Oratorium van Turijn. Cagliero zelf, die thans bisschop is, verhaalde ons zijn eerste ontmoeting met Don Bosco:

"De indruk die ik kreeg was zo, dat ik in Don Bosco meteen een priester van buitengewone verdienste herkende; misschien door de manier en tegemoetkomendheid waarmee hij me ontving, of door de achting en eerbied waarmee hij bejegend werd door mijn goede pastoor en door mijn meesters in Castelnuovo en door de andere priesters; die indruk is nooit verdwenen en nooit verminderd, maar is voortdurend gegroeid in de driedertig jaren dat ik bij hem geweest ben. Nadat hij mij ondervraagd had, stelde Don Bosco mijn opneming in het Oratorio dus vast in het komende jaar.

Na Cagliari te hebben aangenomen, bleef Don Bosco nog een poosje in de Becchi en, verheugd over het verloop van de zaken met de Eerwaarde Heer Rosmini, schreef hij die:

Aan de Hoogerwaarde Heer Antonio Rosmini Generaal Overste van het Istituto della Carita te Stresa

Hoogerwaarde Heer,

Ik deel U mede dat mijn gezondheidstoestand mij verplicht heeft nog enkele weken langer op de buiten door te brengen. Thans ben ik echter, God zij dank, hersteld, en hoop mij morgen weer naar de hoofdstad te kunnen begeven. U kunt derhalve ten aanzien van de lening waar we over gesproken hebben, doen wat u goeddunkt. De borg, dunkt mij, kan zowel in de vorm van een hypotheek als bij onmiddellijke testamentaire beschikking geschieden; wat dat betreft leg ik me neer bij wat U het beste lijkt.

Ik kan hier niet anders dan nogmaals mijn hartelijke dank uitspreken voor de vriendelijke ontvangst en hoffelijkheid mij betoond gedurende de prettige dagen die ik in Stresa mocht doorbrengen. Ik wens U alle goeds toe dat de Heer u geven kan, zowel voor uw persoon als voor de bloei van uw werk, en heb intussen de eer te zijn,

Castelnuovo d'Asti, 25 oktober 1850

uw dienstwillige dienaar,
D. Bosco Giovanni
(in de buurt van de Refugie)

De volgende dag werd er geantwoord:

Stresa, 26 oktober 1850.

Zeereerwaarde Heer,

Op uw vriendelijke brief van 25 dier antwoord ik u in opdracht van mijn overste, de Eerw, Heer Rosmini, die u eerbiedig laat groeten.

Hij is bereid alle schikkingen te treffen met betrekking tot de overeengekomen lening; hij zou evenwel zeer gaarne zien dat u allereerst door een bekwaam architect een tekening zoudt laten maken van het huis dat u denkt te laten bouwen in de geest van de gegevens die u hier bij u had, opdat de Heer Rosmini er zijn goedkeuring aan kan hechten.

Het bedrag van 20 duizend frank zal hij u in één keer doen toekomen tegelijk met het overleggen van de schuldbrief en borgstellingsakte, zulks ook om een veelvoud van akten te voorkomen die er nodig zouden zijn bij het overmaken van het bedrag in gedeelten. U zou dan voor eigen rekening dat deel van het bedrag dat U niet terstond nodig hebt, op rente kunnen zetten. Dat zou voordeliger voor u zijn doordat u een hogere interest zou kunnen verkrijgen dan waartoe U zich aan de Heer Overste zou verplichten. Ten slotte zou die er de voorkeur aan geven dat U voor het genoemde bedrag een hypotheek zou nemen op de grond en op het nieuwe gebouw, eerder dan het te waarborgen bij testament, zulks wijl hij of wie voor hem optreedt anders onderworpen zou zijn aan het betalen van tien procent successierechten, enzovoort.

C. Gilardi

H O O F D S T U K XIV

DE AARTSBISSCHOP STAAT DE INKLEDING TOE VAN DE EERSTE
VIER STUDENTEN VAN HET ORATORIO - MICHELE RUA LEERLING
VAN DE LATIJNSE SCHOOL - ALVORENS TOT DE ROSMINIANEN TOE
TE TREDEN BEVEELT KANUNNIK GASTALDI HET ORATORIO BIJ
ZIJN MOEDER AAN - "GEMAKKELIJKE MANIER OM DE GEWIJDE
GESCHIEDENIS TE LEREN, TEN GEBRUIKE
VAN HET CHRISTELIJKE VOLK"

Van oordeel, dat zijn vier leerlingen in het Latijn zich gerust aan het examen om het geestelijke kleed te aanvaarden, zouden kunnen onderwerpen, en daar hij bovendien grote behoefte had aan hun hulp in het Oratorio, schreef Don Bosco van uit Castelnuovo een brief aan de Aartsbisschop om de nodige vergunningen te verkrijgen. Uit Lyon schreef Mgr. Fransoni aan Don Bosco op 23 oktober 1850 als volgt:

Beste Don Bosco,

Het spijt me, niet te kunnen voldoen aan uw verlangen om buiten de gebruikelijke tijd de aanbevolen jongens Felice Reviglio, Giacomo Bellia, Giuseppe Buzzetti en Carlo Gastini, te onderwerpen aan het examen voor de inkleding, daar zulks de beslissing van mijn voorganger te niet zou doen, bepalend dat één enkel examen per jaar zou gelden voor al de postulanten gezamenlijk. In een enkel zeldzaam geval heb ik toegestaan dat iemand het geestelijke kleed aannam zonder in het bezit te zijn van een diploma, en dat hij zich daarna aan het examen onderwierp zoals dat voor allen was vastgesteld. Dat is dus wat ik kan doen voor de jongens die u mij aanbeveelt, en het komt me voor dat het ook met uw inzichten overeenkomt, daar u zodoende verkrijgt wat u verlangt. Bewaart U die brief dus als de verlangde toestemming, en spoort intussen de jongens aan ervoor te zorgen dat zij in alle geval voor het examen slagen.

Inmiddels van ganser harte,

Uw dienstwillige dienaar
+ Luigis Aartsbisschop van Turijn

Don Bosco was zeer dankbaar voor de welwillendheid van de Aartsbisschop en toen hij in Turijn terug was, zette hij het lesgeven voort tot het eind van het jaar. Wel veertien maanden lang had hij bijna

iedere voormiddag Latijnse les gegeven, vijf, zes uur achtereen. Het was dus wel tijd om zijn leerlingen tenminste een privé-examen af te nemen. Dat droeg hij op aan de doctor in de theologie Chiaves en aan de professor in de retorica, Don Matteo Picco, die op geen enkele manier konden verklaren hoe het Don Bosco in zo korte tijd mogelijk was geweest, de leerlingen zo goed te onderrichten. En zij verklaarden hen in staat om tussen de filosofiestudenten plaats te nemen.

De voldoening die Don Bosco door dat examen ondervond was voorafgegaan door een aardige aanwinst en door een niet gering verlies. We hebben de jeugdige Michele Rua aan de geestelijke oefeningen in Giaveno zien meedoen. Hij had de lagere leergang van de school der broeders van La Salle afgemaakt; Broeder Michele, zijn leermeester, die erg geliefd was onder de leerlingen, en die zijn goed verstand kende, evenals zijn vrome geest, beminlijkheid, voorzichtigheid en werklust, had hem voorgesteld zich in de loop van het jaar te laten inschrijven als medebroeder in zijn Congregatie. De jongen, die hem wederkerig erg genegen was, ging op de hartelijke uitnodiging in en antwoordde: "Wanneer u het volgende schooljaar naar uw school terugkomt, zal ik doen wat u me aanraadt."

Rua woonde in Valdocco, niet ver van het Oratorio vandaan: zijn vader, een tuinder, was een christen van de oude stempel, en zijn moeder deed niet onder voor moeder Margherita in de degelijke opvoeding van haar kinderen. Doordat de beide huizen zo dicht bij elkaar lagen, werd de jonge Michele ook op werkdagen naar het Oratorio getrokken. Toen hij zijn laatste examen gedaan had en het schooljaar afgesloten werd, vroeg Don Bosco, die met zijn intuïtie, heel goed de bijzondere eigenschappen van de jongen had leren inzien, hem of hij niet priester zou willen worden. "O, jawel, heel erg graag!" - "Welnu, bereid je dan voor op het leren van de Latijnse taal."

De jongen vertelde hem toen wat zijn leermeester hem gevraagd had en wat hij daarop had geantwoord. Toen Don Bosco dat hoorde, ging hij er verder niet op in, maar zijn woorden hadden een diepe indruk gemaakt. God leidde de loop der gebeurtenissen echter verder. De broeder, die de leermeester van Rua was, werd door zijn oversten van de school weggenomen en overgeplaatst, om op een andere, veraf gelegen plaats, les te gaan geven. Michele, die op die manier ontslagen was van zijn belofte, vroeg en verkreeg van zijn ouders verloop van de raad van Don Bosco op te volgen. Toen hij zijn geestelijke vader het verheugende nieuws kwam medelen, legde Michele ook de getuigschriften over, die hij in de jaren 1848-1849, 1849-1850, voor zijn voortreffelijk gedrag en vlijt in de hogere klassen van de lagere school verkregen had. Die waren Don Bosco zo dierbaar, dat hij ze zelf wilde houden, en hij bewaarde ze zolang hij leefde, en thans bevinden ze zich nog in onze archieven.

Gedurende de drie maanden van de grote vakantie vertrouwde Don Bosco Michele Rua met de jongens Ferrero en Marchiso aan Don Merla toe, die hen in de beginselen van het Latijn inwijdde. Maar toen Don Bosco na het feest van Allerheiligen hen zelf niet meer regelmatig les kon geven, zond hij hen naar de particuliere school van professor Giuseppe Bonzanino, die bevoegd was voor de eerste drie gymnasiumklassen. Die gaf les bij het Sint-Franciscus van Assisi-plein, in het huis dat toebehoorde aan de familie Pellico en in dezelfde kamer, waar Silvio Pellico zijn boek Mijn gevanenissen geschreven had; hij ging gaarne op het verzoek van Don Bosco in.

's Avonds overhoorde Don Bosco hun grammatica, onderrichtte hen in het metriek stelsel en oefende hen in het rekenen.

Nog meer dan een jaar bleef Michele Rua bij zijn ouders wonen, terwijl Angelo Savio zich bij zijn medeleerlingen voegde, doch als interne leerling van het Oratorio. Michele wierp zich zeer ijverig op zijn lessen en had er veel voldoening van, zodat hij op het eind van het schooljaar 1850-1851 tot grote verwondering van de leraren, met een voortreffelijk examen en met grote lof de cursus van de drie gymnasiumjaren bekroonde.

Van toen af vroeg Don Bosco hem om met Angelo Savio en anderen, te helpen en catechismusles te geven aan de jongens in Vanchiglia en in Porta Nuova. Dat gebeurde enkele jaren lang.

Dikwijls ging Don Bosco naar professor Bonzanino toe om inlichtingen in te winnen over zijn leerlingen. Op zekere dag gingen Ascanio Savio en Michele Rua naar het Oratorio van de H.Aloysius en Savio zei vertrouwelijk aan Rua: "Luister eens, Michele; Don Bosco heeft me verteld dat hij inlichtingen over je is gaan vragen bij professor Bonzanino en dat die erg goed waren. En hij vertelde me erbij dat hij met jou grote plannen had en dat je hem in de toekomst van grote hulp zou kunnen zijn." - Michele Rua vergat die woorden nooit.

Don Bosco had dus een nieuwe kostbare leerling bijgekregen, maar tegelijkertijd verloor hij een goede vriend. De Collegiale Kanunnik Lorenzo Gastaldi van de priesters van S.Lorenzo in Turijn, die een vruchtbaar apostolaat als predikant was begonnen, had besloten zich als kanunnik terug te trekken, wegens zijn verlangen een strenger en aan studie gewijd leven te leiden. Bewonderaar van Rosmini, volgeling van zijn filosofie, in de pers zijn leer verdedigend, voelde hij zich door een diepe sympathie aangetrokken tot de Congregatie van de Priesters van Liefde. Hij deed afstand van alle geneugten en eervolle ambten in de wereld en ging naar Stresa om er in het noviciaat te treden. Maar na de proeftijd, aangezien langzamerhand zijn wijsgerige beginselen veranderd waren, zetten zij hem af als leraar in de Logica, en op zijn verzoek hadden zij hem als missionaris naar Engeland gezonden. Daar aangekomen, kreeg hij verlof om correspondenties te sturen naar Italiaanse dagbladen, maar hij mocht niet over wijsgerige onderwerpen schrijven. Inderdaad handelen al zijn brieven uit Engeland, die in de Armonia van Turijn gepubliceerd werden en door hem geschreven waren, uitsluitend over historische onderwerpen. Daar hij intussen echter gedreven werd door een levendige ijver voor de glorie van God en hij op bijzondere wijze begaafd was, maakte hij zich gemakkelijk vertrouwd met de Engelse taal en was verscheidene jaren lang de verkondiger van het katholicisme onder de Anglikenen.

Hij was echter nog steeds Don Bosco bijzonder toegedaan, want voordat hij naar Stresa en naar Engeland vertrok, had hij tegen zijn moeder gezegd: "Om mijn roeping te volgen verlaat ik u; maar u mag over mijn vertrek niet weklagen; leg u neer bij de goddelijke beschikking, en beschouw in plaats van mij Don Bosco als uw zoon met zijn arme jongens. Draagt de zorg die u voor mij hebt over op dat grote, groeiende gezin, dan doet u mij het grootste plezier en iets verdienstelijks voor God." Zoals haar zoon gezegd had, zo deed de moeder ook, en van toen af liet zij bijna geen enkele dag voorbijgaan, zonder zich, ondanks haar gevoerde leeftijd, naar het Oratorio te begeven, samen met de zuster van de

theoloog en haar dochter. Zij hield voortdurend op een bijzondere manier toezicht op het linnengoed, verstelde het en zorgde voor aanvulling als dat nodig was. En zolang als zij leefde was zij steeds een belangrijke weldoenster van al de ondernemingen van Don Bosco.

Maar zoals kanunnik Gastaldi vurig verlangde missiewerk te doen in Engeland, zo legde Don Bosco er zich aanhoudend op toe het geloof in Italië te bewaren. Er was weer een nieuw boekje van zijn hand verschenen dat tot titel droeg; "Gemakkelijke manier om de Gewijde Geschiedenis te leren ten gebruike van het christelijke volk" In de vorm van dialogen zette hij de gebeurtenissen uit het oude en nieuwe Testament in dertig korte hoofdstukjes uiteen, met uiterst beknopte maar duidelijke vragen en antwoorden, zodat zij meteen een diepe indruk in de geest van de lezer achterlieten. Met de volgende woorden legde hij verantwoording voor het geschrift af.

"De voorliggende Gewijde Geschiedenis is bestemd ten gebruike van de Christenen, en vooral voor diegenen, die door drukke bezigheden of door te geringe toeleg, geen dikke of echte studieboeken kunnen doorne-
men.

"Mijn doel is, erop te wijzen dat er in de Bijbel vele waarheden vervat zijn die door de katholieken worden beleden, en ontkend door de vijanden van onze heilige godsdienst. Dit boekje is een samenvatting van mijn Bijbelse Geschiedenis. Het wordt reeds op verschillende openbare scholen gebruikt. Bij het schrijven heb ik ervoor gezorgd zoveel mogelijk leerboeken van Bijbelse Geschiedenissen te volgen die samengaan met enkele in verschillende diocesen goedgekeurde catechismussen. Ik hoop dat al degenen die die geschiedenis zullen leren, hun best zullen doen zich er op school en thuis in te verdiepen, overtuigd, dat dit tot voordeel zal strekken van onze heilige Godsdienst. God zegent allen die werken voor het heil van de zielen, hij schenke hun hart kracht en moed, opdat zij op de weg der waarheid zullen volharden, terwijl Hij hun vervullen zal met die hemelse zegeningen, die noodzakelijk zijn voor het huidige en het toekomstige leven."

Om de Joden tot Jesus Christus te brengen had hij de voorspelde en naderhand waarheid geworden verwoesting van Jeruzalem behandeld, en om de gelovigen te overtuigen van de dwalingen der protestanten, sprak hij over de Bijbel en de tradatie, over het bestuur en de karaktertrekken van de ware Kerk, en over de van de Katholieke Kerk afgescheiden gemeenschappen. Die dialogen gaf hij ter bestudering aan zijn jongens, en in de academiesittingen hoorde men steeds weer: "Sint-Petrus werd door Jesus Christus aangesteld tot hoofd van de Kerk en tot zijn Plaatsvervanger." - "De Apostelen en de Bisschoppen erkennen Sint-Petrus als hun hoofd," - "Sint-Petrus is opgevolgd door de Pausen die bekleed zijn met de volheid van zijn gezag." - "De uitleg van de Bijbel en het getuigenis van de tradatie, moeten wij enkel en alleen aan de Katholieke Kerk overlaten, omdat Jesus Christus aan Haar, en aan niemand anders, het onfeilbare gezag geschonken heeft voor het behoud van het geloof. - De dwalingen tegen het geloof werden steeds door de Pausen veroordeeld, en hun vonnissen zijn steeds geëerbiedigd geworden door de ware christenen, als komend uit de mond van Jesus Christus zelf." - "Jesus Christus heeft beloofd dat hij met zijn Kerk zal zijn tot het einde der tijden."

Aan dat boekje voegde Don Bosco naderhand een aardrijkskundige kaart van het Heilig Land toe, en in 1855 volgde er een tweede druk van. Het aantal onder het volk verspreide exemplaren van zeven opeenvolgende drukken is niet te tellen.

H O O F D S T U K X V

DON BOSCO, VOORBEELD VAN KINDERLIJKE LIEFDE - DE NAAMDAG
VAN ZIJN MOEDER - NEDERIGHEID VAN MOEDER MARGHERITA EN
HAAR EENVOUD - ONTVANGST VAN VOORAANSTAANDE PERSONEN -
ERKENTELIJKHEID TEGENOVER DE WELDOENERS r GEEST VAN
ARMOEDE EN RECHTVAARDIGHEID,

Eert uw vader en moeder, heeft de Heer gezegd, Don Bosco was een voorbeeld voor de jongens in het navolgen van dat gebod. Hij was zijn ouders steeds met de tederste liefde toegedaan. Hij sprak dikwijls en met genegenheid over zijn vader, die hij toch om zo te zeggen nauwelijks gekend had, en hij bad iedere dag voor de rust van zijn ziel. Voor zijn moeder had hij alles over wat men van een eerbiedige zoon maar verwachten kan en met ontroerende bekommerdnis was hij een troost in haar oude dag. Terwijl hij die liefde nooit hoger stelde dan de liefde voor God, stond hij haar toch in alles bij waarin hij helpen kon. Hij gehoorzaamde haar, onderwierp zich volgzaam aan haar raadgevingen en ondernam niets van belang, zonder er met haar over te spreken. Hij voelde zich gelukkig en voldaan als hij haar zag medewerken voor het welzijn van de leerlingen, als een moeder voor allen. Hij sprak met eerbied over haar, en toonde haar de grootste erkentelijkheid voor de lasten en moeiten die zij voor zijn opvoeding gedragen had. Vooral prees hij haar er openlijk voor dat zij hem zeer tijdig geleerd had God te beminnen en te dienen, en hem een diepe afkeer van de zonde had ingeboezemd. Ook op latere leeftijd herinnerde hij zich zijn moeder met liefde, met kinderlijke eerbied en niet zonder levendige aandoening. Hoewel hij in zijn grote nederigheid erg graag vertelde over zijn geringe afkomst, en moeder Margherita vergeleek met een eenvoudige boerin, sprak hij over haar tegenover welke andere mensen ook, toch steeds met de grootste eerbied.

Hij wilde dat ook de jongens haar zouden gehoorzamen en eerbiedigen, en wanneer de een of ander eens uit jeugdige lichtzinnigheid of door grilligheid zich minder eerbiedig toonde, sprak hij er in het avondwoordje over en zei: "Ik zelf, die de directeur van dit huis ben, ik gehoorzaam mijn moeder en eerbiedig haar; doen jullie dat ook! - En tegelijkertijd deed hij de jongens inzien hoeveel moeite zij zich voor hen getroostte. Dan somde hij de grote diensten op die zij bewees. Hij bracht hun dan ook hun moeder in herinnering, die zij thuis hadden achtergelaten, en haalde de woorden aan van Tobias: "Houd uw moeder in eer, zolang gij leeft: Vergeet nooit de vele gevaren, die zij heeft geleden

omwille van u." (1)

Don Bosco liet zich geen enkele gelegenheid ontgaan om haar te eren. De opgewekte argeloosheid van zijn moeder demonstreerde zich aanhoudend, ook op de plechtigste ogenblikken.

Haar naamdag viel in de maand november, en de jongens vierden die met grote toewijding; op de vooravond ging Don Bosco zelf met hen mee om een ruiker bloemen aan te bieden. De brave moeder nam die glimlachend in ontvangst, en luisterde rustig, en zonder iets te zeggen naar het proza en de poëzie die ze begonnen voor te lezen. Als dat afgelopen was, antwoordde zij; doch het waren slechts weinige woorden: "Toe maar. Ik dank jullie, hoewel ik niets voor jullie doe. Wie alles doet, dat is Don Bosco. Toch bedank ik jullie voor jullie wensen en goede gedachten, en morgen, als Don Bosco het goedvindt, krijgen jullie een portie pietanza extra."

Dan juichte men moeder Margherita toe en werd de bijeenkomst opgebroken.

Uit de woorden van Margherita ziet men, hoe zij geen ander doel kende dan haar Don Giovanni te verheffen in de ogen der jongens en hem als de enige autoriteit te doen beschouwen.

Die nederigheid van haar maakte haar bij allen bemind, en zij werd daarom vereerd door allen die haar kenden en ook door degenen die maar even in het Oratorio met haar gesproken hadden. Reeds korte tijd na haar aankomst te Turijn - de boeren uit de omgeving hadden haar nauwelijks leren kennen - werd zij met geen andere naam meer genoemd dan die van "Moeder". Met dezelfde beminnelijkheid en liefde behandelde zij zowel de hertogin als de markies, de rijke bankier, de schoenlapper en de schoorsteenveger.

Wanneer de vele adellijke heren en dames en zelfs de Bisschoppen, vooraanstaande weldoeners van het instituut, Don Bosco kwamen bezoeken, lieten zij niet na zich ook aan de deur van Margherita te laten zien en haar goedendag te zeggen, zowel wanneer zij kwamen als wanneer zij gingen. Haar oprechte deugdzaamheid, haar eenvoud van doen en haar opvallend gezond verstand waren het voorwerp van ieders levendige bewondering. Wanneer zij Don Bosco soms niet thuis troffen, of wanneer hij op dat ogenblik iemand op bezoek had, besloten zij zonder meer op hem te wachten, en zolang een praatje te maken met Moeder Margherita. Dat deden ze omdat er in die tijd geen wachtkamer was. Die heren wilden niet storen door binnen te komen en ze vonden het weinig aangenaam om in de open lucht voor het huis te blijven staan, in de zon of in de regen.

Dan klopten ze op de deur van Margherita: "Moeder, bent u daar?"

De brave vrouw zat dan temidden van enkele stoelen, volgestapeld met te herstellen armzalige en flardige kleren van de jongens: "Kom binnen, heren," antwoordde ze opgewekt, "God zegene n!" En ze maakte vlug de stoelen leeg, en verzocht de bezoekers te gaan zitten. Het waren vermogende lieden, begaafde en geleerde mensen, beroemdheden van Turijn; maar dat maakte op haar geen indruk, zij liet niets varen van haar gewo-

ne ongedwongenheid; ook zei ze soms onschuldig weg: "Als u het goedvindt bid ik eerst de drie Wees Gegroeten af waar ik mee begonnen was, daarna ben ik helemaal tot uw dienst!":

"Maar natuurlijk," antwoordden de heren glimlachend, omdat zij juist gekomen waren om haar eenvoud te bewonderen; en Margherita eindigde in alle gemoedsrust haar gebed. Daarna begon ze het gesprek, maar als dat soms eens haperde, begon ze stilletjes een nieuw gebed.

Dikwijls bleven de heren urenlang met haar praten, vroegen haar van alles en lieten haar aan het woord. Zij genoten eindeloos van haar antwoorden, van haar gedachten en van de spreekwoorden die ze voortdurend gebruikte. Soms stelden ze haar, aangemoedigd door het vertrouwelijke gesprek, vragen van morele, historische of politieke aard. Margherita bewaarde steeds een volkomen en verheven kalmte. Nooit raakte ze in verwarring, nooit werd ze ongeduldig, verlegen of beduusd. Nooit waren haar antwoorden dom, vaag of lichtvaardig. Het gezonde verstand en de Catechismus kwamen haar dikwijls te hulp; een grapje of een spreekwoord met betrekking tot haar eigen onwetendheid, iets dat ze gedaan of gezien had, of alleen maar horen vertellen, of ook wel iets dat haar zelf overkomen was, waren haar voldoende om vragen te ontwijken die ze niet begreep. Haar hoge bezoekers lachten hartelijk, omdat ze haar zo gemakkelijk op die onderwerpen brachten, verlangend als ze waren om de manier te bewonderen waarop een arme boerin zich uit de verlegenheid wist te redden. Ze was een vrouw die, kon men wel zeggen, voor de eerste keer van haar leven buiten de nauwe grenzen van haar dorpje gekomen was. En ook Margherita lachte hartelijk.

En het is hier wel nodig op te merken, hoe de goede vrouw in alle omstandigheden zichzelf bleef, ook al was ze misschien het voorwerp van een grapje of al werd ze geprikkeld om oneerbiedig te zijn of iets tegen haar zin te zeggen.

Voor de weldoeners van het Huis en van haar zoon koesterde zij een levendige en onwankelbare erkentelijkheid. Zij had hen wel voor hun naastenliefde willen belonen, maar hoe moest ze dat doen? Met woorden legde ze haar hart bloot, toonde zij zich bezorgd over de onmogelijkheid om zich van die plicht te kwijten, en met haar vriendelijke manieren trachtte zij alles te doen om hen aangenaam te zijn. Wanneer het haar scheen dat de bezoekers door te grote kou of warmte aan een verfrissing behoefte hadden, vroeg zij terstond: "Kan ik u een plezier doen met een kop koffie?" De heren dankten haar dan hartelijk en zeiden dat ze er geen behoefte aan hadden, of dat ze pas koffie gedronken hadden; maar zij drong zo hartelijk aan, dringend en smekend met haar "maar, jawel, jawel", dat de heren toestemden en zij met plezier koffie begon te zetten.

Wanneer er tegen het middaguur een pastoor op bezoek kwam, meende zij niet beter van haar voldoening blijk te kunnen geven dan door hem uit te nodigen te blijven eten. Met haar hartelijke aandrang zei ze dan telkens: "Als u me nu had laten weten dat u kwam, als ik het geweten had, zou ik wat beters hebben klaargemaakt; maar in alle geval zult u er mijn zoon een groot plezier mee doen." En de goede pastoors gingen dan, alleen om haar een plezier te doen en om rustig met Don Bosco te kunnen praten, op haar uitnodiging in. Maar als het iemand van de stad was keerde hij naar huis terug om daar te eten, en als het een vreemdeling was ging hij op zoek naar een plek waar hij op zijn verhaal kon komen. Want in die tijd was er in het Oratorio nog minder dan het strikt noodzakelijke voor een monnik.

Niettemin wist Margherita wel middelen te vinden om een aardige verrassing te bedenken voor wie zij wist dat zij als engelen van de Voorzienigheid waren. Wanneer zij van het dorp vroegtijdig of zeldzaam fruit kreeg, of Giuseppe had haar een paar hazen of wat kostbaar gevogelte gebracht; dan betekende dat een feest voor haar en zond ze onmiddellijk die geschenken naar de gezinnen van wie zij zoveel genegenheid ondervond.

Maar vooral hield zij de belofte die zij de weldoeners zo dikwijls deed: "Ik zal God bidden ons te verhoren, en alle mogelijke voorspoed te verlenen die u verdienen."

Die voorname betrekkingen veranderden evenwel niets aan haar gedachten en aan haar manieren van doen. Onder invloed van de liefde voor het leven van ontberingen, dat Onze Heer Jesus Christus geleden heeft; herhaalde zij meer dan eens: "Ik ben arm geboren en wil arm leven en sterven."

Nu en dan was zij gewoon een tegenbezoek te brengen; en dan begaf zij zich naar de deftige huizen van de weldoeners, waar zij met open armen werd ontvangen. Maar daarbij wilde zij nooit anders dan haar boerenkledij dragen; en ook wilde ze niet hebben, dat er stof of laken van waarde voor haar kleding gebruikt werden: "Die heren weten dat ik arm ben," riep zij uit, "en daarom zullen ze het me wel niet kwalijk nemen, dat ik niet zulke fijne kleren draag." - Niettemin waren die kleren steeds zo netjes, dat iedereen die met haar te doen kreeg het aangenaam vond.

Na verloop van tijd echter en na verscheidene jaren lang hetzelfde kleed gedragen te hebben; was dat, hoewel vlekkeloos; verkleurd en versteld geworden.

Op zekere dag zei Don Bosco tegen haar: "Moeder, u moet om 's hemels wil toch eens voor een ander kleed zorgen, U draagt dat nu al zoveel jaren!"

"O, mooi! Maar vind je niet dat dat nog heel goed mee kan?"

"Goed? Ik vind het niet eens meer behoorlijk. Graaf Giriodi en Mariezin Fassati zijn bij u geweest, het is toch zeker ongepast dat u hen in zulke kleren ontvangt. Niemand van wie langs de straten slenteren is slechter gekleed dan u."

"Maar hoe wil je dat ik me nieuwe kleren koop, terwijl we niets hebben?"

"Het is waar dat we niets hebben; maar liever dan u zo in lompen te zien, kunnen we beter geen wijn kopen en ook de pietanza laten, en zorgt u eerst voor uzelf."

"Als het zo is, kan ook die uitgave wel achterwege blijven."

"Hoeveel kost een kleed?"

"Twintig lire!"

"Alstublieft, hier hebt u ze!"

Margherita nam de twintig lire aan en ging aan haar werk. Er verliep een week, twee weken, een maand; en Margherita droeg nog steeds dezelfde kleren. Ten slotte vroeg Don Bosco: "Moeder! Hoe is het met het nieuwe kleed?"

"Inderdaad, Je hebt gelijk! Maar hoe moet ik dat kopen als ik geen stuiver heb?"

"En de twintig lire dan?"

"O! Die heb ik nu uitgegeven! Ik heb er zout; suiker en uien en zulke dingen voor gekocht. En toen heb ik nog een arme jongen gezien, die niet eens schoenen aan de voeten had, en ik heb er hem een paar moeten kopen. Toen heb ik nog wat overgehouden en daar heb ik de een een broek voor gekocht en de ander een das."

"Ik weet het wel U hebt goed gedaan. Maar ik kan het niet meer aanzien dat u zo rondloopt; men ziet er mij op aan!"

"Dat spijt me; daar moeten we iets aan doen; maar hoe?"

"Welnu, ik zal u weer twintig lire geven, maar deze keer eis ik stellig dat u voor uzelf zorgt."

"Ik zal ervoor zorgen; als je dat zoveel genoeg doet."

"Hier zijn de twintig lire; maar denk er nu om dat ik u beter gekleed verlang te zien!"

"Wees maar gerust!"

Maar het ging weer net zo; alles werd uitgegeven voor de jongens. Een weldoenster schonk haar een prachtige zeer grote zijden mantel. Na hem aandachtig bekeken te hebben, zei ze tegen de zuster van Don Giacometti: "Och, waartoe mag al die rijkdom toch dienen? Ik, een arme boerin, in zij gekleed? Ik zal me toch niet laten uitlachen!" - En zij nam de schaar, knipte de hele mantel los en maakte er enkele jasjes van voor de jongens die ze in huis hadden opgenomen.

Daar er reeds enkele jonge geestelijken en priesters in huis waren; had Don Bosco een gerecht meer aan de maaltijd moeten toevoegen. Zij had kunnen eten zoals de oversten, want er was ook genoeg voor haar. Maar zij gebruikte niets anders dan koude polenta, met een komkommer, een ui, en een paar radijsjes; alleen met wat zout, en was daar zeer tevreden mee. "De armen," zo riep ze dikwijls uit, "hebben niet altijd het eten dat mij niet ontbreekt; en daarom kan ik me een dame noemen."

Soms kwam een vooraanstaand persoon, zoals een bisschop of pastoor, die naar het Oratorio gekomen was, naar haar toe, stak haar zijn kostbare snuifdoos toe en nodigde haar uit een snuifje te nemen.

Maar Margherita dankte steeds en weigerde.

"Maar, vindt u dan niet dat het u goed zal doen bij het voortdurend zitten en bezig zijn? Het zal u verkwikken!"

"Maar, ik moet kousen kopen voor de jongens!° "En ik geef u die doos ten geschenke."

"Het is erg vriendelijk van u, maar u weet dat die gewoonte geld kost en wij zijn arm."

Ondanks de grote armoede die er in huis heerste, ging zij toch volgens strikte rechtvaardigheid te werk om iedereen te geven waar hij recht op had, en bij iedere gelegenheid toonde het hart van die vrouw

zich vervuld van liefdevolle voorkomendheid voor allen Op zekere dag was zij met het jonge meisje Giacomelli naalden, garen en knopen gaan kopen in een winkel tegenover de Corpus Dominikerk, en toen zij alles betaald had, keerde zij met haar aanwinsten naar huis terug. Onderweg telde zij alles nogeens na en kwam tot de ontdekking dat de winkelier zich drie of vier lire in zijn nadeel vergist had. Van dat oogenblik af had zij geen rust meer en thuisgekomen zei ze tegen het meisje Giacomelli: "Ga onmiddellijk naar de winkel terug, vragen of er werkelijk een vergissing is begaan maar zorg ervoor dat je de bediende apart roept die ons de dingen verkocht heeft, en spreek zo met hem, dat zijn baas er niets van merkt."

Het meisje deed haar boodschap voortreffelijk, en terwijl zij overbracht wat moeder Margherita haar gezegd had, overhandigde zij de jongen de ontbrekende lires. De bediende was verbluft, en vroeg wie het was die haar gestuurd had:

"De moeder van Don Bosco," antwoordde Giacomelli.

"Nou, zeg haar dan maar dat ze hartelijk bedankt is, vooral voor wat mezelf betreft. Als het de baas zelf ter ore was gekomen, was ik geruïneerd geweest, want hij zou me zeker zonder meer de laan uit hebben gestuurd en dan had ik geen bestaan meer. Bedank die brave vrouw dus maar hartelijk en zeg haar, dat als ze hier weer inkopen komt doen, ik haar nog beter zal bedienen en tegen betere prijzen dan ieder ander."

Al die gebeurtenissen werden ons verhaald door Don Ascanio Savio, door Tomatis, Buzzetti en bovenal door Don Bosco zelf.

H O O F D S T U K XVI

DON BOSCO EN DE STEUN AAN ZIEKEN EN STERVENDEN -
WONDERBAARLIJKE BEKERING VAN EEN ATHEIST - NOG EEN
BEKERING VAN EEN SEKTARIER - EEN HEFTIGE BOTSING
MET DE SEKTE:

De beminnelijke deugd van Margherita, in haar zoon tot heldhaftigheid toe verdubbeld en vervolmaakt, boezemde de mensen in al hun zorgen een onbeperkt vertrouwen in ten opzichte van Don Bosco. Vooral zijn liefde voor zieken en stervenden waren in Turijn heel bijzonder bekend, zodat heel dikwijls niet alleen de externe jongens van het Oratorio, maar ook de zieken in de hospitalen en in de stad hem lieten roepen om hem hun zielsgeheimen toe te vertrouwen. In de gezinnen zag men hem heel graag komen, omdat hij hun dierbaren op zo een beminnelijke wijze wist te troosten en te sterken, dat hij hen ertoe kon bewegen zonder verzet en opwinding de heilige Teerspijze te ontvangen. Met zijn levendig geloof wist hij hen er ook toe te brengen dat hun het Laatste Oliesel werd toegediend met de Pauselijke zegen, zodat zij vervuld van christelijke hoop konden sterven. En niet zelden, aldus getuigt Don Rua, beloonde de Heer zijn geloof en volharding, door de zieken die hij bijstond ook lichamenlijk beter te doen worden zodra zij het Heilig Oliesel ontvangen hadden.

Ook was hij bewonderenswaardig in het verdrijven van de kommervolle angsten van sommige vrome zielen die, wanneer zij op het uiterste waren, ten zeerste bevreesd waren voor de straffen van het Vagevuur. Hij wist zo goed met hen te spreken over de verdiensten die zij zich verwierven door de aflaten, over de straffen die zij uitboetten door met gelatenheid de pijnen van hun ziekte te ondergaan, over het edelmoedige offer aan God van het eigen leven, over de volmaakte liefde die iedere smet wegwist, dat hij hen met een vertroostend vertrouwen in de barmhartigheid van God vervulde. Hij voegde eraan toe, dat men vele missen voor hun zieleheil zou opdragen en dat hij voor hen zou bidden en het ook door anderen laten doen. En wanneer soms iemand dan nog niet door die redenen gerustgesteld bleek, verzekerde hij, gedreven door zijn genegenheid, om hen te kalmeren en te troosten, dat hijzelf minstens een deel van de uitboetingen zou overnemen, die zij in de andere wereld onder de ogen zou moeten zien. En inderdaad overkwam het hem eens dat hij door een vreselijke kiespijn overvallen werd, die hem een week lang dag en nacht kwelde. Toen Don Rua hem vroeg hoe dat plotseling zo gekomen was, deelde hij hem vertrouwelijke mede; dat hij, om een arme stervende te troosten, die beloofd had de pijnen op zich te zullen nemen die die in het Vagevuur zou te lijden hebben.

Door al zijn goedheid en ervaring in het vervullen van die heilige ambtsbediening, gebeurde het dikwijls dat hij geroepen werd door de familieleden of vrienden van zieken, die halsstarrig weigerden zich met God te verzoenen, of dat steeds maar uitstelden. Ze vroegen hem liever dan een andere priester, in de overtuiging dat hij in staat was goede raad te geven en de betrokkene een goede dood te laten sterven. Hij bezat in hoge mate wat de Heilige Paulus noemt de gave van genezing (1 Cor. XII).

Een zekere advocaat, die in Turijn in de parochie van de H. Augustinus woonde, werd ziek en het zag er naar uit dat de zieke, met het oog op zijn gevorderde leeftijd, niet meer beter zou worden. Het leven van die advocaat was niet christelijk geweest, veeleer atheïstisch. Hij had een afschuw van alle godsdienstige aangelegenheden. Nauwelijks had de pastoor ervan gehoord of hij ging de zieke bezoeken en deed alles wat de liefde en de wijsheid hem konden ingeven om bij de zieke christelijke gevoelens te wekken, en zijn biecht te kunnen horen; maar alles was nutteloos en de pastoor werd ruw afgewezen. Verschillende ijverige priesters probeerden het eveneens en deden wat zij konden; maar alles tevergeefs; en enkelen, die wilden blijven aanhouden, werden onbeleefd weggestuurd. De zieke beweerde maar steeds dat hij noch van de priesters noch van de biecht iets wilde weten. Ten slotte zei hij tegen zijn familieleden dat zij beslist en onder geen beding een priester tot hem moesten toelaten. De bekering van die man leek waarlijk hopeloos. Niettemin wist de liefde van de priester andere middelen te vinden.

De theoloog Roberto Murialdo, een dergenen die de zieke bezocht hadden, kwam op een morgen in het Oratorio en vertelde er Don Bosco een en ander van, opdat ook die zou proberen de ziel te redden die verloren dreigde te gaan. Don Bosco zei dat hij gaarne al het mogelijke wilde doen. Hij begon onmiddellijk te overleggen op welke manier hij die zieke moest opzoeken. Hij kon geen enkele reden of voorwendsel vinden om dat huis binnen te komen. Toen hij het Oratorio verlaten had, begaf hij er zich toch heen. Hij ging de kerk der Consolata even binnen om een tijdje tot Onze-Lieve-Vrouw te bidden voor de zieke. Daarna begaf hij zich op weg naar het huis van de advocaat. Hij was de voordeur binnengegaan, was de trap opgeklommen, bevond zich reeds op de verdieping waar de zieke lag, ja, stond bijna vlak voor de deur; en nog steeds wist hij niet hoe de zaak aan te pakken en hij huiverde al bij de gedachte aan de ontvangst die hem te wachten stond. Maar opeens komt er door een gang een kleine jongen aangelopen, die het Oratorio bezocht, en nauwelijks kreeg hij Don Bosco in het oog of hij riep: "Don Bosco! Don Bosco! Hoe maakt u het?" en hij kwam eerbiedig groetend naderbij.

"Ik maak het best," antwoordde Don Bosco hem. "En jij, woon jij hier in huis?"

"Ja, ik woon hier. Kom, dan kunt u mijn moeder goedendag zeggen, kom. Moeder! Moeder! Hier is Don Bosco!"

Don Bosco volgde de jongen in zijn woning en de knaap stelde hem verheugd voor aan zijn moeder, die hem al tegemoetgekomen was.

Ze gingen zitten en maakten een praatje, toen de jongen opeens zei "Weet u, Don Bosco, dat er hiernaast iemand ziek is?"

En hij, doende alsof h j van niets wist, zei: "En hoe gaat het met hem?"

"Hij is er erg aan toe; gaat u eens naar hem kijken."

"Graag, maar zal hij me willen ontvangen? We moeten eerst weten of hij het goed vindt; of mijn bezoek hem wel gelegen komt! Ga eens naar hem toe om het te vragen; je moet zo zeggen: "Don Bosco is mijn moeder komen opzoeken; we hebben hem verteld dat u ziek bent, en als u het goedvindt zal hij ook bij u komen."

"Ik ga meteen," antwoordde de jongen.

De jongen ging, opende de deur die toegang gaf tot de woning van de advocaat, en zonder iets te zeggen, of zich iets aan te trekken van de andere mensen die er waren, liep hij de kamers door en ging naar de zieke toe en zei: "Meneer de advocaat, Don Bosco is bij ons; we hebben hem over u gesproken en daarom wil hij u komen bezoeken. Hij is bij mij thuis weet u! Is het goed dat hij bij u komt? Kijk, hij zal u de zegen geven en dan wordt u beter, want ik weet van heel veel mensen die ziek waren en als Don Bosco hen dan de zegen kwam geven, werden ze meteen beter."

De zieke vroeg: "Wie is die Don Bosco?"

"Hij is die priester die in Valdocco iedere zondag zoveel jongens in het Oratorio verzamelt," antwoordde de jongen. "Hij neemt ook veel van de allerarmste jongens bij zich in huis en zorgt voor hen en leert hun een vak."

"O ja," antwoordde de zieke, "ik weet wie Don Bosco is." Hij wachtte even, dacht na en zei toen: "Wel, laat hem maar komen; ja, laat hem maar komen als het Don Bosco is."

Nauwelijks had hij dat gezegd, of de jongen liep naar Don Bosco, die nog met de moeder van de jongen zat te praten, en zei hem dat de zieke hem verwachtte. Zonder te aarzelen gaat Don Bosco naar de zieke toe, die, zodra hij hem in het oog krijgt, beleefd uitroept; "Aha. Don Bosco! Blij u te zien. Het is erg vriendelijke van u, te komen."

En hij: "Ja, ik ben het werkelijk." Vervolgens met een glimlach: "Kijk me maar eens goed aan; kan het er een beetje mee door?"

De zieke antwoordt: "Niet kwaad, niet kwaad."

"En hoe gaat het ermee, een flinke, stevige man zoals u, en nu in bed?"

"Er was een tijd waarin dat waar was, maar nu niet meer, doch gaat u zitten."

"Och, laat maar; als het u niet hindert, blijf ik staan."

"Nee, nee, gaat u zitten, ik vind het niet prettig u zo te zien staan."

Toen nam Don Bosco naast de zieke plaats en begon een praatje met hem te maken zonder over biechten te spreken. Het gesprek was erg veelzijdig en ging over verschillende vraagstukken van politieke, juridische, geneeskundige, militaire en filosofische aard, enzovoort. Don Bosco volgde het gesprek nauwkeurig, zodat de advocaat tenslotte stomverbaasd zei: "U lijkt wel een wandelende encyclopedie!" - Er waren al drie

kwartier verstreken en Don Bosco wilde afscheid nemen; daarom stond hij op, deed alsof hij de zieke goedendag wilde zeggen, maar die zei: "Gaat u nu al weg? Blijf nog wat, als het u niet te lastig is."

Don Bosco: "Het is tijd voor me om naar huis te gaan, om enkele zaken af te handelen; ik kan me niet langer ophouden."

"Och toe, blijf nog een poosje."

"Nee, ik moet gaan; maar als u het goedvindt kom ik nogeens terug."

"Best. Komt u maar terug." Intussen had hij de hand van Don Bosco tussen de zijne genomen en hield ze stevig omklemd.

Don Bosco monterde hem op, zei dat hij maar goede moed moest houden en groette hem nogmaals alvorens de kamer te verlaten.

Zonder iets te zeggen bleef de advocaat hem maar voortdurend aankijken.

Toen zei Don Bosco glimlachend: "Ik weet wel wat u wilt!"

"Wat wil ik dan? Hoe is het mogelijk, dat zullen we dan eens zien!"

"Jij wilt, dat ik u mijn zegen geef."

Volkomen uit het veld geslagen riep de ander uit: "Ja, zo is het inderdaad. Maar hoe is het mogelijk dat u dat weet? Al vijfendertig jaar heb ik een gruwelijke hekel aan priesters en godsdienst, en nu me voor het eerst iets dergelijks in de gedachten komt, heeft Don Bosco het meteen geraden! Maar geef me de zegen dan ook."

"Zeker, met alle genoeg; en wat wilt u dat ik de Heer zal vragen?"

"Dat ik beter word."

"Het spijt me dat ik het u zeggen moet, maar als het daarboven nu eens was uitgemaakt dat u naar de eeuwigheid moet?"

"Hoe weet u dat? Al de dokters zeggen dat ik beter word, dat ik moed moet houden, dat ik gauw genezen zal zijn!"

"Ook ik wil u moed geven," antwoordde Don Bosco hem uiterst beminlijk; "toch is het zo bepaald; u wordt niet meer beter. Ik kan niets verkrijgen voor uw genezing; ik kan u echter toch wel de zegen geven, en wat ik vragen zal is, dat de Heer u de tijd zal geven om de rekening van uw geweten te vereffenen, uw ziel in staat van Gods genade te brengen en een goede dood te sterven."

Die woorden hadden echter geen grote uitwerking; de zieke bleef even onverschillig. Niettemin ontving hij de zegen, en alvorens Don Bosco hem alleen liet, zei hij min of meer opgewekt tegen hem: "U komt me toch nog eens opzoeken, is het niet?"

Er waren vier of vijf uren verlopen sinds Don Bosco in het Oratorio was teruggekeerd. Toen kwam een bediende hem namens de zieke opzoeken en zei dat de advocaat erg graag hem nog eens wilde spreken. Het was al bijna nacht geworden. Don Bosco ging. Nauwelijks kreeg de advocaat hem in het oog of hij zei zeer verheugd: "O! Ik verlangde toch zo, dat u nog eens kwam. Vanmorgen hebt u me veel goed gedaan en me laten lachen."

"O, dat van vanmorgen was nog niets; vanavond wil ik u nog veel luider laten lachen. Maar zeg eens: ik weet dat er bij u in huis goede koffie gezet wordt, en als u het goedvindt, zou ik wel graag een kop hebben."

"Natuurlijk, daarmee doet u me een groot genoegen."

Hij riep een bediende: "Maak gauw een kop koffie voor meneer Don Bosco."

Hoewel hij van die drank meer last dan voordeel had, dronk Don Bosco hem toch uit; toen zei hij tegen de mensen van het huis: "Wilt u nu weggaan, we willen onder ons spreken."

Alleen gebleven met de zieke, ging hij zitten en begon hem de zegen te geven onder het uitspreken van de woorden: Dominus sit in corde tuo etc. Maar de ander reageerde niet, hij maakte ook geen kruisteken, en vroeg: "Wat doet u?"

"Niets; u moet een kruisteken maken."

"Waarom?"

"U moet niet vragen; waarom, u moet doen wat ik zeg." "Maar u wil mijn biecht horen?"

"Ik spreek nu niet over biechten; maak een kruisteken; is het niet goed een kruisteken te maken? Zou een advocaat, ontwikkeld en geacht zoals u, niet weten hoe hij een kruisteken moet maken!"

"Natuurlijk weet ik dat."

"Laat me dat dan eens zien. Ik geloof niets wat ik niet zie."

"Wel, als u het wilt? Alstublieft!" en hij begon een kruisteken te maken: "In de naam van de Vader enz."

Toen maakte Don Bosco gebruik van zijn bijzondere gave. Nauwkeurig wist hij te onderkennen, als het nodig was, in welke staat het geweten van een penitent zich bevond zonder dat die iets zei, alsof hij reeds eerder bij hem gebiecht had. Daarom begon hij hem aldus te ondervragen: "Vertel me eens, meneer de advocaat, hoe lang is het geleden dat u nog gebiecht hebt?"

"Wilt u dan mijn biecht horen?"

"Daar heb ik het nu niet over; laat mij nu maar doen; u weet wat ik u beloofd heb: ik wil u een plezier doen; luister dan; het is zoveel jaar geleden, en hij noemde het getal, dat u niet meer gebiecht hebt?"

"Juist de tijd die u gezegd hebt; maar denk erom, dat ik niet wil biechten!"

"Daar praat ik niet over!" - En daarna vervolgde hij: "Het is met u in al die tijd zus en zo gegaan. Thans is het met u zo en zo gesteld." Hij omschreef alles op wonderbaarlijke wijze.

"Inderdaad, Juist, maar het schijnt dat u mijn hele leven kent!"

"Wel, onder die en die omstandigheden hebt u dat en dat gedaan."

"Dat is inderdaad waar: het spijt me: ik heb verkeerd gedaan. Och,

ik had het niet willen doen! - En op die manier somde Don Bosco, één voor één al de zonden van de zieke op, die hoe langer hoe nadenkender en ontroerd werd en bij iedere zonde die Don Bosco hem voorhield riep hij uit: "Daar heb ik spijt van; het drukt me; ik heb eigenlijk kwaad gedaan!" En bij iedere uitdrukking van spijt nam Don Bosco hem bij de hand en zei tegen hem: "Waarde heer, houdt moed." - Die woorden schenen zijn hart te treffen, en ieder keer wanneer Don Bosco ze herhaalde, vergrootten zij zijn ontroering en deden een traan in zijn ogen springen. Zo kwam hij tot het einde van zijn biecht, als een kind heftig schreiend van oprecht berouw. Toen hij de absolutie ontvangen had riep hij uit: "Don Bosco! U hebt mij gered! In beginsel wilde ik in geen geval meer biechten; ik was bereid om liever welke gemeenheid ook te doen, eerder dan toe te geven; maar u hebt me weten te overwinnen; ik dank u; nu zou ik wel duizend keren willen biechten; ik ben innerlijk verscheurd van smart, maar toch ondervind ik een zeer grote troost; zoals ik nog nooit ondergaan heb, en die ik me nooit zou hebben kunnen voorstellen. Breng mij nu ook nog de Communie." Op dat ogenblik kwamen twee, drie van zijn vrienden op bezoek, die ongetwijfeld vernietigd zouden hebben wat er pas geheeld was.

Don Bosco, die gewaarschuwd was, zei toen tegen de zieke: "Als er iemand komt om u te bezoeken, moeten we hem dan zeggen, dat hij u met rust moet laten en morgen terugkomen, omdat u behoefte hebt aan rust?"

"Zegt u maar zoiets in die geest," antwoordde de zieke

Aldus gebeurde en de betrokkenen namen het goed op en gingen heen om de volgende dag terug te keren. Toen ging Don Bosco weg en de hele familie kwam de kamer in, blij verheugd toen ze hoorden van de manier waarop Don Bosco de zieke weer tot God had teruggebracht.

De volgende morgen, nadat hij de Heilige Teerspijze en het laatste Oliesel ontvangen had, keerden zijn oude vrienden terug, kameraden in het ongeloof en in het liberale leventje. Zij werden binnengelaten. Toen ze hoorden dat hij zijn plichten van goede christen vervuld had, begonnen zij hem voor de gek te houden, omdat hij uit zwakheid het hoofd gebogen had voor de woorden van de priester. Maar de zieke, aan wie Don Bosco de raad gegeven had wat hij tegen hen moest zeggen, antwoordde openhartig: "In het uur van de dood zien de dingen er heel anders uit, en dat uur komt ook voor jullie. Na dat leven is er nog een ander en een hel met ondragelijke pijnen. Dachten jullie misschien dat ik zo gek zou zijn om mij in die vlammen te werpen? Jullie hebben goed lachen, maar wie het laatst lacht; lacht het best. Jullie zeggen niet te geloven in het toekomstige leven en in de eeuwigheid; maar er zijn vele anderen die van het bestaan ervan getuigen, en daarom doen jullie niet verstandig, door daar nooit eens over na te denken. En verondersteld alleen maar, dat er twijfel zou kunnen bestaan over de hel, is het dan geen domme lichtzinnigheid zo onverschillig te leven en met het kennelijke gevaar van erin terecht te komen, indien zij zou bestaan? Is het niet verstandig van iemand om, wanneer het om de eeuwigheid gaat, de zekerste weg te kiezen? Waarom steken jullie de draak met mij? Ik ben wijzer dan jullie!"

Bij die woorden wisten zijn vrienden niet wat ze moesten antwoorden, en na nog enkele korte, nietszeggende woorden trokken zij zich terug. De advocaat leefde nog een week en ontving iedere dag bezoek van Don Bosco en werd door hem getroost, en dankbaar ontsliep hij, met God verzoend.

Op een andere keer kwam een vooraanstaande dame Don Bosco in Valdocco opzoeken en vroeg hem met aandrang, dat hij een zekere ernstige zieke zou gaan opzoeken wiens einde naderde. Het ging om een persoon die in de politiek gemengd was en die in hoog aanzien stond bij de sekten. Hij had beslist geweigerd een priester te ontvangen, de verzekering gevend dat het de priester die het zou wagen zijn bed te naderen, slecht zou vergaan. Slechts met moeite had hij erin toegestemd dat men Don Bosco zou uitnodigen. Don Bosco, vol vertrouwen op God en op de bescherming van de Heilige Maagd, ging erheen. Nauwelijks was hij in de kamer en had hij de deur achter zich dichtgedaan of de bedoelde heer verzamelde al de weinige krachten die hem nog restten en zei bars: "Ik ben gezwicht voor de dringende smeekbeden van iemand die ik waardeer en hoogacht; maar komt u als vriend of als priester? Ik hou niet van grappes, ik ben geen vriend van poppenkasterij. Wee uw gebeente als u het woord biecht ook maar in de mond neemt. Met die woorden greep hij twee pistolen, die hij aan weerszijden van het hoofdkussen had liggen. Hij richtte ze op de borst van Don Bosco en zei: "Dus onthoud het goed," riep hij uit, "bij het eerste ogenblik dat u het woord biecht uitspreekt, zal een schot uit dat pistool voor u zijn, en een uit het andere voor mij; want ik heb toch nog maar enkele dagen te leven."

Don Bosco antwoordde hem kalm en glimlachend dat hij op dat punt gerust kon zijn, daar hij niet met hem over de biecht zou spreken zonder zijn toestemming. Vervolgens vroeg hij hem naar zijn ziekte, naar wat de dokters ervan zeiden en op welke manier ze probeerden hem te genezen. Zijn manier van spreken was zo beminnelijk, zo belangstellend en vol vertroosting dat hij zijn toevoorder niet vermoeide, hij maakte de ongevoeligste harten week en wekte in hem sympathie en vertrouwen voor zijn eigen persoon. Tegenover ontwikkelde mensen legde hij een ijver aan de dag die hem niet zelden tot zijn doel bracht. Hij begon over een of ander belangwekkend tijdeigen feit te spreken, dan stelde Don Bosco dat tegenover een bepaalde historische gebeurtenis uit vroeger tijden en richtte het zo in, dat dat moest samenvallen met het leven van een goddeloze, die bekend stond door zijn daden of door zijn geschriften. Hij verstond de kunst; zich te laten ondervragen. Beschreef hij de dood van die persoon, die naar alle waarschijnlijkheid onboetvaardig gestorven was, dan besloot hij steeds met te zeggen: "Op dat punt van het verhaal gekomen, zeggen sommigen dat hij verloren ging; ik zeg het niet, of tenminste ik wil het niet zeggen, omdat ik weet dat de barmhartigheid van God oneindig groot is en haar geheimen niet aan de mensen openbaart."

En zo had Don Bosco dan ook met die zieke gedaan, die verrast en ontroerd uitriep: "Hoe, is er dan ook nog hoop voor zo iemand?"

"Waarom niet?" En hij toonde hem met enkele maar warme en overtuigende woorden aan; hoe God bereid was vergiffenis te schenken voor welke grote en talrijke zonden ook, voor wie waarlijk berouw had, en dat de ergste belediging die hij God kon aandoen was, zijn barmhartigheid te weigeren.

De bedoelde heer bleef toen een poosje in zijn eigen gedachten verzonken, en toen reikte hij Don Bosco de hand en zei tot hem: "Als het zo is, wilt u dan zo goed zijn mijn biecht te horen?!"

Don Bosco bereidde hem voor en hoorde zijn biecht. Nauwelijks had de zieke de absolutie ontvangen, of tot tranen toe bewogen brak hij vreugdekreten uit, verklarend dat hij in zijn hele leven zich nog niet zo gelukkig gevoeld had als op dat ogenblik. Tegelijkertijd onderwierp hij zich gaarne aan al de voorschriften van de Kerk. Intussen kwam men de zieke verwittigen dat er twee heren voor hem gekomen waren, met norse gezichten, en dat zij in de wachtkamer wachtten. Het waren twee leden van de loge; de zieke gaf bevel dat ze bij hem in de kamer zouden komen, en nauwelijks verschenen zij of hij riep hun toe: "Verdwijn onmiddellijk, verlaat mijn huis!"

Zij antwoorden: "Maar u weet toch...! Onze overeenkomsten zijn..."

De zieke nam toen een van de pistolen, die hij op het nachttafeltje had gelegd en terwijl hij ze liet zien, zei hij: "Dat was klaargelegd voor de priesters, en nu is het voor u bestemd, als u niet maakt dat u wegkomt. Geen woord meer!"

"Nou, als het zo is, dan gaan we maar," antwoordden de twee; ze wierpen de priester een dreigende blik toe en gingen heen.

De volgende morgen werd de zieke de Heilige Teerspijze gebracht; maar voordat hij de communie ontving, riep hij allen die in huis waren in zijn kamer bijeen en vroeg hun openlijk vergiffenis voor de ergernis die hij hun gegeven had. Na het Viaticum ontvangen te hebben, werd zijn gezondheid aanzienlijk beter, zodat hij nog twee of drie maanden leefde, die hij in gebed doorbracht, terwijl hij dikwijls aan degenen die hem kwamen bezoeken vergiffenis vroeg voor de ergernis die hij verwekt had, en nog herhaalde malen tot grote stichting van de aanwezigen de Heilige Communie ontving.

Toch bracht die bekering Don Bosco in een lastig parket. Kort voordat de betrokken persoon stierf, had hij Don Bosco de diploma's en tekenen van zijn waardigheid in de sekte toevertrouwd en de papieren die de namen van zijn medeplichtigen vermeldden, die hij voorzichtig ergens anders bewaard had. Don Bosco las ze en keek vreemd op van sommige namen. Er waren personen bij die voor het oog van de wereld voor goede katholieken doorgingen en die later een hoofdrol speelden in de Italiaanse revolutie. Onder hen bevonden zich verschillende geestelijken van buiten het diocees, die zich in Turijn waren komen vestigen. Don Bosco wendde zich ogenblikkelijk tot zijn vertrouweling Giuseppe Buzzetti, die een jongen van beproefde zwijgzaamheid was. Tot 1849 had hij als metselaar gewerkt en thans, nu hij studeerde, hield hij zich uitsluitend bezig met Moeder Margherita te helpen in huiselijke aangelegenheden en bij het oppassen van de zieke jongens. Hij bewaarde het geld voor de nodige uitgaven, en één keer hoorde Don Bosco, die zich niet meer herinnerde hem een scudo gegeven te hebben en er hem een tweede gaf, antwoordden: "Wilt u me er twee geven?" Zijn betrouwbaarheid was spreekwoordelijk. Don Bosco droeg hem dus op, twee afschriften te maken van die noodlottige papieren, en hij droeg hem op één van de twee kopieën te verbranden, en dat Buzzetti zelf de andere zou bijhouden en tezamen met de originelen zou verbergen, zonder zelfs aan Don Bosco te zeggen waar hij ze had verstopt. Het was nodig, tijd te winnen om zijn Oversten om raad te vragen. Hij had het beter gevonden die kopie aan de Curie te overhandigen alvorens iets anders te doen, om in die stormachtige tijden geen hatelijkheden en maatregelen tegen haar op te roepen.

Intussen hadden enkele sektariërs, door hun leiders gezonden, zich naar het huis van de overledene begeven, die nauwelijks de laatste adem uitgeblazen had, ten einde zich meester te maken van die verdachte documenten en toen zij er vergeefs naar gezocht hadden, meenden zij meteen te begrijpen in wiens handen die zich konden bevinden. En nog dezelfde dag dienden zich twee heren bij Don Bosco aan en vroegen hem, eerst heel beleefd en vervolgens met meer aandrang, naar die papieren. Don Bosco trachtte dat af te wimpelen, vond allerlei voorwendsels, en gaf toe de bladen papier, waar ze naar vroegen, wel gezien te hebben, maar dat hij op het ogenblik niet wist waar die konden zijn. Toen er plotseling andere personen kwamen, kon hij hen weg krijgen, maar die heren vertrokken mopperend.

Don Bosco haastte zich, aan de Curie te vragen wat hij moest doen. En inderdaad kwamen de twee heren, zoals hij voorzien had, een paar uren later terug en dat keer met dreigementen. Don Bosco antwoordde dat hij niet wist welke rechten zij op die papieren konden laten gelden, die hem door een vriend waren toevertrouwd, en daarom achtte hij zich niet gerechtigd een dergelijk geheim te schenden. Aan de andere kant wees hij erop dat die papieren van geen enkele betekenis waren, aangezien ze alleen enkele namen behelsden.

De heren bonden een beetje in toen Don Bosco niet veel belang aan het geval scheen te hechten, en vroegen tenslotte beleefd om de papieren, waarbij zij betoogden dat, wanneer die namen bekend zouden worden, dat voor de betrokkenen en hun familie narigheid en schade zou kunnen betekenen.

Don Bosco liet zich overhalen en toen hij hun de originele papieren had overhandigd maakte hij van hun eigen uitlatingen gebruik om aan te tonen hoe verkeerd de weg was waarop zij zich begeven hadden, hoe gevaarlijk voor hun eigen zielen en praktisch ook voor de staat.

De anderen lieten hem praten, stamelden een verontschuldiging en gingen heen. Maar het duurde niet lang of zij verschenen voor de derde maal, en na veel omhaal van woorden vroegen ze hem of hij een afschrift van die papieren bij zich had. En tegelijkertijd gaven zij hem te verstaan, dat de sekte over de middelen beschikte om zich te wreken.

Don Bosco antwoordde vrijmoedig van niet. Inderdaad was de enige kopie toevertrouwd aan degene die ze hebben moest. De anderen bleven aandringen en Don Bosco verzekerde hun dat hij er werkelijk een kopie van gemaakt had, maar dat hij die verbrand had; alzo kwamen zij tot bedaren. Hij sprak echter op voet van gelijkheid met hen, zonder zich te laten overbluffen.

De heren stonden al op het punt om weg te gaan, toen zij zich weer omkeerden en Don Bosco vroegen te zweren, dat hij het geheim zou bewaren. Don Bosco toonde zich min of meer beledigd, omdat ze hem in staat achtten iemand te benadelen en weigerde te zweren. Hij beloofde echter dat niemand van hem dingen te weten zou komen die hun zouden compromitteren. En daarmee scheen die onaangename geschiedenis afgelopen.

Niettemin gebeurde er iets, waarvan we niet durven verzekeren dat het een voortvloeisel is van die woordenwisseling. Terwijl Don Bosco datzelfde jaar op een avond een duister gedeelte van het Castelloplein overstak, kwamen er twee onbekenden naar hem toe en trokken dolken te voorschijn. Maar een zekere heer Rolando, die het voorgevallene nader-

hand aan Don Michele Rua vertelde, en die met een vriend op enige afstand daar voorbij kwam; zag het gebeuren. Zij hadden bij de eerste bewegingen van de schelmen al de indruk gekregen dat er een val gespannen was, en zij snelden beiden te hulp met de stevige stokken die zij bij zich hadden, en dwongen de twee onbekenden de benen te nemen.

H O O F D S T U K XVII

VOORLOPIGE VERENIGING VAN KATHOLIEKE LEKEN TOT STUITING
VAN DE GODDELOOSHEID DON BOSCO PREEKT HET JUBILEUM IN
MILAAN STICHTENDE GEBEURTENISSEN - JAARLIJKSE
CONFERENTIE VAN DANKBAARHEID TOT MARIA ONBEVLEKT
ONTVANGEN - DE MADONNA VAN RIMINI

Het leven van Don Bosco wordt met de dag rijker aan arbeid en verdiensten. Op het einde van 1850 is hij gereed om naar Milaan te gaan. De Paus had een nieuw jubileum afgekondigd om zoveel kwaad dat door de haat van de partijen, door de oorlog en door de opstand aan de zielen gedaan was, te herstellen. Don Serafino Allievi, directeur in Milaan van het Oratorio van de H.Aloysius, aan de Sint-Cristinaweg, nodigde Don Bosco uit om voor zijn jongens te komen preken. Dat bloeiende Zondags-oratorio had tot doel de armste, meest verwaarloosde en onontwikkelde jongens van de stad te onderrichten, door hun ontspanning te verschaffen en weg te houden van het grofspel en van de kroegen; in één woord, door hen christelijk op te voeden. Don Biagio Verri, een voorbeeld in het bidden, biechthoren en preken, en in het wekken van tal van klooster- en priesterroepingen onder die jongens, woonde bij Don Serafino. Hij was een groot vriend van Don Bosco. Van dichtbij had hij diens zeldzame deugd leren kennen. Nu wachtte hij met levendig ongeduld op zijn komst. De uitnodiging was geschied met volle instemming van de Aartsbisschop, Mgr. Romilli. De pastoor van de Sint-Simpliciano kerk, - de kerk van de parochie waar het Oratorio van de H.Aloysius in gelegen was, - had niet alleen zijn goedkeuring aan die beslissing gehecht, maar zijnerzijds had hij met levendige aandrang de uitnodiging aan Don Bosco herhaald, omdat hij hoopte van zijn diensten ook gebruik te kunnen maken voor de parochiekerk voor het welzijn van zijn eigen parochianen.

Met genoegen aanvaardde Don Bosco de uitnodiging tot die reis. Hij vroeg er verlof voor aan de kerkelijke overheid en eveneens de toelating aan de burgerlijke autoriteiten en aan de legatie van Oostenrijk. Zijn paspoort vermeldde aantekeningen die wij niet meenden te mogen weglaten: leeftijd 35 jaar; lengte 38 duim; haren donker kastanjebruin; voorhoofd van gemiddelde hoogte, wenkbrauwen kastanjebruin; ogen idem; gezicht ovaal; huidskleur gebruint; beroep onderwijzer der lagere school.

Doch alvorens te vertrekken wilde hij behulpzaam zijn bij het inrichten van enkele conferenties, die nodig waren om een beveiligende dam op te werpen tegen de opdringende dwalingen. Van de eerste dagen

van het Oratorio af had hij het hele program in zijn hoofd gehad, dat de goddelijke Goedheid van hem verlangde. Hij bedacht - wat anderen pas later inzagen - van welke hulp de katholieke leken zouden kunnen zijn voor de Bisschoppen en de geestelijkheid, wanneer zij georganiseerd werden op een manier dat zij konden medewerken aan de verdediging van de bedreigde christelijke maatschappij. Tegelijkertijd ontging hem niet het belang van een organisatie, die zijn weldoeners in één gemeenschappelijke band zou opnemen, voor het bereiken van zijn doelstellingen. Daarom had hij het plan opgevat, om waar het nodig was, voorzichtig vorm te geven aan de vereniging van degenen die later de Salesiaanse Medewerkers genoemd zouden worden. Het volgende document zet het gekoesterde plan van Don Bosco uitvoerig uiteen.

Afschrift van de stichtingsakte

Het volgende geschrift is samengesteld als positief en plechtig getuigenis dat de ondertekenaars, allen vrienden, katholieken en leken, getroffen door de misbruiken die de pers van haar vrijheid maakt op het gebied van de godsdienst, en door de heiligschennende oorlog die vele slechte christenen tegen de Kerk en haar bedienaren ondernomen hebben, getroffen ook door het gevaar, in Piëmont de ware godsdienst verdrongen te zien door het protestantisme, zijn, na een gunstig oordeel ingewonnen te hebben van vijf geleerde geestelijken, onder wie vooraanstaande en ijverige geestelijken van deze Hoofdstad, tot de volgende besluiten gekomen:

1. Zij verenigen zich in een voorlopige godvruchtige vereniging onder de bescherming van de H. Franciscus van Sales. Zij geven aan die Heilige de voorkeur om reden van analogie, wijl de omstandigheden, waarin ons land op het ogenblik verkeert, gelijk zijn aan die van Savooien ten tijde van genoemde Heilige, die toen door zijn voorbeeldige ijver, wijze woorden en onbepaalde liefde, het land bevrijd heeft van de dwalingen van het protestantisme.
2. Deze voorlopige vereniging zal het begin zijn van een grote organisatie, die door de bijdragen van alle leden, en door alle andere geoorloofde, wettige en verantwoorde middelen die men zich kan verschaffen, zich verplicht tot alle werken van succesvolle weldadigheid, zowel van morele als materiële orde, die het meest geschikt lijken om de goddeloosheid verdere vorderingen onmogelijk te maken en te trachten haar uit te roeien, waar zij reeds mocht hebben wortel geschoten.
3. De Sociëteit of Bond die met die voorlopige vereniging begint zal een lekeninstituut zijn, zodat kwaadwilligen haar niet smalend, een bijeenkomst van de pastoorsfabriek zullen kunnen noemen. Desondanks sluit dat niet uit dat goede en ijverige geestelijken er lid van kunnen worden, die de vereniging willen begunstigen met hun bijval, hun voorlichting en hun medewerking volgens de geest en doelstellingen van het instituut.
4. Teneinde het morele bestaan en het werk van die voorlopige vereniging te regelen, hebben de weinige leden hier aanwezig bij wederzijds goedvinden de taken van de vereniging op de volgende manier onder elkaar verdeeld.

Eerste Werkend lid	-	Giuseppe Maria Bognier
Tweede	-	Domenico Roggieri
Derde	-	Domenico Donna
Vierde	-	Pietro Battistolo
Vijfde	-	Leandro Bognier
Zesde	-	Gio Battista Gilardi
Zevende	-	Amedeo Bosso

Als secretaris stelde zich Bognier beschikbaar; als penningmeester Domenico Roggieri.

Er werd een collecte onder de aanwezige leden gehouden, die een bedrag van vijf lire heeft opgebracht. Die werden ter beschikking gesteld van de heer Roggieri in zijn kwaliteit van penningmeester, als eerste kasgeld van de vereniging en alleen te besteden na onderlinge overeenkomst.

5. Al de hier aanwezige voornoemde werkende leden, bij wie zich in de loop van de vergadering de hier aanwezige Giuseppe Borel gevoegd heeft, nemen op zich, zoveel als in hun vermogen is, te trachten de vereniging een zo groot mogelijk aantal nieuwe leden te verschaffen. Ze zullen steeds te werk gaan met de nodige voorzichtigheid om te voorkomen, dat er huichelaars, of leden wier katholiciteit twijfelachtig is, of die al te ijverig zijn, zouden toetreders.
6. De eerstvolgende zondag zal er een nieuwe bijeenkomst plaatsvinden in aanwezigheid van de nieuwe leden die men heeft kunnen aanwerven, waarvoor plaats en uur door de sekretaris zullen worden bepaald.
7. In de loop van de week zal de sekretaris Bognier een afschrift van dat document overhandigen aan die vooraanstaande leken en geestelijken die hij in staat acht onze instelling te kunnen begunstigen. Met het verzoek om toe te treden doch ogenblikkelijk afziende van iedere aandrang, indien men zich eerder afkerig dan gewillig toont.

Turijn, de zeventiende november achttienhonderd vijftig om acht uur in de avond.

Ondertekenaars van het origineel:

Giuseppe Bognier	Gio Battista
Domenico Roggieri	Gilardi Leandro
Domenico Donna	Bognier
Pietro Battistolo	Giuseppe Borel

Volgen de handtekeningen van de aangesloten leden en het bedrag van de vrijwillige bijdragen.

Daaronder staat die instructie geschreven

Men moet de zaak eerst slechts als een wens voorstellen, daarna als een noodzakelijkheid, vervolgens als een vastomlijnd plan, al naar de toehoorder zich meer of minder gewillig toont; maar als hij zich ook maar even afkerig toont, moet men terstond van ieder uiterlijk aandringen afzien, hoe vroom en achtenswaardig de betrokken persoon ook mag

zijn. Men dient echter de antwoorden en gehoorde opmerkingen te noteren ter wille van de vereniging.

Degenen die om persoonlijke redenen alleen wensen toe te treden wanneer hun naam geheim blijft, moeten alleen bekend blijven bij het werkend lid die hen heeft aangeworven. Zij staan slechts met hun initiatieven op de ledenlijst van de vereniging vermeld, evenwel met de aanduiding van steunend lid.

Misschien kunnen er drie categorieën worden onderscheiden: werken-de leden. Gewone leden en steunende leden. Allen dienen erop opmerkzaam gemaakt te worden dat de leden minstens twintig stuiver per maand moeten betalen, afgezien van de eerste gift. De anderen wekelijks een kleinigheid.

Toen die vergadering afgelopen was, vertrok Don Bosco op 28 november om twee uur 's middags uit Turijn. Hij kwam zonder enige onderbreking, via Novara en Magenta, de volgende dag om 11 uur in de voormiddag in Milaan aan. Hij had gedurende de reis veel last gehad door het geschud van de reiswagen.

Het werd een moeilijke tijd. Na de beruchte veldslagen leek Milaan op een nog smeulende vulkaan te leven. De liberalen en de sekten hadden steeds al hun plannen tegen Lombardije gericht, en wachtten op de gelegenheid, ja, zochten die, om de Duitsers te verjagen. Van hun kant gingen die al de plannen en strevingen van de samenzweerders na en kenden die ook, en zij verdubbelden daarom hun waakzaamheid. Af en toe verspreidden de arrestaties en de zware vonnissen wegens majesteitsschennis schrik onder de bevolking. De Oostenrijkse politie hield met argusogen alles in de gaten, lette ook op de geestelijken en hun preken, omdat zij vreesden dat er van de preekstoel gezinspeeld zou worden op de onlangs onderdrukte opstand. Intussen aarzelden de pastoors, uit vrees voor de regering, om een begin te maken met de missies ter voorbereiding van het Jubileum; de talrijke bijeenkomsten in de kerken, zouden heethoofdige politici een voorwendsel hebben kunnen geven om verdenkingen, verboden en onderdrukkingen te doen ontstaan. De gewijde sprekers durfden niet de preekstoel te beklimmen, omdat één enkele verkeerd geïnterpreteerde zin oorzaak van heel wat last kon zijn.

Onder die kritieke omstandigheden nam Don Bosco zijn intrek bij Don Serafino Allievi en Don Biagio Verri en deelde de pastoor van de Sint-Simplicianokerk mee, dat hij terstond zou beginnen met de preek voor het jubileum in diens kerk. Maar de pastoor was, misschien onder de indruk van bange raadgevers, van gedachte veranderd. Hij merkte op dat het nog heel iets anders was binnen, en als het ware privé, te preken in het Oratorio van de H. Aloysius, dan wel voor een grote menigte in een openbare kerk; en hij verklaarde beslist niet te kunnen toestaan die missie te beginnen, voordat hij er met de Aartsbisschop over gesproken had.

"O, als het anders niets is!" antwoordde Don Bosco; en zonder meer begaf hij zich naar Mgr Romilli om de toestemming te vragen.

De Prelaat, die aan het Hof in Wenen erg in aanzien stond, weigerde niet; maar aanvankelijk raadde hij hem zijn plan af. Toen hij echter zag dat Don Bosco vol moed was en onbevreesd, zei hij: "Don Bosco, ik

heb er niets tegen; maar u preekt voor eigen verantwoordelijkheid. Wanneer u zich ongenoegen op de hals haalt, houd ik me erbuiten. U weet dat we in gevaarlijke tijden leven."

"Ik zal preken," antwoordde Don Bosco, "zoals men vijfhonderd jaar geleden gepreekt heeft."

"U kunt doen wat u wilt," zeg ik u, besloot de Aartsbisschop. "Als u de moed ertoe hebt, ga dan uw gang maar en preek. Ik beveel het u niet, ik raad het u niet aan, maar ik sta het u met genoegen toe. Maar denk erom dat uw voorzichtigheid - hoe groot ze ook is - nooit groot genoeg kan zijn."

En Don Bosco begon te preken in de Sint-Simplicianokerk. Van het eerste sermoen af stroomde de menigte toe, onbeschrijflijke nieuwsgierig en in gespannen verwachting. Temidden van die revolutionaire koorts leek politieke onverschilligheid onmogelijk. Zij verwachtten iets; maar het werd iets heel anders. Hij preekte slechts over onderwerpen die een gewijde spreker ook twee of drie eeuwen geleden behandelde. Met grote openhartigheid en vol liefde wekte hij de zondaren op tot berouw; en wat er gezegd moest worden over de verandering der zeden, zette hij zonder omhaal en zonder zich iets van iemand aan te trekken uiteen. Op zaken die de gemoederen van het volk opwonden en die de onaflaatbare waakzaamheid van de regering gaande hielden, maakte hij niet de minste toespeling. Hij vermeed iedere gelijkenis of gebeurtenis uit vroegere tijden te berde te brengen, die ook, al was het maar uit de verte; op de actuele omstandigheden betrokken zou kunnen worden. In alle opzichten ging hij te werk alsof er geen politieke kwesties bestonden of ooit bestaan hadden. Daarom kon niemand van de overheid hem ook maar de geringste opmerking maken. Al zijn toehoorders vonden in zijn woorden, hoe ze het ook bekeken, niets anders dan de overweging over de uitersten en de onderrichting over de manier van biechten en te communie gaan. Milaan stond verwonderd over zijn manier van preken.

Zijn stijl was die van de H. Alfonsus de Liguori. Van die preken, in Milaan gehouden, hebben we nog de hoofdtrekken door hemzelf geschreven; en men begrijpt, dat er van zijn woorden steeds wel een onweersaanbare kracht moest uitgaan. Hoewel hij langzaam sprak, prentte hij toch zijn bedoelingen in de harten der toehoorders. Bij wijze van proef willen wij de aanvang van zijn preek over het laatste oordeel aanhalen: "En tot wanneer, o, zondaren, zult ge doorgaan met misbruik te maken van de goedheid van God, tot wanneer zult gij doorgaan met hem te beledigen? Reeds roepen om wraak de kameraden die gij ergernis gegeven hebt; reeds roepen om wraak de kerken waarin gij zoveel oneerbiedigheden hebt ten toon gespreid; reeds roepen om wraak de sacramenten die gij met zoveel heiligschennissen ontwijfd hebt; reeds roepen om wraak de zon, de maan, de sterren, de getuigen van uw opstandigheid tegen uw Schepper; reeds roepen om wraak de aarde, die door u tot het schouwtoneel gemaakt is van uw ongerechtigheden; reeds roepen de engelen zelf om wraak die de beledigingen, die gij hun God hebt aangedaan, zouden moeten vergelden. En tot wanneer zult gij het geduld van die barmhartige Heer blijven misbruiken? Spijt het u misschien uw leven te veranderen? Beeft ge dan niet voor het zwaard der hemelse gerechtigheid, dat reeds getrokken is om u te treffen? Welnu, gaat dan maar door met zijn heilige Naam te vloes-

ken, gaat maar door met kwaad te spreken tegen onze allerheiligste Godsdienst en tegen zijn bedienaren, gaat maar door met uw evennaaste te beknibbelen, gaat maar door met het voeren van slechte gesprekken, gaat maar door met het ontheiligen van de zondag, haast u maar met de goede Jesus op het harde hout te kruisigen, want de tijd die u nog rest is kort, de eeuwigheid nadert, zij is nabij, de bliksemstralen flikkeren reeds in de lucht en zijn gereed om op u neer te flitsen, reeds wordt de rechtbank opgericht waar de Eeuwige Rechter zal plaatsnemen. Geef u niet over aan valse hoop; verwacht geen redding: de arm des Heren is reeds naar u uitgestrekt en ge zult geen plaats hebben om te ontwijken. Bereid u voor op het oordeel, op het oordeel waar wij allen zullen moeten verschijnen en verantwoording afleggen van ons doen en laten: over alles wat wij gedaan hebben, zowel over het nagelaten goede, als over het verrichte kwaad." Dat was politiek voor de eeuwigheid.

Men kon toen in de kerk heel goed bepaalde gezichten opmerken en lieden, die er alleen op de loer stonden om te zien of hij zich een of ander woord liet ontglippen tegen de regering of tegen de stand van zaken in het openbare leven van dat ogenblik. En ook die lieden konden nu en dan niet nalaten een traan weg te wissen, verschrikt door de gedachte aan het oordeel en aan de hel.

Hij was nog niet klaar met dat triduum van twee preken per dag in de Sint-Simpliciano, toen hij op 2 december, maandag na de eerste zondag van de Advent, op verschillende uren begon met de geestelijke oefeningen in het Oratorio van de H.Aloysius, die eveneens drie dagen moesten duren. Don Serafino had zijn jongens met honderden bijeengebracht

Don Bosco, die zoveel goeds verrichtte onder zijn jongens van Valdocco, moest uiteraard ook de harten der jongens van Milaan tot zich trekken. Don Serafino Allievi legde daar vele jaren later, in onze tegenwoordigheid, nog een warmhartig getuigenis van af. Van die preken van Don Bosco hebben we eveneens de voornaamste door hem op een papertje geschreven punten in ons bezit. Het eerste wat hij vertelde was de gelijkenis van een moeder, die twee van haar jongens op reis stuurde met hun twee respectieve kameraden, en hun de noodzakelijke vermaningen meegaf, opdat zij veilig en wel hun doel zouden bereiken; een veraf gelegen stad, waar ze een schat, die hun moeder hun had toevertrouwd, naar hun vader moesten brengen, die daar op hen wachtte. Zij vertrokken, ondervonden onderweg allerlei wederwaardigheden en ontmoeten ook een vijand, die zijn best deed hen de moederlijke vermaningen in de wind te doen slaan. De een volgde ze op en het liep goed met hem af, de andere sloeg ze inderdaad in de wind en het liep verkeerd met hem; Toepassing: De twee zonen dat zijn wij; de moeder is de H.Kerk; de kameraden dat zijn de engelbewaarders; de reis is ons sterfelijk leven; de stad is de hemel; de vader, die op ons wacht, is de Heer; de vijand, de duivel; de grote schat, onze ziel. Op die grondgedachte ontwikkelde hij de redenering over het doel van de mens, over de redding der ziel, over de ergernis, over de dood die onverhoeds kan komen, over de sacramentele biecht en over de hemel.

Zijn laatste woord was, wat hij ook reeds tegen de retraitanten van Giaveno gezegd had. Hij liet het na als een herinnering: "Bereid u iedere maand voor op een goede dood."

Intussen verklaarden verscheidene pastoors dat zijn predikatie in de Sint-Simplicianokerk, niet alleen niet de minste aanleiding bood tot

onordelijkheid of gewelddadigheid, maar dat die veel vrucht voor de zielen had opgeleverd; zij vroegen hem of hij ook in hun kerken wilde komen preken. Hij zegde dat gaarne toe en preekte in San Maria Nuova, in San Carlo, in de San Luigi en in de Santo Eustorgio, volgens de verklaring van Don Luigi Rocca die het van zijn ouders en Milanese medeburgers had horen vertellen. Soms preekte hij een enkele maal per dag in een van de bovengenoemde kerken, soms echter hield hij ook tot vijf preken toe op één dag in verschillende kerken.

Terwijl hij een triduum preekte in de San Rocco, werd hij door de paters Barnabieten, van wie enkelen hem in Moncalieri hadden gekend, uitgenodigd om een retraite te komen geven in Monza. Tussen Milaan en Monza liep toen de enige spoorweg die het land van Lombardije kende. Don Bosco vertrok om half elf 's morgens uit Milaan, preekte in Monza, en om één uur 's middags was hij weer in Milaan terug voor de preek in de San Rocco. Zeer velen kwamen bij hem biechten.

Op zekere dag ging Don Bosco naar zijn biechtstoel die door penitenten omringd was. Een jongeman nam hem bij de jas en trok hem een bank in, halverwege de kerk, waar het nogal donker was vanwege de neergelaten gordijnen. Hij zei tegen Don Bosco: "Kan ik hier bij u biechten!" - Don Bosco ging zitten en de ander ging op de knieën zitten en biechtte. Toen de jongeman gebiecht had zei hij tegen Don Bosco: "U gaat bij het biechten op dezelfde manier te werk, en u gebruikt dezelfde woorden als een priester bij wie ik jaren geleden in Turijn altijd biechtte."

"En als de priester van hier nu eens die priester van daar was?" antwoordde Don Bosco,

"U Don Bosco!" riep de jongeman uit, terwijl hij hem aankeek.

"En niemand anders!" zei de priester. Toen weende de jongen van geluk.

Don Bosco geraakte door die preken in geen enkel moeilijk parket. Op verschillende plaatsen, waar hij zich temidden van de soldaten en van de oostenrijkse ambtenaren bevond, zag men hem zelfs heel graag komen. Dat ook omdat hij een beetje Duits kende dat hij in 1846 geleerd had, zodat hij een prettig gesprek met hen kon voeren.

Intussen begonnen andere priesters naar zijn voorbeeld te preken en de Aartsbisschop betuigde zich daar later levendig erkentelijk voor.

De preken hadden achttien dagen geduurd. Don Bosco keerde over Magenta en Novara naar Turijn terug. Zoals gewoonlijk hoorde hij de biecht van de bestuurder van de postwagen en bij een halte ook die van een paardeknecht in de stal. Met de herbergiers vonden ook dezelfde treffende taferelen plaats: hij sprak met hen en wekte hen op om ernstig aan hun ziel te denken.

Bij de Milaanse Poort ontmoette hij de jongens Michele Rua en Angelo Savio, die op hem wachtten.

Nauwelijks in Turijn teruggekeerd was zijn eerste gedachte Onze-Lieve-Vrouw te danken, voor de zovele gunsten die zij hem in het Oratorio had geschonken. Het was een bijzondere devotie van hem, men zou bijna kunnen zeggen een akte van familiäre vertrouwelijkheid. Sinds het jaar 1842 was hij gewoon, over bovengenoemd onderwerp een conferentie

voor zijn jongens te houden op de dag van Maria Onbevlekt Ontvangen; de eerste keer voor de jongens; daarna voor de catechismuslesgevers en daarna voor de jonge geestelijken; ten slotte zette hij gedurende al de jaren van zijn leven de gewoonte ook voor de Salesianen voort; terwijl dus zijn Congregatie zich ontwikkelde werd de ene groep belangrijker dan de andere en kreeg ook de voorrang. Wanneer er wel eens een beletsel was, liet hij nooit na die Conferentie nog voor het einde van het jaar op een later tijdstip te houden.

En om de devotie tot de Moeder Gods steeds meer in de harten van zijn jongens te doen toenemen, sprak hij in dat jaar tot hen ook over een onderwerp dat in Italië veel opzien had gewekt. In Rimini, in de kleine kerk van de Heilige Clara, werd een schilderij van de Allerheiligste Maagd vereerd onder de naam Koningin Moeder van Barmhartigheid. Bij het aanbreken van de avond van de 11de mei namen drie brave vrouwen plaats voor de afbeelding om te bidden, tot hun grote verwondering en vreugde, zagen zij de pupillen van de afbeelding bewegen, in horizontale en vertikale richting; soms keken zij naarboven, zodat ze bijna onder de oogleden schuilgingen, terwijl de gelaatskleur licht veranderde. In een ommezien had het gerucht van die verrassende gebeurtenis zich door heel de stad verspreid en allen liepen rond dat altaar te hoop. En het duidelijk waarneembare wonder duurde bijna acht maanden voort ten aanschouwe van duizenden en duizenden getuigen. Andere duidelijke getuigenissen van de waarheid van het wonder bestonden overigens hierin, dat de zeden van heel het volk verbeterden, en dat het ontvangen van de heilige sacramenten op wonderbaarlijke wijze toenam. Ook ontspromg er van dat ogenblik af een onuitputtelijke bron van genaden. Het strenge diocesane onderzoek werd goedgekeurd door de Congregatie der Riten; het officie en de bijzondere Mis, voor dat wonder toegestaan, de gouden kroon die door de Paus geschonken werd, duiden daar eveneens op; en tenslotte werd de kerk mooi verbouwd in de vorm van een latijns kruis en in november van hetzelfde jaar gewijd.

In die grote vreugde over die nieuwe glorie van Onze-Lieve-Vrouw en in de blijde stemming van het Kerstfeest, bereikte Don Bosco zo het einde van het jaar 1890.

H O O F D S T U K XVIII

GEEST VAN BOETE - VERMANINGEN TOT DE JONGENS -
VOORTDURENDE GETUIGENISSEN UIT HET LEVEN VAN DON BOSCO -
HOE HIJ RUST EN WAT HIJ EET - DON STELLARDI EN KANUNNIK
RONZINO AAN DON BOSCO'S TAFEL - ZIJN ONTSPANNINGEN - HET
STERRENGEWELF OP EEN HELDERE AVOND

De deugden van Don Bosco waren al even voortreffelijk als zijn werken. Hij had zich het innerlijke en het uiterlijke verstorven leven van de goddelijke Zaligmaker gekozen tot voorbeeld, om de eigen hartstochten en natuurlijke neigingen te kruisigen. Ook aan zijn jongens beval hij die versterving aan, erop wijzend dat wie zich met Jesus Christus in de hemel wil verheugen, ook zijn aardse lot met Hem moest delen. Vooral drong hij erop aan dat zij matigheid zouden nastreven bij het eten, drinken en slapen, en zei daarbij, dat de duivel bij voorkeur de onmatigen op de proef stelt. Hoewel hij bepaalde dat er voldoende te eten moest zijn, zodat iedereen zou kunnen krijgen wat hij voor zijn onderhoud nodig had, zonder zijn gezondheid te schaden, vooral omdat zijn gasten nog jong waren, drong hij er toch op aan, dat men zich van iedere overvloed zou onthouden. Hij stond niet toe dat iemand, wie ook, zich zou beklagen over de bereiding van de maaltijden die hijzelf ook gebruikte; doch wanneer er iemand behoefte had aan bijzondere voeding, stond hij dat gaarne toe. Hij spoorde allen ertoe aan, bij het eten geen schrokkerigheid en haast aan de dag te leggen en zei steeds: prima digestio fit in ore. De vertering begint in de mond. Hij bepaalde, dat wijn aan de jonge geestelijken in zeer bescheiden mate moest verstrekt worden, bewegend dat het goede water veel beter was om de dorst te lessen en ook goed was voor de gezondheid. Op matigheid bij het gebruik van wijn drong hij bijzonder aan. Bij het preken was hij gewoon het woord van de schrift te herhalen: In vino luxuria. Hij lette erop of iemand om de smaak van de wijn goed te proeven, met kleine teugjes dronk, ofwel, wanneer er een betere wijn gedronken werd, er geen water bij werd gedaan, wat overigens zelden gebeurden, en alleen op feestdagen of wanneer er vreemdelingen aan tafel waren. Intussen liet hij het zijn leerlingen niet aan vermaningen ontbreken. Eveneens beval hij hun sterk aan, nooit in het middaguur op bed te gaan liggen, om hen te beschermen, zoals hij het uitdrukte, ab incurso et demonio meridiano. In de zomer stond hij hun echter toe, in de gemeenschappelijke studiezaal of in de klas een half uurtje of drie kwartier, met de armen of het hoofd op de tafel of bank geleund, te slapen.

Hij placht te zeggen: "Geef me een jongen die matig is in het eten, drinken en slapen, en u zult zien dat hij deugdzaam is, ijverig zijn plicht doet, steeds bereid om goed te doen en alle deugden beoefent; maar als een jongen gulzig is, verlekkerd is op wijn en langslaper is, zal hij van lieverlede aan alle mogelijke ondeugden ten prooi vallen. Hij zal onverschillig worden, lui, onrustig en allerlei andere verkeerde dingen doen. Hoeveel jonge mensen gingen wegens gulzigheid ten onder! Jeugd en wijn zijn twee vuren Wijn en kuisheid kunnen niet samengaan.

Zijn woorden maakten des te meer indruk, wijl zijn leerlingen hem steeds zelf de matigheid zagen beoefenen in alles. Maar al was die geest van boetedoening ook zo heldhaftig, zoals eens die van de H. Filippus Neri, toch konden vele oningewijden, jaren en jaren hem kennen zonder op de hoogte te zijn van zijn ijver en zijn uitermate aanzienlijke verdiensten. Zelfs degenen die voortdurend in zijn nabijheid leefden, konden er zich geen juist oordeel over vormen, tenzij na langdurige waarnemingen, zo vrolijk egl opgewekt was hij. Zij waren van het begin van zijn leven af tot het einde ervan, de voortdurende en soms lastige getuigen, dag en nacht, binnens- en buitenshuis van iedere, ook de geringste van zijn handelingen. Sinds 1841 was Giuseppe Buzzetti zijn particuliere secretaris, zijn vertrouwensman, sinds 1848. Ascanio Savio, sinds 1852 Michele Rua, Giovanni Cagliero en daarna Francesco Cerruti, Giovanni Bonetti en tenslotte Gioachino Berto tot ongeveer 1888; en met hen duizenden en duizenden anderen, van wie er velen zijn van wie wij vernamen wat wij hier boekstaven.

Van begin af aan ontbrak het niet aan critici om sommige van zijn handelingen minder juist uit te leggen, doordat zij slechts op de schijn afgingen, maar na een nauwkeurig onderzoek moesten zij wel honderden malen hun verkeerde beoordeling inzien. Laten we een geval noemen, dat zich voordeed tegen het jaar 1850 en waarover Giuseppe Brosio ons schrijft:

"Het Oratorio werd ook bezocht door grote jongens die van buiten kwamen en erg geneigd waren tot kritiek; en uit lichtzinnigheid oefenden zij dan kritiek uit op een of andere kleinigheid, en niet alleen onder hun kameraden, maar ook tegenover personen die helemaal niets met het Oratorio te maken hadden. Omdat zijn gezondheid niet al te best was, at Don Bosco ook op vastendagen 's avonds de minestra; maar die was met zuiver zout gekruid. Nu wilde het algemeen gebruik dat men op vastendagen bij het avondmaal geen minestra gebruikte. Op een zekere Witte Donderdag gebeurde het dat Don Bosco, na de voetwassing die hij steeds zelf verrichtte, de dertien jongens bij zich te eten uitnodigde die de apostelen hadden moeten voorstellen. In dat jaar was ik de Heilige Paulus geweest. Voor de jongens werd er een overvloedige pietanza (schotel) op tafel gezet, zonder vlees, en naar gewoonte bracht moeder Margherita de minestra naar Don Bosco. En opeens zei een van de jongens tegen een ander: "Hé, kijk, Don Bosco eet vandaag minestra, hoewel het vastendag is!" - Ik hoorde dat, en wilde dat Don Bosco een dergelijke wijsneus een lesje zou geven en zei hardop tegen Margherita: "Maar, Moeder toch! U hebt Don Bosco minestra gegeven terwijl het vastendag is; weet u niet, dat hij die niet eten mag?" - Bij die woorden van mij begonnen allen die in de kamer aanwezig waren te lachen. De moeder en de tante van Don Bosco verdedigden zich met te zeggen dat de minestra met zuiver zout gekruid en allesbehalve een lekkernij was. Don Bosco zei geen stom woord, en ik, die wilde dat hij iets zou zeggen, deed alsof ik niets begreep en bleef steeds maar op het zelfde aambeeld hameren;

dat het geen pas gaf die dag de minestra op tafel te brengen. En toen begon Don Bosco, die zeker begrepen had wat ik wilde, een zo treffende toespraak te houden over het onderwerp, namelijk over de noodzakelijkheid die ook van een gebod ontslaat, over de zwakte van zijn maag na het aanhoren van zoveel biechten, dat de jongen, die de onvoorzichtige woorden het eerst geuit had, in tranen uitbarstte; en van toen af hoorde ik nooit meer kritiek op wat er in het Oratorio gebeurde.

Na die toelichting zullen we overgaan tot het weergeven van feiten en getuigenissen met betrekking tot de geest van versterving van Don Bosco, ook al hebben die getuigenissen betrekking op verschillende jaren.

"Ik," aldus de eerste seminarist van het Oratorio, de theoloog Ascanio Savio, heb hem nooit abnormale boetedoeningen zien verrichten; toch was hij, naar mijn oordeel, in zijn gewone leven van goed priester, buitengewoon. Het is mij niet bekend of hij een boetekleed droeg, of hij zich ten bloede geselde; of hij zich kwelde met langdurige vasten of andere kastijdingen; maar hij beoefende de lichamelijke versterving zo vasthoudend, voortdurend en nauwkeurig, en zo gemakkelijk en geduldig, dat zijn leven vergeleken kan worden met dat van de strengste monniken en de meest harde boetelingen. Ten aanzien van zijn ziekten, de voortdurende vermoedenissen, zorgen, bekommernissen, tegenwerking, vervolgingen iedere dag, zei hij zelfs niets anders dan dat ieder uur zijn kruisje bracht, dat hij geduldig moest dragen."

Dezelfde getuigt nog: "Het is mijn stellige overtuiging dat hij hele nachten slapeloos bleef, ten einde die in gebed door te brengen, of met het schrijven van zijn boeken, of met het afwerken van zijn correspondentie, en, samen met God, de plannen voor zijn onderneming te ontwerpen." - "Don Bosco heeft me eens toevertrouwd," zei Don Rua, "dat hij tot zijn vijftigste jaar niet meer dan vijf uur per nacht geslapen had, terwijl hij één nacht per week voor zijn tafel doorbracht; en tot het jaar 1866 was ik daar zelf trouwens getuige van, wijl ik voortdurend het licht in zijn kamer zag branden tot na twaalf uur. Van 1866 tot 1871 begon hij zich zes uren rust te gunnen per nacht, doch ging door met iedere week een hele nacht wakend door te brengen. Gewoonlijk echter stond hij in de mooie jaargetijden om drie uur 's morgens op en begaf hij zich om half twaalf 's avonds naar bed. Dat werd waargenomen door zijn secretaris Don Berto, die in het aangrenzende vertrek sliep. Na zijn ziekte in Varazze in het jaar 1872, moest hij erin berusten zeven uren rust te nemen en af te zien van een nacht per week wakend door te brengen. Maar dat gebeurde toch niet meer dan slechts enkele keren, waarna hij tot zijn vroegere gewoonte terugkeerde."

Op zijn beurt verklaarde Giovanni Bisio tegenover ons: "Ik moest altijd voor zijn kamer zorgen, van 1864 tot 1871, en meermalen vond ik zijn bed onaangeraakt, en als ik er dan over klaagde dat hij geen rust genoten had, antwoordde hij dat het vele werk hem belet had om zich te ruste te begeben."

's Morgens was hij steeds stipt in het opstaan met al de anderen, om vijf uur of half zes, ook in de barste winter, zodra de kloosterklok ook maar het eerste geluid had laten horen. Hij kwam uit zijn armelijk bed, dat tot bijna in de laatste jaren in dezelfde kamer stond waar hij bezoek ontving; en ofschoon zijn lichaam dikwijls door zijn zwakte zeer

bezweet was en het hen erg veel moeite kostte zijn kleren aan te trekken, deed hij dat toch altijd zelf. Wanneer de jongens de kerk binnenkwamen, was hij reeds op post in de biechtstoel, en vóór en gedurende de mis van de communautiteit aanhoorde hij iedere dag de penitenten en wel zolang als zijn krachten het hem toelieten. Alleen gedurende de laatste jaren verlengde hij zijn nachtrust tot zes uur, omdat hij anders zijn zonen verdriet zou hebben aangedaan.

Wanneer de dageraad hem verraste aan de tafel waar hij de nacht werkend had doorgebracht, stond hij van zijn stoel op en begaf zich naar de biechtstoel, om de biecht van de jongens te horen, en, na de Heilige Mis te hebben gecelebreerd, keerde hij weer naar zijn schrijftafel terug. Wanneer niemand anders hem ophield, hervatte hij terstond weer zijn werkzaamheden, met volledige geestelijke aandacht en offerde daar al zijn levensbehoeften aan op. "'s Winters," zo zei de bovengenoemde Bisio, "zette hij zich aan het werk, zonder zich bij het vuur te warmen. Het kwam mij als het ware onmogelijk voor dat hij bij hevige kou zou kunnen schrijven, zonder dat de pen uit zijn hand zou vallen. En toch heb ik hem nooit over de kou horen klagen, noch over de hitte trouwens, noch over welk ongemak ook."

Bij het ontbijt gebruikte hij jarenlang niets anders dan een klein kopje koffie, gemengd met cichorei, een drank waar niemand gek op was, en hij deed er alleen een paar druppels melk in als hij ertoe gedwongen werd, doordat hij een beetje onwel was. Soms, en dan nog maar zelden, doopte hij er wat brood in, zo weinig dat hij toch even nuchter bleef, en tenslotte liet hij ook dat achterwege. Tekenen we ook nog aan dat hij zeer nauwkeurig de Kerkelijke vasten en onthouding in acht nam en dat hij ledere zaterdag vastte, welke dag later in de regels die hij de Salesianen oplegde vervangen werd door de vrijdag.

Als het middaguur sloeg, was hij doorgaans nog steeds volop bezig in de spreekkamer, wat, zoals we zullen zien, oorzaak was van zijn grootste verstervingen, omdat hij doorgaans veel te laat in de refter verscheen. Te meer wijl hij onderweg dan dikwijls staande werd gehouden door verschillende mensen die hem iets wilden zeggen of die iets van hem wilden horen; en soms kwam hij er tegen die geen bescheidenheid kenden en hem maar al te lang ophielden. En hij antwoordde met bewonderenswaardig geduld en in alle gemoedsrust, en luisterde en probeerde iedereen te voldoen. Wanneer zijn secretaris, uit bezorgdheid die onbescheiden mensen, een of ander verwijt maakte, vermaande Don Bosco hem, een beetje geduld te hebben en iedereen tot hem toe te laten, want hij vond het al te erg, wanneer de mensen onvoldaan van hem zouden heengaan.

Wanneer hij dan in de refter kwam, en de gewone gasten reeds weg waren, gebruikte hij zijn maaltijd, omringd door de overgebleven jongens, die zo om hem heen drongen dat hij bijna geen adem meer kreeg, en verdoofd door hun herrie, temidden van een stofwolk en in een omgeving die stellig niet aangenaam was, maar alleraangenaamst voor hem, die niet zijn voordeel zocht doch alleen maar wat goed was voor zijn jongens.

Onder hen was Mgr. Giovanni Caglieri die ons toevertrouwde: "De tafel van Don Bosco was altijd en eeuwig allereenvoudigst om niet te zeggen armzalig. Ik heb hem van jongs af aan, in 1852 en 1853, bediend bij het middagen avondmaal. De soep en het brood waren dezelfde die wij aten; en de schotel die zijn brave moeder Margherita voor hem klaar-

maakte, bevatte voor het merendeel groenten en om de beurt hele kleine stukjes vlees of ei, dikwijls met als sla aangemaakte rapen, en ik zag ook dat dezelfde schaal van 's middags 's avonds weer opgewarmd op tafel verscheen. Ook zag ik die verscheidene dagen achter elkaar terugkeren, behalve op donderdag wanneer er appeltaart was." Hij hield zich echter nooit bezig met de manier waarop zijn moeder alles toebereidde. Steeds en altijd volgde hij het beginsel van de Heilige Franciscus van Sales: "Niets vragen en niets weigeren" en eveneens de raadgeving van de Apostel Paulus; Manducate quae apponuntur vobis.

Enige tijd later echter, werd er, terwille van zijn gasten, aan de soep en de schotel een beetje fruit of kaas toegevoegd, en in 1855 kwam er nog een tweede pietanza ter tafel, wanneer er enkele priesters bij hem kwamen logeren. Alleen de eerste schotel bevatte vlees en de tweede gekookte groenten ofwel sla. En wanneer de polenta de plaats van de soep innam, min of meer gekruid, dan diende die tevens als pietanza. Don Bosco was ook gewoon, degenen die het eten klaarmaakte te zeggen, dat zij prikkelende spijzen moesten vermijden, en hij scheen dat te doen om wille van de zedelijkheid.

Don Bosco gaf de voorkeur aan aardappelen, rapen en groenten, mits goed gekookt, hoe schraal dat ook was, en hij gaf als redenen op dat die beter waren voor zijn maag; en meer dan eens haalde hij het gezegde aan: "De mens moet eten om te leven en niet leven om te eten." Nu en dan probeerden zijn seminaristen hem te voorzien van voedsel dat beter was voor zijn wankele gezondheid; maar wanneer hij dat merkte, belaagde hij zich daarover en gaf hij de prefect van het huis opdracht, in de keuken te bevelen dergelijke attenties voortaan achterwege te laten. Zijn onverschilligheid ten aanzien van de kwaliteit en de bereidingswijze van de maaltijden was bewonderenswaardig. Het lekkerste vond hij nog datgene waar hij het minst van proefde. Nooit hoorde men hem over het eten klagen. Het gebeurde soms dat iemand anders na hem zich van zijn soep bediende, en na de eerste lepel er niet meer van at, omdat ze hem tegenstond, maar hij had ze dan, zonder zich daar iets van aan te trekken, opgegeten. Soms werden er hem eieren gebracht of andere levensmiddelen die op het punt van bederf waren en hij at er rustig van zonder dat men aan hem kon zien dat hij er iets van merkte. Hij had het vaste besluit genomen, nooit te zeggen: "Dat vind ik lekker, dat vind ik niet lekker." - Wanneer de soep evenwel te goed was, doordat er teveel vlees in was, of door de kruiding, zag men hem dikwijls water uit de karaf erin schenken, met de verontschuldiging dat hij ze wilde afkoelen, omdat ze te heet was. Ook het brood diende hem tot versterving en tegelijkertijd om de geest van zuinigheid te dienen. Hij had in huis een soort van broederschap gesticht, de broederschap van de broodkorsten, waarvan de leden zich hadden voorgenomen bij voorkeur al de resten van het brood te gebruiken die van de vorige maaltijd waren overgebleven, ook die van anderen alvorens een ander broodje te breken. En Don Bosco was de eerste onder hen om het voorbeeld te geven.

Hij at daarbij zo weinig dat het ons verwonderde hoe hij daarmee bij zoveel vermoeienissen op de been kon blijven. Zijn maaltijd was doodeenvoudig, alleen maar genoeg om in leven te blijven. Gevraagd, waarom hij zich aan een zo grote versterving onderwierp, antwoordde hij aan de schrijver van die herinneringen: "Met zoveel dingen die ik nog te doen heb, voor het grote en aanhoudende werk van mijn geest, zouden mijn

dagen gauw voorbij zijn, als ik niet op die manier te werk ging." En zo bleven zijn gewoonten zolang als hij leefde. Ook legde hij zich herhaaldelijk buitengewone verstervingen op. "Soms," zo vertelde ons Giuseppe Buzzetti, die alle, ook de geringste handelingen van Don Bosco gadesloeg, wanneer er in de keuken niets meer was voor het middag- of avondmaal, en er plotseling een of andere vriend van verre op bezoek kwam, ontzegde hij zichzelf de pietanza om ze helemaal aan zijn gast te geven. Maar hij wist dat met zoveel voorkomendheid en oprechtheid te doen, dat de gast er niet het minste erg in had, hoe de ander zich uitsloofde.

Ook bij het gebruik van drank was hij een toonbeeld van matigheid. De weinige wijn dronk hij propten stomachum, zoals de Heilige Paulus zegt, maar zo met water vermengd, dat de drank bijna heel zijn karakter verloor. Tot 1858 toe, en later, werd zijn kelder gedeeltelijk door de gemeente voorzien, die aan het Oratorio bijna iedere week een hoeveelheid achterbleven, en waarbij de witte en de rode, de zoete en de rinse en soms zelfs bruikbare en reeds verzuurde wijn door elkaar gemengd waren. En hij gebruikte die, hoewel hij afkomstig was uit een streek waar de wijn uitstekend was. Dikwijls vergat hij te drinken, verdiept in gedachten als hij was, en dan moesten zijn tafelburen zijn glas vullen. Soms vroeg hij, als de wijn erg goed was, onmiddellijk naar water om hem nog beter te maken, zoals hij zei. En glimlachend voegde hij eraan toe "Ik heb aan de wereld en de duivel verzaakt, maar niet aan de pompen," zinspelend op de instrumenten waarmee men het water uit de bronnen haalt. Bij iedere maaltijd dronk hij slechts één enkel glas.

Mgr. Giovanni Bertagna, die het innerlijke leven van Don Bosco zeer goed kende, verzekerde eens van hem: "In de matigheid was hij een zeldzaam voorbeeld; in zijn huis zocht hij nooit smakelijkheid; en het schijnt dat hij het zichzelf en de anderen wat beter had mogen veroorloven."

Maar Don Bosco had nu eenmaal zijn ideaal van volmaaktheid. Tegen 1860, toen hij verplicht geworden was in een betere voeding te voorzien voor degenen die bij hem inwoonden, at hij zonder bezwaar wat hem werd voorgezet. Toch hoorden we hem dikwijls uitroepen: "Ik had gehoopt dat in mijn huis allen zich tevreden zouden hebben gesteld met enkel soep en brood en hoogstens een groentegerecht erbij. Ik zie echter dat ik me vergist heb. Mijn ideaal was een Congregatie te stichten die ik als een model van soberheid bij mijn dood zou nalaten. Thans ben ik er echter van overtuigd dat mijn idee niet te verwezenlijken was. Duizenden oorzaken dwingen mij van lieverlede ertoe het voorbeeld te volgen van al de andere kloosterorden. Soep, twee gerechten en fruit. De Heilige Congregatie zelf zou de regels niet hebben goedgekeurd, daar zij te streng geweest zouden zijn in het begrenzen van de kwaliteit der maaltijden; en toch komt het mij ook thans nog voor dat men zou kunnen leven zoals ik in de eerste dagen van het Oratorio geleefd heb."

"En, hoe ongelooflijk het ook schijnt, toch werd er gedurende de eerste tien jaar van het Oratorio," zo verhaalde Don Giovanni Turchí, "in Turijn door sommigen verteld, dat Don Bosco zich met de mond wel arm voordeed, maar dat hij thuis veeleer een prinsheerlijk leven leidde. Ook waren er die niet zonder enige boosaardigheid durfden zeggen: "Don Bosco houdt zijn jongens kort, en intussen neemt hij het er maar goed van."

Zo waren er dan die de weelde van Don Bosco wilden kennen. De priester Stellardi was eens met enkele heren ten eten genodigd bij Graaf d'Agliano, en het gesprek kwam ook op Don Bosco. De geestelijke zei dat de maaltijden van Don Bosco waren zoals paste bij iemand die over veel geld beschikte. Van de aanzittenden waren sommigen het met hem eens, anderen niet. Sommigen zeiden dat Don Bosco allersoberst at; anderen daarentegen dat zijn tafel er zeer weelderig uitzag. Om een eind te maken aan de kwestie bood de geestelijke aan, dat hij eens onverwachts op bezoek zou gaan bij Don Bosco en hem verrassen op het oogenblik dat hij zich aan tafel begaf. En opeens verscheen hij op zekere dag in het Oratorio, kort voor het middaguur onder het voorwendsel dat hij iets te vragen had; en nadat hij een beetje met Don Bosco gepraat had, verzocht hij Don Bosco zo goed te willen zijn hem voor het middagmaal uit te nodigen, daar zijn zaken hem beletten om nog naar Superga terug te keren." - "Wel, heel graag," antwoordde Don Bosco, "maar laat ik dan eerst mijn moeder waarschuwen voor de eer die ons te beurt valt, want op het oogenblik kunnen we u niet onthalen in overeenstemming met uw waardigheid, en er is ook geen vlees, zoals u gewoon bent op uw tafel te zien verschijnen."

"Nee, doet u me een plezier, en zegt u er niets van in de keuken. Het is me voldoende als alles gewoon zijn gang gaat."

Na een beetje over en weer aandringen, begaf men zich dan eindelijk aan tafel. Don Bosco wendde zich tot moeder Margherita: "Ziet eens," zei hij tegen haar, "we hebben vandaag de priester Stellardi bij ons te gast."

"Dat had je me ook wel een beetje van tevoren kunnen zeggen; nu heb ik me daar helemaal niet op kunnen voorbereiden," zei Margherita.

"Maar hij wilde niets anders dan onze eigen maaltijd," riep Don Bosco glimlachend uit.

"Inderdaad," voegde de geestelijke daaraan toe, "ik ben er tevreden mee, te eten zoals Don Bosco eet."

"Dan moet het maar!" antwoordde moeder Margherita, die onmiddellijk de tafel in gereedheid bracht. De minestra was van rijst met kastanjes en maïsmeel. Don Bosco at met veel smaak, maar de gast proefde er slechts een halve lepel van en terwijl hij het gelaat afwendde bleek hij het voedsel met geen mogelijkheid zijn keel af te kunnen krijgen en zei: "Och, ik zal liever wat pietanza nemen."

Als eerste pietanza verscheen er een stuk kabeljauw ter tafel, bereid in een beetje allesbehalve fijne soort olie. Don Bosco ging rustig door met eten; maar de gast kon, bij het ruiken van de olie; een gebaar van afkeer niet onderdrukken en liet alles staan. De seminaristen, die mede aan tafel zaten en later dat tafereel beschreven, konden nauwelijks hun lachen inhouden. Als tweede gerecht kwam er een schaal met wat gekookte artisjok ter tafel, met zout toe bereid, en bij wijze van nage-recht een schuifje verse kaas. De geestelijke kon niets door zijn keel krijgen, en van het Oratorio begaf hij zich rechtstreeks naar de familie d'Agliano en zei: "In 's hemelsnaam, geef me wat te eten, want ik houd het niet meer uit van de honger. - En hij vertelde wat hem overkomen was, terwijl allen hartelijk lachten. Graaf d'Agliano kende Don Bosco en had intussen al een grapje gemaakt over de te verwachten teleurstelling van de priester, die gewoon was er in zijn huis een weelderige keuken op

na te houden met een keur van vlezen. Zodoende kon de geestelijke zich ervan overtuigen, en dat vertelde hij later ook op tal van plaatsen, dat de maaltijd van Don Bosco allesbehalve benijdenswaardig was.

Een andere vooraanstaande geestelijke was met een heel ander doel, maar in de overtuiging dat er enige waarheid school in wat men over Don Bosco vertelde, naar het Oratorio gekomen om ergens over te praten. Het was de kanunnik van de metropolitane kerk, Cesare Ronzini. Toen het etenstijd werd nodigde Don Bosco hem uit om mee te eten. Eerst verontschuldigde de kanunnik zich, maar tenslotte nam hij het aanbod aan. Zoals gewoonlijk was het maal eenvoudig en armelijk gekookte kool. Ter ere van zijn gast had Don Bosco echter voor een voorgerecht gezorgd. De kanunnik was zeer erkentelijk voor dat gebaar en toen hij afscheid nam zei hij tegen zijn gastheer: "Men had mij doen veronderstellen dat u er in het Oratorio een goede tafel op nahield; maar thans ben ik ervan overtuigd dat het daar wel heel anders mee gesteld is. - En terwijl hij hem met tranen in de ogen aankeek en hem herhaaldelijk de hand drukte, zei hij: "Och, Don Bosco! Ik ben gelukkig, zeer gelukkig."

Later had hij, terwille van enkele longlijders, wat meer vlees ook aan het avondmaal laten toevoegen. Dat was ook noodzakelijk voor degenen die zich aan de studie begaven en aan de vermoeienissen van hun priesterlijke ambtsuitoefening, en om tegemoet te komen aan degenen die van huis uit meer welgesteld waren en deel wensten uit te maken van de familie van het Oratorio. Ook had hij vastgesteld dat verschillende priesters en geestelijken die bij hem waren komen wonen, geprobeerd hadden verscheidene maanden lang volgens de voorschriften te leven, maar dat zij tenslotte zich hadden moeten terugtrekken en tot een andere orde waren toegetreden, daar zij zich aan die levenswijze niet konden aanpassen.

De soep en het brood waren echter steeds dezelfde als voor de jongens van het huis.

Niettemin hebben we hem dikwijls horen klagen over die overvloed van vlees, zoals hij het noemde, omdat hij opmerkte dat dat prikkelend zou kunnen werken. En het was in die omstandigheid, dat hij, zonder een argeloze bekentenis van zijn geest van boetedoening te willen afleggen, zei, dat hij zich steeds van het eten van vlees onthouden had, omdat hij bang geweest was dat dat de lustgevoelens zou kunnen aanwakkeren; en hij voegde er verwonderd aan toe: "Misschien zijn de anderen niet zo gevoelig als ik, en hoeven zij die voorzorg niet te nemen!"

En inderdaad onthield hij zich over het algemeen van vlees; ook scheen hij er als het ware een schrik voor te hebben en zoveel hij kon vermeed hij het te eten, onder het voorwendsel dat zijn veel te slechte tanden hem pijn deden en dat hij het niet kon kauwen. Maar wijl hij steeds angstvallig vermeed op te vallen, nam hij soms aan wat hem werd aangeboden. Wanneer men hem vroeg wat hij het liefst wilde hebben, zei hij altijd: "Voor mij is de portie vlees waar ik het meest van houd, de kleinste." - Een stukje ervan liet hij echter steeds op het bord liggen en het weinige dat hij at gebruikte hij steeds zonder zout. Alleen in de laatste jaren van zijn leven begon hij er vaker gebruik van te maken, onder aandrang van de herhaalde aansporingen van de doktoren.

Vermoeid door nachten die hij, zoals hij aan Mgr. Cagliero en en-

kele van zijn intieme vrienden toevertrouwde, slapeloos had doorgebracht met werken of door slapeloosheid of duivelse kwellingen, op van de inspanning; door uitputting overweldigd, viel hij soms na het ontbijt aan tafel in slaap terwijl hij op zijn stoel zat, maar zonder dat hij ergens tegen aanleunde liet hij het hoofd op de borst zinken. En dan verlieten de aanwezigen, terwijl ze "sst! sst!" tegen elkaar zeiden, op hun tenen de refter om hem niet te storen. Maar op dat uur nam hij nooit rust op bed, zelfs niet in de laatste periode van zijn leven. Dat was voor hem het zwaarste uur van de dag, omdat hij dan gewoon was Turijn in te gaan; om de weldoeners te bezoeken, dringende zaken af te handelen en te trachten steun voor zijn onderneming te verkrijgen. Gekweld door de slaap nam hij dan als gezelschap een of andere jongen die de stad goed kende met zich mee en zei tegen hem: "Breng me daar en daar heen; maar let een beetje op me want ik zou door de slaap overmand kunnen worden en struikelen. En met de hand op de arm van de jongen geleund, liep hij dan doezelend voort, alsof die beweging en dat ogenblik van lopend sluimeren voldoende voor hem was om te herstellen van de door slaapttekort opgedane vermoeienis.

Eens toen hij verschillende nachten slapeloos had doorgebracht en die voorzorg niet had genomen, bevond hij zich moederziel alleen op het kleine plein voor de Consolata, en wist bijna niet waar hij was en waar hij eigenlijk naartoe wilde. Een schoenmaker, die daar in de buurt woonde, kwam naar hem toe en vroeg wat hem scheelde; of hij zich niet wel voelde of wat ook.

"Nee," antwoordde Don Bosco hem, "maar ik heb slaap."

"Wel, kom dan maar met mij mee naar huis; dan kunt u een beetje slapen en dan kunt u verdergaan." Don Bosco nam het voorstel aan, ging het kleine winkeltje binnen, nam plaats op een krukje en sliep van half drie 's middags tot vijf uur. Toen hij opstond beklagde hij zich bij de schoenmaker erover dat die hem niet had wakker gemaakt: "Och," antwoordde de brave man, "ik zag dat u zo moe was, u sliep zo diep, tegen de muur geleund! Ik heb aanhoudend naar u zitten kijken, en dacht aan al de vermoeienissen die u moet hebben doorstaan!"

Soms gebeurde het dat hij zijn krachten voelde begeven. Dan ging hij een winkel binnen en vroeg de winkelier of hij een beetje mocht uitrusten. Als de winkelier hem kende bood hij hem onmiddellijk met alle liefde een stoel aan omdat hij de toestand wel begreep. Wanneer de winkelier geen bekende was, zei Don Bosco tegen hem, terwijl hij de gebruikelijke aanprijzing van zijn koopwaar van de man onderbrak, op verwouwelijke toon: "U kunt me een plezier doen door me hier een beetje te laten uitrusten; als u zo goed wil zijn me een stoel te geven." En dan zei de winkelier: "Zeker, zeker; maakt u het zich maar gemakkelijk." - Nauwelijks was Don Bosco dan gezeten of hij viel in slaap. Intussen kwamen en gingen de klanten, stomverbaasd daar een priester te zien zitten slapen. Enkele minuten waren echter voldoende om hem weer wat op te knappen en als hij dan met een woord van dank afscheid nam, vroeg de winkelier: "Neemt u me niet kwalijk, maar wie bent u eigenlijk?"

"Ik ben Don Bosco!"

"Maar waarom zegt u me dat dan niet? Wil u een kop koffie; wat wijn?" En die brave winkeliers waren dan dolblij dat zij dat kleine avontuurtje gehad hadden om over te kunnen vertellen.

Nooit dronk hij of at hij ook maar ergens een kruimeltje van buiten de uren van de maaltijd; met uitzondering van zijn laatste levensjaren, toen hij op order van zijn dokter, een beetje vermouth gebruikte voor de spijsvertering, voordat hij aan tafel ging; die kocht hij evenwel niet doch kreeg hij ten geschenke van de liefdevolle familie van de theoloog Carpano. Maar wanneer het hem niet werd aangeboden, vroeg hij er niet om. Zo gebruikte hij in die tijd ook een beetje kamilletee wanneer ze hem werd aangeboden; terwijl hij vele uren in de biechtstoel doorbracht. Hoewel hij vermoeid was en uitgeput door het vele bezoek; en soms al van zeven uur op, en zeer geplaagd door een hevige ontsteking in de mond; vroeg hij in de loop van de dag zelfs geen water, en wanneer zijn secretaris, Don Berto, er hem soms uit medelijden wat bracht; hem smekend er toch wat van te drinken alleen om hem een plezier te doen; dan nam hij er maar een paar slokjes van onder voorwendsel dat hij er zo van transpireren moest. Giovanni Bisio vertelde dat hij hem nooit een verfrissende drank had zien gebruiken; en dat hij, toen hem op een snikhete zomerdag een drank met stukjes ijs en citroen werd aangeboden, hij dat vriendelijk weigerde en zei: "Neem jij het maar." In zijn kamer wilde hij nooit wijn hebben; limonade of likeur; en wanneer ze hem als geschenk werden gegeven; liet hij het ofwel door allen gebruiken of door de zieken; ofwel hij liet het op zijn beurt naar zijn weldoeners brengen. Af en toe waarschuwde hij zijn leerlingen, seminaristen en priesters; die dikwijls gevaarlijke lekkernijen niet bij zich te houden; en ook werd hij niet moe dergelijke vermaningen te herhalen en hij strafte ook degenen die het gebod overtraden. Wanneer hem in gastvrije huizen wijn werd aangeboden, sloeg hij die op een beminnelijke manier af; hetzij onder het voorwendsel dat hij er hoofdpijn van kreeg, hetzij met een andere verontschuldiging.

Hij wilde het vieruurtje afschaffen met wijn, fruit of andere eetwaar, zeggende dat venter aingulsliongi nit mentem tenuem. Hij gebruikte nooit een maaltijd tussen het middag- en het avondmaal; noch thuis noch bij iemand anders, noch waar ook waar men hem uitnodigde, hetzij hij er alleen of samen met zijn jongens heenging. In zulke omstandigheden, wanneer hij alleen was en de uitnodiging een buitengewoon geval was; stelde hij zich tevreden met zich in een nuttig gesprek te verdiepen met de personen van het huis. Wanneer zijn jongens hem vergezelden, beijverde hij er zich voor dat zij en de gastgever het naar hun zin zouden hebben, volgens gepaste normen; maar hijzelf gebruikte niets; als reden aanvoerend dat hij met hen in de weer was. In het uiterste geval beperkte hij zich tot een paar teugen met water vermengde wijn, om enigermate tegemoet te komen aan de hoffelijkheid van de anderen. "In zoveel jaren dat ik bij hem leefde," zegt Don Rua, "herinner ik me hem slechts eenmaal in de tijd van de wijnoogst enkele druiven buiten de maaltijd te hebben zien gebruiken, en toen ook veeleer om zijn jongens aan te moedigen die hij met opzet had aangespoord naar de buiten te gaan."

Over eten of drinken sprak hij nooit; en door zijn voorbeeld en door zijn raadgevingen bracht hij ook de jongens van dergelijke gesprekken en verlangens af. Aan grote maaltijden, waar hij gedwongen was aan te zitten, nam hij met evenveel eetlust deel als aan de eenvoudige maaltijden in de refter van het Oratorio. Allen zagen dat hij at uit noodzaak. Steeds was hij zeer matig en hij vermeed alle slokkerigheid. Wie vele jaren lang bij hem aan tafel zaten kunnen getuigen dat hij als het ware verstrooid at, steeds verdiept in andere dingen; zonder onder-

scheid te maken tussen de ene spijs en de andere. Het gebeurde wel dat hij zich aan tafel afvroeg of hij reeds van het tweede gerecht genomen had of alleen maar van het eerste; en ook wanneer men door een of andere omstandigheid onmiddellijk na tafel te spreken kwam over wat er was opgediend, wist hij er werkelijk niets van te zeggen. Hij had zich aangewend zijn smaakzin te beteugelen, zozeer dat hij de prikkel ervan welhaast verloren had.

Toen hij eens in een parochie op het platteland een retraite gepreekt had, kwam hij tegen het einde daarvan; op een avond laat uit de biechtstoel, en keerde terug op de pastorie toen allen, de pastoor inclus, al naar bed waren. Hij merkte dat hij honger had en ging naar de keuken om te zien of er iets te eten was. Bij het licht van een klein lantarentje, dat daar brandde, zocht hij of er nog een bordje minestra was overgebleven en zag een pannetje op het fornuis staan boven de koude as. In de veronderstelling dat de soep daarin zat, nam hij het van het fornuis af, zocht een lepel en at rustig op wat hij voor het restje van een meelsoep hield. Hoe groot was de volgende morgen niet de stomme verbazing van de keukenmeid toen zij, op zoek naar de stijfsel die ze had klaargemaakt om te stijven, die nergens meer kon vinden. - De brave vrouw bleef erover jammeren. En de pastoor, die intussen een vermoeden gekregen had, ondervroeg Don Bosco en hoorde tot zijn grote verwondering dat die er niets van gemerkt had een portie stijfsel op te eten. De pastoor sprak nog dikwijls over dat geval, wanneer hij voor zijn vrienden de bewonderenswaardige verstorvenheid van de dienaar Gods beschreef.

Het lag zover buiten de bedoeling van Don Bosco, zijn verhemelte te strelen dat hij, evenals de heiligen, een soort van zelfverwijtscheen te voelen telkens wanneer hij aan tafel moest gaan. Verscheidene malen deed hij als degenen die zich beledigd schijnen te voelen omdat zij zich aan een dergelijke noodzaak moeten onderwerpen, en zei; "Wat een vernedering dat de mens iedere dag verplicht is zich met stof-felijk voedsel te voeden."

En dikwijls zei hij: "Er zijn twee dingen waar ik afstand van zou willen doen: slapen en eten." - Dikwijls was het nodig dat iemand hem aan de tijd van de maaltijd herinnerde, die hij anders zou vergeten zijn.

Niet zelden wist hij ook niet meer of hij ja dan neen al gegeten had. Soms ging hij 's morgens de stad in en als hij dan tegen twee uur in de namiddag weer thuiskwam, zette hij zich aan zijn schrijftafel. Margherita, die in de mening verkeerde dat hij bij een of andere wel-doener gegeten had, had al opgeborgen wat zij eerst had klaargezet, de tafel opgeruimd en het vuur laten uitgaan. Als hij dan tegen vier uur zijn gedachten niet meer bij zijn geestelijke werkzaamheid kon houden, zijn blik vertroebelde en zijn krachten verminderden, legde Don Bosco de pen neer en dacht: "Maar, hoe komt het toch dat ik zo draaiërig word in mijn hoofd? Zou ik wat mankeren?" Dan begon hij zich een beetje te vertreden om op verhaal te komen. Maar aangezien hij zich nauwelijks nog staande kon houden, riep hij zijn moeder.

"Heb je iets nodig?" vroeg Margherita die in de deuropening verscheen.

"Ik voel me zo zwak; mijn hoofd draait helemaal; ik voel me een beetje ziek.

"Waar heb je vandaag gegeten?"

"Wat een vraag! Thuis natuurlijk! Bent u dat vergeten?"

"O, maar toch beslist niet thuis; dat verzeker ik u "Waar dan?"

"Waar dan? Je hebt natuurlijk helemaal niet gegeten; vanmiddag was je er niet en ik heb de soep tot twee uur warm gehouden. Ik dacht dat je ergens gegeten had."

"O, dan begrijp ik, waarom ik me zo raar voel. - En lachend haastte moeder Margherita zich dan, de soep op het vuur te gaan zetten.

Don Reviglio vertelde dat hij, toen hij al pastoor in Turijn was, op zekere dag het Oratorio binnenkwam, terwijl Don Bosco op zijn eentje zat te eten om vijf uur 's middags, na verschillende uren aan tafel te hebben zitten werken. Hij had een schotel deeg voor zich staan, en at alleen wat armelijk klaargemaakte bonen, en dat was zijn hele maaltijd, zodat Reviglio zelf er het hart van in was.

Bij het avondmaal was hij gewoon wat minder te gebruiken dan bij het middageten, om met zijn voorbeeld te leren wat hij ook aan zijn jongens voorhield: 's avonds de maag niet te overlasten. Dikwijls gebeurde het hem dat hij zeer laat at, vooral 's zaterdags, op de vooravond van de feestdagen en bij gelegenheid van de oefening voor een goede dood. Zolang zijn moeder leefde, was zijn maaltijd doorgaans warm, en enkele zeldzame keren voedzamer dan gewoonlijk. "Eén keer," vertelde Don Ascanio Savio, "maakte Margherita, toen ze zag hoe uitgeput haar zoon was, een minestra voor hem klaar met een eierdooier erin. Maar toen hij zag dat ook ik nog erg moe was, deelde hij ze met mij." - Toen zijn moeder er niet meer was, zette de niet steeds zorg-zame kok een minestra groentesoep voor hem apart die ongeveer vier uren lang gekookt had, en Don Bosco stelde zich tevreden met die soep, die tot een brij geworden was en dikwijls veel te zout. De pietanza van gebakken groenten en gekookte ribbetjes, was niet alleen onsmakelijk maar zo, dat men ze beter kon teruggeven. Wij herinneren ons nog dat hij, zoals steeds tevreden en zonder om iets anders te vragen, de korsten van die pastei of van de rijst verwijderde die veel te hard gebakken waren; dikwijls begon hij onder de harde kost te vissen en at dan die koude en korstige spijs op zonder enig teken van afkeer te geven. Tegelijkertijd sprak hij over nuttige dingen die inderdaad niets met het avondmaal te maken hadden, met enkele van zijn seminaristen en priesters, die zich bij hem gevoegd hadden om hem op dat late uur gezelschap te houden, en zonder nog te denken aan het te verrichten werk, terwijl zij hem toch zo vermoed zagen. Zij zouden wel graag iets anders voor hem klaar gemaakt hebben, maar hij wenste geen voorrechten, op zijn bevel was de kok al gaan slapen en het vuur in de keuken was gedoofd. Als iemand voorstelde, een ei voor hem te bakken, antwoordde hij onveranderlijk: "De soep die de jongens krijgen is ook voldoende voor mij," of: "Als die maaltijd voldoende is voor de anderen, waarom zou hij dan niet voldoende zijn voor Don Bosco?" En hij weigerde alle andere dingen, ongeacht de vele uren in de biechtstoel doorgebracht, en de H,Mis en de preek die hem de volgende dag zouden verplichten tot elf of twaalf uur nuchter te blijven.

's Avonds was hij de laatste die zich in zijn kamer terugtrok nadat hij een bezoek gebracht had aan de slaapzalen, nadat hij zich even had opgehouden om enkele schikkingen te treffen voor de goede loop van

zaken in huis of om een toespraak te houden tot de seminaristen. Alleen op zijn kamer, bracht de gedachte aan God hem dikwijls buiten zichzelf en in een staat van verdoving. Hij vertelde ons: "In de jaren 1850, 51 en 52 klom ik, na de hele zaterdag door gewerkt en biechtgehoord te hebben, en na de jongens, die in de refter werkten na het avondmaal, of aan de seminaristen na de gebeden; wat verteld te hebben, tegen elf uur naar zijn kamer. Op het balkon bleef ik naar de onmetelijke ruimte van het uitspansel kijken; oriënteerde me op de grote beer, vestigde mijn blik op de maan, vervolgens op de planeten, daarna op de sterren; en ik dacht na, beschouwde de schoonheid, de grootsheid, de veelheid van de sterren, hoever zij van elkaar verwijderd waren. Ik dacht aan de afstand tussen mij en hen. Ik gaf mij over aan die gedachten en steeg tot in de nevelen en nog verder. En wanneer ik dan bedacht dat de uiterste ster van de uiterste nevelvlek, en dat elk daarvan, die met miljoenen die groep vormden, als een centrum kon zijn, vanwaar men een zelfde schouwspel zou kunnen genieten waarvan men op aarde geniet, van welk punt af men de blik in een serene nacht ook laat ronddwalen, kwam ik zo onder de indruk, dat ik door een duizeling bevangen werd. Het heelal scheen mij zo iets groots; zo iets goddelijks, dat ik de aanblik ervan niet kon verdragen, en mijn enige redding was zo gauw mogelijk mijn kamer binnen te vluchten." Op dat ogenblik hielden al de jongens de adem in van verrassing, afwachting wat Don Bosco nog meer zou zeggen; en na een korte pauze hernam hij: "en me te gaan verbergen onder de lakens." - Bij die wending begonnen de jongens te lachen en Don Bosco besloot: "Alleen daaronder, in dat holletje, kwam ik me niet zo klein en minderwaardig voor."

Don Bosco was van de wondere sterrenwereld vaak zozeer onder de indruk dat hij dikwijls met zijn vrienden over de enorme afstanden sprak tussen ons en de meest nabije sterren en vervolgens over de sterren die van de aarde verst verwijderd zijn en toch nog zichtbaar, en over hun geweldige omvang. En men berekende dan de tientallen miljoenen jaren die we nodig zouden hebben om met de lichtsnelheid van driehonderdviertig kilometer per seconde bepaalde sterren te bereiken. "Ons verstand kan dat niet volgen," riep hij uit, "en men kan zich geen voorstelling vormen van een dergelijke afstand. Hoe wonderbaarlijk is toch de almacht van God!"

Met dergelijke verheven gedachten trad hij de kamer in; maar hij begaf zich niet te ruste tenzij hij er door vermoeidheid toe gedwongen werd. Soms wierp hij zich, gekleed als hij was, en zonder dat hij er erg in had, op het bed en bleef zo tot de morgen liggen slapen. Dikwijls echter werd hij door slapeloosheid gekweld en gedurende die enkele uren bleef hij dan biddend in bed liggen, en dacht na over zijn plannen en over de manier om ze te verwezenlijken. Maar 's nachts was zijn manier van doen al niet anders dan overdag. Wanneer iemand die in de kamer naast de zijne sliep, een kreet hoorde en in de vrees dat Don Bosco ziek geworden was, dikwijls onverwacht en op zijn tenen de kamer binnenkwam, zag hij hem op bed liggen, ingesluimerd, met het hoofd een beetje opgeheven, de handen op de borst gevouwen, helemaal zoals de lichamen der heiligen die behouden zijn gebleven en ter verering van de gelovigen in hun glazen kisten bewaard worden. Wijzelf en vele anderen kunnen hiervan getuigen.

H O O F D S T U K X I X

HOE DON BOSCO AL ZIJN ZINTUIGEN STRENG IN BEDWANG HOUDT
- VERSTERVING IN HET SPREKEN, LUISTEREN EN WERKEN - EEN
 PRACHTIGE LOFREDE OP DON BOSCO, GESCHREVEN DOOR MGR.
 CAGLIERO - BUITENGEWONE EN GEHEIME BOETEDOENINGEN VAN
DON BOSCO - HIJ STAAT ZE NIET TOE AAN ZIJN LEERLINGEN -
 ZIJN SMARTELIJKE EN AANHOUDENDE ZIEKTEN

De houding van Don Bosco verried steeds zijn grote ingetogenheid en strenge levenswijze. Men zag hem altijd flink rechtop, ook wanneer hij knielde. Als hij zat, sloeg hij nooit het ene been over het andere; nooit leunde hij tegen de rug van stoel of sofa; wanneer hij niet schreef, hield hij de handen op de borst gevouwen. Nooit zag men hem een gemakkelijke houding zoeken of op een sofa liggen, tenzij hij daartoe verplicht werd door ernstige ziekte. Als hij zat was zijn houding zo waardig dat zij eerbied afdwong. Wel duizendmaal werd hij verrast, zowel overdag als 's nachts; ook werd hij gadeslagen door de kier van de deur, terwijl hij op zijn eentje zat te werken of medateerde; en steeds moest men zijn ingetogenheid bewonderen, die niet groter had kunnen zijn. Zo ook was zijn verschijning wanneer hij stond of liep. Nooit leunde hij op de arm van een ander, ook niet toen hij al een dagje ouder was, behalve in de gevallen dat hij, door gebrek aan krachten, dreigde te vallen. En zo zocht hij dan steun, doch alleen voor enkele ogenblikken. Slechts één keer in de loop van vele jaren, toen hij eerst de arm geweigerd had van iemand die hem die had aangeboden, omdat hij hem zo moeilijk voort zag strompelen, vroeg hij erom en steunde erop, daar hij anders zeker op de straatstenen zou zijn neergevallen. Maar zolang als hij kon hield hij zich, met de armen op de rug gevouwen, zelf in evenwicht.

Dat die manieren van doen van hem ingegeven werden door de deugd van matigheid, wordt bewezen door de vermaningen die hij tot zijn jongens richtte, om niet de kleine verstervingen te verwaarlozen, die gelegen zijn in het rustig en ingetogen zijn bij het bidden, zitten, studeren, wandelen, en door zijn vastbeslotenheid, die hij zijn hele leven lang beoefende en nimmer schond, om niet toe te geven aan de verlangens van zijn zintuigen.

Gezeten op een eenvoudige, ongemakkelijke vouwstoel, hoorde hij de biecht van de jongens, steeds zonder steun en met de handen omhoog-

heven om zijn gezicht en dat van de penitent te bedekken met de witte zakdoek. In de winter onderging hij die lange uren in de ijsskoude omgeving van het koor en van de sacristie, en 's zomers benam de uitwasing van zoveel jongens die hem omringden hem bijkans de adem. Door de grote menigte interne en externe jongens hoeft het geen verwondering te wekken dat hij geplaagd werd door een overvloed van bepaalde insecten. Maar hij verdroeg dat alles met onverschilligheid, zonder te laten blijken dat hij er last van had.

Toen hij later naar de kuststreek ging en in de biechtstoel zat, waren zijn gezicht en handen overdekt met muggebeten, en terwijl de penitenten met de zakdoek de insecten van zich afhielden, liet Don Bosco hen rustig bijten; en toen hij daarna aan het avondmaal zat en zijn handen vol muggebeten zag, zei hij schertsend tegen de Oversten van het huis: "Kijk eens, hoeveel de muggen van Don Bosco houden!" Door dezelfde oorzaak kwam hij op een morgen zijn kamer uit met een vreselijk gezwollen en bloedend gezicht. Velen die hem tegenkwamen, beklagden hem, maar hij verloor geen ogenblik zijn goede humeur.

Hij was uiterst geduldig in het verdragen van de onaangenaamheden van de seizoenen en hij spoorde zijn zonen aan ze uit Gods handen te aanvaarden als bronnen van verdiensten. Hij had verschrikkelijk veel last van koude voeten, en toch wilde hij nooit van een verwarmde kachel gebruikmaken.

Allen merkten voortdurend zijn verstorvenheid op in het spreken. Steeds gematigd, sprak hij rustig, langzaam en met vriendelijke ernst. Hij vermeed alle nutteloze woorden; hij had een afkeer van onbenullige praatjes, van al te drukke manieren en van toornige en opgewonden uitdrukkingen. Hij sprak weinig, schonk gewicht aan ieder woord, dat nooit zijn uitwerking miste, omdat het steeds onderrichtend en opbouwend was. Wanneer hij soms iets zei dat van onderhoudende of grappige aard was, om zichzelf of de anderen op te beuren, deed hij dat steeds met grote gematigheid en kruide het telkens met een volkomen geestelijke overweging. Op die manier hield hij zijn manier van spreken in bedwang, die nooit tot wrangheid daalde en zeker nooit in strijd was met de priestertelijke waardigheid. Hij kon nooit hebben dat de liefde geweld werd aangedaan en een van de vermaningen die hij het vaakst herhaalde was juist dat men ieder onbeleefd gebaar of woord diende te vermijden. Hij duldde geen gemopper, en zonder dat de deelnemers aan het gesprek er erg in hadden bracht hij het gesprek handig op een ander onderwerp. Hij sprak soms langdurig in gevallen waarin dat nodig of gepast was, doch wanneer er geen bijzondere reden toe was, wist hij het stilzwijgen te bewaren, in het bijzonder om zich aan zijn bezigheden te wijden.

Uiterst gematigd toonde hij zich ten opzichte van personen die, met of zonder opzet, hem hinderden of onrechtvaardig bejegenden. In die gevallen waren de woorden van Don Bosco zachtmoediger en beminnelijker, naar gelang die van de wederpartij bitterder en brutaler waren. "Ik herinner me," verklaarde Mgr. Cagliero, "dat, toen zo iemand eens op de trap driftig en ongepast tegen hem uitviel, hem door zijn opgewekte antwoorden en beminnelijke manier van doen, bedaarde en hem zijn verontschuldigen aanbod in tegenwoordigheid van onze jongens zelf." Soms, wanneer hij niet in staat bleek, zijn tegenstander te overtuigen, deed hij er volkomen het zwijgen toe.

Die gematigdheid kenmerkte hem eveneens wanneer hij beledigende brieven ontving. Gewoonlijk gaf hij er geen antwoord op of doorgaans een antwoord dat een en al beminnelijkheid was. Hoe dikwijls veranderden de beledigers daardoor niet in weldoeners!

Wie zich niet voldoende kalmte kon opleggen bij zijn reacties, voegde hij de vermaning toe: "Schrijf geen beledigende dingen: Scripta manent!"

"Ik raad u ten stelligste aan," zei hij dikwijls tegen de zijnen, "in uw manier van spreken alle bitterheid en bitsigheid te vermijden: gij moet elkander als goede broeders ontzien."

Een priester wenste een boekje uit te geven over onderwijs en opvoeding en kwam hem richtlijnen en raad vragen.

Er is één regel, die ik je in het bijzonder onder het oog zou willen brengen!" antwoordde hij, "doe geen afbreuk aan de naastenliefde," - Zijn gematigdheid blijkt uit zijn geschriften, waaruit alles spreekt van kalmte en klaarheid, zonder zweem van bitterheid.

Hij beteugelde de natuurlijke neiging om dingen te zien of te weten die hem niet aangingen. Hoewel hij over een uitmuntende smaak beschikte bij het beoordelen van kunstwerken, liet hij zich niet door nieuwsgierigheid ertoe drijven monumenten, paleizen, kunstverzamelingen en musea te bezoeken. Waar hij zich ook bevond, de ogen had hij doorgaans neergeslagen, zodat hij de mensen niet zag, ook niet wanneer ze hem groetten. Het was een moeilijke versterving voor hem, af te zien van het lezen van boeken die zijn verlangen opwekten naar wetenschap, literatuur of geschiedenis. En toch, om zich te wijden aan de liefdewerken die de goddelijke Voorzienigheid hem had toevertrouwd, onthield hij er zich bijna altijd van, tenminste als de lectuur niet strikt noodzakelijk was. Zelden las hij kranten of liet hij ze zich voorlezen en alleen wanneer zij berichten behelsden over een of ander voor de katholieke Kerk roemvol of betreurenswaardige gebeurtenis, of wanneer die berichten rechtstreeks zijn Instituten betroffen. Af en toe vroeg hij echter dat iemand hem het belangrijkste zou vertellen van wat er in de kranten stond, vooral in perioden van grote politieke troebelen, en dat deed hij dan om anderen een richtlijn te kunnen geven bij het beoordelen van bepaalde gebeurtenissen en om niet helemaal ontwetend te zijn als er over zulke dingen gesproken werd in gezelschappen, waarin hij in zijn omstandigheden uiteraard te verkeren kwam. Het was evenwel duidelijk dat hij er niet op gebrand was dat allemaal te weten. Nooit wilde hij kranten die niet degelijk katholiek waren; zijn leerlingen vermaande hij met aandrang zich te onthouden van ijdele nieuwsgierigheid om boeken of kranten te lezen die zonder nut waren voor hun eigen levensstaat.

Hij gebruikte geen snuiftabak hoezeer hij hem ook nodig had voor de pijn in de ogen en aanhoudende hoofdpijn; kwalen, veroorzaakt door het bloed dat hem naar het hoofd steeg tengevolge van zijn veelvuldige en ernstige bezigheden. Toen de dokter hem aanried snuif te gebruiken, bewaarde hij er een heel klein beetje van in een microscopisch kartonnen doosje dat hij van vrienden gekregen had, en waar hij nauwelijks met twee vingers in kon; maar doorgaans vergat hij er gebruik van te maken of nam er slechts zelden een vleugje van. Meestal nam hij er genoeg mee het poeder bij de neus te brengen en er de geur van op te snuiven om wakker te blijven door het niezen. Hij gebruikte het doosje ook onder het gesprek of op reis om zijn vrienden, zoals hij zei, een

snuifje aan te bieden wanneer dat gepast leek, of aan medereizigers, zodoende de weg vrij makend om een gesprek aan te knopen; vooral deed hij dat om degenen die niet erg godsdienstig waren een hartig woordje toe te voegen. Daardoor diende het doosje soms als lokaas om zielen te vangen voor God. Een heel enkele keer bood hij een van de jongens een snuifje aan, met de woorden: "Neem, dat jaagt alle slechte gedachten weg!" Hij gebruikte zo weinig snuif dat de theoloog Pechenino, die er hem steeds van voorzag, het snuifdoosje slechts één keer per jaar hoefde bij te vullen. Wanneer iemand anders er hem een aanbod, stopte hij schertsend zijn pink in de snuifdoos en snoof aan zijn duim. En intussen vermaande hij zijn leerlingen, geen tabak te gebruiken zonder voorschrift van de dokter en hij verbood allen beslist het roken, hij stelde die gewoonte zelfs als een beletsel om in het Oratorio en in de Congregatie te kunnen worden opgenomen.

Nooit rook hij aan bloemen. Wanneer een van de jongens er hem een gaf, nam hij ze aan en bedankte ervoor; glimlachend bracht hij ze dan bij zijn neus, trok de neusgaten samen en blies over de bloem heen, in plaats van de geur ervan op te snuiven; dan riep hij uit: "O, wat een heerlijke geur, wat een fijn parfum heeft die mooie bloem! Hetzelfde deed hij wanneer hij van goedgezinde lieden bloemen ten geschenke kreeg, om degenen die ze hem aanboden een genoeg te doen; maar hij zond ze dan meteen naar de kerk voor het altaar van Onze-Lieve-Vrouw.

Hoewel erg op reinheid gesteld gebruikte hij bij het wassen geen toiletzeep, en hij placht de seminaristen, priesters en koadjuteurs aan te raden geen parfum te gebruiken, dat alleen de ijdelheid dient.

Zo ging hij ook nooit baden, zelfs niet in het heetst van de zomer, en zelden deed hij het alleen nog maar op aanraden van de dokters. Hij ontzegde zich het eenvoudige genoeg van een wandeling, hoewel hem was aangeraden dat iedere dag te doen, daar het goed zou zijn voor herstel van zijn wankele gezondheid. Maar, trouw aan de besluiten die hij bij zijn priesterwijding genomen had, verliet hij het huis alleen om een zieke te bezoeken, om naar een of ander ziekenhuis te gaan of om hulp te zoeken voor zijn jongens. Ook verliet hij het huis om een rustige plaats te zoeken, waar hij kon arbeiden aan zijn correspondentie en aan de werken die hij wilde uitgeven; iets wat hem moeilijk viel in het Oratorio, waar hij door zovelen lastig gevallen werd. En als hij uitging deed hij zich steeds vergezellen door een van de coadjuteurs of van de jongens en onderweg voerde hij dan nuttige en leerzame gesprekken.

Als hij op reis was, rustte zijn geest nooit; hij verbeterde drukproeven, las brieven en maakte aantekeningen voor de beantwoording ervan, bad of medateerde.

"Op zekere dag," zo vertelde Don Rua, "moest ik hem vergezellen op de treinreis van Troffarello naar Villastellone. Toen we het station naderden hoorden we aan het gefluit van de trein, dat die juist vertrok. Zonder een spier van zijn gezicht te vertrekken, haalde Don Bosco een dik schrift uit zijn tas, begaf zich te voet op weg, en met het potlood in de hand, sloeg hij geen oog meer van de vellen op voordat hij in Villastellone gekomen was. Daar zei hij tegen me: Feitelijk is het toch waar dat niet iedere tegenspoed kwaad hoeft te zijn; als we de trein gehaald hadden, had ik niet dat hele geschrift kunnen verbeteren,

Ik heb het nu klaar en ik kan het laten drukken." Zo deed hij steeds als hij op reis was, en wanneer hij het geschrift niet goed meer zien kon, begon hij gewoonlijk een stichtelijk gesprek.

Men zou gezegd hebben dat een wandeling naar buiten, die hij met zijn jongens ondernam, of de wandelingen die hij in de eerste jaren van het Oratorio met hen maakte in de heuvels rond Castelnuovo, een hele opbeuring voor hem moest betekenen. Maar al was het voor de anderen een ontspanning, voor hem was het een bron van een hele reeks bekommernissen, vermoeienissen en grote zorgen, daar hij aan alles en allen moest denken. Maar het werden steeds ware missietochten, zowel voor de leerlingen als voor de dorpen waar zij doortrokken.

Hij onthield zich steeds van ieder soort van verpozing. Hij nam nooit deel aan openbare vermakelijkheden, voorstellingen van welke eerbare aard ook: militaire parades, feestverlichtingen, intochten van vorsten in de stad, hoewel hij verschillende malen daartoe werd uitgenodigd. Hoezeer hij de ogenlust ook wenste te versterven, toch stond hij vuurwerk toe ter ontspanning van de jongens. Wanneer hij zich echter op de speelplaats bevond, keek hij er niet naar om, en als hij in zijn kamer was, dacht hij er niet aan op het balkon te gaan kijken. Als men hem vroeg toch te komen zien, verontschuldigde hij zich met te zeggen, dat zijn ogen niet goed tegen die al te snelle lichtvonken konden en dat ze hem pijn deden. Wij herinneren ons, dat de hele omgeving van het Oratorio op zekere avond kunstmatig verlicht was. En hij bleef toen meer dan een uur lang in de buurt van een venster staan, zodat de jongens hem konden zien; maar hij keerde steeds de rug naar die kant, waar het licht het felst en het meest gevarieerd was. Enkele malen in de loop van het jaar was hij aanwezig bij de toneelvoorstellingen van het Oratorio; maar hij nam daaraan deel om de jongens aan te moedigen en te onderrichten, om hen een plezier te doen en hun ijver aan te wakkeren, om hun te laten zien dat vroomheid geen vijand is van gepaste vrolijkheid, om de aanzienlijke personen die uitgenodigd waren gezelschap te houden en eer te betuigen, maar hijzelf schiep er geen behagen in. Hij vond het allemaal aardig, klapte ook in de handen, maar wij hebben waargenomen dat zijn rustige blik niet op het toneel en de spelers gericht was. En wanneer hij overigens niet gevraagd was om aanwezig te zijn, gaf hij er de voorkeur aan zich in de eenzaamheid van zijn kamer terug te trekken.

Het was bewonderenswaardig zoals hij de driften volkomen beheerste en meester was over de roerselen van zijn gemoed. Alle opwellingen van sympathie, gevoeligheid, toorn en afkeer wist hij te matigen en te onderwerpen aan het gezonde verstand en aan de leringen van het geloof. Al die gevoelens wist hij uitsluitend tot Gods meerdere eer te leiden. Allen die hem van nabij kenden moesten hem bewonderen. Dat buitengewoon en ernstig leven werd bij hem tot niets zo natuurlijks dat het hem grote moeite gekost zou hebben anders te doen. Hij bezat sommige gewoonten in een heldhaftige mate.

Nu een blik op zijn bezigheden. Nooit zag men hem ook maar één ogenblik werkloos. Als hij sprak over de inspanning en het werk en antwoord gaf aan wie hem vroegen hoe hij het kon volhouden, zei hij: "God heeft mij de genade gegeven de arbeid en de inspanning niet als een last te beleven maar steeds als een ontspanning en troost."

In 1885 bleef hij verscheidene weken lang van 's morgens vroeg tot 's avonds in zijn kamer opgesloten, zoveel brieven had hij die een

eigenhandig antwoord van hem vergden, Men vroeg hem:: "Verveelt die een-tonige bezigheid u niet? Moet ge er nooit even uit om een luchtje te scheppen?" - "Och kijk," antwoordde hij, "ik doe dat met het grootste plezier van de wereld. Er is niets dat me meer voldoening geeft dan dat.

En zo antwoordde hij dikwijls, wanneer men hem nu eens om zijn eindeloze uren in de biechtstoel beklagde, dan weer om de preken, om de loterijen, om het werk voor zijn boeken en om de andere veelvuldige werkzaamheden; "Er is niets dat me meer voldoening geeft dan dat."

"Het lijden," zo schreef Don Bonetti, "verschafte hem een bijzonder grote vreugde, die van zijn gezicht afstraalde. Daarom liet hij nooit na het lijden tegemoet te treden. Nooit zag hij van een arbeid af, hoe onprettig of vermoeiend ook. Hij liet blijken dat het hem meer moeite kostte zo een werk te laten dan het uit te voeren.

Mgr. Cagliero schreef: "Ik en al mijn medebroeders zijn ervan overtuigd dat onze beminde vader het mogelijke deed zijn zucht naar versterking, zijn onthouding en boetedoeningen voor de buitenwereld te verbergen. Hij wilde het ons laten voorkomen alsof zijn deugd gewoon en de eigenschap van elke voorbeeldige priester was, en niemand hoefde er afschrik van te hebben. Zo vervulde hij anderen met de moed en hoop hem te kunnen navolgen, terwijl bij hem wankele gezondheid gepaard ging met nog onbekende ongemakken, met het afstand doen van de goede dingen der wereld, met de harde armoede, dat vooral gedurende de eerste vijfentwintig jaren van zijn Oratorio. Daarbij kwamen nog de schaarse maaltijden, de ontbering van genoegens, van ontspanningen en verstrooiingen en van velerlei genoegens des levens en dan bovenal de aanhoudende vermoedissen van geest en lichaam; wij mogen in alle waarachtigheid aannemen dat Don Bosco een verstorven en boetvaardig leven geleid heeft, dat slechts is weggelegd voor die zielen die tot de grootste staat van volmaaktheid en heiligheid gekomen zijn. Al die verstervingen waren bij hem zo vanzelfsprekend en natuurlijk, dat wij de overtuiging waren toegedaan dat de dienaar Gods de deugd van matigheid tot in het heldhaftige beoefende.

Die verzekering van Mgr. Cagliero is juist, en wij mogen aannemen dat Don Bosco ook buitengewone boetedoeningen in praktijk bracht. Wij hadden dat reeds vermoed toen hij op zekere dag tegen ons zei dat hij, om van God een bijzondere en noodzakelijke gunst te verkrijgen, zijn toevlucht had moeten nemen tot middelen die daarmee in overeenstemming waren en dat hij zijn doel bereikt had. Hoezeer wij ook aandrongen, hij wilde ons niet zeggen welke middelen dat geweest waren. Men hoeft ook niet te verzwijgen hoe hij, die anders in heel zijn houding zo beheerst was, af en toe even de schouders optrok, alsof hij een voorwerp in zijn zij voelde dat hem ongemak of pijn veroorzaakte. Een klein irriterend haren boetkled, dat helemaal niet opviel, was gemakkelijk gemaakt; en Don Bosco had een zeer gevoelige huid. En die overtuiging hebben wij na dertig jaar en meer niet kunnen laten varen. Carlo Gastini die zijn bedplacht op te maken, vond op een morgen, onder het laken verborgen, over de matras tal van kleine stukjes ijzer verspreid, die daar zeker door Don Bosco vergeten waren, in de haast om op te staan en naar de kerk te gaan. De jongen stond daar verder niet bij stil en legde de stukjes ijzer op het tafeltje, en zei er niets van tegen Don Bosco. De volgende morgen vond hij die stukjes niet meer en gedurende de verschillende volgende maanden waarin hij tot taak had dat vertrek op orde te houden,

verschenen ze ook nietmeer. Don Bosco sprak er niet over, en pas na vele jaren dacht Gastini over die zonder-linge ijzerstukjes na en begreep toen pas waartoe zij hadden moeten dienen.

Het gebeurde ook, zo vertelt Mgr. Cagliero, "dat er op het bed kielsteentjes en stukjes hout gevonden werden." Don Bosco had dus het middel gevonden om 's nachts toch nog zijn reeds uitgeput lichaam te kwellen, en zich de weinige slaap die hij genoot nog tot een last te maken.

Vrezend dat de een of ander zijn geheim ontdekt zou hebben, was hij zeer op zijn hoede, en meer dan eens maakte hij zelf zijn bed op, keerde zijn kamer en bracht ze in orde en stofte zelf zijn schamele bezittingen af. Giuseppe Brosio verraste hem op zekere dag terwijl hij daarmee bezig was en Don Bosco gaf hem een alleraardigste uiteenzetting met betrekking tot een goed geordend vertrek; maar Brosio merkte tegelijkertijd tot zijn verbazing op, dat alleen bij dergelijke gelegenheden de deur dikwijls met de sleutel was afgesloten.

Een uiterste gestrengheid scheen hij te reserveren voor die keren dat hij enkele dagen ging doorbrengen bij zijn voornaamste weldoeners. De ruimte der huizen en het feit dat de hem aangewezen kamer zover van die der andere leden van het gezin aflag, beveiligde hem beter tegen indiscrete controle. Hij aanvaardde soms de uitnodiging van een achtenswaardige en adellijke dame. Steeds begaf hij zich rustig en opgewekt naar haar zomerverblijf. Nu hoorde iemand van de familie op een vergevorderd uur van de nacht, - misschien in het jaar 1879, - toen hij een hal overstak waarop de deur van Don Bosco's kamer uitkwam, een dof geluid, eentonig en voortdurend, als van slagen. Hij kreeg argwaan, maar zei tegen niemand iets. Hij was op zijn hoede en stelde vast dat het verschijnsel zich telkens herhaalde wanneer Don Bosco te gast was. Zo-doende raakte hij ervan overtuigd dat Don Bosco, door het voorbeeld van de H.Vincentius a Paolo na te volgen, van God tal van gunsten verwierf. Toen hij na verscheidene jaren met enkele andere heren besprak, die gewoon waren Don Bosco als gast in hun huis te ontvangen, vernam hij dat die eveneens dezelfde feiten hadden waargenomen, en zij waren ervan overtuigd, dat de dienaar Gods zich tuchtigde. Maar, voorzichtig en hoffelijk, liet nooit iemand hem iets van die ontdekking blijken. En hij hield nauwlettend bepaalde van zijn boetedoeningen verborgen, hetzij uit nederigheid, hetzij omdat hij vond dat dat niet een voorbeeld was dat hij wenste achter te laten aan zijn Stichting. Het waren geen praktijken die hij zou willen aanbevelen, en voor zijn biechtkinderen was hij een en al goedheid en erbarmen.

Dezelfde hierbovengenoemde persoon ging graag bij hem te biechten, en vroeg hem op zekere dag verlof om zichzelf bepaalde lichamelijke straffen toe te dienen, zoals sommige heiligen, van wie hij de levensgeschiedenis gelezen had, plachten te doen. Hij had een bijzonder tere, ja ziekelijke constitutie. Don Bosco keurde niet goed wat hij hem vroeg, en toen hij bleef aandringen om de middelen te kennen waarmee hij voor zichzelf de kwellingen van Onze Heer Jesus Christus zou kunnen opwekken, antwoordde hij: "Och, weet u! Het ontbreekt aan die middelen geenszins. De hitte, de kou, ziekten, mensen en dingen, de gebeurtenissen. Dat zijn allemaal middelen om een leven van versterving te leiden."

Ook zijn jongens verbood hij, zich aan te strenge boetedoeningen over te geven en merkte daarbij op, dat de duivel zelf soms voor zijn eigen doeleinden het verlangen aan overdreven boetedoeningen voorspie-

gelt: "Wanneer een van zijn leerlingen of biechtkinderen hem verlof vroegen voor langdurig vasten, ofwel om op de blote grond te slapen of andere pijnlijke verstervingen toe te passen, wist hij hen gewoonlijk op te wekken tot versterving van de ogen, van de tong, van de wil en tot beoefening van de naastenliefde. In het uiterste geval stond hij toe dat zij het vieruurtje achterwege zouden laten of een gedeelte van het ontbijt. Overigens gaf hij steeds voor antwoord: "Beste jongens! Ik beveel jullie geen boetedoeningen en tuchtigingen aan, maar werk, werk, werk!"

En die manier van versterving bij hem, voortdurend, hardnekkig, rustig, doet niet alleen heldhaftig aan maar als het ware bovenmenselijk. Zij toont dat hij onderworpen was aan een lijden dat hem gedurende de hele tijd van zijn leven kwelde, zonder hem ooit rust te gunnen, en dat hij met de kracht van een heilige doorstond. Van het begin van zijn apostolaat af overkwam het hem dat hij bloed opgaf, een kwaal die telkens weer kwam opduiken, waarvoor de dokters hem hadden voorgeschreven beslist iedere dag een wandeling te maken, daar zijn leven anders niet lang meer zou duren. Sinds 1834 had hij voortdurend pijn in de ogen. Hij voelde ze branden, als een gevolg van het lange opblijven en het voortdurende lezen, schrijven en corrigeren van drukproeven. Die kwaal nam geleidelijk aan toe, zo erg dat zij zijn rechteroog uiteindelijk het licht ontnam.

In 1846 begonnen zijn benen op te lopen en dat nam tot 1853 toe steeds erger vormen aan. Het veroorzaakte hem hevige pijnen die hij tot de voeten voelde; en dat werd van jaar tot jaar erger, zodat hij in de laatste tijd de grootste moeite ondervond bij het lopen, en hij gedwongen was gebruik te maken van elastieke kousen. Daar hij niet in staat was zelf zijn schoenen aan te trekken, was hij gedwongen toe te laten dat iemand anders dat voor hem deed. Degene die zich aan die kinderlijke zorg wijdde, verwonderde er zich over dat het vlees boven de rand van de schoenen zich samensplooid, en begreep niet dat hij zoveel uren lang op de been kon blijven. Die pijnlijke opgezwollenheid was Don Bosco gewoon zijn dagelijks kruis te noemen.

Tegelijkertijd werd hij ook dikwijls geplaagd door hoofdpijn, zo erg dat hij dacht dat zijn hoofd ervan barstte, zoals hij zelf meermalen aan Don Rua verklaarde; en Don Berto stelde dat eveneens vast. Ook werd hij heel dikwijls, wekenlang door aanhoudende kiespijn gekweld, terwijl hardnekkige slapeloosheid hem geen rust gunde.

Meermalen had hij last van hartkloppingen, die hem het ademen bemoeilijkten; en het schijnt zelfs dat een van zijn ribben onder die druk bezweken was.

In de laatste vijftien jaren van zijn leven voegden zich bij de oude ook nog nieuwe kwalen. Af en toe werd hij overvallen door mazelkoorts met veelvuldige huiduitslag. Op het heiligbeen had zich een vleesuitwas ter dikte van een noot gevormd, waarvan hij veel pijn had bij het zitten of liggen in bed. Over die kwellingen sprak hij nooit een woord met iemand. Ook probeerde hij niet er vanaf te komen door de dokter te raadplegen, die hem ermee kon ontlasten met een kleine ingreep; doch hij wilde dat ter wille van de christelijke ingetogenheid niet toestaan. Degenen die jaren en jaren lang met hem verkeerden en bemerkten dat hij pijn scheen te hebben wanneer hij zat en hem naar de oorzaak daarvan vroegen, antwoordde hij slechts: "Het valt me gemakkelijker te staan of te lopen. Ik heb er last van als ik blijf zitten."

En toch bleef hij steeds maar een eenvoudige houten stoel gebruiken. Tenslotte dwong zwakheid van de ruggegraat hem in de laatste vijf jaren van zijn leven zich onder het gewicht van zijn kruisen te buigen.

Met al die ongemakken, waarbij een ander in zijn omstandigheden zich ziek zou hebben gemeld en zich van iedere arbeid zou hebben onthouden, liet hij nooit na om met reuzenschreden voort te gaan met het vervullen van zijn wonderbaarlijke ondernemingen. Terwijl de lasten en de ziekten toenamen, vermeerderde hij zijn moed en zei: "Don Bosco doet wat hij kan!" En hij kon zoveel dat de vruchten van zijn ijver zich over heel de wereld verspreidden.

Zonder zich ooit te beklagen over zijn ongemakken, zonder ooit maar het minste ongeduld aan de dag te leggen, steeds in een goed humeur en opgewekt, scheen hij de beste gezondheid te genieten. Met zijn gewoon, vrolijk en glimlachend voorkomen, zijn boeiende en stichtelijke gesprekken, vervulde hij al wie hem benaderden met moed en opgewektheid, en allen wist hij te troosten.

Hoewel hij het leven als een gave Gods beschouwde en lang wilde leven om te werken voor Zijn grotere glorie, toch dacht hij steeds met welbehagen aan de dag van zijn dood, de dag dat de poorten van de hemel voor hem zouden opengaan. Wegens dat verlangen bad hij nooit voor zijn eigen genezing, maar hij liet het aan anderen over dat bij wijze van akte van naastenliefde te doen. De geneesheren die geregeld de zieken kwamen bezoeken, en vooral zijn oude schoolmakker dokter Gribaudo, drongen er bij hem op aan zich wat te ontzien, wanneer ze zagen dat hij diep onder zorgen gebukt ging en zijn gezondheid minder scheen te worden. Maar hij schonk slechts zelden gehoor aan hun raad, volgde geen van de gegeven aanwijzingen op en antwoordde: "Maar, als ik nu toch goed ben; ik heb geen behoefte aan zoveel zorg!" En dan begon hij over de geneeskunde te praten. De dokters merkten op, steeds het gevoel te hebben dat zij een examen aflegden als zij bij Don Bosco waren.

Als hij echt ziek was wilde hij voor zichzelf nooit een dokter, tenzij hij daartoe gedwongen werd door wie het hem bevalen; en dan hield hij zich wel aan hun voorschriften, maar toonde zich onverschillig voor verbetering of verslechtering van zijn toestand. Ook wanneer hij om redenen van naastenliefde of godsvrucht verplicht was een werk of een tocht te ondernemen, vermande hij zich moedig, zij het ook tegen de raad van de dokters in. Steeds was hij blij bereid het leven te kunnen laten voor de Kerk en het heil der zielen.

In deze bladzijden hebben wij de getuigenissen aangehaald van verschillende van onze medebroeders, verscheidene jaren vooruitlopend op hun verschijning op het toneel van onze geschiedenis. Maar het was noodzakelijk dat de lezers op ieder ogenblik, en onder alle omstandigheden, die wij nog uiteen zullen moeten zetten, het voortdurend verstorven leven van onze bewonderenswaardige stichter voor ogen zouden hebben.

H O O F D S T U K XX

HET KATHOLIEK GELOOF AANGEVALLEN DOOR DE WALDENZEN EN
DOOR DON BOSCO VERDEDIGD - TWEEDE DRUK VAN DE GIOVANE
PROVVEDUTO EN VAN DE GRONDSLAGEN VAN DE KATHOLIEKE
GODSDIENST - EEN WALDENZER BOEKHANDELAAR EEN WAAKZAME
SCHILDWACHT - BOUW VAN EEN TEMPEL VOOR DE WALDENZEN IN
TURIJN - WAARSCHUWINGEN AAN DE KATHOLIEKEN - WOEDE
VAN DE SEKTARIERS TEGEN HET ONDERWIJS IN DE
THEOLOGIE - NEPOMUCENO NUYTZ - DE EERSTE VIER
LEERLINGEN VAN HET ORATORIO WORDEN INGEKLEED -
INGETOGENHEID EN HELDHAFTIGHEID VAN MOEDER
MARGHERITA - TWEEBRIEVEN VAN EEN OUD-LEERLING - AFLATEN

Zoals wij zagen had koning Carlo Alberto de vrijheid geschonken aan de protestanten, Het schijnt dat hij met die handelwijze hun alleen de vrijheid wilde geven om uiterlijk hun eigen eredienst te belijden, zonder dat dit tot schade zou strekken van de Katholieke Godsdienst, Maar de ketters vatten dat zo niet op Zij begonnen met alle mogelijke middelen toen deze vrijheid en de vrijheid van drukpers maar even verkregen was, onmiddellijk rusteloze propaganda onder het volk te maken voor hun dwalingen, in het bijzonder met boeken en verderfelijke vlugschriften Er verschenen onder meer de dagbladen Het goede Nieuws (La Buona Novella), Het Evangelisch Licht (La Luce Evangelica) en de Rogantino Piemontese (Het Gezicht van Piëmont); en dan een stortvloed van verderfelijke kleine boekjes, bestemd om over onze dorpen te spoelen, door te dringen in de huisgezinnen en van hand tot hand te gaan, de geesten en de gemoederen bedervend en uiteindelijk in de zielen het gif over te brengen van de noodlottigste leerstellingen,

Tegelijkertijd bezochten doortrapte zielenverleiders iedereen die ze kenden die door grote armoede getroffen was of onder schulden gebukt ging, en boden deze mensen een som gelds aan, als zij zich lieten inschrijven als lid van hun sekte en het ware geloof van hun voorvaders in de steek zouden laten En helaas waren er onder die ongelukkigen die, gelokt door de glans van het geld, aan de verleiding niet wisten te weerstaan

Het dagblad L'Opinione verleende hand- en spandiensten aan de ketterse propaganda Degene onder de andere vijanden van de kerk, die er voortdurend

het meest onbeschaamd in schreef was Bianchi-Giovini, de auteur van een vuile en schandelijke Geschiedenis der Pausen en van andere eerrovende werken. Er kwam bij dat de Protestanten op die propaganda waren voorbereid, terwijl de katholieken er niet op ingesteld waren er een dam tegen op te werpen, het te verhinderen of op zijn minst de noodlottige gevolgen ervan in te perken Door te vertrouwen op de burgerlijke wetten, die tot dan toe de Katholieke Godsdienst beschermd hadden tegen de aanvallen van de ketterijen; bovenal op het eerste artikel van de grondwet dat luidde: De Katholieke apostolische Roomse godsdienst is de enige godsdienst van de Staat, bevonden de katholieken zich in een situatie als van soldaten die plotseling worden opgeschrikt door het signaal van de krijgstrompet, en opgeroepen om het slagveld te betreden, zonder geschikte wapenen om vijanden te verslaan die in alle opzichten van alles waren voorzien, Inderdaad hadden de katholieken behoefte aan een goed soort blaadjes om op ruime schaal te verspreiden, en er bestond toch zo weinig; er waren vooral eenvoudige goedkope boekjes nodig, in plaats van omvangrijke werken van grote geleerdheid die men ter beschikking had. Niet alleen de jongelui bevonden zich in gevaar het geloof te verliezen, maar heel het eenvoudige volk, waarop de vijanden van de Kerk het bij hun verleidingsmaneuvers vooral gemunt hadden,

Bij dit alles werd het hart van onze Don Bosco vervuld van liefde en ijver, en om te voorkomen dat de om zich heen grijpende dwalingen zijn jongens zouden schaden, bedacht hij een middel dat ook voor duizenden, ja voor miljoenen anderen heilzaam zou zijn.

Hij schreef en publiceerde daarom enkele overzichtelijke verhandelingen over de Katholieke Kerk, vlugschriften, vol zinrijke spreuken, morele en godsdienstige beginselen, aangepast aan de tijdsomstandigheden, Hij deelde deze onder de jongens en onder de volwassenen in duizenden exemplaren gratis uit, vooral bij gelegenheid van retraites, missies, novenen, triduüms en feestdagen,

Maar de liefdadige ijver van onze goede Vader, beperkte zich niet tot deze eenvoudige blaadjes; hij gaf naderhand, in 1851, ook nog een tweede uitgave van de Giovane Provveduto uit, met op het omslag een afbeelding van de H Aloysius met de verzen: "Kom, o jeugd, - biedt het goddelijk Hart - uw maagdelijke onschuld opdat ik u kan beschermen -" Hij voegde er zes hoofdstukjes aan toe in de vorm van dialogen die tot algemene titel droegen: Grondslagen van de Katholieke Godsdienst Daarin werd aangetoond, dat er maar één ware godsdienst is; dat de sekten van de Waldenzen en van de protestanten geen kenmerk van goddelijkheid dragen, en bijgevolg dat de ware Kerk van Jesus Christus zich niet bij hen kan bevinden; dat de protestanten zich hebben afgescheiden van de bron van het ware leven, die de goddelijke Zaligmaker is, en dat de katholieken zich kunnen redden en zich in de ware Kerk bevinden, Ook toonde hij aan voor de Joden, de Mohammedanen en de Protestanten wat ze moesten doen om hun zielen te redden

In de volgende herdrukken van de Giovane Provveduto bracht Don Bosco deze ernstige onderrichtingen in tien hoofdstukken onder Voortaan wenste hij ze als onderdeel van het boek opgenomen te zien, opdat de christenen **ze** steeds bij de hand zouden hebben, samen met de uiteenzetting van het dogma over de onfeilbaarheid van de Paus. Later wilde men van deze Grondslagen een afzonderlijk boekje maken Don Bosco verzette er zich beslist

tegen, overtuigd dat, niemand het zou lezen indien het van zijn boek gescheiden bleef "Er is een Vademecum nodig!" riep hij uit

De Grondslagen, zoals zij in 1851 waren samengesteld, waren voor de protestanten een ernstige slag voor hun valse leerstellingen, doordat zij, evenals de Kerkelijke en de Gewijde Geschiedenis, in handen kwamen van zoveel duizenden jongens, naar wie de protestanten bij voorkeur hun netten uitwierpen: Ten besluite had Don Bosco geschreven: "Al degenen die in verleden tijden de Kerk vervolgd hebben, bestaan niet meer, en de Kerk van Jesus Christus bestaat thans nog Al degenen die de Kerk thans vervolgen, zullen er over enige tijd ook niet meer zijn; maar de Kerk van Jesus Christus zal er nog altijd zijn, omdat God zijn woord gegeven heeft, haar te zullen beschermen en steeds met haar te zijn tot het einde der tijden.

Een grote vreugde viel Don Bosco ten deel toen hij met de tweede uitgave bezig was, Op een avond, toen hij van de drukkerij naar huis keerde en langs de zogenaamde Porta Palazzo kwam, bleef hij onder de linkergalerij staan Hij zag een tafel vol boeken te koop. De verkoper zei dat dit geen boeken voor hem waren, daar het boeken van de protestanten waren. Toen antwoordde hij: "Ik zie dat ze niet voor mij zijn; maar zou u nu in het uur van uw dood erg blij zijn zulke boeken verkocht te hebben?" Hij groette hem en vervolgde zijn weg. En terwijl Don Bosco zich verwijderde, vroeg de verkoper aan zijn burens wie die priester was, en men zei hem dat het Don Bosco was. De volgende dag ging de man naar Don Bosco toe om met hem te praten, en het eind van het liedje was dat hij Don Bosco al zijn boeken schonk en op het goede pad terugkeerde.

Intussen wist Don Bosco dat de ketterij der Waldenzen om zich heen greep en iedere dag verder in verschillende dorpen doordrong. In Valdocco stroomden steeds personen van allerlei soort samen die door een, als door de Voorzienigheid gewilde, sympathie tot Don Bosco getrokken werden. Enkelen stelden hem op de hoogte van wat er in de sektarische of protestantse bijeenkomsten voorviel, wat zij verhoopten, welke noodlottige resultaten zij bereikt hadden. Dit alles deelden ze hem met een zonderlinge vertrouwelijkheid mee. Sommigen waarschuwdten hem hen niet te vertrouwen. Hij was op zijn hoede, hij won inlichtingen in en stelde de Curie trouw op de hoogte. Een vooraanstaande geestelijke echter toonde zich ontevreden en vond dat Don Bosco overdreven betekenis aan dergelijke onthullingen toeschreef. Niettemin staakte de goede priester, ondanks vernederingen, geenszins het vervullen van zijn plicht. Bij een gelegenheid waren de protestanten in alle stilte doorgedrongen tot in Ciriè en begonnen aanhangers te werven. Zodra Don Bosco daarvan op de hoogte was, zweeg hij niet "Hoe nu?", zei die geestelijke tegen hem, "weet u dan dingen die de anderen niet weten? Er zijn in Ciriè twee pastoors; hebben die dan geen ogen in het hoofd? Denkt u dat wij niet op de hoogte zijn van wat er gebeurt? Moet het licht tegenwoordig alleen uit Valdocco komen?!" Don Bosco gaf daar geen antwoord op, maar na korte tijd groeide het kwaad op zo zichtbare wijze, dat men zich moest haasten in Ciriè een missie te beginnen om de ketters te keren en hun dwalingen te beschamen:

Ook verscheidene andere pastoors moesten gewaarschuwd worden en Don Bosco had daar wel de voornaamste verdienste in.

Temidden van deze ijverige zorgen vernam hij van een arme ongelukkige, - die Wolff heette en een afvallige was, en die door de gebruikelijke te-

genspraak in het menselijk gemoed, hem al de besluiten en ondernemingen van zijn geloofsgenoten mededeelde, dat de Waldenzen besloten hadden een tempel op te richten in Turijn, Inderdaad hadden zij tot dat doel aan het Gemeentebestuur verlof gevraagd om gebruik te mogen maken van een stuk bouwgrond in de buurt van het stadspark. Er waren iets meer dan tweehonderd protestanten in Turijn Het gemeentebestuur had de toestemming niet gegeven, hoewel het voorstel ondersteund werd door de advocaat-generaal bij het Hooggerechtshof. Toen kochten de ketters op hun kosten een ander terrein langs de Viale Del Re, niet ver van het Oratorio van de H. Aloysius verwijderd. Bij koninklijk besluit van 17 december 1850 en van 17 januari 1851 werd het plan goedgekeurd om de ontwerpen tempel te bouwen. Toen de plannen voor dit gebouw en de aangrenzende gebouwen door de bouwcommissie waren goedgekeurd, trachtte het Gemeentebestuur tijd te winnen ten einde iedere verantwoordelijkheid af te wimpelen ten overstaan van de Katholieken. Maar de minister van Binnenlandse Zaken, Galvagno, deed mededeling van de koninklijke beschikking, en het gemeentebestuur was zodoende genoodzaakt het edele verzet tegen deze smaad, die zich in de stad dreigde te voltrekken, op te geven. Nauwelijks was het nieuws gepubliceerd, of de inwoners van Turijn en alle katholieken van Piëmont, waren er ten zeerste door verslagen. Zij smeekten God, een dergelijke ergernis verre te houden van hun gemeente. De Bisschoppen protesteerden in een gemeenschappelijke brief aan de Koning, uit naam van de Godsdienst, van de Grondwet, van de eer van het Huis Savooie, onder aanhaling van bepalingen uit het wetboek van strafrecht en uit het burgerlijk wetboek. Maar er werd met deze protesten geen rekening gehouden en men begon terstond aan de bouw van de tempel, waarin de protestantse gereformeerde godsdienst zou worden uitgeoefend. Zo kregen degenen die een hevige oorlog tegen de Katholieke Godsdienst voor hadden steun,

Nauwelijks was Don Bosco van deze gang van zaken op de hoogte, of hij stelde, nog niet tevreden met wat hij reeds gedaan had, een boekje samen en verspreidde het, dat tot titel droeg: "Waarschuwing aan de Katholieken". Het loont de moeite de voorrede ervan hier op te nemen.

"Katholieken," zo schreef hij, "opent de ogen. Er worden vele strikken voor u gespannen om te trachten u te verwijderen van de enige, ware, heilige godsdienst, die alleen behouden is in de Kerk van Jesus Christus.

"Er werd reeds meermalen op dat gevaar gewezen door onze wettige Herders, de Bisschoppen, door God aangewezen om ons te verdedigen tegen de dwalingen en ons te onderrichten in de waarheid.

"De onfeilbare stem van de plaatsvervanger van Jesus Christus heeft ons reeds gewaarschuwd tegen deze gevaarlijke valstrik die voor de katholieken gespannen wordt, een valstrik die hierin bestaat, dat vele kwaadwilligen uit uw harten de Godsdienst van Jesus Christus zouden willen uitroeien. Zij bedriegen zichzelf en bedriegen de anderen gelooft hen niet. Houd u liever één van hart en één van geest aan uw herders, die u steeds de waarheid hebben verkondigd.

"Jesus zeide tot de Heilige Petrus: Gij zijt Petrus en op deze steen zal ik mijn Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar nooit overweldigen, omdat ik alle dagen met haar Herders zal zijn tot de volheid der tijden.

"Dit zei Hij tot de Heilige Petrus en tot zijn opvolgers, de Pausen van Rome, en tot niemand anders.

"Wie u iets anders zegt dan wat ik u zeg, gelooft hem niet, hij bedriegt u.

"Weest diep overtuigd van deze waarheid: "Waar de opvolger van de H. Petrus is, daar is de ware Kerk van Jesus Christus. Niemand behoort tot de ware Godsdienst, wanneer hij niet katholiek is; niemand is katholiek zonder de Paus.

"Onze Herders, en vooral de bisschoppen, verbinden ons met de Paus, de Paus verbindt ons met God.

"Leest nu de volgende waarschuwingen aandachtig, die, wanneer ze voldoende in uw hart gegrift zijn, zullen volstaan om u voor de dwalingen te behoeden.

"Wat hier tenslotte in het kort uiteengezet wordt, zult u binnenkort uitvoerig uiteengezet vinden in een afzonderlijk boekje.

"De barmhartige God moge alle katholieken met zoveel moed en volharding vervullen, dat ze trouw blijven in het geloof, waarin zij gelukkig geboren en opgevoed zijn.

"Volharding en moed, moge ons bereid maken om wat ook te verduren, al was het de dood, liever dan iets te zeggen of te doen in strijd met de Katholieke, ware en enige Godsdienst van Jesus Christus, waarbuiten niemand zalig kan worden.

Op deze oproep niet alleen gericht tot de jongens, maar in het algemeen tot de Piëmontezen en in het bijzonder tot de inwoners van Turijn, liet hij de Grondslagen van de Katholieke Godsdienst volgen, die kort daarna in een tweede druk van de Giovane Provveduto werden opgenomen; en bovendien stelde hij een afzonderlijk boekje in het vooruitzicht dat hij bezig was met schrijven Dit zou tot doel hebben de gelovigen op hun hoede te stellen voor de ketterse valstrikken, hun op de hoogte te brengen van de noodzakelijkste waarheden, de dwalingen van de verleiders te ontmaskeren, de slechte invloed tot staan te brengen en zodoende hen bestendig te doen blijven in het katholieke geloof. Als titel zou het boekje dragen: De Katholiek onderricht in zin Godsdienst.

De Waarschuwingen aan de Katholieken vond ongewoon ruime verspreiding; in slechts twee jaren tijd werden meer dan tweehonderdduizend exemplaren verspreid. Maar hoewel dit werkje alle welgezinden tot dankbaarheid stemde, het verbitterde de Protestanten en deed hun woede ten top stijgen. Terwijl zij, als eertijds de oude Filistijnen, dachten rustig het kamp des Heren te kunnen verwoesten, zagen zij zich tegenover een nieuwe Samson gesteld, die hun doeleinden ontmaskerde, hun rijen wist te doorbreken en hun scharen kon verstrooien, ter verdediging van het volk Gods.

Met deze publicatie en met de vele andere die hij erop deed volgen, wees Don Bosco zijn tijd het machtigste wapen in de strijd tegen de vijanden van de godsdienst. Hij stippelde de weg uit die men gaan moest, wanneer men de bedreigde christelijke maatschappij te hulp wilde snellen. In die jaren leek alles dood in het katholieke kamp, en Don Bosco liet in Turijn de wekroep weerklinken.

Onvermoeid verspreidde hij overal zijn laatste werkje. Hij zond onder meer 150 exemplaren naar Don Scesa, novicenmeester in Stresa, met een brief van 3 maart 1851; en aan zijn professor, de theoloog Appendino in Villastellone schreef hij aldus:

Zeereerwaarde Heer,

Ik zend u hierbij de honderd exemplaren van de Waarschuwingen aan de Katholieken, met alleen deze opmerking dat wie zich van deze boekjes bedient, de gunst verliest van de Gazzetta del Popolo en wie weet van wie nog meer, daar dit kleine boekje, er tegen is en alles in het werk stelt om verbrand te worden.

Niettemin, moet het verspreiden van goede boeken - en ik geloof dat dit het beste is wat men doen kan - a fulmine tutus gebeuren,

Het gehele bedrag beloopt: reeds verzonden boeken	195
<u>Waarschuwingen aan de katholieken: 100 exemplaren</u>	<u>500</u>
	695

die ik bij gelegenheid zelf hoop te kunnen innen.

Mij gaarne bij U aanbevelend en U de verzekering gevend dat ik met het grootste genoegen u van dienst zal zijn wanneer ik iets voor u zou kunnen doen, verblijf ik met kinderlijke genegenheid,

Uw dienstwillige dienaar en leerling

Sac Bosco Gio
Leider van de straatjongens.

Maar bovendien hadden de protestanten hun medeplichtigen onder de wetgevers en die lieten geen enkele gelegenheid voorbijgaan om bezwaren en beschuldigingen tegen de Kerk naar voren te brengen: In maart vond in het parlement een scherpe discussie plaats tegen het theologisch onderwijs, waarvan men zei dat het vol fouten school, vol verouderde leerstellingen en een terneerdrukkende en verderfelijke moraal behelsde. Men schreeuwde dat het beter was dat men zich op de bijbelstudie zou toeleggen, zoals de protestanten. Men wilde de benoeming van de professoren in de bisschoppelijke colleges de regering in hand geven en zo de bisschoppen de leiding van het theologisch onderwijs afnemen; men beeerde dat aan de universiteiten en op de colleges de Oratorios en de Congregaties afgeschaft moesten worden, en dat men de jongens volledige vrijheid moest laten om atheïst of gelovig te zijn. Doch graaf Camillo di Cavour, die zich nog geen tegenstander van de geestelijkheid verklaard had, sprak toen ten gunste van het bisschoppelijk onderwijs, en dus was het enige resultaat van dat relletje, dat de minister van Onderwijs een brief tot de Bisschoppen richtte waarin hij hun bepaalde voorwaarden voor het theologisch onderwijs trachtte op te dringen, een brief die bij de Bisschoppen heftig protest ontlokte.

Voor al de sektariërs waren zo geprikkeld omdat al de hoogleraren van de theologische faculteit van de universiteit van Turijn rechtzinnig waren, met uitzondering van de professor in het kerkelijk recht, Nepomuceno Nuytz, een arme lekentheoloog, die bijna niets van geschiedenis wist, opgevoed was met de boeken van Febronius en van Van Espen, Jansenist, uit zucht om anderen na te doen. Hij was reeds verscheidene jaren leraar en werd juist op deze leerstoel geplaatst opdat hij met zijn onhoudbare leerstellingen de jonge geestelijken zou bederven. Hij verkondigde ernstige dwalingen over de rechten van de priester en van de Staat, over het sacrament van het huwelijk en over de excommunicatie. Enkele van zijn verhandelingen waren bij pauselijke bul door een veroordeling getroffen. De kranten en de regering steunden hem. De Bisschoppen richtten een schrijven tot de Koning, opdat deze aan die ergernis een einde zou maken, en kregen enig gehoor.

Het onderwijs in het kerkelijk recht werd opgeheven; en kort daarna werd Nuytz vervangen door Filiberto Pateri, niet minder koningsgezind en tegen de rechten van de Kerk gekeerd, maar voorzichtiger. Nuytz stierf in 1876 zonder de Sacramenten te ontvangen, omdat hij weigerde iets te herroepen.

Intussen trachtte de minister in dat jaar de seminaristen tot het bezoek aan de universiteit aan te zetten Hij verzocht de hoofdstedelijke curie erop te wijzen dat de geestelijken die een graad aan de universiteit behaald hadden, bij de regering steeds de voorkeur zouden blijven hebben bij benoemingen. De Bisschoppen stonden niet toe dat de seminaristen een dergelijke cursus voor Kerkelijk recht zouden bezoeken.

Maar dat was niet voldoende. De dwaling moest niet alleen haar vrijheid maar ook haar beloning hebben. Op 16 maart 1851 verklaarde een koninklijk decreet de geestelijke Ridderorde van de HH. Maurizio en Lazzaro tot een burgerlijke instelling. Deze was gesticht op gezag van de Pausen die haar kerkelijke goederen en een kerkelijk inkomen hadden geschonken. Het decreet schafte de Katholieke geloofsbelijdenis af die door de commandeurs en de beheerders van de goederen der Orde moest afgelegd worden. Dit werd gedaan om zodoende de eer en de opbrengsten ook aan de joden, de protestanten en dwalenden ten goede te doen komen.

Wij hebben dit alles vermeld, opdat men hoe langer hoe meer een goed inzicht zou krijgen in de strijd waarin Don Bosco verwickeld was.

Intussen had hij een innige wens in vervulling zien gaan. Op 2 februari, Maria Lichtmis, de dag waarop in dat jaar in het Oratorio eveneens het feest van de H. Franciscus van Sales gevierd werd, hadden de jonge Giuseppe Buzzetti, Felice Reviglio, Giacomo Bellia en Carlo Gastini het geestelijk kleed aangenomen. De plechtigheid werd verricht door de theoloog Giuseppe Ortalda, kanunnik van de metropolitane kerk, die bij deze treffende gelegenheid de tekst van het Evangelie van die dag ontwikkelde: Positus est hic in resurrectionem et in ruinam multorum, en hij verklaarde de nieuwe seminaristen wat hun zending zou zijn zo zij aan de ontvangen genade beantwoordden.

Don Bosco, een en al vreugde, stelde zich niet tevreden met de plechtigheid in de kerk, maar wilde een maaltijd aanrichten, waaraan hij ook kanunnik Ortalda uitnodigde, alsook de theoloog Nicco, kanunnik Nasi en de collegiale theoloog kanunnik Berta. Het werd een maaltijd die onvergetelijk bleef. De koks legden blijken af van hun kunnen, omdat Don Bosco nooit op iets keek als het om zijn vrienden ging, maar niemand van de aanzittenden kon het gekookte vlees eten en de koffie drinken. Terwijl moeder Margherita bezig was met de tafel gereed te maken en zij de koffie reeds aan het koken gebracht had in een kookpot had haar zuster, Marianna Occhiena, die na de dood van Don Lacqua, haar meester, in het Oratorio woonde, zonder meer het vlees dat gekookt moest worden, in diezelfde kookpot gedaan. We weten niet hoe het gegaan is toen deze smakelijke gerechten op de tafel verschenen; maar kanunnik Berta vertelde ons in 1901 nog van de vreemde smaak die ze geproefd hadden, zonder dat men de oorzaak kende; maar geen van de aanzittenden kon er een hap van door zijn keel krijgen, hoewel zij, als welopgevoede mensen, niets van hun weerzin lieten blijken. Wij konden hem dit mysterie nu duidelijk maken en hij voegde er lachend maar met bewondering aan toe, dat Don Bosco onverschillig een stuk van dat afschuwelijke vlees gegeten had en zijn koffie met vetogen gedronken had.

De dag na de inkleding begonnen de vier nieuwe seminaristen filosofieles te volgen bij de theologen Farina en Mottura. Kanunnik Berta trad op als hun repetitor en na enkele maanden deed Don Bosco, om de kosten te dekken elk van hen een verzoekschrift tot de Koning richten om in aanmerking te komen voor een subsidie, dat hun werd toegestaan. (1)

Don Bosco kon uiteindelijk hopen dat de nieuwe seminaristen bij hem zouden blijven; maar ook deze poging, die hij met zoveel ijver had voorbereid, mocht niet slagen, daar, zoals we nog zullen verhalen, twee van hen na enige tijd het geestelijke kleed weer aflegden, terwijl de twee anderen, buiten hun schuld, om verschillende redenen het Oratorio verlieten, en het brachten tot ijverige priesters in hun diocesen. Reviglio evenwel werd terstond een machtige hulp voor Don Bosco in het Oratorio van de H. Franciscus en voor het jongenstehuis, tot het jaar 1857.

Ook de andere drie hielpen hem daadwerkelijk in de zondagsoratorio's, hetzij door het geven van catechismusles en het lesgeven aan de externe of interne leerlingen, ofwel door assistentie te verlenen in de kerk en bij de recreaties, hetzij door zangles te geven.

Margherita deed het veel genoeg de geestelijke roepingen rond Don Bosco te zien toenemen; maar zij hield ervan teruggetrokken te leven, en met haar grote scherpzinnigheid wist zij wat zij zich al dan niet mocht veroorloven. Sinds het huis in gebruik genomen was en Don Bosco aan tafel begon plaats te nemen in gezelschap van zijn eerste seminaristen en priesters, werd zij niet meer gezien om samen met hem te eten. Don Bosco had erop gestaan dat zij nu en dan zou mee aanzitten, maar zij wist steeds een verontschuldiging te vinden. Daar hij soms gewoon was de beste jongens bij zich aan tafel te noden, drong hij er in die gevallen op aan dat zij in hun midden zou plaatsnemen omdat door haar aanwezigheid onbeleefdheid voorkomen kon worden, evenals het te luidkeels te keer gaan of dat zij zouden knoeien of te gulzig eten. Vooral wanneer hij vreemde gasten in huis had of hij anderen had uitgenodigd, wenste hij deze heren iedere mogelijkheid te ontnemen tot het voeren van onvertogen gesprekken. Tenslotte gaf moeder Margherita toe tegen wil en dank; zij deed het een week lang, maar daarna zag men haar niet meer. "Daar is mijn plaats niet", zei ze tegen Don Bosco, "de aanwezigheid van een vrouw op die plaats geeft geen pas."

Niettegenstaande haar rustig uiterlijk, mag men niet denken, dat zij haar leven in Valdocco zonder moeilijkheden doorbracht. Een op orde gestelde en zuinige huisvrouw kan het niet goed aanzien dat kleren gescheurd

(1) Ziehier een van de vier ontvangen antwoorden:

Aan de Heer Seminarist Carlo Gastini te Turijn.

Bij schrijven van het koninklijk staatssecretariaat voor kerkelijke en justitiële aangelegenheden van 30 september jl. , werd medegedeeld aan het Hoofdbestuur van het Apostolisch Beheer van het Koninkrijk dat het Zijne Majesteit behaagd heeft U een subsidie toe te staan ten bedrage van L 90.

Wij delen u zulks persoonlijk mede, opdat u zich persoonlijk kunt aanmelden, ofwel een bekend persoon afvaardigen met een door u getekende volmacht teneinde het bedrag van het betreffende mandaat op te nemen.

Turijn, 3 oktober 1851

Apostolische Hoofdbeheerder van het Koninkrijk Ab,

Moreno

werden die geld en moeiten kostten En hoe moest men voorkomen dat zeer levendige jongens, niet uit kwade bedoeling; maar door onachtzaamheid, meer dan eens niet onbelangrijke schade veroorzaakten en de goede moeder daardoor heel wat zorgen verschafte.

Daar zulke dingen echter weer eens gebeurd waren, trad Margherita op een mooie dag in 1851 bij haar zoon de kamer binnen en zei: "Nu moet je toch eens horen. Je ziet wel dat het me niet mogelijk is alles hier in huis goed op orde te houden. Je jongens weten iedere dag wat nieuws te vinden waaraan ze zich te buiten kunnen gaan. Hier gooien ze het schone wasgoed op de grond, daar trappen ze de tuin en al de groenten plat. Er is er geen een die zich een beetje om zijn kleren bekommert en ze scheuren ze dat er met geen mogelijkheid meer iets aan te verstellen valt. De ene keer verliezen ze hun zakdoeken, dassen, kousen; dan weer verstoppen ze ergens hemden en onderbroeken en kunnen ze niet meer terugvinden; soms gaan ze er met gereedschap uit de keuken vandoor voor hun rare spelletjes en laten mij een halve dag rondlopen om het weer te zoeken. Kortom, mijn hoofd tolt gewoon temidden van zoveel rommel en zo een warboel. Wat had ik het toch rustig, toen ik zorgeloos en zonder hoofdbrekens in mijn kamertje zat te spinnen. Weet je, ik zou nog het liefst naar ons huisje in Becchi willen terugkeren om de paar dagen die me nog van het leven resten in vrede door te brengen."

Don Bosco keek zijn moeder recht in het gelaat en, ontroerd en zonder iets te zeggen, wees hij haar naar het kruisbeeld dat aan de wand hing.

Margherita keek ernaar; haar ogen vulden zich met tranen "Je hebt gelijk, je hebt gelijk!" riep zij uit; en zonder nog iets te zeggen keerde zij terug aan haar werk. Van dat ogenblik af kwam er nooit meer een ontevreden woord over haar lippen.

Inderdaad scheen zij van toen af ongevoelig voor die onaangenaamheden. Op zekere dag bracht een van die lichtzinnige jongens de kippen aan het schrikken en deed hen vervolgens her en der verspreid uiteenstuiven over de omringende weilanden. Marianna, de zuster van Margherita, riep zo hard als zij kon om de kleine schelm te dwingen de kippen met rust te laten en zij begon de kippen terug naar het kippenhok te drijven.

Toen Margherita het geschreeuw hoorde was zij naar buiten gekomen; en toen zij zag wat er aan de hand was, zei ze heel kalm tegen haar zuster: "Nou, nou! Rustig maar! Wees kalm! Wat wil je anders! Je ziet toch wel dat ze kwikzilver in hun lijf hebben!"

Maar al waren er in het Oratorio lichtzinnige bengels, toch was het hart van alle jongens van een brandende liefde voor Don Bosco vervuld. Degenen die het Instituut verlaten hadden om naar hun familieleden terug te keren en er een betrekking of een baantje te gaan vervullen, droegen hem op de handen. Onder de vele bewijzen die wij daarvoor kunnen aanvoeren, hebben we twee brieven uitgekozen die op verschillende tijdstippen geschreven werden door de leerling Antonio Comba.

De eerste is gepost in Rumilly in Savooie en gedateerd 16 februari 1851 en gericht tot de Heer Don Bosco: "Ik weet niet hoe mijn vreugde en tevredenheid onder woorden te brengen die ik ondervind bij de ontvangst van uw zolang verwachte brief. Och, zo dikwijls vertoef ik in gedachten weer in

dat opgewekte, vrolijke tehuis! O, hoe dikwijls bevind ik me in de geest weer bij U! De ene keer komt het mij onder het ene, dan weer onder een ander aspect voor ogen. Ik geloof niet dat mijn geheugen zo ondankbaar zal zijn om zo spoedig het heerlijke Oratorio te vergeten. Werkelijk, die gelukkige dagen die ik daar heb doorgebracht, zullen mij altijd bijblijven.

"Ik verblijd en verheug me over de mooie successen van mijn kameraden, ik bedoel dit zij het geestelijke kleed hebben aangenomen, terwijl ik hoop dat met Gods hulp iets later eveneens te kunnen doen. Ik heb hier in de retorica veel werk; maar ik ben erg tevreden, want ik heb reeds de tweede plaats verworven. We hebben een allerbeste overste, die dikwijls in Rome geweest is; hij kent voortreffelijk Italiaans. Iedere vrijdag krijgen we er les in. Verschillende keren ga ik hem opzoeken en dan spreken we Italiaans; we zijn erg goede vrienden; ik heb hem tot mijn biechtvader gekozen. We hebben voortreffelijke leraren. We zijn met 57 leerlingen. Op woensdag, donderdag en zondag gaan we na het middagmaal allemaal samen wandelen. Overigens weet ik niets te berichten, tenzij U mijn groeten zou willen doen aan uw moeder, aan uw broer Giuseppe, aan Don Grassino, Savio, Bellia, Buzzetti, Gastini, Reviglio, Angeleri, Piumatis, Aellisio, Tomatis, Canale, Arnaud, enz. enz. zonder Don Vola te vergeten, Don Borel, Don Carpano enz. enz. Ik zou het heerlijk vinden een brief te ontvangen van mijn kameraad Bellia, waarin hij me wat nieuws uit Turijn vertelt en me het genoeg zou willen doen me een afschrift te bezorgen van het liedje E consumato il calice, de eerste strofe met de muziek erbij. Ik geloof dat Buzzetti het in druk heeft. Wanneer U mij schrijft verzoek ik u de brief niet te frankeren.

En deze genegenheid duurde niet slechts enkele jaren nadat Comba uit het Oratorio vertrokken was, maar in 1882, op 11 september, schreef hij een tweede brief uit Montauroux in Callian, in het departement Varo.

Geliefde vriend en oude kameraad Don Rua,

Allereerst beste dank, alsook voor Don Lago, voor uw hartelijke brief van 15 augustus jl. die ons erg verblijd heeft. Dus dank en nogmaals dank.

We hebben in de familiekring de voorgeschreven gebeden opgezegd, en dank zij Jesus in het H. Sacrament, dank zij Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenen, dank zij ook de gebeden van onze steeds beminde vader Don Bosco, en dank zij de gebeden van u allen, geliefde vrienden en beste broeders, is het ons gegeven geworden dat mijn goede vrouw op de schone dag van de geboorte van Onze-Lieve-Vrouw naar de Mis is kunnen gaan. Vroeger schreef Don Bosco me eens in Savooie: "Blijf leven in de vreze Gods, beveel mij steeds bij Onze-Lieve-Heer aan, en wanneer ik je met iets van dienst kan zijn, zul je in mij steeds een toegewijde vriend vinden: D. Giovanni Bosco" En ik ben hem steeds bijzonder genegen geweest, onze geliefde Don Bosco; ik heb het Oratorio nooit vergeten, noch mijn geliefde kameraden; en ik herinner me nog altijd heel goed het liedje uit een lang vervlogen tijd:

Hoog weerklinken onze zangen 's morgens vroeg en 's avonds laat en nimmer moe:
onze goede Vader,
duizendmaal gezegend,
draagt al ons liefde mee.

Duizendmaal gezegend weze onze goede vader
onze vreugde en jong geluk,

Ah! Ah! voor U weze de hemel een zegen (bis)

Sterker onze deugden,
ijveriger voortaan (bis) werken, werken willen wij,

Ah! Ah! voor U weze de hemel een zegen (bis).

Onze steun in vreugde,
mogen wij U vertrouwen (bis) ons geluk verlaat U niet,

Ah k Ah! voor U weze het leven een zegen (bis)

Onze hele schare
jongens, Godes lievelingen, (bis) delen eenmaal Zijn geluk,

Ah! Ah! bij U kunnen wij niet ongelukkig zijn

LEVE DON BOSCO,

Vaarwel, Don Rua, vaarwel, en ook aan alle goede kameraden en
vrienden een hartelijke groet,

Steeds, zeer genegen,

Antonio Comba.

Nemen wij hier de draad van ons verhaal weer op, dan moeten wij
vermelden hoe Don Bosco in de maand februari een nieuwe geestelijke
gunst verkreeg van de H. Vader, wel wetende dat indulgentiae tantum
valent quantum sonant. En dat wanneer er gesproken wordt van een alge-
hele kwijtschelding, het dit inderdaad ook is. "Houd goed rekening met
de aflaten," zei hij tot de jongens, en in deze geest schreef hij aan de
Paus:

Heilige Vader,

De priester Giovanni Bosco, met zijn metgezellen, eveneens priesters, die zich toewijden aan de Oratorio's voor de werkjongens van de stad Turijn, verzoeken Uwe Heiligheid nederig een volle aflaat te willen verlenen aan al die jongens, die iedere zondag de genoemde Oratorio's bezoeken, op de laatste zondag van iedere maand op voorwaarde dat ze gebiecht hebben en te communie gegaan zijn.

"Ex audientia SS.mi SS.mus Dominus Noster Pius Papa IX omnibus Christi fidelibus, de quibus tantum in precibus, Plenariam Indulgentiam semel in mense, in ultima nempe cujuslibet mensis dominica acquirendam, dummodo vere poenitentes et confessi SS.mum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, nec non aliquam ecclesiam seu Oratorio publicum visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium juxta mentem Sanctitatis Suae oraverint, benigne concessit. Praesenti ad septennium valituro absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romae ex Secreteria S, Congregationis Indulgentiarum die 18 februarii 1851,

(L.S)

F. Card: Asquinius Bp.

A.Archipr. Prinzivalli Substitutus."

H O O F D S T U K XXI

DE HEER PINARDI STELT DON BOSCO VOOR ZIJN HUIS IN
VALDOCCO TE KOPEN - LENING VAN DE PRIESTER ROSMINI
AAN DON BOSCO - DUIDELIJKE INMENGING VAN DE
GODDELIJKE VOORZIENIGHEID - HET CONTRACT EN DE
AANKOOP VAN HET HUIS - ERKENTELIJKHEID
JEGENS ROSMINI

Het Oratorio van de H. Franciscus stond nog steeds op het terrein van anderen. Het huren van heel het huis Pinardi, hoewel materieel erg bezwaarlijk, was moreel toch van groot voordeel geweest. Het was echter nog niet voldoende om Don Bosco volkomen zekerheid te geven. Degenen die uit die armelijke verblijven gedreven waren, konden daar maar geen vrede mee nemen en - daar zich niemand daartegen verzette - bleven zij maar schreeuwen, dat een huis, dat zolang een plaats geweest was voor hun bijeenkomsten, ontspanning, en plezier, thans in handen gevallen was van een onverdraagzaam priester.

Intussen waren er velen die om redenen van winstbejag op die plaats wilden terugkomen om er weer een oord van zwelgerij en onbehoorlijk vertier van te maken. Ze boden de heer Pinardi een huur aan die bijna het dubbele bedroeg van wat Don Bosco betaalde. Maar de eerlijke man wilde zijn woord niet breken. Daar hij er zich als goed christen over verheugde dat zijn huis een godvruchtig werk diende, had hij meer dan eens het verlangen te kennen gegeven het huis te verkopen, wanneer Don Bosco het kopen wilde; maar, was hij nu van mening dat zijn huis iets zeer kostbaars was, of had hij geld nodig, in alle geval hij vroeg de zeer hoge som van tachtigduizend lire. Ten aanzien van een dergelijke vraag, antwoordde Don Bosco steeds, dat het hem onmogelijk was zulke grote kosten op zich te nemen.

"Maar zegt u dan zelf een prijs, dan kunnen we nog altijd zien," drong de heer Pinardi aan.

"Dat kan ik niet na een dergelijk schromelijk hoog aanbod," antwoordde Don Bosco.

"Zou het dan niet tegen zestigduizend lire kunnen?"

"U moet het me niet kwalijk nemen, maar ik zelf kan geen aanbod doen".

"Ik zal tot het laagste bedrag gaan, het is mijn laatste woord: vijftigduizend lire?"

"Laten we er niet meer over praten, we blijven toch even goede vrienden".

In die dagen woonde de jonge ingenieur Spezia in een woning dicht bij het Oratorio. Don Bosco kwam hem op een goede morgen tegen. Een trek van de uiterste argeloosheid op het gezicht viel hem op. Hij hield hem staande en vroeg hem waar hij zich in Turijn eigenlijk mee bezig-hield. "Ik ben sinds kort architect", antwoordde de jongeman, "en wacht op de gelegenheid om mijn beroep te kunnen uitoefenen".

Toen Don Bosco dat hoorde, nodigde hij hem uit om een bezoek te brengen aan het huis Pinardi en te schatten welke redelijke prijs dit gebouw bij aankoop zou moeten kosten, met het afdak en het omliggende terrein. De jonge architect verontschuldigde zich, omdat hij werke-lijk nog niet wist wat de bebouwing en de terreinen zouden moeten kos-ten. Hij moest echter zwichten en zijn tamelijke hoge schatting was, dat het bezit een waarde kon hebben van vijftwintig tot dertigduizend lires. Toen hij wegging zei Don Bosco hem: "Het is mogelijk dat ik u nog eens nodig heb". En de architect Spezia herinnerde zich die woorden, toen Don Bosco hem de plannen toevertrouwde voor de bouw van de Kerk van Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenen.

Het leek niet gemakkelijk om op dat ogenblik het huis in Valdocco in eigendom te krijgen. Don Bosco zag geen enkele mogelijkheid om zich de hele noodzakelijke som te verschaffen. Hij en zijn moeder hadden reeds al hun hebben en houden verkocht ten behoeve van de jongens en ze hadden geen reserves meer in huls. In die dagen was er zelfs geen geld voor brood.

Maar in het begin van 1851 liet God weer zien dat hij degene is die over de harten regeert en die deze plaats voor ons Oratorio bestemd had. Ziehier hoe dat in zijn werk ging.

Het was op een zondagnamiddag. De jongens bevonden zich reeds in de kapel. Don Borel preekte en Don Bosco stond bij de deur van de speel-plaats om te voorkomen dat de jongens, die nog aanhoudend binnenkwamen, te druk zouden zijn en storing verwekken.

Enkele ogenblikken tevoren had in het dicht bijzijnde befaamd huis een hevige vechtpartij plaatsgevonden. Een officier lag op enige af-stand met een hoofdwonde te baden in zijn bloed. Het was meelijwekkend om aan te zien. Op dat ogenblik verscheen de heer Pinardi. Hij was verontwaardigd, daar hij al verscheidene malen bij de politie ontboden was in verband met dergelijke bloedige gebeurtenissen om als getuige op te treden. Dit betekende voor hem tijdverlies, en het gevaar bestond dat hij zich de haat van de daders op de hals haalde. Hij kwam dus zeer bezorgd naar Don Bosco toe, sloeg de armen over elkaar en zei bezorgd: "Het wordt nu toch werkelijk tijd dat er hier een eind aan komt," zo begon hij "het gaat zo niet langer meer; het is om wan-hopig te worden, vechten en altijd maar vechten."

"Ik wil dat huis wel kopen," merkte Don Bosco op, maar u wilt het mij niet verkopen. Dus zult u als eigenaar in de buurt, voorlopig nog wel onaangenaamheden blijven beleven.

"Wacht eventjes! Wil ik het niet verkopen! riep Pinardi schertsend en tegelijkertijd resoluut uit: "Don Bosco zal mijn huis kopen!"

"Wacht even!" antwoordde Don Bosco eveneens, dan zal meneer Pinardi het me moeten verkopen voor de prijs die het waard is, dan koop ik het meteen.

Zeker wil ik het u verkopen voor wat het waard is,"

"Hoeveel dan?"

"Wat ik u al gevraagd heb: tachtigduizend Lire".

"Dat kan ik niet doen".

"Bied zelf dan".

"Dat kan ik niet".

"Waarom niet?"

"Omdat die prijs overdreven is en ik wil degene die vraagt niet voor het hoofd stoten.

"U kunt bieden wat u wilt".

"Maar geeft u het voor wat het waard is?"

"Op mijn erewoord".

"Laten we elkaar dan de hand geven en dan zal ik bieden".

"Goed, voor hoeveel dan?"

"In de afgelopen maanden", vervolgde Don Bosco, "heb ik het laten schatten door een vriend van u en van mij. Hij heeft me verzekerd, dat het huis in de staat waarin het zich thans bevindt tussen de zesentwintig en de achtentwintig duizend lire kan opbrengen; en om een eind aan de zaak te maken bied ik er u dertigduizend".

"Doet u er dan nog vijfhonderd frank speldengeld voor mijn vrouw bij?" "Dat zal ik ook doen

"En betaalt u me contant?"

"Ik zal contant betalen!"

"Wanneer zullen we het contract opmaken?"

"Wanneer u maar wilt".

"En honderd duizend frank geldboete voor degene die het breekt"

"Akkoord", besloot Don Bosco "en als u tevreden bent, zal ik ook nog een diner geven waartoe enkele mensen worden uitgenodigd die u kunt aanwijzen.

"Ook negen of tien?"

"Zeker, ook negen of tien." - Zo werd die zaak binnen enkele minuten afgehandeld

De eigendom van dat huis lag Don Bosco na aan het hart. Hij vreesde dat wanneer hij er niet gauw bij was, de heer Pinardi van gedachten zou kunnen veranderen en het verkopen aan iemand die meer bood Maar waar moest hij dertigduizend lire vinden en nog wel in zo een korte tijd?

Hij schreef terstond aan de priester Rosmini die zich in Stresa bevond.

Zeereerwaarde Heer,

Ik zie me verplicht U mede te delen dat in afwachting van het plan voor het nieuwe, toekomstige gebouw, zich een betere gelegenheid voor me voordoet, die van veel groter voordeel zou zijn.

De eigenaar van het huis dat ik op het ogenblik heb betrokken is in verband met persoonlijke omstandigheden bereid, dit te verkopen. Het contract zou thans terstond gesloten kunnen worden, waarmee men de beschikking zou krijgen over een huis met twintig bewoonbare plaatsen Het is gelegen in een geheel omsloten terrein van 95 tavola's. De prijs bedraagt vijfentwintigduizend frank.

Hierbij dient opgemerkt, dat het gekochte stuk land voor het nieuwe gebouw, wanneer we het niet te vlug weer verkopen, niet minder dan 30.000 frank zou kunnen opbrengen; zodat de ene plaats tegen de andere geruild zou worden van bijna gelijke oppervlakte, bouw en omgeving. Beide terreinen grenzen aan elkaar en liggen op even gunstige afstand van de stad.

Indien u bereid bent het bedrag te lenen waarover wij bij een vorige gelegenheid reeds gesproken hebben, dan zou dat van grote betekenis zijn voor het Oratorio. De nieuwe aankoop zou meteen geheel voldaan worden, en U zou uw geld derhalve beleggen in een huis met terrein die volkomen onbezwaard zijn. De verbeteringen daarna van het gebouw kunnen naar ons eigen inzicht worden teruggebracht.

Pater Puecher, Don Scesa, en Don Pauli kennen de plek volkomen, het is juist die waar het Oratorio van de H. Franciscus van Sales staat het tehuis voor de verwaarloosde jongens enz. Ik wacht slechts op een teken van u om tot afsluiting van de overeenkomst over te gaan.

In de hoop dat u zult willen medewerken in deze aangelegenheid, die ik van de grootste betekenis voor Gods eer noem, wens ik U het allerbeste toe en verblijf

uw onderdanige dienaar,

Turijn, 7 januari 1851.

Bosco Giov, pr.

Don Carlo Gilardi haastte zich hem te antwoorden:

Eerwaarde Heer Don Giovanni Bosco,

In antwoord op uw schrijven van 7 dezer, draagt mijn Overste, Don Antonio Rosmini, die U eveneens laat groeten, mij op u te schrijven. Wanneer de lokalen en gebouwen die u op het ogenblik in Valdocco betrokken hebt, en die U door de eigenaar verkocht zullen worden, inderdaad vrij zijn van alle andere lasten, is hij bereid u het bedrag van 20.000 lire te lenen op de reeds overeengekomen voorwaarden. Derhalve zult u op genoemd bedrag kunnen rekenen, gedeeltelijk in baar geld, gedeeltelijk in rentecoupons of in rentegevende staatsobligaties zodra u dit wenst en U de leenovereenkomst wilt afsluiten.

Ik maak gaarne van de gelegenheid gebruik om U de beste wensen te doen toekomen voor het pas begonnen jaar en voor allen die bij U ver-
toeven, alsook voor het door U ondernomen liefdewerk. Wilt U ook mijn groeten doen aan uw geachte moeder? Ik verblijf inmiddels,

Stresa, 10 januari

Carlo Gilardi, priester

Twintigduizend lire waren er echter nog geen dertig, er moesten er nog tienduizend gevonden worden. God voorziet echter steeds in de zorgen van wie hem dienen; en Hij die het werk begonnen was, zou het ook tot een goed einde brengen. En ziedaar een zichtbaar teken van zijn goddelijke Voorzienigheid ten gunste van ons Oratorio.

Op een zondagavond kwam Don Giuseppe Cafasso het Oratorio binnen. Het was inderdaad iets heel ongewoons dat de doorluchte geestelijke zich op zon-

dagen naar het Oratorio begaf, omdat hij bijna steeds iets te doen had in de kerk van de H. Franciscus van Assisi. Thans ging hij naar Don Bosco toe en zei: "Ik ben gekomen om iets te vertellen wat u wel prettig zult vinden. Een vrome dame (gravin Casazza-Riccardi) heeft me opgedragen u tienduizend lire te overhandigen, waarmee u naar eigen goedvinden ter meerdere eer van God kunt doen wat u wilt." - "Deo gratias!" antwoordde Don Bosco, "dat komt uitstekend van pas." - En hij vertelde hem dat hij pas besloten had tot de aankoop van het huis Pinardi en dat hij zijn hersens pijnigde met de vraag, hoe hij aan het volle bedrag moest komen. De twee priesters moesten in deze gebeurtenis wel de vinger Gods onderkennen. Ook de verwondering van Pinardi was groot, toen hij, nauwelijks een week na de mondelinge overeenkomst, op 14 januari Don Bosco voor zich zag staan die zei: "Wanneer zouden we de overeenkomst opmaken, het geld is er, baar geld!" - De volgende dag werd de overeenkomst opgemaakt. Pinardi ontving tweeduizend lire aanbetaling buiten het contract; en werd ten eten uitgenodigd, zoals afgesproken.

Don Bosco haastte zich intussen alle dingen te doen die wettelijk vereist waren in verband met de overeenkomst en schreef aan Don Carlo Gilardi.

Zeereerwaarde Heer,

Ingevolge uw geëerd schrijven vanwege de hoogerwaarde heer Don Rosmini heb ik een onderzoek ingesteld op het kadaster en ben tot de bevinding gekomen, dat het pand Pinardi inderdaad onbezwaard is en dat er geen enkele hypotheek op rust, zodat ik tot het sluiten van het contract ben kunnen overgaan. In het document is de bepaling opgenomen dat er geen enkele andere hypotheek op het huis en terrein genomen kan worden dan de twintigduizend frank van de door de weldoener, de priester Rosmini geleende twintigduizend frank. Rest enkel nog dat de Heer Rosmini iemand wil afvaardigen, om vast te stellen dat terrein en gebouw inderdaad ontruimd zijn, en voor de afsluiting van de overeenkomst.

Ik bied intussen mijn welgemeende dank aan uw eerbiedwaardige Overste voor het vele dat hij voor ons heeft willen doen, en hoop dat dit liefdewerk tot meerdere eer van God, hem en heel het Instituut zijn goddelijke zegen zal verlenen.

Ik breng bijna iedere dag een tijdje door bij de beminde Don Costantino en Don Nicolino. Beveel mij aan bij de Heer en geloof me van ganser harte,

Uw dw. dienaar,
D. Bosco Gio.

Turijn, 15 januari 1851

P.S.- Een beetje in haast en onder de druk van het lawaai dat de bengels maken!"

Tenslotte kwam de priester Carlo Gilardi in Turijn aan, algemeen procurator van de Rosminianen die de twintigduizend lire kwam brengen. "Eigenlijk heeft Onze-Lieve-Heer ze me gegeven," riep Don Bosco met zoveel gevoel van overtuiging uit dat de goede kloosterling erdoor bewogen werd

In de notarisacte staat te lezen: "Op 19 februari 1851 bij akte van Notaris Turvano, verkocht Francesco Pinardi gemeenschappelijk aan de priesters Giovanni Bosco, Giovanni Borel, Roberto Murialdo, Giuseppe Cafasso, terreinen met opbouw, begrensd door het eigendom van de gebroeders Filippi ten oosten en noorden; door de Giardiniera-weg in het zuiden en het terrein van mevrouw Maria Bellezza in het westen De prijs is vastgesteld op 28.500 lire, van welk bedrag 20.000 lire betaald wordt door Don Antonio Rosmini-Serbati; en voor de rest wordt afzonderlijk voorzien.

Er kwamen nog 3.500 lire bij voor de bijkomende kosten, en die werden verstrekt door Giuseppe Cotta, in wiens bank de akte werd gedeponeerd. Deze heer was de eerste beschermer en steun van het Oratorio en bleef dit zolang als hij leefde

Zoals men ziet verkreeg onze Don Bosco bij die gelegenheid andermaal een proeve van de goddelijke goedheid ten gunste van zijn Werk. Zijn vertrouwen en stellige overtuiging dat de Voorzienigheid hem in de toekomst evenmin in de steek zou laten werden hoe langer hoe groter. En we geloven dat dit onbepaalde vertrouwen, die in de loop van ongeveer vijftig jaren nooit beschaamd werd, een van de voornaamste oorzaken is van Don Bosco's werkzaamheid. Iedereen zou hem toen een stoutmoedig man genoemd hebben; maar wanneer men de goede afloop van zijn ondernemingen in het oog houdt, is men wel gedwongen hem een providentieel man te heten; en daarin heeft men gelijk.

En hij was dit met de edelmoedige hulp van zoveel diep christelijk voelende mensen, onder welke de priester Rosmini, die het grootste deel van de noodzakelijke middelen aan de hand deed, opdat het Oratorio van de Heilige Franciscus van Sales zijn eigen zetel zou verkrijgen. Hij verstrekte de lening tegen vier percent, maar liet naderhand weten, dat de rente pas betaald hoefde te worden wanneer hij erom zou vragen, terwijl het in de praktijk hierop neerkwam, dat hij noch de rente, noch het kapitaal ooit opvroeg. Niettemin vereffende Don Bosco, trouw aan zijn verplichtingen, ieder jaar de rekening met de procurator C. Gilardi. Rosmini bleef de vriend van Don Bosco tot het einde van zijn leven, en dezelfde genegenheid droeg hij diens kloosterlingen toe. Don Bosco beantwoordde dat, ook door de erkentelijkheid die reeds uit zijn brieven blijkt. Eén daarvan, willen we hier aanhalen, te meer daar deze brief zinspeelt op de preken die hij in die maanden gehouden had. De brief is gericht aan een andere priester van het Istituto della Carità, die overgeplaatst was naar de Kerk van San Michele.

Eerwaarde Heer Don Fradelisio,

Ik moet mij werkelijk van onachtzaamheid beschuldigen; door allerlei bezigheden, moeilijkheden, enkele reizen en door het feit dat ik nu eenmaal een kwajongen ben, heb ik niet geantwoord op uw vriendelijke brieven; zonder daarom verder verontschuldiging te zoeken, verklaar ik me in fout en verzoek u vriendelijk het me niet kwalijk te willen nemen.

Intussen laat ik u het pak gevraagde boeken toekomen, waar ik enkele andere dingetjes aan toevoeg die, naar ik aanneem, bij u kunnen dienen als prijzen voor de kinderen die in uw persoon een vader gevonden hebben. Tevens voeg ik de nota bij voor enkele dingen die ik in Turijn heb moeten bekostigen.

Het spijt me bijzonder dat u me niet thuisgevonden hebt toen U in Turijn was; daar u thans echter op geringere afstand woont dan in Stresa, hoop ik u spoedig weer te zien, en wel hier in het jongenshuis. Ik houd het voor een vingerwijzing van de Voorzienigheid dat Zij u naar San Michele heeft gezonden; ik ben van oordeel dat dit goed zal zijn voor de mensen daar. U weet van aanpakken en volhouden en de bevolking zal dit zeker gunstig beantwoorden.

De beste groeten aan Don Cesare en aan mijn andere kennissen. Beveel mij aan bij Onze-Lieve-Heer, en wanneer ik iets voor U doen kan, zal ik niet meer zo nalatig zijn,

Turijn, 18 januari 1851

Uw genegen vriend, D:

Bosco Gio.

H O O F D S T U K XXII.

DE FINANCIERS VAN DE WERELD - DON BOSCO EN DE BANK VAN DE
GODDELIJKE VOORZIENIGHEID - ONTWERP VAN DE KERK VAN DE H.
FRANCISCUS VAN SALES - CARNAVAL IN VALDOCCO - CATECHISMUS
IN DE VASTEN - DON BOSCO IN HET ORATORIO VAN DE
H.ALOYSIUS - PLANNEN VAN DE AFGEVAARDIGDEN TEGEN DE
KLOOSTERORDEN EN DE WET OP GOEDEREN IN DE DODE HAND - HET
GRAAFWERK VOOR DE FUNDAMENTEN VAN DE NIEUWE KERK.

Door het huis Moretta te kopen en weer te verkopen, door het terrein aan te schaffen dat wij het terrein van Maria Hulp der Christenen noemen, en door eigenaar te worden van het huis Pinardi, zette Don Bosco, terwijl onverstane lieden dachten dat hij op eigen voordeel uit was, de eerste stappen op een nieuw gebied, waartoe de Heer hem riep.

In een materialistisch en financieel gerichte eeuw, waarin de economie en de industrie met haar veelvuldige machinerieën hoofdzaak waren, temidden van zoveel speculanten, bankiers, egoïsten en onverschilligen die hoogmoedig de goddelijke Voorzienigheid verachtten, alleen erop uit waren rijkdommen te vergaren, omdat het geld voor alles dienstig kan zijn (1), liet God een man opstaan, die, zonder kapitaal, zonder naam op de handelsmarkt, zonder vennootschappen van aandeelhouders, zonder bedrevenheid in de moderne economische systemen, zijn ondernemingen groots deed uitgroeien, die miljoenen en miljoenen beheerde, hem door de liefdadigheid verschaft, en van wie iedereen wist dat zij moesten dienen voor de meerdere eer en glorie van God en het heil der zielen. Het geld, waarvoor hij niet de minste liefde zal tonen, zal voor hem slechts een middel zijn om het doel te bereiken.

Laten we het hele leven van Don Bosco een ogenblik onder dit oogpunt beschouwen. Hij was zich de waardigheid en de nauwlettendheid als beheerder der schatten van de goddelijke Voorzienigheid bewust; maar als trouwe dienaar begon hij de talenten die de Vader hem had toevertrouwd te verzorgen. Het principe van de H. Ignatius van Loyola maakte hij tot zijn richtsnoer: "Werken, alsof het welslagen van iets uitsluitend van onze inspanning afhangt, en tegelijker-

(1) Pred, 10,19

tijd onszelf wantrouwen alsof het welslagen uitsluitend van God zou afhangen." Dit beginsel is de oorzaak van die duizenden middelen die hij bedacht om een beroep te doen op de christelijke weldadigheid van de gelovigen. Nooit werd hij moe door te zetten totdat een onderneming geslaagd was, ten koste van welke grote inspanning en leed ook. En de trouwe dienaar zag er nimmer één mislukken omdat God zijn pogen beloonde. Wanneer het hem aan geld ontbrak, was de bank waartoe hij zijn toevlucht zocht die van de goddelijke Voorzienigheid; en om uitbetaling van haar te verkrijgen leefde hij, en wilde hij ook dat zijn leerlingen zouden leven, in de evangelische armoede. Alvorens echter zoveel ondernemen op touw te zetten, had hij ze eerst lang overwogen in gebed, had hij zich aanbevolen in de gebeden van zijn zonen en andere vrome zielen, en om er zich steeds stilliger van te vergewissen dat hij de wil des Heren volgde, riep hij tot zijn laatste levensdagen steeds de raad in van verstandige priesters, kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders en van de Paus zelf. Van wat wij hier beweren zijn Don Rua en velen die met Don Bosco samengeleefd hebben getuigen geweest.

De vrijwillige armoede dus, het voortdurende gebed, de grootste eenvoud en een onwankelbaar Godsvertrouwen maakten hem voor deze zending waardig. Zodoende kunnen Mgr. Cagliero en Don Rua ons het volgende vertellen: "Don Bosco was gewoon te zeggen: "De meester van mijn ondernemen is God, God zet er toe aan en onderhoudt ze, en Don Bosco is niets anders dan het instrument; daarom ziet God zich verplicht geen slecht figuur te slaan Onze-Lieve-Vrouw is vervolgens mijn beschermster, zij is mijn schatbewaarster." - Wanneer er nijpend gebrek was, of wanneer de moeilijkheden en zorgen groter waren dan ooit, toonde hij zich opgewekter dan gewoonlijk, zodat wij, wanneer we hem erg opgewekt zagen, voor de grap zeiden: "Don Bosco moet wel erg in de zorgen zitten, daar hij zo stralend glimlacht." En inderdaad, wanneer we dan de omstandigheden nagingen, waarin hij zich bevond, en hem ernaar vroegen, kwamen we te weten dat er groter en ernstiger moeilijkheden waren dan ooit. Don Bosco herhaalde steeds maar de woorden van de H. Paulus Omnia possum in eo qui me confortat. Hij was er zeker van dat God, evenals andere keren, na een beproeving, hem zou verhoren. Niemand kon merken dat hij zorgen had. Deze aanhoudende zorgen beschouwde Don Bosco als de natuurlijkste zaak van de wereld, zodat hij ze bijna niet eens merkte, al duurden ze ook van 's morgens tot 's avonds en de ene dag na de andere; en steeds was het alsof niet hij het was die er de last van te dragen had Hij maakte niet de minste aanspraken, en toonde zich zo eenvoudig als iemand die niets te doen had en niets gedaan had."

Het beheer over deze schatten door de goddelijke Voorzienigheid in zijn handen gesteld, was evenwel niet gemakkelijk, omdat hij bij dat beheer noodzakelijkerwijs gebruik moest maken van de arbeid van anderen. Bij het voorbereiden van ieder plan ging hij zeer omzichtig te werk, alsook bij de keuze van personen. Hij was nauwgezet bij het nagaan of er wel zoveel mogelijk gespaard werd, stipt in het controleren van contracten, maar tegelijkertijd toch niet wantrouwig. Wanneer hij zijn keus had laten vallen op iemand die bekend stond om zijn betrouwbaarheid, dan gedroeg hij zich als de hogepriester Jojada ten tijde van koning Joas bij het herstel van de tempel. "Men hield geen afrekening met de mannen, die het geld ter hand werd gesteld om het aan de werklieden uit te geven, omdat zij handelden in goed vertrouwen (1)".

(1) 4 Kon 12,15

In zijn openhartigheid niet tot bedrog in staat, meende hij soms dat de anderen dezelfde liefde tot de rechtvaardigheid hadden die hij bij iedere overeenkomst nastreefde. En omdat hij niet op de hoogte was van de listen die de mensen in hun handeldrijven gebruikten, werd hij verschillende malen bedrogen, door zijn berekeningen te gronden op een raming van kosten die hij daarna steeds hoger zag worden. Zijn leveranciers misleidden hem soms, vooral in de eerste tijd, op verschillende manieren; ook kwam hij onder de dwang der omstandigheden wel eens in aanraking met personen die het zo nauw niet namen, die hem dwongen iets dat veel waard was goedkoop te verkopen, en veel te betalen voor iets dat weinig waard was. Ook ontbrak het niet aan oplichting en diefstal, omdat Don Bosco uiteraard niet altijd alles in het oog kon houden. Overigens hoeft dat ook geen verwondering te wekken. Heeft ook Jesus Christus zelf de beurs met de aalmoezen niet aan een Judas toevertrouwd? Naar gelang het Instituut zich uitbreidde, zocht hij personen die hem bij die verschillende werken zouden kunnen helpen; en hij vond tenslotte uiterst betrouwbare en eerlijke lieden, waar van sommigen niet helemaal op de hoogte van de dingen waren waar het om ging, of niet bedreven in bepaalde handelsmanipulaties, maar die allen dikwijls zonder het nodige geld zaten, omdat Don Bosco zelf er geen had. Voegen we hier nog aan toe dat de schulden van het Oratorio vaak tot enorme bedragen stegen terwijl er nog geen centiem binnenkwam. En toch, terwijl Don Bosco zich bijna langs de rand van een faillissement bewoog, kwam hij steeds trouw al zijn verplichtingen na; zijn schuldeisers kregen tot de laatste centiem betaald; aanhoudend verrezen er nieuwe gebouwen; en zijn jongens in hun grote en nog steeds groeiend aantal, kwamen nooit iets tekort. Opdat de fabrieken in Frankrijk, Oostenrijk en Engeland grote hoeveelheden goederen naar zijn huizen zouden sturen, was zijn naam voor hen garantie genoeg; vele leningen werden hem toegestaan, eenvoudig op zijn woord of eenvoudig in een brief, zonder dat de wettelijke formules in acht genomen werden, en er waren banken in Amerika, die eerst grote sommen stuurden aan de Salesianen, en dan aan Don Bosco op wiens naam de overeenkomst stond - de blanco wissels ter tekening zonden, die hij dan ook tekende.

Was dit alles niet een verbazingwekkend wonder, dat bijna een halve eeuw lang aanhield? Is het niet zonneklaar dat Don Bosco de man was, die God de materialistische eeuw voor ogen wilde houden, om haar te tonen wat, zonder menselijke berekeningen en listen, de steun van de goddelijke Voorzienigheid vermag, voor wie onbeperkt vertrouwen in Haar stelt?

Ook van deze zending van Don Bosco zal men zich derhalve rekenschap dienen te geven gedurende de gang van ons verhaal. Tevens merken we hier op dat hij in 1851 tegenover Don Cafasso, Don Borel en Don Giacomelli verschillende malen zijn gedachte had ontwikkeld, spoedig te beginnen met de opbouw van zijn toekomstig en indrukwekkend Oratorio. Op zekere dag in het begin van het jaar, sprak hij tot de om hem heen staande jongens, over de schitterende toekomst van het huis in Valdocco, over een zuilengalerij die om een grote speelplaats zou heenlopen, en hij beschreef ook, alsof alles er reeds was, de plechtigheden die ze er zouden vieren in een heel grote kerk, en de heerlijke muziek die er zou weerklinken, en hoe de mensen zouden komen toelopen om aan de voet van de altaren te knielen.

Daarom nam Don Bosco in de maand maart het besluit om ogenblikkelijk te beginnen met het bouwen van een mooiere kapel voor de godsdienstoefeningen en meer aangepast aan de toenemende behoeften, Zoals we reeds

hebben uiteengezet was de oude al wel enigermate vergroot door er een paar kamertjes bij te trekken, maar ze bleef toch ontoereikend en ongeschikt. Daar men twee trappen moest afdalen om er binnen te treden, was alles er in de winter en bij regenweer dikwijls ondergelopen en in alle geval vochtig. En doordat het plafond zo laag was en men er weinig kon verluchten, was het er om te stikken van de bedorven lucht en van de uitermate grote hitte, en het gebeurde 's zondags vaak genoeg dat een jongen bezwijmde en naar buiten gebracht moest worden. Het was dus niet alleen nuttig, maar noodzakelijk dat er de hand gelegd werd aan een stemmig kerkje dat ruim en gezond was.

Maar over welke sommen kon Don Bosco beschikken? Enkele weken geleden had hij pas het huis Pinardi betaald? Giuseppe Brosio schrijft aan Don Giovanni Bonetti: "Op een werkdag ging ik hem bezoeken. Ik trof hem aan op de speelplaats, terwijl hij geheel in gedachten verzonken was over een brief die hij in de hand hield. De oorzaak van zijn verstrooidheid vermoedend, vroeg ik het hem op de man af en Don Bosco reikte me de brief toe om te lezen. Deze was van een leverancier die hem voor het gerecht dreigde te dagen indien hij niet onmiddellijk ongeveer tweeduizend lire in afkorting op zijn rekening betaalde. Toen ik de brief gelezen had, boog ik het hoofd en bedacht hoe onaangenaam en beschamend het zou zijn voor Don Bosco voor een rechtbank te moeten verschijnen en zich te horen veroordelen wegens schulden. Ik slaakte een diepe zucht. Maar Don Bosco daarentegen zei heel rustig tegen me. "Komaan, mijn beste Brosio, moet je daar nu om zuchten? Denk jij dat de goddelijke Voorzienigheid me in de steek laat? Laten we bidden en je zult zien wat Onze-Lieve-Vrouw voor het Oratorio doet!"

We zijn toen naar de kapel gegaan om te bidden: En toen we daarmee klaar waren, kwam er toevallig een meneer op bezoek die Don Bosco verlangde te spreken en hem het geld schonk dat voor die betaling nodig was.

"Dit bedrag dichtte slechts één enkele scheur, er bleven nog andere schulden te delgen, afgezien van de uitgaven die er aanhoudend waren. De kapel was te klein om al de jongens te kunnen bevatten, de lokalen waren te ongezond voor de huisvesting van de jongens die hij bij zich in huis genomen had. Wat te doen? Waar moest hij al het geld vandaan halen om in al die noden te kunnen voorzien? Toen ik deze opmerkingen ook tegenover Don Bosco maakte, zei hij tegen me: "Ik ben van plan een loterij op touw te zetten; ik heb er alleen geen ruimte voor en ook geen dingen die als prijzen zouden moeten dienen voor de deelnemers. Waar moet ik die spullen allemaal vandaan halen?" - Hij glimlachte toen hij dit zei.

Ik antwoordde hem: "U die toch zoveel mensen kent, vraag hun de dingen die u nodig hebt, en ik zal hetzelfde doen bij winkeliers die ik goed ken, dan zult u eens zien dat de loterij verbazend goed zal worden." Dat spraken we dus af. Maar Don Bosco hield zijn plannen voor zich en hij liet zich ook niet uit over de manier waarop hij een beroep zou doen op de openbare liefdadigheid. De bouw van de kerk moest de noodzakelijke sommen opbrengen voor de oprichting van het Tehuis en voor het onderhoud van de jongens. En deze drie doelstellingen wist hij te bereiken telkens hij iets groots ondernam. Het voornaamste moest die twee andere, even voorname doeleinden ondersteunen.

In diezelfde tijd zei Don Bosco op een avond tegen zijn moeder:

"Nu zou ik graag een mooie kerk ter ere van de Heilige Franciscus van Sales willen bouwen.

"Maar waar moet je het geld vandaan halen?" vroeg de brave Margherita, Je weet dat we van onszelf niets meer hebben; alles is weg om die arme jongens kleding en eten te verschaffen, Voordat je dus de kosten voor een kerk op je hals gaat halen, mag je, wel eens tweemaal nadenken en eens goed met Onze-Lieve-Heer spreken," - "Dat zullen we zeker doen- Als u het geld had zou u het me dan geven?" - "Met alle genoegen, dat kun je je toch wel voorstellen" - Welnu," zo besloot haar zoon, "God, die veel beter en veel edelmoediger is dan u, heeft geld voor iedereen, en voor een werk dat tot zijn meerdere eer en glorie moet strekken, hoop ik dat hij het me niet zal onthouden als ik het nodig heb."

In dit vertrouwen liet Don Bosco op zekere dag ingenieur Blachier bij zich komen, bracht hem naar de plaats waar het kerkje moest komen, en verzocht hem een plan te maken; ongeveer in dezelfde tijd toen hij met een zekere Federico Bocca sprak, vroeg hij deze of hij zich wilde belasten met de uitvoering van het werk. - "Heel graag," antwoordde deze, - "Maar ik moet u waarschuwen," voegde Don Bosco eraan toe, "dat het soms kan gebeuren dat ik geen geld heb voor de nodige kosten." - "Nou, dan werken we er wat langzamer aan". - "Nee, ik wil juist dat u opschiet, zodat binnen een jaar de kerk kant en klaar is". - "Dan zullen we ons haasten," antwoordde de aannemer. "Begint u dan maar," besloot Don Bosco, "Iets van het geld is er al; voor de rest zal de goddelijke Voorzienigheid te zijner tijd wel zorgen."

Na deze schikkingen werd het Vasten, en gedurende de laatste dagen van carnaval verrichtten de interne en externe jongens van het Oratorio op verschillende voormiddagen de oefening voor een goede dood. "Ik herinner me," zo schreef ons kanunnik Anfossi, "dat Don Bosco ons ieder jaar bij gelegenheid van carnaval, ter compensatie van zoveel kwaad dat er bedreven werd, aanspoorde om te communie te gaan en enkele uren van aanbidding voor het tabernakel door te brengen. En als hij dacht aan de beledigingen die Jesus in het H.Sacrament werden aangedaan, vooral gedurende die dagen, schreide hij onder het spreken zodat ook ons de tranen in de ogen sprongen. Ook drong hij er bij ons op aan onze oefening van de goede dood zo godvruchtig mogelijk te verrichten, ten-einde de volle aflaat die eraan verbonden was te verkrijgen, en hij zei: "Laten wij de arme zielen in het vagevuur een goede carnaval verschaffen door samen ons best te doen om hen spoedig tot de vreugde van het paradijs te laten komen".

"Hij spoorde ons eveneens aan in onze gebeden onze weldoeners niet te vergeten. Zodat, terwijl heel Turijn op stelten stond door tal van openbare gemakkelikheden en de hele stad een masker droeg, wij jongens, er geen behoefte aan voelden om uit te gaan in Turijn; het kwam ook geen ogenblik in ons hoofd op om daar verlof voor te vragen; om ons schadeloos te stellen zorgde Don Bosco echter voor ontspanning op de speelplaats en in de toneelzaal."

Op de 11de maart begonnen de catechismuslessen voor de Vasten. In het Oratorio van de H. Aloysius had de directeur, Don Pietro Ponte, de jeugdige theoloog Felice Rossi bij zich te gast. De theoloog Leonardo Murialdo ging op bezoek in het Oratorio van de Heilige Engelbewaarder in Vanchiglia. Dit werd geleid door de theoloog Roberto Murialdo, zijn neef. Hij ging er alle zondagen naar toe om catechismusles te geven Om deze en andere ijverige priesters te helpen zond Don Bosco niet alleen seminaristen

van Valdocco maar ook de best gevormde en degelijkste jongens, die dit-zelfde werk ook op alle zondagen van het jaar deden. Uit genegenheid voor de pastoor van het gehucht Dora, tot welke parochie het Oratorio van Valdocco behoorde, stuurde hij hen in 1851 ook naar de parochiekerk van de HH. Simon en Judas en dit bleef lange jaren, met korte onderbrekingen, zo doorgaan.

Don Bosco gaf catechismusonderricht in het Oratorio van Valdocco, maar hield ook op heel de rest en op allen toezicht.

Wij hebben een getuigenis, ons verstrekt door de heer Cristino Nicolao. "Ik behoorde tot de eersten die naar het Oratorio van de Heilige Aloysius gingen, en ik bezocht het jaren achtereen. Don Bosco kwam daar dikwijls naar toe, hetzij in de Vasten, hetzij in de loop van het jaar. Soms was hij vergezeld door adellijke en vooraanstaande personen uit de stad die met hem samenwerkten, en hij werd er met een nauwelijks te beschrijven geestdrift ontvangen. Hij had de leiding bij de catechismus en de godsdienst-oefeningen, en wekte de ijver van zijn medewerkers op. Dikwijls bewonderde ik de invloed die Don Bosco op die jongens had. Soms begonnen er een paar opgewonden jongens met elkaar te vechten en Don Bosco ging dan heel bedaard naar hen toe terwijl hij rustig zei: "Hela! Hela!" Als het ware liefkozend nam hij hen bij een oor. Op datzelfde ogenblik werden de wilde-brassen rustig.

"Soms ging hij met de ijverigste jongens bij wijze van beloning samen eten, of hij nam hen in het rijtuig van de theoloog Vola mee naar San Nargherita, of naar Sassi op bezoek bij de goede pastoor. Wanneer hij temidden van de jongens vertoefde, sloeg hij aandachtig hun manier van doen, hun godsvrucht en gedrag gade, uitziend naar aanwijzingen van mogelijke priesterroepingen: Daar het hem toescheen dat ik het misschien tot iets zou kunnen brengen, vertrouwde hij mij onder meer toe aan Don Pietro Ponte, die mij zou inwijden in het latijn. Maar het lukte me niet, omdat mijn oudere broer geen geduld had om te wachten tot het verloop van mijn studie duidelijker aanwijzingen van mijn roeping zou geven, en daarom moest ik me toeleggen op een der vrije kunsten. Maar anderen die door Don Bosco rechtstreeks geholpen werden, konden het priesterschap bereiken; anderen leerden achterswaardige beroepen, allen hielden van hem, velen toonden zich erkentelijk en gingen hem dikwijls in Valdocco opzoeken. En vanaf de dag dat hij stierf ga ik iedere week een bezoek brengen aan zijn graf in Valsalice."

Dezelfde zorgen besteedde Don Bosco aan het Oratorio van Vanchiglia.

Toen Pasen naderde, dat in 1851 op 20 april viel, leidde hij er ijverig de triduüms en hoorde er biecht, en de kapucijnen van Monte Cappuccino in Portanuova en de Oblaten van Maria van de Consolatakerk in Valdocco deden hun best, om evenals andere jaren, de priesterlijke bediening waar te nemen. De jongenskoren die op de eerste communie waren voorbereid, zongen de lofzang die Don Bosco hun had geleerd en die in dat jaar aan de Giovane Provveduto werd toegevoegd:

Ook ons valt eindelijk ten deel, het Engelen brood, enz.

En zowel de seculiere als de reguliere geestelijkheid van steden en dorpen spande zich in voor het heil der zielen maar tevens ook, het moet gezegd worden, om er goede, aan de Souverein trouwe burgers van te maken, die de wetten van de staat eerbiedigden; zonder nog melding te maken van de andere ontelbare morele en materiële weldaden die zij het volk bewezen. Maar de sektariërs waren daar niet mee gediend, zij haatten nu eenmaal al het waarlijk goede en verlangden de godsdienst heel zijn invloed te ontnemen.

In het parlement, dat er in die tijd uitzag als een protestantse hoge raad, was tegen het einde van maart, onder beschimpingen en beledigingen aan het adres van de geestelijkheid, een hervorming van de kloosterorden voorgesteld. Men wilde het afleggen der plechtige geloften verbieden voor novicen die nog geen eenentwintig jaar waren, en bepalen dat alle novicen in de loop van de twee jaren die aan hun professie voorafgingen, op zijn minst zes maanden buiten het klooster zouden verblijven. Degene in wiens handen een onwettelijke kloostergelofte zou zijn afgelegd zou verbannen worden en de geprofeste zelf zou zijn burgerrechten verliezen. Het voorstel werd evenwel niet in stemming gebracht, en enkele dagen later, daar de plannen tot afschaffing van de beneficiëes en van de kloosterorden nog niet voldoende gerijpt waren, begon men ze aan zware belastingen te onderwerpen alsook de woningen van de pastoors en andere kerkelijke ambtenaren terwijl men de kerken voorlopig nog vrij liet. Op 15 april ondertekende de koning de nieuwe wet die in Sardinië de tienden afschafte, en op 23 mei bekrachtigde hij die op de goederen in de dode hand, die zich uitstrekke tot de provincies, de gemeenten en tot de instellingen van weldadigheid, Maar terwijl voor deze laatste de bijdrage op een half percent gesteld werd, werd die van de kerkelijke instellingen verhoogd tot vier procent.

Intussen liet Don Bosco tegen het eind van mei de binnenmuur die de twee speelplaatsen van elkaar scheidde gedeeltelijk afbreken, en liet een aanvang maken met het graafwerk voor de bouw van de ontworpen kerk, zodat men in het begin van de zomer de eerste fundamenten kon leggen. Maar aangezien de metselaars zich nu en dan te buiten gingen aan vreselijk gevloek, liet Don Bosco hen bij zich komen, verzocht hun niet meer zo te vloeken en om deze beledigingen tegen God te verhinderen, beloofde hij elk van hen iedere zaterdag een of twee bekertjes wijn, als zij die lelijke gewoonte wilden afleggen. Dat beloofden de metselaars en ze hielden ook woord. Meer dan een jaar lang bracht Margherita hun een flesje, dat geledigd werd ter ere Gods, op de gezondheid van Don Bosco en ter verfrissing van de keel van deze werklieden.

H O O F D S T U K XXIII

DON BOSCO VRAAGT BIJDRAGEN AAN DE WELDOENERS VOOR DE
BOUWVAN DE NIEUWE KERK - ANTWOORD VAN PATER ROSMINI -
DON BOSCO IN BIELLA EN ZIJN ONTMOETING MET PATER
GOGGIA - IN OROPA - BEMOEDIGENDE BRIEVEN VAN DE
BISSCHOPPEN - DE FEESTEN VAN SINT JAN EN VAN DE H.
ALOYSIUS IN VALDOCCO - DON BOSCO IN
SAN IGNAZIO EN IN LANZO: ZIJN VOORSPELLINGEN

Don Bosco was direct begonnen bijdragen te zoeken om een begin te maken met de ontworpen kerk, en onder meer schreef hij aan de priester Rosmini.

Hoogeerwaarde Heer,

De korte tijd dat U zich hier in Turijn kon ophouden, heeft ons niet in staat gesteld u de manier te laten zien waarop wij onze kerk willen bouwen, en ons huis inrichten; daarom heb ik een tiental personen aangezocht die op dat gebied deskundig zijn, om na te gaan wat er allemaal te doen valt.

Het plan werd dus bestudeerd evenals de wijze van uitvoering; en op grond van overwegingen van hygiënische en economische aard werd besloten met de bouw van de kerk te beginnen. Maar aangezien de middelen om een dergelijk werk tot stand te brengen uitsluitend geput kunnen worden uit de bijdragen van particulieren, afhankelijk van de wijze waarop iedereen vrijwillig wenst bij te dragen en van het bedrag dat hij wil schenken, ben ik zo vrij u met de grootste eerbied te verzoeken mij de helpende hand te willen toesteken. De kosten voor de kerk werd door de architect op dertigduizend frank geraamd; door de bijdragen in materialen, geld en arbeidstijd, beschikken wij reeds over vijftienduizend frank. Er ontbreekt dus nog eens zoveel aan. Bedenkt evenwel dat ieder bedrag, hoe gering ook, met de grootste dankbaarheid aanvaard zal worden, en het zal steeds de grootste voldoening voor mij betekenen u te kunnen rekenen onder de weldoeners, die samenwerken voor de bouw van een kerk onder de titel van de H. Franciscus van Sales, de eerste die in Piëmont wordt opgericht ten behoeve van de verwaarloosde jeugd.

Wat de aanpassing van het huis betreft werd besloten het geheel tot één verdieping te beperken, waardoor reeds het dubbele van de tegenwoordig beschikbare ruimte verkregen wordt; de middelen voor dit tweede werk kunnen

gevonden worden in de verkoop van stukken grond wanneer ons dit geschikt voorkomt, en waarvan een deel reeds verkocht is.

In de overtuiging dat u in uw goedheid uw weldadige medewerking zult willen voortzetten, dank ik u van ganser harte voor wat u voor ons gedaan hebt, en zal ik God bidden dat Hij u veelvuldig zal begunstigen en voorspoed brengen in de mate die tot zijn meerdere eer en glorie strekken.

Mij overigens van ganser harte aanbevelend in uw gebed, verblijf ik met gevoelens van grote dankbaarheid en hoogachting,

Uw erkentelijke dienaar,

Turijn, 28 mei 1851

Bosco Gio. pr.

Pater Gilardi antwoordde op 1 juni 1851 uit Stresa als volgt:

Eerwaarde Heer Don Giovanni,

Het was een grote blijde voldoening voor de Hoogeerwaarde Heer Antonio Rosmini in uw brief van 28 dezer te lezen, dat God uw ijverige bemoeiingen zegent door u de middelen te verschaffen voor de bouw van de kerk en voor de verruiming van het huis, bestemd voor het liefdewerk waartoe hij u heeft aangespoord. Ook hij zou zeer gaarne met een ruime bijdrage willen medewerken; doch de huidige omstandigheden en de grote uitgaven die hij zich de laatste jaren heeft moeten getroosten en die hem nog steeds drukken, stellen hem niet in staat te helpen zoals hij graag zou willen. Voor het geval u zulks aangenaam is wil hij u evenwel in alle geval gaarne een aantal exemplaren van zijn boeken aanbieden, zodat u de opbrengst, wanneer u ze verkoopt, als bijdrage voor uw onderneming kunt beschouwen. Wanneer dit voorstel u bevalt, behoeft u mij slechts te waarschuwen, zodat ik kan zorgen voor.

p. Gilardi

Vol erkentelijkheid schreef Don Bosco dit antwoord:

Turijn, 4 juni 1851

Eerwaarde Heer Don B Carlo,

In uw persoon zou ik de zeereerwaarde Heer Rosmini willen bedanken voor het aandeel dat hij voor zijn rekening wil nemen in het thans inmiddels door ons begonnen werk voor de bouw van het Huis des Heren,

Daar het een liefdadige gift geldt is ieder bedrag welkom; en ik hoop van harte dat ook de boeken gemakkelijk in geld zullen zijn om te zetten. Wilt U echter zo goed zijn mij mede te delen op welke wijze u ze me zult laten toekomen; ik zal ze met vreugde in ontvangst nemen. Ook zou het voor mij handig zijn te weten tegen welke prijs ongeveer deze boeken elders verkocht worden.

Het spijt me zeer het nieuws over Don Carlo Rusca te moeten vernemen; ik hoop evenwel in Domino dat zijn ziekte niet ad mortem zal zijn. Ik heb

reeds gebeden en bid nog opdat Gods heilige wil zal geschieden Met hartelijke groet en dankbaarheid, verblijf ik,

Uw dw. dienaar,
Bosco Gio. pr.

Intussen had Don Bosco, zoals hij gewoon was te doen, wanneer het ging om de hand aan een hoogst belangrijke onderneming te slaan, besloten zich naar het heiligdom van Onze-Lieve-Vrouw van Oropa te be-geven om uit de diepste grond van zijn hart haar moederlijke hulp in te roepen.

"Nadat ik hem daarom verzocht had", zo schreef ons Don Giacomo Bellia, "kwam hij naar Pettinengo voor de sluiting van de Mariamaand. Het was de eerste maal dat in dit dorp deze plechtigheid zo ontroerend gehouden werd. Don Bosco preekte en een boeket van lelies, rozen, viooltjes en andere bloemen was voor hem een aanleiding om te spreken over de deugden die, ons aangenaam maken in de ogen van de Allerheiligste Maagd Maria. Hij woonde een week lang bij ons, tot stichting van velen, en er waren er verscheidenen die bij ons thuis bij hem kwamen biechten.

"Vervolgens ging hij naar Biella naar de kerk van de H.Filippus. Daar werd hem naar zijn celebret gevraagd, maar dat had hij niet bij zich. Toen men hem vroeg of hij iemand kende die voor hem getuigen kon, antwoordde hij: "Zeker, Pater Goggio bijvoorbeeld." Hij kende hem echter alleen van naam. Plotseling komt pater Goggio de sacristie binnen. Nauwelijks hebben beide priesters elkaar gezien of zij vallen elkaar in de armen, iets wat Don Bosco maar zelden in zijn leven deed, en zij noemden elkaar bij de naam, zonder elkaar ooit gezien te hebben. Ik stond stom van verbazing, omdat de naam van Don Bosco niet genoemd was, en met anderen kon ik opmerken dat de ene heilige de andere omhelsde, zonder dat zij elkaar ooit hadden ontmoet.

"Op die reis ging hij ook naar Oropa, droeg er de Heilige Mis op en werd door de rector uitgenodigd terug te komen om er een maand of drie te blijven, in welke tijd hij dan aan zijn boeken zou kunnen werken en als plaatsvervanger zou kunnen optreden in de kerk. Don Bosco aanvaardde de uitnodiging met dank, denkend dat enkele weken van rust en gebed voor het beroemde beeld van Onze-Lieve-Vrouw hem een grote verlichting zouden verschaffen. En inderdaad keerde hij er na enige tijd terug; maar intussen was de pastoor verplaatst en werd hem niet toegestaan te blijven." Tot zover Don Bellia.

Toen Don Bosco van het Heiligdom van Oropa was teruggekeerd, haastte hij zich om de plannen van de nieuwe kerk helemaal in orde te laten brengen, en, met een aanvraag voor goedkeuring van de plannen, diende hij ze in bij het gemeentebestuur: Onmiddellijk daarna begon hij brieven te schrijven aan een groot aantal personen van wie hij wist dat ze wel genegen zouden zijn om te helpen, als hij hun uiteenzette hoe noodzakelijk een kerk in de streek van Valdocco was, terwijl hij een formulier bijvoegde dat men slechts behoefde te ondertekenen.(1)

(1) Zie voetnota volgende bladzijde

Maandenlang ging hij door met het schrijven van deze brieven en hij ontving tevens antwoord van de bisschoppen van Piëmont, tot wie hij zijn verzoek eveneens gericht had, met de vraag in hun diocesen de inschrijving te willen bevorderen. De prelaten verklaarden zich bereid hem te helpen; maar zij klaagden over de moeilijkheid dat zij de gevraagde bijdrage niet konden verkrijgen, daar zij zelf voor veel kosten stonden die ze niet konden bestrijden door gebrek aan geld, dat men door een verflauwde zin voor naastenliefde niet vermocht op te brengen. De een moest kerken bouwen of restaureren, de ander zat krap in de financiën, een ander had in zeer arme steden en diocesen allerlei instellingen te onderhouden en werd overstelpt met tal van aanvragen voor steun ten bate van christelijke of profane liefdewerken. Men beloofde niettemin dat men na verloop van tijd niet in gebreke zou blijven om aan zijn verwachtingen te voldoen, de een stuurde zijn bijdrage een ander liet zijn misstipendia aan Don Bosco ten goede komen. Maar wat bovenal de aandacht verdient is de achting die uit al hun antwoorden bleek. De Bisschop van Fossano schreef: "Ik raad u aan uw werk met opgewektheid voort te zetten en God zal u in zijn Voorzienigheid niet in de steek laten. Gedenk u mijner in vriendschap" De bisschop van Alba. "God zal U niet in de steek laten bij het verrichten van een zo voortreffelijk werk. Ik laat niet na Hem te blijven bidden dat Hij u zegene." - De bisschop van Susa: "Don Gey heeft mij uw brief voorgelegd, waarin u mij op de hoogte stelt van het plan, een kerk te voegen bij de grote werken die de Heer u heeft opgedragen ten behoeve van de verwaarloosde jeugd." - De bisschop van Saluzzo: "Men kan niet alles doen wat men wel zou willen. Maar aanvaard in ieder geval de verklaring van mijn hoge waardering, die ik koester voor het door U met zoveel heilige ijver ondernomen werk." - De bisschop van Vigevano: "Steeds bedacht op het verrichten van goede werken, zult u zeker nieuwe verdiensten en de zegen des Hemels verwerven met de kerk die u zich hebt voorgenomen te bouwen ten voordele van de bewoners van de wijk Dora en Martinetto."

Doch al deze brieven schenen te worden samengevat door die van de bisschop van Mondovi:

Eerwaarde Heer,

Nooit heb ik over u horen spreken en over het edele werk waarmee u zich belast hebt ten behoeve van de jeugd, zonder dat ik van oprechte dankbaarheid vervuld werd jegens God, dat Hij in deze zo verdorven tijd in u een priester heeft doen opstaan die van zijn geest vervuld is en van een heilige ijver voor het heil der zielen. U zult zich daarom gemakkelijk kunnen voorstellen hoe gaarne ik bereid zou zijn u te helpen bij het tot een goed einde brengen van de onderneming, waarover u me geschreven hebt. Maar de verplichtingen die ik op mij heb genomen, en de lasten

(1) Voor de bouw van een kerk in het Oratorio van Valdocco onder de titel van de H. Franciscus van Sales voor de bedreigde jeugd:

Schenk ik een bijdrage van frank, in totaal

Ofwel verdeeld als volgt. Voor het lopende jaar tien frank

Voor het komende jaar 1852 tien frank,

Turijn, 20 juni 1851.

N.N.

waaraan ik me moet onderwerpen, zijn zo groot, dat ik me genoopt zie mij voor het oogenblik te beperken tot mijn goede wil. Om nog te zwijgen van de vier kerken, waarvan twee parochiekerken, die op het oogenblik in mijn diocees in aanbouw zijn. Ik kan me met geen mogelijkheid onttrekken aan medewerking daaraan, omdat ze onder mijn aandrang ondernomen zijn en met de belofte van mijn hulp. Ik spreek nog niet over het zeer grote aantal armen die ik soms moet voorzien van levensmiddelen, onderdak en kleding, noch over de algemene moeilijkheden die ik in deze dagen zeer in het bijzonder ondervind bij het verkrijgen van geld, zodat ik niet zelden zelfs aan de dringendste behoeften niet kan voldoen. Om al deze redenen is het mij op het oogenblik niet mogelijk u de hulp te verlenen die u van me verwacht bij het bouwen van de nieuwe kerk waarmee u bent begonnen. U kunt er evenwel op rekenen dat ik uw aanvragen niet zal vergeten. Ik zal ze steeds bij de hand hebben om u, zij het niet nu, dan toch bij de eerste de beste gunstige omstandigheid, behulpzaam te zijn. Ook zal ik ervoor zorgen uw edelmoedige onderneming aan te bevelen bij vrome en liefdadige personen van wie ik mag veronderstellen dat zij u een bijdrage kunnen doen toekomen. Waar ik intussen me niet aan onttrekken kan is u op dit oogenblik mijn hartelijkste gelukwensen aan te bieden met het vele goede dat u verricht, en moge de goede God u steeds meer zegenen en het door u begonnen werk steeds meer tot bloei brengen. Gedenk ook mij in uw gebeden en aanvaard inmiddels de uitdrukking van mijn bijzondere genegenheid, waarmee ik mij noem,

+ Fr Gio Tommaso, bisschop Mondovi,

12 augustus 1851

In de periode van deze briefwisseling, vergaderde op de 24ste juni, terwijl de jongens van Valdocco de naamdag van Don Bosco vierden, de Bouwraad ten stadhuize. Ze keurde de plannen voor de nieuwe kerk van de H. Franciscus goed en verleende verlof voor de bouw ervan. De 30ste deelde burgemeester Bursarelli aan Don Bosco de overwegingen en het genomen besluit mee.

Na het feest van de Heilige Johannes de Doper volgde dat van de H. Aloysius. Met planken waren al de gegraven fundamenten van de nieuwe kerk overdekt, en tegenover de ingang van de oude kerk was een grote tribune voor de genodigden opgericht. Deze en de speelplaats was versierd met tapijten en doeken; en twee rijen hoge palen met wimpels in verschillende kleuren, gaven van de deur van de kerk tot aan het traliehek in de buitenmuur van de speelplaats, de weg aan waarlangs de processie zou trekken.

Tot deze plechtigheid was de bisschop van Fossano uitgenodigd, maar omdat hij verhinderd was, had hij Don Bosco zijn verontschuldigen aangeboden. (1) In zijn plaats verscheen de bisschop van Pinerolo. De Armonia

(1) Mijn waarde Heer Don Bosco,

U kunt zich voorstellen met hoeveel voldoening en vreugde ik mij op de 29ste van deze maand naar uw instituut begeven zou hebben, zowel voor het feest van de H. Aloysius als om het H. Vormsel toe te dienen, indien dringende zaken van de ene kant en het feit dat ik voor dezelfde dag beloofd heb naar een parochie van mijn diocees te gaan voor hetzelfde doel, me dit niet verhinderden. Ik behoud me dus gaarne een andere gelegenheid voor en u moogt ervan overtuigd zijn, dat het voor mij een oprechte vreugde zal zijn mij dan geheel naar uw verlangens te schikken. O, het zal voor mij werkelijk een feestdag zijn, wanneer ik me temidden van uw brave leerlingen zal kunnen bevinden. God moge u allen zegenen, zoals ik hen van ganser harte mijn zegen schenk. Wilt U mijn eerbiedige verontschuldigen overmaken aan de heren die u mij noemde en tracht hen te overtuigen hoezeer het mij spijt niet aanwezig te kunnen zijn. Het goede nieuws dat u mij meldt omtrent mijn Fossanezen is mij een vreugde: blijf hun uw vrome zorgen wijden; groet van mij ook mijn vriend Borel en geloof me,

+ L. bisschop van Fossano

van 4 juli 1851 schreef als volgt over dit feest: "Verleden zondag - 29 juni - werd in het Oratorio van de Heilige Franciscus van Sales in Turijn het feest van de Heilige Aloysius van Gonzaga zeer ingetogen en plechtig gevierd. In de loop van de morgen naderden er velen ter Heilige Tafel. Mgr. Renaldi, diende, na een hartelijke toespraak, het H.Vormsel toe aan ongeveer vierhonderd jongens en volwassenen. Deze ernstig Christelijke jongens vierden de plechtigheid met gezang, het opzeggen van dialogen en dergelijke, behoorlijk voorbereid en voortreffelijk uitgevoerd. Het oplaten van een luchtballon, raketten en vuurwerk besloten de genoeglijke dag. De opgewektheid, de vreugde, de ernst stonden al die talrijke jongens op het gezicht geschreven, die met heimwee dit plezierige verblijf verlieten. Het was het feest van een gezin van ruim 1500 jongens die eensgezind hun beminde vader toejuichten en aan zijn lippen hingen. Om deze plechtigheid volkomen te maken ontbrak het aan een passende kerk, zodat twee derde van de aanwezigen verplicht was buiten te blijven, omdat het tegenwoordige gebouw te laag en te klein is, maar het verheugt ons dat de goddelijke Voorzienigheid de middelen schijnt voor te bereiden voor een nieuwe, voor de eredienst meer geschikte en meer bij de huidige omstandigheden aangepaste kerk."

Wij willen nog vermelden dat Ch. Reviglio, op voorstel van Don Bosco op het balkon drie bakken met water geplaatst had, in elk waarvan hij een andere kleurstof had gedaan. Vandaar liepen drie slangen onder de grond door naar de speelplaats, en mondden uit in een bassin. 's Avonds sprongen hier onverhoeds drie stralen in drie verschillende kleuren uit op, tot verbazing en verrukking van de jongens. Er is zo weinig nodig om ze gelukkig te maken.

Kort na dit feest begaf Don Bosco zich naar San Ignazio bij Lanzo voor de retraite waar de theoloog Gastaldi de onderrichtingen hield en pater Molina di Calvarista de meditatieën. Van deze tocht verhaalt Giuseppe Brosio ons in de volgende termen: "De welwillendheid zelfs de genegenheid van Don Bosco voor ons valt niet te beschrijven. Hij was altijd bevreesd dat het zijn zonen aan iets zou ontbreken of dat zij niet tevreden over hem zouden zijn. (1) Gedurende ongeveer zesenvertig jaren heb ik steeds ervaren dat Don Bosco nooit gierig was voor zijn jongens, dat hij steeds verlangde dat zij opgewekt zouden zijn, en voortdurend naar de geschiktste middelen zocht om aan hun verlangen en wensen te voldoen, wanneer dat mogelijk en gerechtvaardigd was. Daar zou men meer dan één voorbeeld van kunnen noemen.

(1) De belangstelling die Don Bosco voor de jongens koesterde, blijkt uit een brief die hij op 29 augustus 1851 richtte tot Don Chiatellino, onderwijzer in Carignano: "Het lijkt me dienstig u mede te delen dat Giuseppe B... , vader van uw beschermeling, volgens bijgaande brief zijn zoon naar huis terugroept op aanraden van de heer Michele Chiusano.

Hoewel dit me wel goed uitkomt, omdat ik veronderstel dat de ouders van bovengenoemde jongen niet meer voor zulke ernstige zware zorgen staan, en ook omdat ik dan een plaats vrij krijg voor een der vele postulanten, spijt het me toch een beetje, omdat de jongen na langdurige verzorging grote vorderingen gemaakt had, zowel wat zijn gedrag maar vooral zijn werk betreft.

Ik, u en de heer Chiusano hebben gedaan wat we konden; moge de Heer voleindigen wat wij hebben trachten te doen.

Doe mijn hartelijke groeten aan uw neef Michele Chiusano en uw huisgenoten, ook vanwege allen in ons Oratorio, en beveel mij aan bij Onze-Lieve-Heer. Ik verblijf inmiddels enz,

"Don Bosco ried ons externen aan zo mogelijk ieder jaar in retraite te gaan; en wanneer onze bezigheden het toelieten, minstens een dag te besteden voor het in orde brengen van ons geweten zoals we zouden wensen gedaan te hebben in het uur van ons sterven. Nu ging ik graag naar San Ignazio bij Lanzo om er de Geestelijke Oefeningen te volgen en Don Bosco nam mij mee daar naar toe en noodde mij bij zich aan tafel, en wilde ook dat ik hem in de recreatie en op de wandeling gezelschap hield. We waren bijna altijd samen. Bij het middag- en avondeten was hij bang dat ik te weinig at en dronk, en hij zorgde ervoor dat mijn portie pietanza meer dan voldoende was. Soms zei hij 's avonds tegen me: "Ook vandaag heb je weinig gegeten. Je bent nog jong. Let erop dat je maag er niet onder te lijden heeft."

Toen we na de oefeningen naar Lanzo waren gegaan, zijn we het dorp en de omgeving gaan bezoeken. Toen we een mooie top bereikt hadden, bleven we staan om de omgeving te bekijken. Don Bosco bleef even in gedachten verzonken. Ik keek hem aan en wist niet wat ik van die onvoorziene verandering moest denken. Na een lange stilte nam hij me bij de hand en riep uit: "Wat zou hier een Oratorio goed op zijn plaats zijn en wat een prachtige plek voor een college!" - En 14 jaren later was zijn College daar opgericht!

"In Turijn teruggekeerd, zei hij tegen me: "Luister, mijn beste, wanneer je gaat studeren, zorg dan dat je een leraarsdiploma haalt: "Denk erom dat ik het goed met je meen en van je houd als van een zoon, en ik beloof je dat zolang Don Bosco een stuk brood heeft hij het steeds met je zal delen." Die woorden herhaalde hij meer dan eens. Ik bemerkte dat zijn gedachten uitgingen naar een lagere school en naar een college, en tenslotte zei ik op zekere dag tegen hem: "Welnu, Don Bosco, het is goed, ik zal voor leraar studeren." - Ik heb inderdaad gestudeerd; niettemin werd ik het al gauw moe en zette mijn beroep van koopman voort; maar dat deed niets af aan de vertrouwelijke houding tot Don Bosco.

"Ik ging ook graag naar het heiligdom van Oropa, en daar Don Bosco me niet kon vergezellen, gaf hij me een briefje mee voor de rector, die mij ontving alsof ik een belangrijk persoon was. Ik werd ondergebracht in de kamers van de priesters en er werd me een bediende ter beschikking gesteld. Zeer velen hebben alzo bij tal van gelegenheden de goedheid van Don Bosco in een dergelijke bejegening ondervonden.

H O O F D S T U K XXIV.

ANDERE POGINGEN VAN DON BOSCO OM SUBSIDIES TE VERKRIJGEN -
EDELMOEDIGE BELOFTE VAN DE KONING - ZEGENING EN HET
LEGGEN VAN DE EERSTE STEEN VAN DE KERK - TOESPRAAK VAN PATER
BARRERA FEESTEN, TONEEL EN NIEUWE VOORSPELLINGEN -
DON BOSCO EN DE JODEN,

In de maanden juni en juli was Don Bosco ieder ogenblik in de weer geweest voor de bouw van zijn kerk.

Sommigen leek het dat Don Bosco te opdringerig was bij het vragen van aalmoezen en dat hij zich bijna te zeer bezorgd maakte om geld te krijgen. Maar wij zullen zien dat hij niet voor zichzelf vroeg, dat hij er steeds grote behoefte aan had, dat hij zijn schulden nooit geheel en al kon delgen, en dat hij zich zonder een heldhaftige deugd nooit aan zoveel offers van allerlei aard zou hebben kunnen onderwerpen.

De 18de juni was hij verplicht volgens een voor de notaris Porta verleden akte aan de heer Giovanni Battista Coriasso een van zijn terreinen bij Casa Moretta te verkopen, dat 0,0343 hectaren groot was en waarvoor hij 2.500 lire kreeg; het was het terrein dat ten westen van het weiland lag dat hij in zijn dromen gezien had. Coriasso bouwde er een huisje op met een timmermanswerkplaats op de plek waar thans de portierswoning van het Oratorio staat.

Toen Don Bosco dit terrein verkocht had, stuurde hij aan zijn vrienden behalve de inschrijvingsformulieren ook vertrouwelijke uitnodigingen, waarvan wij er hier bij wijze van voorbeeld een zullen laten volgen dat hij naar de parochie van San Michele stuurde.

Waarde Heer Don Fradelizio,

Alhoewel ik innig verlang naar Pirchiriano te komen is het werkelijk onmogelijk. De voornaamste oorzaak is de kerk die in aanbouw is en waaraan U (non sub gravi) moet medewerken. Op welke manier? Niet met stenen die te zwaar zijn; niet met geld, want de Munt hebben we hier in Turijn; u moet eraan deelnemen door me een partij hout te schenken, wat planken of balken of lijstwerk om mijn arme kerk te bekleden. Beveel mij hiervoor alsjeblieft ook aan de bij de heer Pastoor van de Sint-Ambrosiuskerk, en inter totos et omnes help me dan bij het onder dak brengen van het reeds begonnen gebouw.

Mijn brief ziet er niet zo erg fraai uit. U weet dat hij geschreven is door een deugniet; u mag me dat gerust verwijten als u me maar wat hout stuurt.

Doe mijn hartelijkste groeten aan de heer Don Pucher, Don Gagliardi, Don Costantino, Don Flecchia; en u alle goeds van de Heer toewensend, beveel ik me van ganser harte in uw gebeden aan en verblijf,

uw dw dienaar en vriend,

Bosco Giovanni pr, (naast de Refugie)

P.S. Het examen van de seminarist Nicolini verloopt goed; hij moet alleen maandag het algemene gedeelte nog doen.

Hij vergat evenmin zich tot zeer rijke personen te wenden die niet gewoon waren de liefdadigheid te beoefenen. Soms kreeg hij geen antwoord, en soms waagde hij nogmaals een poging ook al voorzag hij dat de uitslag negatief zou zijn. Maar, vol vertrouwen op God, zei hij: "Laten wij van onze kant doen wat we kunnen, en de Heer zal met zijn goedheid doen wat wij niet kunnen." - En na een vrij lange tijd hernam hij zijn poging in een andere vorm.

Zo had hij zich na half juni ook gewend tot koning Vittorio Emanuele met een verzoekschrift, waarin hij dankbaar de welwillendheid van de souverein herdacht ten aanzien van de jongens van het Oratorio, gaf hem een schets van de bouw der nieuwe kerk, verzocht hem of hij zich wilde verwaardigen erheen te gaan om de eerste steen te leggen en, indien hij dit niet zou kunnen doen, of Zijne Majesteit, dan, evenals zijn roemrijke vader, in diens voetsporen zou willen treden en ons Instituut zijn hoge steun willen blijven verlenen. Don Bosco ontving dan ook kort daarna de volgende zeer belangrijke brief van het koninklijk Staatssecretariaat

Turijn, 5 juli 1851

Zeereerwaarde Heer,

Zijne Excellentie de Hertog Pasqua, leider van het Koninklijk Huis, aan wie ons departement het verzoek heeft moeten doorgeven dat door Uw eerwaarde was ingediend, heeft per schrijven van 25 juni jl. medege-deeld, dat, nadat het verzoek aan de koninklijke beslissing was onderworpen, Zijne Majesteit met oprechte voldoening kennis heeft genomen van uw beslissing en van andere vrome personen, om jongens bijeen te brengen in het hier gevestigde Oratorio en hun een godsdienstige en morele opvoeding te geven.

In het verlangen de uitvoering van uw liefdewerk te bevorderen, doch door overvloed van bezigheden niet in de gelegenheid om aanwezig te zijn bij de eerste steenlegging van de nieuwe kerk, heeft hij zich gewaardigd van heden af een bewijs te geven van zijn edelmoedige koninklijke wil om op iedere mogelijke wijze zijn medewerking te verlenen aan een dergelijke onderneming zodra daar gelegenheid toe bestaat.

Het is mij een genoegen de gunstige beslissing van Zijne Majesteit ten aanzien van uw instituut te uwer kennis te brengen, een instituut dat zo

aanbevelenswaardig is door zijn onrechtstreekse vrome doelstelling, en ik kan niet nalaten van mijn kant de lof uit te spreken voor uw ijverige zorgen waarmee u de instelling leidt en bevordert, en maak van deze gelegenheid gaarne gebruik uitdrukking te geven aan mijn bijzondere hoogachting,

Van Uw zeereerwaarde,

de toegewijde dienaar
voor de minister
de eerst aanwezende
ambtenaar

DE ANDREIS

Doordat er met alle kracht gewerkt werd verschenen de fundamenten van de kerk al spoedig boven de grond, en Don Bosco en de andere aan het Oratorio verbonden geestelijken dienden bij de Curie een aan de Aartsbisschop gericht verzoekschrift in, om de eerste steen te willen wijden. Op 18 juli ging kanunnik Celestino Fissore, provinciaal-generaal, uit naam van de afwezige Mgr. Fransoni, per brief in op de vraag en verleen- de aan Don Bosco of aan een andere door hem gevraagde priester de be- voegdheid voor deze wijding en plechtigheid volgens het Rituale Romano.

Op 20 juli vond de eerste steenlegging plaats. Zeshonderd en meer jongens van het Oratorio, hadden als even zovele bazuinen het nieuws door de hele stad verspreid, en op de avond van die dag bevond er zich een zo grote menigte mensen ter plaatse, als men daar nog nimmer bijeengezien had.

De wijding van de steen zou Mgr. Luigi Fransoni, die Don Bosco en zijn stichting zo zeer genegen was, zeker verricht hebben; maar helaas verbleef deze onverschrokken prelaat in ballingschap te Lyon. In zijn plaats werd de wijding verricht door kanunnik Moreno, econoom-generaal; en de steen werd gelegd door de heer Commandeur Giuseppe Cotta, een groot vriend van de armen en een belangrijk weldoener van Don Bosco's werk. Van de hele plechtigheid werd een acte opgemaakt, waarvan een af- schrift met grote en kleine munten, medailles en andere souvenirs in de steen gelegd werden. Burgemeester Bellono bracht met een troffeltje de eerste cement aan.

Bij die gelegenheid ging de beroemde Pater Barrera van de Dottrina Cristiana, ontroerd bij het zien van zoveel mensen die waren komen toe- lopen en gesticht door de aanwezigheid van zo'n groot aantal priesters, Turijnse patriciërs en vooraanstaande dames, op een heuveltje staan en hield voor de vuist weg een indrukwekkende toespraak. Hij begon met de volgende woorden:

"Geachte toehoorders, de steen, die hier gezegend en in de fundamen- ten van de toekomstige kerk ingemetseld is, heeft tweeërlei belangrijke betekenis. Hij beduidt het mosterdzaadje, van de mystieke boom, waarin zoveel jongens, als vogelen des hemels, hun toevlucht komen zoeken; hij beduidt ook, dat het werk der Oratorio's, gegrondvest op het geloof en op de liefde van Jesus Christus, zijn zal als de onbeweeglijke massa waartegen de vijanden van de godsdienst en de geesten der duisternis vergeefs strijden.

De redenaar verklaarde toen een en ander met zoveel welsprekend- heid, dat heel zijn gehoor als het ware aan zijn lippen hing. Maar het kenmerkende van de toespraak was een gelijkenis en een gebed. Hij vergeleek de

tijden met een orkaan, die steden en dorpen met verwoesting en instorting bedreigt. - "En wat zien wij gebeuren in die dreigende beproeving?" vroeg de hoogwaardige Pater Doctrinariër: "Wij zien al wat leeft angstig en bevend zoeken naar een toevluchtsoord. De mensen trekken zich terug in hun huizen; de wilde dieren vluchten naar hun holen; en de vogelen des hemels vliegen naar hun nest, blij dat zij het gebouwd hebben in een stevige en veilige boom. De tijden die aanstormen zijn boosaardig, kwaadaardig vooral voor de arme jeugd. En ziehier een boom, die diep zijn wortels in de aarde slaat, die niet zijn kroon buigt voor de gierende wind. In de schaduw van deze boom, in de ruimte van dit gewijde bouwwerk, zullen duizenden jongens bescherming en verdediging komen zoeken tegen de dwalingen die heden ten dage door goddeloze lieden en boosaardige schrijvers worden uitgestrooid; bescherming en verdediging tegen beginselen die vernietigend zijn voor iedere deugd en zedelijkheid; bescherming voor en tevens verdediging tegen de pijlen der jeugdige vurige hartstochten, opgewekt door slechte voorbeelden en door de ergernis die gegeven wordt door allerlei soort mensen. Reeds is het mij alsof ik zwermen van jongens zie, die als duiven zijn neergestreken, en die zich in de vlucht verheffen hier en ginder, en zich hierheen begeven als naar een veilige plaats, en die zich hier verenigen niet alleen om er bescherming en verdediging te vinden, maar voedsel, sterkende kracht voor het tijdelijke en het eeuwige leven. Gij allen die naar mij luistert, ach met goede raad en metterdaad zult gij u erop toeleggen alles te doen, opdat deze boom spoedig tot reusachtige omvang uitgroeie, zijn takken uitspreidend over heel de stad, en gij zult er zoveel arme jongens onder samenbrengen, die men nu als een belediging van de godsdienst, als bederf van de zeden, op zon- en feestdagen over straat ziet zwerven, in het gevaar zodoende zichzelf te onteren, de schande van hun familie te worden, en een last en een zorg voor de burgermaatschappij. Uw liefde, mijne heren, zou in onze dagen geen nuttiger werk kunnen verrichten voor Kerk en Staat; want van een goed of slecht opgevoede jeugd hangen leven en dood af van de gezinnen, van de staten en van de wereld."

Tenslotte richtte de goede Pater zich tot Jesus Christus in een zo mooi gebed, dat velen de tranen in de ogen sprongen: "En gij, mijn God," zo zei hij, "Gij, onze zaligmaker Jesus Christus, verzinnebeeld in de hier gelegde hoeksteen, ach met de kracht van uw almachtige armen zult ge het werk van dit Oratorio beschermen. Hij zal misschien vervloekt worden door de goddelozen, maar Gij zult hem zegenen. Zullen zij ertegen strijden, Gij zult hem verdedigen. Zullen zij hem haten, Gij bemint hem als het licht van uw ogen. Hij ontleent al zijn waarde aan uw welwillendheid, omdat hij tot doel heeft de jongens te verzamelen, te onderrichten en op te voeden, die in uw sterfelijk leven de vreugde waren van uw hart, en die zijn en steeds zullen blijven het voorwerp van uw uiterste liefde, als lammeren van uw kudde, als de meest uitgelezen bloemen uit de tuin van uw Kerk. Zeker, onder uw bescherming zal dit werk onbedreigd blijven bestaan; en het zaad ervan zal, gedragen door de wind van uw genade, zich overal verspreiden en eerder zullen de zuilen van het uitspansel ineensstorten, dan dat dit op aarde zal ophouden te bestaan."

De woorden van de welsprekende geestelijke hadden een wonderbaarlijke uitwerking, en leken als door de hemel ingegeven, als profetisch, omdat zij op een verbluffende manier bewaarheid werden.

Nadat de kan. Antonio Moreno de verklaring getekend had waarin geboekstaafd stond dat hij de steen had gewijd, begon er een feestelijke bijeenkomst. De seminarist Bellia las een welkomsbrief voor, enkele leerlingen droegen een paar korte gedichten voor, en zes van de allerkleinste externe jongens zegden een korte dialogo op, door Don Bosco geschreven, terwijl zij een ruiker bloemen overreikten aan de burgemeester.

Giovannino, Carlo, Cesare, Agostino, Pietro, Manfredo

Cesare - Giovannino! Heb je gedacht aan wat je tot deze heren zeggen moet voordat je hun dit simpele geschenk van ons aanbiedt?

Giovannino - Je weet heel goed dat ik dat niet kan.

Cesare - Heb je tenminste je les gestudeerd die je voor vandaag, zo'n mooie dag, opgegeven was.

Giovanni - Zeker, die heb ik geleerd, maar,

Cesare - Wat: maar? Ben je ze al weer vergeten?

Giovannino - Zeg me alleen maar het eerste woord, dan zeg ik de rest.

Cesare - Dat doen ze op school ook niet! Dus ofwel iets improviseren ofwel de les opzeggen. Als je ze geleerd hebt, zeg dan op wat je weet!

Giovannino - Omdat ik de hele les niet kan, zal ik zeggen wat ik weet.

Heren, ik dank u namens mijn kameraden voor al de zorgen die u ons besteed hebt:

Agostino - Ik dank de heer Burgemeester en in zijn persoon dank ik het gemeentebestuur voor al de gunsten, aan ons Oratorio verleend.

Carlo - Ik zou hetzelfde willen zeggen tot de heer kanunnik Moreno, de heer Cotta en tot al onze weldoeners Dank aan allemaal!

Pietro - Ik sluit me hierbij aan namens mijn kameraden. Wij beminnen de godsdienst, wij beminnen het vaderland, wij beminnen de kennis en de deugd

Manfredo - Daar ik anders niets weet te zeggen, nodig ik mijn kameraden uit luidkeels te roepen: Leve de burgemeester! Een gelukkig leven voor al de heren die vandaag ons zijn komen opzoeken!"

Allen waren getroffen door de ongekunstelde en geestige manier van optreden van deze ruwe volksjongens. De ordedienst van gymnasten van het zondagsratorio, onder leiding van de Bersagliera Brosio, die gedurende de plechtigheid ook gezorgd hadden voor het bewaren van de goede orde, besloten de veelsoortige verpozingen met militaire oefeningen, zoals gewoonlijk bij iedere plechtige gelegenheid.

Toen de avond gevallen was en de menigte was weggetrokken, bleef Don Bosco achter met enkele interne leerlingen, voor wie de bouw van deze kerk het toppunt scheen van al wat Don Bosco zou hebben kunnen doen. En tegenover de seminarist Reviglio, die met grote bewondering over de kerk van de H. Franciscus sprak, verklaarde hij met alle stelligheid, alsof hij schatten tot zijn beschikking had: "O, dat is nog niets; je zult zien dat hier, hiervoor en eromheen, en hij beschreef het geweldige huis dat men er tegenwoordig zien kan. En terwijl hij sprak, schonken de jongens alle aandacht aan zijn woorden, en verwachtten dat zijn voorspellingen bewaarheid zouden worden, hoewel er toen nog geen mogelijkheid van verwezelijking aanwezig scheen.

Het nieuwe gebouw was evenwel voldoende om de geestdrift van de jongens van het zondagsractorio aan te wakkeren, en niet zelden kwamen er joodse jongens met hen mee. Don Bosco die zoveel welwillendheid be- toond had tegenover hun geloofsgenoten die in Chieri zijn medeleerlingen geweest waren, en die de bekering van Abraham en Jonas bewerkt had, ontving hen met grote welwillendheid. Een van hen vertrouwde hij op zeke- re dag toe aan de zorg van Ascanio Savio opdat deze hem zou onderrich- ten, en de jongen werd gedoopt. Vele anderen zouden zich ook wel graag bekeerd hebben, maar zij stuitten op tegenstand van hun ouders. Toen zij na de emancipatie de openbare scholen bezochten, hoorden zij willens nillens enkele catechismuslessen aan, en zij werden onbewust opgewekt om zich tot het christendom te bekeren. Maar hun ouders zorgden er wel voor hen te vervullen van de gedachte op hun hoede te zijn voor de christenen die zij als vijanden moesten beschouwen, en tegenover wie zij steeds een onuitwisbare haat moesten voeden. En wanneer een van hen nei- ging vertoonde voor het katholicisme, werd hij onmiddellijk van school afge- nomen.

"Ik heb veel van die jongens gekend," zei Don Bosco ons, in de laatste jaren van zijn leven, die brandden van verlangen om onze heilige godsdienst te omhelzen; en omdat zij bleven aandringen om tot het chris- telijk geloof toe te treden, begonnen hun familieleden hen ondankbaar te noemen, verraders van hun godsdienst, de schande van hun familie, en hen te bedreigen dat ze ontferd en uit het ouderlijk huis verdreven zouden worden, wanneer ze niet van mening veranderden. En ik ken er nog enkelen die geruime tijd lang in een kamer werden opgesloten als in een kerker om te voorkomen dat zij christenen zouden worden. Dat hoeft ons ook niet te verbazen. Het moderne jodendom is niet meer de heilige wet van eertijds, aangekondigd door de profeten en bevestigd door wonderen. Het heeft de Bijbel, maar houdt de Talmoed hoger in eer die de bron is van haat tegen het christendom en God vervloekt door onrechtstreeks zijn bestaan te ontkennen.

"In de loop van mijn leven ben ik niet zelden met volwassen joden in aanraking gekomen en dikwijls kwam het gesprek dan op godsdienstige aan- gelegenheden; als zij over de Messias spraken was het meelijwekkend om aan te horen hoe zij over een dergelijke hoogst belangrijke waarheid re- deneerden. Wanneer ik sommigen van hen iets vroeg, maakten ze me bij- na kwaad door hun cynische antwoorden. Er waren er die wanneer men hen vroeg of zij in de Messias geloofden, mij als antwoord gaven: "Mijn Mes- sias is het geld dat ik in mijn portemonnee heb." Een ander die de- zelfde vraag gesteld werd, antwoordde me: "Een goede maaltijd is voor mij een echte Messias." Wat moet men tegen zulke mensen zeggen? De mees- ten van hen gaan door het leven zonder hun eigen godsdienst te kennen, zonder zich iets aan te trekken van de Messias, terwijl zij angstvallig iedereen uit de weg gaan die hen zou proberen te onderrichten. En de rab- bijnen weigeren steeds zich in dergelijke discussies te begeven.

"Toch was Onze Heer Jesus Christus niet hen allen onbekend, maar zij hielden zich aan het jodendom uit eigenbelang. Het is nog niet zolang geleden dat een jood zich, na zich in de christelijke godsdienst te hebben laten onderrichten, wel genegen toonde het Doopsel te ontvangen, wanneer er maar enkele schulden van hem betaald werden die hij gemaakt had. Een ander verzekerde mij dat hij onze godsdienst zou hebben omhelst, wanneer dit hem niet ertoe gedwongen zou hebben van zijn vaderlijk erf- deel af te zien Een derde, een ontwikkeld man, was bereid zich te bekeren mits

ik hem met een groot bedrag de middelen van zijn bestaan zou verzekeren. Hij was rabbijn. Niettemin, heb ik onder de joden ook mensen ontmoet die eerlijk hun overeenkomsten nakwamen en weldadig waren, en een heel enkele die leefde volgens Gods geboden, en me de indruk gaf dat hij te goeder trouw de Messias verwachtte."

Ook onder de joden telde Don Bosco vrienden en over twee van hen in het bijzonder zullen we te gelegenertijd nog spreken. Voor het ogenblik volstaat het te vertellen dat we op zekere dag met Don Bosco door Turijn liepen. Toen zagen we een heer met een achtenswaardig voorkomen die, eerbiedig Don Bosco groette en, zo'n gesprek met hem begon, dat we ervan overtuigd waren dat hij katholiek was. Na het afscheid, zei Don Bosco tegen ons: "Zie je die meneer? Telkens wanneer hij me tegenkomt, blijft hij een hele tijd met me praten. Weet je wie hij is? Een rabbijn. Hij kent de waarheid, maar omhelst haar niet uit vrees voor de armoede die zijn deel zou zijn, wanneer hij het hoge honorarium dat de synagoog hem verstrekt, zou moeten prijsgeven. Verschillende keren heb ik hem al ertoe aangespoord toch vertrouwen te stellen in de Voorzienigheid, maar hij heeft er de moed niet toe.

Don Bosco was vervuld van medelijden met de joden en bad en spoorde anderen aan tot bidden voor een natie die eens het volk Gods geweest was, en die voorbestemd was om op het einde der tijden in de schoot van de Kerk te worden opgenomen.

En zolang als hij leefde deed hij het mogelijke om hun heil te bevorderen. Ook de volwassenen hadden, zoals we gezien hebben, zijn zorgvolle aandacht, en in de loop van ons verhaal zullen we nog andere feiten kunnen belichten. Hij behandelde hen met liefde en nam hen gastvrij op wanneer ze daarom vroegen. Ook nam hij jongens op, onderrichtte hen en doopte hen.

Op 17 juli 1851 beval Mgr. Luigi Calabiana, bisschop van Casale, hem een joodse jongen aan. De jongen had de bijnaam De angelis en werd ook wel Johannes van de Farizeeën genoemd. Hij was van Casale naar Turijn gestuurd om te zien of er plaats was in het tehuis van de catechumenen om hem te onderrichten in de katholieke godsdienst en hem te onttrekken aan de vervolgingen van zijn geloofsgenoten. Het getto van Casale werd op stelten gezet om de jongen het volgen van zijn roeping te verhinderen. In geval hij niet opgenomen werd in het Hospitium, verzocht de bisschop Don Bosco De angelis op te nemen onder zijn jongens - zij het slechts voor korte tijd - in de zekerheid dat hij de jongen dan aan een vader zou toevertrouwen, terwijl hij beloofde alle kosten voor het onderhoud van de jongen te betalen.

Don Bosco was blij zulke jongens te ontvangen, en hen voor te stellen aan Jonas uit Chieri, die, nog steeds zijn goede vriend, dikwijls bij hem op bezoek kwam in het Oratorio.

H O O F D S T U K XXV.

GIOVANNI CAGLIERO - INDRUKKEN EN MENINGEN VAN DE
JONGE TURCHI, OPGENOMEN IN HET ORATORIO - HET FEEST VAN
ALLERZIELEN IN CASTELNUOVO - CAGLIERO WORDT DOOR DON BOSCO NAAR
VALDOCCO GELEID - ZIJN GETUIGENIS OVER DE ARMOEDE VAN HET
HUIS EN OVER DE GOEDHEID EN IJVER VAN DON BOSCO -
CAGLIERO EN RUA IN DE SCHOOL - WERKCONTRACTEN VOOR DE JONGE
ARBEIDERS

In het begin van oktober ging Don Bosco naar het gehucht Becchi voor het feest van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, in gezelschap van verschillende leerlingen van hem. De jeugdige Giovanni Cagliero had met ongeduld op hem gewacht. Zijn kameraden van Castelnuovo zagen in hem hun leider bij allerlei spelletjes. Toen er een bisschop gekomen was om het Vormsel toe te dienen in de parochie, had de jongen, vol bewondering voor het gewaad van monseigneur, zich een mijter en misgewaad van papier gemaakt; van een stok had hij een herdersstaf gevormd, vervolgens liet hij zich, op een ladder gezeten op de schouders van zijn kameraden rondragen, temidden van de menigte jongens die de kleine bisschop toejuichten, terwijl hij hun in alle ernst zijn zegen gaf. Dit levendige, maar goedaardige grapje, wekte de sympathie van Don Cinzano, die hem rustig bij zich in de pastorie liet komen, hem enkele kleine diensten liet verrichten, temeer omdat Don Bosco beloofd had hem in het Oratorio te zullen opnemen. En het is hier dat Giovanni Cagliero zich overweldigd begon te voelen door de genegenheid en de geestdrift voor Don Bosco.

Dezelfde Cagliero vertelde ons: "Ik hoorde altijd met lof spreken over Don Bosco. Mijn dorpsgenoten, en vooral mijn moeder, mijn neven en vrienden, vertelden steeds iets bijzonders in Don Bosco bespeurd te hebben toen die klein was, iets dat hem van zijn dorpsgenoten onderscheidde, en dat zijn nederig en vriendelijk gedrag getuigde van een meer dan be-gaafde jongen. Ik kende in Castelnuovo verschillende van zijn medeleerlingen op het gymnasium en van het seminarie, zoals de heer Matta uit Morialdo, doctor Allora en de advocaat Musso. Zij spraken steeds met zoveel eerbied en lof over zijn goedheid en deugdzaamheid, dat ik in hem meer moest zien dan een model van christelijke volmaaktheid, meer dan een model van een heilige levenswandel. Dokter Allora vertelde later tegen mij en anderen, dat hij in Chieri door zijn kameraden voor een heilige gehouden werd. Don Cinzano, pastoor van Castelnuovo, herhaalde meer dan eens als hij met mij over hem sprak: "Ik heb in Don Bosco altijd iets gezien

dat meer dan gewoon was, zijn godsvrucht, zijn hartelijkheid, zijn zelfbeheersing, zijn gehoorzaamheid, zijn nederigheid. Hij was buitengewoon in alles. En zinspelend op zijn volharding in de werken die hij ondernam, placht hij schertsend tegen me te zeggen: "Don Bosco is altijd even zonderling en koppig geweest als de heiligen."

Nauwelijks had Cagliero dus gehoord dat Don Bosco was aangekomen, of hij haastte zich naar de Becchi toe. Aan het ernstige, rustige en bescheiden uiterlijk van de goede priester, zag hij terstond dat deze gesierd was met al de deugden waarvan hij had horen spreken. Toen hij weer thuisgekomen was, nodigde hij een kameraad uit, een zekere Giovanni Turchi, die toen zestien jaar was, om er ook eens heen te gaan, "Cagliero," zo berichtte ons Don Turchi, thans Ridder en hoogleraar in de letteren, "zei zoveel opgetogens tegen me betreffende Don Bosco, dat ik me van Castelnuovo naar de Becchi begaf. Daar aangekomen werd ik getroffen bij het zien van een priester die zozeer in beslag genomen werd door zijn werk en zo opgewekt was, iets waar ik niet aan gewoon was; en van begin af aan had ik een onuitwisbare indruk van hem. Toen ik daarna bemerkte hoe beminnelijk hij met mij en de andere jongens sprak, was ik een en al geestdrift. Toen hij me zo'n beetje geëxamineerd had omtrent de stof die ik bestudeerd had en over de keuze van mijn levensstaat, eindigde hij met tegen me te zeggen: "Ik ken je vader en ben een goede vriend van hem; zeg tegen hem dat hij me morgen eens komt opzoeken!" - Mijn vader ging en zodoende werd besloten dat ik tegen half oktober mijn intrede zou doen in het Oratorio.

"In Valdocco ondergebracht voor de studies, hoorde ik van mijn kameraden hoe Don Bosco buitengewone dingen deed, en ik moest vaststellen dat deze faam steeds groter werd; ik zag de avondschoolen die hij leidde, en onder meer de leraren Don Chiaves en een zekere heer Geninatti. De muren van de nieuwe kerk van de H. Franciscus waren al ter hoogte van de vensters opgetrokken en ik en mijn kameraden vlasten erop om stenen aan te reiken op de steigers. Op zondag kwamen er heel veel jongens van buiten naar de plechtigheden in de kerk, en ook zochten wij ontspanning door, onder meer andere spelen, militaire oefeningen te houden met de houten delen van geweren die in het arsenaal niet meer gebruikt werden. Maar wat mij vooral trof toen ik in het Oratorio kwam, was de godsdienstzin die er heerste, waarvan ik geen idee gehad had, en ik moet zeggen dat ik toen begreep wat het wilde zeggen te biechten. Er werd een veelvuldig gebruik gemaakt van de Sacramenten, niet alleen op de zondagen, maar ook door de week. Don Bosco gaf ons echter de raad de communiedagen over de hele week te spreiden, om zodoende het communiceren een voortdurend karakter te verlenen. Voor het merendeel gingen we bij Don Bosco biechten, hoewel er op zondagen ook enkele andere priesters aanwezig waren. Veel jongens waren zo delicaat om zich ter heilige Tafel te begeven, dat 's zondags, wanneer hij zich gereedmaakte voor de H.Mis, er vaak een jongen was, die Don Bosco nog gauw een of andere moeilijkheid of scrupule in het oor fluisterde om er zeker van te zijn dat hij rustig te communie kon gaan. Steeds en altijd heb ik in het Oratorio een goede kern waargenomen van jongens van een zo diepe en bewonderenswaardige godsvrucht, dat zij de toon van heel het huis bepaalden en al de anderen tot het goede aanzetten. En Don Bosco beijverde zich vooral ervoor dat de catechismus geleerd werd. Zijn preken waren prettig om naar te luisteren. Hij was gewoon de kerkgeschiedenis op een begrijpelijke manier te verklaren, helder, aantrekkelijk, en alvorens te ein-

digen vroeg hij een van zijn toehoorders steeds er een opmerking over te maken of er een praktische toepassing uit af te leiden. 's Avonds gaf hij ons na het gebed van het verhoog af zulke rake vermaningen, dat ik, op mijn kamer, me zo onder de indruk en zo opgewekt voelde dat ik het niet onder woorden zou kunnen brengen. Don Bosco voedde de jongens op tot het goede door overtuiging, en zij deden zulks met grote opgewektheid. Hij ging altijd met zachtheid te werk; zelfs wanneer hij iets beval, verzocht hij er ons als het ware om, en wij wisten ons een offer te getroosten om hem ter wille te zijn. Zo zag ik het Oratorio gedurende de tien jaren dat ik er verbleef, dat wil zeggen tot de dag van mijn priesterwijding, steeds toenemen in voortreffelijkheid; en al heb ik vele Instituten bezocht, nooit heb ik er één ontmoet waar zoveel godsvrucht heerste als in dat van Don Bosco, wiens hartelijkheid zich ook tot op verre afstand steeds deed gelden." Tot zover Don Turchi.

De definitieve opname van nog een andere jongen, waartoe Don Bosco in Castelnuovo op 1 november 1851 besloot, zou voorgoed haar sporen in de annalen van het Oratorio achterlaten. De opname namelijk van Giovanni Cagliero, die enkele dagen tevoren zijn vader verloren had.

Op Allerheiligendag 1851 moest Don Bosco van Turijn naar Castelnuovo d'Asti om een Allerzielenpreek te houden. Cagliero was in koortsachtige bezorgdheid zijn kameraden vooruitgesnel naar de sacristie. Hij verlangde aangeduid te worden om als misdienaar de predikant naar de preekstoel te mogen begeleiden. Nadat hij toog en superplie had aange-trokken, wachtte hij geduldig, terwijl zijn kameraden Don Bosco tegemoet-gegaan waren; hoe groot was de vreugde van Cagliero niet, toen deze kwam omdat aan zijn wens voldaan werd.

Don Bosco hield een van die bewonderenswaardige preken die de toehoorders nooit meer zouden vergeten. Hij vertelde dat hij, onderweg naar de kerk, voorbij het kerkhof gekomen was en klagende stemmen gehoord had die hem bij de naam riepen. Hij naderde en zag temidden van de kruisen de zielen van degenen die daar begraven waren. "Zeg tegen mijn zoon," zei de een, "zeg tegen mijn dochter," zei de ander, "dat ik me in het vagevuur bevind, dat ik altijd van hen gehouden heb, en toch denken ze niet meer aan me." - Het was een echtgenoot, een vrouw, een zoon, een vriend, die hem boodschappen meegaven om over te brengen aan hun dierbaren in het dorp, opdat zij iets zouden doen om hen van hevige kwellingen te bevrijden! Don Bosco gaf een beschrijving van dat meelijwekkende schouwspel, van de tedere smeekbeden, van die herinneringen uit het verleden, met zoveel levendigheid, eenvoud en waarheid, dat degenen die hem hoorden in tranen uitbarstten. De collecte bracht overvloedig op, bijna 150 lire! Tot degenen die zich verwonderen over die overvloedige giften na zijn preken, antwoordde hij: "Om de mensen tot liefdadigheid te brengen, is het nodig hen te leren inzien, welk belang zij hebben bij overvloedige aalmoezen, om van de Heer ook tijdelijke voordelen te verkrijgen, en hoe groot daarentegen het nadeel zal zijn dat zij zullen ondervinden wanneer zij schriek zijn ten opzichte van de gelovige zielen of van de Kerk omdat het bezit van beschermers in de hemel ook van voordeel is voor de akkers. Die giften voorkomen straffen, ongenade, noodweer, ziekte, insecten en droogte. Dit is het geheim om de mensen tot het geven van aalmoezen te brengen, anders verkrijgt men weinig of niets."

Na de preek keerde Don Bosco naar de sacristie terug en op een zachtmoedige en vriendelijke manier wendde hij zich tot zijn kleine misdienaar

"Het schijnt," zei hij, "dat je me iets te zeggen hebt, dat je brandt van verlangen om me iets mede te delen. Is 't niet?"

"Inderdaad", eerwaarde, antwoordde de jongen met een vuurrood hoofd; "ik wilde u iets zeggen dat me al lang bezighoudt; ik wil met u meegaan naar Turijn, mijn studies voortzetten en priester worden."

"Uitstekend, kom maar met me mee," zei Don Bosco, "mijnheer pastoor heeft me al over je gesproken; zeg tegen je moeder dat ze vanavond met je naar de pastorie komt dan zullen we wel tot overeenstemming komen."

Terwijl het sombere gelui van de klokken de gelovigen opriep om te bidden voor de overledenen, en de bedrukte menigte samenstroomde, gingen moeder en zoon de pastorie binnen.

"Mijn beste Teresa," zei de goede priester en vader van reeds zovele wezen, toen schertsend, "u bent mooi op tijd. Ik verwachtte u; laten we dus spreken over zaken. Is het waar dat u me uw zoon komt verkopen?"

"Verkopen, o nee," riep de brave moeder gevat uit. "maar als u het goedvindt, kunt u hem wel cadeau krijgen."

"Des te beter," antwoordde Don Bosco; maak dan zijn pakje maar klaar. Morgen gaat hij met mij mee en ik zal een vader voor hem zijn."

De volgende dag was Giovanni Cagliero stipt op tijd, en bij het aanbreken van de dag was hij in de kerk om bij Don Bosco de Mis te dienen. Het was een zeer levendige jongen. Don Bosco wilde de reis van Castelnuovo naar Turijn te voet afleggen.

"Wel, Cagliero, zullen we naar Turijn gaan?" "Ja, laten we gaan."

"En je moeder?"

"Die is tevreden; en nu ben ik bij Don Bosco."

Zij begaven zich op weg. Nu eens liep Cagliero naast Don Bosco, dan weer liep hij voor hem uit en wachtte hem op, soms ook bleef hij achter om wat vruchten van de hagen te plukken en liep dan vlug om hem in te halen, soms ook sprong hij over een sloot en dartelde door het weiland. Nu en dan stelde Don Bosco hem enkele vragen, en zijn antwoorden getuigden van een bewonderenswaardige onschuld. Hij sprak over zijn tegenwoordig leven, ook over zijn verleden, en over zijn plannen voor de toekomst. Hij vertelde wat hij thuis allemaal gedaan had, hij gaf de meest verborgen geheimen van zijn hart prijs. Hij was zo oprecht dat Don Bosco kon zeggen hem na enkele uren door en door te kennen en wel zo, dat wanneer de jongen bij hem gebiecht zou hebben hij hem alleen maar de absolutie had kunnen geven.

Cagliero heeft ons zijn indrukken gedurende die tocht verteld: "Don Bosco sprak met mij alleen over God, over de Allerheiligste Maagd, hij vroeg of ik dikwijls te communie ging, of ik veel hield van Onze-Lieve-Vrouw, en over andere geestelijke zaken. En soms ook spoorde hij me schertsend aan om braaf te zijn. Tenslotte kwamen we in Turijn aan.

"Ik herinner me steeds met grote voldoening het ogenblik dat ik mijn intrede deed in het Oratorio op die avond van de 2de november Don Bosco stelde mij voor aan zijn brave moeder Margherita, terwijl hij zei: "Kijk, moeder,

dit is een kleine jongen uit Castelnuovo, die het vaste voornemen gemaakt heeft braaf te zijn en goed te leren."

"En zijn moeder antwoordde: "Och jij, jij doet maar niets anders dan jongens zoeken, terwijl je weet dat we geen plaats hebben."

Don Bosco antwoordde glimlachend: "Och, u zult wel ergens een hoekje voor hem vinden."

"Dan moet ik hem in jouw kamer leggen", antwoordde de moeder.

"Och, dat is niet nodig. U ziet dat de jongen niet groot is, we zullen hem in de broodkorf leggen om te slapen; dan trekken we hem met een touw op aan een balk; dat is immers een prachtige plaats, zo op de manier van een kanariekooitje." - De moeder begon te lachen en zocht intussen een plaats voor me, maar die avond moest ik bij een van mijn kameraden aan het voeteneind van zijn bed slapen."

"De volgende morgen zag ik hoe armelijk alles daar in huis was. Lang en smal was de kamer van Don Bosco, onze slaapkamers gelijkvloers waren smal en de vloer ervan was van straatstenen, en buiten de strozakken, lakens en dekens, was er geen enkel comfort. De keuken was allerarmzaligst, zonder de gebruikelijke potten en pannen, er waren alleen enkele borden en schalen met de erbij behorende lepels. Vorken en messen en servetten zagen wij er pas vele jaren later, verschaft door enkele vrome en liefdadige personen. Onze refter was een soort van schuur, en de eetkamer van Don Bosco een kamertje naast de pomp, die voor schooltje en tevens als ontspanningslokaal diende. En dit alles werkte mede, om ons in de eenvoudige en armelijke toestand te houden, waarin wij geboren waren en waarin wij zouden worden opgevoed door het voorbeeld van Don Bosco, die er groot behagen in schiep ons zelf in de eetzaal te bedienen, de slaapzaal op orde te houden, de kleren te borstelen en op te lappen en soortgelijke nederige diensten meer te verrichten.

Zijn gewone manier van leven, dat hij met ons deelde, schonk ons de overtuiging, dat wij meer dan in een weeshuis of college, ons in een familiekring bevonden, onder de leiding van een zeer liefhebbende vader, die op niets anders uit was dan op ons geestelijk en tijdelijk welzijn.

"Hij hield ervan, klein te zijn met de kleinen, en dat gebeurde ook wanneer een of ander onder ons soms de eerbied uit het oog verloor die hij hem verschuldigd was; en dan werd hij meer dan door Don Bosco, die alles van de jongens verdroeg, door de groteren op zijn nummer gezet: "Hou je fatsoen een beetje! Zie je niet dat je, door ons te hinderen, ook Don Bosco hindert en brutaliseert? Hij is zo goed voor ons en wij moeten goed voor hem zijn."

"Dikwijls zagen wij heren die Don Bosco kwamen opzoeken, aangetrokken door de faam van zijn instituten. Dezen waren dan niet weinig verbaasd hem op een houten bankje te zien zitten, of ook wel op de grond en als het ware verborgen temidden van een talrijke schare jongens, terwijl hij hen vrolijke verhaaltjes of aardige grapjes vertelde of, terwijl hij met ons handjeplak speelde, of wedijverde in behendigheid door zijn handpalmen tegen die van zijn tegenspeler te klappen de linker tegen de rechter, en rechts tegen links.

"Er was niets dat hem meer ter harte ging dan de zielezaligheid van de jongens. Wanneer hij zag dat een of ander niet zo erg braaf was, probeerde hij hem te benaderen, hem een goed woord in het oor te fluisteren; en later liet hij op hem toezien om hem op het goede pad te houden en hem op te voeden in godsvrucht. Hij had er alle vertrouwen in dat God hem zou helpen bij de christelijke opvoeding en onderrichting van zoveel jongens.

"Ik herinner me dat, toen ik nog een heel jonge leerling in het Oratorio was, ik hem in heilige eenvoud en herhaaldelijk hoorde vertellen, dat hij aan Onze-Lieve-Heer plaats gevraagd had in de hemel voor tienduizend van zijn jongens. En hij voegde eraan toe, dat hij die belofte verkregen had, op één voorwaarde: dat wij God niet zouden beledigen. "Och, kinderen", zei hij, "springen jullie maar, ge moogt lopen, spelen, schreeuwen; maar doe geen zonde, dan is jullie plaats in het paradijs veilig."

"Toen we zagen dat het aantal jongens hoe langer hoe groter werd, vroegen we hem of tienduizend plaatsen in de hemel wel genoeg voor ons zouden zijn. Toen antwoordde hij dat hij een grotere ruimte gevraagd had voor tal van andere jongens, die er zouden komen en die hun eeuwige zaligheid met Gods hulp en onder de bescherming van Onze-Lieve-Vrouw zouden verwerven.

"Die woorden maakten des te meer indruk, daar zijn profetische geest zich bij ontelbare gelegenheden en in tal van omstandigheden had gemanifesteerd, en in het Oratorio heerste dan ook de overtuiging dat Don Bosco van verborgen dingen wist." Tot zover Mgr. Cagliero zelf.

Na het feest van Allerzielen, begon Cagliero dus met zijn klassieke studie door de lessen te volgen bij prof. Bonzanino samen met Turchi, Angelo Savio en anderen. Tegelijkertijd was Michele Rua naar de particuliere school van Don Matteo Picco gezonden, die leraar in de humaniora en retorica was en les gaf in een lokaal van een huis dicht bij de pastorie van de H. Augustinus. Deze vooraanstaande geleerde, stelde zich op verzoek van Don Bosco zelf heel graag beschikbaar om les te geven in de humaniora-klas. En hier ook bleek het succes van de jonge Rua, die bij zijn ouders bleef wonen.

Don Bosco ging door met zijn leerlingen in de klassieke studiën te helpen. En hij was werkelijk een meesterlijke raadgever, zodat ze de studie van de Latijnse grammatica met heel veel vrucht volgden. Prof. Don Cerruti Francesco legt daarvan uitvoerig getuigenis af. Don Bosco zei hen en in het bijzonder tegen Michele Rua: "Wilt ge goed Latijn leren? Vertaal dan eerst een stuk van een klassiek schrijver in het Italiaans, vertaal uw vertaling dan terug in het Latijn zonder de oorspronkelijke tekst te raadplegen en vergelijk dan tenslotte de oorspronkelijke tekst met uw Latijnse opstel. Als jullie deze oefening een maand lang iedere dag volhouden, verzeker ik je, dat je tal van moeilijkheden zult overwinnen zonder een woordenboek nodig te hebben.

Terwijl Don Bosco de studenten in school verzamelde, besteedde hij niet minder zorg aan de ambachten van zijn werkjongens, die van uit het Oratorio een vak gingen leren of gingen werken in bedrijven te Turijn. Opdat er geen gevaar zou dreigen voor hun moraal, opvoeding en onderrichting, ging hij, altijd waakzaam, hen niet alleen nog steeds verschillende malen opzoeken, maar probeerde hij hen met een bijzondere overeen-

komst aan de patroons te binden, die streng nageleefd zou moeten worden. Ik wil er hier een laten volgen, omdat ze ons een idee geeft van de tijd en ons ook enkele niet onverdienstelijke opmerkingen aan de hand doet,

Werkcontracten

"Krachtens dit document waarop een van beide partijen zich kan beroepen, opgemaakt in het huis van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales; tussen de heer Carlo Aimino en de jongen Giuseppe Bordone, leerling van genoemd Oratorio, bijgestaan door zijn borg, de heer Vittorio Ritner, is overeengekomen hetgeen volgt:

1. De heer Carlo Aimini ontvangt als leerling in zijn glasbedrijf de jeugdige Giuseppe Bordone, geboortig uit Biella. Hij belooft en verplicht zich dezelfde binnen een tijd van drie jaren dit vak te leren, eindigend op één december achttienhonderd vierenvijftig en hem gedurende de loop van de leertijd de noodzakelijke gereedschappen te verstrekken en hem vertrouwd te maken met alle regelen der kunst, hem tegelijkertijd de gepaste vermaningen gevend voor een goed gedrag, en in geval van enigerlei tekortkoming, hem mondeling en niet anders tot de orde te roepen; hij verplicht zich eveneens de jongen voortdurend bezig te houden met werkzaamheden die tot het vak behoren en geen andere, en er zorg voor te dragen dat hij zijn krachten niet overbelast.
2. Dezelfde patroon moet de jongen volkomen vrijheid laten op alle zondagen van het jaar, opdat deze de kerkdiensten kan bijwonen, en de zondagsschool en alle andere verplichtingen kan waarnemen, waaraan hij als leerling van genoemd Oratorio onderworpen is.
Wanneer de leerling door ziekte (of om een ander wettige reden) niet op zijn werk verschijnt heeft de patroon recht op een vergoeding voor al de tijd die de veertien dagen in de loop van het jaar overschrijft. Deze schadeloosstelling zal door de leerling verschaft worden door na afloop van de leertijd te werken op evenveel bijkomende dagen,
3. De patroon verplicht zich, aan de leerling gedurende bovenbedoelde jaren dagelijks betaling te verstrekken, en wel een lire per week gedurende het eerste jaar, een lire en vijftig centiem gedurende het tweede jaar en twee lire gedurende het derde jaar (volgens gebruik krijgt de leerling ieder jaar veertien dagen vakantie.
4. De leermeester verplicht zich op het einde van iedere maand een korte schets van het gedrag van zijn leerling te geven op een blad dat hem voor dat doel ter beschikking zal worden gesteld.
5. De jongen Giuseppe Bordone belooft en verplicht zich, gedurende de leertijd in dienst van zijn patroon, zijn werk stipt, ijverig en aandachtig te verrichten; volgzaam, eerbiedig en gehoorzaam te zijn, en zich tegenover hem te gedragen zoals een goed leerling betaamt, en als borg en garantie van deze verplichtingen treedt de hier aanwezige Heer Vittorio Ritner, van beroep goudsmid, op, die zich verplicht tot vergoeding van iedere schade die de patroon wordt toegebracht, door de schuld van de leerling.

6. Indien het geval zich zou voordoen dat de leerling door zijn toedoen uit het Oratorio zou worden weggezonden (waardoor iedere betrekking met de directeur van het Oratorio eindigt, zal een einde komen aan al onze invloed en betrekking tussen de directeur van genoemd Oratorio en de patroon; doch indien de schuld van de leerling de patroon niet in bijzondere zin betreft, moet deze niettemin uitvoering geven aan dit contract dat met de leerling is overeengekomen en dient deze van zijn kant al zijn plichten te vervullen tegenover de patroon, tot het einde van de overeenkomst en alleen onder de bovenbedoelde borg.
7. De directeur van het Oratorio belooft zijn medewerking te zullen verlenen voor de goede gedragsontwikkeling van de leerling en open te staan voor alle klachten die de patroon over de leerling zou kunnen hebben.

Zowel de patroon als de leerling, bijgestaan als bovenomschreven, beloven, voorzover voor elk van hen verplichtingen hieruit voortvloeien, deze te zullen nakomen op straffe van boete,

Turijn, november 1851

Carlo Aimini
Giuseppe Bordone
Don Gio. Batt. Vola
Ritner Vittorio borgsteller
Don Bosco Giovanni
directeur van het Oratorio

De eerste overeenkomsten werden op gewoon papier opgemaakt, maar in de volgende jaren op gezegeld papier. Zo is bijvoorbeeld de overeenkomst tussen de heer Giuseppe Bertolino, meester-schrijnwerker, woonachtig in Turijn, en de jeugdige Giuseppe Odasso, geboren in Mondovi, opgemaakt in aanwezigheid van de eerw. Heer Giovanni Bosco en met medewerking en onder de borg van de vader van genoemde jongen, Vincenzo Odasso, geboren te Garessio en woonachtig te Turijn. Daarin wordt vereist dat het document in tweevoud zal worden opgemaakt; de patroon wordt daarin verplicht aan de leerling, in overeenstemming met diens moreel en burgerlijk gedrag, die gelegenheden en heilzame raadgevingen te verstrekken, die een goede vader aan zijn eigen zoon zou schenken; dat hij hem op een beminnelijke manier terecht zou wijzen in het geval dat hij in gebreke mocht blijven, maar dit echter steeds zou doen met vermanende woorden en nooit met enigerlei vorm van mishandeling; er wordt nadrukkelijk in verklaard dat degene die borg blijft, alleen verplicht is tot vergoeding van schade, wanneer schade die door de leerling van de patroon is veroorzaakt, terecht aan de veroorzaker van de schade kan worden toegewezen, en dan alleen wanneer het nadeel opzettelijk met boosaardige wil werd veroorzaakt maar niet wanneer het enkel het gevolg is van een ongeluk, of van onervarenheid bij het werk; er wordt verklaard, dat de medewerking door Don Bosco voor het goede gedrag van de jongen verleend zal ophouden van het ogenblik af dat de jongen niet meer tot het Oratorio zou behoren. Volgen de handtekeningen van Giuseppe Bertolino, Odasso Giuseppe, Odasso Vincenzo, de priester Bosco Giovanni. De overeenkomst is gedateerd op 8 februari 1852.

Deze overeenkomsten verschillen ten opzichte van de overeengekomen tijdsduur, het dagloon, al naar de leeftijd en de bekwaamheid van de jongen, en al naar de betekenis, of de moeilijkheid van het vak dat hij moet

leren. Maar uit de lectuur van deze artikelen kan men wel opmaken hoeveel bezwaren, hoeveel moeilijkheden telkens de aandacht vergden van Don Bosco. Tal van narigheden, en zorgen, die echter nooit in staat waren zijn gelijkmoedige stemming te verstoren. Soms had men te stellen met patroons die te veeleisend waren of met lichtzinnige jongens. In alle geval vond zijn liefde steeds een oplossing voor alles; en hoezeer treedt deze liefde, vooral ten aanzien van de jongens, niet aan het licht in elke regel van die contracten die door hemzelf waren opgesteld of aangenomen!

H O O F D S T U K XXVI

DE BROEDERSCHAP VAN DE H. ALOYSIUS - CONFERENTIES -
WONDEREN VAN DON BOSCO - HIJ VOORSPELT DE TOEKOMST
VAN HET HUIS VAN VALDOCCO EN VAN ANDERE
ZONDAGSORATORIO'S - HIJ KONDIGT DE NAKENDE DOOD AAN
VAN ENKELE JONGENS EN EEN ONVERWACHTE GENEZING -
HIJ ONTHULT DE GEWETENSTOESTANDEN -
DE GAVE VAN TRANEN.

De Broederschap van de H. Aloysius van Gonzaga bloeide in de oratorio's van Portanuova en van Vanchiglia, verrijkt met de aflaten die zich ook al de andere Oratorio's moesten uitstrekken die in de toekomst geopend zouden worden, maar waar zij de kostbaarste en overvloedigste vruchten droeg, dat was in Valdocco. Daar werd zij geleid door Don Bosco, die de Broederschap als zijn oogappel liefhad, een keer per jaar de externe leden bij zich aan tafel uitnodigde. Af en toe vergaderde hij de leden in de kapel en een secretaris zorgde voor het opmaken van het verslag. De beste externe jongens en de internen maakten er deel van uit, daar Don Bosco wenste dat al de internen er lid van waren. En zij deden op hun beurt hun best om hun namen op te geven en de medaille van de H. Aloysius te dragen.

Tot deze Broederschap waren eveneens alle ereleden en enkele vooraanstaande personen van de Turijnse adel toegetreden, die er niet voor terugschrokken de plechtigheid bij te wonen, zich ook te sieren met de Aloysiusmedaille en in de processie mee te gaan. De functionarissen van de Broederschap moesten, samen met hun voorzitter, voor de opluistering van het feest van de HH. Franciscus van Sales en Aloysius zorgen. Gedurende de dagen die voorafgingen aan deze beide feesten, werd er in de kerk het Iste confessor of het Infensus hostis gezongen, waarnaast enkele gebeden of een preek of op zijn minst een voorlezing over het leven van de heilige of over enkele geloofswaarheden. Gedurende de ochtend- en avonddiensten op de zondag die aan de plechtigheid voorafging, werden de jongens aangespoord tot de heilige Sacramenten te naderen. En er werd nooit vergeten hen te wijzen op de volle aflaat die zij op die dagen konden verwerven. Deze regelingen werden later opgenomen in het reglement van de zondagsoratorio's. Als verbonden met de Broederschap van de H. Aloysius bloeide steeds ook de Stichting tot wederzijdse bijstand en de functionarissen en vooraanstaande leden daarvan werden eveneens een keer per jaar uitgenodigd om bij de Don Bosco de maaltijd de gebruiken.

Dikwijls verzamelde Don Bosco in zijn kamer de trouwste jongens en degenen die door hun goedheid het meest uitblonken, om hun bijzondere mededelingen te doen aangaande de gang van zaken in het Tehuis en in het Oratorio en omtrent de manier van broederlijk toezicht. Daar voedde Don Bosco hen op volgens zijn doel, met de voorbeelden van de H.Aloysius en zei tegen hen: "Bedenkt dat de H.Aloysius verscheidene uren per dag voor het Allerheiligste Sacrament doorbracht." - "Hij hield van degenen die een hekel aan hem hadden meer dan van de andere kameraden." - "Toen hij nog een leek was, begaf hij zich naar de kerk om de onwetenden catechismusonderricht te geven, hun gedrag te verbeteren en te proberen hen tot kalmte te brengen wanneer zij vochtten of twistten." - "Als de H.Aloysius in Rome bezig was de armen te onderrichten, ging hij met hen naar een biechtvader opdat zij ontslagen zouden worden van hun schuld en weer in genade zouden leven." - Wanneer wij geen arme jongens catechismusonderricht kunnen geven, laten wij hen dan bij anderen brengen die dat kunnen doen. Hoeveel zielen zouden wij op die manier niet kunnen afhouden van het verkeerde pad en hen weer op de weg brengen die ter zaligheid leidt. Hoeveel genaden verkreeg de H. Aloysius niet van God?"

Het is niet te zeggen welke positieve uitwerking de woorden van Don Bosco hadden, hetzij door de heiligheid van zijn levenswandel, hetzij door de overtuiging die uit elk van zijn handelingen sprak. En dat was ook vanzelfsprekend, vermits de H.Paulus zegt: "Maar wie zich met de Heer verenigt, is met Hem één geest" (1) - Vandaar dat hij zonder moeite bepaalde geheimen kon kennen en zich dan mocht verheugen over zijn wijs beleid. Wat Don Bosco betreft is het onomstootbaar dat God zijn uitstekende deugden vergezeld wenste te doen gaan met bovennatuurlijke gaven en gratis datae genaden. Deze zijn immers van grote nut. Ze bevorderen de glorie van God en het heil der zielen. Tegelijkertijd getuigen zij voor de mensen van zijn hemelse zending. Hij was inderdaad uitgerust met een profetische geest, met de gaven om de harten te doorgronden, met de kennis van verborgen en geheime dingen, met de gave der tranen en met die der genezing en het verrichten van wonderen.

Don Ascanio Savio, die in het Oratorio woonde van 1848 tot 1852, en zijn metgezel Don Vacchetta, verzekeren ons, dat sinds de eerste tijd van het bestaan van het Huis af, Don Bosco aankondigde, dat God zijn plannen en instituten had gezegend en hij sprak hun van het Oratorio dat zij op een bewonderenswaardige wijze zouden zien groeien.

Don Giovanni Turchi, die in 1851 in het Jongenstehuis kwam, bevestigde ons dat Don Bosco van begin af aan sprak over een groot gebouw, over grote werkplaatsen en vooral over een eigen drukkerij, om de glorie van God te verbreiden door de verspreiding van goede boeken, bestemd om de godsdienst en de deugd in de jongens te verdiepen en te behouden en stelling te nemen tegen de dwalingen der protestanten en tegen de stortvloed van slechte boeken.

Van de heer Giovanni Villa, die in 1855 als externe leerling het Oratorio begon te bezoeken, hoorden wij, dat hij meer dan eens deze voorspel-

(1) 1 Kor, 6, 17

lingen door tal van zijn kameraden had horen bevestigen. Verscheidene jaren hadden zij voor hem de zondagsbijeenkomsten in Valdocco bezocht, en waren zij er de oog- en oorgetuigen van geweest. Onder meer vertelde hij: "Om de leden van de Broederschap van de H. Aloysius te bezielen, vertelde hij dikwijls, hoe hij in zijn droom de opkomst en de wonderbaarlijke ontwikkeling van het werk der Patronaten gezien had. Hier zinspeelde Don Bosco, zonder haar uitdrukkelijk te noemen, op zijn toekomstige Congregatie. Daarmee gaf hij ook te kennen welke betekenis en uitbreiding de Broederschap zou aannemen. Uit nederigheid sprak hij over dromen; maar alle jongens waren er in het diepst van hun hart van overtuigd, dat Don Bosco hun aankondigde wat hem door de gave van profetie bekend was geworden."

Een bewijs, dat dit heel goed aantoont, wordt geleverd door de voorspelling van op til zijnde gebeurtenissen, die zij voor hun ogen waarheid zagen worden.

Don Rua Michele vertelt: "Van de eerste dagen af dat ik het zondagsoratorio bezocht van 1847 tot 1852 herinner ik me dat telkens wanneer een of andere jongen van de Broederschap van de H. Aloysius sterven moest, Don Bosco een dergelijke gebeurtenis enige tijd van tevoren aankondigde. Hij noemde nooit de naam, maar zei: "Binnen veertien dagen, of binnen een maand, zal een lid van de Broederschap tot de eeuwigheid geroepen worden; ik kan het zijn, het kan ook één van jullie wezen. Houden wij ons dus daarop voorbereid!" - Een heilzame vrees hield de jongens in afwachtende spanning om te zien of die aankondiging inderdaad bewaarheid zou worden. Op het ogenblik van de voorspelling, waren degenen die op wie Don Bosco zinspeelde als tot de eeuwigheid geroepenen, soms sterk en gezond en soms ziekelijk; maar de dood kwam op de vastgestelde tijd. Ikzelf heb verscheidene keren dergelijke aankondiging gehoord, soms werd ik gewaarschuwd door de kameraden, en steeds heb ik de voorspelling zien uitkomen. Hij voorspelde de dood van mijn broer, en van anderen die ik mij herinner." Luigi Rua, een oudere broer van Michele, stierf op 29 maart 1851 in de leeftijd van 19 jaar. Hij bezocht het zondagsoratorio en was van een bewonderenswaardig gedrag.

Giuseppe Buzzetti verstrekke ons het volgende getuigenis van een feit dat in 1850 voorviel.

"Op een avond nadat Don Bosco tot enkele jongens van de Broederschap van de H. Aloysius had gesproken, die hij in een bijzondere conferentie had bijeen geroepen, en terwijl allen bezig waren afscheid van hem te nemen, zei hij tegen hen: "Let eens op: de eerstvolgende keer dat wij bij elkaar komen, zal er één ontbreken." - Allen begrepen dat die uitdrukking: zal er één ontbreken, betekende dat er één zou sterven. Daarom namen degenen die het meest met hem vertrouwd waren, onder wie de broer van Don Michele Rua, hem apart en vroegen hem, wie van hen er dan zou ontbreken. Aanvankelijk probeerde Don Bosco een antwoord te ontwijken; maar toen zij bleven aandringen, zei hij: "De naam van de degene die zal sterven, begint met de letter B."

Bij het horen van dat openhartig antwoord keken de jongens elkaar aan. "Wie mag dat zijn?" Onder de aanwezigen op de conferentie waren er slechts twee van wie de naam met de letter B begon, en, merkwaardig genoeg, heetten ze allebei Burzio, hoewel ze geen familie van elkaar waren. De jongens deelden elkaar het geheim mee en bleven toezien wie van de twee het lot zou treffen. Op dat ogen-

lot zou treffen Op dat ogenblik zelf genoten beiden een uitstekende gezondheid

De jongste van de twee Burzio's was een kleine Aloysius en Don Bosco waardeerde zijn grote deugdzaamheid. Op een zondag, terwijl Don Bosco de Heilige Mis opdroeg en de jongens de plechtigheid bijwoonden, scheen deze Burzio diep in gebed verzonken, maar opeens slaakte hij enkele klaaglijke kreten en viel in zwijm Zijn kameraden dachten dat hij ziek was; maar Don Bosco, die de kreten gehoord had, wilde weten waarom hij geroepen had. De jongen antwoordde: "Op het ogenblik van de opheffing zag ik de hostie druipend van bloed, en op hetzelfde ogenblik hoorde ik een geweldige stem die zei: "Dit is een voorstelling van de manier waarop Jezus in Piëmont behandeld zal worden met heiligschennissen."

"En deze heilige jongen was degene die stierf, voordat de volgende conferentie gehouden werd."

Buzzetti duidt eveneens op dergelijke feiten, die voorvielen toen Don Bosco nog in de Refugle vertoefde.

"En niet alleen de dood," zo voegde Don Rua hieraan toe, "maar eveneens genezingen voorspelde hij tal van keren, ook in hopeloze gevallen.

Ik herinner me een zekere seminarist Viale, een kameraad van me, die in 1853 op een gegeven ogenblik ernstig ziek werd. Er was geen hoop meer op genezing. Don Bosco ging hem opzoeken in het ziekenhuis, en hij beval hem aan, zijn toevlucht te nemen tot de een of andere heilige, ik weet niet meer welke. Misschien is het de H. Aloysius geweest, en hij beloofde hem dat wanneer hij over drie dagen zou terugkomen, de zieke op het bed zou zitten eten en dat hij spoedig er helemaal bovenop zou zijn. En zoals hij het voorspelde, zo kwam het ook precies uit.

Al de namen die we hier hebben aangehaald, zijn van jongens die lid waren van de Broederschap van de H. Aloysius, door wie wij, evenals door vele anderen, eveneens hebben horen vertellen hoe Don Bosco van begin af aan door God begiftigd was met het doordringen van de harten: Zij vertelden ons gevallen van onthullingen die zowel gedurende de biecht als daarbuiten voorvielen en die de betrokkenen aan elkaar vertelden. Hij had hun meest intieme gedachten doorschouwd, en ook wat zij in vorige biechten vergeten of verzwegen hadden. "Het plan in iemands hart is als diep water," staat er in het boek der Spreuken te lezen, "maar een wijs man weet er toch uit te putten." (1).

De jongens waren daarvan overtuigd en degenen die een ernstige misgreep op hun geweten hadden, probeerden aan een ontmoeting met Don Bosco te ontkomen, in de hoop dat hij hun verstoktheid of innerlijke ellende niet zou merken of doorgronden. "Velen," zo getuigt een oud-leraar van zichzelf, "wanneer zij hun geweten onrustig voelden door een of andere misgreep, werden als door een geheimzinnige kracht verre van Don Bosco gehouden gedurende de persoonlijke gesprekken, maar intussen voelden zij toch de drang om zo gauw mogelijk naar hem toe te gaan, zich aan zijn voeten te werpen en te biechten, En tot hun grote verrassing hoorden zij hem

(1) 20.5,

dan dikwijls een nauwkeurige beschrijving geven van hun fouten, van meerdere jaren geleden; en bovendien viel het hun steeds gemakkelijk als ze bij hem gingen biechten, zij keerden er zielsvoldaan van terug, omdat zij met zijn hulp al hun fouten, zonder iets te vergeten en met alle verschillende omstandigheden, konden uiteenzetten. Anderen daarentegen gingen met vurig verlangen en opgewektheid naar hem toe om de zekerheid te hebben met God in vrede te zijn, ofwel omdat de biecht, wanneer ze die bij Don Bosco spraken, Onze-Lieve-Heer aangenamer zou zijn.

Er was eens een vooraanstaand en ontwikkeld persoon, die, horende dat Don Bosco zo dikwijls voorspellingen deed, in de harten kon lezen en verborgen dingen onthulde, het vermoeden uitsprak dat hij alleen maar een buitengewone intelligentie bezat en een goed geheugen voor alle dingen uit het Oratorio, voor de gebreken en gewoonten der jongens en voor degenen die met hem omgingen, en daardoor vanzelfsprekend bepaalde dingen zou kunnen voorzien, die voor anderen verrassend waren, en dat hij op een scherpzinnige manier zodoende kon gissen wat verborgen bleef voor minder ervarenen. Wij geven toe dat Don BOSCO een dergelijke natuurlijke scherpzinnigheid wel eigen was en dat hij een wonderbaarlijk geheugen bezat voor de namen van mensen, voor gezichten, daden en woorden, en dat het heel goed mogelijk is, dat hij ten gerieve van zijn evenmens dikwijls gebruik maakte van deze begaafdheid. Maar de vele buitengewone gevallen waarover zowel door de externe als door de andere leerlingen gesproken werd, zijn zo talrijk, dat wij onszelf gedwongen hebben gezien tot de slotsom te komen dat er stellig ook veel bovennatuurlijks achter moest schuilgaan. Voor het overige is het vanzelfsprekend, dat de zo heldhaftig ter ere Gods aangewende natuurlijke begaafdheden van Don Bosco met dergelijke buitengewone gaven werden beloond om zijn ijver des te vruchtbaarder te maken. De goede dienstknecht uit het Evangelie zei tot zijn patroon: "Heer, uw pond heeft er tien opgeleverd."

Hij antwoordde: "Uitstekend goede dienaar. Omdat gij in iets kleins trouw geweest zijt, zult gij gezag hebben over tien steden". (1)

Don Ascanio Savio liet ons eveneens een mooi getuigenis na.

"Het gold in het Oratorio tot 1848 als iets vanzelfsprekends dat Don Bosco de zonden van de jongens doorzag en ze op hun voorhoofd kon aflezen. Om hem op de proef te stellen zeiden de jongens: "Don Bosco, raad mijn zonden eens." - En Don Bosco begon enkele keren vertrouwelijk aan het oor van zo eentje te praten, en deze liet dan wel goed blijken dat Don Bosco hem geheel doorzien had, want hij zei niets meer. Op een avond werd er aan dat gesprek deelgenomen door een jongen uit Vercelli, Giulio geheten. Deze zei tegen Don Bosco met nadruk: Raad u ook eens de zonden die ik bedreven heb." - En Don BOSCO sprak stilletjes aan zijn oor, zoals hij met de anderen gedaan had. De jongen barstte bij het horen van die woorden van Don Bosco in tranen uit en riep: "U bent het, u bent het die de missie gepreekt heeft in die en die kerk," daarmee zinspelend op een of andere kerk van Vercelli. Daar deze jongen uit een ver verwijderd dorp gekomen was, en alleen op die dag, zonder dat Don Bosco hem ooit gekend had, en deze ook nooit in de bedoelde kerk had biecht gehoord, geloof ik wel dat Don Bosco het innerlijk van die jongen doorzag door een bovennatuurlijk licht. De mening dat Don Bosco de

(1) Luk 19;1

zonden op het voorhoofd kon lezen was zozeer verspreid, dat verschillenden op allerlei manieren hun voorhoofd probeerden te bedekken, opdat hij ze niet zou kunnen lezen.

Mijn broer Don Angelo, vertelde mij, dat Don Bosco **op** een keer 's morgens enkele vermaningen opschreef voor verschillende jongens van het Oratorio, en een van die briefjes was voor mijn bedoelde broer bestemd. Ik vroeg hem: "Heeft hij je gebreken doorzien?" En hij antwoordde van ja. Uit de manier waarop hij er met mij over sprak maakte ik op, dat het verborgen gebreken waren, en dat men ze niet anders kon kennen dan door een bovennatuurlijke verlichting.

Och, bij Don BOSCO was er geen sprake van geveinsdheid, van menselijk opzicht, en wat hij zei sproot voort uit een heilige plicht, des te ernstiger, naar gelang van de plannen van God barmhartiger waren. En de jongens waren er zeker van, wanneer zij zijn handelwijzen zagen, en zijn woorden hoorden, dat die door een rustige, verstandige en verheven geest waren ingegeven. De gave der tranen was bovendien een bewijs voor zijn grote verbondenheid met God en voor de tedere liefde die Hij hem toedroeg. Soms vergoot hij zilte tranen gedurende het opdragen van de heilige Mis, een ander maal onder het uitdelen van de heilige Communie, en ook eenvoudig wanneer hij na het heilig Misoffer de gelovigen de zegen gaf. Wanneer hij 's avonds de jongens toesprak, in de conferenties met zijn medewerkers, of wanneer hij zijn korte en indruk makende vermaningen gaf bij het einde van de retraites, en zinspeelde op de zonde, op de ergernis, op de zelfbeheersing, op de geringe of helemaal achterwege blijvende wedijver onder de mensen in de liefde tot Jesus Christus, of op de vrees die de een of ander had om eeuwig verloren te gaan, onderbrak hij zichzelf meer dan eens door tranen van ontroering die niet nalieten ook zijn toehoorders hevig in bewogenheid te brengen. En temidden van de tranen zagen sommige erg goede jongens soms zijn gezicht stralen, zoals verzekerd werd door Don Giovanni Bonetti. Mgr. Cagliero schreef: "Terwijl Don Bosco preekte over de liefde tot God, over het teloor gaan van de zielen, over het lijden van Jesus Christus op Goede Vrijdag, over de Heilige Eucharistie, over de goede dood en over de verwachting van het paradijs, zag ik hem meermalen, en zagen hem ook mijn kameraden tranen storten, nu eens van liefde, dan van smart of vreugde; en in heilige vervoering wanneer hij over de Allerheiligste Maagd sprak, over Haar goedheid en Haar smetteloze zuiverheid."

Dit gebeurde dikwijls wanneer hij in openbare kerken preekte. Don Reviglio zag hem tranen storten in de kerk der Consolata terwijl hij preekte over de universele gerechtigheid en een beschrijving gaf van de scheiding der verdoemden van de uitverkorenen. Don Francesco Dalmazzo zag hem meermalen wenen, vooral wanneer hij te spreken kwam over het eeuwige leven, zodat hij wroeging wekte bij de verstokte zondaren, die na de preek probeerden bij hem te biechten.

Wijzelf die deze bladzijden schrijven, waren getuigen, met duizenden anderen, van deze goddelijke gave, die Don Bosco aan de dag legde van het ogenblik af dat hij het Oratorio stichtte en die hij ook daarvoor reeds bezat en die duurde tot aan zijn dood.

Over de gave om te genezen en wonderen te verrichten hebben we reeds gesproken; maar het is niets in vergelijking met wat er nog te zeggen valt; en wat wij in dit hoofdstuk vertelden, is slechts een klein gedeelte van een onuitputtelijk thema.

H O O F D S T U K X X V I I

EEN ARTIKEL VAN GOFFREDO CASALIS - VERSCHIJNSELEN VAN
ONTEVREDENHEID IN DE ORATORIO'S - VERGEVEN
BRUTALITEIT - ONREDELIJKE AANMATIGINGEN - BRIEF VAN
DON BOREL AAN DON PONTE - ANTWOORD - HET FEEST DER
ONBEVLEKTE ONTVANGENIS = HET EERSTE DECENNIUM

Goffredo Casalis schreef in zijn Aardrijkskundig, historisch, statistisch en handelswoordenboek, een artikel, getiteld: Instellingen van weldadigheid, en wel in Deel XXI, gedrukt in 1851 Met veel lof maakt hij gewag van de drie zondagsoratorio's door Don Bosco in Turijn gesticht, en besloot dan:

"Het voordeel dat de jongens, die deze Oratorio's bezoeken, ervan genieten, is dat hun gedragingen verbeterd worden en zij naar geest en hart worden ontwikkeld, zodat zij, na korte tijd hartelijk en fatsoenlijk zijn in de omgang, liefde voor de arbeid verkrijgen, goede christen en voortreffelijke burgers worden. Deze uitstekende resultaten zullen de Regering zeker aanleiding geven om aandacht te schenken aan een werk, dat van het allergrootste nut is voor de armste volksklasse, door te vertrouwen op de vele ijverige priesters, die zich aan deze soort van weldadigheid gewijd hebben, en waarmee zij aan ledigheid kunnen onttrekken die jongens, met wie het zonder hun zorgen ongetwijfeld verkeerd zou aflopen, en die zij thans tot nuttige leden van vaderland en maatschappij kunnen vormen. We willen hier niet verzwijgen dat de zeer verdienstelijke theoloog Carpano de gedachte heeft opgevat om een instelling te openen, om diegenen van de arbeiders onderdak te brengen die, onlangs uit een of ander ziekenhuis ontslagen, niet terstond werk kunnen vinden, of nog niet tot werken in staat zijn door hun nog niet helemaal herstelde gezondheid, en hij zal zijn gelukkige inval zeker tot uitvoering brengen, wanneer het hem niet ontbreekt aan de steun waarop hij stellig vertrouwt.

"De een of ander zal misschien zeggen, dat het te dwaas is over dergelijke instellingen te spreken; maar daarover wordt anders gedacht door degenen, die weten, dat de publieke erkentelijkheid, voor de verdienstelijke personen die heel hun leven aan het welzijn van die jongens opofferen, het enige loon is dat zij voor hun aanhoudende en ernstige bemoeiingen ontvangen, en daarom zou het onjuist zijn, hun dit blijk van dankbaarheid te weigeren, waarop zij een welverdiend recht kunnen doen gelden.

Don Carpano had zich dus teruggetrokken en met groot leedwezen verliet hij het werk dat hij had zien geboren worden, en dat zich mede door zijn toedoen zo had ontwikkeld. In het Oratorio van de H. Aloysius was in 1851 Don Pietro Ponte nog pastoor, bijgestaan door Don Carlo Morozzo, door de priester Ignazio Demonte, door de advocaat Bellingeri, door de theoloog Rossi en advocaat Berardi. Doch Don Ponte, een zeer goede priester, was evenwel een lichtgevoelig man en liet zich om de tuin leiden door enkele catechismusleraren, die niet tevreden waren met de door Don Bosco bij de gang van zaken in de Oratorio's van Vanchiglia en van Porta Nuova gevolgde methoden. Deze lieden schreven de resultaten van zijn ijver toe aan een geest van eerezucht, aan de wil om te overheersen, "hoewel ik nooit de indruk gehad heb," aldus verklaarde de theoloog Leonardo Murialdo, "dat iets dergelijks zijn bedoeling was, zodat veeleer bewondering voor."

Die bloei diende te worden toegeschreven aan de eenheid van gezagsvoering die Don Bosco geëerbiedigd wenste te zien, terwijl de mopperaars er scheiding in wensten. Jammer dat, in het algemeen gesproken, de mensen voor niets anders achting hebben dan voor wat zijzelf menen te kunnen doen, terwijl zij het met lede ogen aanzien wanneer er iemand is die alle anderen in een of ander opzicht voorbijstreeft, vooral wanneer deze een van hun gelijken is. Zij zijn bang zich te vernederen wanneer zij hem bewonderen. De nijld, onder de dekmantel van de ijver, wordt door Sint-Thomas aldus gedefinieerd: "Bewondering, onderdrukt door haat en door boosaardigheid."

Daarom interpreteerde men slechts met een minimum aan welwillendheid de nog zo voorzichtige bevelen van Don Bosco: Het aanhoudende en boosaardige gemor verspreidde zich, zowel in kleine kring, als van het ene Oratorio tot het andere. De hartstochten maakten zich van de geesten meester. Er manifesteerden zich verschijnselen van onverdraagzaamheid in het gehoorzamen. Don Bosco leed in stilte, om de dingen niet tot het uiterste te drijven; maar ook zijn zwijgen werd hem kwalijk genomen. Niettemin was hij tot handelen bereid als het moment gekomen was om de tweedracht het hoofd te bieden.

Giuseppe Brosio schreef aan Don Bonetti:

"Toen ik op een zondag Don Bosco na de middagdiensten niet op de speelplaats zag en geen verklaring kon vinden voor zijn ongewone afwezigheid, ging ik hem in alle hoeken van het huis zoeken. Uiteindelijk vond ik hem in een kamer, verdrietig en het huilen nabij. Toen ik hem zo terneergeslagen zag, verzocht ik hem met aandrang, mij te zeggen waaraan die neerslachtigheid viel toe te schrijven. Don Bosco, die me nog nooit iets geweigerd had, zwichtend voor mijn herhaalde aandrang, vertelde me dat een jongen - van wie hij me de naam noemde - hem beledigd had op een manier die hem diep griefde. "Maar bedenk wel," voegde hij eraan toe, "dat is op zichzelf niet zo belangrijk; maar wat mij verdriet doet is dat die onvoorzichtige jongen zich op de weg naar de ondergang bevindt."

Die woorden gingen me ernstig aan het hart en ik maakte me meteen op om die jongen ter verantwoording te roepen en van hem te eisen dat hij zijn beledigingen zou herroepen. Maar Don Bosco, die mijn verontwaardiging zag, hield mij tegen en zei glimlachend: "Je wil degene die Don Bosco beledigd heeft straffen en daar heb je gelijk in; maar laten we samen voor vergelding zorgen; is dat goed?"

"Zeker," antwoordde ik; maar ik was op dat ogenblik zo kwaad dat ik er geen ogenblik aan dacht, dat Don Bosco van plan was zich te wreken met vergiffenis. En inderdaad nodigde hij me uit om samen met hem een gebed te storten voor de onbeschaamde jongen, en ik geloof dat hij ook voor mij gebeden had, want ik bespeurde een plotselinge ommekeer in mijn gedachten, en mijn woede tegen die kameraad onderging een zodanige ommekeer in genegenheid, dat ik in staat geweest zou zijn hem te omhelzen als hij in mijn buurt geweest was.

"Toen ons gebed geëindigd was, zei ik tegen Don Bosco wat voor een innerlijke verandering er in mij had plaatsgegrepen en hij zei me: "Aan-gezien de wraak van de waarachtige katholieke vergiffenis is en het gebed voor degene die ons beledigd heeft, heb je, door te bidden voor deze kameraad, gedaan wat Onze-Lieve-Heer wil, en daardoor voel je nu die tevredenheid. Wanneer je altijd zo zult handelen, zul je gelukkig leven."

Zo was de gezindheid van Don Bosco wanneer hij tegenslag onder-vond; en uit het bovengenoemde feit blijkt dat er ook in Valdocco waren, die er andere meningen op na hielden. Daar het gevaar van een afscheiding dreigde, werd er toen een comité van priesters gevormd om te trachten dit te voorkomen. Het waren de theoloog Roberto Murialdo, de theoloog Tasca, prof. Barone, Berizzi, Don Cocchis en de kanunnik Saccarelli, de stichter van de Heilige Familie, Don Ponte, uitgenodigd om zijn be-zwaren uiteen te zetten, bleef in zijn aanmatigende houding volharden en wilde niet aan deze bijeenkomst deelnemen. Don Bosco was bereid om een toegeving te doen, maar niet om afstand te doen van de opperleiding die hem rechtens toekwam.

Er ontstond een soort van wapenstilstand. Daar markiezin di Ba-rollo een kapelaan zocht die in haar huis zou dienst doen, beval Don Bosco Don Cafasso aan, de keuze op Don Ponte te laten vallen, die een dergelijk ambt begeerde; en de markiezin ging op het voorstel van de rector van het Convict in. De adellijke dame vertrok tegen het midden van oktober naar Rome met Silvio Pellico en Don Ponte, die in een brief aan de theoloog Borel zijn besluiten mededeelde en zijn beklag deed over bezwaren die hij zeide niet te kunnen dragen. Don Bosco beval het Orato-rio van de H. Aloysius toen in de hoede van de theoloog Rossi aan.

Don Borel had zich gehaast Don Ponte te antwoorden op een wijze die trachtte zijn gevoelens niet te kwetsen, en deze brief verklaart iets van de ongelukkige meningsverschillen.

Zeereerwaarde Heer Don Ponte,

Daar wij steeds het welzijn van de Oratorio's vooropstellen, zodat wij de eenheid onder de leden, wie zij ook mogen zijn, erkennen, is het, daar God zodoende met ons zal zijn, het beste om met Gods hulp tot overeenstemming te geraken, en die verlangde eenheid te bevorderen, hetzij door ons in deze geest samen te voegen, hetzij met alle mogelijke middelen alles uit de wereld te helpen wat uw bezwaren gaande maakt. Wij twijfelen er onder meer niet aan dat het een aanzienlijk nadeel voor de eenheid betekent, wanneer de dingen die voor het welzijn van één Ora-torio voorzien zijn, alleen voor dit Oratorio voorbehouden zouden wor-den, met uitsluiting van de andere Oratorio's; zoals ook in eenzelfde Oratorio

een lid zich kan bedienen van de daar voorhanden voorwerpen ten dienste van het Oratorio, met uitsluiting van de andere leden die niet aanwezig zijn.

Ook zijn wij het er volkomen over eens, dat elk Oratorio, in de persoon van zijn directeur, de giften die aan het Oratorio geschonken worden, beschouwd als aan alle drie geschonken, terwijl het aan ons is in dergelijke gevallen de weldadige personen op de hoogte te stellen van de geest waardoor wij gedreven worden en van de zetels der Oratorio's. Wij zijn tot deze beslissing gebracht door de inhoud van uw brief en door de daaropvolgende gebeurtenissen. Vandaar dat wanneer het mocht gebeuren, dat bij onze beperkte middelen, bij een of andere plechtigheid in een Oratorio gebrek zou bestaan aan een bepaald voorwerp, het goed is dat de anderen hulp verlenen zoals wij gewoon zijn onze hulp te verlenen in het geven van personeel en daadwerkelijke hulp; en wanneer iemand van ons het nodig oordeelt van iemand anders, tot welk doel ook, iets te nemen of te lenen, is het, afgezien van de erkentelijkheid, onze bedoeling dat het wordt vergoed of teruggebracht, zoals steeds het gebruik geweest is; een voorbeeld daarvan hebben wij in het feit, dat ons verschillende malen een kribbe in leen gegeven werd door het Oratorio van de H. Aloysius.

Wij behoeven dan ook niet te vrezen dat er een einde zou komen aan de goddelijke steun aan de Oratorio's. Veeleer is er een grotere zegen door te verwachten. Ieder lid trachte zijn naastenliefde uit te breiden, zich de weg te verbreden om meer goed te doen voor de jongens, en moet, meer doordringen van de gemeenschap der heiligen, trachten binnen te dringen in de zuivere geest van liefde, los van persoonlijke oogmerken. Van niet minder betekenis is de ijver van elk lid, opdat er niets onttrokken wordt aan het eigendom van het Oratorio waartoe hij behoort, maar hij heeft ook het voordeel dat, wanneer anderen genieten van zijn hulp, hijzelf eveneens geniet van de hulp der anderen. Dit zij thans eens en voor altijd gezegd, God zij dank, wanneer wij allen in dezelfde geest werken om het lot van onze stadsjeugd te verlichten.

Het doet mijn hart goed, te kunnen zeggen dat de Oratorio's voldoende bezocht worden, en de jongens volharden in dezelfde vlijt, volgzzaamheid en godsdienstzin. Door het uitvallen van de geliefde Don Grassino, heeft de Heer in het hart van Don Murialdo het verlangen doen geboren worden zijn functie uit te oefenen in Vanchiglia en hij is daar reeds werkzaam. De beminde theoloog Rossi is werkzaam in het Oratorio van de H. Aloysius, en tot Allerheiligen zal hij in de namiddag preken, en ik zal doorgaan met 's morgenste preken zoals vroeger. In dat van de H. Franciscus van Sales regelt Don Bosco het; anders preekt hij zelf.

De nieuwe kerk heeft de hoogste steigerverdieping reeds bereikt en voor de winter zal zij onder het dak zijn.

Ik heb bericht ontvangen van de aankomst te Florence van mevrouw de markiezin en van u. Het spijt me alleen dat de Heer Pellico van de reis te lijden gehad heeft. Gisteren, de 22ste, hebben de zusters Magdalenen nogmaals gebeden voor de voorspoedige reis van hun stichtster en wel-doenster naar Rome. Ik laat niet na de Heer iedere dag te bidden voor haar welbevinden, voor een lang leven dat haar beschoren mag zijn, en voor vreugdevolle ervaringen. Ik heb niets nieuws te berichten met betrekking tot het Klooster of tot de Refugie. Het komt me voor dat alles goed gaat, en zou mevrouw de Markiezin daar de verzekering van willen geven om zodoende tot haar geruststelling bij te dragen.

De priesters maken het allen goed, evenals ondergetekende die zich thans thuis bevindt en het zich tot een plicht rekent zoveel als in zijn vermogen is te doen, zowel voor het welzijn van de families als voor degene die deze zo liefheeft en weldoet.

Nog een ding zou ik u willen vragen, en wel mij zo spoedig mogelijk uw mening te laten weten over wat ik u schreef met betrekking tot de Oratorio's en over onze geest in hun leiding; en welke opdrachten er gegeven dienen te worden ten aanzien van de dingen die met het Oratorio niets uitstaande hebben.

In afwachting daarvan, hernieuw ik gaarne mijn gevoelens van de meeste hoogachting en oprechte toewijding en heb ik de eer te zijn,

Uw vriend en dienaar

Giov, Borel, pr.
Directeur van de Refugie

Aan de eerw. Heer Don Pietro Ponte - Rome.

Hier volgt het antwoord dat Don Borel ontving:

Aan de Eerw. Heer Giovanni Borel, directeur van de Refugie,

Zeereerwaarde Heer,

Het deed me zeer veel genoegen de brief te ontvangen die u zich gewaardigde mij te schrijven; ik heb hem met veel blijdschap gelezen. Ik had er grote behoefte aan iets over de Oratorio's te vernemen; het uitblijven daarvan maakte mij ongerust; thans ben ik Goddank gerustgesteld.

Laat ons tot het voornaamste onderwerp van uw brief komen. De eenheid, die u zozeer wenst tussen de leidingen van de Oratorio's, is dezelfde die het belangrijkste voorwerp van mijn verlangens is, en hoopvol zie ik uit naar het ogenblik dat de meningsverschillen uit de wereld geholpen zullen zijn. Door eenheid zullen wij stellig een overvloediger hulp van de Heer mogen verwachten en een grotere verdienste voor onze moeiten. Ik geloof dat de oorzaak van de onenigheid, die tot heden tussen ons betreurd moest worden, voortspruit uit de afwezigheid van een hoofd naar wie men zich kan wenden en uit een te grote zwijgzaamheid die er heerst; en ik ben niet de enige die dit betreurt. Wanneer u erin slaagt deze moeilijkheden op te lossen zal de haard van alle onenigheid weggenomen zijn.

Het is naar best weten en na rijp beraad, dat ik de vrijheid genomen heb die ik reeds heb gedemonstreerd en waarin ik beslist geen verandering kan aanbrengen; en wanneer bijgeval de voorwerpen die ik in het Oratorio van Porta Nuova heb achtergelaten ongemak zouden opleveren, zal ik ze laten weghalen zodra ik in Turijn terug ben. Wanneer ze echter thans zouden hinderen, zal ik de geschikte maatregelen nemen om ze gedurende mijn afwezigheid te laten verwijderen. In de toekomst zal ik mij - wanneer de Heer wil dat ik mijn zwakke krachten blijf wijden ten voordele van de Oratorio's - gaarne onderwerpen aan de voor het algemeen welzijn genomen beslissingen; zodat de giften die aan een directeur geschonken worden, beschouwd zullen worden als geschonken aan al de Oratorio's en er zal in voorkomende gevallen de weldoeners op de hoogte stellen van de

geest die ons bezielt en van de toestand van de Oratorio's.

Het doet me genoegen dat het dankzij uw zorgen en die van Don Rossi, in het Oratorio van Porta Nuova steeds beter gaat. Van mijn kant bevind ik me, hoewel ik afwezig ben, in de geest steeds bij hen en met mijn zwakke smeekbeden doe ik niets anders dan dit werk bij God aanbevelen; en daar ik binnenkort, naar ik hoop, naar de plaatsvervanger van Jesus Christus op audiëntie zal mogen gaan, zal ik niet nalaten om Diens zegen te vragen voor de directeuren en voor de jongens.

Onze reis is tot nu toe goed verlopen. Mevrouw de Markiezin geniet een goede gezondheid en zij was zeer tevreden over het goede nieuws betreffende haar instellingen. De Heer Pellico is thans, na een korte ziekte weer beter. Ik verzoek u voor mij te bidden en dit ook door de jongens te laten doen. Groet alle priesters van het Oratorio van me en in de hoop binnenkort nader nieuws over de goede gang van zaken in de Oratorio's te mogen vernemen; verblijf ik met de diepste eerbied en met de hartelijkste gevoelens,

Uw dienaar en genegen vriend;

D. Ponte Pietro

Intussen had Don BOSCO de levendigste voldoening ondervonden door een pauselijke encycliek van 21 november; waarin de Paus een jubileum toestond; en daarmee bereidde hij zich op een nog grotere vreugde voor.

Op 8 december van hetzelfde jaar 1851 was het tien jaar geleden sinds het begin van het Oratorio, en de zondag daarvoor bracht Don Bosco dit de jongens met de hartelijkste woorden in herinnering. Hij had deze tiende verjaardag van zijn Instituut met bijzondere plechtigheid willen vieren; maar aangezien de nieuwe kerk nog niet klaar was, beperkte hij er zich toe zijn leerlingen aan te moedigen om met hem dank te brengen aan de Onbevleete Maagd voor de moederlijke zorgen waarmee Zij hen sindsdien had omgeven en beschermd, en in grote trekken te vertellen van de schoonste genaden die men in die afgelopen tijd had mogen ontvangen, terwijl hij hen vermaande, ten bewijze van hun kinderlijke dankbaarheid, op die dag, ter ere van Onze-Lieve-Vrouw, Sacramenten te ontvangen.

Allen besloten daartoe, en onder de bescherming van de Koningin des Hemels werd er een begin gemaakt met het tweede decennium. Het eerste kon men het tienjarental van de geboorte en kindsheid noemen, het tweede dat van de groei en van de jeugdjaren.

Maar de eerste periode eindigde met een gebeurtenis van om zo te zeggen profetische betekenis. Prof Rayneri schreef aldus in 1898 in een lofrede op Don Bosco: "Op een zondagmiddag van 1851 werd er een loterij gehouden; er waren veel prijswinnaars en derhalve velen die tevreden waren. Ten besluite strooide Don Bosco vanaf het balkon karamels uit, links en rechts - er waren er dus ook velen die konden snoepen - Gemakkelijk te begrijpen, dat het hoerageroep verdubbelde. Toen Don Bosco van het balkon naar beneden gekomen was, werd hij als teken van de hoogste vreugde opgeheven en toen riep een jonge student en toekomstig seminarist: "O, Don Bosco, als u alle delen van de wereld eens zou kunnen zien en in elk ervan zoveel Oratorio's!" - Don Bosco liet, zo leek het mij, zijn blik op een indrukwekkende wijze rondgaan en antwoordde: "Wie weet of de dag niet zal komen waarop de zonen van het Oratorio over heel de wereld verspreid zullen worden! - Het zou blijken dat hij een profet geweest was."

H O O F D S T U K XXVIII

GELDGEBREK VOOR DE INRICHTING VAN DE KERK
ROND SCHRIJVEN VAN DE BISSCHOP VAN BIELLA
EDELMOEDIGE STEUN VAN DE KONING
DE EERSTE GROTE LOTERIJ

In de loop van dat jaar had Don Bosco geen ogenblik opgehouden met zijn drukke bezigheden voor de bouw van zijn kerk. In augustus stak het gewijde gebouw reeds enkele meters boven de grond uit, toen hij tot de bevinding kwam dat zijn financiën bijna uitgeput waren. Met de hulp van een paar verdienstelijke personen had hij 35 duizend lire bijeengehaald; doch deze waren verdwenen als sneeuw voor de zon. Toen was het nodig zich tot de openbare weldadigheid te wenden. De bisschop van Biella, Mgr. Pietro Losanna, overwegende dat het nieuwe gebouw en de instellingen van de Oratorio's van bijzonder groot voordeel waren van de metselaarsleerjongens van zijn diocees die voor het grootste deel van het jaar in Turijn vertoefden, nodigde zijn pastoors uit het werk met hun aalmoezen tegemoet te komen Tot dit doel liet hij het volgende rondschrijven uitgaan.

Zeereerwaarde Heren,

De achtenswaardige en vrome priester Don Bosco, bezielde door een waarlijk evangelische liefde, heeft de taak op zich genomen 's zondags in Turijn de jongens bijeen te brengen die hij ontmoet, en die, overgelaten aan hun lot langs de straten zwerven en in de omgeving van de drukbevolkte wijken tussen het gehucht Dora en Martinetto. Hij tracht hen op te nemen in een geschikte plaats, waar hij hen op een behoorlijke manier ontspanning, en een christelijke onderrichting en opvoeding kan verschaffen. Zijn heilige ijver was zo groot, dat de kapel ter plaatse te klein geworden is voor het doel, zodat zij op het ogenblik nauwelijks ruimte kan bieden voor het derde deel van de zeshonderd en meer jongens die er reeds een toevlucht gezocht hebben. Gedreven door de liefde om zoveel mogelijk goed te doen, heeft hij de zware taak op zich genomen een kerk te bouwen die overeenkomt met de behoeften van zijn vrome plannen en daarom doet hij een beroep op de liefdevolle medewerking van de katholieke gelovigen om te helpen in de zware kosten die er voor de vervulling van dit plan nodig zijn. Met bijzonder vertrouwen heeft hij zich via mij ook tot deze provincie en dit diocees gewend Van de ruim zeshonderd jongens die zich reeds om hem heen geschaard hebben en zijn Oratorio bezoeken, zijn er meer dan een derde deel - ruim tweehonderd - jongens uit Biella Verscheidenen van deze werden door hem in

zijn huis opgenomen, en gratis voorzien van voeding en kleding. Dit om hen in staat te stellen een vak te leren. Behalve uit overwegingen van naastenliefde verdient hij een dergelijke hulp ook omwille van de rechtvaardigheid, en het is daarom dat ik Uw eerwaarde verzoek uw goede parochianen op de hoogte te stellen van dit belangrijke werk en het naar vermogen te steunen; en een bepaalde zondag aan te wijzen voor een collecte in de kerk tot dat doel, waarvan de opbrengst dan zo spoedig mogelijk op een veilige manier wordt doorgezonden aan de curie, met bovengenoemde aanduiding voor de ingesloten som en de plaats van herkomst.

Terwijl de kinderen der duisternis trachten een tempel op te richten om de dwaling te verspreiden ten verderve van hun broeders (1) kunnen wij, de gelukkige kinderen des lichts, immers niet nalaten een kerk op te richten waar de waarheid onderricht wordt ter heiliging van onszelf, van onze broeders en van zoveel mogelijk landgenoten.

Met de oprechte hoop zo spoedig mogelijk met onze giften een waardevolle hulp te kunnen verlenen aan de lofwaardige man Gods, met tegelijkertijd een openlijk getuigenis van de prijzenswaardige naastenliefde en erkentelijkheid van mijn diocesanen ten aanzien van een goed en nuttig werk; dat bovendien in onze tijd zo noodzakelijk lijkt; maak ik van de gelegenheid gaarne gebruik om u de verzekering te geven van mijn grootste hoogachting en genegenheid.

Biella, 13 september 1851

Uw dw, dn

+ Gio, Pietro, Bisschop

Deze oproep bracht een bedrag van duizend frank op Het was niet veel; maar de Souverein vervulde thans zijn belofte van 5 juli:

Hoofdbestuur van het Apostolisch Beheer van het Koninkrijk

Aan de Zeereerwaarde Heer Giovanni Bosco,

Bij schrijven van het koninklijk staatssecretariaat voor kerkelijke aangelegenheden van 30 september j.l. werd ons medegedeeld dat het Zijne Majesteit behaagd heeft Uw eerwaarde een bedrag toe te kennen van 10.000 Lire ten laste van onze dienst, te betalen in termijnen, en wel 3000 Lire terstond en het overblijvende bedrag in de loop der opeenvolgende jaren en op het ogenblik dat het onze dienst mogelijk is te voldoen, met de bepaling dat deze subsidie meer in het bijzonder zal worden aangewend voor de bouw van een kerk voor de liefdadige instelling, ten voordele van de arme arbeidersjongens in het gebied van Valdocco, alsmede voor de telkens terugkerende kosten voor de godsdienstige opvoeding van deze jongens, evenals voor het onderhoud van de meest verlatenen die in huis zijn opgenomen.

(1) Dit is een toespeling op de kerk die op dat ogenblik voor de protestanten in aanbouw was aan de Corso Vittorio Emanuele te Turijn.

Wij verzoeken U zich persoonlijk te willen aanmelden, of een u bekend persoon opdracht daartoe te willen verstrekken, met een door uw bank gelegaliseerde kwitantie teneinde het bedrag van het betrokken mandaat op te nemen.

Turijn, 2 oktober 1851

De Apostolische Hoofdbeheerder van het Koninkrijk

Moreno, priester

Nog een andere welkome toelage viel Don Bosco enkele dagen later van Vittorio Emanuele ten deel.

Hoofdintendant van de Civiele lijst

Turijn, 10 oktober 1851

Aan de Zeereerwaarde Heer Bosco,

Bij deze deel ik U mede dat het Zijne Majesteit behaagd heeft d.d. 5 dezer de omstandigheden in overweging te nemen die U mij in Uw geacht schrijven hebt uiteengezet en die ik de eer had aan Zijne Majesteit voor te leggen: Zijne Majesteit heeft besloten U een subsidie toe te kennen voor de bouw van een Kerk bij uw instelling, groot 1000 Lire.

Mij is opgedragen U op de hoogte te stellen van dit nieuwe blijk van grootmoedigheid van Zijne Majesteit en ik verzoek U beleefd mij te willen mededelen wanneer U uitbetaling van dit bedrag wenst en mij de persoon aan te wijzen aan wie het desbetreffende mandaat te gelegener tijd kan worden gericht Ik verblijf inmiddels.

Uw dw.,
S.M. Pampará

Hoe dankbaar Don Bosco de Koning ook was voor zijn steun, toch probeerde hij tegelijkertijd zoveel mogelijk de kosten te drukken, en daar hij aan de gemeente nog de rechten verschuldigd was voor de verlening van de bouwvergunning, verzocht hij op 22 oktober per brief, van de daaraan verbonden kosten ontslagen te worden De burgemeester antwoordde hem:

Turijn, 23 oktober 1851

Hoewel het mij in beginsel niet mogelijk is u vrijstelling te verlenen van de kosten verschuldigd voor de vergunning, die u had dienen te verkrijgen alvorens met de bouw van de betreffende kerk te beginnen, heb ik toch voorzien in een gratis verstrekking ervan door deze post ten laste te laten komen van de voor weldadige werken bestemde gelden, zulks rekening houdend met het liefdadige karakter van deze onderneming.

U ontvangt hierbij dan ook de vereiste vergunning, die degene, belast met het toezicht op de bouwwerkzaamheden, steeds bij zich dient te hebben, om moeilijkheden te voorkomen, die zouden kunnen ontstaan wanneer dit

document niet getoond zou kunnen worden bij opvraag van de daartoe gerechtigde gemeentelijke controleurs.

Met de hoop dat uw vrome ijver in ieder opzicht voldoening zal moge vinden, verblijf ik,

G Bellone, Burgemeester

Het geld was echter nooit voldoende, ofschoon op 20 november 1851 bij akte van Notaris TURVANO aan Giovanni Emanuel voor 1573 Lire 0,01,99 hectare verkocht werd van het terrein, afkomstig van het seminarie. Heel dat bedrag was helaas niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat. Daarom was het noodzakelijk zijn toevlucht tot andere middelen te nemen. Toen begon Don Bosco aan zijn eerste grote loterij, dat wil zeggen: een loterij van kleine en talrijke geschenken die hij van de edelmoedige katholieken hoopte te verkrijgen. De verwezenlijking van dat plan kostte buitengewoon veel moeite, maar indirect had hij reeds het welslagen ervan voor bereid.

Don Bosco was onvermoeibaar in het vragen van steun aan de overheid: hij deed dat op een eenvoudige manier, maar met de openhartigheid van wie met vrucht werkt voor het algemeen welzijn. Daarom klopte hij aan alle deuren, drong tot alle bureaus door, maakte zijn opwachting op ieder departement, wendde zich tot provincie en gemeenten en richtte zich eveneens tot de leden van de koninklijke familie. Er was geen tak van staatsdienst of men had reeds veelvuldige verzoeken van hem ontvangen. Soms schreef hij per week wel een tiental verzoekschriften, en over het algemeen werd hem ook gehoor verleend. Talrijk waren de betalingsmandaten van slechts 10, 15 of 20 lire en daarmee ging hij naar de bureaus om ze in te wisselen en hij werd daar steeds met de grootste hoffelijkheid ontvangen.

Om zijn plannen te verwezenlijken moest hij evenwel geen geringe arbeid op zich nemen en stond hij bloot aan vernederingen en vervelende ervaringen. Er waren veel relaties nodig, vrienden, personen die hem zouden aanbevelen, vervolgens bezoeken en aanhoudend brieven schrijven. Telkens wanneer hij zich wendde tot een minister, een burgemeester, een prefect, een bureauchef, moest hij middelen zoeken om hen te benaderen, om hen gunstig voor zich te stemmen. En vervolgens kennissen en beschermers. In beweging zetten, en steeds maar weer brieven schrijven en bezoeken afleggen. Het ging er hem niet zozeer om of de ontvangen subsidie groot of klein was, wanneer de subsidie maar getuigde van een goedkeuring van de autoriteiten voor zijn werk. Wanneer hij ooit voor een vijandige gezindheid zou komen te staan, wilde hij kunnen antwoorden: "U bent het die mij tot nu toe steeds geholpen hebt, en thans moet u niet afbreken, wat u eens in overeenstemming gevonden hebt met de wetten, en uw bescherming waardig.

Hij slaagde in die bedoeling, en de loterij was er een bewijs van.

Hij begon met verdienstelijke personen te zoeken, die hem zouden willen behulpzaam zijn in deze liefdadige onderneming. Zesenzeventig personen uit verschillende milieus, handwerkslieden, adellijke heren en priesters, onder wie allereerst Don Anglesio, directeur van het "Kleine Huis der goddelijke Voorzienigheid", verklaarden zich wel bereid de onderneming opgang te brengen; zesentachtig dames uit de burgerij en de patriciërstand; onder wie markiezin Maria Fassati, geboren De Maistre, hofdame van H. M.

koningin Maria Adelaide, bewilligden erin het werk onder hun hoge bescherming te nemen Tegelijkertijd vormde Don Bosco het comité dat de leiding zou nemen. Leden daarvan waren:

Arnaud di S Salvatore, graaf Cesare
Baricco T-Pietro, onderburgemeester, secretaris advocaat
Gaetano Bellingeri
Ridder Federico Blanchier, ingenieur
Federico Bocca, aannemer
T. Giovanni Borel, rector van de Refugie
D. Giovanni Bosco, directeur van het Oratorio Amedeo Bossi, handelaar.
Ridder Gabriele Cappello, genoemd Moncalvo, wethouder
Ridder Giuseppe Cotta, Senator en wethouder, penningmeester
Giacinto Cottin, intendant, wethouder
Ridder Lorenzo d'Agliano di Caravonica
Ridder Giuseppe Dupré, wethouder
Giuseppe Cagliardi, handelaar in ijzerwaren
T.Roberto Murialdo, hofkapelaan
T.Gius, kanunnik Ortaldo, directeur van de stichting tot
Voortplanting des Geloofs Vittorio
Ritner, edelsmid en taxateur schatter-expert
Advocaat Luigi Rocca, wethouder
Pietro Ropolo, slotenmaker en wethouder
Michele Scanagatti

Toen al de praktische voorbereidselen voor deze organisatie achter de rug waren, wendde hij zich met een schrijven tot de overheid om de eerste goedkeuring te verkrijgen.

Turijn, december 1851.

Mijnheer de Intendant,

De ondergetekenden hebben, zoals uit bijgaand rondschrjven blijkt, op zich genomen het werk van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales voor lange tijd te bestendigen. Het is hun gebleken dat met de dag het gebrek aan ruimte toeneemt van het lokaal, dat bestemd was om als kapel te dienen voor het steeds groeiend aantal jongens die er komen om 's zondags hun godsdienstplichten te vervullen en om er een goede geestelijke en morele opvoeding te ontvangen. Daarom hebben ondergetekenden het plan opgevat een meer voor het doel geëigende en vooral ook ruimere kerk te bouwen. Men heeft het werk moedig aangevat en door middel van persoonlijke bijdragen heeft men het nieuwe gebouw reeds tot het dak toe kunnen optrekken. Het werk vergt evenwel nog aanzienlijke bedragen en daar ondergetekenden het ongaarne onvoleindigd zouden willen laten, hebben zij het plan opgevat een beroep te doen op de openbare liefdadigheid, teneinde van welwillende personen het aantal voorwerpen te verkrijgen, geschikt om er een publieke loterij mee op touw te zetten.

Ingevolge de wet van 24 februari 1820, gewijzigd bij koninklijk besluit van 10 januari 1833 en door de richtlijnen, gepubliceerd door het Ministerie van Financiën d.d. 24 augustus 1834, wenden ondergetekenden zich

tot U met het verzoek hun de goedkeuring voor de ontworpen loterij te willen verlenen.

Te dien einde hebben zij de eer u, in de zin van genoemde richtlijnen, een ontwerp van een fondschrijven te doen toekomen, waarin in korte trekken de geschiedenis en het doel van het liefdadige Instituut geschetst is en waarin de wijze is aangegeven, waarin zij zich voornemen de giften in te zamelen; eveneens wordt een plan van de loterij hierbij gevoegd.

Alle baten die de ontworpen loterij zou kunnen opleveren, zullen ten goede komen van de oprichting der nieuwe kerk; de gelden die op deze wijze verzameld worden, zullen berusten bij Senator Cotta, mede-ondertekenaar van dit schrijven, en die de functie van penningmeester vervult.

Bereid tot het verstrekken van alle nadere inlichtingen, verklaren ondergetekenden zich bereid zich voor alle voorkomende gevallen te zullen onderwerpen aan de vereiste richtlijnen van het Ministerie van Financiën.

In de overtuiging dat u de gevraagde goedkeuring zult willen verlenen voor een zo bescheiden, doch inmiddels voor de arme volksjongens onschatbare werk, zien wij deze gaarne met grote dankbaarheid tegemoet.

(Volgen de handtekeningen)

Het voorgelegde plan van de loterij zag er als volgt uit:

1. Met erkentelijkheid zal ieder voorwerp van kunst en nijverheid in ontvangst genomen worden, dat wil zeggen, borduurwerk, breiwerk, platen, boeken, zijden en wollen doeken, schilderijen en dergelijke.
2. Bij ontvangst van het voorwerp zal een ontvangstbewijs verstrekt worden, met vermelding van de aard van de gift en de naam van de schenker, tenzij deze het verlangen te kennen geeft anoniem te blijven.
3. De loten zullen worden uitgegeven in een met de waarde der voorwerpen overeenkomend aantal, en onderworpen aan de door de wet vastgestelde beperking, d w z. met een nuttige winst van een vierde.
4. De loten zullen worden afgescheurd van een coupon en zullen de handtekeningen dragen van twee leden van het comité: De prijs van een lot bedraagt 50 centiemen.
5. In de komende maand maart zal er van alle voorwerpen een tentoonstelling gehouden worden die minstens gedurende een maand te bezichtigen zal zijn. In de Staatscourant (Gazzetta Officiale) zullen tijd en plaats van deze tentoonstelling worden meegedeeld Ook zal de dag worden bekendgemaakt waarop de trekking van de winnende nummers zal plaatsvinden.
6. De nummers zullen één voor één worden getrokken: Mochten er per vergissing twee tegelijk getrokken worden, dan zullen zij niet worden afgelezen, doch weer in de urn geworpen worden.
7. Er zullen zoveel nummers getrokken worden als er prijzen zijn. Het eerste nummer zal het voorwerp winnen dat getekend is met het nummer 1; zo ook het tweede, en zo vervolgens totdat er zoveel nummers getrokken zijn als er prijzen zijn.
8. In de Staatscourant zullen de winnende nummers worden gepubliceerd, en drie dagen daarna zal de uitdeling der prijzen een aanvang nemen.

9. De prijzen die na drie maanden niet zijn opgevorderd vallen ten deel aan het Oratorio.

De Heer intendant generaal van Turijn verleende bij besluit van 9 december 1851 de verlangde vergunning en deze werd door de gemeente aan Don Bosco verleend:

Aan de Heer Don Bosco Directeur van het Zondagsoratorio van de Heilige Franciscus van Sales, buiten de Porta Susa, Valdocco

S t a d T u r i j n

Turijn, 17 december 1851.

Hierbij een afschrift van het besluit van de Intendant, waarmee uw eerwaarde gemachtigd wordt tot het houden van een loterij van voorwerpen, zoals door u verlangd, en ten bate van het zondagsoratorio van de H. Franciscus van Sales.

Aangezien het besluit bepaalt dat de leiding van deze loterij steeds in overeenstemming moet handelen met de richtlijnen van de Burgemeester van Turijn, die belast is met het toezicht op het nakomen van de betrokken bepalingen, verzoek ik u het gemeentebestuur een afschrift te doen toekomen van alle brieven, die door u tot de intendant-generaal werden gericht, en van alle andere documenten die op het onderwerp betrekking hebben, zodat het opgedragen toezicht regelmatig kan worden uitgeoefend.

Ik verblijf inmiddels,

met verschuldigde hoogachting,

De onderburgemeester Baricco

Don Bosco haastte zich op 20 december 1851 de oproep te publiceren van het comité, in welk schrijven met goedkeuring van de intendant-generaal een beroep gedaan werd op de liefdadigheid van de medeburgers.

Mijne Heren,

Tien jaar geleden werd in deze stad een eenvoudig werk van liefdadigheid ondernomen onder de naam van Oratorio van de H. Franciscus van Sales, uitsluitend gericht op het geestelijk en moreel welzijn van dat deel van de jeugd dat voortdurend is blootgesteld aan het gevaar van bedorven te worden, hetzij door onachtzaamheid van de ouders, door de gewoonten van slechte kameraden of door gebrek aan toereikende middelen. Enkele personen, die een goede volksopvoeding ter harte gaat, zagen tot hun leedwezen met de dag het aantal toenemen van de aan ledigheid prijsgegeven en slecht geleide jongens, die leefden van bedelarij en diefstal, langs de straten zwierven, een last waren voor de maatschappij, en al spoedig een prooi van allerlei deugnieterijen dreigden te worden. Ook stelden zij met droefheid vast, dat velen van hen die op jeugdige leeftijd hierheen gekomen zijn om een vak te leren of in een werkplaats te

gaan werken, de gewoonte aannamen, zich op zondag over te geven aan spel van onmatigheid, en zodoende het weinige dat zij in de loop van de week verdiend hadden weer kwijt raakten. In het verlangen, paal en perk te stellen aan een kwaad waarvan men mocht verwachten dat het noodlottige gevolgen zou hebben, werd het besluit genomen een huis te openen voor zondagsbijeekomsten, waar dezen en genen alle gelegenheid zouden vinden, om hun godsdienstplichten te vervullen en tegelijkertijd een onder-richting en leiding te ontvangen voor het volgen van een christelijke en eerbare levenswandel. Tot dat doel werd het instituut van het Oratorio ingesteld, toegewijd aan de Heilige Franciscus van Sales, met de middelen verschaft door de naastenliefde van die edelmoedige personen, die gaarne vrijgevig zijn wanneer het gaat om het algemeen welzijn. Er werd gezorgd voor alles wat nodig was voor het houden van kerkdiensten en voor het verstrekken van een morele en burgerlijke opvoeding; ook werden verschillende toestellen geschonken, geschikt om de lichamelijke ontwikkeling te bevorderen en behoorlijke ontspanning te verschaffen. Op die manier deed men alles om het verblijf van de jongens daar ter plaatse zowel nuttig als aangenaam te maken.

Het valt moeilijk te zeggen, hoe gunstig de uitnodiging begroet is die zonder enige openbare aankondiging tot de jongens gericht werd, en op welke familiale manier alleen degenen die er vrijwillig iets voor voelden om iedere zondag in het Oratorio bijeen te komen. Dat deed het voornemen ontstaan om het tehuis uit te breiden en mettertijd al die verbeteringen in te voeren, die door een vindingrijke en verstandige naastenliefde konden worden uitgedacht; daarna begon men er, eerst alle zondagen, en vervolgens ook iedere avond gedurende de winter les te geven in lezen en schrijven, in de beginselen van het rekenen en het Italiaans; bovendien werd er les gegeven in de wettelijk vastgestelde nieuwe maten en gewichten, aan de jongens die het verlangden omdat dit van belang was voor hen die meestal een vak wensten te leren.

In hun harten liefde te planten voor hun ouders en familie, broederlijke naastenliefde, eerbied voor de overheid, erkentelijkheid jegens weldoeners, liefde voor het werk ook, en vooral hun geest vormen binnen het kader van de katholieke leer en moraal, hen af te voeren van het slechte pad, hen te vervullen met de vreze des Heren, en hen vertrouwd te maken met het in acht nemen van de godsdienstige voorschriften, dit was het waaraan gedurende tien jaren lang ijverige priesters en leken zich met de uiterste zorg gewijd hebben Terwijl anderen met prijzenswaardige ijver hun best doen om het licht der wetenschap te verspreiden, het kunstambacht tot bloei te brengen, de werklust te bevorderen en alzo welgestelde jongens in colleges en lycea op te voeden, heeft men in het eenvoudige Oratorio van de Heilige Franciscus van Sales royaal gezorgd voor een godsdienstige en burgerlijke vorming van degenen die, ook al waren zij minder door de fortuin begunstigd, toch de kracht en het verlangen in zich voelden om zich nuttig te maken voor zichzelf, voor hun families en voor het land.

Daar de ruimte bestemd om als kerk gebruikt te worden voor het toenemend aantal jongens al spoedig te klein werd, en daar men een zo goed begonnen onderneming niet halverwege wilde laten steken, hebben de leden van het werkend comité, vervuld van vertrouwen in de edelmoedigheid van hun medeburgers, het besluit genomen de bouw ter hand te nemen van een groter gebouw dat ook meer voor het doel geschikt is, ook om op die manier de bestending van een zo nuttig opvoedkundig instituut te verzekeren.

Toen alle verdragende moeilijkheden achter de rug waren en de onzekerheden overwonnen, is men vol moed de fundamenten van het nieuwe Oratorio beginnen te leggen.

De bijdragen, de geschenken, de aanmoedigingen van allerlei aard, zijn tot heden niet verminderd, **en** het werk is thans zo ver opgeschoten, dat men na verloop van enkele maanden met het dak zal kunnen beginnen.

Om het gebouw evenwel af te bouwen zijn de voorhanden gewone middelen niet meer toereikend, en is het noodzakelijk dat de onuitputtelijke liefdadigheid van het publiek de persoonlijke weldadigheid te hulp komt. Het is met dit doel, dat de ondergetekenden, beijveraars voor het instituut, zich tot u wenden om uw hulp in te roepen en uw aandacht te vestigen op een middel, dat, daar het reeds met zoveel vrucht voor andere verdienstelijke instellingen te baat genomen is, zeker niet in gebreke zal blijven ten aanzien van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales. Dit middel is het houden van een loterij, die ondergetekenden zich voorstellen te organiseren om te voorzien in de laatste kosten van een nieuwe kerk, en waaraan u, ongetwijfeld uw medewerking zult willen verlenen, indachtig het voortreffelijke werk dat ermee wordt beoogd.

Welk voorwerp u ook zoudt willen aanbieden, hetzij van zijde, van linnen of metaal, of van hout, hetzij werk van kunstenaars van naam, of van goede vaklieden of ijverige ambachtslieden of van liefdadige dames, alles zal met dankbaarheid worden aanvaard, omdat op het terrein der weldadigheid ook de geringste hulp van grote waarde is, en omdat ook kleine offers tezamen gebracht voldoende kunnen zijn om het verlangde werk tot stand te brengen.

Ondergetekenden vertrouwen op uw goedheid, in de stellige overtuiging dat de gedachte, medewerking te verlenen aan een goede opvoeding van de verwaarloosde jeugd, u niet anders dan genegen zal maken een dergelijk werk uw steun te verlenen. Wij mogen tenslotte volstaan met het liefdadige instituut in uw belangstelling aan te bevelen, en u te herinneren aan de buitengewone welwillendheid waarmee personen van alle rang en stand de stichting hebben mogelijk gemaakt en de uitbreiding ervan hebben begunstigd. Van betekenis is bovenal de mening, te kennen gegeven door het hoogst wetgevend lichaam van de Staat, dat, na de zaak in welwillende overweging genomen te hebben, een bijzondere commissie benoemde om het nut ervan te onderzoeken, en dat het werk vervolgens warm heeft aanbevolen bij 's Konings regering. Van betekenis is eveneens dat het gemeentebestuur van Turijn na eenstemmig besluit voor twee opeenvolgende jaren een grootmoedige subsidie verleend heeft. Bovendien hebben de Koning en H.M. de Koningin zich gewaardigd het Oratorio royale hulp te verlenen, terwijl eerbiedwaardige prelaten en vooraanstaande personen zo goed geweest zijn het warm aan te bevelen in de openbare liefdadigheid.

Ondergetekenden brengen U bij voorbaat dank voor uw welwillende medewerking, die u zult verlenen door bij te dragen tot het welslagen van de ontworpen loterij, en smeken volgaarne de zegen des hemels voor u af,

Uw dw. dn.

Onder deze oproep waren de namen van de heren en dames van het Comité gedrukt met de vermelding: "De voorwerpen zullen in ontvangst genomen worden door de heren en dames van het Comité en kunnen zeer gemakkelijk

worden afgegeven bij de Heren: Giuseppe Gagliardi, winkelier, tegenover de Basiliek Carlo Chiotti, handelaar in aardewerk en porselein in Dora Grossa, tegenover de Martelarenkerk Pianca en Serra, winkeliers, nabij de kerk van de Madonna der Engelen, casa Pomba nr. 6, Giacinto Marietti, drukker-boekhandel, galerij der Universiteit."

Met de verzending van bovenvermelde uitnodiging tot liefdadigheid, heiligde Don Bosco op deze wijze ook het Kerstfeest.

H O O F D S T U K X X I X

DE EERSTE EETZAAL VAN DE JONGENS - GEWIJZIGD SYSTEEM
BIJ HET UITDELEN VAN DE MAALTIJD - VERSCHILLENDE
KLASSEN VAN JONGENS - DE EERSTE REGELS VAN HET HUIS: DE
SLAAPZALEN - TWEE BRIEVEN VOOR HET AANNEMEN VAN DE JONGENS -
VADERLIJKE VERDRAAGZAAMHEID - CAGLIERO BEGINT MET DE
MUZIEKSTUDIE MOEDERLIJKE TEDERHEID - MARGHERITA EN DE ZIEKEN

In het begin van 1851 verspreidden de interne jongens zich niet meer over de speelplaats of in huis om bij middag- of avondmaal hun soep te eten, maar begonnen zij plaats te nemen aan enkele tafels die onder een afdak geplaatst waren en daar zij al iets ouder waren, werd allen bij het middagmaal bovendien een broodje extra gegeven. In 1852 echter ging men weer een stap verder. Don Bosco maakte een einde aan de uitdeling van de 25 centiemen per dag aan iedere jongen, omdat enkelen, die zich niet wisten te beheersen, het geld aan snoepgoed uitgaven en daarna zonder brood zaten. Toen de kommetjes waren afgeschaft, werden deze vervangen door diepe tinnen borden, en van dat ogenblik af werd het brood uitgereikt vanuit de eetkamer van het huis, terwijl er regelmatig wat pietanza bij verstrekt werd op donderdag en zondag. Enige tijd daarna werd er iedere dag pietanza of fruit bij het middagmaal gegeven en 's zondags een glas wijn.

Don Bosco beijverde zich zoveel mogelijk om zijn jongens van het nodige voedsel te voorzien; en daar ontbrak het dan ook nooit aan, niet te verfiynd, maar gezond en voldoende. Soep en brood waren steeds volop voor allen ter beschikking, zodat zij er naar hartelust van konden eten. Er werd echter op gelet dat het nooit buiten de eetzaal werd meegenomen, en om dit doel te bereiken werd er een half broodje verstrekt voor het vieruurtje. Don Bosco stelde steeds de voorwaarde dat het brood van uitstekende kwaliteit zou zijn en toen de Heer Cotta hem op zekere dag voorloeg, zijn jongens grissini (een soort van dunne broodstengels) te eten te geven, wilde hij daar gedurende een week de proef mee nemen. Maar toen hij bemerkte dat dit voedsel, hoe goed het ook was, niet voldeed, omdat het heel langzaam gegeten moest worden daar het geen kruim bevatte, liet hij het spoedig varen. Bij grote plechtigheden en op zondag gaf hij de jongens wat meer dan gewoonlijk, en dit meer bestond gewoonlijk uit een toespis, bij het ontbijt, een eenvoudig voorgerecht en iets te drinken bij het middagmaal. Ook zorgde hij ervoor dat het de allerarmsten niet aan de nodige kleding ontbrak.

Het merendeel van de jongens genoot in het Oratorio een betere verzorging dan zij in hun eigen familiekring zouden kunnen hebben, en zij waren bovendien gratis onder dak. Over het algemeen gaf Don Bosco de voorkeur aan de meest behoeftige en verlaten wezen, die blootgesteld waren aan het gevaar verkeerde dingen te doen, of bedorven dreigden te worden door de ergernis die hun in de familiekring gegeven werd, of gevangen dreigden te worden in het net van slechte kameraden. Met diepe ontroering en met tranen in de ogen zei hij soms. "Voor zulke jongens zou ik elk offer willen brengen en ook mijn eigen bloed zou ik met liefde voor hen willen geven om hen te redden. En ditzelfde medelijden trachtte hij al zijn medehelpers in te prenten.

Hij verlangde evenwel een kleine tegemoetkoming van degenen wier ouders nog leefden, of die een of andere steun genoten, of weldoeners hadden. Hij was gewoon te zeggen dat het niet rechtvaardig was, dat dezen onderhouden zouden worden door de openbare weldadigheid, die alleen moest dienen voor degenen die daar waarlijk behoefte aan hadden. Hun levensonderhoud kostte echter meer dan wat elk van hen ook betaalde; maar Don Bosco vulde dit aan met de hulp die hem door de Voorzienigheid werd toebedeeld.

Wat hij hun gaf was dus meer dan waarop zij aanspraak mochten maken en meer dan eens berispte hij het systeem van sommige moderne instellingen waar de opgenomen arme jongens een behandeling genieten boven hun stand met het gevolg dat zij, als ze de inrichting verlaten, niet berekend zijn op bepaalde beperkingen in materieel en moreel opzicht.

Er waren in die eerste tijd ook andere jongens in het Oratorio, jongens van meer bemiddelde families, die Don Bosco verzochten zich met de opvoeding van hun zonen te belasten, en die bereid waren een behoorlijk pensioengeld te betalen; en dezen werden ook anders behandeld, Don Bosco liet hen aan de tafel van zijn seminaristen zitten, zodat zij een goed voorbeeld zouden hebben. Maar deze uitzonderingen duurden slechts tot de tijd dat Don Bosco in 1860 en 1863 andere colleges opende voor dat doel.

Maar onder de studenten en de arbeidersjongens, onder hen die pension betaalden en degenen die niets betaalden, onder seminaristen en pupillen heerste de meest levendige vriendschap en de meest waarachtige gelijkheid. Don Bosco bond aller harten: goedgehartig als de beminnelijkste moeder, rechtvaardig, zonder partijdigheid ten opzichte van wie ook, hartelijk voor zijn jongens, waarderend en belonend voor wie zich verdienstelijk maakten, bezorgd voor de zieken. Don BOSCO, steeds bereid hen te helpen die er behoefte aan hadden, stichtte vrede tussen degenen die kleine onenigheden hadden met de woorden. Wie een grotere wijsheid heeft, moet die ook gebruiken; het deed hem leed wanneer de jongens zich, zij het ook slechts voor korte tijd verwijderden, en hij deed zijn uiterste best om hen in de vakantie bij zich te houden, gratis eveneens, omdat hij vreesde dat zij, wanneer zij weggingen met vleugels, zij met hoorns zouden terugkeren.

Maar de zeldzame rust die de doorgaans gezonde en flinke jongens door zijn goede zorgen genoten, was niet steeds zonder enig ongemak. De soep was, door haar grote hoeveelheid, niet altijd naar iedere smaak, de lokalen klein en ongerieflijk, het aantal leerlingen te groot voor de ruimte in zijn huis, en verschillende andere ongemakken die waren niet toe te schrijven aan de wil en ijver van Don BOSCO. Niettemin was de gene-

genheid die de jongens het Oratorio toedroegen, iets ongelooflijks, ook van degenen die kostgeld betaalden. Nog heden ten dage verhalen de oudleerlingen, onder wie de kanunnik Ballesio: "De soep en de pietanza waren niet altijd zoals ze zijn moesten. Wanneer men nagaat hoe we toen aten en hoe we sliepen, dan kan men er zich thans over verwonderen dat we er nooit eens over klaagden en mopperden. Maar we waren gelukkig, leefden van genegenheid. We ademden er in een sfeer van verheven gedachten, die ons allen vervulde zodat wij aan niets anders dachten."

Don Bosco was dat jaar ook begonnen met enkele tuchtregels op te stellen, want in de eerste tijd van het Oratorio bestond er geen geschreven reglement. Daar er in het huis geen klassen, noch werkplaatsen waren, werden de jongens ingedeeld per kamer, en daarom werd er op elke slaapzaal een seminarist of een jongen als assistent aangewezen en werd er een aankondiging aan de muur gehangen met de artikelen die in huis in acht genomen dienden te worden. De tekst luidde:

1. Iedere jongen zal gehoorzamen aan de assistent of diens plaatsvervanger, die verplicht is verslag uit te brengen van wat er op de slaapzaal gedaan en gezegd wordt.
2. Het is niet geoorloofd buitenstaanders, ook geen familieleden, zonder verlof op de slaapzaal te brengen; evenmin is het de jongens toegestaan van hun slaapzaal naar een andere te gaan zonder bijzonder toestemming van de Oversten.
3. Iedereen dient te proberen een goed voorbeeld te geven aan zijn kameraden, vooral in het veelvuldig ontvangen van de Sacramenten, wat op zijn minst iedere veertien dagen dient te geschieden.
4. Iedereen dient de uiterste zindelijkheid in acht te nemen, zowel wat hem persoonlijk als de slaapzaal betreft.
5. 's Avonds, na het gebed, begeeft men zich terstond naar zijn kamer en blijft niet op de gangen rondlopen; er wordt van dat ogenblik af het diepste stilzwijgen in acht genomen om degenen, die behoefte hebben aan rust, niet te storen.
6. 's Morgens bij het teken van de klok kleedt iedereen zich op de meest ingetogen wijze aan en neemt een absoluut stilzwijgen in acht.
7. Het is strikt verboden iets te verkopen, te kopen, of geld bij zich te hebben. Degene die over geld beschikt dient het in bewaring te geven aan de prefect, die er aantekening van zal houden en het verstrekt indien het nodig is.
8. Het is eveneens verboden op de muren van het huis te schrijven, of onder een of ander voorwendsel er spijkers in te slaan of er gaten in te maken.
9. Men wordt verzocht broederlijke naastenliefde te betrachten, en derhalve geduldig de gebreken van kameraden te verdragen, nooit met minachting over hen te spreken of hen te beledigen.
10. Iedere onbehoorlijke handeling is streng verboden evenals iedere vorm van slechte gesprekken.
11. Wie deze regels in acht neemt zal door God gezegend worden. Iedereen bedenke dat wie in zijn jeugd als een goed christen begint te leven, een goed leven zal leiden tot op hoge ouderdom en dat God hem tot op die leeftijd zal behouden.

N.B. Dit reglement moet met duidelijke stem op iedere eerste zondag van de maand op elke slaapzaal worden voorgelezen.

Giovanni Bosco, pr.

Dit reglement waarin de jongens in het eerste origineel de kinderen des huizes genoemd werden, onderging van lieverlede enkele veranderingen totdat het de boven vermelde vorm verkreeg.

De jongens genoten in die gedenkwaardige tijd veel vrijheid en bevonden zich als het ware in een familiekring Maar wanneer hij nu en dan bespeurde dat er wanordelijkheid ontstond, beperkte Don Bosco geleidelijk aan de vrijheid met een nieuwe, bij de situatie aangepaste regel. En de jongens van hun kant, die de noodzakelijkheid van die nieuwe regeling wel inzagen, onderwierpen zich gewillig, maar maakten degenen die er door hun tekortkoming de oorzaak van geweest waren wel een verwijt over. Op die manier werd stap voor stap, en met verschillende tussenpozen vorm gegeven aan de bestaande tuchtmaatregelen, die heden ten dage het reglement uitmaken van de Salesiaanse Huizen.

Elke kamer of slaapzaal had haar eigen beschermheilige en patroon, wiens naam boven de toegangsdeur vermeld stond en ieder jaar vierden de jongens die tot die zaal behoorden het feest van die Heilige door gezamenlijk tot de sacramenten te naderen, en, wanneer zij daar verlof voor gekregen hadden, voor het beeld van de heilige kaarsen te branden, lofliederen te zingen en te bidden. Zij kozen daar het uur van de dag of van de avond voor, waarop zij het algemeen gebed het minst zouden storen en nodigden ook de oversten uit. Er was een voorzitter, door hen zelf gekozen, en een jongen of een seminarist hield de lofrede. Soms kon er ook een relikwie vereerd worden. Deze gewoonte was één van de middelen om de ingetogen sfeer steeds meer te verdiepen. De slaapzaal werd als een heiligdom beschouwd. Op elke ervan, en later ook in de studiezalen, werd op voorschrift van Don Bosco een wijwatervaatje aangebracht. Er stond ook een klein altaartje met een beeld van Onze-Lieve-Vrouw en een kruisbeeld. Op al de dagen van de maand mei werd er, voordat men zich ter ruste begaf, een kort gebed uitgesproken voor het Maria-beeld dat met kaarsen en muurbloemen versierd was. Dit laatste gebruik werd afgeschaft omdat er teveel spijkers in de muur geslagen werden, maar dat duurde toch nog een geruime tijd. Soms werd het feest van de patroonheilige van de slaapzaal ook gevierd door een academische zitting die door Don Bosco zelf geleid werd. Wij hebben nog enkele gedichten gevonden en bewaard die in verschillende opeenvolgende jaren door de jonge studenten van de slaapzaal van de Heilige Augustinus waren geschreven en opgezegd ter ere van de grote Bisschop van Hippo, en die opgedragen waren aan Don Bosco, aan Don Vittorio Alasonatti en aan een van hun voorzitters, Giovanni Berruto.

Wat de algemene orde betreft had Don Bosco het belang ervan ingezien dat er in huis een permanente vertegenwoordiger van zijn gezag aanwezig zou zijn; en als hij voor enkele dagen Turijn moest verlaten, nodigde hij, zoals hij ook in het afgelopen jaar gedaan had, ook in 1852 Don Grassino uit om zijn intrek in Valdocco te nemen.

Zijn zielenijver en zijn wijsheid deden hem de genoemde regelingen treffen, terwijl zijn liefde voor de jongens eveneens doorschemerde in de brieven die hij over hen aan medewerkers toestuurde.

De eerwaarde heer Don Francesco Puecher van het Istituto della Carità zond hem vanuit Stresa schriftelijk zijn zegen voor zijn loterij, groette hem alsmede Don Gastaldi, en vroeg hem uit naam van zijn Overste Rosmini een jongen te willen aannemen waarvoor hij een maandelijks bedrag ter beschikking stelde. Op 16 februari 1852 antwoordde Don Bosco als volgt: "In antwoord op uw brief heb ik de jonge C. - zo spoedig mogelijk bij me laten komen. Alleen reeds bij het zien van hem maakte zich ontroering van me meester; hij ziet er bepaald uit als iemand die naar lichaam en naar ziel honger lijdt; hij lijkt me evenwel een goed karakter te hebben, zodat ik tegen hem gezegd heb dat hij in de loop van de week bij me kon komen, waarna ik hem enkele dagen op proef zal nemen. zonder hem meer te zeggen. Ik ben van plan hem nog een tijdje naar school te sturen om mij er beter van te overtuigen of de Heer hem tot de studie roept of tot een handwerk. Hoe het ook zij, ik ben van plan deze jongen hier te houden omdat ik de ernstige noodzaak ervan wel inzie." En een tijdje later schreef hij aan Don Gilardi: "De jongen Cheeft getoond een goed gedrag en godsvrucht te hebben; hij heeft neiging tot de geestelijke staat, hij is de eerste in de derde latijnse grammaticaklas (zie nota Deel I, blz. 333), hij wekt goede verwachtingen voor de toekomst, maar aangezien hij pas veertien jaar is, is het noodzakelijk dat hij zijn studies voortzet."

Een andere brief richtte hij tot graaf Zaverio Provana te Collegno.

Zeer geachte Heer,

Ik zie van welk groot belang het is ons bezig te houden met de jongen die u zo goed was ons aan te bevelen, en ik geef u de verzekering dat ik alle mogelijke aandacht aan hem zal schenken.

Alleen bevind ik me op het ogenblik in moeilijkheden doordat de middelen schaars zijn en er absoluut gebrek aan ruimte is. In alle geval heb ik een dag of vijf, zes nodig en zal dan zien hem op een of andere manier op te nemen, hetzij hier of bij een of ander vertrouwd persoon.

Ik dank u van ganser harte voor uw vertrouwen en verblijf gaarne,

Turijn, 21 februari 1852

Uw dw. dn.
Giovanni Bosco, pr.

Intussen wierpen de Latijnse lessen uitstekende vruchten af. Ook de jeugdige Cagliero gaf blijk van een goede aanleg en een opgewekt humeur. Hij was steeds de eerste bij het spel, nam de eerste plaats in bij de gymnastiek en was in de hoogste mate ondernemend.

Maar zijn vurige aard scheen aanvankelijk niet te breidelen. Vooral in het naar school gaan, kon hij met geen mogelijkheid vrede houden met zijn kameraden. De jonge geestelijke Rua die met het toezicht op hem belast was, slaagde er niet in hem in toom te houden. Nauwelijks was hij buiten het Oratorio, of hij haastte zich naar de piazza Milano waar de kermisklanten stonden en liep alle potsenmakers af om te kijken, en wanneer zijn kameraden dan bij prof Bonzanino voor de deur stonden, troffen zij daar Cagliero al aan, badend in het zweet.

Dikwijls zei Rua tegen hem: "Waarom kom je niet met de anderen mee?"

"Och, ik doe het liever zo; wat kwaad schuilt erin dat ik liever langs een andere weg ga?"

"En de gehoorzaamheid?"

"De gehoorzaamheid! Ben ik niet altijd stipt op tijd in de les? Ben ik er niet steeds voor de anderen? Ik was mijn gezicht, ik ken altijd mijn lessen; waarom zou u zich dan zorgen maken over zo'n kleinigheid?"

En hij bleef steeds alleen gaan, verzot als hij was om naar de kermisklanten te gaan kijken. Iemand bracht bij Don Bosco toen te berde, dat het veel beter zou zijn een jongen die zich zo weinig aan tucht gelegen liet liggen naar huis te sturen, maar Don Bosco die erg ingenomen was met de openhartigheid van Cagliero, wilde daar niet van weten. En inderdaad werd de jonge Cagliero, na enkele vermaningen van Don Bosco, het jaar daarop een jongen die beter de regel in acht nam en het duurde niet lang of hij was een voorbeeld voor allen.

Hij was begiftigd met tal van goede eigenschappen, en Don Bosco, die in hem een gelukkige aanleg voor de muziek ontdekt had, bracht hem de eerste beginselen daarvan bij en beval hem aan in de hoede van de seminarist Bellia, opdat deze zou doorgaan met de jongen te oefenen. Hij wilde een muziekmeester vormen die dingen zou kunnen schrijven van gemakkelijke, volkse aard, en hij liet de jongen zich met ernst op de studie toeleggen, dank zij een goede methode die binnen korte tijd resultaten zou opleveren. Op zekere zondag zou de muzikant afwezig zijn die het harmonium in de kerk placht te bespelen. Wie zou er nu in zijn plaats spelen? Wat een tafereel zou dat zijn: een kerkdienst zonder zang en muziek? Cagliero zag de verlegenheid waarin men verkeerde, en hij kon niet dulden dat door de afwezigheid van één persoon het Oratorio schade zou lijden. Met een wilskracht, die zijn leeftijd verre te boven ging, zette hij alles op alles zodat hij de volgende zondag voor het harmonium zat en met vaardige hand de melodieën speelde die men 's zondags gewoon was te horen.

Na dat succes werd zijn hartstocht voor de muziek steeds feller, en uren en uren zat hij voor de gammele piano. Hij bracht met zoveel vuur voor een lekenoor weinig harmonische geluiden ten gehore, dat de goede Margherita op zekere dag het geduld verloor, en zich niet onzag om voor de grap dreigend met de bezem op de jonge muzikant af te stevenen die de brave moeder nochtans zeer was toegedaan. Zij was inderdaad zachtmoedig en vol genegenheid en geduld in grote en kleine dingen en onder alle omstandigheden voor de arme jongens. Dikwijls gebeurde het dat er een in de winter tot 's avonds laat voor zijn patroon moest werken; wanneer zij hem dan niet samen met de anderen aan tafel zag verschijnen en wist hoezeer het werk drong, riep zij uit: "Arme jongen! Laat me eraan denken dat ik de soep warm houd! En zij had niet de moed om te gaan slapen, maar bleef op hem wachten tot elf uur, soms tot middernacht toe, rillend van de kou. En wanneer hij dan thuiskwam, ontving zij de jongen met een overschot van de soep dat zij apart gehouden had.

Eens verscheen een van de allerkleinsten op een zondagavond na de plechtigheden in de kerk in de keuken, "Wat wil je, kleine man?"

"Moeder, krijg ik een broodje?"

"Maar je hebt toch al gegeten vanavond?" "Jawel, maar ik heb nog zo'n honger."

"Arme kerel, hier, neem maar, maar zeg het tegen niemand. Anders komen de anderen ook, en dan laten ze me achteraf de stukken brood op de speelplaats liggen."

"Wees maar niet bang, moeder, ik zal het tegen niemand zeggen".

En hij liep de speelplaats op met het broodje in de hand. Zijn kameraden die hem zagen kauwen, gingen om hem heen staan: "Wie heeft je dat brood gegeven?"

Onmiddellijk antwoordde de kleine met volle mond: "Moeder Margherita!"

En de anderen renden spoorwegs naar haar toe en zij wist van geen weigeren.

De volgende zondag daarna kwam dezelfde kleine jongen weer om brood vragen: "Zeg eens," zei Margherita tegen hem, "verleden week heb je aan jan en alleman verteld dat ik je brood gegeven had, en je hebt me op die manier aardig in verlegenheid gebracht. Daarom geef ik je nu niets meer."

"Maar moet ik dan liegen? Ze vroegen het me en ik moest toch de waarheid zeggen,"

"Ja, daar heb je gelijk in, je mag niet liegen." En zonder meer stelde ze hem weer tevreden.

Zoals men ziet, wisten de brave jongens fel op haar gemoed te werken. Toen in het Oratorio de klassen begonnen waren, ging een van hen eens, toen hij uit de les kwam, en brood kreeg als vieruurtje, naar haar toe en zei: "Niets anders?"

"Heb je er niet genoeg aan?" antwoordde Margherita.

De jongen begon zijn brood te eten en zei toen nog eens: "Moeder, ik krijg het niet door mijn keel.

"Waarom niet?"

"Het is zo droog! Als u een stukje kaas had of een schijfje worst, zou het veel beter gaan."

"Loop heen, lekkerbek! Dank de Voorzienigheid dat je wittebrood hebt!"

"O, moeder!" - bijna steunend herhaalde de slimmerd, terwijl hij haar een hartverscheurende blik toewierp: "O, moeder!"

En Margherita gaf hem tenslotte maar weer wat hij vroeg.

We hebben deze twee eenvoudige voorvallen vermeld die menigeen te alledaags zou kunnen noemen, omdat een druppel liefde ons liever is dan een zee van glorie, grootheid en bewonderenswaardigheid, en omdat ze betrekking hebben op twee van onze kameraden die later tot de hoogste waardigheid verheven werden.

Daarom zou men ook in herinnering kunnen brengen, wat zij deed voor de jongens wanneer zij in de put zaten of ziek werden. Voor de eersten liet zij niets na om weer een glimlach om hun lippen te laten verschijnen.

voor de anderen wedijverde zij, in een geest van offervaardigheid en met aanhoudende zorg, met de meest liefdevolle moeder. Als er eentje hoofdpijn of kiespijn had, betekende dat voor haar een ondraaglijk leed. Als de jongens zich maar even onwel voelden zochten zij hun toevlucht bij haar en zij was steeds bereid, dag en nacht, om hen van dienst te zijn. Wanneer ze maar even een gekreun of een snik hoorde, had ze geen rust voordat zij er de oorzaak van kende. Wanneer een jongen door ziekte gedwongen was het bed te houden, was zij voortdurend om hem heen; zij maakte de geneesmiddelen klaar, zette zich te werken in de buurt van zijn bed, en lette op hem wanneer de anderen gingen slapen. Om alles in het kort te karakteriseren, moge het volgende feit volstaan. Een jongen werd aangetast door een besmettelijke ziekte, en toen de dokter had voorgeschreven, dat hij van de anderen geïsoleerd moest worden, toonde Margherita zich een liefdevolle verpleegster aan zijn ziekbed. Toen besloten was dat de jongen in het ziekenhuis zou moeten worden opgenomen en zij hem langs de trappen naar beneden zag dragen, volgde zij hem stilzwijgend tot op de drempel en toen de verplegers de draagbaar opnamen en zich op weg begaven, barstte zij in een hartverscheurend snikken uit.

Margherita was de beschermengel van het Oratorio.

H O O F D S T U K X X X

AFVALLIGHEID - PREEK OVER DE MAAGDELIJKHEID VAN MARIA
IJVER EN LIEFDE VAN DON BOSCO VOOR HEN DIE DOOR DE KETTERS
BEDROGEN WAREN - DISPUTEN MET DE WALDENZEN EN HUN BEDIE-
NAREN - EEN SCHANDELIJKE PREEK; DE ADELAAR EN DE VOS HET
JUBILEUM IN HET ORATORIO VAN DE H. FRANCISCUS VAN SALES
BOUWWERKEN VAN DE WALDENZEN ROND HUN TEMPEL

De Waldenzen gingen in woord en geschrift voort met het verspreiden van hun dwalingen onder het volk en boden tachtig lire aan iedereen die zich als lid van hun sekte liet inschrijven. Enkele jongens van de zondagsoratorio's, die Don Bosco ernstige redenen tot misnoegen gaven hadden en in bepaalde gevallen partij tegen hem gekozen hadden, hadden zich tot afvalligheid laten verleiden en aanvaardden het verachtelijke geld. Het gevolg daarvan was dat zij hun haat probeerden te luchten tegen hun vroegere kameraden, daar zij innerlijk wel aanvoelden dat dezen hen van dat ogenblik af als afvalligen zouden beschouwen. Op een avond keerde Tomatis tegen negen uur naar huis terug. Voorbij de Consolata-kerk sloeg hij de weg naar het Oratorio in, toen hij merkte dat twee personen hem volgden. Angstig versnelde hij zijn schreden, en zij eveneens. Hij zette het op een lopen en kon de speelplaats opsnellen en de deur tijdig achter zich sluiten, want als hij ook maar een ogenblik had verloren, zouden ze hem hebben ingehaald. Hij vertelde terstond aan Don Bosco wat hem was overkomen en Don Bosco nam enkele voorzorgsmaatregelen om de veiligheid van zijn gemeenschap te verzekeren.

"Don Bosco," zo schreef ons Giuseppe Brosio, "ging zeer gebukt onder die afvalligheid en dat verraad. Op een avond preekte hij in Valdocco tegen de dwalingen van de protestanten en met vlamme woorden beklagde hij zich over de jongens die zich om de tuin hadden laten leiden door de coryfeeën van de goddeloosheid en ontmaskerde de bedrieglijke kunstgrepen waarvan dezen zich bedienden om de jeugd naar een zekere ondergang te drijven. Plotseling onderbrak hij zijn preek, zoals hij wel meer deed, en begon een van de jongens te ondervragen, om er zich van te overtuigen dat zijn toehoorders zijn betoog wel goed begrepen hadden.

Op die manier belichtte hij, onweerlegbaar enkele dogma's, die de protestanten loochenen, voornamelijk de maagdelijkheid van Onze-Lieve-Vrouw. Don Bosco raakte zo in vuur bij de uiteenzetting van zijn betoog, dat

zijn gezicht begon te stralen als de vlam van een lantaarn. Dit heb ikzelf gezien. Te gelegener tijd zullen wij verhalen hoe wij in andere omstandigheden eveneens getuigen waren van eenzelfde wonderlijk feit.

Inmiddels was Don Bosco zich met grote ijver beginnen toe te leggen op de bekering van de ketters. Zijn vasthoudendheid was gedurende vele jaren zo groot dat hij het geluk mocht smaken dat een aanzienlijk aantal afvalligen en ook anderen die in de ketterij geboren en getogen waren, deze beginselen afzwoeren. Het valt niet onder woorden te brengen, hoezeer hij zich verheugde wanneer hij erin slaagde iemand tot de ware Kerk terug te voeren.

Dikwijls ontving hij bezoek van personen, die, bedrogen door de Waldenzen, het geloof afvallig geworden waren, en hij ontving hen met de uiterste welwillendheid zette de katholieke waarheden helder voor hen uiteen, toonde hen aan hoe zij misleid waren geworden, en bracht hun onder het oog welke verkeerde stap zij gedaan hadden; maar ook moedigde hij hen ertoe aan nooit te wanhopen aan de barmhartigheid van God. Tegelijkertijd hielp hij hen zoveel als in zijn vermogen was. Sommigen waren behoeftig, en na hen onderricht te hebben, schonk hij hun enige ondersteuning. Anderen nam hij in het Oratorio op om hen te beletten in de dwaling terug te vallen en hen beter te kunnen onderrichten in de christelijke leer. Enkele arme protestantse jongens nam hij in zijn huis op, onderrichtte hen en bekeerde hen. Hele gezinnen werden door hem naar de schaapsstal van Jesus Christus teruggevoerd, terwijl hij sommigen in de gelegenheid stelde op een eervolle manier door eigen inspanning in hun onderhoud te voorzien. Van al het hier gezegde is getuigenis afgelegd door Don Rua.

Sommigen van de nieuwe volgelingen der Waldenzen kwamen veeleer naar het Oratorio om te discussiëren dan wel om zich te laten bekeren en Don Bosco stond hen gaarne te woord. "Ikzelf," zo zei ons kanunnik Anfossi, "ben verschillende malen tegenwoordig geweest bij een dergelijke gedachtewisseling; de scherpzinnigheid van de argumenten die hij aanvoerde waren bewonderenswaardig, en het was zonneklaar dat hij niet enkel een speciale studie ervan gemaakt had om de dwalingen van de protestanten te weerleggen, maar dat hij veeleer van de hemel een bijzondere verlichting verkregen had, die nog doorstraalde in de bijzondere liefde waarmee hij zich met deze bedrogenen onderhield. Dezen waren evenwel niet steeds hoffelijk tegenover hem, doch hij van zijn kant liet nooit na hen met zachtmoedigheid te bejegenen. Dit noemde hij de voornaamste deugd in het gedrag tegenover de ketters." En inderdaad, wanneer zij merken dat men de overhand over hen krijgt, zetten zij zich schrap en maken zich niet zozeer op om de waarheid te leren kennen, dan wel om haar te bestrijden; en dat heftig bestrijden sluit de deur van hun hart, terwijl de zachtmoedigheid ze opent. De Heilige Franciscus van Sales, die toch zeer behendig was in twistgesprekken, won inderdaad meer ketters door zijn zachtmoedigheid, dan door zijn kennis. De kracht van een dispuut zonder zachtmoedigheid heeft nog nooit iemand bekeerd.

Meer dan één van bovenbedoelde doordrivende lieden kon Don Bosco overtuigen en terughalen in het scheepje van Petrus.

De zogenaamde Waldenzerherders hadden al spoedig gemerkt met hoeveel ijver Don Bosco er zich op toelegde om de dwalenden tot het katholieke geloof terug te voeren. Enkelen van hen gingen zelf naar Don Bosco in de hoop

hem in verwarring te kunnen brengen om zich dan naderhand daarop in het openbaar te kunnen beroemen. Maar ze slaagden nooit in hun opzet. Dit kon Don Bosco bereiken niet alleen door de degelijkheid van zijn redeneringen, maar doordat hij wist te voorkomen dat zij, al redenerende telkens over iets anders begonnen. Daarin waren zij werkelijk meesters, hetzij door hun onwetendheid, hetzij door de manier waarop zij de sluitreden van een bepaalde stelling onmogelijk maakten. Soms liet Don Bosco de directe en positieve argumentering achterwege, en ging verder met het stellen van vragen, waarbij hij zich voornamelijk met de kerkelijke geschiedenis bezighield, met de Concilies, en de Heilige Vaders. Hun antwoorden en gebazel vervielen dan tot anachronismen die kop noch staart hadden. Hij had er een handje van weg ook van een behoorlijk ontwikkelde tegenstander, concessies af te dwingen, waarvan deze de consequenties niet had kunnen voorzien. Dan bracht hij hen zozeer in verlegenheid en hij plaatste hem voor zulke moeilijkheden dat zij geen kans zagen zich eruit te werken En met beschaamde kaken dropen de heren dan af.

Intussen ging hij ook dat jaar door met de verspreiding van een nieuwe uitgave van het kleine boekje, getiteld "Raadgevingen voor de katholieken", dat met zijn duizenden exemplaren zeer veel goed deed in Piëmont en vooral in Turijn. Terwijl Don Bosco echter strijd voerde tegen de ketterij, die buiten de ringmuren van Valdocco gelegerd was, trachtte het onreine beest twist en tweedracht te zaaien in het Oratorio zelf.

Een zekere hervormde minderbroeder uit het klooster van Sint Thomas in Turijn, pater Vitale Ferrero, een broer van enkele jongens die het Oratorio bezochten, had zich zeer bevriend weten te maken met Don Bosco. Hij wist de boosaardigheid van zijn gemoed zo goed te verbergen dat Don Bosco, die hem voor een betrouwbaar persoon hield, hem verschillende malen bij zich aan tafel had uitgenodigd. Vandaar dat hij hem in dat jaar 1852 ook opdroeg de lofrede op de Heilige Franciscus van Sales te houden op diens feestdag. De pater beklom de preekstoel en begon te spreken in het dialect van Piëmont dat hij zeer goed kende. De tafereelen die hij schetste waren zeer levendig. Hij schilderde de Heilige Franciscus die te voet, vermoeid, de berg beklom om de zielen te redden, en die zelf zijn kleren verstelde en lapte als ze versleten waren, en de predikant trok een vergelijking met anderen die in rijtuigen rondreden en hun kleren naar de kleermaker stuurden. Met die anderen zinspeelde hij op de bisschoppen.

Vervolgens kwam hij met een gelijkenis over de adelaar en de vos, De adelaar zat hoog in een boom, en de vos sleepte zich over de grond, vol weerzinwekkende besmettelijke wonden. Omdat hij zijn kwalen verborgen wilde houden, probeerde hij zich te verschuilen tussen de hagen om zich daarna temidden van de andere dieren te begeven en deze aan te steken. Maar de op de uitkijk zittende adelaar had het verborgen en listige gedoe van de vos een poosje gadeslagen en schreeuwde toen zo hard mogelijk tegen de andere dieren: "Pas op voor de vos!" - En de predikant besloot zijn schandelijke preek aldus: "Beste jongens, weten jullie wie de adelaar was? Luther! Weten jullie wie de vos was? De Katholieke Kerk.

Bij deze conclusie liep Don Bosco, die tot dat ogenblik met ontzaglijke kwellings aandachtig al zijn woorden had gevolgd, naar de preekstoel toe, terwijl de minderbroeder daar van afkwam, en terwijl hij hem bij zijn habijt vasthield, zei hij met trillende stem, zodat al de jongens het konden horen: "U bent onwaardig dit habijt te dragen!"

Deze ongelukkige verliet na korte tijd met toestemming van zijn oversten het klooster, onder voorwendsel zijn oude vader te moeten bijstaan. Thuis gekomen in het kleeft van de Seculiere geestelijkheid, wierp hij zijn vader echter de straat op, legde vervolgens het geestelijk kleeft af, en eindigde met zich aan het protestantisme over te geven met een publieke ketterse geloofsbelijdenis, onder leiding van de Waldenzer predikant Amedeo Bert. Naar Londen gestuurd om ginder de daar verblijvende Italianen ten verderve te voeren, stierf hij in hetzelfde jaar door een messteek die hij van een landgenoot had opgelopen.

De ongelukkige was in het Oratorio komen preken in overleg met de protestanten, maar hij had het niet sluw genoeg aan boord weten te leggen. Hij had de schaapsvacht te snel van zich afgeworpen. De jongens echter die hem gehoord hadden konden zich veertig jaren later de goddeloze gelijkenis nog haarfijn herinneren. Zo groot was de indruk die zijn verhaal op hun zielen gemaakt had.

Don Bosco had hun het verhaal van de afvalligheid van deze ongelukkige verteld en beval hem in hun gebeden aan.

De ketterij had met een dergelijk verkeerd uitgevallen slag in de gemoederen van de jongens van het Oratorio een grote afkeer verwekt. Don Bosco maakte bovendien van een gelukkige gebeurtenis gebruik om hen steeds hechter te versterken in hun goede voornemens. In 1851 had de Paus voor allen een jubileum aflat afgekondigd. Buiten Rome kon men die aflat in het daaropvolgende jaar verdienen. De theoloog Giovanni Borel had uit naam van Don Bosco tot de Curie het verzoek gericht, de jongens van het Oratorio, bijgestaan door de priesters die de leiding over hen hadden, de aflat in hun eigen kapellen te laten verdienen. Indien dit werd toegestaan kon men er groter geestelijk voordeel van verwachten. De vicaris-generaal, kanunnik Filippo Ravina, verleende op 2 februari 1852 gaarne de gevraagde toestemming. De voorgeschreven bezoeken, zoals later steeds in het Oratorio het geval was, werden volgens het voorgeschreven aantal verricht, terwijl men processiegewijs de kerk in en uit ging. Met grote ijver zorgden de jongens ervoor deze aflat te verdienen, aangevuurd door de preken van Don Bosco. Deze had aan de interne en ook aan een bepaald aantal externe leerlingen de raad gegeven, wilden zij deze plechtige dagen niet vergeten, de voornemens die ze gemaakt hadden op een briefje te schrijven en dit bij zich te houden of aan hem in bewaring te geven.

Het voorstel sprak de jongens wel aan. Velen voorzagen het blaadje papier van het opschrift: Mijn jubileumaflat, ofwel ze zetten er hun eigen naam op. Anderen ondertekenden hun voornemens, bijvoorbeeld: Ik ben Secco Giovanni Battista beloofd en opgevolgd. De weinige briefjes - die thans nog bewaard worden - met hun eenvoudige uitdrukkingen, veelvuldige herhalingen en taalfouten getuigen ervan dat de schrijvers aankomende arbeidersjongens waren, of nieuwe studenten die pas kort in het Oratorio waren.

Ziehier enkele voorbeelden: "Ik moet degenen die vloeken uit de weg gaan." - "Ik moet diegenen mijden die gewoon zijn ruzie te maken, en ik beloof nooit meer met iemand te twisten." "Ik moet beloven nooit meer te vloeken en slechte dingen te zeggen." - "Ik moet slecht gezelschap mijden." - "Ik beloof ijveriger te zijn in het vervullen van mijn plichten en

godsvruchtiger in de kerk." - "Ik moet vaker de sacramenten ontvangen." - "Ik moet beloven degenen die kwaad spreken van de kerk, links te laten liggen" - Deze zinnen zijn op al die briefjes te lezen, en wijzen er op dat zij waren ingegeven en uiteengezet door Don Bosco. Hetzelfde moeten wij, vanwege de uniformiteit, zeggen van de rangorde der ideeën, die wellicht dezelfde is, die hij ook aanhield in zijn preken. Wij nemen bij wijze van documentatie een ietwat verbeterd exemplaar, in zijn geheel over.

" Dit is het jubileum van Rocchietti

Vermijden

1. Ik moet slecht gezelschap mijden
2. Ik moet degenen mijden die kwaad spreken van de Katholieke Godsdienst
3. Ik moet slechte gesprekken nalaten,

Navolgen

1. Ik moet de H.Aloysius van Gonzaga navolgen:
2. Ik moet iedereen navolgen die veel godsvrucht voor Onze-Lieve-Heer en de heiligen aan de dag legt, en naar zijn raad luisteren.
3. Ik moet diegenen navolgen die goed spreken over de Katholieke Godsdienst.

Beloven

1. Ik moet Onze-Lieve-Heer beloven mijn hele leven lang niet meer te zondigen
2. Ik moet beloven slecht gezelschap te mijden, slechte gesprekken en ook degenen die gewoon zijn mijn Heer en God te vloeken of zijn naam ijdel te gebruiken.
3. Ik moet beloven geen leugens meer te vertellen, noch om me te verontschuldigen, noch ergens anders om, evenmin te vloeken of slechte taal te spreken, en het kwaad vermijden.

Rocchietti Pietro, beloofd en gehouden voor heel de tijd van mijn leven"

Dit briefje is met vele andere door de jongens in handen van Don Bosco gesteld, opdat hij hen zou kunnen waarschuwen wanneer zij hun belofte mochten vergeten. Een zo groot vertrouwen in hun goede vader was hun bescherming.

Intussen begonnen de Waldenzen rond de tempel die zij gebouwd hadden, een school op te richten voor meisjes van welgestelde families, een andere voor arme kinderen van beider kunne een kindertehuis, een hospitaal, diaconie voor het uitdelen van steun aan de armen, en niet ver uit de buurt een internaat voor Waldenzer arbeidersjongens. Doch tegenover al die ijver in dienst van het kwaad, dat met zeer veel geld van Engeland uit gesteund werd, stelde Don Bosco zijn werkzaamheid met grote offers in dienst van het goede: tegenover profane gebouwen, waarin de dwaling verkon-

digd zou worden en waarin de godslastering zou weerklinken, stelde hij gewijde gebouwen waarin de waarheid verkondigd zou worden en de heilige naam van God zou worden geëerd; tegenover de schatten, bijeengegaard door het Bijbelgenootschap, het penningke van het geloof en van de naastenliefde.

Intussen ging hij flink door met de toebereidselen voor de loterij.

H O O F D S T U K XXXI

GIFTEN VOOR DE LOTERIJ - OP ZOEK NAAR EEN LOKAAL VOOR DE
TENTOONSTELLING - BIJDRAGE VAN DE KONING - TENTOON
STELLING DER PRIJZEN VAN DE LOTERIJ - VRIJSTELLING VAN
PORTOKOSTEN - DE TAXATIE DER PRIJZEN - OPENING VAN DE
TENTOONSTELLING - GRAAF DI CAVOUR - EEN ONGELUK

De eerste dagen van het jaar 1852 zat Don Bosco tot over de oren in het werk voor zijn loterij Een tweede druk van de Oproep werd opgelegd, gedateerd 16 januari om van alle kanten bijdragen te vragen. Dit betekende dat er duizenden en duizenden adressen geschreven moesten worden Het was de eerste maal dat men zich op die manier tot de openbare weldadigheid richtte voor de bouw van een kerk en de Oproep vond een zeer gunstig onthaal.

"Don Bosco, die mij in al zijn zaken wilde mengen," aldus schreef Giuseppe Brosio, "gaf mij verschillende opdrachten voor de loterij van 1852 en later ook voor die van Portanuova die daarna zou gehouden worden, en daarom vergezelde ik hem op zijn bezoeken aan de grote heren, en aan de huizen waarin zieken lagen." Intussen stroomden er vele giften binnen H.M. Koningin Maria Adelaide schonk een rood kristallen drinkglas met deksel; een rood fluwelen speldekussen gevat in een klein leunstoeltje van verguld brons; een ander van groen fluweel omlijst met ivoor; een wit en azuurblauwe kristallen drinkbeker; een achtelig kof-fieservies voor twee personen van wit porselein met bloemen in reliëf erop aangebracht. H.M. Koningin-Weduwe Maria Teresa schonk twee vergulde en verzilverde bronzen vazen, een klein schrijfbureau van ingelegd hout en twaalf andere voorwerpen. Hare Hoogheid de Hertogin van Genua gaf een bronzen pressepapier met een groep van drie beeldjes. Ook liet heel het koninklijk hof en de Turijnse adel zich van zijn vrijgevigste zijde kennen met persoonlijke geschenken, Paus Pius XI, Zijne Majesteit Koning Vittorio Emanuele hadden laten weten dat zij eveneens op een of andere manier hun bijdragen wilden leveren. En het werk nam voor Don Bosco hand over hand toe. Er moest een register worden bijgehouden van al de afzonderlijke voorwerpen die men had ontvangen, met de naam van de schenker. De voorwerpen moesten opgeborgen en goed bewaard worden, en aan de voornaamste schenkers moesten dankbrieven worden geschreven.

Maar waar moest men ze tentoonstellen, wilde men de burgers in de gelegenheid stellen ze te bezichtigen ? Het armzalige huis van Valdocco had

stellig geen zalen die voor dat doel geschikt waren: Don BOSCO echter, vroeg, na bekomen verlof van de Overste der Dominicanen, een lokaal aan Markies Alfonso La Marmora, door bemiddeling van de theoloog Don Pietro Baricco, onderburgemeester. De minister antwoordde deze :

Ministerie van Oorlog, Afdeling militaire zaken,

Turijn, 16 januari 1852.

Ingevolge het verzoek ingediend door de eerw. Heer Don Giovanni Bosco, Directeur van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco, teneinde te kunnen beschikken over een deel van het klooster van de H. Dominicus in deze hoofdstad, thans ter beschikking staande van de militaire administratie, en wel over drie vertrekken, voor de tentoonstelling van de voorwerpen, geschonken voor de loterij, dienende tot voleindiging van de bouw der nieuwe kerk van bovengenoemd Oratorio; en gezien het filantropisch en liefdadig doel van een dergelijk verzoek, heb ik mij gehaast dit verzoek in te willigen en dienvolgens stappen gedaan bij het Algemeen beheer van Oorlog, opdat aan bovengenoemde Don Bosco of wie voor hem optreedt, de bedoelde vertrekken tijdelijk in gebruik zullen worden afgestaan.

Ik breng deze beslissing te uwer kennis ten einde ze door te geven aan het comitee van de bovengenoemde loterij en aan de priester Bosco

De Minister Secretaris van Staat
Alfonso la Marmora

Maar het aantal geschenken werd steeds groter, en het was al spoedig duidelijk, dat de drie vertrekken ontoereikend zouden zijn; daarom wendde Don BOSCO zich tot de eerwaarde heer Gazzelli di Rossana, aalmoezenier van Zijne Majesteit. Hij verzocht steun bij de Souverein bij zijn aanvraag te mogen beschikken over enkele zalen in een der tot de kroon behorende gebouwen. De eerwaarde heer Gazzelli ontving het volgende antwoord.

Opperintendant generaal van het Civiele Huis

Turijn, 18 februari 1852

Zeereerwaarde Heer,

Aangezien er in de koninklijke gebouwen geen enkel lokaal beschikbaar is voor de tentoonstelling der voorwerpen voor de loterij die men wil organiseren ten bate van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco, zou ik niet weten op welke wijze men tegemoet zou kunnen komen aan dit door U ondersteunde verzoek van de eerw. Don Bosco, tenzij men zou overgaan tot het huren van de speel- of tennislokalen van het Trincotto nabij de toneelacademie.

De pachter van deze ruimten zou ze ter beschikking willen laten aan Don Bosco voor de hele maand maart, maar op voorwaarde dat zij voor de datum van 1 april volkomen ontruimd zijn, want ze zijn evenals in de voorafgaande jaren voor die tijd verhuurd aan het Genootschap tot Bevordering der Kunsten, voor het houden van de jaarlijkse tentoonstelling.

Ik verzoek U eerwaarde dit voorstel aan Don Bosco te willen overbrengen. Wanneer hij ermee akkoord gaat, zal ik gaarne de eer hebben Z.M. daarvan op de hoogte te brengen en hem voor te stellen te willen toestaan dat de betaling van de huur uit zijn persoonlijke kas geschiedt.

Daar de genoemde pachter er evenwel op gewezen heeft dat de uitstalkasten van de lokalen van het Trincotto het uitsluitend eigendom zijn van het Genootschap tot Bevordering der Schone Kunsten, en hij dus niet gemachtigd zou zijn ze ter beschikking te stellen, zal het goed zijn, dat U eerwaarde Don Bosco hiervan op de hoogte stelt, zodat hij tijdig maatregelen zal kunnen nemen om ze van het Genootschap in bruikleen te krijgen.

In afwachting van Uw antwoord heb ik de eer te zijn,

met bijzondere hoogachting,

uw dw. en onderdanige dienaar,
S.M. Pampará

De Koning stelde inderdaad een wissel van 200 lire ter beschikking om te voldoen aan de huur van het Trincotto, Doch daar die zalen niet lang genoeg ter beschikking konden staan, richtte men zich tot het gemeentebestuur dat zo welwillend was een grote zaal ter beschikking van Don Bosco te stellen, achter de Kerk van de H. Dominicus. Don Bosco deed hiervan schriftelijk mededeling aan de eerwaarde heer Gazzelli, met een nieuw verzoek aan de Koning. De aalmoezenier zond beide brieven door aan markies Pampará. Het antwoord dat de aalmoezenier van de Koning ontving luidde als volgt:

Opperintendant generaal van het Civiele Huis
Turijn, 15 maart 1852 Zeereerwaarde Heer,

We vernamen dat het niet mogelijk is - zoals de eerw. Heer Don Bosco schreef in de door U mij toegezonden brief van 25 februari j.l. gebruik te maken van de aangeboden lokalen van het Trincotto voor het tentoonstellen van de prijzen voor de loterij ten bate van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco. Daar genoemde verdienstelijke priester daarvoor reeds de beschikking gekregen heeft van een ander lokaal, heeft Zijne Majesteit, wie ik de eer heb gehad het door u aanbevolen verzoek van Don Bosco voor te leggen, om niettemin te mogen beschikken over het bedrag dat aan de eigenaar van het Trincotto zou zijn uitbetaald, zich gewaardigd goedgunstig toe te stemmen in dat verzoek. Hij laat dus toe het bedrag van 200 lire, overeengekomen voor de huur van bovengenoemde lokalen, aan voornoemde priester uit te betalen uit de kas van de koninklijke particuliere lijst, ten bate van het ondernomen liefdeswerk.

Bij dit antwoord op aan mij doorgezonden verzoek wil ik er u gaarne op wijzen, dat aan de administratie van de Schatkist der civiele lijst reeds de wissel ten name van Don Bosco is doorgegeven, en ik heb de eer u inmiddels de verzekering te geven van mijn diepste eerbied,

Uw onderdanige dienaar,
S.M. Pamparà

Na ontvangst van deze vorstelijke gift, werden in de door de gemeente ter beschikking gestelde zaal trapsgewijs keurig versierde tafels geplaatst, waarop al de binnengekomen geschenken ten getale van 3007, tentoongesteld werden, met de vermelding van de namen der schenkers. In dezelfde volgorde waren ze geregistreerd in een nauwkeurige catalogus. Deze werd door de goede zorgen van Don Bosco gedrukt in een boekje van 158 bladzijden samen met de eerste oproep van het comité tot de burgers, met een volledig plan van de loterij en met de lijst van de promotors. Dit boekje werd verkocht voor 50 centiemen ten bate van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, zowel in de tentoonstellingszaal als in de boekhandel van Giacinto Marietti en Paravía.

Met gevoelens van delicate dankbaarheid had Don Bosco op de eerste bladzijde de volgende opdracht laten drukken

Aan de
hoogvereerde en verdienstelijke heren
aan de
hoogvereerde en liefdadige dames
die in hun edelmoedige godsvrucht gewedijverd hebben
om voor kostbare en overvloedige geschenken
te zorgen voor
de loterij
ter voleinding van de bouw der Kerk van het JongensOratorio
van de H. Franciscus van Sales
in Valdocco
als getuigenis van de diepste dankbaarheid
jegens de leden van het Comité.

Temidden van al deze drukke bezigheden had Don Bosco zich ook nog schriftelijk gewend tot graaf Camillo di Cavour met het verzoek hem ontheffing te willen verlenen van de portokosten. Markies Gustavo antwoordde hem in de volgende termen:

Aan de Heer Don Bosco,

Turijn, 16 februari 1852

Zeereerwaarde Don Bosco,

Mijn broer heeft mij, na diepgaande overweging van uw verzoek met betrekking tot de liefdadigheidsloterij ten gunste van het instituut voor verlaten jongens, opgedragen u te laten weten dat hij gaarne bereid is u zonder aarzeling de gevraagde toestemming te verlenen, zodra hem een officieel verzoek daartoe zal bereiken. Wend u derhalve tot het betrokken bureau voor de vereiste formaliteiten. Tot dit doel kunt u, zo u wilt, deze, mijn brief tonen en de verzekering geven dat de minister van financiën reeds de positieve opdracht verkregen heeft om de gevraagde ontheffing te verlenen.

Met gevoelens van de meeste hoogachting,

van Uw eerwaarde,

uw dw. dn.

Gustavo di Cavour

Don **Bosco** heeft hem dan het verzoekschrift gezonden en de regering verleende vrijstelling van verschillende soorten van frankeringen, zowel voor drukwerken en pakjes, als voor het verzenden en ontvangen van giften en loterijbriefjes. Terwijl de plannen van Don **Bosco** zich snel verwezenlijkten, doemde er plotseling een hindernis op. Volgens wettelijk voorschrift moest het aantal te trekken loten in verhouding staan tot de waarde van de geschonken prijzen. Derhalve werd van overheidswege een taxateur afgevaardigd die een deskundige schatting moest verrichten. Hij kwam en deed zijn werk. Maar Don **Bosco** voelde zich benadeeld en diende op gezegeld papier een klacht in bij de Intendant Generaal.

Aan de Heer Intendant Generaal,

De ondergetekende, sprekende uit naam van het comitee ingesteld voor de loterij ten gunste van het Oratorio van de H. Fréciscus van Sales in Valdocco, brengt met verschuldigde eerbied te Uwer kennis dat, hoewel genoemd comité ten zeerste voldaan is over de toewijding waarmee de door U afgevaardigde taxateur de schatting verricht heeft van de handelsvoorwerpen, genoemd comité niettemin betreurt dat hij de kunstvoorwerpen met de andere over één kam geschoren heeft: voorwerpen die buiten de gewone taxatiesfeer vallen en wel om de volgende redenen.

1. Omdat tal van kunstvoorwerpen niet eens op een vijfde geschat werden van de waarde, die personen van erkende deskundigheid er aan toekenden, hetgeen tot nadeel leidt van het werk, dat door vooraanstaande leden van het comité en door de publieke liefdadigheid in bescherming is genomen.
2. Verschillende personen, op de hoogte gebracht van de onnauwkeurige waardering van de door hen geschonken voorwerpen, weigerden om die reden verder mee te werken.
3. Omdat een dergelijke taxatie voortdurend moeilijkheden en vertragingen veroorzaakt, in de voortgang van de loterij is zij voortdurend aanleiding tot openlijke teleurstelling en schade van het werk zelf.

Om deze redenen verzoekt ondergetekende U, in welwillende overweging te willen nemen, dat het voor het ondernomen werk van belang zou zijn, dat U een persoon zoudt afvaardigen, die beter voor dit werk geschikt is, en de juiste waarde kan schatten van de kunstvoorwerpen, die door de openbare liefdadigheid reeds zijn verstrekt en nog steeds verstrekt worden.

Op deze wijze kan de heer Angelo Olivero zijn schattingen van de handelsvoorwerpen voortzetten, met terzijde lating van de kunstvoorwerpen, en de leden van het comitee, verheugd het welzijn van het liefdadige instituut te kunnen blijven bevorderen, zullen zodoende de klachten van het publiek tot zwijgen brengen.

Overtuigd van Uw welwillendheid, verblijft ondergetekende, uit naam van het comitee gaarne,

met verschuldigde eerbied,

Giovanni **Bosco**, pr.

Directeur van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales

Het verzoek van Don **Bosco** vond een gunstig onthaal.

Intendant-generaal der secretaris van Turijn, afdeling financiën.

Gezien het verzoekschrift waarmee de priester Gio. Bosco, directeur van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, aan wie bij besluit van deze gemeente per 5 maart j.l. vergunning werd verleend tot het houden van een loterij, en met welk verzoekschrift hij de aanwijzing verlangt van een bijzondere deskundige voor de taxatie der kunstvoorwerpen, die niet voldoende gewaardeerd schijnen te zijn geworden door de taxateur Olivero, wordt aangewezen als bijzondere deskundige voor de waardering der kunstvoorwerpen, geschonken ten bate van bovengenoemde loterij, de heer professor Cusa, secretaris van de Albertina-academie, die nauwkeurig de schenkingen zal nagaan, aangewezen en vermeld op bijzondere lijsten, en op gezegeld papier de overeenkomstige waarde aan onze administratie zal ter hand stellen.

Voor de Intendant-generaal
Radicati

Toen dit alles achter de rug was, kon de Armonia van zondag 21 maart in een bijvoegsel bij het nummer 34 het volgende bericht plaatsen: "Eergisteren (19 maart) werd de tentoonstelling geopend van de prijzen der loterij georganiseerd ten bate van de afbouw van het jongensoratorio in Valdocco dat onder leiding staat van de heer Don Bosco. Het aantal van de tentoongestelde voorwerpen belooft ten naaste bij drieduizend; wij zullen niet spreken over de waarde ervan, daar dit ons te ver zou voeren; zeggen wij alleen dat aan deze loterij aanzienlijke personaliteiten hebben meegewerkt, onder wie H. M. de regerende koningin, H.M. Koningin Weduwe, Hertog Pasqua, de prefect der Koninklijke Paleizen, de edelachtbare Heer Burgemeester der stad, en vele anderen. Het doet ons genoeg te kunnen opmerken, dat de Gazzetta Piemontese van gisteren over dit liefdadige werk de verdiende lof heeft gesproken."

Intussen gingen de promotors - nadat men genoeg genomen had met de uitslag van een tweede schatting der prijzen - door met een bewonderenswaardige ijver aan de dag te leggen, met het aanbieden en zoeken van giften en vervolgens met het verspreiden van de loten. Het totaal aantal verzamelde voorwerpen beliep al gauw 3251, zodat er een supplement aan de reeds in druk verschenen lijst werd toegevoegd. In evenredigheid met hun waarde werd verlof verkregen tot het uitgeven van honderdduizend loten. Ook dit was een moeilijk karwei dat een grote toeleg en liefde voor de onderneming node ontberen kon. Het drukken van de boekjes, een dubbele nummering, het afscheuren van de loten van de coupons, het stempel van het Oratorio en de handtekening van twee leden van het comité op elk lot en op de overeenkomstige coupon, de talloze verzendingen en registreringen; en dan de voortdurende circulaire, de kwitanties voor de ontvangen afrekeningen en betalingen, dit alles schonk geen ogenblik rust. In al de voornaamste steden en dorpen van het Rijk ontstond een edele wedijver tussen geestelijken en leken tot steun van de liefdadige onderneming, hetzij doordat zij voor zichzelf loten kochten, of ze verspreidden onder hun vrienden en kennissen. Ook werden loten gekocht door de senatoren, volksvertegenwoordigers en leden van de gemeenteraad.

Don Bosco echter, alsof al dit werk niets te betekenen had, was daarbij onvermoeibaar in het schrijven van brieven aan liefdadige en aanzienlijke personen met bijvoeging van loten.

Door bemiddeling van Giovanni Francesia zond hij er enige tijd later ook een aan kanunnik Vogliotti. Deze las de brief en zei toen tegen de bode die hem gebracht had: "Ik wil zulke loten niet hebben, maar Don Bosco heeft me een zo mooie en ontroerende brief geschreven dat ik niet anders kan doen dan hem het overeenkomstige bedrag ter beschikking te stellen. Hier zijn vijftig lire. Maar zeg hem dat het vooral zijn prachtige brief is die mij overtuigd en gewonnen heeft."

De burgerij stroomde in groten getale toe om de prijzen van de loterij te zien. Markies Gustavo di Cavour had in een brief beloofd er eveneens te zullen gaan kijken; ziehier de tekst:

Aan Don Bosco,

Turijn, 22 februari 1852

Zeereerwaarde Heer,

Verschillende belangwekkende bezigheden hebben mij tot nu toe verhinderd Uw brief van 18 dezer te beantwoorden. Het verheugt mij dat de door U op touw gezette loterij voor het voortreffelijke en liefdadige werk waarvoor u zich zoveel moeite getroost, zo goed verloopt. Ik zal niet nalaten een bezoek aan de tentoonstelling te brengen en loten te nemen, en ik hoop dat de onderneming goede resultaten zal opleveren voor het beoogde doel. Het is mij van het begin af aan opgevallen dat de lokalen waarover u voor deze loterij kon beschikken minder geschikt waren voor het doel, en het doet me genoegen dat de regering U een andere, meer bruikbare ruimte heeft aangeboden.

Ik verblijf inmiddels met gevoelens van toegewijde hoogachting,

Uw toegewijde dienaar,
G. di Cavour

De markies hield zijn belofte en ook graaf Camillo begaf zich naar de tentoonstelling, vergezeld van graaf Brozzolo. Don Bosco liep de graaf vanaf de drempel van de zaal blootshoofd tegemoet en leidde hem rond om de kostbaarste voorwerpen te bezichtigen, terwijl hij nederig zijn baret in de hand bleef houden.

Om te voorkomen dat er dieven zouden doordringen in de lokalen waar de prijzen waren tentoongesteld, had Don Bosco bepaald dat de seminarist Buzzetti met een oudere jongen er de nacht zouden doorbrengen. Om meer veiligheid te verkrijgen, hadden die twee gewoonlijk een klein pistool bij zich, geladen met los kruit, om de burens zo nodig met een schot te alarmeren. Maar toen op een avond in het begin van maart Buzzetti in het Oratorio bezig was zijn pistool te laden alvorens de gebruikelijke wacht te betrekken, ging dit plotseling af en verbrijzelde volkomen de wijsvinger van zijn linkerhand. Hij werd onmiddellijk overgebracht naar het Mauritius Hospitaal, dat in die tijd bij de Porta Palazzo was, waar hem de vinger moest worden afgezet. Toen hij na twee of drie dagen

in het Oratorio terugkeerde met zijn arm in een doek, hernam hij meteen zijn gewone bezigheden door de antifonen aan te leren voor de zondagsvespers, en zonder zich te onttrekken aan het vele en moeilijke steeds toenemende werk voor de loterij. Buzzetti was van dat jaar af de rechterhand van Don Bosco bij al de vele loterijen die deze op touw zette, en hij kreeg daar een bewonderenswaardige handigheid in en toonde veel volharding in de ingewikkelde voorbereidingen ervan.

H O O F D S T U K XXXII,

EEN PIJNLIJKE ERVARING VOOR DON BOSCO - DE
HARTSTOCHTEN VERDUISTEREN DE GEEST - WIJZE
OPMERKING VAN DON LEONARDO MURIALDO - BRIEF VAN
DON CAFASSO AAN DON BOSCO - EEN BOOSAARDIGE EN
STORMMAGTIGE VERGADERING - AFVALLIGHEID EN
OORLOGSVERKLARING - BELEDIGINGEN, STANDVASTIGHEID EN GEDULD

Terwijl Don Bosco de loterij op touw zette, verborg hij, achter zijn gewone steeds glimlachende gezicht, een heftige teleurstelling, die evenwel niet in staat was de energie te verzwakken waarmee hij alles deed. We hebben reeds gesproken over de misverstanden tegen het einde van 1851 waardoor de meningen van sommigen, die zich voor de zondags-oratorio's interesseerden, verdeeld raakten. Er waren personen die iets schenen te hebben tegen de goede gang van zaken in het Oratorio van Valdocco, omdat Don Bosco geen rekening hield met hun pretenties. Zij begonnen als om strijd twist en tweedracht te zaaien onder de jongens die het Oratorio bezochten, en lieten geen gelegenheid voorbijgaan om allerlei voorwendzels aan te grijpen tot kwaadsprekerij. Onder hen was er vooral één die wij, met eerbiediging van zijn ware naam, zullen aanduiden als Don Rodrigo. Er waren er, die naar hem luisterden, omdat "de woorden van de kwaadspreker gelijken op lekkernijen: zij glijden vanzelf naar binnen (1)".

Doch hier zal men zich afvragen: "Waarom had Don Bosco zich met zulke medewerkers verbonden?" Omdat zij goed en ijverig waren; maar daar de hartstochten hun geest verduisterden, konden zij niet verstandig meer denken. Waren zij dan echter niet getuige van de vele deugden die Don Bosco sierden? Zeker, maar hoe goed zij daarvan ook op de hoogte waren, in de geestestoestand waarin zij verkeerden, konden ze die niet meer naar waarde schatten. Overigens kwamen ze alleen 's zondags bij Don Bosco, die dan druk bezig was met zijn catechismusonderricht temidden van het geharrewar van zijn grote troep jongens, dat zij geen gelegenheid hadden om zich veel met hem bezig te houden." Bovendien legde Don Bosco steeds in al zijn woorden en bij alles wat hij deed een zo grote eenvoud aan de dag, dat zelfs de meest buitengewone dingen die hij verrichtte van gering belang schenen, en wanneer ze hen ter ore kwamen, hadden ze dan niets dan alledaagse critiek op of beschouwden ze dat als vruchten van de verbeelding.

(1) Spr. 26,22, (In het origineel staat ten onrechte hfdst 25)

De theoloog Leonardo Murialdo, die een hekel had aan ieder meningsverschil, was jarenlang een grote steun voor het Oratorio van de Heilige Engelbewaarder en van dat van de H. Aloysius. Hij was een oprechte en trouwe vriend van Don Bosco, hoewel niet volkomen met hem vertrouwd wegens de ernstige bezigheden waarin hij in de loop van de week verdiept was. Hij liet zijn gedacht horen dat hij zich van hem gevormd had in die jaren. Na een langdurige studie had hij hem leren kennen zoals hij inderdaad was.

"Aanvankelijk zag ik in Don Bosco een heel ijverig priester, maar zonder in hem een heilige te vermoeden. Wat dat betreft leerde ik hem met andere ogen zien en hem hoe langer hoe meer eerbiedigen, toen zijn werken voor hem begonnen te spreken die een ongewoon man deden vermoeden, zodanig dat men kon uitroepen: "Digitus Dei est hic"! en die, tenminste op een bepaalde manier, deden denken aan de woorden van onze Heer Jesus Christus Opera quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me."

"Aan de andere kant was Don Bosco een van die dienaren Gods, bij wie de heiligheid bestaat in het zich opofferen voor het heil van de zielen en voor de eer van God, volgens het woord dat, als ik me niet vergis, de H. Giuseppe Calasanzio placht te gebruiken: Qui orat bene facit, qui iuvat melius facit. Van Don Bosco is mij niet bekend dat hij langdurig bad, noch of hij zich buitengewone boetedoeningen oplegde. Wel weet ik dat hij onafgebroken werkte, onophoudelijk, gedurende een lange reeks van jaren, met ononderbroken inspanning, gebukt onder kruisjes en tegenspoeden van allerlei aard, doch met een kalmte en een rust die in alle opzichten uniek waren en met een wonderbaarlijk resultaat voor de eer van God en voor het heil der zielen. God heeft niet de gewoonte als bijzondere werktuigen voor het hoge doel der zieleheiliging slechte mensen uit te kiezen, noch mensen die middelmatige deugden bezitten." Aldus Don Murialdo.

Dat dus Don Rodrigo en zijn metgezellen toen niet zagen, wat zelfs de geleerde en heilige priester theoloog Murialdo niet zag, hoeft ons geenszins te verwonderen. Intussen trachtte Don Cafasso de opgewonden gemoederen te bedaren. Daartoe schreef hij de volgende brief:

Aan de Zeereerwaarde Don Pietro Ponte per adres Mevrouw de Markiezin di Barolo Napels

Turijn, 6 januari 1852.

Waarde Heer Don Ponte,

Ik had gehoopt op uw gewaardeerde brief te kunnen antwoorden voordat U uit Rome vertrok, maar het heeft niet zo mogen zijn. Het was mij door een reeks van ononderbroken bezigheden en zorgen in geen enkel opzicht mogelijk. Om maar onmiddellijk ter zake te komen en het belangrijkste onderwerp te behandelen, begin ik met u te verzoeken iedere ongerustheid of zorg van u af te zetten met betrekking tot de beslissing die er te nemen valt in de zaak die u mij noemde. Immers de collega's zijn er zeker van dat zij het niet doen uit een geest van overdreven ijver, noch uit ontstemming ten opzichte van u, noch met de bedoeling met u te breken. Daarbij, ik weet hoezeer zij steeds weer hopen op uw medewerking, zodra de Heer

toestaat dat u weer in Turijn zult zijn.

Neem een besluit dat volgens uw geweten een waarachtig meester waardig is. Wanneer u wenst dat ik u mijn mening zeg, dan geloof ik dat u, met de huidige stand van zaken, goed zou doen alles af te staan, niet ten gerieve van een of ander persoonlijk, maar wel voor het gebruik van de Oratorio's, met behoud van de vrijheid om er vóór ieder ander gebruik van te maken, zolang u er naar ik hoop zult dienst bewijzen voor dit werk des Heren. Wanneer u er anders over denkt, hebt u volkomen vrijheid van handelen en kunt u mijn voorstel als niet gedaan beschouwen.

Ik raad u nogmaals aan opgewekt, rustig en kalm te blijven; overal zijn kruisjes te dragen, maar steeds zijn het rust en vrede die de Heer het meest welgevallig zijn.

Wilt u zo goed zijn aan mevrouw de Markiezin te zeggen dat men ook op verre afstand voor elkaar kan bidden, en dat ik haar in mijn geringe gebeden niet vergeet. Mijn groeten aan de Heer Pellico. Van ganser harte,

Uw genegen,
Giuseppe Cafasso, pr.

Maar de liefdevolle aandrang van Don Cafasso haalde niets uit en intussen speelde zich in het Oratorio een stuitend tafereel af, zoals men nog nooit had meegemaakt en later ook nooit meer zou zien: Don Rodrigo had met zijn metgezellen in het geheim samengezworen om het Oratorio ten gronde te richten, zoals zijzelf verklaarden; daarom trachtten zij de Don Bosco de oudste jongens afhandig te maken: Germano, Gastini en andere externen die in de klassen catechismusonderricht gaven: "Op een zondagnamiddag," zo schreef Giuseppe Brosio, "werden wij na de kerkdiensten, door bepaalde heren uitgenodigd om een vergadering bij te wonen ter oplossing van een kwestie die, naar zij zeiden, onze eer betrof. Enkelen van de best onderlegden en verstandigsten speurden onraad en verwachtten een valstrik en gingen niet naar de bijeenkomst. Inderdaad ging het om niets minder dan om Don Bosco ervan te beschuldigen dat hij ons beledigd en onze goede naam te schande gemaakt had in gepubliceerde blaadjes, waarin hij ons bestempeld zou hebben als vagebonden en spitsboeven. Deze beschuldiging was een oneerlijk wapen, waarmee zij met zekerheid dachten te slagen om wanorde te kunnen verwekken in een onderneming die met Gods hulp zo bijzonder bloeide. Voor een deel slaagden zij in hun opzet. Toen wij, die catechismusonderricht aan de jongens gaven, in een vertrek op de benedenverdieping van het Oratorio bijeen waren, haalde Don Rodrigo de Oproep te voorschijn die door Don Bosco geschreven was en in druk gegeven voor de loterij. Hij las ons die Oproep voor. Toen hij daarmee klaar was, vestigde hij in het bijzonder onze aandacht op deze zin: "Enkele personen die een goede volksopvoeding voorstaan zagen met leedwezen iedere dag het aantal van die jongens groter worden die aan ledigheid prijsgegeven en slecht beraden, van bedelarij en bedrog leven, langs straten en pleinen zwerven, en die een blok aan het been zijn van de maatschappij en dikwijls het instrument van allerlei misdrijven. Voor die jongens wensten zij een huis te openen waar ze 's zondags bijeen konden komen." Het merendeel van de jongens die catechismusonderricht gaven waren eerlijke, brave jongens, behorend tot goede en soms ook welgestelde arbeiders- en middenstandsgezinnen, en ook anderen uit dezelfde milieus bezochten het Oratorio. Het is duidelijk dat de Oproep niet hen betrof, dat was

niet de bedoeling. Maar de woordvoerder besloot met te zeggen: "Op jullie, juist op jullie zinspeelt Don Bosco, en dat is een verfoeilijke belediging waarvoor wij genoegdoening moeten eisen!"

"Toen hij geëindigd had, ontstond er onder de onnadenkende jongens een grote opwinding. Op zeker ogenblik vroeg ik het woord en het werd stil in de zaal. Om de samenzwering van deze heethoofden te kunnen doorzien en te ontmaskeren, mocht ik me niet als hun tegenstander voordoen; daarom begon ik met de volgende woorden: "Kameraden, niemand onder u zal er mij van beschuldigen minder gesteld te zijn op onze eer dan wie van jullie ook. We moeten ons echter niet aan overijlde besluiten wagen, maar overleggen wat ons te doen staat. Wanneer Don Bosco de fout erkent, zal hij zich naar onze verlangens voegen, dan is de zaak daarmee afgedaan; wanneer hij evenwel weigert zijn woorden te herroepen, zal het onvermijdelijk zijn iets te doen, en ik ben van plan jullie het voorbeeld te geven van een man die weet welke eerbied hij aan zichzelf en aan zijn familie verschuldigd is, gij zult me dan zien als de verdediger van wat ons allen het meest ter harte gaat: de achting van onze medeburgers. Maar alvorens tot dit uiterste over te gaan, moeten wij rustig nagaan of de zinsneden van deze Oproep van onze kant een hevig protest vereisen. Ik vrees dat wij ons te gevoelig zouden tonen. Het gaat erom of men ons inderdaad beledigd heeft en of deze zinsneden onze eer te na komen. Zij worden hier geïnterpreteerd op een manier die mij niet echt toeschijnt. Ik geloof dat, wanneer er in de Oproep niet een onderscheid wordt gemaakt tussen de twee categorieën van jongens van het Oratorio, dit wellicht moet worden toegeschreven aan een fout van de zetter, ofwel aan een onvrijwillige weglating door de persoon die de tekst heeft overgeschreven, want ik vrees dat het te driest en te boosaardig zou zijn, om te denken dat Don Bosco hiermee een aanslag zou hebben willen plegen op de eer van de jongens die hij zo bijzonder gegeven is. Laten we dus nagaan of de kwestie niet op een vriendschappelijke manier te regelen is. Het lijkt mij dat wanneer wij het feit doodeenvoudig aan Don Bosco voorleggen, dit meer dan genoeg is om een verklaring te krijgen, en ook voldoening wanneer wij die rechtens mogen verwachten. Hijzelf zal de eerste zijn voor een verzoening, die zal hij zeker verlangen en die moeten wij niet van de hand wijzen. Op die manier besparen wij hem en onszelf ernstige onaangenaamheden, die de oorzaak zouden kunnen zijn van nog grotere schade voor beide partijen; we zouden er niets bij winnen en het alleen maar slechter voor ons maken."

"Hier zweeg ik, omdat het me voorkwam, dat ik toch al te veel toegegeven had aan hun onredelijke en opgewonden luim. Maar mijn woorden werden met ijskoude stilte ontvangen, en daarna ontstond er een afkeurend gemompel, dat overging in een zo grote vloed van scheldwoorden dat de vergadering wel een ophoop van bezetenen scheen. De aanstichters en aanhangers van dit soort relletje lieten zich zo een gunstige gelegenheid tot het bereiken van hun doel niet ontgaan. Ze hadden toegestaan dat ik ten gunste van vrede en goede verstandhouding sprak om op die manier beter hun ware bedoelingen te verbergen, om de gemoederen van de vergaderden op de proef te stellen, en om zich te verzekeren van de overwinning.

"Daarom stond Don Rodrigo toen het getier tenminste een beetje minder was op en toen hij erin geslaagd was een doodse stilte te verkrijgen, sprak hij als volgt: "Beste vrienden, uw eer gaat mij ter harte, zoals ze ook degene ter harte gaat, die gij thans hebt horen spreken, maar mij

gaat ze op een heel andere manier ter harte. Ik wil dat ge eist dat men uw waardigheid eerbiedigt. (Stemmen Bravo!). Ik ben beslist een vriend van de vrede(?) en gij allen zoudt me mogen verachten indien ik onze vrienden tot een ongemotiveerd meningsverschil zou drijven maar wie ziet in ons geval geen motieven? Zijn jullie het misschien, beste vrienden, die Don Bosco hebt uitgedaagd, of is hij het die met zijn brutale oproep uw geduld tot het uiterste gedreven heeft? (Dat is zo! Bravo!) Uw kameraad Brosío, die zojuist gesproken heeft, zei, dat een vriendschappelijke opmerking voldoende zou zijn om de zinsneden van die circulaire te verbeteren en u in uw eer te herstellen. Maar beseffen jullie, beste vrienden, waarop de vriendschappelijke behandeling in de tegenwoordige omstandigheden zou uitlopen? Op een maskerade, op een grap die nog vernederender zou zijn deze zelfde vergadering, waarin wij over onze rechten handelen, zou u verweten worden en gij zoudt gedwongen worden ook nog vergiffenis te vragen (beroering). Jazeker! verontschuldigingen." Wilt ge naar degenen die uw eer met voeten treden een afvaardiging zenden met de opdracht hun uw verontschuldigingen aan te bieden? Zegt het! Wilt u dat?"

"Op dat ogenblik ontstond er in het vertrek een geloei van woede en er werd besloten dat allen het Oratorio en Don Bosco zouden verlaten."

Don Rodrigo en zijn medeplichtigen hadden hun vooropgesteld doel bereikt. Don Giovanni Cocchi nam zijn vroegere plan voor een zondags-oratorio weer op. Hij had gevraagd of hij de kapelanie van de San Martino kon krijgen bij de Stadsmolens en de vergunning om er 's zondags de jongens bijeen te laten komen. Het gemeentebestuur had hem het gevraagde verlof verleend bij besluit van 15 februari 1852. Dit kerkje was een van de eerste verblijven geweest dat Don Bosco betrokken had, toen hij op zoek was naar een plaats om zijn onderneming voorgoed te vestigen. Bij de San Martino sloegen deze heren dus hun hoofdkwartier op om de strijd tegen Don Bosco te voeren, en daarna werden zij in Valdocco niet meer gezien.

Don Cocchi die niet over voldoende gegevens beschikte om een oordeel over hun geschil te kunnen vormen, nam hen, daar hij groot gebrek aan medewerkers had, in de leiding van zijn nieuwe Oratorio op. De genen die catechismusles gegeven hadden in Valdocco en vandaar gedeserteerd waren, begonnen hier nu hun functie voort te zetten, de zondag reeds na de dag van die ongelukzalige bijeenkomst. 's Avonds begaven drie oudere van de brutaalste jongens zich met allerlei voorwendsels naar Don Bosco om hem te ondervragen over de Oproep voor de loterij. "Ik bevond me op de speelplaats," schrijft Giuseppe Brosio nog, die de jongens daar met militaire oefeningen bezighield, "en toen ik naar het huis ging, hoorde ik in de buurt van de sacristie luide stemmen weerklinken. Ik ging naar binnen om te zien wat er aan de hand was, en zag een jongen die juist gesproken had. Zijn gezicht gloeide van verontwaardiging en minachting. Ik bleef staan en hoorde dat Don Bosco hun heel rustig antwoordde, dat er in de Oproep niet op een bepaalde manier gesproken was over de verschillende klassen van jongens die het Oratorio bezochten, maar meer in het algemeen, en wel over de meerderheid van degenen die het bezochten; en dat er over het algemeen in het Oratorio juist die jongens waren waar de circulaire op doelde. Dientengevolge hoefden de eerlijke en rechtschapen jongens, die bij allen ook in die zin bekend waren, en aan wie de functie van catechismusleraar was opgedragen, geen aanstoot te nemen aan een passage die niet op hen van toepassing was; integendeel mochten zij er een eer in stellen in een dergelijk oratorio te ko-

men om er mede te werken aan een goed werk." En met die woorden noemde Don Bosco de namen van tal van voortreffelijke jongens van achtenswaardige families, en de namen van achtenswaardige heren die naar het Oratorio kwamen voor dat doel; en hij besloot met te zeggen, dat bij geen enkele van hen de gedachte was opgekomen zich door hem beledigd te voelen, en dat het toch eigenlijk wel onmogelijk was te veronderstellen dat Don Bosco op het dwaze idee zou komen hen onrechtvaardig en tot zijn eigen schade te willen beledigen.

"Maar de jongen, razend van woede, die samen met de twee anderen door de tegenstanders gestuurd waren om eerherstel af te dwingen, luisterde niet en hoorde niets van de redelijke woorden van Don Bosco. Hij begon hem beledigende en schandelijke scheldwoorden toe te sturen, evenals aan het adres van alle jongens van het Oratorio, en hij zei, dat Don Bosco in die Oproep zichzelf en de zijnen wel heel goed geschetst had, en dat daarom zijn kameraden er goed aan gedaan hadden om zich terug te trekken uit een hol dat een dergelijk boevenpak huisvestte. De hand-schoen was me toegeworpen en ik nam de uitdaging aan uit naam van al de jongens die naderbij gekomen waren en bevend bij me stonden. Met gebalde vuisten ging ik op de vlegel af, maar Don Bosco hield me tegen met de welwillendheid van een liefhebbende vader die in toegevendheid tot het, uiterste weet te gaan. Daarna de verdediging van de woedende jongens op zich nemend, berispte hij de dwaze jongen ernstig, noemde hem een schelm en dreigde hem uit het Oratorio te zullen gooien. Deze, ziende dat hij van een koude kermis thuis kwam, bond in en trok zich met de beide anderen terug; maar binnen heel korte tijd liet hij zijn ware aard zien; hij sloot zich aan bij zulke schandelijke gezelschappen, dat hij bij degenen die hem kenden al spoedig voorgoed zijn eer verloor waarop hij zich zo hoogmoedig verheven had."

De seminaristen van het Oratorio hadden zich volkomen buiten deze herrie gehouden en Don Bosco sprak er niet graag over. De seminarist Ascanio Savio zei: "Ik heb Don Bosco nooit iets horen zeggen over een van zijn tegenstanders. En toen ik me eens een kleine kritische opmerking liet ontvallen, wees hij me onmiddellijk op een beminnelijke manier terecht."

H O O F D S T U K XXXIII

VALSTRIKKEN VAN DON BOSCO'S TEGENSTANDERS - MIDDAGMAAL
EN VIERRUURTJE VOOR NIETS - GEVOLGEN VAN HET GEMOR -
DE AARTSBISSCHOP EN DE BENOEMING VAN DON BOSCO TOT
HOOFDDIRECTEUR VAN DE DRIE ORATORIO'S - LOVENDE BRIEF
VAN MGR. FRANSONI AAN DE DIRECTEUR VAN HET ORATORIO
VAN VANCHIGLIA - DON BOSCO ONTSLAAT DE OPRUIERS -
NIEUWE IJVER EN NIEUWE CATECHISMUSLERAREN - VERZOENING -
EEN DOOSJE LUCIFERS

Don Rodrigo en zijn trawanten lieten niet na nu en dan in de nabijheid van het Oratorio van Valdocco te komen, om de oudere jongens uit te nodigen en met hen buiten de stad te gaan wandelen, waarbij zij dan in een of andere herberg het middagmaal en het vieruurtje voor hen betaalden; het gevolg was dat er bijna iedere zondag een aantal van deze jongens niet op hun post waren. Vooral was het hen erom te doen Don Bosco van Brosio te beroven in dewelke zij de rechterarm van Don Bosco zagen, en wat hij inderdaad ook was. Eerst boden ze hem geld en allerhande dingen opdat hij hun partij zou kiezen maar intussen toch in Valdocco een oog in het zeil zou houden. Een beneficiarius van S. Giovanni beloofde hem groot voordeel wanneer hij zich zou laten inschrijven in het Oratorio van de Filippijnen en dit zou bezoeken. Maar Brosio gaf hun met zijn ontwijkend antwoord geen kans.

Als volgt beschreef hij de listen van de tegenstanders van Don Bosco:

"Op een keer nodigde Don Rodrigo mij uit de volgende zondag een wandeling met hem te maken en ik deelde dit terstond aan Don Bosco mee, hoewel hij me verboden had hem over die onaangename vergadering te spreken. Don Bosco gaf mij verlof om de uitnodiging aan te nemen en ik ging graag mee om te zien welke loop de zaken zouden nemen. De volgende zondag verliet ik dus na de morgendienst in de kerk het Oratorio om me naar de afgesproken plaats te begeven, namelijk de Porta Palazzo. Daar waren de andere kameraden reeds bijeen. Ze wachtten me met de leiders van de klik op, die echter niet verwacht hadden dat ik zou komen. Toen ze me zagen verschijnen ontstond er een grote opwinding van blijdschap, en ze kusten en omhelsden me om strijd. Don Rodrigo riep uit: "Vandaag is het dubbel feest omdat we onze goede vriend bij ons hebben, onze geliefde bersagliere!" Toen begaven we ons op weg. We sloegen de weg in naar Milaan en gingen naar de herberg de Centauro

en nauwelijks daar aangekomen werden ons verfrissingen aangeboden.'s Middags werd er een overvloedige maaltijd bereid: men kon niet meer verlangen. De wijnen waren uitstekend en in overvloed aanwezig. Na de maaltijd begonnen spel en ontspanning.

Er werden balspelletjes gedaan, men zong, er werd gelopen en gesprongen en steeds kwam er maar meer wijn. Op die manier verstreek de dag. Tegen de avond keerden we naar de stad terug, en toen we bij de Porta Falazzo gekomen waren, ging niemand van ons naar de zegening met het Allerheiligste, maar we gingen koffiedrinken; daarna werden we in de gelegenheid gesteld naar huis te gaan, met de uitnodiging echter dat we elkaar de volgende zondagmorgen weer zouden treffen in de kerk van San Martino.

In plaats van naar huis te gaan, keerde ik evenwel terug naar het Oratorio om over de hele dag verslag uit te brengen aan Don Bosco, en hem te vragen wat ik de volgende zondag moest doen. Toen hij alles gehoord had, zei Don Bosco, dat ik erheen moest gaan. De afgesproken zondag waren we in de aangewezen kerk. Na de mis, werden we naar het café gebracht, dat aangeduid werd met de naam Gallerie di Scarlo en dat bij de Porta Nuova (thans de via Roma) lag, om er wat te eten.

"Bij beide gelegenheden ontbrak het in de preken niet aan aanmoedigen om het Oratorio voorgoed te verlaten, terwijl ons gezegd werd dat God overal was en dat men op iedere plaats die men maar wilde heilig kon worden.

Na de maaltijd keerde ik terug naar het Oratorio om Don Bosco van alles op de hoogte te stellen, en ik zei hem ook, dat ik weer voor de volgende zondag was uitgenodigd voor een grote maaltijd; maar nu liet Don Bosco me niet meer met deze mensen meegaan.

"Don Rodrigo had mij zes zilveren scudo's gegeven (30 lire) in de hoop daarmee beter zijn doel te kunnen bereiken dat niets anders was dan mij voor goed aan zijn bijeenkomsten te binden. Ik wilde ze niet aannemen; maar hij overstelpte mij met zoveel redeneringen, terwijl hij me tegelijkertijd het geld in de handen stopte, dat ik verward en stijf bleef staan als een marmeren beeld. Nauwelijks had ik het geld in handen, of mijn geweten liet me geen rust meer; ik was vervuld van zelfverwijt en dacht Don Bosco reeds verraden te hebben door het eenvoudige feit van het geld te hebben aangenomen, en ik gaf het onmiddellijk als aalmoes aan een arme vader van een gezin die er zeer grote behoefte aan had. Hierna ging ik naar het Oratorio om Don Bosco te vertellen wat ik gedaan had, en hij zei me dat ik het geld zonder scrupules had kunnen houden, maar dat ik een heel goed werk gedaan had door het als aalmoes weg te geven." Aldus Brosio.

Don Rodrigo ontbrak het niet aan geld, hij kreeg het inderdaad ruimschoots en gedurende lange tijd van zeer rijke mensen die oprecht geloofden dat zij zodoende een werk van liefdadigheid steunden. Don Rodrigo, die veel relaties in de stad had, vertelde - waar het hart vol van is, loopt de mond van over - veel kwaad over de arme Don Bosco en met een hartstocht die hijzelf voor heilige ijver hield; en zodoende had hij velen weldoeners van hem vervreemd. Wij geloven dat tot die tijd een gebeurtenis behoort die de theoloog Leonardo Murialdo vertelde met betrekking tot de zachtmoedigheid van Don Bosco. Op zekere dag deelde hij me vertrouwelijk mede hoeveel schade hem was aangedaan door personen die van hem kwaad gesproken hadden en

wat hij had menen te moeten zeggen tegen de leider van die ontevredenen: "Zie eens wat een schade u me hebt toegebracht," zei hij, "U hebt me verplicht andere weldoeners te zoeken!" - Don Bosco twijfelde niet aan het vruchtbaar gedijen van zijn ondernemingen. Daarom was hij er ook zeker van dat hij steeds weldoeners zou hebben. Het was het verliezen van weldoeners dat hij betreurde, omdat enkelen van zijn eerste en meest geliefde helpers-in-nood zich van hem teruggetrokken hadden!

Maar Mgr. Fransoni kwam Don Bosco in deze strijd te hulp. Daar hij in zijn ballingsoord op de hoogte gebracht was van deze onverkwikkelijke gebeurtenissen, sprak hij Don Bosco moed in en nam hem in bescherming; daarom benoemde hij hem per decreet officieel tot Hoofd-directeur van al de door hem gestichte Oratorio's. Dit is de tekst van het decreet of benoemingsbrief.

Luigi der Markiezen Fransoni

Ridder in de Orde van de Allerheiligste Maagd
(Huisorde van Savooie)

bij de gratie Gods en van de Heilige Stoel
Aartsbisschop van Turijn

Aan de Zeereerwaarde Heer Don Giovanni Bosco van Castelnuovo Priester van ons Diocees! Heil!

Terwijl wij onszelf gelukwensen met U, waardige Priester Gods, die met zoveel liefdevolle ijver de nooit genoeg te prijzen Congregatie gesticht hebt van arme jongens in het openbare Oratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco, achten wij het een zaak van rechtvaardigheid U bij deze onze oprechte dank te betuigen door U metterdaad te benoemen tot Geestelijk Hoofddirecteur van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, aan hetwelk wij dat van de Heilige Aloysius van Gonzaga en dat van de H. Engelbewaarder verbonden wensen te zien. Opdat het met zulke goede beschermers opgezette werk moge bloeien en zijn vervulling vinden in gebondenheid door liefde, tot waarachtige glorie van God en tot grote stichting van de evennaaste, verlenen wij U alle volmachten, die noodzakelijk en geschikt zijn voor het hoogheilig doel.

Wij zenden intussen het origineel van deze benoeming aan onze Aartsbisschoppelijke Curie om het bij de Documenten te bewaren, met de opdracht aan onze kanselier er een kopie van te vervaardigen.

Gegeven te Turijn de eenendertigste maart van het jaar achttienhonderd tweeënvijftig.

Getekend : Filippo Ravina Vicaris-generaal en
Balladore kanselier
eigenhandig ondertekend
Voor eensluidend afschrift

Turijn, 12 mei 1868.

Bevestigd teol Gaude Pro Cancelliere (1)

(1) Zie voetnota, volgende bladzijde

Ook aan de theoloog Murialdo, die zeer veel bijdroeg tot het wel-
slagen van de plannen van Don Bosco in het Oratorio van Vanchiglia, zond
de Aartsbisschop de volgende verklaring van zijn waardering:

Luigi der Markiezen Fransoni
Ridder in de Orde van de Allerheiligste Maagd
Ridder van het Grote Kruis
Drager van het Grote Lint der Orde van
de HH. Mauritius en Lazarus
Bij de gratie Gods en van de Heilige Stoel
Aartsbisschop van Turijn

Aan de Zeereerw. Heer Theol. Norberto Murialdo, Turijns Priester: Heil!

Overwegend de spontane toeleg en warme ijver, waarmee gij u als
waardig priester met vlijt en volharding gewijd hebt aan de christelij-
ke vorming van de arme jongens, die samenkomen in het openbaar Oratorio
van de Heilige Engelbewaarder in de wijk Vanchiglia in deze stad, achten
Wij het gerechtvaardigd U bij deze een openlijk getuigenis te verlenen
van Onze grote dankbaarheid, door U daadwerkelijk te benoemen tot Gees-
telijk Directeur van het bovengenoemde Oratorio, onder de enige voor-
waarde, dat gij u steeds trouw zult houden aan de verbondenheid en af-
hankelijkheid van de H. Franciscus van Sales in Valdocco en stichter
van deze liefdadige instellingen, met verlening van alle vereiste en
gepaste bevoegdheden tot het heilig doel.

Het origineel van dit decreet hebben wij inmiddels aan onze Aarts-
bisschoppelijke Curie gezonden ter inschrijving in de Documenten, met de
opdracht aan Onze kanselier er een kopie van te vervaardigen

Gegeven te Turijn op eenendertig maart achttienhonderd tweeënvijftig

Getekend in origineel Filippo Ravina, vicaris-
generaal, Gezegeld en getekend Balladore
kanselier

Naar het origineel
Balladore plaatsvervangend kanselier.

(1) De gunsten en bevoegdheden door de Kerkelijke Overheid van Turijn verleend aan het
Oratorio van de H. Franciscus van Sales waren:

1. Het opdragen van de gelezen en gezongen H. Mis, het geven van de Zegen met het
Allerheiligste, het houden van Triduüms, novenen, retraites;
2. Het geven van catechismusles, preken, het voorbereiden van de kinderen tot de H.
Communie, hen voorbereiden op de biecht, en tot het ontvangen van het Vormsel.
3. De bevoegdheid om in elke van onze kerken de Paasplicht te laten vervullen zowel voor
de kinderen als voor de volwassenen die er komen. Voorwerpen van de eredienst alsook het
geestelijk kleeft te zegenen en de inkleding te doen van de jongens die tot de geestelijke
staat geroepen zijn, en bestemd zijn voor de dienst van de Oratorio's en in het daartoe
behorende Jongenstehuis wonen.

Deze bevoegdheden lieten dikwijls onzekerheden bestaan omtrent hun toepassing. Daarom
gaf Mgr. Fransoni zelf er, bij decreet van 31 maart 1852, een absoluut en onbeperkt
karakter aan, d.w.z. hij verleende alle bevoegdheden die nuttig of noodzakelijk zouden
kunnen blijken voor de goede gang van zaken in de leiding van het Oratorio van de H.
Franciscus van Sales in Valdocco, van de H. Aloysius in Porta Nuova en van de H. Engelbewaarder
in Vanchiglia.

Dit was de volledige nederlaag van de tegenstanders van Don Bosco. Al hun beweringen over overheersing in de drie Oratorio's waren in rook vervlogen. "Zes dingen," zegt het Boek der Spreuken, "zijn bij Jahwe gehaat, en een zevende is hem een gruwel: "een valse getuige die leugens opdist, om tweedracht te brengen onder broeders." (1)

Maar wat werd er intussen van de vroegere catechismusleraren? Zij hadden Don Bosco niet helemaal in de steek durven laten; maar 's zondagsmorgens kwamen zij even hun opwachting bij hem maken en daarna begaven zij zich naar hun nieuwe verzamelplaats, waar Don Rodrigo op hen wachtte. 's Namiddags verschenen zij niet, doch dan kwamen ze allen samen in het Oratorio van San Martino. Don Bosco zei eens tegen Carlo Gastini deze ernstige woorden: "Allen verlaten mij, maar God is met me, wat zou ik dus vrezen? Het werk is van hem en niet van mij, en hij is van plan het voort te zetten."

Enkele zondagen bewaarde Don Bosco het geduld; maar toen hij zag, dat die brutale grapjes bleven duren, besloot hij er een eind aan te maken, voor degenen die, zoals men zegt, van twee walletjes willen eten. Op een zondagmorgen, toen ze als gewoonlijk weer kwamen opdagen, riep Don Bosco hen in zijn eetkamer bijeen. Zij hadden hem een handbel geschonken, die, wanneer ze op de speelplaats werd geluid, de jongens opriep voor de H.Mis. Don Bosco zag achter de bedoeling van sommigen van hen, die hem dit geschenk hadden aangeboden, nog een bijbedoeling. Niettemin begon hij met hun zijn erkentelijkheid te betonen, maar hij besloot openhartig en met de grootste kalmte: "Ik ben niet tevreden over u, wie wil weggaan, moet gaan; wie niet meer wil komen, blijft maar waar hij denkt dat het beter is. Ik zal nieuwe catechismusleraren vormen. Ik ben wel eens vaker helemaal opnieuw begonnen en ik ben ook thans bereid om weer terug te keren tot het eerste begin." Toen hij dat gezegd had, keek hij hen vast en vriendelijk aan, en trok zich terug. De volgende zondag kwamen de misleide jongens nogmaals terug; zij bleven in de buurt van Don Bosco, zonder hem echter enig blijk van hartelijkheid te geven, daarna verdwenen ze en lieten zich sindsdien niet meer zien in het Oratorio van de H. Franciscus van Sales. In dat van San Martino hadden zij bij het middagmaal kuikentjes, worst, marmelade, fruit, wijn en andere spijsen. Maar waren ze werkelijk steeds tevreden? Een van hen zei eens tegen zijn kameraad Francesia toen hij deze op zekere dag tegenkwam: "Daar in San Martino is het goed; maar er ontbreekt iets waarvoor we eigenlijk liever naar het Oratorio van Valdocco zouden willen gaan." Dit "iets" was Don Bosco met zijn vaderlijke genegenheid, met zijn van alle eigenbelang ontdane liefde.

En inderdaad herleefde in deze jongens, toen de woelingen van die eerste jaren voorbij waren, de liefde voor Don Bosco dermate, dat toen zij teruggekeerd waren zij zich om hem heen verdrongen en zijn trouwste en meest toegewijde vrienden werden gedurende zijn hele leven. Don Bosco beantwoordde die genegenheid. Hij was niet de diensten vergeten die zij hem, als catechismusleraren aan het Oratorio bewezen hadden; en hij vergat het ongenoegen dat hij aan hen beleefd had, toen ze in een ogenblik van opgewonden drift verkeerden. Daarom ontving hij steeds met grote opgewektheid degenen

(1) Spreuken, 6,16-19.

grote opgewektheid degenen die later behoorlijke posities in de maatschappij bekleedden, en hem kwamen opzoeken of een dag met hem doorbrachten; anderen gaf hij een onderdak in zijn Tehuis, en een enkele had een functie en een passend loon in de werkplaatsen van het Jongenstehuis omdat hij, in zijn eigen vak niet veel waard, niet voor het nodige voor zijn gezin zou hebben kunnen zorgen.

Op het hoogtepunt van de vijandigheid, verbrak Brosio, toen hij zag dat in die ogenblikken een verzoening niet mogelijk was, alle betrekkingen met de nieuwlichters. "De grote massa van de jongens", zo vervolgde hij in zijn geschrift, "trokken zich niets aan van de grofheden van deze heren, en allen waren op de hand van Don Bosco. Daar ergerde Don Rodrigo zich bijzonder aan omdat hij zag dat hij het onderspit ging delven, en Don Bosco, om al zijn listen te verijdelen, breidde de ontspanning uit met allerlei aantrekkelijke spelen. Daar de speelplaats niet groot genoeg was voor onze manoeuvres en voor de balspelen, begaf men zich naar buiten, naar de velden, waar thans de Kerk van Maria, Hulp der Christenen staat, om er te spelen en militaire oefeningen te houden. Herhaalde malen drongen we, om onze bataljons meer armslag te geven, tot in de weilanden van het gehucht San Donato door, steeds over het veld manoeuvrerend, en er zodoende een ware militaire veldtocht van makend. Daar aangekomen kochten we twee grote manden fruit met het geld, dat Don Bosco me daarvoor gegeven had, en ik deelde er van uit aan al mijn soldaten. Gymnastiek en voettochten behoorden steeds tot de orde van de dag. Dikwijls nodigde ik ook Don Bosco voor een wandeling uit, die dit aannam en, tot aller verbazing, bijna steeds met de prijs ging strijken die uitgereikt werd aan degene die het eerst het doel bereikte."

Maar met zijn ijzeren wil was Don Bosco intussen al begonnen te zorgen voor nieuwe catechismusleraren, temeer daar de gebeurtenissen voor een deel waren voorgevallen in het begin van de Vastencursussen. De vasten was de 25ste februari begonnen en eindigde met het Paasfeest op 11 april, en hij kon geen personeel missen uit het Oratorio van de H. Aloysius of uit dat van de H. Engelbewaarder, die beide bijna duizend jongens omvatten aan wie ook les gegeven moest worden. In Valdocco was hem van de vroegere lesgevers alleen de jeugdige veertienjarige Giovanni Francesca overgebleven, die nog bij zijn ouders woonde. Bij hem voegde zich toen Giovanni Cagliero, andere interne leeftijdgenoten van hem, en enkele seminaristen die steeds voor hem klaar stonden. Het waren, kan men wel zeggen, nog slechts jongens, maar toch had elk van hen klassen van twintig of vijftientig drukke kwajongens onder zich en zij deden hun best om hun functie goed te vervullen. En toch, hoewel meer dan een van de leerlingen groter was dan zijn leermeester, gebeurde het nooit dat deze leerlingen het hun lesgevers lastig maakten. Bovendien hield Don Bosco steeds goed toezicht. Hij had voorgeschreven dat men de catechismus letterlijk moest leren, dat er af en toe ook mondeling overhoord zou worden, waarbij dan kleine beloningen te verwerven vielen. De nieuwe catechisten verzorgden met een ongedwongenheid en wijsheid die hun jaren verre te boven gingen op zondag de assistentie bij de vele externen die zich voorbereidden op het biechten tijdens de heilige mis en de preek die onmiddellijk daarna plaatsvond, gedurende de namiddagdiensten, en onder de recreatie. Dikwijls was hun ook opgedragen een broodje te geven aan de externe jongens, vooral als zij te communie geweest waren, omdat het voor velen van hen een groot ongemak was om nuchter naar

huis terug te moeten keren. Het deed Don Bosco genoeg te zien hoeveel succes zij hadden en hij werd nooit moe steeds weer tegen hen te zeggen: "Om 's hemels wil, zorg er toch voor de jongens nooit alleen te laten, maar hen altijd bij te staan, waar dan ook. - En om hen aan te sporen verklaarde hij hun de spreuk van de H. Augustinus: Animam salvasti animam tuam praedestinasti.

De catechismuslessen van de Vasten verliepen tijdig, kennelijk gezegend door de Heer, en men begon met het voorbereidingstriduum voor het Paasfeest, dat de jongens in het geheugen gegrift bleef door een voorval dat door prof Raineri als volgt is beschreven:

"Het was op een zondagnamiddag kort voor Pasen. Don Bosco gaf onderricht op het thema: De gelegenheden tot het kwade ontvluchten de gevaren mijden. Op een gegeven ogenblik zei hij: Wie zich niet wil branden, moet ver van het vuur blijven. En kijk, juist op dat ogenblik vatte het doosje lucifers dat een jonge tuinman in zijn zak had om mee naar huis te nemen, plotseling vlam. Onmiddellijk steeg er rook op en een doordringende geur vervulde de lucht, zodat aller aandacht op het voorval gevestigd werd. Nog nooit was een voorbeeld zo stipt in werkelijkheid overgegaan en bevestigd. Allen lachten hartelijk en gaven hun leeraar gelijk; die eveneens lachte; zijn lach kon men echter steeds maar zien, nimmer horen.

Ook de andere Oratorio's brachten goede vruchten voort. Daar werd Don Bosco bijgestaan door ijverige priesters en door de theoloog Borel, die dikwijls van het ene Oratorio naar het andere ging om catechismusonderricht te geven en met een bewonderenswaardig vuur en effect te preken. Nog steeds werd hij door de jongens met levendige toejuichingen begroet, wanneer hij er kwam! Bij deze bezoeken hield hij gewoonlijk de preek en na afloop van de kerkdienst probeerde hij de jongens bij zich te laten komen, en richtte tot elk van hen een bijzondere raadgeving, aangepast bij ieders aard en karakter, alsof hij steeds hun intieme vriend geweest was. En God zegende zijn werk, want tal van jongens die aanvankelijk weinig beloofden voor de toekomst, kwamen beter uit het Oratorio en gedroegen zich als gelovige en eerbare mannen in de functie die zij daarna bekleedden.

Toen het Paasfeest voorbij was gingen de nieuwe catechisten, die tot de Compagnie van de H. Aloysius behoorden, met toenemende ijver door met hun werk en breidden hun arbeid eveneens uit tot de interne leerlingen. Don Bosco was er erg op gesteld dat allen de lofgezangen en het Gregoriaans zouden leren, en in 1852 maakte hij, zoals hij ook al in het afgelopen jaar gedaan had, een einde aan de lessen op zaterdagnamiddag, zodat iedereen in staat zou zijn de antifonen en de psalmen voor het zondagslof te leren. Alle avonden was er ook catechismus voor hen die in godsdienstig opzicht achter waren, omdat Don Bosco hen tot de H. Communie wilde toelaten zodra zij daartoe in staat zouden zijn. "Het is nodig", zo zei hij, "dat de Heer bezit neemt van hun hart voordat het bedorven wordt door de zonde." Dit alles deed hij ofwel zelf of door middel van zijn catechisten, die eveneens de plaats innamen van enkele leermeesters die voor de avondlessen ontbraken.

Zij stelden zich bovendien ter beschikking van de kerkelijke diensten. In 1851 had Don Michelangelo Chiatellino de muziek geschreven voor een Mis en enkele driestemmige strofen van de Litanie had hij aan Don Bosco geschonken. Zij leerden die en voerden ze met veel genoegen uit, en leerden ze later met de nieuwe koren die er in de loop van de jaren gevormd

werden. Bovendien hadden zij geleerd elkaar bij te staan en daardoor was het mogelijk dat er nooit ernstige onordelijkheden plaatsvonden, hoewel sommige recreaties voor enkelen met te weinig orde verliepen. Daar er toen geen bewoonde wijken in de buurt van het Oratorio waren, drongen de jongens al spelend wel eens door tot de weilanden van de op een halve kilometer verder gelegen citadel; maar onder hen was er ook een van zijn beste jongens die met hen meeliep en hen terugvoerde om hen op een hartelijke manier weer terug te brengen bij Don Bosco.

Iedere beroering was in het Oratorio derhalve tot rust gekomen en het gematigde maar katholieke dagblad La Patria publiceerde een prachtig artikel, waarin de Gewijde Geschiedenis van Don Bosco zeer geprezen werd. Don Cocchis, die intussen naar andere stichtingen geroepen was, vooral naar die van het Artigianelli, had de leiding van het Oratorio van San Martino overgegeven aan Don Ponte. Deze, die van de reis met markiezin Barolo was teruggekeerd, legde zich tot 1866 met grote ijver toe op de onderrichting van de volksjongens. In 1866 trok hij zich terug zijn Oratorio overdragend aan de Sint-Vincentiusvereniging die de geestelijke leiding ervan toevertrouwde aan de rector van het Artigianelli. Thans heeft het eigen lokalen aan de overzijde van de Dora en herbergt het 's zondags meer dan 400 jongens.

H O O F D S T U K XXXIV.

ONTPLOFFING VAN HET KRUITMAGAZIJN - HELDENMOED
VAN SERGEANT SACCHI - DE HOED VAN DON BOSCO -
ZICHTBARE BESCHERMING VAN MARIA - VERSCHILLENDE
VOORVALLEN - EEN DUIF - EEN BALK VLIEGTIN BRAND - DE
JONGEN GABRIELE FASSIO - HET ONZE VADER EN
WEESGEGROET TOT DE H. ALOYSIUS - MOEILIKHEDEN IN
HET ORATORIO - VALDOCCO, TOEVLUCHTSOORD -
STEUNVERLENINGEN - EEN HERDENKINGSBEELD - DON
BOSCO EN HET KLEINE HUIS VAN DE GODDELIJKE
VOORZIENIGHEID.

In het jaar 1852 werd de stad Turijn, als door een bliksemslag bij heldere hemel door een verschrikkelijk ongeluk getroffen, zodat de stad bijna één grote puin hoop en het graf van haar inwoners werd.

Midden in het gehucht Dora, dicht bij het kerkhof van Sint-Petrus Banden, stond een kruitfabriek met drie opslagplaatsen. Soms waren er verscheidene duizenden kilo's kruit opgeslagen voor de mijnen en voor de jacht; en dit was een voortdurend dreigend gevaar in het hart van die wijk en zelfs voor de hele stad.

Welnu, het was kwart voor twaalf in de voormiddag van de 26ste april, toen er tengevolge van een fout aan een machine een vonk oversprong in een van de werkplaatsen. In minder dan geen tijd deelde het vuur zich aan twee zijstukken mee, tastte de bakken aan en bereikte van daar het open en bloot opgeslagen kruit. Van daar liep het vuur eerst naar een klein magazijn met jachtpoeder, en vervolgens naar een ander met voor de mijnen bestemd kruit, die beide, op korte afstand van elkaar gelegen, met een geweldige slag ontploften, die tot vijftien mijl in de omtrek was te horen, de hele stad deed schudden op haar grondvesten, deuren en poorten uit hun hengsels lichtte, en van alle gesloten vensters geen ruit heel liet. De grote kruitfabriek vloog in de lucht, de naburige huizen vielen in puin, twee rijen moerbeibomen braken halverwege door alsof het tere plantjes waren; stenen, ijzeren ankers en stangen, brandende balken schoten door de lucht, en vielen op de huizen, straten en pleinen als projectielen van een geweldig bombardement, dood en verderf zaaierend; op vierhonderd meter afstand vielen brokken steen van 100, 150, 200 kilo neer; eenentwintig mensen die in de fabriek aanwezig waren werden op slag gedood, verbrand, begraven of verpletterd onder de muren, er waren vijftig gewonden. Intussen spreidde zich een dichte rooknevel als een

lijkwade over heel Turijn, onttrok de zon aan het oog en vervulde heel de stad met ontzetting; het was alsof het einde der wereld nabij was. Mensen gilden, huilden, vluchtten, zonder te weten waarheen, want de meesten wisten aanvankelijk niet wat er gebeurde en wat de oorzaak van de ramp was. Toen het nieuws van de ramp zich langzamerhand verspreidde, trokken velen uit de binnenstad naar de kruitfabriek; maar daar in de buurt gekomen, konden zij niet verder, door het gedrang van de vluchtelingen uit de omgeving die vertelden dat er nog erger dingen gingen gebeuren. De moedigsten begaven zich echter samen met de soldaten en de nationale garde, evenals burgemeester Bellono met de burgerlijke autoriteiten, en Zijne Koninklijke Majesteit Vittorio Emanuele met de Hertog van Genua en met de ministers, naar de plaats van de ramp; en onder hen was eveneens onze Don Bosco.

Op het ogenblik van de eerste ontploffing bevond hij zich in de tentoonstellingszaal van de prijzen voor de beschreven loterij. Na de slag die alle gebouwen op hun grondvesten deed schudden, was hij naar buiten de weg op gelopen om te zien wat er gebeurd was. Op dat ogenblik liet een tweede ontploffing zich horen en een ogenblik later viel een zak haver van hoog uit de lucht vlak naast hem neer; die had hem bijna verpletterd. Hij begreep terstond dat de kruitmagazijnen, die niet veel meer dan 500 meter van het Oratorio verwijderd lagen, vlam gevat hadden. Hij spoedde zich naar huis, vrezend dat er ongelukken gebeurd zouden zijn; maar hij vond het huis leeg, want iedereen had zich in veiligheid gebracht op de naburige akkers en weilanden. Zonder tijd te verliezen en zonder aan het gevaar te denken, snelde hij naar de plaats van de ramp, om aan eventuele ongelukkigen zijn geestelijke bijstand te verlenen. Onderweg kwam hij zijn moeder tegen, die hem probeerde tegen te houden, maar tevergeefs. Carlo Tomatis kwam hem achterna maar Don Bosco beval hem: "Keer terug, zoek de zusters bij elkaar die uit hun kloosters gevlucht zijn en hier en daar op straten en pleinen rondlopen, en breng hen naar de Piazza Paesana. Daar is een reiswagen die hen naar Moncalieri bij markiezin Barolo zal brengen." Tomatis haastte zich weg en voerde het ontvangen bevel uit, zonder te kunnen begrijpen hoe Don Bosco zonder voorafgaande waarschuwing op de hoogte kon zijn van de maatregelen die op dat ogenblik door markiezin Barolo genomen waren. Don Bosco kwam intussen op de plaats van de ramp aan en wist zich terstond een weg door de ontzaglijke puinhoop te banen. Het was een hartverscheurend schouwspel! Stukken van lijken, benen en armen, overal verspreid. Jammerende stemmen die nog uit de rokende puinhopen opstegen! En, wat nog het meest angstaanjagende van alles was: een derde ontploffing was nog te verwachten en die zou in de onmiddellijke nabijheid en tot op verre afstand een ware slachting kunnen aanrichten. In de beide magazijnen die vlam gevat hadden en reeds zo een verschrikkelijke slachting en verwoesting hadden aangericht, lagen slechts enkele tientallen kilo's kruit. Maar vlak erbij lag een derde magazijn waarvan het dak was afgerukt, terwijl eromheen alle gebouwen in brand stonden en de lucht rood was van de gloeiende as, en in dat magazijn lagen wel veertigduizend kilo kruit opgeslagen! Het was een vreselijke vulkaan die, wanneer hij vlam zou vatten, misschien niet alleen het gehucht Dora, maar een groot deel van Turijn tot de grond toe zou hebben verwoest. En dat gevaar was nabij! Wie zal Turijn ervoor behoeden? Maria zal het redden door middel van een van Haar getrouwen, wiens naam verdient dat wij hem doorgeven tot in het verste nageslacht.

Het betreft de sergeant-foerier Paolo Sacchi uit Voghera, ploegleider van de fabriekarbeiders, die als door een wonder voor de verschrikkelijke ramp was behoed. Tot tweemaal toe is hij door de ontploffingen als dood tegen de grond geslingerd; hij staat echter weer op, terwijl hij Onze-Lieve-Vrouw aanroept, en met gekneusde ledematen, geschroeid gezicht, hoofd en handen, terwijl het bloed hem zelfs uit de verdoofde en gekneusde oren stroomt, temidden van een onbeschrijflijke verwarring, tussen zijn stervende arbeiders, en bij al dat wanhopig gejammer en geschreeuw, legt hij een volharding en moed aan de dag, die alle lof te boven gaan. Als de verdoving, veroorzaakt door de verschrikkelijke ontploffingen voorbij is, ziet hij dat het derde magazijn nog gespaard is, maar dat het vuur reeds is overgeslagen op een deken die zich in het gebouw bevindt. Voor het gevaar van een wisse dood slaat hij niet op de vlucht, neen, als door een hogere macht gedreven, snelt hij er heen, rent hijgend naar binnen, grijpt nog net op tijd de deken, sleept ze naar buiten en blijft daar, terwijl hij onverschrokken om hulp roept. Aangemoedigd door zijn heldhaftigheid snellen al gauw enkele burgers toe; soldaten en brandweerlieden voegen zich bij hen en men vormt snel een hulpdienst. Enkelen proberen het vuur te blussen dat hier en daar opvlamt, anderen vervoeren uit het grote magazijn de achthonderd vaten kruit die zich in het gebouw bevinden. Ook graaf Cays was daar, raad gevend, hulp biedend, gewonden wegvoerend. Sergeant Sacchi haast zich intussen de vaten af te dekken met in water gedrenkte dekens. Tot vier uur in de namiddag werd er in grote angst gewerkt en toen eerst was gelukkig het gevaar bezworen." Zo werd Turijn op die angstwekkende dag behouden door tussenkomst van Maria, en door de heldenmoed van een man, die zich in dat angstige ogenblik tot Haar gewend had om raad en troost en zolang hij leefde kon men hem iedere zaterdag voor het altaar van Maria Troosteres der Bedrukten geknield zien in gebed van dankbaarheid, omdat Zij niet alleen hem maar ook zijn broeders gered had. Deze eenvoudige en eerbare man, die temidden van de zonderlinge wisselvalligheden van zijn jeugdleven, door God voorbestemd schijnt te zijn geweest om de edelmoedige zending van redder van Turijn op zich te nemen, ontving de eerste dagen uit alle rangen van de burgerij vleierende demonstraties van achting en eerbied; maar het duurde niet lang of hij werd ook het slachtoffer van ondankbaarheid. Volgens sommigen deed hij er verkeerdt aan zijn heldhaftigheid openlijk toe te schrijven aan de Heilige Maagd. Maar hij bleef volhouden: "Nee, ik ben niet de redder van Turijn. Wie de stad gered heeft, dat is de H. Maagd Maria." - Daardoor werd hij al gauw het voorwerp van sarcastische opmerkingen, spot en laster vanwege hen die de naam van God en van zijn verheven Moeder ongaarne horen. De geïllustreerde dagbladen behandelden hem als een huichelaar en kwezel. Niettemin ontving hij van de regering de gouden medaille, die hem op de wapenplaats werd uitgereikt; van de Nationale Garde ontving hij een zilveren kroon; en van de gemeenteraad het Ereburgerschap van Turijn, er werd een straat naar hem genoemd en men schonk hem een jaargeld van 1200 lire. Maar noch lofprijzingen, noch onderscheidingen, noch loon, noch beledigingen konden Paolo Sacchi van mening doen veranderen. Zij deden niets af aan zijn diepe godsvrucht tot Onze-Lieve-Vrouw, en zo bleef het tot de 24ste mei 1884; het feest van Maria, Hulp der Christenen, de laatste dag van zijn leven. In de rang van kapitein was hij gewoon iedere dag met een andere kapitein, Geboortig uit het Canavese San Giorgio, een vriend van hem, urenlang in de kerk van de zusters van het H. Sacrament te bidden. Daar de aartsbisschop

Mgr. Gastaldi verboden had dat men in burgerkleding de Mis diende, had hij, evenals zijn kameraad, zijn baard laten afscheren om een toog te mogen dragen. Dat betekende voor oud-militairen geen gering offer."

Wat onze Don Bosco aangaat, hij mocht de troost smaken de absolute te kunnen verlenen aan een arme arbeider die van onder de puinhopen gehaald, met gebroken dijbeen en met wonden over het gehele lichaam, zijn laatste wensen kenbaar maakte. Omdat het Don Bosco niet werd toegestaan de hand uit te steken bij het zware moeilijke opruimingswerk, bleek zijn hoed echter toch wel goede diensten te kunnen bewijzen. Op het hoogtepunt van het gevaar had men dringend behoefte aan wateraanvoer, om te voorkomen dat het vuur zich zou uitbreiden tot de dekens die over de vaten met kruit gelegd waren. Daar hij geen ervan had of emmer ter beschikking had greep Sacchi de hoed van Don Bosco, en daarmee behield hij zich zo goed mogelijk zolang er geen emmers en pompen kwamen. "Onlangs nog", schreef Don Bonetti Giovanni, "in 1877, sprak de dappere foerier me over dat voorval tot zijn en mijn grote voldoening."

Inderdaad was en is het de algemene overtuiging dat de redding van Turijn aan de bijzondere bescherming van de Hemel diende te worden toegeschreven. De eersten, die de uitwerking van de hemelse inmenging bewezen; waren de inwoners van het Kleine Huis der goddelijke Voorzienigheid, de Cottolengo genoemd; Dit liefdadig instituut lag op korte afstand van de kruitfabriek, en enkele gebouwen ervan lagen er niet verder dan tachtig of honderd meter vandaan. Bij de verschrikkelijke ontploffing werden daken, muren en zolderingen vernield; meubels, kleerkasten en commodes vliegen in het rond; gereedschap van allerlei aard slingert met een vreselijk geweld her- en derwaarts; deuren en poorten worden uit hun hengsels gelicht; daarna regent het van alle kanten balken, stukken hout en ijzer, kleine en grote stenen en stukken puin in allerlei vorm. Welnu, temidden van een dergelijke verwoesting, midden in een hagel van dodelijke projectielen, temidden van zoveel levensgevaar werd niet één van de duizend en driehonderd personen van het Instituut geraakt. Er waren zieken, blinden, kreupelen, zwakzinnigen, kinderen, en niet één die ook maar het geringste letsel of een schrammetje opliep. Velen zagen als het ware de dood vlak voor ogen; zij zagen zijn angstwekkende zeis boven hun hoofd bliksemen; maar er werd niemand getroffen. Boven het bed waar een zieke lag, werd een groot stuk uit het plafond gerukt, maar het viel aan het voeteinde, naast het bed; elders bezweek de muur, maar in zijn val bleef hij als het ware in de lucht hangen, tijd biedend om het bed met de zieke weg te trekken; in de kamers van de kinderen stortte het dak in en er vielen verschillende dakpannen omlaag, maar ook hier bleven de onschuldige kleinen in hun bed of wiegje ongedeerd. De ziekenzaal van de zwakzinnige en achterlijke meisjes bevatte meer dan twintig bedden, en ongeveer drie jaar lang was het nooit voorgekomen dat alle zieken uit de zaal waren, zeker niet voor het middaguur. Die ochtend echter leek het wel alsof men een voor gevoel had van wat er te gebeuren stond, allen waren opgestaan en bevonden zich bijeen in het aangrenzende vertrek. Inmiddels greep de ontploffing plaats en deze smakte een reusachtig stuk balk boven op die ziekenzaal. De balk sloeg door het dak en drong tot midden in het vertrek door, het grootste deel van het plafond met zich meesleurend, en zelfs de ijzeren bedden verpletterend; maar de bedden waren leeg.

Het meest verheugend echter zijn de onverklaarbare feiten, die zichtbaar de bescherming van Maria aantonen en die alle haar afbeeldingen betreffen. In alle vertrekken ziet men kleerkasten, kisten en zelfs deuren van en uit de muren gerukt en door het geweld van de ontploffing op de vloer vernield liggen; maar aan de muren hangt nog steeds de plaat van Onze-Lieve-Vrouw. In de ziekenzaal die de naam van Santa Teresa draagt, staat op twee meter hoogte een beeld van Maria onder een glazen stolp; beide vallen op de grond, maar zowel de stolp als het beeld blijven volkomen heel. In de lange slaapzaal van de wezen waren alle vensters die vroeger uitzicht op de kruitfabriek boden met bakstenen dichtgemetseld. De ramp gebeurt; het slechts één steen dikke metselwerk wordt vernield, behalve bij twee ramen, waar twee platen van Maria hingen. In een onderaardse gang die een deel van het huis met een ander verbond, stond ter hoogte van meer dan drie meter, een houten beeld van de Koningin des Hemels in een nis. Op het ogenblik van de ontploffing terwijl binnen de hele muur op de grond viel, scheen het beeld slechts langzaam van zijn plaats naar beneden te komen in plaats van te vallen, want het stond rechtop en omgeven door het puin. Het was alsof het levend omlaag gekomen was om meer van dichtbij troost te bieden aan degenen die, redding zoekend, door de gang liepen en om hulp riepen. In het privé-oratorio, het Heiligdom genoemd, waarvan de eerbiedwaardige Cottolengo zoveel hield, waren aan de muur ongeveer driehonderd platen bevestigd van verschillende afmetingen, achter glas of kristal, de beroemdste en meest wonderdadige kerken voorstellend die over de hele wereld ter ere van de Moeder van Jezus waren opgericht. Het lag zonder enige beschutting tegenover het kruitmagazijn en dus blootgesteld aan de eerste uitbarsting van het stormachtige geweld. Welnu, toen de hevige vulkaan zo vlakbij losbarstte werden in de kamer achter het Heiligdom, dus beschermd door de muur, grote en zware kleerkasten tegen de grond geslingerd, een stuk van het plafond werd vernield, de deur werd versplinterd, en de ijzeren staaf waarmee ze gesloten werd, was verwrongen als een touw of als een zachte kaars; en de afbeeldingen? De afbeeldingen in het Heiligdom bleven met de verschillende glazen ervoor volkomen gaaf op hun plaats. In de Kerk van het klooster en in de kapel van de Heilige Rozenkrans stond het beeld van Maria in zijn nis gesloten. Op een afstand van zes meter spleet de grote boog die de koepel van de Kerk ondersteunt; het orgel dat er stond kwam het ondersteboven op de grond terecht enkele passen van het beeld verwijderd; het raam van dit kristal dat de nis afsloot werd openerukt maar het beeld van Maria als Patrones en Koningin was onbeweeglijk blijven staan, met de kroon op het hoofd en blijkbaar was slechts met moeite een der hangers uit het oor gevallen.

Niettemin getuigde de allermachtigste Maagd van haar zichtbare bescherming op die dag in een nog welsprekender taal, en wel door de volgende twee feiten.

Op de voorhal van het liefdadig Instituut van de Cottolengo, nabij de dubbele deur die op de openbare weg uitgeeft, stond, zoals ook heden ten dage nog, bevestigd op een dun houten blad een plaat van een meter hoog, waarop met meesterhand een beeltenis van de H. Maagd Troosteres der Bedrukten is weergegeven. Het schilderij is, zoals nu, beschermd door een glazen ruit, omgeven door bloemen, door zilveren harten en andere lieflijke versieringen. Voor deze eerbiedwaardige afbeelding placht degene die kwam of ging een Weesgegroetje te bidden. De binnenhof die

toegang geeft tot het verder gelegen plein lag tegenover het kruitmagazijn zonder enige beschutting ertussenin. Op het oogenblik dat de beide magazijnen ontploften, was de veroorzaakte schok zo groot, dat zelfs de gesloten deuren van het Instituut met geweld openvlogen. Ontelbare glasruiten van de ramen versplinterden, evenals dakpannen, die rondvlogen en in scherven sloegen. In heel de via Doragrossa en op andere plaatsen van de stad, meer dan een kilometer ver, zag men geen enkele hele ruit meer; in het genoemde voorportaal kwamen projectielen van allerlei aard met geweld neer: bakstenen, puin, ijzer en hout; hoge en zware kasten vlak in de buurt werden in een ommezien verwoest. Aan de andere kant, dat wil zeggen achter het schilderij, werd de zware, sterke deur van notenhout die op de straat uitkwam en met een zware ijzeren grendel afgesloten was, in twee stukken gespleten terwijl de grendel zelf doormidden brak; zelfs uit de muur, waartegen het schilderij van Onze-Lieve-Vrouw hing werd een stuk geslagen en verpulverd; en het schilderij zelf? Het klinkt wonderlijk, maar het schilderij alleen bleef onbewogen en onbeschadigd met al zijn versieringen en met de glasruit ervoor. Het was alsof het fraaie Mariabeeld met zijn beminlijke voorkomen wilde zeggen tot zijn verschrikte kinderen: Ego sum, nolite temere: Ik ben het, uw Moeder; ge hoeft niet bang te zijn, ik zal uw schutse, uw verdediging zijn. Een heer, die enkele uren later uit het hartje van de stad daar op die voorplaats verscheen, werd hij het zien van de volkomen ongedeerd gebleven glasruit voor de Maria-beeltenis - terwijl er in het hele huis evenmin als in al de straten waar hij door gekomen was nergens nog een ruit heel was - door een geheimzinnige huiver overvallen, die hem zijn hele leven bijbleef en met een van vreugde vervuld hart, weende hij als een kind. Deze hele samenhang van feiten heeft men op alle mogelijke manieren trachten te verklaren aan de hand van natuurkundige wetten, maar men is er niet in geslaagd en men moet dus wel tot de conclusie komen, dat het de almachtige hand van God en de bescherming van de Moeder Gods waren, die over het lot van Turijn waakten.

Maar één feit dat alle andere te boven gaat en waaruit de bescherming van Onze-Lieve-Vrouw zonneklaar blijkt is dat, wat wij hier zullen weergeven met de eigen woorden van de niet genoeg te betreuren Mgr. Luigi Anglesio, die toen reeds tien jaar Overste was van het wonderbaarlijke Instituut van de Cottolengo.

"Onder al de huizen" - zo schreef hij, - "die de twee delen van de kruitfabriek als het ware flankeerden, lag het dichtstbij, op een afstand van nauwelijks tachtig meter, een laag gebouw dat de naam Nazaret droeg, en dat uit twee verdiepingen bestond, de begane grond meegerekend. Beneden waren ongeveer twintig zwakzinnigen en idioten gehuisvest, op de bovenverdieping verbleef een dertigtal arme chronisch zieke kinderen van vier tot negen jaar. De eerste zoldering en ook de balken van het dak steunden op een pilaar, die in het midden van de grote ruimte geplaatst was; boven op deze pilaar verhief zich op het dak nog een bakstenen buis, die diende als schoorsteen en als voetstuk voor een beeld van Maria Onbevlekt Ontvangen; dit was iets hoger dan een meter, hol van binnen, uit gewone kalksteen vervaardigd en met een grote krans van twaalf sterren om het hoofd. Men zou gezegd hebben dat het daar stond als schildwacht en schutse van het Kleine Huis, ook als het ware om natuur en rampen de wet te stellen en hun weg aan te wijzen en hun een halt toe te roepen. Toen dan ook op zo korte afstand de twee magazijnen van de kruitfabriek in de lucht vlogen met heel die lange rij

van noodlottige gevolgen, begon er een aanhoudende stroom van projectielen van allerlei aard en gewicht met onbeschrijflijk geweld in alle richtingen door de lucht te zoeven, ook rondom en tegen het huisje van Nazaret. De kolom draagt de sporen van de projectielen die er tegenop vlogen, maar het beeld van de Moeder Gods, dat niet een duim breed van zijn plaats gegaan is, staat er ongedeerd met de kroon op het hoofd: en terwijl het eerst met het gezicht naar de binnenplaats van het huis gekeerd stond, kijkt het thans in de richting van de kruisfabriek. Hoe zou men dus deze trouwe behoedster en liefhebbende beschermster niet herkennen, haar groeten en danken? Inderdaad werd het eronder liggende dak geheel vernield. Het kwam voor een deel op de zoldering daaronder terecht. Toen de balken doorbraken stortte het, met pannen en al in het vertrek, waar al de kinderen bijeen waren. Sommigen lagen in hun bedje of wiegje, de anderen waren op hun bankjes gezeten of liepen rond. Normaal gezien kon niemand of slechts één enkele uitzondering aan die ramp ontkomen. Allen die de ramp hadden zien gebeuren dachten en vreesden dan ook zo Ze snelden naar de plaats van het onheil om hulp te verlenen aan de onschuldige schepseltjes. Maar, dank zij de waakzame Moeder, die vanuit de hoogte op hen neerkeek, waren de vlugste kinderen bij de eerste ontploffing de deur uitgerend, terwijl de anderen die niet konden vluchten in hun bedjes lagen. Hoe het precies gegaan was, wist niemand, maar geen van hen was ook maar een haar gekrenkt. Er was een kind dat bij de eerste ontploffing met wieg en al was omgevallen, maar de wieg stulpte zich over het kind heen en beschermde het voor de neervallende dakpannen en stenen. Het was een diep ontroerend tafereel temidden van al het geschreeuw en gemmer die schepseltjes te horen uitroepen: "Vergeef ons, Maria, vergeef ons, we zullen braver worden, we zullen braver worden!" Tot zover Mgr. Anglesio. (1)

Deze wonderbare feiten, en vooral dat van de zwakke kolom, blijkt een zo merkwaardig en bovennatuurlijk gebeuren, dat zelfs de joden, die door nieuwsgierigheid gedreven ernaar kwamen kijken, zeiden dat dit waarlijk een wonder was. De volgende dag kwam een man die een slecht leven leidde daar in de buurt en brak in vloeken tegen God uit vanwege die verschrikkelijke ramp; maar toen hij voor dat beeld stond en het zo onbeweeglijk zag staan met de lichte kroon om het hoofd, verstomde hij. Hij stond er een hele tijd naar te kijken en zei toen woordelijk: Hier moet de duivel in het spel zijn! Op natuurlijke wijze kan dat daar niet staan!" Men moet medelijden hebben met deze ongelukkige en in plaats daarvan zeggen: De duivel zou niet alleen het beeld van de Heilige Maagd versplinterd hebben, maar Haar van haar hemelse troon hebben gestoten, wanneer hij daar de macht toe zou hebben. Het staat daarom buiten kijf dat dit wankele beeld op die plaats, omgeven door een dergelijke ruïne, een zichtbaar teken was van de onzichtbare tegenwoordigheid van Maria, die als een liefhebbende moeder waakte over haar kinderen, waakte over Turijn en het voor een volkomen ondergang behoedde.

De Allerheiligste Maagd beperkte zich trouwens niet tot de bovengenoemde feiten om te getuigen van haar waakzaamheid over Turijn, want op verschillende heilige plaatsen, die al evenzeer aan

(1) Le meraviglie della Divina Provvidenza nella Piccola sua Casa enz. per l'intercessione della SS. Vergine. - Turijn bij Pietro Marietti, 1877.

ernstige gevaren waren blootgesteld, gaf zij eveneens een onomstotelijk bewijs van haar moederlijke zorgen. In het Klooster van de Magdalenen, op ongeveer vierhonderd meter van de kruitfabriek, in het Hospitaal van de H. Filomena en in de aangrenzende meisjeskostschool, drie Instituten van markiezin Barolo, bevonden zich ruim 500 personen, zusters en meisjes, gezonden en zieken, en ook onder hen viel geen enkel slachtoffer. In de muren van het Hospitaal, aan de noordzijde, zag men de diepe groeven van de projectielen die ertegen geslingerd waren: in het klooster van de Magdalenen viel onder meer een brok puin neer van wel honderd kilo, en men laat er de bezoeker tegenwoordig nog een kast vol stenen, ijzeren stangen, verwrongen en soortgelijke voorwerpen zien die als een hagel waren terechtgekomen op de binnenplaatsen, op het gebouw en zelfs doorgedrongen tot in de zalen en gangen; maar geen een van de meer dan honderd personen werd ook maar in het minste geraakt. Ook bevonden zich in de ziekenafdeling twee zieke zusters, die reeds lang niet meer uit bed konden. Die morgen vroegen ze tegen elf uur of ze mochten opstaan en een wandelingetje in de tuin konden maken om een luchtje te scheppen, en tegen haar gewoonte in stond de overste dat toe. En, nauwelijks hadden ze de kamer verlaten, of een enorme balk werd op het dak van de ziekenzaal geslingerd, sloeg erdoor heen en drong met een zo groot geweld tot in de zaal dat de bedden van de twee zieken werden verpletterd. Intussen moesten de Magdalenen tot hun grote smart de clausuur verbreken en op zoek gaan naar een veilig onderkomen. Plotseling viel hun oog op een sneeuwwitte duif die op de hoogste top van het kruis op het dak van hun kapel ging zitten. Ze beschouwden dit als een gelukkig voorteken en zeiden: Waar de duif heen vliegt, zullen wij ook heengaan. De vogel bleef tot vier uur 's middags op dezelfde plek zitten, en toen kwam het bericht van de Regering dat het gevaar voor nieuwe ontploffingen geweken was.

En wat gebeurde er voor bijzonders in ons Oratorio? Een brandende balk van zes tot zeven meter lengte viel op korte afstand van het huis van Don Bosco, dat, in zijn wankele staat, volkomen verpletterd en afgebrand zou zijn, indien de hand Gods de balk niet had weerhouden. De nieuwe kerk, nog vers en pas ontdaan van de steigers, en het gewelf nog niet helemaal met pannen bekleed, had kunnen scheuren of instorten. Maar de goddelijke Voorzienigheid had gelukkig gewild dat er nog geen deuren en vensters in stonden hoewel de kerk binnenkort ingezegend zou worden. Daar zij dus van alle kanten open was trof de stormstoot haar niet met zo een groot geweld en richtte niet de minste schade aan. Wat echter niet weinig te lijden had was het woonhuis, dat grote scheuren vertoonde. Onnodig ook te vermelden dat geen enkel venster heel bleef. Ze werden met zo een kracht opengeslagen dat ze tegen de muren te pletter sloegen. Een deur van de kapel aan de noordzijde was door het vocht in de winter kromgetrokken en daar het slot vastgeroest zat had men deze deur maandenlang niet kunnen opendoen. De ontploffing nam de koster nu echter alle zorg uit handen. De deur werd door het geweld niet alleen geopend, maar uit de hengsels gerukt en midden in de kapel geslingerd. Iets dergelijks gebeurde in een kamer gelijkvloers, die de kantine genoemd werd. Ook hier werd de deur uit de muur gerukt en de jongens zouden er enkele dagen lang vrijelijk in en uit hebben kunnen gaan, om naar hartelust wijn te drinken; jammer dat er geen was.

Maar een ander buitengewoon en ook bovennatuurlijk feit was het volgende. Onder de in huis opgenomen jongens was er een van ongeveer 13 jaar,

Gabriele Fassio, een jongen die zich buitengewoon goed gedroeg en erg godvruchtig was; hij leerde voor smid. Don Bosco had voorspeld dat hij spoedig zou sterven, koesterde grote achting voor hem en stelde hem vaak tot voorbeeld. Soms riep hij uit: "Och, wat een edel karakter!" Welnu, deze jongen werd, een jaar vóór de noodlottige ontploffing ziek, en op het uiterste voorbereid. Hij was reeds voorzien van de genademiddelen van onze Moeder de heilige Kerk, toen hij op een dag, als op hogere ingeving, begon te roepen: "Wee Turijn! Wee Turijn!" Enkele kameraden die bij hem waren, vroegen hem: "Waarom?" - "Omdat het door een ernstige ramp bedreigd wordt." - "Wat dan?" - "Een vreselijke aardbeving!" - "Wanneer gebeurt dat?" - "Het volgend jaar: Och, wee Turijn, op de 26ste april." - "Wat moeten we dan doen?" - "Bidden tot de heilige Aloysius en hem vragen de bewoners van het Oratorio te beschermen."

Kort daarna stierf hij in het hospitaal van de Cottolengo. Om zijn zeldzame deugden en de nadruk waarop hij als het ware geïnspireerd dat "Wee!" geroepen had, bewaarden de jongens van het Huis een diepe indruk aan deze gebeurtenis en eerbiedig volgden zij de gegeven raad op. Op hun verzoek werd er toen 's morgens en 's avonds bij de gewone gebeden, ook een Onzevader en Weesgegroet en Gloria ter ere van de Heilige Aloysius gebeden, met de aanroeping: Ab omni malo libera nos, Domine; een gewoonte die tot op heden in onze Huizen gehandhaafd is. De Armonia wees op dat feit en een goddeloze krant beweerde, dat het de priesters geweest waren die de lont in het kruit gestoken hadden; een schurkachtige veronderstelling, die in bepaalde gevallen de hartstochten tot bloedige wraak kon hebben doen oplaaien.

De materiële schade die de ontploffing van de kruitfabriek had veroorzaakt was ontstellend: vele gebouwen in de omgeving hadden zo zeer te lijden gehad, dat men ze alleen nog maar kon afbreken. Met het oog daarop werd door de regering een bijzondere commissie ingesteld, met de opdracht de huizen na te gaan die het zwaarst beschadigd waren en de armste eigenaars een ondersteuning toe te kennen waarmee ze de huizen zoveel mogelijk konden herstellen. De commissie bezocht eveneens het Tehuis van Don Bosco en toen men de aangerichte schade had opgenomen, kende men hem 300 lire toe.

Ook van de kamer van afgevaardigden werden hem nog eens 200 lire toegekend. (1).

Er is nog een feit waarover we niet mogen zwijgen.

(1) Kamer van Afgevaardigden -

Turijn, 14 mei 1852

Daar de voorzitter van dit bureau besloten heeft, ter gelegenheid van het zopas gevierde feest van de Grondwet, dat door de fondsen van de kamer een bedrag van £ 200, - ter beschikking gesteld zou worden van het Instituut voor jonge arbeiders dat door U zo voortreffelijk wordt geleid, haast ik me U daarvan mededeling te doen, terwijl ik U tegelijkertijd een mandaat toezend voor bovenbenoemd bedrag, dat U te allen tijde kunt opnemen bij het secretariaat van dit bureau eenvoudig op vertoon van het mandaat zelve.

Gaarne gebruik makend van de gelegenheid U mijn gevoelens van de diepste eerbied kenbaar te maken, verblijf ik,

Valvassori quaestor.

Na de twee bovenbeschreven ontploffingen en bij de aankondiging van een derde, die nog veel erger zou zijn en ieder ogenblik kon losbarsten, hadden vele bewoners van de huizen in de min of meer nabije omgeving en verscheidene zieken onder hen, die zich nauwelijks op de been konden houden, zich naar een akker begeven in de buurt van het Oratorio, bijna tegenover de in aanbouw zijnde kerk. Daar hielden zij verheven overwegingen over de macht, de rechtvaardigheid en de barmhartigheid van God; daar vroegen sommigen vergiffenis, anderen beloofden hun leven te beteren, weer anderen bevalen zich aan bij de heiligen des hemels. Allen spraken over hun groot vertrouwen in de bescherming van de Maagd Maria; vandaar dat zij zich haar vroegere barmhartigheid ten aanzien van Turijn in de herinnering brachten, Haar aanriepen bij deze verschrikkelijke ramp, de Rozenkrans baden en de lucht deden weergalmen van hun lofgezangen. Maar het is treffend te bedenken dat op dit veld naderhand de Kerk gebouwd zou worden van Maria, Hulp der Christenen, tot wie nog steeds allen zich wenden met al hun zorgen en moeilijkheden, om er hulp en troost te verwerven en er verhoord worden.

Intussen was Don Bosco in zijn huis teruggekeerd van het terrein van de ramp, en begroette en troostte hij hele scharen jongens uit andere instituten, die bij hem hun toevlucht zochten. Uren en uren hoorde men het gekraak van de karren die de vaten met kruit naar elders brachten. Toen het donker werd verzamelde Don Bosco zijn beschermelingen, die in de loop van de nacht een nieuwe ramp vreesden, en alvorens zij zich ter ruste begaven, spoorde hij hen aan braaf te zijn, zich kalm te houden en op God te vertrouwen, en hij sprak hun zo overtuigend toe, dat zij volkomen gerustgesteld werden.

De afbeelding van Maria Onbevlekt Ontvangen met het opschrift Auxilium Christianorum, ora pro nobis, dat toen in zijn kamer hing en dat wij als een schat bewaren, toont ons de oorzaak van zijn hecht vertrouwen.

Ter herinnering aan hun behoud liet hij bij de drukkerij Doyen 5000 exemplaren drukken van een mooi plaatje dat hij op het einde van juni aan de jongens uitdeelde. Op de achtergrond is de stad Turijn weergegeven met de ontploffende kruitfabriek. Bovenaan O.-L.-Vrouw troosteres der Bedrukten gezeten op de wolken temidden van gevleugelde engelenkoppes en tussen de huizen ziet men haar kerk. Op de voorgrond staan of knielen jongens, met gevouwen of uitgestrekte handen tot Maria gewend, en een priester die hen naar Haar wijst, terwijl hij de linkerhand op de schouder van een jongen legt die als in extase naar de Madonna opkijkt. Het plaatje draagt twee teksten.

Boven het beeld: Neem in gevaar en nood uw toevlucht tot Maria.

Onder het beeld: De zonen van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales tot Maria Troosteres der Bedrukten:

Omdat uw genade mij behoedde
voor het branden van het kruit,
spreek ik knielend aan uw voeten,
voor U, o Maagd, mijn "Dank U" uit.

Doch daarmee niet volkomen tevreden, wilde hij zijn dankbaarheid jegens God nog tot uitdrukking brengen door een daad van buitengewone edelmoedigheid. Men leest in de Armonia, nummer 56 van dinsdag 11 mei 1852:

"Het leidende comité van de Loterij ten bate van de kerk, gebouwd in Valdocco ten behoeve van de godsdienstige en morele vorming van de jongens, heeft in zijn bijeenkomst van zes dezer, het als een bijzondere gunst des Heren beschouwd, dat de muren van het nieuwe gebouw onbeschadigd bleven, hoewel het dichtbij de plaats van de ramp ligt. Niet wetend hoe beter zijn dank tot uitdrukking te brengen ten opzichte van de Goddelijke Voorzienigheid, dan door te hulp te komen aan het bewonderenswaardige hospitaal, hierin genoemd, dat zoveel schade ondervond bij de ongelukkige gebeurtenis, heeft het besloten dat de helft van de door de wet op de Loterijen voor openbare weldadigheid toegestane opbrengst, ten goede zal komen aan het Instituut van de Cottolengo.

"Op deze edelmoedige en weldadige wijze wordt een dubbel doel bereikt, daar het nog altijd mogelijk is inzendingen te doen voor het verkrijgen van de reeks overvloedige oogst aan prijzen, of loten te verkrijgen, die nog steeds ter beschikking zijn: het welzijn van de arme jeugd, die in de nieuwe kerk opgevoed kan worden tot vroomheid en deugd, en het steunen van een instelling die door haar beginselen en door het behoud een wonder van de Voorzienigheid is.

De publieke tentoonstelling zal geopend blijven alle dagen van 10 uur 's morgens, tot 6 uur 's avonds, in het bekende lokaal aan de via della Basilica, 3, 1ste verdieping: begin juni zal de openbare trekking plaatsvinden.

H O O F D S T U K X X X V

DE MAAND MEI IN HET ORATORIO - BRIEF VAN DON BOSCO
AAN DE BISSCHOP VAN BIELLA - DE BISSCHOPPEN
EN DE LOTERIJ - PROEVE VAN KENNIS AFGELEGD DOOR DE
JONGENS VAN DE AVONDLESSEN - LOF VAN DE ARMONIA -
GOEDKEURING VAN DE PRIESTER APORTI - HET OORDEEL
VAN EEN POLITIEKE VLUCHTELING OVER HET WERK VAN DON BOSCO.

Door de wonderbaarlijke redding bij de ontploffing van de kruitfabriek nam de godsvrucht van de leerlingen van Don Bosco tot Onze-Lieve-Vrouw steeds meer toe. Reeds voor de meimaand aanbrak werden er in de kapel van het Oratorio iedere dag enkele oefeningen tot haar eer gehouden; en bovendien was er 's zaterdags een lezing of een preek ter ere van Maria. Van dat jaar af, ontstond het gebruik om Haar regelmatig iedere avond in de bloemenmaand, ook geestelijke bloempjes aan te bieden. Don Bosco maakte iedere avond het bloempje en het schietgebed voor de volgende dag bekend.

De liefde tot Maria verlevendigde in hem de erkentelijkheid tegenover de weldoeners die Haar glorie bevorderden, en hij schreef een beminlijke brief aan Mgr. Losana, Bisschop van Biella.

Monseigneur,

Vervuld van gevoelens van de diepste dankbaarheid jegens de goddelijke Voorzienigheid, die zich verwaardigd heeft in de persoon van Uwe doorluchtigheid U tot een belangrijk weldoener te maken van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, dank ik U, Monseigneur, nederig, dat U met zoveel bijzondere ijver per rondschrijven van 13 september van verleden jaar, mijn kerk hebt willen aanbevelen in de liefde van uw trouwe diocesanen. De bijdragen die het mooie bedrag van duizend lire vormen, die ik bij deze verklaar van U ontvangen te hebben, zijn een duidelijk bewijs dat allen de noodzakelijkheid inzien om de moraal van de jeugd te behoeden en het christelijk onderwijs te bevorderen en dat zij daarom gaarne aan de vrome verwachtingen van hun Herder hebben beantwoord. Deze weldaad aan de Turijnse jeugd bewezen, is verheugend, des te meer omdat zij ook ten goede komt aan zeer vele jongens uit uw diocees, die, wegens hun beroep een aanzienlijk deel van het jaar in de

hoofdstad moeten doorbrengen, en in grote getale dit Oratorio bezoeken om er ontspanning, onderrichting en heiliging te vinden op de heiligdagen.

Het is u bekend, Monseigneur, dat me, ondanks de edelmoedige bijdragen van vrome en liefdadige personen, de middelen ontbreken om de kerk af te bouwen. Doch de goddelijke Voorzienigheid heeft mij de helpende hand toegestoken en mij nieuwe middelen weten te verschaffen in de vorm van een Loterij. Nauwelijks was het voornemen daartoe bekendgemaakt of het plan werd uiterst gunstig door de openbare liefdadigheid ontvangen en tal van vooraanstaande personen en verdienstelijke dames hebben er, met waarlijk katholieke ijver, aan deelgenomen en zij spanden er zich zo voor in, dat dank zij hen de bijdragen al mijn verwachtingen overtroffen, zowel wat de prijzen, als het kopen van de loten betreft, zodat er op het ogenblik al eenendertighonderd prijzen zijn. Ik hoop thans dat de gunst van vrome en vermogende personen mij zal blijven helpen in het verspreiden der loten waarvan nu de voleinding van het goede werk zal afhangen.

Op deze wijze gesterkt en geholpen doet het mij genoegen U te kunnen meedelen dat de werkzaamheden van de bouw met de grootst mogelijke haast verlopen en ik vertrouw op de Heer, dat 20 juni aanstaande, de dag die door ons gewijd is aan Maria Troosteres der Bedrukten, in onze dringendste nood is voorzien, als wij de nieuwe kerk inzegenen en er de Heilige Mis opdragen. U kunt zich voorstellen, Monseigneur, hoeveel vreugde het voor ons is alleen reeds als wij aan de plechtigheid denken, die in het zo verlangde gebouw zal plaatsvinden!

Daar ik mijn dankbaarheid jegens U en uw diocesanen niet tot uitdrukking kan brengen op de wijze zoals ik gaarne zou willen, zowel voor de giften als voor de daadwerkelijke aanbeveling van de loterij, zal ik mijn uiterste best doen om met de grootste toewijding alle jongens uit Biella in het Oratorio te ontvangen, en mij geen moeite sparen voor hen die zich onze school en godsdienstige onderrichting ten nutte willen maken.

Wat ik kan en niet nalaten zal is, mij te verenigen met de jongens, die mij in zekere zin door de goddelijke Voorzienigheid zijn toevertrouwd, en samen met hen de Here God dringend te vragen dat hij U en al degenen die in liefdadige medewerking gewedijverd hebben op welke wijze ook, moge zegenen. Sta mij toe, Monseigneur, dat ik U nogmaals verzoek uw werkzame bescherming te willen blijven verlenen aan het Oratorio en de nieuwe kerk, de loterij, en al de jongens van het Oratorio en met hen ook mijn persoon, die daar het meeste behoefte aan heeft, te willen zegenen.

Verwaardig U intussen de gevoelens van mijn oprechte dank te aanvaarden, alsmede van mijn zeer diepe en onderdanige eerbied, waarmee ik de eer heb mij te noemen,

Turijn, 4 mei 1852

Uw zeer gehoorzame dienaar,
Bosco Giovanni, pr.

Intussen staakte hij geen ogenblik de verschillende werkzaamheden van de loterij. De Bisschoppen van Piëmont waren met beminnelijke genegenheid als promotors ervan opgetreden, en dat schreven zij hem ook:

"Ik zal zien of de 200 loten die U mij hebt toegezonden, verkocht kunnen worden, en wanneer ik er niet in mocht slagen ze alle te verspreiden, zoals ik vrees, zal ik ze U, tezamen met het bedrag der verkochte

loten, voor de 20ste van deze maand toesturen. Intussen beveel ik mij aan in uw gebeden en smeed de Heer uw inspanningen te willen zegenen.

Alba, 2 mei 1852

+ C.M.V."

U hebt er zeer goed aan gedaan mij 300 loten te zenden van Uw Loterij. Ik had ze reeds lang willen hebben maar wist niet hoe eraan te komen. Ik begin met er om me zelf 100 te nemen en zal dan trachten de andere 200 te verkopen, waarna ik U zo spoedig mogelijk het bedrag zal toezenden en, zo nodig, om nieuwe loten verzoeken.

Wanneer de omstandigheden mij later naar Turijn mochten leiden, verzoek ik U mij het Oratorio te laten bezoeken dat er tot stand gekomen is, evenals de andere Oratorio's, waarover u mij spreekt en die ik nog niet ken.

De Heer smekende om overvloedige zegen voor uw werk, verblijf ik.

Saluzzo, 4 mei 1852

+ Giovanni,
Aartsbisschop."

"Ik heb Uw geacht schrijven van 13 dezer met de ingesloten loterijbriefjes ten getale van driehonderd ontvangen. Wilt u mij debiteren voor de waarde van genoemde loten, ten bedrage van fr. 150- die ik U zal overmaken per eerste gunstige gelegenheid die zich voordoet.

De Heer zegene al uw inspanningen voor de oprichting van een nieuwe kerk.

Vigevanon 21 mei 1852

+ Pius Vinc., Bisschop."

"Tegelijk met Uw gewaardeerd schrijven van 21 dezer heb ik het pakketje ontvangen met de 200 loten van de bewuste loterij. Hoewel het door de tijdsomstandigheden en door de buitengewone ellende die hier heerst en die hand over hand toeneemt, niet mogelijk zal zijn, ze hier alle te verkopen, zal ik ze niettemin, daar het hier om de oprichting van een kerk gaat, alle behouden, en U in de loop der komende week het totaalbedrag van honderd lire doen toekomen.

Acqui, 24 mei 1852

+ F. Modesto,
Bisschop."

"Voordat ik de 200 loten ontving die U mij hebt gezonden, waren er al 200 naar het Bisschoppelijk Paleis gestuurd, en ikzelf heb er reeds enkele tientallen genomen. Ik heb daarom niet veel hoop te zullen slagen met het verkopen van de loten, die U zo goed was mij alsnog te zenden. Ik zal al het mogelijke doen, maar, ik herhaal: ik betwijfel of de verkoop in overeenstemming zal blijken met mijn goede wil. In dat geval blijft mij niets anders over dan U tijdig de niet verspreide loten terug te zenden.

Mij intussen aanbevelend in uw vurige gebeden

Mondovi, 7 juni 1852

+ F.Gio. Tomasso,
Bisschop."

"Behalve de honderd loten die ik reeds voor mijn rekening heb genomen, heb ik ook de loten ontvangen die U me per diligence toezond. Ik heb ze al aan verschillende personen toevertrouwd om te verkopen; ik zal doen wat ik kan om de zaak te bevorderen.

Het spijt mij, dat ik niet aanwezig kan zijn bij de examens; ik zal trachten er een volgende keer bij te zijn.

Bid God voor mij dat hij me de gezondheid moge teruggeven. Ik verblijf inmiddels

Fossano, 28 mei 1852

+ L.V."

De examens waarop Mgr. de Bisschop van Fossano zinspeelt, waren gehouden in het Oratorio van de H. Franciscus van Sales. Met een rondschrijven had Don Bosco aan de weldoeners en andere vooraanstaande personen de volgende uitnodiging gestuurd.

Mijne Heren,

De ijver waarmee U zich steeds verwaardigt deel te nemen in alles wat het welzijn van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales betreft, geeft mij aanleiding te veronderstellen dat deze uitnodiging U niet onwelkom zal zijn, een uitnodiging waarmee ik U verzoek aanwezig te willen zijn op zondag a.s. 16 mei, van 2 tot 5 uur 's namiddags, om het bewijs dat de jongens van onze avondschole zullen afleggen van de resultaten van hun studies in het afgelopen jaar, met uw tegenwoordigheid te willen vereren.

Het zijn geen belangrijke dingen die U zult te zien krijgen, maar ongetwijfeld zullen ze u overtuigen van het goede hart en de goede wil van onze jongens.

De stof van dit 'examen' is:

1. Lezen en schrijven - Beginselen van de rekenkunde, van het meetriekstelsel en van de Italiaanse spraakkunst. - Zang met muziek.

2. Een beetje Bijbelse aardrijkskunde, gewijde geschiedenis van het Nieuwe Testament - Zang met muziek.

3. Twee samenspraken: Reizen in Palestina. - Een onbeloonde jongen. - Voordrachten en wat verzen zullen worden voorgedragen, ingelast tussen de verschillende takken van onderricht.

In de overtuiging dat U mijn nederige uitnodiging zult willen aanvaarden, dank ik U voor wat U gedaan hebt en, naar ik hoop, zult willen blijven doen ten bate van mijn jongens, en onder aanbieding van oprechte erkentelijkheid, verblijf ik met de meeste eerbied,

Uw dw. dienaar, Turijn,

14 mei 1852

Bosco Giov., pr.

Beroemde professoren, onder wie Aperti, verscheidene leden van het gemeentebestuur, andere vooraanstaande personen, en Mgr. Calabiana, bisschop van Casale vereerden de bijeenkomst met hun aanwezigheid. Het is haast niet onder woorden te brengen, hoe groot de verrassing van de aanwezigen was, toen zij de keurige en vrijmoedige voordrachten hoorden, de

liederen en de muziek van die brave volksjongens, die, vereelt van het zware werk en van de harde uitoefening der nederigste handwerken, aantoonde dat er onder het ruwe uiterlijk meer dan eens een wakkere en opgewekte geest schuilging. Het applaus dat dikwijls en langdurig de antwoorden begroette, op de verschillende en soms werkelijk niet gemakkelijke ondervragingen, waren het overtuigend bewijs van een algemene voldoening.

De verwondering werd nog groter omdat de meeste aanwezigen, die erheen gegaan waren gedacht hadden het examen van kleine jongens bij te wonen. Maar nu troffen ze flink opgeschoten jongens aan, die zich niet hadden laten meeslepen door het slechte voorbeeld van hun leeftijdgenoten, maar zich toelegden op de studie, in de schaarse tijd die hen na hun dagelijks werk restte, en die de anderen doorbrachten met langs de straat te slenteren. Het is stellig niet gemakkelijk in de jeugd de machtinge aandrang te beheersen die naar plezierten drijft in plaats tot geduldige en ernstige studie! Maar dat wat moeilijk is voor onze bevoorwaarden van de onderwijsmethode, is gemakkelijk voor de katholieke priester, die geen andere methode kent, dan die hem wordt ingegeven door de christelijke naastenliefde. Wanneer u een paar honderd arbeidersjongens ziet, die alle vermaak vergeten om te luisteren naar de stem van een rechtschapen priester, dan vraag ik u wat het is dat die levendige en op vrijheid beluste jeugd in toom houdt? Het is de liefde die zij koesteren voor hun vader in Christus. En wat is het, dat deze liefde tot hun vader voedt en levend houdt? Het is de liefde die hij toont voor zijn zonen! En deze beide vormen van liefde vinden hun uitdrukking in de liefde tot Jezus Christus. (1)

Wij herinneren ons dat de priester Aporti, senator van de Staat, verrukt over de stipte en juiste antwoorden die deze arbeidersjongens gaven, zegde, dat hij iets dergelijks niet had kunnen verwachten, niet alleen van jongens die de hele dag troffel, of priem, of naald gehanteerd hadden, maar ook niet van jongens, die het grootste deel van het jaar op de schoolbanken doorbrachten en urenlang aan de lippen van hun leermeester hingen. - Tenslotte werden er prijzen uitgedeeld, die niet alleen bestonden in applaus, maar ook in verschillende nuttige voorwerpen, die door weldoeners geschonken waren.

Deze bijeenkomst bleef ook nog befaamd omdat men een tot het Oratorio gericht verwijt van politieke aard wilde uitwissen, en daarom droeg een jongen een lang gedicht in Piëmontees dialect voor, dat door Don Bosco geschreven was en aldus begon:

Wij praten niet van politiek,
die hoort niet tot ons beroep:
en wij oefenen nooit kritiek
op bruin brood in onze soep.

Een achtenswaardige dame die niet aanwezig had kunnen zijn bij deze bijeenkomst, drukte daarover haar spijt uit in een brief aan Don Bosco:

(1) Zie de Armonia, dinsdag 18 mei 1852.

Zeer eerwaarde Heer,

Uw gewaardeerde uitnodiging heb ik enkel door nalatigheid van de portier, pas gisteravond in handen gekregen, en dat spijt mij, te meer, daar het u niet alleen onbeleefd doch ook ondankbaar moet zijn voorgekomen, dat ik niet verscheen op die belangwekkende bijeenkomst, en ik u niet, zoals ik had behoren te doen, op zijn minst dank gebracht heb. Ik verzoek U mij deze ongewilde tekortkoming te vergeven, en mij bij een andere gelegenheid toe te staan uw voortreffelijke instelling te bezoeken en te bewonderen.

Intussen verzoek ik U kennis te nemen van een brief, waarin een jonge buitenlandse advocaat, aan Italië ter kennis heeft willen brengen, dat men God zij dank, onder ons het grote voorbeeld van Calasanzo en van Vincentius a Paolo hernieuwd heeft: dat de priester, wanneer hij de beginselen van het Evangelie volgt, naar verdienste wordt geacht en geëerd, door allen zonder onderscheid; en ook door hen die, weinig godsdienstig, dit wel zouden zijn, wanneer meer algemeen door de geestelijkheid de liefdevolle voetsporen van een God Zaligmaker gevolgd werden. - Met herhaling van mijn oprechte dank voor de hoge eer, dat U zich mijner hebt willen herinneren, veroorloof ik mij me met de grootste eerbied en achting te noemen,

Uw dw. d n s s e
Ottavia Masino-Borghese.

Hoewel de kritiek in deze brief aan het adres van de geestelijkheid niet juist moge zijn, hebben wij hem hier toch weergegeven, omdat de lofspraak aan het adres van Don Bosco wel juist is, omdat die brief de geest en de opvatting van die tijd weergeeft, en omdat de politieke vluchtelingen plichten van dankbaarheid hadden jegens het Oratorio.

H O O F D S T U K X X X V I

DON BOSCO'S LIEFDE VOOR DE ARMEN - ENKELE
GETUIGENISSEN - DE POLITIEKE UITWIJKELINGEN - DE
GOOCHELAAR - FRANCESCO CRISPI - ANDERE
BANNELINGEN GEHOLPEN - MISLUKT BEDROG -
GEESTELIJKE WELDADIGHEID.

"Verwerp niet de smeekbede van hem die in zorgen leeft; en ge zult zijn als de gehoorzame zoon van de Allerhoogste. Deze zal goed voor u zijn meer dan een moeder."(1)

De aansporing en die belofte van de Heilige Geest waren het die de naastenliefde van Don Bosco bezielde. Hoeveel jongens werden er niet kosteloos door hem in huis opgenomen. Hoeveel wezen wendden zich niet om hulp bij hem en werden door hem opgenomen onder zijn zonen? Hoeveel waren er niet die hij opnam, nadat hij hun weldoeners of ouders beloofd hadden dat hij maandelijks een minimumbedrag als vergoeding zou krijgen; en wanneer het dan gebeurde dat dit niet betaald werd, hield hij de jongens toch bij zich, omdat hij zag dat zij naar behoren hun plichten vervulden. En hoevelen in het Oratorio kregen niet schoenen, kleding, eten en werk?

Maar hoe arm hij ook was, zo verzekert ons Don Rua, hij breidde zijn edelmoedige liefdadigheid ook uit tot de volwassen vreemdelingen die zijn huis bezochten. "De goedheid van zijn hart", zo zei Mgr. Cagliero, "kende geen grenzen. Uiterst gevoelig voor het ongeluk van anderen was hij vervuld van medelijden voor armen en lijdenden, en zijn beminlijkheid en zachtmoedigheid ten opzichte van hen zou zijn leven lang karakteristiek voor hem blijven. Deze liefde was des te bewonderenswaardiger als men denkt aan de uiterst benarde toestand waarin hij leefde. Velen van hen die het beslist aan de middelen ontbrak om in hun levensonderhoud te voorzien, ontving hij herhaalde malen in zijn huis. Hij nam hen daar slechts tijdelijk op totdat zij een nuttige bezigheid gevonden hadden, of ook wel voor goed; anderen probeerde hij opgenomen te krijgen in weldadigheidsinrichtingen."

Nooit gebeurde het dat hij de armen zonder hulp wegstuurde. "Ik herinner me", aldus Don Piano, "dat ik op zekere dag, - ik was toen in Turijn

(1) Pred. 4,4-11.

student in de moraal - in gezelschap was van Don Bosco, toen we een arme ontmoetten die hem om een aalmoes vroeg. Don Bosco had geen geld bij zich, zoals vaker gebeurde, en daarom richtte hij zich tot mij en vroeg me of ik geld bij me had. Ik antwoordde hem door mijn portefeuille te openen, en toen hij zag dat ik een briefje van twee lire had, verzocht hij me het aan die arme te geven, met de belofte dat ik het terug zou krijgen. Enkele maanden later zei hij tegen me, dat hij nog bij me in de schuld stond, zinspelend op dat briefje van twee lire, en hij bood het me aan. Maar ik wilde het niet, ik was te gelukkig dat ik een bijdrage had kunnen leveren aan zijn naastenliefde."

Don Dalmazzo schreef: "Ik heb Don Bosco herhaalde malen grote aalmoezen zien uitdelen, vooral wanneer het ging om personen die aan lager wal geraakt waren of om vrouwen die in gevaar verkeerden. In sommige gevallen heb ik hem scudo's zien weggeven (5,22 Lire), stukken van twintig lire, en meer dan drie malen bankbiljetten van honderd lire. Dit gebeurde vooral wanneer het ging om afvalligen die tot het geloof waren teruggekeerd en beroofd van bestaansmiddelen, ofwel om a-katholieken die tot de Kerk waren toegetreden en geen middelen van bestaan hadden."

Don Berto voegt eraan toe: "In 1874 vergezelde ik Don Bosco. Een heel arme man vroeg hem om een aalmoes; anderen hadden eerder reeds iets van hem gekregen. Don Bosco keerde zich tot mij voor een paar stuiver om aan de man te geven; maar ik had er geen en bracht hem overigens onder het oog dat het aantal arme mensen te groot was om ze allen tevreden te kunnen stellen, maar hij zei toen tegen me: "Weet je niet dat er geschreven staat: Date et dabitur vobis?"

Hij kon geen ellende zien, zonder dat hij die zoveel mogelijk lenigde. Op een dag bevond hij zich met Don Rua en Don Dalmazzo in een van de hoofdstraten van Turijn. Plotseling zagen zij een metselaarsjongen die een overbelast wagentje voorttrok doch daartoe niet bij machte scheen. Hij huilde om zijn machteloosheid. Zonder iets tegen zijn metgezellen te zeggen liet Don Bosco hen staan en tot hun verbazing zagen ze hem over een vrij lange afstand het karretje voortduwen.

Hij zag in de schepselen een weerspiegeling van hun Schepper en hielp ze daarom, allen zonder onderscheid, of het armen of rijken waren, en of het hulp naar geest of lichaam betrof. Hij lette niet op fouten, op schuld, op vijandschap, op ondankbaarheid, op tegengestelde meningen, of op het feit dat iemand die zich tot hem wendde tot deze of gene partij behoorde. Sympathieën of antipathieën speelden geen rol bij hem. Wanneer men zou willen zeggen dat hij een voorkeur had, dan zou het zijn voor de allerarmzaligsten en voor zulke mensen was hij, nog voordat hij zijn Tehuis opende, bewonderenswaardig vrijgevig, zoals Don Reviglio ons reeds herhaaldelijk verklaarde. Van 1849 tot 1860 was er een nieuwe klasse van personen die zijn weldadigheid ondervond en dat waren de politieke vluchtelingen, die uit verschillende staten van Italië naar Piëmont, vooral uit Venetië en Lombardije gekomen waren, om zich te onttrekken aan de straffen van de herstelde regeringen.

De eerste van hen was een notaris uit Pavia, die zijn welgestelde familiebezittingen op het spel gezet had, en nu voorstellingen gaf op het San Carloplein in Turijn om in zijn levensonderhoud te voorzien. Hij had een heel aantal kanaries afgericht die allerlei spelletjes deden. Hij

zette ze op een tafel, en op een teken begon één van hen te zingen, terwijl al de anderen zwegen. Vervolgens hield hij een wedstrijd tussen twee van die vogeltjes en het was kostelijk om te zien hoe elk van hen zijn krachten inspande om zijn tegenstander in het zingen de loef af te steken. Soms zongen ze allemaal in koor, waarna een ervan op zijn eentje verder ging, het koor vervolgens weer inviel totdat het opnieuw stil werd en een duet zijn tsjirpende harmonieën liet horen; uiteindelijk werd de muziek met een groot slotkoor besloten. Een geweldige menigte woonde de prestaties van die kleine zangers bij, die zwegen, zongen, alleen of in koor, alleen op een teken van hun baas.

Men herinnerde zich vooral graag een tafereel dat opgevoerd werd met waarlijk komische en artistieke gratie. Twee kanaries traden tegen elkaar op met een klein zwaardje van karton aan een pootje gebonden, en zij begonnen een duel. Het was kostelijk te zien hoe zij het zwaard "hanteerden" om de tegenstander te treffen. Een van de twee deed dan alsof hij getroffen was en hinkte als gewond. De ander begon om hem heen te draaien, terwijl de gewonde nauwlettend de bewegingen van zijn tegenstander in het oog hield. Tenslotte tilde de aanvaller zijn pootje op, bracht de ander een tweede slag toe en deze laatste liet zich dan als dood neervallen en bleef onbeweeglijk liggen. Al de andere kanaries kwamen daarna van alle kanten naderbij en liepen om hen heen, klagend, zingend en in grote verwarring door elkaar lopend. Dan namen ze de gevallen in hun bek en sleepten hem naar een kleine verhoging in het midden van de tafel; en terwijl de schijnnode nog steeds onbeweeglijk bleef liggen, sleepten ze hem met hun snavels op een stukje karton in de vorm van een lijkwade en dit bedekten zij met hooi dat in een hoek op de tafel gereed lag. Op die manier begraven, trok het gezelschap hem naar de rand van de tafel met bewegingen van hun kopjes, en met korte en lange trillers, alsof ze in diepe smart verkeerden en daar staken ze de bek omhoog, keken naar de grafheuvel en bewogen aanhoudend hun kopjes, telkens het smartelijke gezang herhalend. Maar plots sprong de dode van het karton overeind, sloeg het hooi van zich af en begon een vrolijk liedje te zingen. En al de anderen schaarden zich om hem heen en begonnen eveneens opgewekt te zingen.

Het leek onmogelijk, wanneer men het niet met eigen ogen gezien had, om een hele troep vogels op een dergelijke manier tot gehoorzaamheid te dwingen. Don Bosco had erover horen spreken, en toen hij daarom enkele jongens om zich heen verzameld had om met hen naar het Oratorio van Porta Nuova te gaan, was hij een beetje blijven staan, toen ze het San Carlo-plein overgingen om naar het handige gedoe van de notaris te kijken. Toen gebeurde er iets zonderling. Hoewel de kanaries terugweken als sommige toeschouwers te dichtbij kwamen, legden zij geen vrees aan de dag bij het naderen van Don Bosco, maar ze vlogen op zijn schouders, op zijn armen en handen en lieten zich door hem strelen. Hij sloot al spoedig vriendschap met de goochelaar, liet zich de verschillende manieren uitleggen om de vogels tam te maken, de vele proeven die hij met allerlei soorten genomen had, en de oorzaak verklaren dat er kanaries waren die zich meer makkelijker voegden naar zijn dressuur dan andere vogels. Dat was zo de gewoonte van Don Bosco als hij op verwonnelijke voet met de mensen wilde komen zich te verdiepen in dat waar hun voorkeur naar uitging. Deze notaris kwam al gauw heel dikwijls in Valdocco en Don Bosco nodigde hem uit zijn Pasen te houden, en zijn zoontje, dat hem in de ballingschap gevolgd was, naar het zondagsoratorio te zenden.

De notaris was erg gelukkig met het succes van zijn afgerichte kanaries en met de vriendschap van Don Bosco, maar helaas werd hij het slachtoffer van kwaadaardigheid en afgunst. Op een morgen vond hij al de kanaries dood en verstikt in hun kooi, waarin een kwaadwillige een dichte tabaksrook gedreven had. Don Bosco wilde een gedeelte van de kosten van het levensonderhoud van de zoon van de ongelukkige man op zich nemen. Toen de jongen in het Oratorio kwam, zei hij tegen Don Bosco: Mijn vader had zich zoveel moeite gegeven om die vogels af te richten! Hij heeft erg geleden door die boosaardige daad!

De tweede emigrant over wie Don Bosco zich ontfermde was een man die over heel de wereld befaamd zou hebben kunnen zijn. In 1852 hadden D'Azeglio en Cavour nog niet die genegenheid voor de politieke emigranten die zij enkele maanden later voor hen aan de dag zouden leggen. Men had aan Francesco Crispi voorgesteld, te schrijven in de Risorgimento, het gematigde officiële orgaan, zo gematigd dat het onder zijn abonnees een behoorlijk aantal ernstige katholieken telde; maar Crispi weigerde beslist. Toen hij daarna solliciteerde naar de betrekking van gemeentesecretaris in Verolengo, kreeg hij die post niet. En Crispi leerde de armoede kennen. Op zekere dag bleef hij in Turijn ergens staan om een groep jongens te laten voorbijgaan, die door Don Bosco werden vergezeld. Don Bosco die de lijdende trekken van deze toeschouwer opmerkte, begreep dat hij honger had en nodigde hem bij zich thuis uit en gaf hem te eten. Anderhalve maand lang vroeg hij hem dikwijls bij zich aan tafel; hij onderhield zich met hem over zijn grote plannen voor de opvoeding van de jeugd, daarna zag hij dat de arme emigrant zich nog steeds niet, in de loop van zijn bewogen bestaan, geheel kon losmaken van de invloed van zijn vroegere christelijke opvoeding. Crispi had een kamertje gehuurd in de buurt van de Consolata, en Don Bosco vroeg de heer Bargetti, uit Castelnuovo afkomstig, hem eten te brengen. Hij verstrekte hem bovendien geld, en toen hij op zekere dag zag dat de schoenen van Crispi versleten waren, bestelde hij bij zijn eigen schoenmaker een paar nieuwe voor hem. Crispi biechtte ook bij Don Bosco en bracht vele zondagen met hem door. Zodoende had hij de gelegenheid van dichtbij de wonderen te bestuderen die het geloof en de christelijke naastenliefde bewerken, waarvan hijzelf de weldaden onderging, die hij nooit vergat hoewel hij jarenlang niet liet blijken ze zich te herinneren. Toen hij later als welgesteld man, naar Turijn terugkeerde en zijn intrek genomen had in een adellijke woning, ging een dame die hem in zijn tijd van tegenspoed geholpen had, hem opzoeken om hem geluk te wensen; maar hij wilde haar niet terugzien. Don **Bosco** echter gaf geen teken van leven; hij was een zeer goed mensenkenner en wist hen op hun waarde te schatten.

Ook een zekere M... werd door Don Bosco in het Oratorio ontvangen, toen hij zelf niet in het noodzakelijkste kon voorzien. Sommige mensen echter kunnen hun gewoonten niet veranderen, omdat hun hart verhard is en niet meer gevoelig voor de heilzame invloeden van de godsdienst. M... nu liet aan de jeugdige Francesia een dagboekje van zijn leven zien, waarin weinig eervolle en zeer erotische daden beschreven stonden. Francesia vertelde dit aan Don Bosco, die onmiddellijk het besluit nam hem tussen de jongens weg te nemen. Maar hij stuurde hem niet de straat op, en in 1853 bracht hij hem naar twee kamers die hij gehuurd had in de buurt van de Giardiniera. Het was een sektariër, die later een winstgevende functie vervulde als schrijver-redacteur van de Opinione. Ook rustte de ernstige verdenking op hem dat hij een spion was. In gezelschap van een

vriend ontmoette hij op zekere dag Francesia die reeds seminarist was, en op een gewichtige manier zei hij tegen de ander: "Kijk, daar heb je nu een van hen die de hoop van het vaderland zijn!" Met zijn dagboekje had hij zeker geprobeerd een begin te maken van een patriottische opvoeding! Maar, toen de ergernis eenmaal uitgebannen was, ging Don Bosco niettemin door met zijn naastenliefde uit liefde voor Onze-Heer-Jezus Christus.

Aan deze drie kan nog een vierde worden toegevoegd. Onze confrater Don Caimo schreef ons aldus: "Een beroemde professor van een Hoger Instituut, waarvan de naam me ontgaan is had mij het volgende te vertellen.

"Ik studeerde in Turijn. Ik had schulden en wist niet tot wie ik me kon wenden om te kunnen leven. Ik ging naar het Oratorio. Ik vertrouwde Don Bosco alles toe en verzocht hem mij te helpen. Ik zou er van mijn kant niets tegenoverstellen en wat les geven aan zijn jongens. Don Bosco ontving me met meer dan vaderlijke goedheid, deed voor me wat hij kon, zei dat het Oratorio voor me openstond... mits ik me aanpaste bij het gemeenschappelijke leven en de verplichtingen ervan nakwam... U zult begrijpen dat mijn godsdienstige en politieke ideeën", zo zei de professor, "in lijnrechte tegenstelling stonden en staan ten opzichte van die van mijn priesterlijke weldoener. Ik kon niet bij hem blijven; mijn opvoeding, mijn overtuigingen kwamen daartegen in opstand. Ik ging weg, in het besef en er stellig van overtuigd dat Don Bosco een merkwaardig man was, een wijs en grondig kenner van de mensen, een waarachtig en zeer bekwaam opvoeder. Deze overtuiging heb ik nog steeds en ik schaam me er niet over hem erkentelijk te zijn, hem mijn weldoener te noemen, een groot Italiaan en een heilig priester.

Het blijkt overduidelijk dat de liefde van Don Bosco geleek op de goedheid van de hemelse Vader, die de zon laat schijnen en de regen vallen over rechtvaardigen zogoed als over zondaars. Niettemin waren er politieke vluchtelingen die hem veel vreugde gaven. Wie ook aan de poort van het Oratorio kwam kloppen en er lange tijd verbleef, was de priester Don Zattini, een geleerd man en professor in de filosofie, die in Brescia als strooien pop was opgehangen, omdat hij veroordeeld was wegens opstandigheid. In het Oratorio sprak hij nooit een woord over politiek en gaarne nam hij de taak op zich de externe ruwe jongens lezen en schrijven te leren. Hij was een toonbeeld van nederigheid en vroomheid.

Ook kwam de jonge en bekwame musicus Suttill Gerolamo er een toevlucht zoeken, daar hij wegens onvoorzichtige woorden in Venetië door de politie gezocht werd. Hij vatte genegenheid voor Don Bosco op, vrolijkte vele jaren het Oratorio op met zijn Venetiaanse liederen, en, toen hij naar Frankrijk was uitgeweken, keerde hij later, nog steeds een vurig christen, weer in Valdocco terug, en sleet daar zijn laatste dagen. Een paar anderen zullen we buiten beschouwing laten.

Don Bosco scheen echter over een bijzondere intuïtie te beschikken om de werkelijk armen te onderscheiden van hen die armoe veinsden. Op een avond liep Don Bosco toen het al vrij laat was in een afgelegen straat van Rome die matig door een lantaren was verlicht. Een vrouw kwam naar hem toe met in haar armen, naar het scheen, haar stevig ingewikkeld kind. Op klaaglijke toon vroeg de vrouw hem medelijden te hebben met een arme moeder van een gezin dat in de uiterste armoede verkeerde. Don

Bosco gaf geen antwoord en vervolgde zijn weg. Wij die naast hem liepen en getroffen waren door die herhaalde smeekbeden, merkten op dat het misschien wel goed was hier een aalmoes te geven. Maar Don Bosco, die toen ook zeer zwak van gezicht was, verhief zijn stem een weinig en zei: Zien jullie dan niet dat die vrouw ons bedriegt? Dat is geen kind dat zij in de armen draagt, maar een stuk hout dat ze heeft aangekleed." - Bij die woorden trok de vrouw zich verschrikt terug en verdween in een zijstraat.

Met uitzondering dus van de gevallen waarin het voor hem zonneklaar was dat men hem wilde bedriegen, was Don Bosco steeds vrijgevig tegenover de armen. Met zekerheid kunnen wij, op grond van wat wij zelf weten, verklaren dat hij ieder jaar, hetzij in geld voor noodzakelijke aalmoezen, of door schulden kwijt te schelden aan wie in nood verkeerden, verscheidene duizenden lire besteedde voor de behoeftigen. En niet alleen aan hen, maar ook aan de welgestelden, vooral aan degenen die van de dorpen naar Turijn kwamen, boeren en arbeiders, verleende hij op verschillende manieren hulp, vooral in de vorm van gastvrijheid. Hij had zich tot doel gesteld te voorkomen dat men uit menselijk opzicht de wetten van God en die van de Kerk op een noodlottige manier zou overtreden. Onder de verschillende getuigenissen van onze bewering, vermelden we die van de koopman Giovanni Filippello uit Castelnuovo, een getuigenis dat ons ook een schets biedt van Don Bosco en van het Oratorio in die jaren.

"Daar ik dikwijls naar Turijn ging, begaf ik me af en toe naar Valdocco om Don Bosco op te zoeken, en elk jaar vond ik het aantal jongens dat er was ondergebracht, toegenomen. Op een dag ontmoette ik hem in de buurt van het koninklijk paleis en omdat het vrijdag was, drong hij er erg bij me op aan, dat ik in het Oratorio zou komen eten, uit vrees, naar hij zei, dat in het restaurant ook op een vrijdag vlees zou kunnen bereid zijn. Onderweg beduidde Don Bosco me ieder ogenblik te willen blijven staan en geduld te oefenen; en hijzelf bleef dan telkens staan om even met allerlei mensen te praten. Toen we tenslotte in het Oratorio kwamen, drongen alle jongens als om strijd om hem heen om hem de hand te kussen, en zij overlaadden hem met zoveel tekenen van eerbied en genegenheid dat ik er diep door bewogen werd. Toen ik vervolgens in het Oratorio mijn intrek had genomen en ook de volgende nachten er doorbracht, zag ik 's morgens dat al de jongens zich naar de kerk begaven om de Mis te horen die door Don Bosco werd opgedragen en ook ik had het genoegen die in het oude kerkje bij te wonen. Ik ben toen tot de overtuiging gekomen dat de jongens zeer braaf waren en ik geloof dat een deel van hen slecht terechtgekomen zou zijn, wanneer ze hier niet opgenomen en voortreffelijk geleid waren geworden door Don Bosco."

Het is op die manier dat de liefde van Don Bosco beloond werd, want altijd was God beter voor hem dan een moeder.

H O O F D S T U K X X X V I I

HET VERLANGEN OM DE WERELD TE BEKEREN - D E
G E E S T V A N G O D S D I E N S T I G L E V E N I N D E J O N G E N S
A A N G E W A K K E R D - D E N I E U W E K E R K V A N D E H . F R A N C I S C U S
V A N S A L E S I S G E R E E D - Z E G E N I N G V A N E E N
T A B E R N A K E L E N V A N E E N K L O K - D E B I S S C H O P P E N
V A N V E R C E L L I E N V A N I V R E A K U N N E N N I E T
A A N W E Z I G Z I J N B I J D E I N W I J D I N G V A N D E K E R K -
U I T N O D I G I N G A A N E N A N T W O O R D V A N D E B U R G E -
M E E S T E R , D E O N D E R - B U R G E M E E S T E R E N
P R O F E S S O R B A R U F F I - G E D I C H T E N - D O N B O S C O O N Z E K O N I N G !

Don Bosco verloor intussen niet de Congregatie uit het oog die hij wilde stichten. Vele jaren lang, als hij zich veelal schertsend te midden van een groep jongens of jonge geestelijken bevond, gingen ze dikwijls, na een tijdje, hij en al zijn jongens, in een cirkel op zijn kleermakers zitten. Hij hield dan zijn witte zakdoek in de hand, maakte er een prop van en liet die van de ene hand in de andere springen. De jongens zaten dat spelletje stilletjes aan te zien en dan opeens zei hij: "Och, had ik toch een stuk of twaalf jongens, waarmee ik kon doen wat ik wou, waar ik over kon beschikken zoals over deze zakdoek, dan zou ik de naam van Onze Heer Jesus Christus niet alleen door heel Europa verbreiden, maar veel verder, buiten de grenzen van Europa, in alle verre, verre landen." Een nadere verklaring gaf hij niet. Hij herhaalde die woorden in 1857 toen de nog jonge Don Piano erbij tegenwoordig was, die thans (1904) pastoor is van de Gran Madre di Dio in Turijn.

Tegelijkertijd trachtte Don Bosco in zijn preken, conferenties en gesprekken de liefde op te wekken tot een leven geheel gewijd aan God en aan het heil der zielen. Soms sprak hij tot de jongens over de voordelen van het gemeenschapsleven, waar men niet aan de toekomst behoefde te denken, geen zorgen had om in zijn levensonderhoud te voorzien, over de goedheid van de Voorzienigheid die nooit haar dienaren in de steek laat. Hij ontwikkelde deze gedachtegang echter steeds langs middellijke weg, zonder een toespeling te maken op het kloosterleven. Hij beschreef eveneens enkele roemrijke trekken van heiligen die hun levensdagen in een klooster aan God gewijd hadden; hij deed dat op een poëtische en aantrekkelijke manier, zodat zij de volmaaktheid van deze levensstaat zouden begrijpen, en zonder dat hij iemand die levensstaat scheen aan te bevelen. De enige aansporing die hij tot de leerlingen richtte was, hem te willen helpen, en steunend

op de liefde die zij hem toedroegen, drukte hij de wens uit hen altijd aan zijn zijde te hebben, om hen steeds de weg naar het paradijs te kunnen wijzen en op een dag voor altijd samen met hem te kunnen zijn in de eeuwige zaligheid.

Soms bediende hij zich van geheimzinnige uitdrukkingen om hun nieuwsgierigheid te prikkelen. "Ik heb één ding van je nodig: wanneer zul je de biecht van je toekomstig leven spreken?"

En tegen een ander: "Ben je blij? Gaat alles goed? Nu is het dus nodig dat je je voorbereidt op de biecht van je hele toekomstig leven." Daarmee wilde hij hoofdzakelijk het gesprek op hun geestelijke roeping brengen, erop aandringend ernstig en tijdig te denken aan het belang daarvan.

Af en toe zei hij tegen deze of gene: "Wil je dat ik je het hoofd afsla? Ik geloof dat ik je het hoofd moet laten afslaan!" Daarmee doelde hij op de volkomen gehoorzaamheid aan de directeur van het Oratorio, waarvan hij dikwijls de voordelen en de waarde beschreef, zonder aan te duiden op welke manier deze in het bijzonder kon worden betracht.

Wat de deugd betreft, wilde hij niet meer van hen eisen dan men van een goede christen verlangt om zijn ziel te redden. Daarom sprak hij niet over methodische meditatie, noch over lange geestelijke retraites. Al van toen af maakte hij van andere middelen gebruik, en men zag jongens de hoogste trap van volmaaktheid bereiken. Wanneer hij aan zijn Huis een te geregelde of kloosterachtige levensvorm gegeven had, zou hij alles verloren hebben. In de loop van onze geschiedenis zullen wij hem steeds, zij het ook onmerkbaar, hoger zien stijgen naar de vervulling van zijn ideaal, dat wil zeggen: de dingen geleidelijk aan zo te leiden, dat hij de Salesiaanse Sociëteit op gelijke hoogte kon brengen met iedere andere Congregatie.

Onvermoeibaar werkte hij aan dat doel, maar het woord Congregatie nam hij niet in de mond dan nadat hij veertien jaar lang het terrein had voorbereid. Hij voorzag eveneens dat hij, zodra hij maar even de sluier die zijn plannen verborgen hield zou hebben opgelicht, geen geringe weerstand en hardnekkige strijd onder ogen zou hebben te zien, niet alleen van de wereld, maar eveneens van de bisschoppen en pastoors en van de ouders der jongens en van de jongens zelf. Hij had redenen om dat te verwachten. En zo zou het ook gaan. Inderdaad, al waren er velen die hem eerst bewonderden, hem een groot en heilig man noemden, later werd hij voor hen een fanatiekeling, een koppige man, een hoogmoedige, belust op tweedracht, een man die zich aan de jurisdictie van anderen wilde onttrekken en een afzonderlijk rijk voor zichzelf wilde hebben. Maar God wilde het.

Om de te verwachten moeilijkheden te overwinnen, deed hij zijn best zich te verzekeren van alle mogelijke banden, waarmee hij de jongens aan zich zou kunnen binden. Ziedaar, waarom hij af en toe van zichzelf sprak als van de persoon waarvan de Heer zich bediende als van een hulpmiddel, waarom hij bepaalde dromen vertelde die voor ieders ogen werkelijkheid zouden worden, waarom hij ons deed inzien dat hijzelf een bijzondere zending te vervullen had ten voordele van de jongens, en waarom hij bij iedere gelegenheid de bijzondere bescherming aantoonde die

Onze-Lieve-Vrouw aan het Oratorio verleende. Dat alles moest dienen om te doen begrijpen hoe gelukkig degenen zouden zijn die het besluit namen hun arbeid te verrichten op een plek waarnaar op zo bijzondere wijze de voorkeur van Maria uitging.

Niettemin, wanneer hij af en toe aan zijn jongens de dingen vertelde die er vroeger in het Oratorio waren voorgevallen, zei hij, om hun het idee uit het hoofd te zetten, dat hij dat uit ijdelheid deed: "Ik vertel van tijd tot tijd dingen over het vroegere Oratorio en ook over mezelf. Ik geloof dat ik kan zeggen: Meminisse iuvabit, omdat deze dingen op bewonderenswaardige wijze de macht van God aantonen. Het lijkt me niet dat er in die verhalen enige ijdelheid schuilt. O neen, dank zij God, is die er niet in. Deze verhalen leren heel veel. God heeft zich willen bedienen van een armzalig instrument om grote dingen tot stand te brengen. Ik wil dat men dat weet, opdat wij onze harten tot God verheffen uit dankbaarheid voor al het vele dat hij voor ons welzijn heeft willen doen.

En hij dankte de Heer aanhoudend, en niet alleen voor de vele weldaden die Hij had verleend, maar ook voor de vele genaden die Hij voor hem, naar hij wist, had voorbereid. Het is voldoende dat wij ons dat herinneren wat we al gezegd hebben.

Toen Don Bosco in 1846 en in 1849 bijeenkomsten had met Don Pacchiotti en met de priesters die met hem in de Refugie waren aangesteld, met Don Cocchis en met verschillende anderen en er gesproken en van gedachten gewisseld werd over een blijvende leiding van het zondagsoratorio, eindigde hij steeds met te zeggen dat hem zowel seminaristen als priesters, die hem geheel zouden toebehoren, te hulp zouden komen en dat zij alles naar behoren zouden volbrengen. Toen lieten hem verschillende priesters, die zo ijverig schenen voor de Oratorio's, hem de een na de ander in de steek. Dat scheen een logenstraffing te zijn van de voorstellingen, die voor hen het voorwerp van gelach waren. En toch zou het niet lang duren of de eerste voorspelde seminaristen zouden verschijnen. Deze waren erg bemind bij alle klassen van personen, omdat zij in het openbaar en privé veel liefdewerken verrichtten, hetzij door hun kameraden te assisteren, hetzij door avondlessen te geven en catechismus-onderricht in de verschillende zondagsoratorio's, hetzij door de jongens die 's zondags buiten rondzwierven op te vangen, hen op te zoeken waar ze werkten, door hen thuis te bezoeken als ze ziek waren al naar de aanwijzingen die Don Bosco hun gaf; en intussen studeerden ze voor zichzelf en bezochten de verschillende scholen.

In 1852 hield de theoloog Pacchiotti in het Oratorio de noveen van de Heilige Geest. De jongens waren hem heel toegedaan en op de feestdag werd hij na de preek meegenomen naar een lokaal gelijkvloers waar hem een verfrissing werd aangeboden. Er waren ook acht seminaristen met hem meegekomen, en die namen bij hem plaats. Toen kwam Don Bosco binnen en terwijl Don Pacchiotti hem een licht schouderklopje gaf en hem bewogen aankeek, zei hij tot hem: "Nu geloof ik dat je priesters en seminaristen zult hebben." - "Nu geloof ik dat je een kerk en een huis hebt", zei hij andermaal tegen hem toen hij weer eens in Turijn was en de bouw van het nieuwe huis al behoorlijk was opgeschoten. - En enkelen van hen die hem eerst voor gek verklaard hadden en nu gekomen waren om in de kerk van de H. Franciscus te preken, moesten zich op zijn minst wel herinneren, dat zij eens voor onmogelijk gehouden hadden, wat zij thans met eigen ogen aanschouwden. En toch was wat zij zagen nog slechts een klein begin, een voorproefje van wat zij later te zien zouden krijgen.

En Don Bosco droeg er bijzonder zorg voor om enkele van de besten en ijverigsten onder hen voor die langverwachte dag voor te bereiden door hen vertrouwd te maken met een paar vrome gebruiken van de kloostergemeenschap.

Daarom begon hij nu en dan alleen met hen een of andere conferentie te beleggen. Onder hen bevond zich de diaken Gioachino Guanti die Latijnse les gaf. De 5de juni 1852 riep Don Bosco hen bij elkaar en spoorde hen aan zich een intieme kameraad te kiezen om, zonder medeweten van de anderen, hen op een liefdevolle manier te wijzen op fouten die zij begaan hadden, zodat zij zich daar voortaan voor in acht zouden kunnen nemen. Michele Rua koos als zijn vermaner Reviglio, en hij verzekerde ons, dat de raadgevingen die zijn vriend hem gegeven had, voor hem van groot belang geweest waren. Van deze conferentie bezitten we een geschreven verslag van Michele Rua in de volgende bewoordingen:

Don Bosco, Don Guanti, Bellia, Buzzetti, Gianinati, Angelo Savio, Stefano Savio, Marchisio, Turchi, Rocchietti primo, Francesca, Francesco Bosco, Cagliero, Germano, Rua.

Deze zijn bijeengekomen op de conferentie van zaterdagavond 5 juni 1852. Op deze conferentie is vastgesteld iedere zondag de zeven vreugden van Maria te bidden. Het volgende jaar zal worden nagegaan wie dat zal hebben volgehouden tot de vastgestelde zaterdag, d.w.z. de eerste zaterdag van de maand mei.

Jesus en Maria, heiligt allen die op dit papiertje vermeld staan.

De niet te kennen gegeven bedoeling van deze gebeden was het verwezenlijken van de Salesiaanse Congregatie. En zij volgden met volharding op wat Don Bosco hun had aangeraden, in de overtuiging er groot voordeel van te hebben.

Intussen schoten de werkzaamheden aan de kerk van de H. Franciscus zo goed op, dat die in de maand juni 1852 gereed was. Dokter Francesco Vallauri, zijn vrouw en hun zoon de priester Don Pietro, zorgden voor het hoofdaltaar. Commendatore Giuseppe Duprè liet de kapel, links van de ingang, toegewijd aan de H. Aloysius van Gonzaga, verfraaien en zorgde voor een marmeren altaar. Het adellijke echtpaar markies Domenico en markiezin Maria Fassati betaalden het tweede zijaltaar ter ere van de Allerheiligste Maagd, en versierden dat met een mooi beeld van Onze-Lieve-Vrouw. De heer Michele Scanagatti schonk prachtige kandelabers; Don Giuseppe Cafasso betaalde de preekstoel; een andere weldoener zorgde voor de benodigdheden van het zangkoor en later voor een klein orgel. Kortom, bij die gelegenheid legde Don Bosco een grote activiteit aan de dag en een buitengewone ijver, maar de godsvrucht van de burgerij, of beter de goddelijke Voorzienigheid, verleende hem daarbij steeds een waardevolle steun.

Op 7 april had de pro-vicaris generaal Celestino Fissore aan Don Bosco de bevoegdheid verleend om een nieuw tabernakel te zegenen ten gebuike van de Oratorio's, en op zondagnamiddag, 22 mei had de eerw. Don Gattino, pastoor van de kerk van de HH. Simon en Judas de nieuwe klok gewijd die in de klokkentoren naast de kerk van de H. Franciscus van Sales zou komen te hangen.

De kerk zelf moest ook nog worden ingewijd en Don Bosco had graag een of andere prelaat gehad om dat zo plechtig mogelijk te laten gebeuren. Daarom wendde hij zich tot de aartsbisschop van Vercelli, en vervolgens

tot de bisschop van Ivrea, met wie hij reeds in verbinding had gestaan om een plan voor de verspreiding van volksboeken te bespreken. Geen van beiden kon echter komen om redenen die in hun antwoord vermeld staan:

Zeereerwaarde Heer,

Heel gaarne zou ik deel hebben genomen aan de vreugdevolle plechtigheid van Uw eerwaarde, aan wiens ijver de hoofdstad het nieuwe Oratorio van de H. Franciscus van Sales verschuldigd is, bestemd voor de onderrichting van de Turijnse jeugd, en mij zodoende het genoegen verschaft hebben te midden van de talrijke schare jongens, een zo ontroerend feest mee te maken. Maar op de vooravond van mijn 72ste levensjaar, geplaagd door hoest en door enkele ongemakken die onvermijdelijke gebreken van de ouderdom zijn, ben ik niet in staat uw vriendelijke uitnodiging te aanvaarden. Ik ben U echter heel erkentelijk en hoop gaarne dat U begrip zult hebben voor de redenen die mij verhinderen te komen. Ik verblijf intussen met de meeste hoogachting,

Vercelli, 8 juni 1852

Alessandro Aartsbisschop

Waarde Heer Don Bosco,

In andere omstandigheden zou ik heel zeker gaarne gekomen zijn om de plechtigheid der inwijding van de nieuwe kerk te verrichten, die door u en uw ijverige medewerkers is gebouwd. Ik zou dat ook gedaan hebben met waarachtige vreugde voor het werk zelf, voor u, en voor de heer dokter Vallauri, onze voorzitter van dit jaar die ik zo grote achting toedraag. Maar het is eigenlijk zo: non possum venire.

Ik heb die dag al een openbare plechtigheid te verrichten in de stad, nl. het toedienen van het H. Vormsel. De dag daarna is het mijn naamdag en bovendien wachten mij nog andere werkzaamheden in het kleinseminarie; vervolgens de verjaardag van mijn doopfeest, allemaal dagen, die ik gaarne in teruggetrokkenheid zou willen doorbrengen. En op het ogenblik is men bezig met de eindexamens van de seminaristen-studenten in de theologie en filosofie. Het spijt me werkelijk: non possum.

Ik zal graag de lectuur ter hand nemen van het manuscript: "Raadgevingen aan de katholieken". Van mijn secretaris ontving ik eveneens een aanteekening over de twee Philadelphia's. Ik sprak met een geestelijke uit een ander bisdom over de kleine Bibliotheek want allen zijn het eens over de noodzakelijkheid en het onfeilbare succes ervan.

Ik hoop van harte en bid de Heer dat het feest mooi en vruchtbaar zal verlopen en ik zal er in de geest aan deelnemen. Intussen heb ik de eer...

Ivrea, 12 juni 1852

LUIGI Bisschop van Ivrea

Toen hij deze hrief ontvangen had, wendde Don Bosco zich met zijn vraag tot de Curie:

Hoogerwaarde Heer Vicaris,

Nu de bouw van de nieuwe kerk voor het Oratorio van de H. Franciscus van Sales te Valdocco zover gereed is dat er op bescheiden wijze de diensten verricht kunnen worden, verzoekt de priester Don Giovanni Bosco Uw hoogerwaarde nederig, hem toe te staan de godsdienstoefeningen voortaan daar te kunnen houden, en de eerste kapel tot profaan gebruik te herleiden, alsmede u te verwaardigen de nieuwe kerk in te wijden ofwel tot dat doel een geestelijke af te vaardigen.

De bovengenoemde.

De curie haastte zich hem te antwoorden.

"De Pastoor van het gehucht Dora wordt gemachtigd het nieuwe Oratorio in te wijden volgens het Rituale Romanum, na welke inwijding in de nieuwe kerk de oefeningen gehouden kunnen worden en haar dezelfde bevoegdheden ten deel vallen, welke voordien golden voor de oude kapel, die voortaan voor profaan gebruik zal mogen gebruikt worden.

Turijn, 19 juni 1852

Filippo Ravina, vic.-gen.

T. G. Caviassi, secr.

Intussen had Don Bosco aan de weldoeners een uitnodiging gezonden om de plechtigheden bij te wonen.

Mijne Heren,

Een dag van grote vreugde voor mij, en, naar ik aanneem, eveneens voor U, is de zondag van 20 juni, waarop aan onze verlangens, onze verwachtingen zal voldaan worden door de inwijding van de nieuwe kerk van de H. Franciscus van Sales, waaraan u in zo velerlei vorm met ijver en liefde hebt meegewerkt.

Het is waar dat het gebouw nog niet helemaal af is, maar de werkzaamheden zijn toch zover gevorderd, dat de inwijding al kan plaatsvinden, en dat de heilige diensten er op passende wijze kunnen worden verricht, zodat voorzien is in onze noodzakelijkste behoeften.

De plechtigheid begint om 8 1/2 uur 's morgens. Na de kerkwijding zal er een heilige Mis worden opgedragen voor al de weldoeners van het Oratorio. Onder de Mis zullen enkele jongens hun Communie doen. Daarna zal er gepreekt worden en zal de plechtigheid met het geven van de Zegen met het H. Sacrament beëindigd worden. 's Namiddags half vier zal er Lof zijn met de gewone preek en zegen met het Allerheiligste.

Bij het verlaten van de kerk, wordt u verzocht u naar de lokalen van de oude kapel te begeven om u gedurende enige tijd met de andere weldoeners van het Oratorio te onderhouden, en u zo gezamenlijk te verheugen met de Heer die ons op een zo buitengewone wijze heeft geholpen bij de vervulling van zijn werk.

Er zal een plaats voor u gereserveerd worden om op een gemakkelijke manier de plechtigheid te kunnen volgen, en het is mijn nadrukkelijke bedoeling die dag alles te doen als dank voor uw milde steun. Wanneer er echter in de te verwachten grote drukte niet alle tekenen van eerbied gegeven kunnen worden die U rechtens verdient, verzoek ik u mij dit te willen vergeven, daar het stellig geen gebrek aan goede wil zal zijn.

U kunt personen meebrengen die u bijzonder goed kent, en die zich wellicht interesseren voor dit werk van christelijke naastenliefde. Het is een gemeenschappelijk feest, gemeenschappelijk moet ook de glorie zijn die op een dergelijke dag de Heer gebracht wordt, gemeenschappelijk moge ook het goede zijn dat het voor onze zielen zal opleveren.

In de overtuiging dat U in uw edelmoedigheid het welzijn van ons Oratorio zult blijven bevorderen, dank ik U met gevoelens van de grootste erkentelijkheid, u de verzekering gevend dat het mij steeds een grote eer zal zijn mij te kunnen noemen,

In het Oratorio, 16 juni 1852

uw dienstw. dienaar,
Bosco Giovanni, pr.

Don Bosco had ook de burgemeester van Turijn uitgenodigd. Deze zou heel graag gekomen zijn, zoals hij ook aanwezig geweest was bij de eerste steenlegging. Hij werd echter weerhouden door omstandigheden die hij zich verwaardigde in een brief uiteen te zetten, een brief die getuigt van de godsdienstzin van de hoogste gezagdrager van Turijn en van de waardering die hij koesterde voor het werk van het Oratorio. Zie hier wat hij aan Don Bosco schreef per 18 juni:

Met levendige voldoening heeft de ondergetekende, Burgemeester, de vriendelijke uitnodiging van Uw eerw. ontvangen. Het spijt hem daarom ten zeerste dat de ochtendplechtigheid naar aanleiding van het feest van Onze-Lieve-Vrouw in de Consolata, waar hij eveneens met een vertegenwoordiging van het gemeentebestuur aanwezig moet zijn, en na de maaltijd de vergadering van de Congregatie di Carità di Reaglie, hem beletten van uw uitnodiging gebruik te maken, zoals hij heel gaarne zou hebben gedaan. Het doet hem een groot genoegen te zien, dat het Instituut van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, gereedgekomen is. U hebt daar met zoveel ijver aan gewerkt ten behoeve van de arbeidende jeugd, die nu een gelegenheid zal krijgen zich toe te leggen op godsdienstige en burgerlijke deugden.

Ik verzoek U intussen de verzekering van mijn onderdanige toewijding te aanvaarden.

De Burgemeester Bellono.

Soortgelijke redenen weerhielden ook de onder-burgemeester.

Turijn, 17 juni 1852

Daar er op zondag 20 dezer om 9 uur 's morgens een heilige Mis wordt opgedragen in de Consolatakerk in aanwezigheid van het gemeentebestuur, zal ondergetekende tot zijn spijt niet tegenwoordig kunnen zijn bij de plechtigheid waarvoor hij de vriendelijke uitnodiging van de eerw. H. Don Giovanni Bosco per 16 dezer ontving. Wanneer de noodzakelijkheid om enkele uren ten stadhuizen te vertoeven voor dringende aangelegenheden, en een paar huiselijke plichten hem er de tijd voor laten zal hij zich heel gaarne om half vier in de namiddag naar het Oratorio begeven naar de bijeenkomst in de lokalen van de oude kapel.

De ondergetekende weet in de hoffelijke uitnodiging het aandeel te onderscheiden dat aan zijn collega's en niet aan hem alleen terecht wordt toegeschreven, daar hij niet alleen de geringste was onder de medewerkers aan dit vrome werk, maar ook dat hij het minste op de hoogte is van alle medewerkers. Indien zijn aandeel even groot mocht zijn als dat der anderen, dan betreft zulks alleen de tevredenheid met het welslagen van de onderneming en in de oprechte waardering voor de initiatiefnemer en promotor ervan, U eerw. Heer Bosco, wie de grootste waardering en dankbaarheid van de burgers toekomt, evenals de genegenheid van elke goede christenmens, voor al het goede dat gij onder Gods leiding en bescherming hebt verricht.

Cottin

Ook de beroemde natuurkundige en archeoloog Baruffi schreef bij die gelegenheid in die zin aan Don Bosco:

Geachte Heer,

Ik dank U hartelijk voor de vriendelijke uitnodiging voor de mooie plechtigheid van zondag, a.s. en het spijt mij oprecht die niet te kunnen bijwonen, daar ik voor enkele dagen buiten Turijn zal moeten verblijven.

Ik verenig mij echter van ganser harte met dit feest en smeeke de hemel dat hij U met zijn gunsten zal blijven bijstaan, opdat U zodoende de vreugde zult smaken die achtenswaardige en evangelische verlangens in vervulling te zien gaan.

Uw naam zal met onuitwisbare letters in de harten der Turijners gegrift blijven en in dat van al degenen die de liefdevolle toeleg en al uw offers kennen en weten te waarderen die U getoond hebt voor het welzijn van de arme verlaten jongens om hen op de goede weg terug te brengen zowel met stoffelijk als geestelijk brood.

Aanvaard mijn hartelijke groeten en de beste wensen voor uw persoonlijk welvaren, opdat het door U gestichte Oratorio zich steeds meer moge ontwikkelen en de vruchten voortbrengen die de maatschappij en de godsdienst ervan verwachten.

Ik grijp deze gelegenheid gaarne aan om mijn gevoelens van grootste waardering te herhalen en verblijf inmiddels,

Turijn, 1852 dd. 18 juni

van Uw eerwaarde,
de dw.dn.,
G.T. Baruffi

Hoewel tot over de oren in zijn bezigheden verdiept, vond Don Bosco niettemin toch nog gelegenheid om de muze aan te roepen, en een gelegenheidsgedicht samen te stellen, dat lieflijk is door zijn eenvoud en dat we hier laten volgen. Het opschrift luidde: "Op de dag waarop de nieuwe kerk van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales wordt ingewijd, drukken de daar aanwezige jongens, op het hoogtepunt van hun vreugde, hun gevoelens van de diepste dankbaarheid jegens hun weldoeners als volgt uit:

Zoals vogelen van tak tot tak
een veilig plekje zoeken
om zorgzaam een nest te bouwen
en daar rustig in te wonen ;

In dal noch bergen dwalen,
op het veld noch in het bos,
storm noch noodweer tellen,
eer het nestje is gebouwd ;

Zo zochten wij wel tien jaar lang
naar het thans gevonden nest,
en de hemel stond ons toe
het tenslotte te ontdekken.

Eerst een weiland, toen een tuin,
of erf, kamer, straat of plein,
op de zonderlingste plaatsen
zwierf het Oratorio rond.

Tot ten slotte God barmhartig,
Zijn blik erbarmend op ons sloeg,
en het tien jaar lange wachten
eindelijk royaal beloonde.

Ja beloonde... met veel klassen,
en een plaats voor sport en spel,
als een kinderparadijs
rond een groot huis aangelegd.

Wat kon men nog beter wensen?
nog klopte het hart van ongeduld,
maar toen eens de kerk gewijd was,
was ook deze wens vervuld.

Het is waar, geachte heren,
dat gij moeitevolle maanden,
hitte en koude hebt doorstaan
voor het Huis des Heren.

Zonder rust en zonder slaap ;
geen lasten, zorgen of moeiten,
geen regen en geen felle wind,
kon uw ij ver doen verslappen.

Opgewekt kunt ge thans feesten
als de strijder na de slag,
die verdiende glorie oogstte,
op de overwinningsdag..

Uw gezwoeg is thans bekroond
en beloond door God de Heer,
Onze kerk is ingezegend,
wat verlangen wij nog meer?

Vlug nu, jongens, laat ons allen
naar het nieuwe Godshuis gaan,
en tot God een hymne zingen
wijl Hij ons heeft welgedaan.

O, almachtig Heer en God,
die de arme nooit iets weigert,
luistert naar ons smeekgebed
en wil ons vandaag verhoren.

Maak dat deze nieuwe kerk,
In uw naam gewijd geworden,
nooit ontwijd zal mogen worden
door iemand met verdorven hart.

Maak dat allen die er komen,
al uw toegewijde dienaars,
hun beloften zullen volgen,
behulpzaam, barmhartig zijn.

En ook Gij, o Moedermaagd,
die alles van God verkrijgt,
zegen al uw trouwe zonen,
vervul hun hart met geloof en liefde.

Laat hen door onbesuisde daden
nooit ophouden uw kind te zijn,
Houdt ons vrij van de gevaren,
van de onbezonnenheid der jeugd.

Maar wat zult ge wel gaan schenken,
aan die goede brave heren,
die hun werk en zweet veil hadden
voor uw eer en glorie?

Schenk aan hen, o Maagd vol schoonheid,
in de hemel een bloemenkrans.
En beloon al hun verdiensten,
met goedheid die geen einde kent.

Wij zullen blij van harte
in gulden letters overal,
en wijd en zijd verkonden
EEUWIG HEIL ZIJ DEZE DAG!

Noch voor eeuwig, noch voor kort
zal ooit nog worden uitgewist
deze dag, die tot de schoonste
van ons leven heeft behoord.

Er werden duizenden exemplaren van dit vers gedrukt, het werd op muziek gezet en de jongens hadden het van buiten geleerd.

Midden onder de voorbereidingen van het feest in het Oratorio, verkeerden zowel de interne als externe jongens op het toppunt van vreugde en dat brachten zij met onweerstaanbare nadruk tot uiting op de dag van de 14de juni.

Zo vertelde het ons prof. Raineri die het Oratorio bezocht van 1846 tot 1853: 'Het was op een zondagmiddag. Don Bosco had ons met veel overtuiging op zijn betoverende natuurlijke manier het verhaal verteld van de herdersjongen David die Koning was geworden en hij eindigde met de uitroep: "Ziedaar de koning geworden herdersknaap!" - En wij riepen onmiddellijk uit: "Leve Don Bosco onze koning!" Zo gezegd, zo gedaan: de oudere en sterkere jongens namen Don Bosco voorzichtig op hun schouders en droegen hem in triomf de speelplaats en de tuin rond, en terwijl wij erom heen liepen, zetten wij het lied in dat wij in die tijd geleerd hadden:

Zoals de vogel van tak tot tak
op zoek is naar een onderdak...

tot onze, en misschien ook zijn, grootste verrukking. Niet anders deden de oude volkeren wanneer zij een van hun krijgers tot leider uitriepen en hem op hun schilden hieven. O zeker! Don Bosco kon heel goed onze leider zijn, onze koning! In zijn onderrichtingen gaf Don Bosco ons gulden regels die, wanneer ze ook al voor allen mogen gelden, toch vooral voor de jeugd bestemd zijn, en het is goed ze te onthouden. Hier zijn er enkele:

- Handel vandaag zo, dat je er morgen niet om hoeft te blozen.
- Stel het goede dat je vandaag kunt doen, niet tot morgen uit, want misschien heb je er morgen geen tijd meer voor.
- Laten we zo handelen dat we er in deze en in de andere wereld wel bij varen.
- Wees zacht in je oordeel.
- Wil je dat je kameraad je waardeert? Denk dan altijd goed over allen, en wees tevreden en bereid om je evennaaste te helpen.

En na de plechtigheid in de kerk richtte hij tot ieder van de jongens, die zo verschilden van leeftijd, inborst, gewoonten, levensomstandigheden en opvoeding, allen vol leven en tot spelen geneigd, en rekening houdend met ieders aard, een woord, een vriendelijk woord, een woord dat troost gaf, dat ons tevreden deed zijn en het was alsof hij elk van ons in de ziel kon lezen en we zeiden allemaal in stilte: Don Bosco meent het goed met ons! O ja, Don Bosco meende het goed met allen... Hoe heerlijk is het, in gedachten tot die jeugdijaren terug te keren!"

"Don Bosco", zo voegde Mgr. Cagliero hieraan toe, "vergezeld hen in de late avond zelf tot aan de toegang van de stad om er zich van te vergewissen dat zij onmiddellijk in groepjes naar huis gingen. Bij het voorbijgaan van de Rondo, waar indertijd de doodvonnissen voltrokken werden, hoorde men de jongsten onder deze volksjongens tegen elkaar zeggen: "Don Bosco houdt zoveel van ons, dat wanneer men ons naar de galg zou leiden, hij nog iets erop zou vinden om ons te redden." - Hetzelfde is door Don Reviglio verklaard.

H O O F D S T U K X X X V I I I

INWIJDING VAN DE KERK VAN DE H. FRANCISCUS VAN SALES

-DE EERSTE MIS - DE NAMIDDAGPLECHTIGHEDEN -

DANKBETUIGINGEN - MUZIEK EN POEZIE - HET DAGBLAD

LA PATRIA

Toen alle werkzaamheden achter de rug waren en alles in gereedheid was gebracht, werd voor de inwijding en in gebruikneming van het nieuwe Godshuis de dag van 20 juni gekozen, de derde zondag na Pinksteren, een plechtig feest in Turijn ter ere van de Allerheiligste Maagd onder de titel van Troosteres der Bedrukten. Het zou ons te ver voeren al de bijzonderheden te beschrijven van die gedenkwaardige dag, daar het voor het Oratorio meer een unieke dan zeldzame dag was. Een geweldige hoge boog was bij de ingang van de speelplaats opgericht, waarboven in grote letters geschreven stond:

In letters van goud
zullen wij schrijven op papier en op hout:
deze dag is een bout
waar men geschiedenis mee bouwt.

Vanaf het aanbreken van de dag, kwamen van alle kanten en uit de hele omgeving groepen jongens aanlopen die naar het Oratorio gingen, terwijl zij onderweg de volgende door Don Bosco geschreven liedjes zongen:

Eerder zal de zon van het westen
naar het oosten wederkeren,
iedere stroom bergopwaarts lopen
in de richting van zijn bron,
dan dat uit onz' blijde harten
deze schoonste aller dagen
ooit zal worden uitgewist.

De kerk werd gewijd volgens het ritueel door de pastoor van het gehucht Dora, de eerw. Heer Don Agostino Gattino, die vervolgens de Mis opdroeg en een prachtige toespraak hield tot een grote menigte jongens en andere aanwezigen uit de stad.

Maar het mooiste van het feest vond 's avonds plaats. Ondanks het feit dat zij een massa mensen kon bevatten was de nieuwe kerk letterlijk stampvol. Onze Don Bosco preekte en sprak over de bewonderenswaardige

verandering die had plaatsgevonden; van een plaats voor ontspanning was het een oord van gebed geworden; van een plaats vol rumoer, een plek voor lof en dankbaarheid tot de Heer; van een plek voor plezier en ook wel van zonde, een plaats van liefde tot God en heilige vreugde. Vervolgens spoorde hij de jongens aan, van dat ogenblik af deze gezegende plaats te eren met hun godvruchtig gedrag, door aanwezig te zijn bij de godsdienstplechtigheden en door er dikwijls de Heilige Sacramenten te ontvangen. Tenslotte schetste hij het beeld van de materiële kerken die een afbeelding vormen van de zielen, tempels van de Heilige Geest genoemd, en hij spoorde allen aan deze tempels zo rein mogelijk te houden, d.w.z. zonder zonde, opdat het de Heer zou behagen er in het tijdelijke leven zijn intrek in te nemen, waardoor zij waardig zouden zijn na hun dood binnen te treden in de grote tempel der eeuwige zaligheid.

Er was ook een afdeling van de Nationale Garde aanwezig, die gekomen was om de orde te handhaven, wat bij het grote gedrang erg moeilijk was, en om een salvo af te vuren, wat op het ogenblik van de zegen met het Allerheiligste een buitengewoon mooi effect gaf. Met haar trachtte de eigen garde van het Oratorio te wedijveren met haar houten geweren. Deze en andere bijzonderheden verleenden aan het feest een zo karakteristieke kleur, dat de vrome zielen er erg van onder de indruk kwamen en zelfs de meer werelds gezinden erdoor in bewondering raakten.

Diezelfde avond waren de promotors van de loterij naar het Oratorio gekomen, verschillende leden van de Turijnse geestelijkheid en van de Turijnse patriciërs, en tal van andere personen die levendig hadden deelgenomen aan de bouw van de nieuwe kerk. Daarom ontving Don Bosco allen na de kerkelijke plechtigheden in de oude kapel, waar weldoeners gezorgd hadden voor koffie en verversingen; en in het openbaar bracht hij hun daarvoor dank. Hij gaf een opsomming van het voornaamste dat er gebeurd was; hij wees op de ijver van de enen en op de naastenliefde van de anderen voor het welslagen van het ondernomen werk, en met de grootste vreugde toonde hij aan hoe deze morgen aller inspanningen bekroond waren met de inwijding van de nieuwe kerk. Hij zei dat hij iedereen zou hebben willen belonen zowel voor de gebrachte offers als voor de gedane moeite; maar aangezien hij dat niet kon doen, had hij God gebeden en had hij de jongens van het Oratorio insgelijks de barmhartige God laten vragen dat hij hen in dit leven overvloedig zou zegenen, en hen zou belonen met een schitterende kroon in het toekomstige leven.

Na de hartelijke toespraak van Don Bosco volgde een mooi motet, getoonzet door de beroemde maestro Giuseppe Bianchi dankbaarder nagedachtenis, en uitgevoerd door een jongenskoor van het Oratorio. Men herinnert zich dat een jongen, Pettiva Secondo geheten, vijftien jaar oud, bij deze uitvoering een solopartij zong met een zo mooie stem, dat allen er tot in het diepst van hun ziel door getroffen werden en hem een luid applaus brachten.

Bij die gelegenheid vervulde onze Don Bosco de harten met een onbeschrijflijke vreugde. Het was alsof hij de figuur van de profeet David opriep die bij de overbrenging van de ark des Heren, verborgen temidden van zijn volk, gehoord werd door zijn zang en devote spel. Uit naam van zichzelf, van zijn medehelpers en van de jongens van het Oratorio werd door een jongen het gelegenheidsgedicht gelezen, gericht tot de genoemde heren, en zij zaten daar met zichtbaar genoegen naar te luisteren. 's Avonds

werd met vuurwerk dat onder leiding van Don Chiaves op het veld voor de ingang van het Oratorio werd afgestoken een einde gemaakt aan deze prachtige dag.

Deze plechtigheid, evenals de manier waarop zij verlopen was en ook het edele doel waarop ze was gericht, werd van zoveel betekenis geacht, dat zelfs een politieke krant uit die dagen, La Patria geheten, er het onderwerp voor een van zijn artikelen van meende te kunnen maken, geschikt om in deze bladzijden te worden opgenomen, zowel om de gegevens van deze herinneringsgeschriften compleet te maken, als om nog duidelijker te laten uitkomen volgens welke maatstaven van toen af de politieke gerichte mensen het werk van het Oratorio beschouwden en beoordeelden met betrekking tot het welzijn van de burgermaatschappij.

"Wij achten ons gelukkig", aldus La Patria, "vandaag in ons blad iets te kunnen zeggen over een van die werken, die bij ons een oplossing brengen van het brandende en steeds belangwekkende probleem van het algemeen welzijn, dat wil zeggen van een weldadigheidsinstituut. We zijn gelukkig dat we, in deze maatschappij, waarvan wij dagelijks de gebreken beschouwen, waarop wij verplicht zijn nu en dan kritiek uit te oefenen, voor een ogenblik de door politieke beschouwingen zwartgallig geworden pen, kunnen laten rusten, voor een onderwerp dat zich bij ons volk in een steeds algemene sympathie mag verheugen.

"Doch waar een edelmoedige ziel te vinden, hoe geen sympathie te koesteren voor degene, die met de ijver van een filantroop, met de volharding van een apostel, met het geloof van een christen de mooiste jaren van zijn leven opoffert, ontelbare hindernissen overwint enkel met de kracht van een zowel sterke als onderworpen wil, en er na vele jaren van moeizame arbeid in slaagt een van die ondernemingen tot stand te brengen, die eervol op één lijn gesteld kunnen worden met de instellingen van een Epée, van een Assarotti, van een Cottolengo? Inderdaad, wanneer wij aandacht willen schenken aan het feit dat al deze ondernemingen zo klein begonnen zijn, dan valt het ons gemakkelijk op te merken hoezeer die van Don Bosco op hen gelijkt, en hoe zij door de hoge vlucht die zij genomen heeft, een waardige plaats inneemt naast de instituten die wij zojuist noemden. Doch na gesproken te hebben over de ondervonden moeilijkheden, is het onze plicht toch ook niet te zwijgen over de helpers, die in deze bewogen tijd van politieke woelingen, die de beurzen der rijken en de harten van allen doet krimpen, van alle kanten waren komen opdagen om op Gods akker te werken. We zullen niet spreken over de mensen die zich met Don Bosco verbonden en hem met grote ijver ter zijde stonden, maar gaarne herinneren wij ons de duizend verschillende vormen, die de onuitputtelijke naastenliefde van de burgers heeft aangenomen om bij dit Godwelgevallig werk ter hulp te komen; hulp van mensen van elke leeftijd, van allerlei levensomstandigheden, van rijken en armen, van groten en kleinen; één geweldig voor verwezenlijking vatbaar en rechtvaardig socialisme, omdat het opgewekt wordt door één heilig en bewonderenswaardig gevoelens waarvoor ieder naar de mate van zijn eigen krachten bijdraagt, de schilder met zijn schilderij, de koopman met zijn handelswaar, maar waarin de vrouw, steeds groot, steeds vooraan wanneer het om naastenliefde gaat, alle tederheid van haar onuitputtelijke goedheid weet ten toon te spreiden.

"Gij ziet op de tentoonstelling van voorwerpen, die voor de loterij geschonken zijn door degenen die het Oratorio daadwerkelijk willen ondersteunen, de opoffering van ontspanning, van wandeling, van speelgoed bestemd om al naar de leeftijd de armen op te beuren; gij ziet deze veelvormige en indirecte naastenliefde, die noodzakelijk is voor de gevoelige en tere wezens die het schoonste deel vormen van de werken van weldadigheid, die hen leiden en onderhouden, om aan de mens van ruwere en minder intelligente aard, laten we zeggen, de grovere steun met geld over te laten.

We zeggen "grovere" omdat wij geloven dat degene die de stoffelijke middelen verschaft om een werk tot stand te brengen, in verhouding staat tot degene die er het initiatief toe neemt en het voleindigt, als de soldaat te velde staat tot de generaal die het bevel voert; maar, wanneer we zeggen "grover" willen wij daarmee in het minst niets afdingen op de voortreffelijkheid van zijn functie. Inderdaad is de zending, die Don Bosco onder de bescherming van de H. Franciscus van Sales heeft gesteld, groot en alle achting waardig. De jeugd onttrekken aan de ledigheid van de zondag, haar met godsdienstige en eerbare dingen bezig houden, is iets zo moois, dat wij menen onze toevlucht te moeten nemen tot de eenvoudige en daardoor zo voortreffelijke pen van de stichter van dit grote werk, om het te kunnen schetsen.

"Hij verklaart te hebben gezien "met grote droefheid, hoe velen van hen, die vroegtijdig in de zaken en werkplaatsen van de stad werk hebben, zich 's zondags overgeven aan spel en buitensporigheid en zodoende het karige weekloon opmaken. Hij verlangde een remedie te scheppen tegen een kwaad waarvan de noodlottige gevolgen maar al te zeer te vreezen zijn. En daarom stelde hij zich tot doel een huis voor zondagse bijeenkomsten te openen, waarin men gelegenheid zou hebben zijn godsdienstplichten te vervullen en tegelijkertijd onderrichting genieten, om een christelijk en eerzaam leven te kunnen leiden."

Ziedaar, hoe Don Bosco ons zijn werk met zoveel eenvoud heeft uiteengezet en dat gisteren, door de inwijding van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco, voorgoed een aanvang heeft genomen. Het Oratorio is eenvoudiger en sober, zoals het past voor iemand die van de openbare weldadigheid leeft, maar de hele kerk is gevuld met gelovigen en het geloof is er het mooiste sieraad van het Godshuis. Die gelovigen waren er gisteren in grote menigte heengetrokken, overgoten door de stralen van de zon, als zovele zegeningen voor hen die zich kleden in een godsdienstige en ingetogen vreugde. Alles droeg ertoe bij om van deze dag in ieders hart een blijvende herinnering te laten: dankbaarheid in hen, die beschut zijn tegen de ondeugd, en zij, die het werk steunden en er dit blijk van dankbaarheid voor ontvingen, zullen dit blijven gedenken.

"Zoals in dergelijke omstandigheden past, waren de kerkdiensten zeer plechtig. Een persoon, die door zijn voortreffelijke deugden en door zijn grote kennis een sieraad is van de Turijnse geestelijkheid, de pastoor van het gehucht Dora, hield een merkwaardige toespraak, waarin hij een ontwikkeling schetst van de gezonde eigenschappen van de Kerk als huis van God en als Huis van gebed. Wij moeten erkennen dat bij het horen van die woorden, waarin hij ons door een logica, van alle voorwendsels ener al te verfijnde welsprekendheid ontdaan, de heiligheid van ons geloof uiteenzette, de

superioriteit van onze godsdienst boven de overtuigingen van andere volken, wij ons overgebracht waanden in de tijd dat tot de verenigde volkeren onder de reusachtige hemelkoepel of in de ingewanden der aarde, het woord gepredikt werd van de God die voor onze zaligheid gestorven is.

Toen de kerkelijke plechtigheid afgelopen was, verenigden alle promotors of leden van het leidende comité zich in een aangrenzende zaal, waar zij zich samen onderhielden over de bewogen momenten van die mooie dag, en het duurde niet lang of zij werden onthaald op een lofzang, die keurig uitgevoerd werd door een jongenskoor. De Nationale Garde deed haar best om nog meer luister aan het feest bij te zetten. Alle achting voor dit jeugdige instituut dat de erkentelijkheid verdient van de Staat, en de gelegenheid weet aan te grijpen om zich in algemene opgewektheid met het volk te verenigen. Het Oratorio is daardoor tot stand gekomen, de zending van Don Bosco is werkelijkheid geworden.

"We durven het bijna niet zeggen, uit vrees dat door deze vaststelling de weldadigheid der burgerij zou kunnen nalaten. Want het is nauwelijks te geloven hoeveel er nog nodig is voor dit jonge, groeiende instituut, waarop onze stad grote verwachtingen mag bouwen en dat een waar voorbeeld is, dat navolging verdient in de andere delen van ons Rijk. Wanneer wij daarom niet zwijgen kunnen door de vreugde die zich van ons heeft meester gemaakt bij de aankondiging van de plechtige inwijding van het Oratorio, willen we toch niet dat door onze woorden een verkoe-ling zou optreden in de ijver van onze burgers, die tot de overtuiging zouden kunnen komen dat alles nu is zoals het zijn moet.

Don Bosco is een edel werk begonnen, hij heeft het met volharding en groot verstand beheerd. De bevolking van Turijn, die de voordelen waardeert van een instelling waarvan het doel is zoveel mogelijk jeugdige harten te onttrekken aan de ondeugd, iets waartoe het hen ontbreekt aan de nodige ervaring, zal zijn werk zeker niet onafgewerkt laten, en zal op hetzelfde niveau van naastenliefde willen blijven, waarvan het zo pas een zo schitterend getuigenis heeft afgelegd."(1)

(1) La Patria, politiek letterkundig dagblad, 21 juni 1852.

H O O F D S T U K X X X I X

NIEUWE VOORSCHRIFTEN VOOR DE KERK EN HET
JONGENSVERBLIJF -DON BOSCO EN HET H. SACRAMENT - DE
KERKEN - DE GEWIJDE MUZIEK - DE PLECHTIGHEDEN - DE DIENST
AAN HET ALTAAR - DE HEILIGE MIS - DE VOORBEREIDING EN DE
DANKZEGGING - DE HEILIGE CEREMONIEN - DE COMMUNIE EN HET
BEZOEK AAN DE KERK - VERENIGING MET GOD.

Toen de Kerk van de H. Franciscus van Sales was ingewijd, omschreef Don Bosco in het reglement van het zondagsratorium meer nauwkeurig de taken van verschillende functionarissen, en daardoor hebben wij een overzicht van de gebruiken van die tijd. Er werd één enkele mis opgedragen en daarvoor baden en zongen de interne leerlingen het ochtend-officie (Metten) van de H. Maagd. Don Bosco schreef aldus voor: "De koters waarschuwen, terwijl de lofgezangen voor Onze-Lieve-Vrouw beginnen of op zijn laatst wanneer de hymne wordt ingezet, de priester om zich te kleden voor de Heilige Mis. - De voorbidder leest, zodra de lofgezangen ter ere van de Heilige Maagd geëindigd zijn, met heldere stem de gewone gebeden voor: daarna gaat hij door met de gebeden van de H. Mis. Na de mis de akten van geloof, hoop en liefde. Na de preek moet hij vijf Onzevaders en vijf Weesgegroeten bidden voor de weldoeners van het Oratorio, enz., nog een Onzevader en een Weesgegroot ter ere van de H. Aloysius en dan eindigen met het Lodato Sempre sia... in te zetten. Bij feesten van grotere plechtigheid bidt hij bij het Sanctus de voorbereiding tot de H. Communie en daarna de dankzegging." (Art. 2,3,4 van het eerste Reglement).

"De toezichthouders zijn vier in aantal. Een houdt het toezicht bij het altaar van Onze-Lieve-Vrouw: de tweede bij dat van de H. Aloysius; de beide anderen nemen het midden van de kerk voor hun rekening in de richting van de grote deur."

Wat de catechismuslessen betreft: "In het koor nemen diegenen plaats die voorgoed tot de Communie zijn toegelaten en die de leeftijd van vijftien jaar bereikt hebben. In de kapel van Onze-Lieve-Vrouw en van de H. Aloysius de anderen die voorgoed zijn toegelaten tot de Communie, maar jonger zijn dan vijftien jaar. De andere klassen worden verdeeld naar kennis en leeftijd tot de allerkleinsten toe."

De kroniekschrijver heeft tot opdracht in een catalogus de voorwerpen te noteren die bestemd zijn voor of geschonken aan de altaren van Onze-Lieve-Vrouw en van de H. Aloysius."

Er waren tegelijkertijd ook verschillende veranderingen aangebracht aan het huis Pinardi. De oude hangaar-kapel werd tot slaapzaal ingericht, tot klaslokaal en studiezaal. Daar verzamelde Don Bosco de studenten, en aangezien Deus scientiarum Dominus, wilde hij van de aanvang af, dat zij, alvorens met hun oefeningen te beginnen het Veni Sancte Spiritus met een Weesgegroet zouden bidden en de aanroeping Sedes sapientiae, ora pro nobis. Gedurende het laatste kwartier voor het avondmaal werd er een of ander stichtelijk boek voorgelezen, een gebruik dat vele jaren werd aangehouden. Don Bosco ging zolang hij kon met de jongens in de gemeenschappelijke studie zitten om zijn geschriften op te stellen en na te kijken.

Maar voor hem, die het geloof zo diep in het hart geplant had, was de nieuwe kerk vooral het middelpunt van zijn genegenheden geworden. Hij vroeg en verkreeg meteen verlof om het H. Sacrament voortdurend te mogen bewaren en het is haast niet te zeggen met welke ijver hij dat nieuws aan zijn jongens bekend maakte. Van toen af ging hij, als hij maar even tijd had naar de kerk om de goddelijke Zaligmaker te aanbidden. Hij leek dan eerder een serafijn dan een mens. Het is daarom dan ook dat voor hem alles wat op de eredienst betrekking had zijn diepste zielsverlangens stilte. Zoals hij gedaan had als koster in het seminarie te Chieri, zo toonde hij zich thans in de hoogste mate gesteld op zindelijkheid en orde ten aanzien van de gewijde vaten en de paramenten, en hij schonk er eveneens de grootste aandacht aan, dat nooit, noch 's nachts, noch overdag, de lamp voor het Heilig Sacrament uitging. Het was zijn grootste genoegen de spinnenwebben weg te nemen, het altaar af te stoffen, de kerk te veegen, de altaartreden te dweilen.

Hoe arm hij ook was, ging zijn verlangen steeds uit naar kerken, die hij dan ook oprichtte, kerken van verrassende schoonheid en waarin, zoals ook steeds in zijn Oratoria, hij alle mogelijke luister en de uiterste netheid eiste, ook in de sacristie. Hij was erg gesteld op een prachtige versiering en op een godvruchtig gedrag van de jongens. Hij stond er daarom op dat zij netjes het kruisteken maakten en knielden. Hij kon niet hebben dat men gebrek aan verschuldigde eerbied toonde voor de heilige plaats en ten aanzien van de heilige mysteriën, en hij drong er bij allen op aan steeds goed te bedenken wie Degene was Die in het tabernakel woonde. Het deed hem groot verdriet wanneer hij iemand zag, die weinig eerbied toonde; en zonder enig menselijk opzicht vermaande hij degenen die oppervlakkig of zorgeloos waren, ook wanneer het vreemdelingen betrof. Hij was uiterst nauwkeurig in het opvolgen van de voorschriften met betrekking tot de eredienst, die door het Kerkelijk diocesane gezag waren uitgevaardigd. Bij grote plechtigheden verbood hij dat men de hulp inriep van vreemde muzikanten, van het theater bijvoorbeeld, mensen zonder vroomheid, uit vrees dat zij niet rustig zouden zijn of de eerbied uit het oog zouden verliezen voor de werkelijke tegenwoordigheid van Jezus Christus. Hij bracht een groet voor iedere kerk waar hij langs kwam, ook op plaatsen waar men er bij iedere stap een tegenkwam, en wanneer hij ziek was zag men hem dikwijls het kruisteken maken en zich in een houding van aanbidding in de richting van de kerk wenden. De priesters raadde hij aan hun brevier voor het Allerheiligste Sacrament te gaan bidden. Het bedroefde hem te denken dat Jezus weinig geëerd werd in vele delen van de wereld, en hij drong er bij weldadige personen op aan, voor priestergewaden en heilige vaatwerken te willen zorgen voor de arme kerken en kapellen in verre missielanden en te werken voor de bouw en het onderhoud daarvan.

Wij herinneren ons niet hem ooit zittend in de kerk te hebben gezien, behalve tijdens de preek. In zijn houding was niets geaffecteerd te bespeuren. Hij zat op de knieën, zijn hele lichaam volkomen roerloos, steeds rechtop, de handen op de bidstoel of voor de borst gevouwen; het hoofd een beetje schuin, met vaste blik en een glimlach op het gezicht. Geen enkel geluid rondom hem was in staat hem te storen. Wie bij hem in de buurt zat kon niet anders dan op zijn minst eveneens goed bidden. Het geloof en de liefde in de aanwezigheid van de goddelijke Zaligmaker weerspiegelden zich op zijn gelaat.

De muziekstudie in het Oratorio stond in dienst van de Kerk, en soms leerde Don Bosco zelf een hymne aan, hoewel er genoeg anderen waren die dat hadden kunnen doen. Om dit onderricht aan te moedigen, besloot hij te trachten van Plus IX bijzondere aflaten te verkrijgen voor de leermeesters en de leerlingen, en hij toonde zich buitengewoon tevreden wanneer de jongens de Gregoriaanse gezangen goed uitvoerden.

Hij hechtte aan alle godsdienstplechtigheden het hoogste gewicht. Nooit liet hij na de Nachtmis met Kerstmis zelf op te dragen en dat tot de laatste jaren van zijn leven, en hij verwekte in allen de levendigste devotie door de vreugde die er van zijn gezicht afstraalde. Ook in de Goede Week vervulde hij 's morgens alle voorgeschreven functies en 's avonds de avondplechtigheden, en dat met zoveel concentratie dat de aanwezigen er door ontroerd werden. Maar van te voren legde hij de jongens de rijke betekenis van de ceremonieën uit. Giovanni Villa sprak ons daarover, die hem in 1855 gehoord had. De wijding van de kaarsen, van de as en de palmtakken werd nooit vergeten. Ook had hij vastgesteld dat ieder jaar in het Oratorio drie dagen lang de uitstelling zou plaats vinden voor het Veertigereengebied en dat een groepje werkjongens en studenten met priesters en seminaristen elkaar voortdurend bij de aanbidding zouden aflossen. De kerk was dan ook voor het publiek geopend en hij ging er naartoe op het uur dat daarvoor bepaald was. Zolang zijn krachten het hem toelieten nam hij met zijn jongens deel aan de sacramentsprocessie in de hoofdstad. Hij stuurde die jongens ook naar hun eigen parochiekerk of naar andere kerken op vastgestelde dagen om er meer luister aan de verschillende processies te verlenen.

Maar al reserveerde Don Bosco bij veel van die feestelijkheden voor zichzelf de belangrijkste functies, hij weigerde toch ook nooit de geringere functies te vervullen. Wanneer er een kanunnik was uitgenodigd om de zegen met het Allerheiligste te geven, dan zwaaide hij het wierookvat. Wanneer hij langs een kerk kwam en hij hoorde het klokje luiden ten teken dat er een misdienaar mankeerde, dan ging hij onmiddellijk naar binnen, nam het misboek en verzocht de priester zich naar het altaar te begeven. Vele keren dat hij in een opvoedingsinstituut vertoefde, vervulde hij zelf de functie van acoliet.

Gevoelig als hij in alle opzichten was, zou hij nooit iemand die boven hem stond tot een geringere functie hebben uitgenodigd, ook al wist hij dat het iemand was die van dezelfde gevoelens bezielde was als hij. Hij wist steeds de verschuldigde eerbied in het oog te houden.

"Op een dag, ongeveer in 1851", zo vertelde Don Giacomo Bellia, "bevond ik me met Don Cafasso en Don Bosco op weg naar Doragrossa, en het was de feestdag van de bekering van Paulus. Opeens slaat Don Bosco zich met een

hand voor het voorhoofd en zegt: "Ach, daar heb ik vergeten vier seminaristen als acolieten te zenden om te assisteren bij het Lof in het Instituut van Sint Paulus." - "We hebben nog tijd", merkte Don Cafasso op, "waarom zouden wijzelf niet kunnen gaan? Al zijn we dan niet met vieren, we zijn toch met ons drieën; dat is beter dan niemand." Zo gezegd, zo gedaan. We bevonden ons in de buurt, keerden terug en kwamen juist aan toen de priester zich met het wierookvat naar het altaar begaf. Elk van ons nam een kaars en heel ernstig traden we het priesterkoor binnen. Don Cafasso bleef aan de rechter, Don Bosco aan de linkerkant en ik in het midden en zo verleenden wij assistentie bij het Lof. Daarna wist de brave Giacomelli, directeur van het Instituut, niet hoe hij Don Cafasso moest bedanken voor zijn hulp; doch deze antwoordde hem, dat het steeds een grote eer was ook de geringste functie in Gods huis te mogen uitoefenen. - "Wat een les voor sommige kieskeurige seminaristen." Aldus Don Bellia.

Deze geloofsgeest voor die geringe bedieningen, maakt de ijver van onze goede Vader verklaarbaar voor de belangrijker functies. Bij het opdragen van de Heilige Mis was hij zo geconcentreerd, godvruchtig en nauwkeurig dat hij de gelovigen ten zeerste stichtte. Hij sprak de oraties en de andere delen van de H. Mis die luidop gezegd moeten worden, zo duidelijk uit, dat zij door ieder van de aanwezigen heel gemakkelijk verstaan konden worden, en deed dat uiterst stichtelijk. Hij deed er nooit meer dan een half uur over en nooit minder dan twintig minuten, volgens de normen van Benedictus XIV en hij bracht dat eveneens zijn priesters bij. De uitdeling van de H. Communie zag hij liever geschieden na de communie van de priester dan voor of na de Mis, om in de geest van de Kerk te blijven en zich aan te sluiten bij de gebruiken van de eerste eeuwen der christenheid; en hij deelde heel graag de H. Communie uit en men hoorde hem de woorden met grote geestelijke aandacht uitspreken. Hij verzuimde nooit de Mis op te dragen tenzij er werkelijk ernstige redenen toe bestonden. Wanneer hij heel vroeg in de morgen op reis moest, verkortte hij zijn nachtrust om nog de Mis te kunnen lezen, ofwel, wat lastiger was, deed hij het op de plaats van bestemming, ook als het al heel laat geworden was! Af en toe liepen hem de tranen over het gezicht. Andere keren was hij diep ontroerd en wisten we niet of het van verrukking kwam of door andere buitengewone gunsten. Ook gebeurde het dat hij na de opheffing zo in vervoering was dat het scheen alsof hij Jezus Christus met eigen ogen zag. Niet zelden veranderde zijn gezicht, gedurende de consecratie van kleur en nam het een zodanige uitdrukking aan dat men gezegd zou hebben met een heilige te doen te hebben. Niettemin liet hij, zonder enige gemaaktheid, steeds kalm en volkomen natuurlijk in zijn bewegingen nooit iets bijzonders merken, vooral niet in openbare kerken. In Turijn en overal waar hij heen ging, beijverden de gelovigen zich in groten getale toe te stromen wanneer zij wisten dat hij de H. Mis kwam opdragen en zij de steun konden hebben van zijn gebeden. Personen die over een huisaltaar beschikten, beschouwden het als een groot geluk wanneer zij hem ertoe konden brengen de Mis bij hen thuis te komen opdragen.

Hij sprak dikwijls over de belangrijkheid van het heilige Misoffer. Aan al de zijnen schreef hij voor, en alle anderen raadde hij aan, de H. Mis iedere dag bij te wonen, de woorden in herinnering brengende van de H. Augustinus, dat degene die godvruchtig en trouw de heilige Mis bijwoonde geen slechte dood zou kunnen sterven. Degenen die gunsten wilden ont-

vangen en zich tot hem wendden, raadde hij aan de Mis te laten opdragen, ze bij te wonen en eraan deel te nemen door een vurige communie. Ook zei hij dat de Heer op een bijzondere wijze de gebeden verhoort die men doet gedurende de opheffing van de heilige hostie.

Bovendien was hij zeer nauwkeurig in het onmiddellijk noteren van ontvangen Misgelden en in het vervullen van die verplichting. Maar toen hij zich jaren later dikwijls omgeven zag door tal van personen die hem tot dat doel aalmoezen schonken, wendde hij er zich aan, om, voor de twijfelachtige gevallen dat er een of ander vergeten zou kunnen worden, iedere dag een mis te celebreren ter compensatie van degene die hij mogelijk vergeten was.

Zijn nauwgezette ijver opdat de gelovigen niet beroofd zouden worden van zoveel hemelse genaden waar zij recht op hadden, zijn grote ingetogenheid aan het altaar, steunde op zijn geest die onder de dag veelal verdiept was in de Mis die hij iedere morgen mocht opdragen. En wij moeten allereerst zeggen dat hij nu en dan ging bidden in de kerk van de H. Franciscus van Assisi aan het altaar waar hij de eerste H. Mis had opdragen, met hernieuwing van de voornemens die hij op die plechtige dag gemaakt had. Vervolgens had hij steeds het ceremonieboekje bij zich van de Mis en hij las daar dikwijls in om ook maar geen ogenblik de geringste rubriek te vergeten. Naar dit voorbeeld vormde hij eveneens zijn priesters. Markies Scarampi zei tot Mgr. Cagliero: "Ik ga altijd zo graag in het Oratorio naar de Mis, omdat de jonge priesters van Don Bosco de Mis opdragen als bejaarde priesters, terwijl ik op menige andere plaats de oudere priesters de Mis zie lezen als jonge priesters, d.w.z. overhaast." En Don Bosco spoorde hen ten tijde van de retraites ertoe aan bij elkaar de Mis te dienen, om elkaar op broederlijke wijze raad te geven en zodoende de fouten te ontdekken waarmee men zich, zonder het te merken, vertrouwd gemaakt had. Hij volgde zelf ook dat systeem en corrigeerde ook de kleinste dingen, terwijl hij zich bij anderen aanbevolen hield hem eveneens die dienst te willen bewijzen en hem te zeggen wanneer hij een vergissing beging.

Op het heilige Misoffer deed hij de noodzakelijke voorbereiding en dankzegging, tenzij hij daarin verhinderd werd door een of andere ernstige aangelegenheid van noodzakelijke en geestelijke of morele aard. In dat geval offerde hij zijn geestelijke vreugde op uit liefde voor zijn naasten. Doch Don Ascanio Savio zei er innerlijk van overtuigd te zijn, dat Don Bosco, wanneer hij daarna in zijn kamer of in de kerk alleen was, zijn hart de vrije loop liet om zich tot God te richten. Hij droeg er zoveel mogelijk zorg voor dat de priesters van zijn huis deze plichten zouden vervullen, en als allereerste voorbereiding hield hij het strengste stilzwijgen in acht in de kerk en in de sacristie zelf. Hij verplichtte ook de anderen daartoe en tot heden wordt het nog steeds in acht genomen. Wanneer er iets gezegd moest worden over geestelijke aangelegenheden sprak hij met heel zachte stem, en hij keurde het af wanneer iemand het anders deed. - "Van in het seminarie," zo verklaarde Don Giacomelli, "zette hij me de betekenis uiteen van de letters S.T., die men in onze oude kloosters ziet, dat wil zeggen: Silentium tene." - Bovendien had hij voorgeschreven, dat na het avondgebed tot 's morgens na de Mis, niemand meer zou spreken. Verschillende keren gebeurde het dat wij hem 's morgens tegenkwamen, wanneer hij van zijn kamer naar beneden kwam om zich naar de kerk te begeven. Bij die gelegenheden beantwoordde hij

onze groet met een glimlach, liet zijn hand kussen, maar zei geen woord, zozeer was hij verdiept in zijn voorbereiding tot de heilige Mis.

Ook wenste hij dat men de grootste stiptheid in acht zou nemen bij het dienen van de Mis en het was steeds een dringende wens van hem dat de jongens zo goed mogelijk bij te brengen.

Enkele ouderen vertelden in 1902 in Sassi aan Don Garino, hoe zij van Don Bosco de H.Mis hadden leren dienen, toen hij, ietwat ziekelijk, enige weken lang de gast van hun pastoor geweest was. Hij had bepaald dat er iedere donderdag aan de seminaristen geleerd zou worden de plechtige Mis te dienen en dat er les gegeven zou worden aan de jonge studenten en arbeiders zodat zij in staat zouden zijn de gelezen mis te dienen en de woorden langzaam en met begrip uit te spreken. Wanneer iemand bij hem de Mis gediend had en het niet helemaal had gedaan zoals het hoort, wees hij hem daar in de sacristie op; hij deed dat vriendelijk en hij moedigde aan om het beter te leren, hij wees hem op de fouten die hij gemaakt had en stelde hem een kleine beloning in het vooruitzicht als hij die fouten verbeterde. Hij deed dat echter steeds heel beleefd en op een heel eigen manier.

Een jongen die de H. Mis bij Don Bosco diende was gewoon de woorden in te slikken. Toen ze in de sacristie terug waren en Don Bosco de gewaden aflegde, zei Don Bosco fluisterend tegen hem: "Jij hebt altijd zo een verschrikkelijke honger!"

"Hoezo?"

"Omdat je zelfs de woorden van de Mis inslikt."

De jongen gaf geen antwoord en in de loop van de dag nog begon hij er zich in te oefenen de woorden goed uit te spreken die hij gewoon was te mompelen. De volgende dag werd hij weer geroepen om de Mis bij Don Bosco te dienen.

Na afloop zei de jongen tegen Don Bosco: "Welnu, hoe is het met de eetlust?"

"Het wordt minder, het wordt minder", antwoordde Don Bosco.

Op een andere dag, zo vertelde Don Milanesio, "wees Don Bosco de misdienaar op een fout die hij onder het dienen van de heilige Mis gemaakt had. De jongen, die een vlug en vrijmoedig type was, antwoordde hem: "U hebt ook een fout gemaakt!" - En hij zei hem ook welke. Misschien door onoplettendheid, hoe zelden dat ook voorkwam, had hij het water gezegend voor de kelk bij de Mis voor de overledenen. Op een be-minnelijke manier antwoordde Don Bosco: "Wat wil je? We zijn twee knoeiers." - Dat antwoord is weer een bewijs van zijn grote nederigheid.

We herinneren er nog aan dat Don Bosco de apostel was van de veelvuldige heilige Communie en van een dagelijks bezoek aan het Allerheiligste Sacrament. Niet zelden gebeurde het dat hij onder het preken of bij het beschrijven van de overmaat van Jezus' liefde voor de mensen, zelf schreide en anderen eveneens van heilige ontroering de tranen in de ogen bracht. Ook wanneer hij gedurende de recreatie soms over de Heilige Eucharistie sprak, verkreeg zijn gezicht een vurige glans en zei hij: "Beste jongens, willen we opgewekt en tevreden zijn? Laten wij dan Jezus in het

heilig Sacrament uit heel ons hart liefhebben." - En op zijn woorden werden aller harten voelbaar vervuld van de waarheid der waarachtige tegenwoordigheid van Jezus Christus. Niemand kan zijn vreugde beschrijven, toen hij het zo ver had kunnen brengen, dat er enige communicanten waren, die in de loop van de week elkaar afwisselden. Aan de kleine jongens en aan de ouderen zei hij dat ze hun geweten steeds zo moesten houden; dat zij met de raad van hun biechtvader iedere dag ter Heilige Tafel konden naderen. Hij aarzelde niet degenen die in de juiste gesteldheid waren, verlot ertoe te geven. Wanneer hij echter sprak over de heiligschennende communie, deed hij dat met zoveel nadruk, dat de jongens het bloed in hun aderen voelden stollen en van een waarachtige schrik voor deze heel grote zonde vervuld werden.

Toen Don Giacomelli hem eens de opmerking maakte, dat hij te zeer geneigd was de jongens gemakkelijk toestemming te geven om te communie te gaan, antwoordde hij onmiddellijk, dat de Kerk, zoals te lezen staat in de Akten van het Concilie van Trente ertoe aanspoorde dat telkens wanneer er een Heilige Mis werd opgedragen er gelovigen aanwezig zouden zijn die te communie gingen. En om dat doel te verwezenlijken vormde hij genootschappen en compagnieën, spoorde hij op bijzondere wijze ertoe aan bij gelegenheid van triduüms, novenen en feestelijkheden, gaf hij een groot aantal boekjes uit tegen geringe prijs of gratis in duizenden exemplaren, die hij onder het volk verspreidde, waarvan hij de lectuur aan zijn jongens aanbeval. Daarom was hij zo onvermoeibaar in het biechtthoren, hield hij zich zo druk bezig met het voorbereiden van de jongens tot de eerste Communie, lette hij erop dat deze grootse handeling als van het grootste gewicht zou geacht worden, en zelfs vergezeld gaan van een bijzondere plechtigheid.

Het kan daarom geen verwondering wekken dat de communies van de allerjongsten de Heer ten zeerste zouden behagen. Dikwijls, wanneer Don Bosco de jongens goedenacht wenste, drong hij er bij hen op aan te bidden en, voor zover zij konden, de volgende dag godvruchtig te communie te gaan, zeggende dat hij grote behoefte had aan grote genaden voor het Huis; en heel dikwijls hoorde men hem dan de avond daarna zeggen, dat de Heer hem verhoord had. Het goede dat hij en de zijnen deden, de genaden die Onze-Lieve-Vrouw schonk en de giften van de weldoeners, verklaarde hij als een gevolg van de offers en de communies van zijn leerlingen. Nooit schreef hij iets toe aan zijn eigen verdienste. Heel dikwijls hebben wij hem horen uitroepen: Non nobis, Domfine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam en herhalen: De goddelijke Voorzienigheid heeft ons die of die hulp verschaft.

Tenslotte willen we nog opmerken hoe groot - en met het al genoemde resultaat - zijn geest van vereniging met God was, ook wat zijn uiterlijke leven betreft. Wanneer men zijn drukke activiteit nagaat en ziet hoe hij betrokken was bij ontelbare werken van liefdadigheid en van godsdienstige aard, zou het onverstandig zijn te geloven, dat hij alleen maar een man van berekening en actie was, en dat hij zich tevreden stelde met de verplichte voorgeschreven gebeden. "Maar neen", zo zei ons prof. Maranzana, een van zijn leerlingen: "ik heb hem steeds als in zichzelf verzonken gezien, zo rustig en kalm, dat het was alsof hij in voortdurende beschouwing van hemelse zaken verdiept was. Hij was op deze aarde om het goede te doen, maar zijn geest verwijlde in een ander leven." En zijn leven was Jezus Christus.

De secretarissen hebben hem steeds zijn werkzaamheden zien beginnen met een intens richten van zijn geest op God. Zolang zijn krachten er hem toe in staat stelden bad hij met de jongens het avondgebed, rechtop staande of geknield op de blote stenen van de gaanderijen, en wanneer hij zag dat een van de jongens het kruisteken te slordig maakte liet hij niet na hem te waarschuwen. Ook de korte gebeden die men gewoon was voor en na het eten uit te spreken, zei hij met diepe aandacht. "Heel vaak", zo schrijft Don Rua, "vond ik hem in gebed verzonken gedurende de korte ogenblikken, die hij nodig had voor rust, en hij alleen was." Ook zei hij tegen een medebroeder in wie hij groot vertrouwen stelde: "Ik heb een paar malen niet regelmatig de geestelijke lezing kunnen bijwonen, en nu lees en overweeg ik, alvorens te gaan slapen op de grond geknield enkele verzen uit de Navolging van Christus."

Alles bijeen genomen leefde hij in voortdurend gebed, steeds met geest en gemoed op Jezus in het Sacrament gericht.

H O O F D S T U K X L

PLECHTIG FEEST TER ERE VAN DE H. ALOYSIUS -
EEN GRAPPIGE OPMERKING EN EEN DROEVIG GEVAL -
BRIEVEN VAN DE BISSCHOPPEN VOOR DE LOTERIJ - DE
BISSCHOP VAN FOSSANO IN HET ORATORIO -
GEDENKWAARDIGE TOESPRAAK VAN DE BISSCHOP
VAN BIELLA - TREKKING VAN DE LOTERIJ -
MGR. FRANSONI WENST ZICHZELF GELUK MET DON BOSCO

In het Oratorio was het een voortdurende opeenvolging van feesten. Na Sint-Jan dat in dat jaar met het traditionele vreugdevuur op de piazza Castello, voor de laatste maal gevierd werd, volgde op 29 juni dat van de H. Aloysius, aan wie Don Bosco een altaar in zijn nieuwe kerk gewijd had. "Op die dagen", zo vertelde Don Ascanio Savio, "deed hij niets anders dan met grote beminnelijkheid met de jongens praten, over de zuiverheid van geweten van deze heilige, die hij hun als navolgenswaardig voorbeeld stelde. En wij konden uit zijn woorden zelf afleiden hoezeer ook zijn ziel volkomen zuiver was. En als uitdrukking van zijn levendige devotie, zette hijzelf dikwijls, wanneer hij in ons midden stond, de lofzang op de H. Aloysius in." - "Het feest werd", zo schreef Brosio, "een non plus ultra." De kerk was van binnen en van buiten helemaal versierd en er brandden een zo groot aantal kaarsen aan het hoofdaltaar en bij de twee zijaltaren, dat het wel een paradijs leek. Er werden meer dan driehonderd communies uitgereikt, een heel groot aantal, aangezien er in de voorafgaande weken, al tweemaal een algemene heilige communie had plaatsgevonden. Meer dan achthonderd jongens kregen brood en worst bij het ontbijt. Een bisschop, van wie ik me de naam niet meer herinner, verrichtte de kerkelijke plechtigheid. Daar was ook het trefende schouwspel van een mooie processie. Er waren ook veel genodigden. Gedurende de plechtigheden collecteerde ik af en toe in en buiten de kerk, en ditmaal haalde ik tachtig lire op.

"Om de orde te handhaven was er niet alleen mijn legertje met houten geweren en de eenvoudige trompet van de bersagliere, maar eveneens een compagnie van de nationale garde in groot tenue met hun tamboers, onder bevel van hun officier de Heer Dasso, een koopman in garen en band en een vriend van ons. Alle colleges en Oratoria van het verleden, van tegenwoordig en van de toekomst hadden en zullen nooit zoveel ontspanning hebben als wij toen gehad hebben na het middagmaal van die dag; eenvoudig, dat wel, maar een bron van grote eenheid, van grote opgewektheid en hartelijkheid voor allen die er vreugdevol aan deelnamen. Er werden allerlei

spelletjes gedaan: zaklopen, goocheltoeren, militaire oefeningen, er werd geturnd en op de speelplaats was een fontein waar rode en witte waterstralen uit opspoten door de kleurstof die in het water gedaan was, en ook werden er ballonnetjes opgelaten. En dan waren er nog allerlei kleinere ontspanningsmogelijkheden, te veel om op te noemen.

"Onder een tent hield men een grote winkel open, waar men onder bepaalde voorwaarden bonbons kon verkrijgen, fruit, limonade, bier, water, enz. enz; en overal op de speelplaats zag men andere kleine kraampjes rondgaan ten gerieve van de kopers: Graaf Cays, baron Blanco di Barbania, Ridder Gonella Marco, Ridder Duprè, graaf d'Agliano, generaal van het leger, markies Gustavo di Cavour, graaf Viancino, de priesters Carpano, Chiaves, Murialdo Roberto, Borel, Vola junior, Marengo en de eenvoudige priesters Don Giacomelli, Don Merlo, Don Trivero, kapelaan van de Mauritius-basiliek en vele anderen, die ieder ogenblik iets gingen kopen om het onder de jongens uit te delen. Ik alleen heb op mijn eentje ongeveer voor tien lire bonbons verkocht in opdracht van Don Bosco en van andere heren. Deze en andere lekkernijen kwamen uit de grote voorraad van de grote winkel. Te midden van al die overvloed proefde Don Bosco ook niet het kleinste stukje ervan. Ik had hem een zuurtje gegeven om zijn mond wat te verfrissen, want hij was bijna uitgeput van de verstikkende hitte, maar hij gaf de helft ervan aan een jongen. Alles voor ons, niets voor zichzelf.

"Een ereboog van groene takken was opgericht midden in het weiland, dat bij de door de heer Visca gehuurde schuur behoorde, en bij het vallen van de avond werd die boog prachtig verlicht, en het feest werd besloten met een mooi vuurwerk en een luid hoera voor Don Bosco. Meer dan duizend jongens, van wie er minstens driehonderd ongeveer twintig jaar of ouder waren, waren op de speelplaats bij elkaar geweest zonder dat er ook maar ergens een wrijving of meningsverschil was ontstaan, doch allen waren als even zovele broeders eensgezind verenigd." Tot zover de jonge Brosio.

Daar geen enkele menselijke ondernemingen volmaakt is, zo was ook dit feest - hoe opgewekt ook - met een grappig voorval begonnen en het werd met een betreurenswaardig voorval besloten.

's Morgens had Don Bosco uit een restaurant aan de piazza della Consolata chocolade, koffie, melk, zachte broodjes voor twintig personen naar het Oratorio laten brengen. Dat werd betaald door de bankier Cotta, de voorzitter van het feest. De bediende uit het café was naar de Mis gegaan, en had wat hij meegebracht had, onbewaakt in een kamertje laten staan. Toen de Mis uit was, vonden de genodigden de koffiekannen nagenoeg leeg en van de broodjes was er niet veel meer over. Er werd geroepen en gelachen, en sommigen joelden dat de zangertjes het nu maar zonder ontbijt moesten stellen en intussen kwam Don Bosco uit de kapel. Hij moest inderhaast iemand naar het restaurant zenden, dat niet zo erg dichtbij was, om het ontbrekende aan te vullen. De hotelhouder begreep er niets van, werd ongeduldig, maar zorgde toch voor aanvulling. Intussen wordt Don Bosco plotseling gewaarschuwd dat de externe jongen Vilietti ziek op een akker in de buurt ligt. Hij gaat erheen en vindt hem in een greppel. "Wat heb je"? zegt hij hem?

"Ik voel me niet lekker; ik wil biechten."

"Wat heb je gegeten?"

"Niets, niets."

"Je kon beter de waarheid zeggen. Heb je iets gegeten dat je niet goed bevallen is?"

"Nee, ik heb enkel een beetje gegeten van wat er in de sacristie stond. - Arme kerel! Haastig had hij, vrezend dat hij verrast zou worden, de helft verslonden en opgeslokt van wat er voor twintig man was neergezet.

Don Bosco glimlachte met zijn antwoord, en Vilietti stond met zijn hulp op om zich op weg naar huis te begeven. Maar al de dingen die hij zo haastig in zijn maag gestopt had, begonnen te werken. Hij bevond zich op een open terrein, er stond maar hier en daar een boom. Hij probeerde zich daarachter te verbergen, maar van alle kanten kwamen mensen aan. De jongens stonden vanaf de speelplaats naar hem te kijken en lachten om zijn verlegenheid en om de gevolgen van zijn gulzigheid. Hij werd naar huis gebracht en moest een paar dagen lang ziek te bed blijven. Maar toen hij beter was kwam hij nog maar enkele keren naar het Oratorio omdat allen hem voor de gek hielden. Hij was eerst catechist geweest, toen koster, zanger, een vertrouweling van de Oversten en knapte allerlei werkjes op, en thans sloeg de stemming bij zijn kameraden in zijn nadeel om, en dat was des te erger omdat hij vroeger zo bewonderd en benijd was. Ze veranderden zijn naam en noemden hem het chocolademannetje en als ze hem tegenkwamen vroegen ze: "Hou je van chocolade?"

's Avonds liep de jonge Giovanni Chiesa onder de menigte nabij het Oratorio rond en verkocht tal van vuurpijlen die hij in een doos om de hals droeg. Als die kleine raketten werden aangestoken en in de lucht geslingerd, werd door hun geknal het feestrumoer nog groter. Plots kwamen er enkele vonken van een raket, die een kameraad in de buurt onvoorzichtig genoeg in zijn hand hield, in de doos terecht. In een ommezing ging de voorraad vuurwerk in vlammen op. De kleren van Chiesa vlogen in brand en terwijl hij de doos van zich afgooide, rende hij met brandwonden overdekt naar een sloot om in het water te springen. Hij werd naar het hospitaal gebracht. Zijn toestand was zo ernstig, dat de dokters meenden dat hij dezelfde nacht nog zou sterven, en ze stelden het bed van een herstellende zieke tot zijn beschikking daar alle andere bezet waren. Don Bosco ging hem direct bezoeken en zegende hem. Chiesa genas langzaam, maar toen de roven en stukjes huid vanzelf van zijn gezicht afvielen, zag hij er erg toegetakeld uit. En we kunnen het gerust een wonder noemen, dat zijn ogen gespaard gebleven waren.

Die feestelijkheden oefenden intussen geen invloed uit op de voortgang van de loterij. De ene circulaire na de andere werd in duizenden exemplaren rondgestuurd; de trekking van de prijzen werd daarin eerst op 30 juni aangekondigd en naderhand op de 12de juli.

De Bisschoppen gingen voort met hun steun aan Don Bosco te verlenen.

Mgr. Galvano schreef hem: "Ik juich van harte de ijver toe waarmee u zich toelegt op de stichting van een goed Oratorio, dat men aan niemand beter kan toewijden dan aan de heilige die de grootmoedige beschermer van deze Staten is, en die een aanzienlijk deel van Savooie bevrijd heeft van de pest der ketterij, die op het ogenblik haar kwaadaardig gif over ons Piëmont schijnt te willen uitzaaien. Uw onnavolgbare

ijver komt daarom alle lof toe, terwijl u zeker ook moeilijkheden zult ondervinden op de weg naar de vervulling van uw nobele onderneming. Maar het zal u voorzeker niet ontbreken aan de steun en de hulp, die de goddelijke Voorzienigheid nooit weigert aan degenen die hun vertrouwen in haar stellen.

"Ik aanvaard intussen gaarne de mij toegezonden tweehonderd loten, die ik zal verdelen onder mijn diocesanen, en u ontvangt binnenkort het bedrag ervoor. Zet opgewekt het zo goed begonnen werk voort en u zult het door de Heer gezegend zien, daar het als geen ander beter op zijn plaats is in die tijd. Aanvaardt mijn beste wensen enz. enz.

Nice, 22 juni 1852

+ Domenico, bisschop."

En Mgr. Jourdain: "man te brengen, en in alle geval zal ik U de vijftig lire toezenden. Het doet mij genoegen dat uw kerk ge-reedgedkomen is, en dat de Heilige Mis er al wordt opgedragen. Dat moet een grote troost zijn voor U en uw ijverige helpers. De Voorzienigheid heeft het werk gezegend en uw ijver beloond.

"Ik dank u oprecht voor wat gij gedaan hebt, voor wat ge doet en voor wat ge in de toekomst nog zult doen voor mijn arme diocesanen.

Aosta, 28 juni 1852

+ Andrea, bisschop."

(Vertaald uit het Frans)

Ook Mgr. Gentile stuurde een brief: "Toen ik dezer dagen afrekening vroeg van iemand die ik belast had met de verkoop van de loten van uw loterij, kwam ik tot de bevinding dat hij er slechts een dozijn verkocht had, daar hem, zoals hij me vertelde, ook van andere zijde loten voor hetzelfde doel waren toegezonden.

"Maar omdat de trekkingsdag nabij is, kan ik niet langer wachten u dat resultaat mee te delen. Vooral met het oog op het feit dat enkele jongens van dat diocees, zoals u weet, het door uw ijver tot stand gekomen Oratorio bezoeken, heb ik een honderdtal loten genomen, zoals ik u al eerder schreef, en vandaag besloot ik de rest ook te nemen. Morgen zal ik u een postwissel voor het bedrag der loten toezenden.

Inmiddels...

Gozzano, 9 juli 1852

+ Filippo, Bisschop van Novara."

Mgr. Bale schreef: "Tegelijk met uw geëerd schrijven van 9 juni jl. heb ik de tweehonderd loten ontvangen die u me hebt willen toezenden om in mijn diocees te verkopen. Met de hoogste lof voor uw onderneming in die tijd, doet het me genoegen u te kunnen berichten dat ik al de loten verkocht heb. Daar ik het bedrag echter nog niet helemaal in handen heb, zal ik nog wachten tot ik u het volledige bedrag kan toezenden of overhandigen aan iemand die u aanwijst.

"Inmiddels verzoek ik U mij onmiddellijk na de trekking, in één zending de prijzen te willen toesturen die op de bovengenoemde tweehon-

derd nummers gevallen zijn, met vermelding van elk nummer, zodat ik ze onmiddellijk kan uitdelen.

"Inmiddels, verblijf ik...

Ventimiglia, 10 juli 1852

+ Lorenzo, Bisschop."

De bisschoppen lieten het echter niet bij brieven en giften, maar zij vereerden het eenvoudige huis van Valdocco ook met hun persoonlijke aanwezigheid. Carlo Tomatis was aanwezig toen Mgr. Fantini, bisschop van Fossano verscheen. Don Bosco bereidde hem een feestelijke ontvangst, onder meer door Carlo Gastini die een heel mooie stem had, enkele strofen te laten zingen van een lied, dat Don Bosco zelf ter ere van de prelaat geschreven had.

Enkele zondagen na de plechtige inwijding van de kerk kwam de bisschop van Biella, Mgr. Losana, naar het Oratorio. Hij besteeg de kansel en hield een wondermooie toespraak, zijn tekst baserende op het feit, dat honderden van die jongens metselaarsleerlingen uit Biella waren. Hij dankte de Voorzienigheid, dankte Don Bosco, en spoorde de jongens aan het Oratorio trouw te bezoeken, hun schild en schutse tegen de onzedelijkheid en de boosaardigheid van de protestanten. Tot slot riep hij uit: "Maar het is niet alleen hier dat Don Bosco geroepen is om een nieuwe kerk te bouwen. Ginds bij de Corso del Re, bij Portanuova, in de buurt van de tempel der aanhangers van Luther, Calvijn en Petrus Waldus, moet Don Bosco er nog een oprichten. Het is noodzakelijk, God wil het, Don Bosco zal het doen." - En zijn woorden werden bewaarheid.

Intussen waren al de loten verspreid. Er waren er die nog loten wilden hebben en er vijf lire per stuk voor boden, maar ze konden er geen meer krijgen, ook al omdat de promotors nog niet de onverkochte loten hadden teruggegeven. Eindelijk vond dan de trekking van de prijzen in het openbaar plaats op het Stadhuis. Hoe vermoeiend en zwaar dat allemaal was, valt licht te begrijpen, als men kennis neemt van het verslag dat ervan werd uitgebracht,¹⁾ of denkt aan de circulaires

(1) Proces verbaal van de trekking der weldadigheidsloterij ten bate van het jongensoratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco.

In het jaar onzes Heren 1852 werd op de twaalfde juli 's middags om twee uur in Turijn op het bordes van het stadhuis een begin gemaakt met de trekking van de loterij, goedgekeurd bij besluit van 9 december 1851 door de Heer Intendant Generaal, ten bate van het jongensoratorio van de H. Franciscus van Sales in Valdocco. Als gevolg van toegestaan verlof van genoemde Heer Intendant Generaal zijn, zoals afgekondigd in de Gazzetta Ufficiale het bestuur in aanwezigheid van Don Pietro Baricco, afgevaardigd vice-burgemeester, en de ondergetekende, toegevoegde secretaris, bijeen gekomen. Aangezien het bestuur gemachtigd was tot uitgifte van 99.999 loten had de onderburgemeester goedgevonden dat er vier draaiende trommels zouden zijn; in de eerste, blauw van kleur, zouden evenveel volkomen gelijke en gelijk gekleurde balletjes gedeponeerd worden als er duizendtallen aan loten waren uitgegeven, dat wil zeggen van 0 tot 99. In de tweede trommel, rood van kleur, moesten tien balletjes gedeponeerd worden van 0 tot 9; in de derde, geel van kleur, weer een tiental van 0 tot 9; en tenslotte in de vierde, grijs van kleur, nog eens tien, ook van 0 tot 9. Nadat genoemde heer vice-burgemeester zich er vervolgens van overtuigd had dat die draaiende trommels volkomen leeg waren, werden de balletjes één voor één door hemzelf erin gedaan. Toen dat gebeurd was werden de vier trommels gesloten en aan het draaien gebracht zodat de balletjes flink gemengd werden. Hierna werd door acht jongens van het Oratorio om beurten een nummer uit de eerste trommel gehaald, dat wil (zie vervolg volgende bladzijde)

met woorden van dank aan de schenkers; aan de gedrukte lijsten met de prijswinnende nummers, aan de verzending van al die prijzen; en aan de vele brieven die er geschreven moesten worden in antwoord aan degenen die inlichtingen vroegen, nadere toelichtingen of opmerkingen maakten.

Velen; die een prijs gewonnen hadden, lieten die ter beschikking van de Kerk zodat dat dubbel voordeel opleverde. De kosten waren echter niet gering geweest. Vele loten waren vernietigd of zoek geraakt en daardoor bedroeg de opbrengst slechts die van 74.000 loten. Een niet on aanzienlijk bedrag niettemin. Maar Don Bosco liet er, zoals hij beloofd had; in zijn edelmoedigheid ook het Kleine Huis der goddelijke Voorzienigheid in delen, het beloofde bedrag ter hand stellend aan kanunnik Luigi Anglesio.

Enkele dagen na de trekking van de loterij had Don Bosco aan monseigneur Luigi Fransoni bericht gegeven van de plechtige inwijding der nieuwe kerk. Die toonde zijn dankbaarheid daarover met een brief waarin de hoge achting en vaderlijke welwillendheid; die die doorluchtige prelaat steeds ten aanzien van het Oratorio voelde. Onze geschiedenis zou niet volledig zijn wanneer wij onze lezers die brief zouden onthouden.

zeggen: dat van de duizendtallen; daarna uit de tweede, dus van de honderdtallen, vervolgens uit de derde, die van de tientallen en uiteindelijk uit de vierde, die van de eenheden. Die handeling werd evenveel malen herhaald als er prijzen te verloten vielen, namelijk 3.251 keer. Elk getrokken nummer werd met luide stem door een lid van het bestuur omgeroepen, door een ander, die daartoe gemachtigd was, herhaald, en tegelijkertijd door drie aangewezen personen uit het publiek in een register genoteerd naast het nummer van de gewonnen prijs. Aangezien die actie niet in één dag kon klaar komen gaf de onderburgemeester toestemming er de volgende dag om negen uur 's morgens mee door te gaan, terwijl hij in afwachting daarvan de trommels met lak verzegelde en de registers op een veilige plaats borg. Toen de actie op het afgesproken uur de volgende morgen in tegenwoordigheid van de bovengenoemde weer hervat was en men die dag weer niet gereed kwam met de trekking, gaf de onderburgemeester nogmaals verlof er de komende dag 's morgens om half negen mee door te gaan. Zodoende werd in tegenwoordigheid van genoemde burgemeester de derde dag de trekking voortgezet die toen 's middags om half zes was afgelopen. De afgevaardigde vice-burgemeester heeft vastgesteld dat de trekking regelmatig is verlopen en mij verzocht, in mijn kwaliteit van toegevoegde secretaris, er dat proces verbaal van op te maken als verlangd bij voorschrift van het besluit van de Heer Intendant Generaal, en heb ik met voornoemde heer vice-burgemeester en de heren van het bestuur datzelfde mede ondertekend.

Turijn, 14 juli 1852

Don Pietro Barico, vice-burg.
Giovanni Bosco, pr.
Bocca Federico
Giovanni Borel
Lorenzo d'Agliano

Bellingeri Gaetano, adv.
Toegevoegd secretaris

Lyon, 29 juli 1852

Mijn geliefde Don Bosco,

Ik wil wel veronderstellen dat de kerk in de grootste eenvoud is opgetrokken, maar wanneer ik er aan denk dat zij in elf maanden tijd gebouwd en ingericht is, komt mij dat toch als een wonder voor. De Heer zij daarvoor geprezen en gedankt, dat Hij u ingaf die kerk te bouwen en u de genade verleende het werk te voltooien ten voordele van zovele jongens, die die zo ijverig bezoeken.

Het spijt me dat u niet al de honderdduizend loten hebt kunnen verkopen, omdat de opbrengst van de 74.000 loten moet verminderd worden met de kosten van de loterij en u bovendien in uw edelmoedigheid nog de helft van de opbrengst hebt geschonken aan het Kleine Huis van de goddelijke Voorzienigheid. Beide instellingen liggen als het ware zichtbaar naast elkaar in de hand des Heren.

Ik weet nog niet of op mijn honderd loten een of andere prijs is gevallen. Op de lijst ofwel catalogus heb ik een bepaald nummer gezien waarop een prijs is gevallen, maar in het algemeen valt mij nooit meer ten deel dan een vuurscherm of een servetring. Ik zou wensen dat het dit keer een waardevolle prijs was zodat uw kerk er iets aan had.

In de hoop dat al uw Oratorio's zullen blijven bloeien en mij aanbevelend in de barmhartigheid des Heren, verblijf ik in hartelijke genegenheid.

Uw zeer toegewijde en zeer toegenegen dienaar
+ Luigi, aartsbisschop van Turijn.

Don Bosco had die hartelijke brief ontvangen na zijn terugkeer met Don Cafasso van de retraite in San Ignazio. Een tijdlang werd daar vier keer per jaar retraite gegeven, maar in 1852 had men dat slechts twee maal kunnen doen, een keer voor de priesters en een tweede keer voor de leken, daar de toelagen die gewoonlijk door het Instituut van de H. Paulus gegeven werden, kwamen te vervallen. Dat was een overwinning van de vijand van het goede.

Het genootschap van de H. Paulus hdele eeuwen lang wonderbaarlijke vruchten opgeleverd door onder het volk de eenheid en de zuiverheid van het geloof te handhaven en van geslacht op geslacht steun te verlenen. Thans echter waren er kwaadsprekende stemmen opgegaan tegen zijn bestuurders, die heel achtenswaardige en godvruchtige burgers waren. De sektariërs wilden zeggenschap in het beheer van het rijke vermogen van het Instituut dat meer dan zes miljoen bedroeg. De burgemeester had daarom een beroep gedaan op het gemeenschappelijke bestuur van dat weldadigheidsinstituut, zich beroepend op een wet van 1848; en een Koninklijk Decreet bepaalde dat het nieuwe bestuur zou moeten bestaan uit vijftientig leden van buiten het Genootschap, te benoemen door het gemeentebestuur en die tot dan toe gekozen waren uit de leden. Dat was een flagrante schending van de beschikking der erflaters. De leden van het Genootschap protesteerden en verwierpen de aanmatiging van het gemeentebestuur en het Koninklijk Decreet; zij vroegen daarna dat op zijn minst de te kiezen bestuursleden even groot in aantal zouden zijn als die welke door de gemeente werden aangewezen. Maar ze kregen nul op het rekest. En de zeventiende januari 1852 was de rector verplicht alle stukken en boeken voor te leggen aan een koninklijk commissaris.

H O O F D S T U K XLI

BOUW VAN HET NIEUWE JONGENSTEHUIS - TWEEDE RETRAITE TE
GIAVENO - EEN HEILIGE ARBEIDERSJONGEN - EEN PREEK VAN
DON BOSCO EN DE ZUIVERHEID - EEN GETUIGENIS OVER HET
LEVEN VAN DON BOSCO IN DIE JAREN EN OVER ZIJN
NAASTENLIEFDE.

Toen Don Bosco uit Lanzo in Turijn was teruggekeerd, begon hij onmiddellijk met de verwezenlijking van een ander plan. Met de nieuwe kerk van de H. Franciscus van Sales bezat hij een godshuis dat voldoende was voor het aantal jongens, dat 's zondags uit verschillende delen van de stad erheen kwam om de kerkdiensten bij te wonen. In de oude kapel had hij eveneens een lokaal dat groot genoeg was voor de avond- en dagscholen die toch altijd door honderden jongens van alle leeftijd en uit elk milieu werden bezocht. Maar het ontbrak nog steeds aan een plaats om onderdak te verschaffen aan tal van arme verlaten jongens, die zich ieder uur van de dag bij Don Bosco kwamen aanmelden en om een liefdevol onderdak vroegen om van de straat af te zijn. De bestaande kamertjes, waarvan er enkele nagenoeg in puin lagen door de ontploffing van de kruitfabriek, konden niet meer voor dat doel dienen. Na rijp beraad zei Don Bosco op zekere dag: "Nu ik gezorgd heb voor een huis voor de Heer, moet er thans gezorgd worden voor een ander voor Zijn kinderen. Laten we dus aan het werk gaan."

De plannen werden ontworpen. Het nieuwe gebouw moest de ruimte vullen vanaf het huis Pinardi tot aan het huis Filippi, met een dubbele rij kamers op drie verdiepingen en een rechte gang in het midden, en een kantine erbij. Aan het eind ervan lag haaks hierop een ander gebouw dat doorliep langs de uitbouw van de kerk van de H. Franciscus van Sales. Dat tweede gebouw had op elke verdieping drie achter elkaar gelegen lokalen en sloot de speelplaats aan de oostzijde af. Voor een tehuis buiten de stad kon men dat groot noemen. Er waren zolderkamers en gelijkvloers gaanderijen die gesteund werden door pilaren. Een groot ruim gewelf verleende doorgang aan de wagens om op het terrein achter het huis te komen. Rechts daarvan bevond zich de enige binnentrap waarlangs men de zolderkamers kon bereiken die allen een balkon hadden. Via die trap bereikte men eveneens het souterrain waarvan later een gedeelte bestemd moest worden voor keukens, kantines en refters. Een tweede trap in de klokkentoren leidde eveneens naar de gangen, de zolderkamers, en naar twee vertrekken die boven de sacristie en boven de kapel van Onze-Lieve-Vrouw lagen. Over de hele lengte van de twee bovenverdiepingen, voor en achter het huis, liepen twee stenen balkons met ijzeren balustrades, die door middel van glazen deuren toegang gaven tot de vertrek-

ken. Het hoofdgebouw was veertig meter lang en elf meter vierenzestig breed. De zijvleugel aan de oostzijde twaalf en een half bij zes meter. De hoogte tot de nok van het dak zestien meter.

Niet alleen dat het plan niets groots had maar ook alle noodzakelijke comfort ontbraken eraan. De seminaristen en ook de jongens, vooral Giovanni Cagliero hadden Don Bosco doen opmerken dat de gangen te nauw en te donker waren, de trappen en de deuren te smal voor een college jongens, en de slaapzalen die onder het dak lagen te ongerieflijk doordat ze zo laag waren. Maar hij antwoordde steeds: "Laten we ons tevreden stellen met het weinige, het gerieflijke en het mooie achterwege laten, des te eerder zullen wij door de goddelijke Voorzienigheid opgemerkt en geholpen worden!" - En hij zei nog meer tegen hen, bijvoorbeeld, dat het nieuwe huis, juist doordat het zo bekrompen en eenvoudig was, op zekere dag door de burgerlijke en militaire overheid zou worden ontzien, zodat de jongens er niet zouden worden weggejaagd. En inderdaad, enkele jaren later, in 1859, deed het gemeentebestuur van Turijn onder het mom van vaderlandsliefde een beroep op Don Bosco en verzocht hem de vertrekken van het Oratorio ter beschikking te stellen om er de gewonden in onder te brengen na de slag van Solferino. Don Bosco stemde toe maar toen de commissarissen de trappen, de gangen en de deuren te smal bevonden hadden, bedankten ze hem en lieten hem met rust.

Het oorspronkelijke oude armzalige huis kon echter niet afgebroken worden daar er geen andere lokalen waren waar men kon slapen. Don Bosco besloot echter allereerst het oostelijke deel van het gebouw op te richten beginnend bij de trap naast de grote poort. Diezelfde zomer werd daar aan begonnen enkele dagen na de inwijding van de kerk.

Eenmaal begonnen, werkten de arbeiders met vuur en schoten flink op. Wie niet volledig op de hoogte was van de wegen en bronnen die de goddelijke Voorzienigheid ten gunste van Don Bosco gebruikte, en die elke dag al de arbeiders en dat materiaal zag en het gebouw, dat als het ware als bij toverslag uit de grond rees, vroeg zich af: "Waar zal Don Bosco al het geld vandaan halen om al die mensen te betalen en zo snel een huis te bouwen?" Dezelfde vraag werd geregeld gesteld bij alle werken, die de man Gods ondernam, en hij antwoordde steeds: "De Voorzienigheid zal het sturen. De Heer kent onze noden en zal ons helpen."

Toen in de eerste dagen van september de werkzaamheden zover waren opgeschoten, ging Don Bosco met meer dan vijftig van zijn jongens op rechte in het seminarie van Giaveno. Het waren jongens van zijn Tehuis en van het Zondagsoratorio. Tot Rivoli gingen ze allemaal per reiswagen en toen via Avigliana te voet verder. We zullen niet in bijzonderheden treden; alleen zeggen we dat Cagliero en Turchi hebben verklaard hoe zeer zij en hun kameraden onder de indruk waren gekomen van de predica-ties van kanunnik Arduino en van Don Bosco, en dat er ook onder de externe arbeidersjongens toonbeelden van deugdzaamheid waren. Bijvoorbeeld Giuseppe Morello, die in het Oratorio assisteerde tijdens de recreatie. Hij genoot van de pret van de anderen maar deed er zelden zelf aan mee. En wanneer de hele speelplaats vol beweging was, trok hij zich stil terug en, in de mening dat niemand hem zag, ging hij naar de kapel waar hij ongestoord bad voor de zielen in het vagevuur, een bezoek bracht aan het Heilig Sacrament, een rozenhoedje bad en de Kruisweg deed. Ondanks

zijn verzorgingsmaatregelen om ongezien te verdwijnen, hadden toch enkelen van zijn kameraden het opgemerkt en, eveneens tot devotie gedreven, zijn voorbeeld gevolgd. Hierdoor ontstond het gebruik, dat nog in alle Oratorio's bewaard is gebleven, om na de zegen met het Allerheiligste het rozenhoedje te bidden, waaraan iedereen kon deelnemen zonder daartoe verplicht te zijn.

Don Bosco vertelde over Morello: "Op een avond, tamelijk laat al, ging ik naar huis. Ik liep over het weggetje dat van de Po naar de Porta Palazzo loopt. Ergens op de weg zag ik opeens een jongen die een zware houten balk, beslagen met ijzeren pinnen, droeg. Het was alsof de drager, gebukt gaande onder het gewicht ervan, kreunde, het leek alsof hij sprak. "Arme jongen", zei ik tot mezelf, "hij moet wel erg moe zijn." Toen ik dichterbij kwam, zag ik dat hij af en toe het hoofd boog, zoals men dat doet bij het Ere zij de Vader..., of wanneer men een verheven naam noemt, zodat ik begreep dat hij bad. Het was Morello.

"Giuseppe", zei ik tegen hem, "je lijkt me erg moe."

"Niet zo erg, ik heb een boodschap gedaan voor mijn patroon; ik draag de boom van een weefgetouw die gerepareerd moet worden."

"Ik dacht dat je met iemand sprak; tegen wie had je het?"

"Ja, weet u, ik kon vanmorgen de Mis niet bijwonen en daardoor heb ik de rozenkrans niet kunnen bidden. En omdat ik alleen op de weg was, liep ik hier te bidden. Ik probeerde het zo devoot mogelijk te doen omdat het vandaag dinsdag is, de dag waarop een tante van mij gestorven is. Zij was erg goed voor me en heeft veel voor me gedaan. Omdat ik geen andere manier weet om mijn dankbaarheid te uiten, bid ik iedere dinsdag het rozenhoedje voor haar zielenrust."

Op de retraite van Giaveno was men getuige van twee wondere dingen. Het eerste betrof Morello zelf, en Don Bosco vertelde verder nog over hem:

"Bij de aanvang van iedere preek ging hij in een hoekje zitten als om te luisteren welk onderwerp de predikant zou behandelen. Dan zag ik dat hij soms dichterbij de predikant ging zitten, en andere keren zo snel als hij kon de kerk verliet. Omdat ik dat herhaaldelijk had opgemerkt, wilde ik er de reden van weten.

"Giuseppe", zei ik op een dag tegen hem, "waarom doe je zo vreemd en ga je niet gewoon met de anderen op je plaats zitten? Waarom blijf je achter in de kerk staan?"

"Dat doe ik", antwoordde hij "om mijn kameraden niet te storen."

"Op welke manier", vroeg ik, "ben je bang je kameraden te storen?"

"Kijk, als de predikant preekt over de doodzonde, kan ik mij niet beheersen; ik voel me zo hevig aangegrepen, dat ik naar buiten moet gaan of moet huilen."

"Toen wist ik waarom hij soms onverhoeds en zo overhaast de kerk van het Oratorio uitliep, en andere keren in snikken uitbarstte of vreemde gebaren maakte. Om die reden zorgde ik ervoor mij in mijn uitdrukkingen te matigen als ik merkte dat hij bij de preek aanwezig was. Maar het was al voldoende de woorden doodzonde met enige nadruk uit te spreken, of hij sprong haastig de bank uit en liep weg. Daarom bleef hij tijdens een preek in de buurt van de kerkdeur.

"Hij had zo een goed en liefdevol hart dat hij de tederste en gevoeligste indrukken onderging als hij hoorde spreken over geestelijke zaken. Men hoefde slechts over de hemel te spreken of over de liefde tot God en Zijn weldaden, of hij was een en al bewogenheid. Een van zijn kameraden die bij me stonden, richtte die woorden tot hem: "Giuseppe, als jij altijd zo braaf bent, wat zullen we dan op zekere dag een groot feest in de hemel hebben met de Heer! We zullen altijd bij hem zijn, hem verblijden en eeuwig liefhebben!" Die woorden, bijna terloops gesproken, maakten een zo diepe indruk op hem dat men hem op hetzelfde ogenblik zag verbleken, het bewustzijn verliezen en hij zou zeker gevallen zijn, als zijn kameraden hem niet hadden ondersteund."

Het tweede wonderlijke voorval was een preek die Don Bosco hield over de zuiverheid. Mgr. Cagliero memoreert die preek aldus:

"Bij de retraite die Don Bosco voor ons hield in het Seminarie van Giaveno gedurende de grote vakantie van 1852, sprak hij met zoveel warmte en met een zo grote en heilige vervoering tot ons over de zuiverheid, dat hij ons allen tot tranen toe bewoog en ons het voornemen deed maken die schone deugd tot aan onze dood te bewaren. En later toen ik onder zijn geestelijke leiding gesteld was vond ik in hem meer dan een leidsman, veeleer een vader, vol ijver voor het wel-zijn van de zielen, verlangend in onze harten een grote en pure liefde te storten voor de schone deugd van zuiverheid.

"Ik herinner me dat hij in de preken en conferenties die hij dikwijls voor ons hield, zo gevoelig was dat hij niet waagde te spreken over oneerbare dingen, en verschillende jaren lang hoorde men hem nooit die onderwerpen aanroeren, die dan behandeld werden door Don Borel en door de kanunnik Borsarelli en andere priesters, die zijn medewerkers en vrienden waren.

"Hij gaf er de voorkeur aan ons te spreken over de deugd van zuiverheid, die hij de schoonste bloem van het paradijs noemde, waardig in onze jeugdige harten te worden gekweekt, een zuivere lelie die met haar smetteloze pracht ons gelijk zou maken aan de engelen in de hemel. Met die en dergelijke beelden bracht Don Bosco ons in verrukking voor die lieflijke deugd, waarbij zijn gezicht straalde van heilige vreugde. Zijn zilveren stem klonk warm en overtuigend, en zijn ogen werden vochtig, bij de vrees dat wij de schoonheid en kostbaarheid van die deugd ook maar met slechte gedachten of gesprekken zouden besmeuren. Wij, jongens, beminden hem intussen als een teergeliefde vader en koesterden ten opzichte van hem een meer dan kinderlijke vertrouwelijkheid; wij waren vervuld van een zo grote eerbied en verering voor hem dat wij ons in zijn tegenwoordigheid steeds uiterst godvruchtig gedroegen, en dat omdat wij diep overtuigd waren van zijn heilige levenswandel.

Teruggekeerd uit Giaveno vanwaar hij, zoals ook later, met de jongens naar het heiligdom van Trana was gegaan, hoorde Don Bosco dat Bartolomeo Bellisio, een leerling van hem en van de tekenschool, opgeroepen was voor de militaire dienst. En hij die in alles wat zijn jongens betraf zoveel mogelijk hulp probeerde te verlenen, schreef hem in Cherasco waar de jongen zijn groot verlof doorbracht. Hij had stappen ondernomen om gedaan te krijgen, dat de jongen wegens familieomstandigheden niet onder de wapens zou worden geroepen, en op een van diens brieven antwoordde hij als volgt:

Beste Bellisio,

Ik heb je welkome brief ontvangen en hoewel ik je besluit bewonder en waardeer om je neer te leggen bij het besluit van de goddelijke Voorzienigheid Die je oproept tot de militaire dienst, heb ik niettemin gemeend nog een goed woordje voor je te moeten doen bij de heer Graaf Lunel, je grote weldoener, om nog eens een poging te wagen.

Intussen verzoek ik je en spoor ik je er andermaal toe aan, niet na te laten je toevlucht te zoeken bij onze lieve Moeder Maria opdat onder alle omstandigheden Gods heilige wil moge geschieden.

De Heer zij met je; bid voor mij en vertrouw onder alle omstandigheden op me.

Je zeer genegen in Chr. J. Bosco Gio. pr.

P.S. Veel van je kameraden laten je groeten!

Aan de Heer Bartolomeo Bellisio - Cherasco

Bellisio werd soldaat. De eerste avond, dat hij zich in de kazerne van de citadel in Turijn bevond, en er stilte geblazen was, hoorde hij dichtbij zich zoiets als een onderdrukt gefluister. Het was het bidden van zijn buurman, die hij al spoedig leerde kennen als een vurige katholiek. Het duurde niet lang, of hij ontdekte nog meer anderen, en gezamenlijk vormden zij zoveel als een levende rozenkrans, doordat elk van hen op zich nam op één dag van de maand die te bidden. Voor hem was de 23ste van de maand aangewezen. Twee anderen hadden zich van een snuifdoos voorzien die hermetisch gesloten kon worden, en die vulden ze in de kerken met wijwater en daarmee konden ze dan in het verborgene het kruisteken maken. Na acht maanden werd Bellisio uit de militaire dienst ontslagen door tussenkomst van Don Bosco. Hij zei over hem: "Ik daag alle jongens uit in Bellisio een fout te kunnen aanwijzen!"

Hij was degene die een foto maakte van Don Bosco terwijl die aan het biechten was, en die in 1855 ook het portret maakte van moeder Margherita en het aan Don Bosco ten geschenke gaf op zijn naamfeest. Als Bellisio dat niet gedaan had, zou de herinnering aan dat sympathieke gezicht verloren gegaan zijn.

Wij halen hier Bellisio aan omdat hij een van de oud-leerlingen is die veel aantekeningen geleverd heeft aan Don Bonetti voor het schrijven van de geschiedenis van de vijf lustrums van het Salesiaans Oratorio en omdat bovenstaande brief een der eerste is die wij bezitten, die door Don Bosco aan een van zijn zonen is geschreven.

Toen Bellisio hem ons deed toekomen schreef hij er bij:

Cherasco, 4 maart 1891

Zeereerwaarde Heer,

In het Bulletin heb ik gelezen dat er voor het zaligverklaringproces van onze geliefde Don Bosco eerbiedwaardiger nagedachtenis be-

vraagd wordt u toe te zenden, brieven of andere geschriften die men mogelijk bezit. Daar ik er een bezit, acht ik het mijn plicht u die toe te sturen, Er wordt geen enkele datum in genoemd, omdat, als ik het me goed herinner, die brief ingesloten was bij een andere die geschreven was aan mijn grote weldoener, de priester Conte Lunel, die mij in april 1850 in het Oratorio ondergebracht had. Afgaande op het tijdstip waarop ik soldaat werd, moet de brief geschreven zijn in mijn grote vakantie van het jaar 1852. De brief is vergeeld door de tijd, hoewel ik hem steeds voorzichtig bewaard heb, weggesloten met andere brieven. Wat ik bij vele gele-genheden van Don Bosco zag of hoorde in de meer dan zes jaren dat ik bij hem gewoond heb, noteerde ik schriftelijk in de rapporten die ik maakte toen er, jaren geleden, per circulaire aan de oud-leerlingen gevraagd werd mee te delen wat zij hadden gezien, gehoord en ondervonden - welke rapporten zich nog wel in de archieven van het Oratorio zullen bevinden.

Daar ik verneem dat de originelen zullen worden teruggezonden, zal het mij aangenaam zijn de brief weer terug te ontvangen, en hij zal voor mij een des te kostbaarder betekenis krijgen wanneer naar wij hopen zijn verheffing tot de eer der altaren in vervulling zal gaan. Mijn grootste vreugde is het door hem heel bemind te zijn geweest en veel weldaden van hem te hebben mogen ontvangen. Wat mij spijt en diep leed doet is te lezen over de noden en de vraag naar offers voor zijn werk in het algemeen, en daarop niet te kunnen reageren zoals ik wel zou willen, als gevolg van de kritieke omstandigheden en ziekten. Daardoor rest mij niets anders dan mijn verlangen aan God op te dragen en af te wachten dat er een gunstiger tijd zal aanbreken om gemakkelijker aan mijn verlangen te voldoen.

Inmiddels mijn grootste hoogachting betuigend, ook aan de beminde Generale Overste Don Michele Rua, verblijf ik

uw gehoorzame dienaar in Don Bosco
Bellisio Bartolomeo, schilder

H O O F D S T U K X L I I

DON BOSCO NAAR DE BECCHI - VRIJGEVIGHEID VAN ZIJN BROEDER
GIUSEPPE EN DIENS GENEGENHEID VOOR DE JONGENS VAN HET
ORATORIO - EEN BRIEF VAN DON BOSCO AAN BUZZETTI -
INKLEDING VAN MICHELE RUA EN VAN GIUSEPPE ROCCHIETTI -
GIFTEN VAN DE KONING - DON BOSCO AANVAARDT HET RIDDER-
KRUIS NIET - COMMANDATORE LUIGI CIBRARIO - ONDERSCHEI-
DINGEN, BELONING VOOR WELDADIGHEID.

Op 22 september trad Michele Rua, na aanraden van Don Bosco, na overleg gepleegd te hebben met Don Cafasso over zijn roeping, definitief als interne leerling toe tot het Oratorio van de H. Franciscus van Sales. Vanaf zijn eerste jaren had hij voor Don Bosco een grote genegenheid gekoesterd, een genegenheid die steeds groeide, verbonden aan een grote godsvrucht, zodat hij ouder geworden, nog beter zijn deugden en zijn werken kon waarderen. De 23ste vertrok hij uit Turijn met Don Bosco, Moeder Margherita en zesentwintig kameraden op weg naar de Becchi, en hij zag dat de brave Margherita niet alleen in dat gehucht maar ook in Castelnuovo in heel groot aanzien stond.

Van die eerbied onder de boerenbevolking genoot eveneens de familie van de heilige vrouw, maar die persoonlijke deugden schonken geen enkele verbetering in hun levensomstandigheden die de jaloezie zou kunnen opwekken.

Hoewel de familieleden van Don Bosco erg krap in hun middelen zaten, en hij innig veel van hen hield, wilde hij hen toch nooit met giften te hulp komen, omdat de aalmoezen van zijn weldoeners hem gegeven werden voor zijn jongens en niet voor zijn familieleden. Don Bosco beschouwde zichzelf als een eenvoudige uitdeler van de goederen der Voorzienigheid, ervan overtuigd dat hij tegenover Haar rekening en verantwoording zou hebben af te leggen. De grote geest van armoede van zijn familieleden verschafte hem bijzondere vreugde, hij sprak er met genoegen over en drukte er zijn stellig vertrouwen over uit dat zij, juist door het feit dat zij in hun leven van de goederen van die wereld verstoken waren geweest, bezit zouden kunnen nemen van het rijk der hemelen, volgens de belofte van Jezus Christus.

Zijn broer Giuseppe, die groot gebrek leed vroeg nooit iets aan Don Giovanni, die hem toch erkentelijk was dat hij het zijne ertoe bijgedragen had om hem voor priester te laten studeren, door hem zijn deel van het vaderlijk erfdeel af te staan zodat hij voor de Curie het noodzakelijk patrimonium had om tot de hogere wijdingen te worden toegelaten. Daarom bezat Don Bosco in zijn oudere broer een absoluut toegewijde vertrouweling, hij maakte hem deelgenoot zowel van zijn vreugden als van zijn verdriet en vormde met hem één geest, één ziel.

Hoewel de verplichtingen van zijn staat Giuseppe ertoe dwongen ver van zijn moeder te werken, liet hij toch niet na verschillende keren per jaar naar Turijn te komen om een tijdje in het Oratorio te verblijven, korter of langer al naar het hem mogelijk was. Hij wilde zich dan enkele vreugdevolle uren gunnen in gezelschap van Don Giovanni en van Margherita, die altijd uiterst blij was als hij kwam. De brave moeder had ook wel alle redenen om ook op die zoon trots te zijn. Hij was een godvruchtige christen, een vlijtige en liefdevolle huisvader, met zo een vrijgevig en weldadig hart dat het bijna niet onder woorden te brengen is; en hoewel hij veel kinderen had, beschouwde hij steeds ook de jongens van het Oratorio als de zijnen.

Niet tevreden met ieder jaar van zijn eigen voorraad iets te zenden in de oogsttijd, ging hij ook nog hulp bij bloedverwanten en vrienden zoeken, en wist zoveel gevoelens van genegenheid voor de jongens van Don Bosco op te roepen, dat het hem gelukte wagens vol noten, graan, aardappelen, en eieren te verzamelen en naar het Oratorio te sturen.

Op zekere dag kwam hij in Valdocco aan om een bezoek bij zijn broer te brengen en om twee kalveren op de markt in Moncalieri te kopen. Maar toen hij zag in welke moeilijkheden het Oratorio zich bevond, en dat er op die dag dringende schulden betaald moesten worden, haalde hij zijn beurs uit zijn zak en zei: "Kijk, ik ben gekomen om driehonderd lire uit te geven op de markt van Moncalieri, maar ik zie dat jouw nood groter is dan de mijne. Daarom wil ik je dat geld van ganser harte schenken. Don Bosco kon nauwelijks zijn tranen bedwingen van dankbaarheid. "En jij dan"? zei hij.

"Ik wacht wel een andere tijd af voor mijn aankoop."

"Maar zou het niet beter zijn dat je me het geld alleen ter leen gaf? Ik zou het je terugbetalen zodra ik over het bedrag beschik."

"En wanneer zul jij dat hebben? Jij, die altijd onder schulden gebukt gaat? Nee, nee! Ik geef het je en daarmee uit. Ik zal me wel weten te redden, ik vind wel een middel om te krijgen wat ik nodig heb en jij hoeft je daar het hoofd niet over te breken."

Hij was zo beminnelijk in zijn manier van optreden, dat als hij in het Oratorio verscheen, al de jongens hem als een vader beschouwden en hem vol genegenheid en vertrouwen tegemoet liepen. Ze noemden hem Signor Giuseppe. Zijn gelaatstrekken vertoonden veel gelijkenis met die van Don Bosco en beiden waren ongeveer even groot. Zijn uiterlijk drukte zijn innerlijke goedheid uit. Don Bosco prees hem steeds, ook in tegenwoordigheid van de meest vooraanstaande personen. Nu en dan nodigde hij hem uit om de jongens toe te spreken vanaf de kathedraal, waarop hijzelf iedere avond gewoon was na het avondgebed een korte toespraak te houden.

Giuseppe, die een eenvoudige boer was, zal, naar we mogen aannemen, daar in het begin wel niet veel voor gevoeld hebben; maar ten slotte deed hij het toch, en in het Piëmontees dialect verklaarde hij een of ander goede levensregel. Hij was van dezelfde geest bezielde als zijn broer. Don Giovanni Garino was er in 1858 een keer bij tegenwoordig.

Giuseppe hield zijn huis ter beschikking van Don Bosco, die elk jaar nu eens met dertig, dan met vijftig of ook wel met honderd van zijn jongens naar de Becchi ging om er een beetje vakantie te nemen, en Giuseppe deed zijn best om het allen naar de zin te maken. Dat bezoek was een groot feest voor hem. De jongens die er voor de eerste keer heengingen, werden zo ingenomen door zijn hartelijkheid dat ze onmiddellijk zijn vrienden werden. Hij wilde nooit enigerlei vergoeding aannemen voor al de kosten die hij maakte.

Niettemin had hij er voordeel van omdat zijn huis een noodzakelijke en betrekkelijk grote uitbreiding onderging, hoewel het er steeds even arm bleef. Er kwam een verdieping op het huis, die bestond uit een grote slaapzaal om onderdak te verlenen aan de jongens die naar het feest van de H. Rozenkrans kwamen. Maar Don Bosco deed niets om de oorspronkelijke vertrekken te verbeteren of te verfraaien. Toen er meer ruimte gekomen was groeide het aantal gasten en de zorg van Giuseppe voor hen werd daarom nog groter daar ze soms veertien tot twintig dagen in de Becchi verbleven. Omdat er onder de vele verstandigen ook wel eens een lichtzinnige jongen was, trachtte hij te voorkomen dat iemand van de naburige eigenaars een reden zou hebben zich te beklagen. Na hen te hebben gewaarschuwd hield hij de jongens in het oog dat ze zich niet zouden verspreiden in de wijngaarden of op de akkers van anderen. Hij werd gehoorzaamd, maar er werd toch wel eens tegen zijn bevelen gezondigd. Op een zondagmorgen zag hij een jongen op het erf en zonder meer maakte hij hem een standje dat hij in de wijngaard geweest was. De jongen ontkende maar hij zei: "Heb je geen spiegel bij je? Zie je niet het gras dat aan je schoenen hangt?" Don Bosco hield veel rekening met de verstandige hulp van zijn broer, en in alle gemoedsrust kon hij zijn predikaties voor de noveen van de H. Rozenkrans voorbereiden. Hij vergat echter niet de jongens die in Turijn waren achtergebleven onder de hoede van Don Borel, terwijl hij als een goede vader zorgde voor degenen die met hem in de Becchi waren.

Castelnuovo d'Asti, 29 september 1852

Beste Buzzetti,

Voordat je Turijn verlaat moet je een paar dingen voor me doen.

1. Zeg aan Giovanni Ferrero of hij met je mee wil komen. Je kunt hem de reis betalen tot Pettiva.
2. Breng een fles witte miswijn mee.
3. Maak een pakje met zes paar slobkousen erin, een paar broeken, een jacket, drie paar sokken; wanneer dat te zwaar is kun je het sturen met de Minin als die er is; of met de reiswagen.
4. Doe de heer Gagliardi de groeten van me en zeg hem dat ik het Oratorio in zijn goedheid aanbeveel, vooral voor de zondag. Zeg tegen Giuseppe Marchisio dat hij toezicht houdt tijdens de recreatie en zoveel mogelijk ook in de kerk. - Zeg tegen Arnaud dat hij moet assiste-

ren bij het zingen. - En zeg tenslotte tegen Fumero dat ik gedaan heb wat hij me vroeg.

5. Groet vooral de heer Don Borel en zeg hem, dat wanneer hij tijd heeft, hij me een groot plezier zou doen met hierheen te komen, zijn komst zal bovendien de geestelijke verzorging hier ten goede komen.

We maken het allemaal goed; de kerk is steeds overvol, maar wel worden we binnengehouden door de regen. Deo gratias. Groet alle jongens in huis, God zegene allen.

Zeer genegen,
je D.Bosco Gio.

Aan de Heer Giuseppe Buzzetti
Oratorio van de H. Franciscus van Sales Valdocco - Turijn.

Intussen naderde de 3de oktober, de zondag van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, een dag waarop twee geestelijken zouden worden ingekleed. De jongens deelden in de vreugde van Don Bosco. Pastoor Cinzano droeg in de Becchi de plechtige H. Mis op en daarna zegende hij twee priesterkleden. Met een daarvan bekleedde hij de jeugdige Giuseppe Rocchietti en Don Giovanni Bertagna hielp Michele Rua bij het aantrekken van het andere. Toen de pastoor vervolgens aan tafel zat, wendde hij zich tot Don Bosco en riep uit: "Herinner jij je dat je, toen je nog seminarist was, eens tegen me zei: "Er komt een tijd dat ik seminaristen zal hebben, priesters, jonge studenten, vakleerlingen, ik zal muziek hebben en een mooie kerk?" Ik zei toen tegen je dat je gek was! Maar nu kan men pas zien dat je wel degelijk wist wat je zei!"

Daarna volgde de dag waarop hij het gezelschap van de Becchi bij zich aan tafel verwachtte. Giovanni Cagliero nam de honneurs waar, Giovanni Germano, notaris, schreef ons in 1887: "Ik heb steeds een indruk bewaard van Mgr. Cagliero uit zijn jonge jaren, toen hij ons voor het eerst zag in Castelnuovo, waar de jongens met zesentwintig man heengegaan waren naar de pastoor daar ter plaatse in gezelschap van Don Bosco. Daar werd een overvloedige portie polenta klaargemaakt zodat er voor allen genoeg was. En de jonge Cagliero leidde ons heel gemoedelijk naar de wijnkelder van de pastoor, ons van alles aanbiedend alsof het van hem was, flessen wijn, ook witte, die voor de Mis bestemd was. De hartelijkheid van de jonge Cagliero was om nooit te vergeten."

Na de mooie dag bij Don Cinzano, besloot Don Bosco de jongens terug te brengen naar het Oratorio met de twee nieuwe jonge geestelijken, van wie hij grote hulp verwachtte.

En inderdaad wijdde Rua zich geheel aan de zending die de Heer voor Don Bosco bestemd had, en zijn naam zal steeds in de herinnering blijven als van iemand met grote deugden. Een eenvoudig iemand maar met een groot verstand, onvermoeibaar, in staat om alles te leren wat hij moest weten. De dromen werden bewaarheid. Eindelijk kon Don Bosco zeggen: "Die seminarist is van mij. Over hem kon hij meer dan eens die mooie zin zeggen: "Wanneer God tegen me gezegd zou hebben: stel je eens een jongen voor, begiftigd met alle deugden en de grootste geschiktheid die je maar zou kunnen wensen, vraag hem me en ik zal je hem geven, dan zou ik me

nog nooit een Don Rua hebben kunnen voorstellen."

Ook Giuseppe Rocchietti was een heel begaafde jongen met een onbespelijk levenswandel; hij koesterde de wens om zich geheel aan het Oratorio te wijden, zijn gezondheid liet evenwel veel te wensen over.

Toen Don Bosco intussen uit Castelnuovo terugkeerde, vond hij thuis een brief van het koninklijke secretariaat van de Gran Magistero van de Orde van de HH. Mauritius en Lazarus.

Turijn, 11 oktober 1852

In erkentelijkheid voor het edele en vrome doel van het Instituut der Oratorio's door u gesticht ten voordele van de verwaarloosde jeugd in die stad, alsook voor het morele voordeel dat eruit voortvloeit en voor de onvermoeibare ijver die U eraan besteedt om het werk tot ontwikkeling te brengen, heeft het Zijne Majesteit behaagd goedgunstig te beschikken op het door U gedane verzoek en U voor het lopende jaar ten bate van het genoemde voortreffelijke werk een toelage toe te kennen van driehonderd lire ten laste van de Orde van de HH. Mauritius en Lazarus.

Tegelijk met die mededeling bied ik U gaarne mijn gevoelens van diepe hoogachting aan.

De eerste secretaris van Z.M. voor de Gran Magistero
Cibrario, Senator

Don Bosco dankte, terwijl Graaf Cibrario hem enige tijd daarna een aardige verrassing bereidde. Als blijk van waardering voor zijn verdiensten wilde hij hem het Ridderkruis verlenen van de Orde van de HH. Mauritius en Lazarus. Maar Don Bosco hield niet van het eerbetoon van de wereld, hoewel hij heel gaarne zijn weldoeners en andere personen met wie hij te doen kreeg, bejegende met de hun verschuldigde eerbied. Plots verscheen er op een morgen een heer in het Oratorio, terwijl Don Bosco zich in gezelschap bevond van Francesia en Cagliero. De heer bood een pakje aan, waarin zich de door de Koning ondertekende oorkonde en het kruis bevonden. Don Bosco maakte het niet open in aanwezigheid van de jongens, want toen hij de zegels zag en met de vingers op het pakje drukte, vermoedde hij al wat er komen ging. Hij begaf zich echter naar het Hoofdbestuur van de Orde van Mauritius en maakte zijn opwachting bij Graaf Cibrario. Hij begon met hem te bedanken voor de hem verleende eer, en vervolgens bracht hij hem zachtmoedig en met de grootste eenvoud onder ogen dat een dergelijk eerbetoon hem niet paste. Hij zei onder meer tegen hem: "Wanneer zoiets mijn armzalige persoon te beurt valt, zou ik niet weten welke verdiensten het zijn die mij van zoveel anderen onderscheiden, dus is het mijn plicht, hoe dankbaar ik ook ben, die titel niet te aanvaarden. Wanneer de regering echter met dat kruis haar waardering en goedkeuring wil tonen voor het werk dat Don Bosco ondernomen heeft ten bate van de arme Turijnse jeugd, en de regering dat werk wil begunstigen, zal ik dat met dankbaarheid aanvaarden, maar met het verzoek, de titel van Ridder te willen vervangen door een toelage voor mijn jongens."

Cibrario bleef aandringen dat Don Bosco de onderscheiding zou aannemen. Maar, zinspelend op de zware schulden waarin hij stak, antwoordde hij schertsend: "Luister, mijnheer de Graaf, wanneer ik Ridder zou worden, zouden de mensen denken dat Don Bosco geen hulp meer nodig heeft; en wat kruisjes betreft, die heb ik al genoeg, ... geeft u me liever wat geld om brood te kopen voor mijn arme wezen." Uiteindelijk gaf de graaf toe. Het besluit verscheen niet in het staatsblad en aan het Hof maakte de naastenliefde van Don Bosco een heel goede indruk. De Mauritiuserde besloot toen hem jaarlijks een bedrag van 500 lire uit te keren, wat tot in 1885 ook geregeld gebeurde. In 1886 werd dat bedrag teruggebracht tot 300 en in 1887 tot 150, waarbij als reden voor die vermindering werd aangevoerd dat er geen geld genoeg meer was doordat de huren van de huizen die de orde in eigendom bezat omlaag waren gegaan. De toelage hield pas op in 1894, hoewel Don Bosco toen al zes jaar dood was.

Maar nooit heeft Don Bosco de onderscheiding die hem door de regering was aangeboden op zijn borst gedragen of er over gesproken. De beminlijke nederigheid van Don Bosco schonk hem de genegenheid van graaf Cibrario, die vijfentwintig jaar lang een hartelijke vriendschap met hem onderhield.

De arme Vincenzo Gioberti had, toen Don Bosco hem op zekere dag een verwijt gemaakt had over zijn Moderne Jezuïet, hem geantwoord; "Maar u daarginds, opgesloten in dat hoekje van Valdocco, wat kunt u weten van politiek, van de manoeuvres der partijen en van de oorzaken van zoveel gebeurtenissen?" Maar Cibrario echter was er van overtuigd dat er ginds in dat hoekje van Valdocco iets te leren viel, en niet zelden kwam hij er op bezoek om zich op een interessante manier te onderhouden met Don Bosco, waarbij hij dan zijn grote pijp in de mond had, zoals Mgr. Cagliero zag. Hij deed heel veel voor Don Bosco. Omdat hij eerste secretaris was van de Mauritiuserde, kon hij vrijelijk beschikken over de onderscheidingstekenen, en gaarne liet hij ze door de Koning toekennen aan degenen die hem door Don Bosco werden aangewezen en die om hun weldadigheid de onderscheiding verdienden. Het was een waardevol middel om de brandkasten te openen van bepaalde heren, die bereid waren iedere som te betalen om hun eigenliefde volstaan en hun verdiensten beloofd te zien. Don Bosco verstond eveneens de kunst om op het juiste ogenblik een van zijn schuldeisers een ridderkruis te bezorgen, om gedeeltelijk of geheel een schuld kwijtgescholden te krijgen. Soms kreeg iemand die hem een royale gift geschonken had, plotseling een decoratie en men kan zich levendig voorstellen hoe groot de dankbare verrassing was van degenen die ernaar verlangd hadden. Ook nodigde Don Bosco wel eens iemand bij zich aan tafel voor wie hij, zonder dat die er erg in had, voor een onderscheiding gezorgd had, en bij het dessert richtte hij onder de tonen van de muziek en het handgeklap der aanzittenden enkele beminlijke woorden tot de gast en overhandigde hem het ridderkruis. Het aantal eretekens dat Don Bosco met behulp van de graaf verkreeg en uitdeelde, was niet gering, en de vruchten daarvan bestonden in ruime aalmoesentente van de ondergebrachte jongens; ofwel de onderscheidingen dienden als compensatie van aan het Oratorio bewezen diensten. Wijzelf hebben Cibrario, die verscheidene malen minister was, omstreeks het jaar 1875, horen zeggen, hoezeer hij zich verheugde over de hulp die hij op die manier aan Don Bosco had kunnen verlenen, en hij vertelde ons dat hij sommige begerige buitenlanders voor het verkrijgen van een onderscheiding als voorwaarde gesteld had, dat zij eerst een behoorlijk be-

drag zouden betalen alvorens ridder te worden, en dat geld bestemde hij dan naderhand voor Don Bosco.

Dat feit bewijst eens te meer de mening dat God voor Don Bosco machtige beschermers in alle ministeries voorbereid had. En als er een uitviel, dan verscheen er meteen weer een nieuwe.

Don Bosco zorgde er echter voor daar geen misbruik van te maken; in alle moeilijkheden was hij geduldig, maar vooral vergat hij nooit zijn nederige afkomst en hun teergevoeligheid. Mgr. Cagliero vertelde: "Ik herinner me hoe ik als jonge leerling van het Oratorio mij verwonderde over de eerbiedige, onderdanige en nederige houding waarmee hij als priester bepaalde wereldlijke personen bezocht of ontving. Maar mijn verwondering week zodra ik wist om welke autoriteit het ging, een minister, een prefect, een magistraat, een burgemeester, een wethouder van de gemeente, inspecteurs van het onderwijs of alleen maar de secretarissen van dergelijke personen. Overigens was hij steeds, zowel in het geschreven als in het gesproken woord en in zijn handelingen, onderdanig aan de wereldlijke overheid, ook wanneer die vijandig tegenover hem kwam te staan, omdat hij in haar het gezagsbeginsel erkende dat van God komt. Dikwijls heb ik hem horen zeggen: Obedate praepositis vestris etiam dyscolis. Andere keren voegde hij eraan toe: "Velen bestrijden ons, vervolgen ons, zouden ons willen vernietigen, maar wij moeten geduld hebben. Zolang zij van ons geen dingen verlangen die met ons geweten in strijd zijn, onderwerpen wij ons aan hun bevelen. Laten we echter onder alle gegeven omstandigheden de rechten van God en van de Kerk verdedigen omdat zij hoger staan dan het gezag van de wereld."

H O O F D S T U K X L I I I I

VOORSPELLINGEN VAN DON BOSCO WAARHEID GEWORDEN - ZIJN
GOEDHEID - NIEUWE STUDENTEN - GEDENKWAARDIGE OPNEMING
EN BEKERING VAN EEN JONGEN

Don Bosco had twee nieuwe seminaristen gekregen, maar helaas verloor hij er vier. Carlo Gastini had zich om gezondheidsredenen, waardoor de studie te zwaar werd, van de geestelijke staat teruggetrokken. Twee anderen namen bijna tegelijkertijd het besluit hun intrede te doen in de Congregatie der Oblaten van Maria, aangetrokken door de ijver en de geest die daar heersten en in de stellige overtuiging dat daar hun roeping lag. Don Bosco echter die zij raadpleegden, antwoordde hun dat hun idee wel verheven en hun wil zeker goed was, maar dat God hen niet tot die Congregatie riep. Toch wilden zij er hun intrede doen. Don Rua is de getuige van wat wij hier vertellen en waaruit blijkt dat Don Bosco met zekerheid de toekomst voorzag. "Op zekere morgen", zo schreef ons Carlo Tomatis, "was Ascanio Savio, het voorwerp van heilige naijver om zijn liefde voor de studie en de deugd, uit het Oratorio verdwenen en daarna hoorde men zeggen dat hij Oblaat van de Maagd Maria in de Consolata was geworden. Toen hij wegging zei Don Bosco hem: "Je gaat maar je zult er niet lang blijven!" En inderdaad was hij enkele jaren later, gekweld door hevige hoofdpijnen, en naar het oordeel der dokters bedreigd door een beroerte, verplicht daar te vertrekken. Toen hij zijn gezondheid weer herwonnen had, werd hij in Turijn door zijn theologische kennis een stralend sieraad van het priesterschap. De theoloog Savio vertelde ons zijn geval zelf, als hij naar het Oratorio kwam om aan de priesters les in de moraal te geven.

De seminaruist Vacchetta wilde enige tijd daarna Savio volgen, en de laatste woorden van Don Bosco waren: "Ga jij ook maar, want je wilt toch gaan. Als je nu nog niet van je zinnen beroofd bent, zult je dat binnenkort wel zijn." De arme jongen, opgaand in zijn plannen, gaf zich geen rekenschap van die woorden. Hij vertrok naar het noviciaat, legde er de geloften af en bleef er. Hij werd echter krankzinnig en in een gekkenhuis opgesloten. Hij was van geen nut meer voor de congregatie daar hij na langdurige kuren zelfs nauwelijks catechismuslessen aan de kinderen kon geven. Aldus verklaart Don Paolo Albera die ik ontmoette in Nice na de dood van Don Bosco.

Zo werden de voorzeggingen van Don Bosco bewaarheid.

Van de vierde seminarist zullen wij een uitvoeriger relaas geven opdat men zich goed rekenschap zou geven van bepaalde en niet zeldzame botsingen die meer dan één jongen ervan weerhielden zich aan het werk van Don Bosco te wijden. Zijn pastoor, Don Gattino, die verlangde dat de seminaristen van het Oratorio in groter aantal, en telkens wanneer hij het vroeg, in zijn parochie dienst kwamen doen, begaf zich naar de Curie en zette zijn bezwaren uiteen. Kanunnik Vogliotti antwoordde hem: "Begrijp goed dat wanneer Don Bosco die seminaristen voor zich gevormd heeft, het niet anders dan rechtvaardig is dat hij gebruik van hen maakt om op zijn jongens te passen voor wie hij daarginds in Valdocco een onderkomen schiep. Wanneer u seminaristen in uw dienst wilt hebben, vorm ze dan en u heeft ze."

De pastoor was geprikkeld door dat antwoord en toen hij zich op de hoogte stelde van de sociale en economische omstandigheden der seminaristen van het Oratorio kwam hij erachter dat de seminarist G... tot een welgestelde familie behoorde. Hij was de zoon van een bouwopzichter en had dus geen behoefte aan de liefdadigheid van anderen: dus concludeerde hij dat Don Bosco die seminarist niet zelf gevormd had. Een dergelijke redenering was niet juist, want indien G... Latijn geleerd had, dan was Don Bosco wel degelijk zijn leermeester geweest; en toen hij zijn geestelijk gewaad had aangetrokken, had Don Bosco daarvoor van de aartsbisschop de toestemming gekregen. De jongen was zeer toegenegen voor Don Bosco, die een groot vertrouwen in hem stelde en hem naar de lessen in de filosofie stuurde. Hij bracht de hele dag in het Oratorio door en ging 's avonds naar zijn ouderlijke woning terug in de buurt van de Refugie, en zijn vader betaalde altijd stipt het pensioengeld.

De seminarist leefde gelukkig, totdat er iemand kwam die zijn vader trachtte over te halen zijn zoon van het Oratorio af te nemen. Want, zo zei hij tegen de vader, hij kon er niet op rekenen dat zijn zoon, als die bij Don Bosco bleef, theoloog, pastoor of kanunnik zou worden. Hij beweerde dat de jongen een zo grote geest had dat hij het hoogste zou kunnen bereiken, en de enige weg om een prachtige carrière te maken, was zijn studies te voltooien als leerling aan een seminarie.

De opzichter was een rechtschapen man en een vriend van Don Bosco, die hij graag met Vader aansprak. Hij had de eerste werkzaamheden in het Oratorio uitgevoerd, en voor de bouw van de kerk van de Heilige Franciscus had hij samengewerkt met de aannemer Bocca. Hij had zich echter teruggetrokken en Don Bosco gewaarschuwd omdat hij zag dat de belangen van het Oratorio slecht behartigd werden, ofschoon de architect de tekeningen en het bestek gratis gemaakt had. En de helper, die door Don Bosco was aangesteld om toe te zien op het naleven van de contracten en op de uitvoering van de werkzaamheden, was wellicht meer op de hand van de aannemer dan op de zijne.

Niettemin was de eerlijke opzichter door de bovengenoemde sluwe insinuaties in zijn eigenliefde gekwetst. Maar omdat hij een voorzichtig man was, ging hij, alvorens een besluit te nemen, naar het seminarie te Chieri om de mening van de rector van het seminarie te horen.

Het antwoord was dat de jongen, wanneer hij carrière wilde maken, zijn studies beter in een seminarie kon voltooien. Als hoofd van het seminarie leek het hem niet gepast dat de jongen als seminarist in een ander huis vertoefde; in het seminarie kon men rekenen op een plaats tegen halve pensioenprijs of een plaats geheel gratis.

De man was overwonnen. Toen hij weer thuis was, ging hij in een rijtuig naar de speelplaats van het Oratorio en nadat hij zijn zoon bij zich had laten komen, beval hij hem: "Neem je hoed en kom met me mee." De zoon gehoorzaamde zonder te weten wat zijn vader van plan was en werd onmiddellijk naar het seminarie van Chieri gebracht. Het deed Don Bosco veel leed om op zo een bruske manier een jongen kwijt te raken van wie hij hield en van wie hij zoveel verwacht had, een jongen die zijn secretaris was geweest en die hij zijn eerste werken gedictieerd had. Een paar maanden tevoren had hij hem een brevier gegeven en het Handboek van Rebaudengo.

Maar de seminarist, gewoon als hij was aan de gebruiken van het Oratorio, voelde zich niet thuis in het Seminarie. Don Bosco ging hem herhaalde malen opzoeken en, volgens zijn gewoonte probeerde hij niet, hem af te brengen van zijn nieuwe levenswijze waartoe hij verplicht werd, maar moedigde hij hem aan vol te houden en zich over te geven aan de goddelijke Voorzienigheid. De verzoenende houding van Don Bosco was in het seminarie bekend, zodat de rector het goed vond dat hij met zijn jonge vrienden naar Chieri kwam, en een keer zat hij met hem aan tafel bij kanunnik Luigi Cottolengo. Die bezoeken waren voor de brave seminarist een grote vertroosting; maar zij deden hem tegelijkertijd zijn vervlogen idealen betreuren; totdat hij om gezondheidsredenen, naar zijn familie terugkeerde. Daar echter werd hem verboden naar het Oratorio te gaan en zelfs om bij Don Bosco te gaan biechten. Toen begon hij regelmatig de kerk van de Consolata te bezoeken en langzamerhand werd hij aangesproken door de vrede die de Oblaten van Maria in dat klooster genoten. Daar het hem voorkwam dat God hem tot die kloosterlingen riep, bracht hij een bezoek aan Don Bosco om hem zijn voornemen mee te delen. Don Bosco raadde hem die stap af: "Je bent geroepen, zei hij tegen hem, "om tot Don Bosco te behoren." - En hij vertelde hem hoe de raad van Don Cafasso hem zelf zijn roeping aangewezen had. Daarom spoorde hij hem aan, geduld te oefenen en te wachten, en hij herhaalde nog eens dat hij niet de beste keus had gedaan. Maar de seminarist wist niet te weerstaan aan de verzekering van andere raadgevers; hij vroeg om te mogen toetreden tot de novicen van de Oblaten, en zijn vader gaf hem, met tegenzin, zijn toestemming.

Alvorens echter naar Nizza Marittima te vertrekken, waar het noviciaatshuis gevestigd was, wilde hij nog afscheid nemen van Don Bosco, die tegen hem zei: "Ga gerust, maar je hoofd zal eronder te lijden hebben, en je zult nooit in die staat kunnen volharden."

Toen de tijd gekomen was dat hij zijn geloften zou afleggen, schreef hij Don Bosco een brief waarin hij hem nog eens om raad vroeg en die antwoordde hem: "Je zult het goede doen, maar niet dat wat de Heer van je verlangt!" Hij legde de eeuwige geloften af, doch het duurde niet lang of hij begon scrupuleus te worden en raakte geestelijk zo overspannen, dat hij zich tot de grootste volmaaktheid in de deugd geroepen waande, zodat er gevaar was dat hij krankzinnig zou worden. Om die redenen en ook vanwege zekere familieomstandigheden vroeg en verkreeg hij, tien jaren na zijn professie en op aanraden van Pater Berchiolla wiens secretaris hij was, verlof om de Congregatie der Oblaten te verlaten. Teruggekeerd in Turijn genas hij volkomen en was overtuigd dat de Heer hem alzo een bijzondere genade geschonken had.

De gebeurtenissen hadden Don Bosco in het gelijk gesteld, en G... die priester gewijd was legde er dikwijls getuigenis van af. Het is een grote onvoorzichtigheid wanneer iemand het aandurft zelf zijn roeping te kiezen. Het was zijn vurig verlangen weer in het Oratorio te mogen treden, maar Aartsbisschop Fransoni wenste hem niet in zijn diocees op te nemen, want hij had bepaald dat er niemand toegelaten werd die uit een kloosterorde was getreden. Toen beval Don Bosco zelf hem aan bij de Bisschop van Biella, die hem aannam op voorwaarde dat hij bij hem zou blijven.

Vele jaren verlieden, en toen de omstandigheden der diocesen in Turijn veranderd waren, voelde de goede priester, die steeds zijn genegenheid voor het Oratorio behouden had, het verlangen weer ontwakken om samen te werken met Don Bosco door toe te treden tot de Salesiaanse Congregatie, waar hij hem schriftelijk om verzocht. Don Bosco antwoordde hem: "Wacht totdat je vader door de Heer naar de eeuwigheid geroepen is, en dan kun je verder zien." - De vader werd bijna tachtig jaar en in zijn langdurig lijden had hij behoefte aan de vertroosting van zijn priesterzoon.

Hoe bijzonder was de goedheid van Don Bosco, ook voor degenen die uit eigen verlangen of gedwongen hem verlieten op ogenblikken waarop hij juist de grootste behoefte had aan hun werkzame steun! En wanneer die seminaristen zich terugtrokken was zijn verslagenheid bijzonder groot, omdat hij de grote deugden die hen sierden, waardeerde. Maar niettemin putte hij uit dat verlies ook steeds een les in nederigheid. Don Giacomelli hoorde hem, toen Ascanio Savio wegging, uitroepen: "Vana salus hominis"! waarmee hij liet doorschemeren dat hij meer op God dan op de mensen moest vertrouwen. Daarna ging hij met onverstoorbare kalmte door met nieuwe leerlingen voor zijn arbeid te kiezen.

In oktober waren er zesendertig jongens in het Tehuis, omdat ook de seminaristen van het diocees een gedeelte van die armelijke woning in beslag namen. Uit de registers van Don Bosco schreven wij de namen over van enkelen die wij van belang achtten om aan de vergetelheid te ontrukken. In 1851 waren er aangenomen, Gioliti, Calamaro, Pietro Gurgo; in 1852 traden toe: Francesco Mattone, Bonino, Bernardo Savio uit Castelnuovo d'Asti, Giovanni Turco uit Montafia, Bartolomeo Fusero uit Caramagna, Giovanni Benovia, Vittorio Turvano, Bertagna, Fontana, Gio. Batta Bonone. Bijna al de genoemden volgden lessen bij prof. Bonzanino, met de jonge Francesca Giovanni, die zijn studie van het Latijn begonnen was, en die toen interne leerling van het Oratorio werd, doch al vroeger aan de bijeenkomsten van het Patronaat had deelgenomen.

Onder deze jongens was er een van wie het bijzonder waard is de herinnering levendig te houden. In het voorafgaande jaar had zijn vader niet naar de raad geluisterd - door een verstandige persoon die het goed met hem voor had gegeven, - om de jongen voor zijn opvoeding naar het Oratorio te zenden. In plaats daarvan stuurde hij hem naar een van de gebruikelijke colleges, die een goede faam genieten wat onderwijs en discipline betreft, maar waar het gebed tot een minimum beperkt is en slechts eenmaal per dag en staande geschiedt; en de leerlingen gaan behalve 's zondags nooit naar de Heilige Mis; tot de Sacramenten naderen zij slechts met Pasen en meer niet. De arme jongen die heel gedwee was, een zacht karakter had, kwam door gebrek aan geestelijke steun met slechte kameraden in aanraking, gaf zich over aan slechte lectuur, verwaarloosde de studie en zijn godsdienstplichten en op het einde van het jaar werd hij niet naar een hogere klas bevorderd.

Toen hij met de grote vakantie weer thuiskwam, kon zijn vader zich wel de haren uit het hoofd trekken als hij dacht aan de dwaasheid die hij begaan had door zijn zoon naar een inrichting te zenden waar zo weinig godsvrucht heerste. De jongen, die vroeger zo goed was, zag hij nu ongehoorzaam geworden, brutaal, speelziek, afkerig van de Kerk en erger. Hij verdroeg geen straf en terechtwijzing meer. De vader stond al op het punt hem naar een verbeteringshuis te zenden, maar volgde toch liever een zachtmoediger raad op. Daar de jongen een vurige genegenheid koesterde voor zijn niet lang geleden overleden moeder, zodat hij iedere dag voor hij slapen ging een gebed voor haar zielenrust stortte, wilde de vader nog een laatste poging ondernemen, thans ervan overtuigd dat opvoeding van de jeugd niet mogelijk is zonder godsdienst. Het einde van oktober naderde en hij was wel verplicht een andere school voor zijn zoon te zoeken. Daarom liet hij alle verwijten achterwege en verschafte de jongen een pleziertje. Hij wist dat die dat zou weten te waarderen. Hij ging met hem naar een mooi landfeestje. Toen ze thuisgekomen waren riep hij zijn zoon bij zich in zijn kamer, en begon hem de laatste ogenblikken van het leven van zijn heilige moeder in herinnering te brengen. De jongen begon bij die herinnering hartverscheurend te schreien, en zijn vader vertelde hem nu, dat zijn moeder eigenlijk altijd heel graag gewild had dat men voor zijn opvoeding en opleiding het Oratorio van de H. Franciscus van Sales zou hebben gekozen. Daarna vroeg hij hem of hij dat jaar niet liever naar die instelling wilde gaan. De jongen aarzelde geen ogenblik en antwoordde zonder meer: "Ik ben in uw hand. Alles wat mijn moeder plezier gedaan zou hebben, doe ook ik graag; ik ben bereid tot ieder offer om dat te doen."

De vader had niet gedacht zijn zoon zo gauw met die verandering vertrouwd te maken en hij beschouwde het als een beschikking van de hemel. Om nieuwe moeilijkheden te voorkomen, wilde hij de volgende dag al met de jongen naar het Oratorio in Valdocco gaan om hem te laten inschrijven.

Don Bosco was niet weinig verwonderd bij het verschijnen van de jongen, die Giovanni heette. Diens nieuwe, elegante kostuum, de Calabrische hoed met brede rand, een stokje in de hand, een blinkend ket-tinkje op zijn borst, een keurige scheiding in het goed geborstelde haar waren de tekenen die wezen op een geest van ijdelheid die in het hart van de jongen heerste. De vader ging al heel gauw akkoord met de voorwaarden voor opname. Onder het voorwendsel dat hij elders nog een en ander te doen had liet hij de jongen alleen met Don Bosco achter. Bij het zien van een dergelijke jongen, achtte Don Bosco het niet op zijn plaats hem over de godsdienst te spreken. Daarom sprak hij alleen met hem over wandelingen, wedlopen, turnen, schermen, zang en muziek. Allemaal dingen die het bloed sneller door de aderen van de ijdele leerling deden stromen wanneer hij er zelfs alleen maar over hoorde spreken. Toen de vader daarna terugkeerde en hij maar even de kans kreeg om met Giovanni alleen te spreken zei hij: "Wel, wat denk je ervan, bevalt het je hier, wat zeg je van de directeur?"

"Ik vind het hier fijn, de directeur is helemaal naar mijn zin, maar er is één ding dat me tegenstaat."

"Wat mag dat zijn? Zeg het me maar, we hebben nog tijd om te veranderen."

"Hij bevalt me best, maar hij is een priester, en daardoor beschouw ik hem met wat afkeer."

"Je hoeft er niet op te letten dat hij ook priester is: het gaat veeleer om zijn verdiensten en deugden."

"Maar, met een priester omgaan wil zeggen bidden, biechten, communiceren. Uit een paar opmerkingen die hij maakte kreeg ik de indruk dat hij al alles van me wist... Maar ja... Ik heb het beloofd en ik zal mijn woord houden. Voor de rest zullen we zien."

Enkele dagen later deed Giovanni zijn intrede in het Oratorio. De vader vond het raadzaam Don Bosco op de hoogte te brengen wat er met de jongen gebeurd was, en ook dat hij een grote genegenheid koesterde ten opzichte van zijn overleden moeder. Doordat hij van zijn vroegere kameraden gescheiden was, geen slechte lectuur meer in handen kreeg, omging met brave medeleerlingen, deelnam aan de klaswedstrijden, aan muziek, declamatie en enkele toneelvoorstellingen, vergat hij al spoedig het losbandige leventje dat hij een jaar lang geleid had. De raadgeving van zijn moeder - mijd de ledigheid en slechte kameraden - kwam hem dikwijls in gedachten. Ook viel het hem gemakkelijk de vroegere vrome gewoonten weer te hervatten. De moeilijkheid was alleen om hem ertoe te brengen te biechten. Hij maakte al twee maanden deel uit van het college. Er waren novenen gehouden, plechtigheden gevierd, waarbij de andere leerlingen allen de heilige Sacramenten ontvingen, maar Giovanni kon maar niet besluiten te gaan biechten. Op een avond riep Don Bosco hem bij zich op zijn kamer, en de diepe indruk indachtig die de herinnering aan zijn moeder op de jonge maakte, begon hij aldus tot hem te spreken: "Beste Giovanni, weet je welke dag je morgen herdenkt?"

"Of ik dat weet! Morgen is de sterfdag van mijn moeder. Och, mijn lieve, lieve moeder, als ik haar nog maar eens één keer zou kunnen zien, of minstens één keer haar stem nog eens horen!"

"Zou je morgen niet iets willen doen wat haar erg veel plezier doet en ook voor jezelf een groot voordeel is?"

"Dat zou ik zeker willen! Onverschillig wat het is!"

"Ga morgen dan te communie voor haar zielenrust, dan zul je haar een grote verlichting verschaffen wanneer zij zich nog in de smartelijke vlam men van het vagevuur zou bevinden."

"Dat zou ik heel graag willen doen, maar om te communiceren moet men eerst biechten. Maar als ik daarmee iets doen kan voor mijn moeder, dan wil ik wel... en als u het goedvindt wil ik nu meteen bij u biechten."

Don Bosco, die niet anders verwacht had, prees zijn besluit, liet hem een beetje tot bedaren komen, bereidde hem vervolgens voor en tot wederzijdse voldoening biechtte de jongen. De volgende dag naderde Giovanni ter Heilige Tafel en bad innig voor de zielenrust van zijn betreurde moeder.

Van die dag af was het leven van de jongen werkelijk een grote voldoening voor Don Bosco. Giovanni had nog enkele verboden of ten minste voor de jongens schadelijke boeken bewaard, en hij bracht ze alle naar de directeur zodat die ze kon verbranden, terwijl hij zei: "Ik hoop dat als ze verbrand zijn ze er niet meer de oorzaak van zullen kunnen zijn dat mijn ziel in de hel moet branden."

Hij had ook nog enkele brieven van zijn vroegere kameraden, waar-

in zij hem verschillende slechte raadgevingen hadden gegeven. Die scheurde hij in heel kleine stukjes.

Daarna hervatte hij zijn studie en schreef op de omslag van zijn boeken de vermaning van zijn moeder, vermijd de ledigheid en slechte kameraden. Vervolgens stuurde hij een Nieuwjaarsbrief naar zijn vader, die erg blij was dat zijn zoon was teruggekeerd tot de levenswijze en de gedachten, die hij zoveel jaren lang had gekoesterd. Op die manier bracht hij zijn gymnasiumtijd door.

Toen hij zich herinnerde dat er zich in het ouderlijke huis nog verscheidene slechte boeken en kranten bevonden, schreef Giovanni zoveel brieven aan zijn vader, wist hij zo aardig voor hem te zijn, vooral in de vakantie, en beloofde hij hem zoveel, dat de vader besloot zich van al die dingen te ontdoen. Giovanni zag dat zijn vader zich onder allerlei dwaze voorwendzels niet hield aan de onthoudingsdagen.

Door zijn gedrag, door woord en voorbeeld en door het hem nederig te vragen, slaagde hij erin, zijn vader daarvan af te brengen en hem de Kerkelijke vastendagen, zoals ieder goede christen te doen eerbiedigen.

De manier van opvoeding van Don Bosco bracht ontelbare van zulke veranderingen tot stand.

H O O F D S T U K X L I V

DE BOUW VAN HET JONGENSTEHUIS GAAT VERDER -
VOORZICHTIGE EN HEILZAME VERMANINGEN VAN DON BOSCO AAN
DE METSELAARS - KANUNNIK GASTALDI EN ZIJN
BELANGSTELLING VOOR HET ORATORIO - INSTORTING VAN HET
NIEUWE HUIS - ZICHTBARE BESCHERMING VAN DE HEMEL -
KALMTE EN GELATENHEID VAN DON BOSCO -
GEÏMPROVISEERDE KLASSEN - GEDICHTEN.

De werkzaamheden aan het nieuwe gebouw schoten snel op en Don Bosco belastte zich intussen met de zedelijke verbetering van de metselaars. Sinds enkele maanden vertelde hij na het middageten aan zijn jongens, gelijkenissen, verhaaltjes, anekdoten om hen opgewekt te houden. De metselaars en de metserdienders kwamen achter de jongens staan; en zolang hun schafttijd duurde, bleven zij luisteren en hartelijk lachen om zijn grappen. Maar nu en dan wees Don Bosco, zonder dat hij acht scheen te slaan op de arbeiders, met rechtstreeks tot de jongens gerichte grappen en met meer of minder duidelijke aansporingen, met een paar woorden op de schoonheid en op de beloning van de deugd, op het lelijke en op de straffen van de zonde, op de vertroosting van een goede biecht, op de gedachte aan de eeuwigheid, op het gevaar van onverwachts voor Gods rechterstoel te worden geroepen. Daarmee bereikte hij een groot effect en het grootste gedeelte van de metselaars kwam te biechten. Maar een enkele onder hen gaf door de uitdrukking op zijn gezicht duidelijk te verstaan, dat hij niet gesteld was op de herinnering aan bepaalde waarheden, en op zekere dag, toen Don Bosco weer met zijn verhalen begonnen was, onderbrak een van hen hem en zei koudweg: "Dacht u dat ik niet zie waar u met uw verhalen heen wilt? Maar mij krijgt u niet mee, weet u!" - De seminarist Buzzetti, die aanwezig was, had medelijden met die ongelukkige! Don Bosco gaf geen antwoord.

Het was op et einde van oktober en kanunnik Loren zo Gastaldi was zo vriendelijk Don Bosco een bezoek te brengen, en onderhield zich langdurig met hem over de toekomst van het Oratorio, dat hem zo bijzonder ter harte ging. Toen hij in het noviciaat van de Rosminianen was teruggekeerd, schreef hij, uit een zekere vrees die bij hem opgekomen was ten aanzien van het wettige bezit van het huis Pinardi, een brief aan Don Bosco om hem gerust te stellen. Don Bosco antwoordde hem als volgt:

Zeer Eerwaarde Heer Kanunnik,

Ziehier het verlangde antwoord met betrekking tot mijn positie ten overstaan van de Regering. Daar de lokalen mijn eigendom zijn, geloof ik dat in ieder geval een nieuw gebouw steeds het eigendom is van degene die de grond bezit. Om echter iedere twijfel weg te nemen, heb ik het zo geregeld dat de giften die mij door particuliere liefdadigheid, met inbegrip van de loterij, geschonken zijn, alle bestemd zouden worden voor de bouw van de kerk, terwijl een bedrag, opgebracht door de verkoop van een klein bijgebouw hier in de buurt, alsook wat ik voor de op die plaats te verkopen grond ontvang, geheel bestemd wordt voor de bouw van het huis.

Op die wijze, zo hebben verscheidene juristen mij verzekerd, zal de regering zich op generlei wijze met dat eigendom kunnen bemoeien.

Maar, als Don Bosco dood is? Hier ligt de moeilijkheid. Daar met het oog op de tijdsomstandigheden het eigendom niet blijvend verzekerd is, heb ik de heren Don Borel, Don Murialdo en Don Cafasso indertijd uitgenodigd mede koper te willen zijn bij de aankoop van het bovengenoemde. Vervolgens werd een testamentaire schikking getroffen ten voordele van alle partijen in die zin dat bij de dood van de een, het eigendom automatisch overging op de drie overblijvenden, die stellig de vrijheid hebben om zich met een ander te associëren, waarbij natuurlijk successierechten voor het aandeel van de overledene betaald moeten worden.

Ik heb verschillende vertrouwde rechtsgeleerden geraadpleegd en geen van hen heeft mij een ander middel aan de hand weten te doen. Wat nu de nieuwe aankoop betreft waar het om gaat, voeg ik mij volkomen naar wat de Eerw. Heer Rosmini in zijn wijsheid goed zal achten, terwijl ik me bereid verklaar al mijn zwakke krachten ter beschikking te stellen om mee te werken in alles wat tot de glorie van God en het heil der zielen kan dienen.

Wil intussen aan voornoemde Heer Rosmini mijn onderdanigste gehoorzaamheid aanbieden en mij aanbevelend in uw gebeden, wens ik U alle goeds dat de Heer u geven kan en verblijf,

Turijn, 23 november 1852

Uw genegen vriend en dienaar,

Bosco Gio., pr.

P.S. Terwijl ik schrijf, is mevrouw uw moeder aan het werk in de voorraadkamer om er de dingen schoon te maken en te herstellen. Uw bezoek heeft haar hemelsgelukkig gemaakt.

Wie de brief leest, begrijpt hoezeer Don Bosco vervuld was van vertrouwen in de bestendigheid van zijn stichting; maar hij kon niet vermoeden dat hij in die dagen beproefd zou worden door een onverwachte en smartelijke gebeurtenis. Op zaterdag 20 november viel er een stuk van de gevel van de nieuwe oostelijke zijvleugel naar beneden doordat een steiger vanaf de derde verdieping was bezweken. Drie werklieden werden ernstig gekwetst, van wie er één weinig hoop op herstel meer bood. De ontsteltenis en verwarring was uiterst groot; maar op die angstaanjagende ogenblikken had Don Bosco vertrouwwol die woorden gesproken, die hem steeds op de lippen lagen: "Dat de wil van God geschiede! Alles zoals God het wil!" Zijn verdriet over het gebeurde was zeer groot omdat hij zijn arbeiders zo genegen was.

Hij echter, die ieder offer licht wist te maken in de hoop het speciaal voor de avondscolen der arbeidersjongens bestemde gebouw afgebouwd te zien, beval, zonder terug te schrikken voor de ernstige schade die hij geleden had, dat men het omgevallen stuk muur zo spoedig mogelijk weer zou optrekken.

Maar helaas wachtte hem en de weldadige personen die hem in naam van God de helpende hand boden nog een ernstiger verlies.

Het gebouw was onder de kap. De bezoldering was reeds aangebracht, de panlatten op hun plaats gespijkerd, de pannen op de gevel opgesteld om netjes op hun plaats te worden gelegd, toen een hevige en langdurige stortregen het hele werk kwam onderbreken. Maar dat was nog niet alles; de regen hield verscheidene dagen en nachten aan en het water, tussen de balken en de panlatten doorstromend en seipelend, vrat de nog verse en misschien ook slechte kalkspecie aan en sleepte ze mee, zodat er van de muren niets anders overbleef dan een hoop stenen zonder cement en bindmiddel.

Het was inmiddels al de avond van de iste december geworden, en verscheidene honderden jongens van de stad waren voor de avondlessen in het Oratorium bijeengekomen. Wanneer tegen negen uur de respectieve klassen uitgingen, waren de jongens, alvorens naar hun eigen huis terug te keren, gewoon nog een poosje te praten en te spelen met de interne leerlingen, waarbij zij een geliefkoosd speelterrein vonden in de ruimten van het nieuwe gebouw. Het is waar dat Don Bosco, omdat alles doorweekt was van de regen, hen verboden had erheen te gaan uit vrees dat ze zouden uitglijden en zich bezeren; maar de onvoorzichtigste jongens herinnerden zich dat die avond niet meer; zij klommen en liepen overal rond, op de ladders van de metselaars, hier en daar ook over de vloertjes in de steigers, terwijl velen op de begane grond speelden tussen de natte balken en planken.

De externe leerlingen waren terug naar de stad. Don Bosco en zijn jongens waren diep in hun eerste slaap verzonken, toen, even over elf uur, een vreselijk lawaai, dat met het ogenblik in hevigheid toenam, hen plotseling deed opschrikken. Het geweld dat het oude huis dat vlak aan het in aanbouw zijnde huis grensde doen wankelen en schudden, en van het nieuwe huis had een deel van de muur aan de zuidzijde het begeven en ingestort. Het was een ontstellende catastrofe; maar in dat rampzalige uur, zag men de barmhartige hand van de Heer die allen beschermde. Wanneer het ongeluk twee uren vroeger zou gebeurd zijn, wie weet hoeveel slachtoffers er dan zouden zijn gevallen. Maar de goede God waakte over het lot van Don Bosco en van zijn beschermelingen.

De moeder van Don Bosco die op dat ogenblik op het punt stond te gaan slapen, kwam bevend en huilend haar kamer uitlopen. Zij vreesde, en niet zonder reden, dat haar zoon misschien onder de ruïne begraven was en zij riep zo hard zij kon: "Don Bosco! Don Bosco! Sta op, kom buiten, red je!" - Zij rende naar de kamer, riep, en toen ze geen antwoord kreeg, duwde ze tegen de deur, maar die wilde niet opengaan. Intussen zag ze dat een grote steenbrok een hoek van die kamer getroffen had, nadat hij eerst een gat in de pannen geslagen had waar de regen door naar binnen drong. Zo gauw als zij kon haastte zij zich de trap af die naar de keuken leidde om een andere sleutel te halen en te proberen die deur open te krijgen.

De seminarist Rua, opgeschrikt door het lawaai, hoorde die wanhopig

roepende stem, en kon niet zo gauw onderscheiden van waar ze kwam en van wie ze was; maar toen hij de stem van moeder Margherita herkende en vrezende dat haar iets ernstigs overkomen was, kleepte hij zich aan en liep haar tegemoet.

Intussen sprongen de jongens, vol angst, het bed uit, de een in zijn onderbroek de ander in zijn hemd, en midden in de verwarring nog niet beseffend wat er eigenlijk gebeurd was, hadden allen zich zo goed mogelijk in de dekens en lakens gehuld; ze waren de armzalige slaapzalen gelijkvloers uitgelopen zonder te weten waarheen. Sommigen renden naar de deur in de ringmuur om te vluchten; anderen naar de kerk om een toevluchtsoord te zoeken aan de voet van het altaar weer anderen nestelden zich in de buurt van de nabijzijnde bomen terwijl er ook waren die midden op de speelplaats bleven staan. Het was een meelijwekkend schouwspel; in een pikdonkere nacht, bij het doffe rumoer van de hevig neerstromende regen, liepen een vijftigtal jongens hier en daarheen, Hier stonden er te snikken, ginds waren er die brulden, de een knielde op een bank, de ander struikelde over een tak, sommigen zakten ineens weg en raakten vol modder, anderen kwamen in een plas terecht. Intussen hadden ze toch al begrepen wat de oorzaak van het rumoer was, want nu zagen ze planken, dakpannen en andere bouwmaterialen overal over het terrein verspreid liggen.

En Don Bosco? Terwijl alle jongens schreeuwden en wachtten en moeder Margherita de sleutels nam en weer de trap opkwam, hoorde men plotseling het vertrouwde geluid van een kleine klokje en niet lang daarna verscheen er een licht achter in de gaanderij. Het was Don Bosco die rustig, heel rustig uit zijn kamer kwam en naar beneden liep om naar de ravage te gaan kijken. Tussen waken en dromen in had hij onder het geweld van de neerstromende regen liggen luisteren en had hij plotseling weer een hevige slag gehoord.

Hij dacht; "Hoe is het mogelijk dat het in dat seizoen nog zo dondert!" - Maar toen hij geen bliksemstraal zag, begreep hij het gevaar waarin hij verkeerde, omdat zijn kamertje het dichtst bij het nieuwe gebouw gelegen was. Toen hij was opgestaan, kon hij zich niet oriënteren en vond met moeite de deur om naar buiten te gaan, en de lucifers om licht te maken.

Nauwelijks verscheen hij of van alle kanten riepen de jongens: "Don Bosco! O, Don Bosco." Don Bosco is gered!" En zonder te letten op de modder en de andere hindernissen liepen ze hem tegemoet. Toen ze om hem heen stonden, zei er een tegen hem: "Maar, Don Bosco, hebt u de muren niet horen omvallen en uw moeder niet horen roepen?" Een tweede "Hebt u zich erg pijn gedaan, Don Bosco? Mankeert u niets?" - Een derde "Waarom bent u niet dadelijk naar buiten gekomen?" - Een vierde: "Kijk eens hoe onze voeten en benen zijn toegetakeld." - En elk van hen begon hem als om strijd te vertellen, hoe vlug hijzelf wel geweest was, en welke gymnastische toeren en dodensprongen ze in die donkere nacht hadden moeten uitvoeren. En Don Bosco, zonder angst en rustig zoals een ware dienaar Gods en vreedzaam mens, luisterde naar iedereen en sprak hun met geruststellende woorden toe. Allereerst vroeg hij of er iemand een ongeluk had gekregen; maar toen hij hoorde dat er geen ongeluk gebeurd was, behalve het instorten van het gebouw, vrolijkte hij de kinderen van het Oratorium op met allerlei grapjes. Hij hield hen voor de mal met hun uiterlijk, lachte om de angst van de een, over de geïmproviseerde kledij van de ander, en tenslotte verzocht hij hen er nu een eind aan te

maken, terwijl hij over de speelplaats liep en allen weer bijeenriep. Zijn rustige geest droeg er veel toe bij de jongens te midden van die grote ramp te kalmeren. Daarna ging hij met hen naar de eetzaal en vertelde hun dat het Oratorium al vervolgingen te lijden gehad had, geweldadige verplaatsingen, en dat het niettemin nog steeds groeide en bloeide. Daarom spoorde hij hen aan om allen op de goddelijke Voorzienigheid te blijven vertrouwen. "Komaan," zei hij toen tegen hen, "laten we nu, nu we zoveel genade hebben mogen ontvangen, dat niemand van ons gedeerd is, de litanie bidden." Op dat verzoek knielden allen en baden samen met hem de litanie, uit dankbaarheid jegens God, die niet gewild had, dat er ook maar één van hen onder de ruïne was terechtgekomen.

Maar toch dacht Don Bosco intussen zeer ernstig: "En waar nu heen? Wat te doen?" De nacht was duister, het regende nog steeds, het was koud. Sinds een poosje echter waren er geen onheilspellende geluiden meer te horen. "Dus," zo dacht Don Bosco verder; "wat er van zijn plaats geraakt is valt nu niet meer. Het gedeelte van het huis waar de slaappleatsen zijn, is er geen grote schade aangebracht."

Het was al een half uur na middernacht en daar Don Bosco wenste dat ieder een de noodzakelijke rust kreeg, zei hij tot de jongens: "Het wordt nu tijd, dat jullie rustig gaan slapen. Je kunt zeker zijn dat er geen ongelukken meer zullen gebeuren. Neem dus je bedden van de bedreigde slaapkamer weg en draag ze zo voorzichtig mogelijk voor een deel naar de sacristie en gedeeltelijk ook naar die refter." Zo gezegd, zo gedaan, In een oogwenk verspreidden zich allen en haastten zich met hun eigen bed op de schouders naar de aangegeven plaats. Wie met zoveel gemak en zo vlug die arbeidersjongens hun bagage zou hebben zien overbrengen zou hen voor getrainde infanteristen gehouden hebben, zo behendig en flink waren ze. In minder dan een kwartier tijd waren twintig bedden voorlopig naar de aangewezen plaats overgebracht.

Moeder Margherita gedroeg zich buitengewoon moedig. Zij lette er op dat niemand te dicht bij de gevaarlijke plaats kwam, verdeelde de jongens over de verschillende kamers, en bleef wakker tot het aanbreken van de dag, onverschrokken van de ene plaats naar de andere gaande als een generaal op het slagveld. Zij toonde zich een ware moeder vol liefde, zichzelf vergetend en enkel bekommerd om haar kinderen. En ook Don Bosco toonde zich een waardig zoon van zijn moeder. Verschillende keren zette hij zijn eigen leven op het spel om zich ervan te vergewissen dat zij allen veilig waren, door telkens te gaan kijken of er geen nieuwe instortingen te vrezen waren. En de even liefdevolle als moedige Margherita moest hem als het ware met geweld halen en hem dwingen weer het huis in te gaan.

Don Bosco begaf zich naar de plaats waar de jongens intussen klaar waren met het inrichten van de slaappleatsen; iedereen controleerde zijn bundeltje kleren om te zien of er in de haast niets verloren was. Intussen kwam hen nog een grappige episode verrassen en opvrolijken. Onder de jongens was er een kleermaker, Innocenzo Brunengo geheten; zijn benen waren kreupel, hij was reeds half kaal als gevolg van een ziekte en droeg een pruik; maar hij had een opgewekt humeur en was een grappenmaker. Op het hoogtepunt van het gevaar was hij, evenals de anderen, inderhaast uit zijn bed gesprongen en had daarbij het brood voor het ontbijt onder zijn hoofdkussen laten liggen, dat aan iedereen 's

avonds werd uitgereikt , want verschillende jongens moesten reeds voor het aanbreken van de dag op gezag van hun patroons in de stad zijn. En nu was bij het overbrengen van zijn matras het brood, zonder dat hij het merkte, op de grond gevallen. Zeer in de put over het verlies, lette hij niet op zichzelf, noch op de stemmen die hem wilden weerhouden, maar ondanks allen keer-de hij naar de verlaten zaal terug, vond het geliefde brood, raapte het op en haastte zich weg, zo snel als een kreupele maar kon. En toen keerde hij opgewekt terug naar zijn kameraden en riep uitbundig uit: "Gelukkig! Mijn brood is gered! Don Bosco, mijn ontbijt is gered!" - En op die manier deed hij zijn kameraden toen en later nog hartelijk lachen. Sindsdien was het eerste wat ze tegen hem zeiden als ze hem tegenkwamen: "Het is gered! Het is gered!" en op een gemoedelijke manier maakte men zich vrolijk over zijn bezorgdheid, die hij in die nacht betoond had omwille van een broodje.

Omdat er toen ondertussen al een uur van de 2de december verstreken was, spoorde Don Bosco de jongens tot kalmte aan, en na een kort gebed trok hij zich terug in zijn kamer die het meest aan het gevaar was blootgesteld. Allen volgden geleidelijk aan zijn voorbeeld - met uitzondering van enkelen die in de kerk bleven bidden - en uitgestrekt op hun matrassen, probeerden ze weer de slaap te vatten.

Maar, hoe vreemd! In de kamers op de bovenste verdieping hadden drie seminaristen, Viale, Reviglio en Vacchetta Stefano, die later toetraden tot de Oblaten van Maria, niets gehoord van al het rumoer en ze waren in alle gemoedsrust blijven doorslapen. De seminarist Michele Rua ging, na Don Bosco geholpen te hebben bij het herstellen van de rust, weer met nog twee anderen naar boven naar zijn kamer. De seminarist Vacchetta vertelde in een nauwkeurige beschrijving over die gebeurtenis in een brief, die in ons bezit is, en die hij richtte tot de seminarist Bellia in het seminarie van Chieri op 25 december 1852:

"De seminaristen Danussi, Buzzetti en Rua kwamen mijn kamer binnen en stoorden mij in mijn slaap met hun onderdrukt gelach omdat wij niet wakker geworden waren. Ik vroeg of het al tijd was om op te staan en was stomverbaasd niets gehoord te hebben van het luiden van de klok. Danussi die in een daverend gelach uitbarstte, riep uit: "Heb je dan het nieuwe huis niet horen invallen?" - "Nee, nee," antwoordde ik: "maar het doet me wel plezier, daar de aannemer het nu van de grond af opnieuw zal moeten opbouwen. Het is een teken van de Voorzienigheid. De Heer wil dat het Oratorium niet op zand gebouwd wordt, maar op stevige fundamenten. Hij heeft het doen vallen, of beter gezegd, Hij heeft toegestaan dat tengevolge van de gebruikte weinig stevige metselspecie, het gebouw in elkaar viel, en daarmee heeft Hij wel gedaan. Hij heeft gezien dat Don Bosco te goed is en dat het reeds gebouwde gedeelte misschien tot nadeel van het Oratorium zou strekken, en daarom heeft Hij in zijn wijsheid hiervoor zorg gedragen. Waarlijk, het is een teken van de Voorzienigheid." - En na dat gezegd te hebben, werd het stil en zweeg iedereen.

"De jongens waren naar bed gegaan om te rusten; maar, ocharm, welke rust zij hadden, kan men zich wel voorstellen als men weet, dat ze 's morgens allemaal spraken over het aanhoudende rumoer veroorzaakt door het vallen, nu eens van bakstenen en dan eens van planken en balken, die nog boven waren blijven hangen.

"Toen het vijf uur sloeg en het merendeel van de jongens reeds op de speelplaats was om naar de ruïne te kijken en enkelen nog sliepen, hoorde men tegen half zes het noordelijk gedeelte van het gebouw instorten dat, op het hoger middengedeelte neerkwam, zodat het ook dat deed instorten met een geweld dat wel vier keer zo groot was als het eerste, en het aangrenzende huis een hele tijd lang deed natrillen. Degenen die nog in hun bed lagen sprongen op, trokken haastig hun kleren aan en voegden zich zo gauw mogelijk bij de andere nieuwsgierigen,"

Maar Don Bosco die vol vertrouwen op God reeds naar de kerk was gegaan, riep kalm en onverstoorbaar de jongens bijeen en verzocht hun opnieuw de Heer te danken voor hun wonderbare redding. Vervolgens droeg hij de Heilige Mis op. Toen hij daarna uit de kerk en bij de jongens kwam, riep hij glimlachend uit: "De duivel heeft me dat aangedaan: hij wil niet dat ik het Instituut uitbreid en nieuwe jongens opneem; maar we zullen het toch doen." - En hij herhaalde: "De duivel heeft ons een poets willen bakken, maar weest gerust, de Heer is sterker dan hij, en de duivel zal er niet in slagen Zijn werk te hinderen."

Het duurde niet lang of de speelplaats was vol mensen, die nieuwsgierig kwamen kijken naar het ingestorte gebouw. En opeens verscheen in een rijtuig de burgemeester met twee ingenieurs van de gemeente; zij stelden Don Bosco gerust en verzekerden hem dat het Oratorium geen onderdeel van het ongeluk zou hebben te duchten. De twee ingenieurs begonnen onmiddellijk een onderzoek in te stellen naar de aard en de oorzaak van de ramp. Het nieuwe gebouw grensde, zoals we reeds gezegd hebben, aan het lage oude huis. Enkele meters boven de kamer van Don Bosco bevond zich een lange, dikke pilaar van het ingestorte gebouw, die van zijn voetstuk gerukt, schrikwekkend boven het armzalige verblijf hing. De heer Gabbetti, een van de ingenieurs, vroeg, toen hij die pilaar nauwkeurig onderzocht had, en op zijn lippen bijtend: "Wie heeft er van nacht in die kamer geslapen?"

"Ik," antwoordde Don Bosco, "en een dertigtal van mijn jongens." - Toen nam die deskundige Don Bosco bij een arm en zei tegen hem: "Gaat u dan maar met uw jongens Onze-Lieve-Vrouw danken, u hebt er reden genoeg voor. Die pilaar daarboven blijft tegen alle regels der natuur in overeind staan, en als hij zou zijn gevallen, zouden u en uw jongens in bed verpletterd zijn. Ik daag iedere ingenieur ter wereld uit om zo een pilaster zo te laten blijven hangen. Het is waarlijk een mirakel!" - Er werd onmiddellijk opdracht gegeven om de pilaar naar beneden te halen; maar hoe dat te doen zonder het leven van de arbeiders op het spel te zetten? Voorzichtig maakten de metselaars hem met dikke touwen vast, en trokken hem toen stukje voor stukje van zijn plaats, en bevrijdden het oude, armelijke huis tenslotte van een volkomen verplettering.

Een ander duidelijk teken van de bescherming des hemels was het volgende. Het was acht uur. Van het nieuwe huis stond in ieder geval nog een gedeelte overeind van de muur die aan de zuidzijde de speelplaats afsloot, en ook de bogen van de onverlet gebleven galerij. Intussen staarden de leden van de gemeentelijke commissie, evenals Don Bosco en verschillende jongens, onder wie Cagliero, Turchi, Tomatis, en Arnaud, verstomd naar de ravage, klagend over de ontzaglijke ruïne, toen een van hen, die de pilaren zag bewegen plotseling uitriep: "Weg!" In een oogwenk liepen allen naar het midden van de speelplaats en nauwelijks

stonden ze daar of de muur viel met oorverdovend geweld neer en wierp planken en stenen tot op vele meters afstand. Dat iedereen sprakeloos was, kan men zich gemakkelijk voorstellen. Niemand zei iets en Don Bosco was een ogenblik overdonderd en bleek. De grond beefde en dreunde als onder een aardbeving, nieuwe burgers kwamen uit alle richtingen toelopen en omringden Don Bosco, hem beklagend met het ongeluk. Maar hij had zich al weer hersteld en glimlachend zei hij tot de heer Duina: "We hebben een spelletje steenstapel gedaan!" daarmee zinspelend op een vermaak van de jongens dat bestond in het opeenstapelen van stenen, als de onderste daarvan geraakt werd viel alles ineen.

De indruk die die ramp bij de jongens achterliet was zo, dat zij maandenlang bij het geringste gerucht, zoals het voorbijrijden van een kar, het omvallen van een mand met stenen en dergelijke dingen het bloed in hun aderen voelden verstijven, beefden en verbleekten. Maar Don Bosco, steeds bereid zich te onderwerpen aan alles wat God wilde, nu zoals in honderden en honderden andere omstandigheden, liet geen klacht horen. Men zag hem evenmin bedrukt en bedroefd, noch bevend of angstig, maar met zijn opgewekt gezicht en zachtmoedige woorden stelde hij de leerlingen gerust. Hij zei openlijk, "sicut Dominum placuit sit nomen Domini benedictum". Laten wij alles wat er gebeurd uit Zijn hand aanvaarden, en ik verzeker u dat de Heer onze gelatenheid hoog zal aanslaan." - En andermaal: "Zeker, wij moeten de Heer en de Heilige Maagd juist dankbaar zijn, dat te midden van al de opeenvolgende rampen die de mensheid treffen, steeds de zegenende en zorgende hand van God kenbaar is die ons ongeluk verzacht. "Hij zei, ook tegen zichzelf: "Niets kan je gemoedsrust verstoren; wie God heeft, heeft alles. De Heer is de baas in huis; ik ben de nederige dienaar. Wat de heer behaagt, moet ook mij aangenaam zijn."

Van de heilige vrede die er in zijn ziel heerste wordt getuigenis afgelegd door een brief die hij aan de pastoor van Capriglio zond:

Eerwaarde Heer Pastoor,

Ik heb reeds gesproken met de heer Ridder Curtine, eerste Officier van de Orde der HH. Mauritius en Lazarus, en ik geloof dat hij u wel zeer genegen is; doe als een nieuwe Sint Joris en schrijf, zonder mijn naam te noemen, een brief aan genoemde Heer en een andere aan de Heer Ridder Cibrario; ik verwacht er wel een goede uitslag van: repetita iuvant.

Ik heb hier een Griekse cursus lopen en moet enkele boeken hebben, die ik thuis in de Becchi heb. U zult me een groot plezier doen, wanneer U of iemand anders, bijvoorbeeld Don Duino zou willen gaan, om zulke boeken voor me uit te zoeken, en ze me zo gauw mogelijk toe te zenden, zodat ik me het geld kan besparen om andere te kopen. Ik heb hier een ongeluk gehad: het huis, dat pas nieuw gebouwd is, is bijna helemaal ingestort terwijl het al zo goed als onder dak was; alleen drie personen werden ernstig gewond, niemand gedood, maar een schrik en een verwarring, goed om de arme Don Bosco naar de andere wereld te helpen.

Sic Domino placuit.

Beveel mij aan bij de Heer, groet uw heer kapelaan van me en wanneer ik iets voor U doen kan hoeft U het maar te zeggen Inmiddels verblijf ik,

Turijn, 6 december 1852

uw genegen vriend,
Bosco Gio., pr.

De instorting van het huls veroorzaakte, behalve de materiële schade, ook nog tal van andere stoornissen. Het late seizoen maakte het niet meer mogelijk de werkzaamheden te hervatten, laat staan ze te beëindigen. Men kon terstond de oostelijke vleugel die nog niet af was maar was blijven staan, overdekken en herstellen. Maar hoe nu te voorzien in het gebrek aan ruimte? De liefde is vindingrijk, en zo ook die van Don Bosco. Omdat de muren van de oude kapel gespaard gebleven waren, werd die ruimte tot slaapzaal ingericht. De dag- en avondschoolen, werden met de vereiste voorzichtigheid en eerbied overgeplaatst naar de nieuwe kerk, die nu 's zondags en iedere morgen diende voor de godsdienstplechtigheden en voor de gebedsoefeningen, en door de week na de middag als college en schoollokaal.

Er werd een klas ondergebracht in het koor, een andere op het priesterkoor, een derde en vierde in de beide zijkapellen, nog een tent-slotte in het middenschip van de kerk. Dat alles leverde weliswaar een verward beeld op, maar het zag er zo vreemd-romantisch uit, dat al de jongens er met werkelijke geestdrift heengingen. Wel was het er niet warm maar Don Bosco hield steeds dat doel voor ogen: vrede nemen met iedere tegenspoed en de lichtzijde ervan zoeken; nodige wijzigingen in de huisorde aanbrengen, en met zekere opgewektheid aantonen van hoeveel nut die nieuwe regel is. Daardoor legden alle jongens zich steeds bij iedere verandering neer, hoe vreemd en ongemakkelijk ze ook zijn mocht.

Zonder het te merken volgden zij zelf zijn voorbeeld en voelden zich steeds geneigd om vrolijk te zijn ook in hun tegenspoed. Toen de schrik voorbij was en het leed dat de ramp verwekt had was afgenomen, maakte Carlo Tomatis, die vlug en opgewekt van geest was, een gedicht in het Piëmontees, dat telkens als het in het theater werd voorgedragen, de toehoorders deed schateren van het lachen.

Die beroemde strofen werden afgedrukt in het Bollettino Salesiano. Wij geven ze hier weer, doch in de vertaling van onze confrater dr. Don Gio. Batt. Francesca, zodat ook degenen die het Piëmontese dialect niet kennen ze toch zouden begrijpen

Ik droomde en zag een schotel dampend,
vol lekkere pap op de tafel staan,
Ik straalde en zag ons watertandend
reeds rond de tafel aan het smullen slaan.
Toen riep moeder "Och Heer, wat een ramp.
Het huis stort in!" En weg was de damp.

Ik schrok en voelde hoofd en zinnen
volkomen versuft en bijna verdoofd,
en greep naar kleren en andere dingen
en zette zelfs een pruik op mijn hoofd.
Die was van de snijder, maar tot zijn verdriet,
ging ik haastig te werk en merkte 't niet.

Het volgend moment was ik buiten
en zocht ik naar sterren en maan,
doch de regen stroomde als tranen met tuiten,
maar wel zag ik Don Bosco daar gaan,
Hij zocht en telde zijn zonen,
wonderbaar ontsnapt aan het dreigend doodsgevaar,

Wij hoorden in de kerk hem spreken:
hij spoorde tot groter vertrouwen ons aan.
Bij ieder was de vrees toen geweken
hoe angstig eerst ook en hoe ook ontdaan,
Tot plots een slag onze oren trof,
alsof de wereld was ontploft.

"Wat nu weer?" riepen wij geschrokken
elkander ontsteld in de ogen ziend.
"Zijn we nu nog niet aan het gevaar onttrokken?"
En balk na balk viel met geraas -
als strootjes door de wind verwaaid, -
met kalk en stenen omlaag.

En daar waar eerst zijn bed had gestaan,
waar eens hij de mooiste der dromen zag.
Wat was van die plek wel geworden,
toen zij geraakt werd door die slag?
Zijn leven was weinig meer waard geweest
door 't dreigende woeden van dat tempeest.

Gastini, Buzzetti, wat vind je?
Wat dacht jullie bij dat gevaar?
Ik beef als ik denk aan Rocchietti
en om Reviglio lach ik zowaar:
want die smeekte ten hemel met vurig geloof,
doch droeg een slaapmuts op het hoofd.

En Arnaud dan, en jij Battista,
die de aardappels voor ons schilden,
en Marchisio die met anderen nog
zo bleek daar stonden en rilden.
Ja, die nacht verdient in het boek van ons leven
wel op een extra blad te worden beschreven.

En 's morgens viel met luid gedruis
de rest ineen van het mooie huis,
dat onze Vader had gebouwd,
En in 't tumult klonk zijn stem heel boud,
gesteund door zekerheid: "'tZal niet lang duren,
dan wordt het huis herbouwd uit die zelfde muren!"

H O O F D S T U K XLV

GESTOOK TEGEN DE PAUS - EEN GUNST VAN MARIA TROOSTERES
DER BEDRUKTEN - EEN DOMINEE DOOR DON BOSCO WEERLEGD -
PLAN VOOR DE KATHOLIEKE LECTUUR MGR FRANSONI EN MGR.
MORENO HET GEHEIM VAN DON BOSCO OM TIJD TE VINDEN
VOOR ZIJN VELE WERK IN OROPA: NEDERIGHEID EEN BRIEF
VAN DE BISSCHOP VAN IVREA AAN DON BOSCO EN OVERLEG OM
TE BEGINNEN MET DE KATHOLIEKE LECTUUR - TWEE
PAUSELIJKE ANTWOORDEN AAN DON BOSCO

Steeds nieuwe complotten en steeds strijd tegen de Kerk. Op 4 november was graaf Camillo Benso di Cavour tot voorzitter van de ministerraad benoemd. In augustus was hij naar Londen gegaan om overleg te plegen met de lords Palmerston, Russel en Gladstone, van wie moeilijk te zeggen is, wie van hen de Kerk van Rome de meeste haat toedroeg of met alle mogelijke middelen de revoluties steunde. Gedurende zijn opthoud in Parijs onderhield hij zich zeer lang met de president van de republiek Lodewijk Bonaparte en men werd het eens over de Eenheid van Italië en over het Romeinse vraagstuk. De sektariërs van Europa dwongen hem de Paus een godsdienstoorlog te verklaren, en op 1 december werd Bonaparte onder de naam van Napoleon III tot keizer uitgeroepen.

Intussen was in Piëmont de strijd tegen de goddelijke rechten voortgezet; op 5 juli hadden de afgevaardigden de wet op het burgerlijk huwelijk met 94 stemmen tegen 34 aangenomen. Petities aan het parlement, handtekeningen van ontelbare burgers, vroegen om die wet niet te bekrachtigen. De regering had getracht die acties te verhinderen door de geestelijkheid te beschuldigen van bedrog met gebruikmaking van kunstgrepen en geweld om het volk te misleiden omtrent de bedoelingen van de wetgever. In het diocees Ivrea werden drie ijverige pastoors in de gevangenis geworpen. Enkele heren werden, omdat zij een boekje hadden uitgegeven dat aantoonde dat de wet antikatholiek was, aangeklaagd en uit hun ambt ontzet. De Paus had aan de Koning geschreven en hem de katholieke leer over het huwelijk uiteengezet, en de bisschoppen van de provincie Piëmont hadden een protest ingediend, met aankondiging van de kerkelijke straffen tegen het aangaan van een burgerlijk huwelijk. Niettemin werden de besprekingen in de Senaat geopend. Onze-Lieve-Vrouw Troosteres der Bedrukten stond echter op dat ogenblik een dergelijke

ergernis niet toe. De 20ste december verwierp de Senaat, ondanks het feit dat Camillo Cavour de wet vurig verdedigd had, het eerste artikel met 39 tegen 28 stemmen, en op de 22ste werd het ongelukkig ontwerp bij koninklijk besluit teruggedonnen. Volgens de afgelegde beloften brachten de burgers dank aan Onze-Lieve-Vrouw door de voorgevel van de kerk der Consolata te bouwen met giften van meer dan 60.000 lire.

Tegelijkertijd zetten de protestanten hun propaganda voort en verscheidene keren hadden ze getracht met Don Bosco in dispuut te treden.

"In 1852," zo vertelde Don Bosco, "kwam een beroemde protestant naar het Oratorium, en na een paar opmerkingen zijnerzijds overhandigde hij me een boekje en zei: "Hier is een goed boek dat de schandelijkheden van de Kerk van Rome duidelijk aan de kaak stelt," en hij gaf me een boek van Trivier, wiens leugens en lasteringen het aantal van zijn woorden verre overtreffen. Toen ik hem vroeg me eens enkele van die schandelijkheden aan te tonen, antwoordde hij: "Is het geen schande dat de Paus zich laat aanbidden als God en meer dan dat!" Is het geen heidense schande de heiligen en beelden te aanbidden alsof het goden waren? Is het geen schande het lezen van het Evangelie te verbieden?"

Op die beschuldigingen vroeg ik hem rustig mij in het boek dat hij in zijn handen had, ook maar één uitspraak van Pausen, bisschoppen, concilies of van de Heilige Vaders te tonen waarin ook maar één enkele uitdrukking voorkwam die een van de drie genoemde dingen verplichtte, Wie een beschuldiging uitspreekt moet immers het bewijs leveren van wat hij beweert.

De andere draaide blad na blad om, zocht in de paragrafen en hoofdstukken; maar daar hij niet kon vinden wat ik hem had gevraagd, zei hij: "Ik zal terugkomen, en dan zal ik voorzien zijn van de teksten en argumenten om u tevreden te stellen.

"Doe dat," antwoordde ik "lees maar rustig alle boeken ter wereld, alle manuscripten en gedrukte stukken die u wilt s en als u me zult kunnen aantonen, wat u me verzekert, geef ik u volkomen gelijk, anders..." "

"Wat, anders?"

"Anders zal ik het volste recht hebben om te beweren dat de protestanten lasteraars zijn."

De dominee ging heen, ik wachtte op hem, maar hij keerde niet meer terug."

Don Bosco stelde zich echter niet tevreden met disputen. Hij dacht diep na over de onjuistheden, de lasteringen en dwalingen waarmee door de werkzaamheid van de politieke tinnegieters, van de sektariërs en van de Waldenzen, in de geest van het volk het beeld van de Kerk van Jesus Christus vervalst werd, zoals ook Haar rechten en Haar leer. En hij dacht over nieuwe ondernemingen na, van veel grotere opzet dan die welke hij reeds begonnen was, en waarmee hij geleidelijk aan met zijn begenadigde geest de wereld in verbazing zou brengen en verlichten.

"De weg der vromen is als morgenlicht, dat in helderheid groeit tot op de volle dag" (1) Sinds 1850 had Don Bosco zich voorgenomen een dam

(1) Spr. 4,18

te gaan opwerpen tegen de doorbraak van de ketterse pers, door een reeks populaire boekjes uit te geven onder de titel van Katholieke Lectuur. Het plan daarvoor was geheel van hem. Maar aangezien hij niets ondernam zonder zijn toevlucht tot God te zoeken en zonder de mening van gezaghebbende personen te vragen wier mening hij bovendien geruime tijd overwoog, was hij een beetje traag geweest in het nemen van een besluit. Maar het werd dat jaar dan toch genomen en geen enkel beletsel zou in staat zijn geweest hem ervan af te brengen. Steeds vol toewijding en gehoorzaam aan zijn Aartsbisschop, had hij, na een program van samenwerking te hebben opgesteld, dat voorgelegd aan Mgr. Luigi Fransoni in Lyon, en de doorluchtige prelaat keurde het niet alleen goed, maar prees de ontworpen gedachte De leiding van de Katholieke Lectuur zou haar zetel in Turijn hebben.

Don Bosco kon echter niet alleen de verplichtingen van een dergelijke onderneming op zich nemen, omdat het nodig was zijn inzichten aan die van andere aan hem gelijke personen te paren voor de noodzakelijke samenwerking, en die zijn oppertoezicht misschien maar kwalijk verdragen zouden. Ook zouden ze het wel niet prettig vinden dat zijn aanzien te hunnen koste groeide. In dergelijke omstandigheden verstond hij echter de kunst enigerlei verzet te overwinnen door zichzelf bescheiden op de achtergrond te houden, en iets ter tafel te brengen niet als iets van zichzelf, maar als door anderen ingegeven. Soms wist hij op een handige manier zijn eigen ideeën en hun verschillende argumenten aan rijke personen of mensen van groot gezag en invloed zo voor te stellen, dat zij er zelf mee voor de dag kwamen in de vaste overtuiging dat hun de roem en de verdiensten van het plan toekwamen, en dan steunden zij het zo dapper alsof het inderdaad van henzelf kwam. Dat waren offers van nederigheid, maar ze werden ruimschoots beloond door de glorie die zij voor God opleverden.

Don Bosco had dus reeds met mgr Moren, bisschop van Ivrea, over het plan van die bedoelde uitgaven gesproken, waarbij hij hem gevraagd had ze met zijn gezag te willen begunstigen, en ook het plan van uitvoering was al bepaald, daar hij met de Katholieke Lectuur in een openlijke strijd zou treden tegen het Protestantisme. Mgr. Moreno verleende het plan met geestdrift zijn goedkeuring en nam de uitvoering er van onder zijn bescherming zodat Don Bosco in hem een machtige en ijverige bondgenoot gevonden had.

Dank zij nieuwe onvermoeid voortgezette arbeid kwam Don Bosco dan tot de stichting van die bibliotheek. Zijn hecht geloof deed hem hele nachten doorbrengen met het schrijven van boekjes over godsdienst ter onderrichting van het volk in de katholieke leer, waar die het meest door de protestanten werd bestreden, de dwalingen ontmaskerend met argumenten die ook de eenvoudigste mensen konden volgen.

Men zal zich afvragen, hoe Don Bosco de tijd kon vinden en zoveel kon ondernemen, dat het door de veelheid verblufte. Dat was, zullen we zeggen, zijn geheim, dat hij geleerd had in het Convict op de school van Don Cafasso. Toen Don Bosco een herdenkingsgeschrift ter ere van Don Cafasso schreef, tekende hij daarin zonder het te willen zichzelf.

Het eerste geheim was de voortdurende zelfbeheersing. Hij was gewoon met de Heilige Teresia te zeggen: "Niets mag je van je stuk brengen!" Daarom ondernam hij met heilige zachtmoedigheid, met energie iedere zaak, ook als zij van langdurige aard was, moeilijk en netelig; maar dat zonder zich angstig af te matten, zonder dat de veelheid of

de ernst van de zaken ook maar "de geringste verwarring teweegbrachten in die werkelijk edele en waarlijk grote ziel. Die bewonderenswaardige kalmte had tot gevolg dat hij vele en verschillende zaken kon behartigen zonder vermoeid te raken en zonder dat dat enig nadeel had voor zijn geestelijke werkzaamheid.

"Het tweede geheim was zijn grote praktische kennis, door veel geduld verkregen, verbonden met een groot vertrouwen in God. Zijn voorzichtigheid, zijn ervaring, de lange bestudering van het menselijk hart hadden hem vertrouwd geraakt met de gewichtigste vraagstukken, Twijfel, moeilijkheden, de meest ingewikkelde vragen loste hij op. Wanneer hem een vraag gesteld werd, begreep hij haar al bij de eerste aandoening; daarna verhief hij een ogenblik zijn hart tot God; antwoordde dan met nauwkeurigheid en duidelijkheid zodat een langdurige overdenking hem geen beter antwoord in de mond zou hebben kunnen leggen.

"Het derde geheim om veel te kunnen doen was een stipte indeling van de tijd die ten volle werd beleefd. Gedurende de dertig en meer jaren dat ik hem gekend heb, herinner ik me niet dat hij ook maar een enkel ogenblik in ledigheid doorbracht. Als hij met het ene klaar was, begon hij onmiddellijk met iets anders. Nooit gunde hij zich een ogenblik verpozing, nooit een tijdverdrijf om zijn geest te verstrooien, nooit een zinloze grap of nutteloze woorden. Alleen om zijn pupillen een genoegen te doen nam hij soms deel aan hun ontspanning en dat beschouwde hij als een plicht.

"De enige werkelijke verpozing voor hem was het veranderen van bezigheid wanneer hij onder vermoeidheid gebukt ging. Wanneer hij vermoeid was van het preken ging hij bidden, als hij moe was van het schrijven ging hij de zieken bezoeken of biechthoren in de gevangenis- sen of elders.

"Het vierde geheim was de matigheid, die we beter zijn strenge boetedoening kunnen noemen. Van jongs af was hij steeds sober geweest in eten en drinken, zodat hij na de maaltijd in staat was terstond met een of andere wetenschappelijke of literaire bezigheid te beginnen. Verschillende keren werd hem gezegd dat hij toch ook een beetje aan zijn gezondheid moest denken, maar hij antwoordde: "Rust krijgen we in de hemel! O, hemel! o hemel! Wie aan jou denkt heeft in die wereld geen last meer van vermoeidheid." - Andere keren zei hij: "De mens is werkelijk ongelukkig in die wereld! Het enige wat hem zou kunnen troosten zou zijn, te kunnen leven zonder te eten, zonder te slapen, om zich uitsluitend bezig te houden met te werken voor de hemel!"

"Op zekere dag, toen hij een koster berispte omdat die te laat was opgestaan, zei hij tegen hem: Voor iemand die zich aan de dienst van God gewijd heeft, is één slaap genoeg, en eenmaal wakker geworden, behoort men op te staan, op welk uur ook." - Ongetwijfeld volgde Don Caffasso zelf die regel."

Maar over een vijfde geheim schrijft Don Bosco niets, en dat is het loon van een onvermoeibaar en verstorven leven voor de eer van God. Gewild of ongewild, de dag van die bewonderenswaardige priesters werd zozeer in beslag genomen door arbeid, dat vijf of tien goedwillende en intelligente mannen er van de morgen tot de avond de handen aan vol gehad zouden hebben! In de biografie van generaal Gastone de Sonis, een man die geheel aan God was toegewijd, staat te lezen, dat hij uit eigen ervaring die grote waarheid erkend had: De Heer vermenigvuldigt de tijd van hen die hem dienen."

Intussen had hij zijn plan voor de Katholieke Lectuur onder de bescherming van Onze-Lieve-Vrouw gesteld. De uitnodiging indachtig van de Rector der Kerk van Oropa, begaf hij zich in de maand juli daarheen om er een tijdje door te brengen en de laatste hand te leggen aan enkele handschriften. Maar hij kwam tot de bevinding dat de Rector intussen was overgeplaatst en hem viel niet de prettige ontvangst te beurt die hij zich had voorgesteld. Het is misschien in dat jaar geweest dat er gebeurde wat we thans gaan vertellen: het feit zelf staat vast, maar de juiste tijd is onzeker. Don Bosco was dan in Oropa aangekomen met de theoloog Golzio en hij had aan kanunnik Bernardino Pezzia wat documentatie gevraagd omdat hij een boekje wilde uitgeven over de geschiedenis van die kerk. De kanunnik willigde zijn verzoek niet in, zeggende dat al de aantekeningen reeds genoeg verspreid waren. Hij vroeg ook om gastvrijheid voor zich en zijn metgezel; maar de beheerder weigerde hun onderdak te verlenen in de vertrekken die voor de priesters bestemd waren, zodat beiden zich moesten tevreden stellen met de kamers, bestemd voor gewone pelgrims. Don Bosco en Don Golzio namen die tegenslag rustig op, zonder verwijten of klachten, en zij bleven er een paar dagen om hun werk te verrichten.

Toen Don Bosco daarna naar San Ignazio was gegaan, schreef hij van daar uit aan Mgr. Moreno, en stuurde hem het manuscript toe van de "Cattolico provveduto", om dat door te nemen en te verbeteren. Het waren de eerste afleveringen van Katholieke Lectuur.

De bisschop van Ivrea antwoordde hem:

"Uw aangename brief, die U me hebt willen zenden van de plaats waar u in retraite bent, bereikte me in het Heiligdom van Piova, waar ik eveneens juist de Geestelijke Oefeningen meemaak. Ik dank u voor al de belangrijke dingen die u me schrijft en het doet me bijzonder veel genoegen dat uw kerk al zover op orde is. Ik verzeker u dat het mij een grote vreugde zal zijn, ze te zien, zodra ik de gelegenheid heb om naar Turijn te gaan. Met veel voldoening heb ik me beziggehouden met het manuscript dat u zo vriendelijk was mij toe te zenden en ingesloten zult u een briefje vinden met veranderingen en kleine toevoegingen, die u, naar het mij voorkomt, zoudt kunnen aanbrengen. Ik hecht overigens niet veel belang aan elk van die opmerkingen en u kunt er naar goeddunken gebruik van maken. Ik zou wel heel graag weten welke de verschillende werkjes zijn die u zinnens zijt te drukken en maandelijks te verspreiden. Ik stel zeer veel belang in die onderneming, en verzoek u er zich met de grootst mogelijke ijver mee bezig te houden. Reeds mocht ik adhesiebetuigingen van meerdere geestdriftige personen ontvangen en een enkele zegde mij ook reeds onbepaalde steun toe ook voor de bestrijding van de kosten. Ik eindig met u hartelijk te danken voor de afschriften die u zo goed was mij te zenden van uw mooi gedicht ter gelegenheid van de inwijding van de kerk. De advocaat en Don Gallenga danken u eveneens en laten u groeten, terwijl ik gaarne verblijf.

Castello d'Albiano, 4 augustus 1852
+ Luigi, Bisschop van Ivrea."

Een paar dagen later schreef mgr. Moreno weer een brief aan Don Bosco.

"De Heer Matteo Rho, directeur van de legerbibliotheek, tweede secretaris van het ministerie van oorlog, schrijft mij per brief van 9e dezer dat hij deze week de hand heeft kunnen leggen op het boek. De Christelijke Soldaat. Alvorens hem te antwoorden en iets te ondernemen verzoek ik U mij te willen mededelen of dat het werkje is waarvan de theol. Vallinotti mij de vertaling heeft toegezonden die onder uw toezicht is begonnen.

De behoefte wordt steeds nijpender; laten we dus de hand slaan aan de kleine bibliotheek.

Met brenger dezes kunt U mij misschien laten weten welke wijzigingen er naar uw mening in het programma kunnen worden aangebracht. Met de meeste hoogachting, enz,

Ivrea, 16 augustus 1852

+ Luigi, Bisschop van Ivrea."

Don Bosco liet monseigneur weten dat hij naar Ivrea zou komen om zijn raad te vragen betreffende het programma, de keuze van de boekjes en de volgorde waarin hij meende dat ze het best in druk gegeven konden worden. Maar daar hij zich verlaatte met het nakomen van zijn belofte, kreeg hij andermaal een brief.

"Ik wacht met ongeduld op uw bezoek zoals u het mij beloofde en hoop dat we thans een definitief besluit ten aanzien van de bibliotheek kunnen nemen.

Meer wil ik u thans niet schrijven. Wanneer u zo goed zou willen zijn, of liever, indien u zou kunnen hier de retraite komen geven voor de zusters van liefde in Ivrea, breng dan uw manuscripten mee." Gaarne verblijf ik enz.

Ivrea, 4 september 1852

+ Luigi, Bisschop van Ivrea."

Nadat hij de retraite gepreekt had in Giaveno, begaf Don Bosco zich naar Ivrea om de Prelaat tevreden te stellen en zijn bevelen te ontvangen. De laatste schikkingen werden getroffen om met de Katholieke Lectuur te beginnen. Mgr. Moreno trof alle maatregelen die hij voor zijn rekening had genomen, en zond Don Bosco daaromtrent het volgende bericht:

"Alles schijnt gereed om een begin te maken met de periodieke uitgaven. Daarom wil ik U verzoeken het program samen met kanunnik Vallinotti te voltooien en het mij zo spoedig mogelijk toe te zenden, zodat er met drukken en verspreiden begonnen kan worden. Indien iemand het me kon brengen zou dat nog beter zijne.

Het zou goed zijn te overwegen of er niet een derde persoon bij moet komen, geestelijke of leek, om te helpen. Ik veronderstel dat u klaar bent met de vermeerderde uitgave van de waarschuwingen aan de katholieken en dat u gesproken zult hebben met al die personen met wie u overleg wilde plegen, daar in die dagen niemand meer afzijdig blijft. Helaas toont de protestantse propaganda zich hoe langer hoe driester: laten wij van onze kant een katholieke propaganda ondernemen."

Met groot leedwezen hoorde ik van de instorting van een gedeelte van uw gebouw, en gaarne zal ik daarover iets naders van U vernemen, want ik denk dat dat zeer lastig voor u is. Inmiddels, enz.

Ivrea, 13 december 1852

+ Luigi, Bisschop

Don Bosco zond hem het gevraagde program en tegelijkertijd stelde hij een akte van gehoorzaamheid aan het hoogste Kerkelijk Gezag; dat aan de katholieken de ketterse werken verbiedt De bevoegdheid om verboden boeken te lezen en te bewaren was hem vroeger reeds onder voorbehoud gegeven. Doch thans, nu hij tegen de Protestanten moest schrijven, was een onbepaalde volmacht onontbeerlijk; hij vroeg ze en de Heilige Vader verleende ze hem.

"Heilige Vader,

De Turijnse priester Bosco Giovanni, belast met de leiding van de in Turijn opgerichte Oratoriums voor de jeugd, ondervindt in die functie dikwijls dat veel jongens met allerlei boeken bij hem komen, die in die rampzalige tijden in meer dan gewone mate verspreid worden.

Nederig neergeknield aan de voeten van Uwe Heiligheid verzoekt hij om de bevoegdheid alle verboden boeken zoveel als nodig is te mogen lezen en te mogen bewaren.

Hetwelk doende...

Aan Zijne Heiligheid de Paus Pius IX

Don Bosco kreeg het volgende antwoord:

Feria sexta, die 17 Decembris 1852

Auctoritate SS. D.N. Pii PP. IX nobis commissa liceat Orator" (si vera runt exposita) attentis litteris testimonialibus, et quoad vixerit, legere ac retinere, sub custodia tamen ne ad aliorum manus perveniant, libros quoscumque prohibitos, exceptis de obscenis ex professo tractantibus.

Loco sigilli

Fr. A. N.-Modena
S.I.C a Secretis

Tegelijkertijd ontving hij uit Rome de grootste vertroosting en beloning die hij zich maar wensen kon: de eigenhandig geschreven ondertekening van Pius IX in een document dat gewoonlijk door een secretaris ondertekend werd. Daarmee had de Paus hem een buitengewoon bewijs van zijn genegenheid gegeven. Het is niet onder woorden te brengen, hoezeer Don Bosco ernaar verlangde de autogrammen van de Paus te bezitten en met welke tekenen van de grootste eerbied hij ze ontving.

Wij waren zelf herhaaldelijk getuige van zijn vreugde daarover, Een tweede pauselijk schrijven gaf derhalve antwoord op een ander verzoek van Don Bosco.

Heilige Vader,

De priester Bosco Gio. directeur van het Oratorium van de H. Franciscus van Sales, neergeknield aan de voeten van Uwe Heiligheid, verzoekt nederig dat zijn bevoegdheid vernieuwd worde om de heilige communie te mogen uitreiken in de plechtige middernachtmis, van Kerstmis, zoals hij reeds enkele jaren lang gewoon was te doen. Uwe Heiligheid de verzekering gevend, dat een dergelijke gunst van zeer groot nut zou zijn en een belangrijke aansporing voor de jongens die ze ontvangen,

Met de diepste eerbied,

De smeker

Roma, 16 Decembris 1852

Pro gratia ad triennium.

PIUS PP. IX

Zo eindigde het jaar 1852 met zijn vreugden en zijn leed, getekend door het vertrouwen der inwoners van Turijn in Maria Troosteres der Bedrukten.

H O O F D S T U K XLVI.

KATHOLIEKE LECTUUR - PLANNEN TOT SAMENWERKING - HET
BELANG VAN DAT WERK - DE EERSTE INLEIDENDE AFLEVERING -
DE BISSCHOP VAN IVREA - AANHOUDENDE BEDRIJVGHEID VAN
DON BOSCO - ZIJN BRIEVEN - GELIJKTIJDIGE EN
VERSCHILLENDE WERKZAAMHEDEN IN DE GEEST VAN DON BOSCO -
HET EERSTE REGLEMENT VAN HET JONGENS - TEHUIS VAN DE
HEILIGE FRANCISCUS VAN SALES

In het begin van 1853 was alles klaar voor de uitgave van de Katholieke Lectuur Don Bosco had gevraagd en verkregen van verschillende priesters en andere geleerde personen, dat zij zich bereid verklaarden met hem samen te werken aan het voorbereiden van boekjes. Aan zijn werkzaamheden kwam geen einde: reizen maken, invloedrijke personen bezoeken in verschillende steden en dorpen, besprekingen met hen voeren, zodat de nieuwe organisatie bekend en gepropageerd zou worden in de gezinnen, correspondenten zoeken die zich wilden belasten met het inschrijven van de leden en het abonnementsgeld in ontvangst nemen, schrijven, drukken, en circulaires verzenden in alle richtingen, contracten afsluiten met de drukkers.

Toen hij de bisschoppen van Piëmont op de hoogte had gesteld en hun toestemming verkregen had, verspreidde hij in duizenden exemplaren het volgende program.

Plan der Vereniging voor Katholieke Lectuur

1. De boekjes die men zich voorstelt te verspreiden zullen in eenvoudige stijl geschreven zijn, in volkse trant, en zullen een stof behandelen die uitsluitend betrekking heeft op de katholieke godsdienst.
2. Iedere maand zal er een aflevering worden uitgegeven van 100 tot 108 bladzijden en meer, al naar de eisen van de behandelde stof. Het papier, de letters en het formaat zijn gelijk aan die van dit rondschrijven,
3. De deelnemerskosten bedragen 90 centiemen per halfjaar, vooruit te betalen, hetgeen neerkomt op een bedrag van 1,80 lire per jaar. Voor degenen die de afleveringen per post wensen te ontvangen bedragen de kosten 1 Lire 40 centiemen per zes maanden, en van 2 Lire 80 centiemen per jaar. Ten einde alle verdienstelijke geestelijken en leken tegemoet te komen die de helpende hand willen verlenen aan dit lief-

dewerk, zullen de afleveringen portvrij worden toegezonden in al de koninklijke Staten, en naar het buitenland portvrij tot aan de grens, mits de deelnemers een centrum vormen waarheen niet minder dan vijftig afleveringen worden gezonden.

5. Naar de steden en plaatsen in de provindie worden de abonnementen gestuurd aan die personen, die door de onderscheiden diocesane functionarissen zijn aangewezen, aan wie het werk op bijzondere wijze is aanbevolen en van wie wij naam en adres nog zullen bekendmaken. Enz.

Van dat ogenblik af legde hij in al zijn brieven, waarover ze ook mochten handelen, en in alle pakjes die hij moest verzenden een circulaire met het plan van de vereniging en hij schreef er eigenhandig bij: Ik beveel de verspreiding ervan warm aan. En waar hij ook kwam verspreidde hij exemplaren van het program en dat bleef hij heel zijn leven doen. Ook gaf hij opdracht aan de een of andere brave man, een rondtrekkend koopman, zich van die boekjes te voorzien, en die op de pleinen der steden en op de markten van vele dorpen te verspreiden. Hij verkocht ze tegen gematigde prijzen en verspreidde ze ook wel gratis wanneer hij dat nodig vond.

Hoe meer hij dacht aan het goed dat hij zou kunnen stichten des te groter werd zijn ijver, maar wij weten niet of hij toen reeds de uitbreiding ervan voorzag. Uit zijn eigen pen moesten een honderdtal werkjes vloeien, van morele, apologetische aard, en strijdschriften tegen de protestanten en vooral tegen de Waldenzen, om de mensen in het geloof te versterken, om de jeugd de katholieke beginselen in te hameren, evenals liefde voor de Kerk en voor de Paus. Indien het protestantisme in Turijn en in Piëmont weinig vorderingen maakte, of, beter gezegd, er geen vaste voet kon krijgen, dan is dat aan hem te danken die ook in heel Italië en op de erbij behorende eilanden zijn Katholieke Lectuur verspreidde.

Van 1853 tot 1860 bedroeg het aantal abonnees, zoals uit zijn registers blijkt, ieder jaar op zijn minst negenduizend en verscheidene daarvan vertegenwoordigden groepen van talrijke gezinnen, die elk met een stuiver bijdroegen voor een abonnement; in 1861 groeide dat getal aan tot tienduizend en van 1870 af bleef het steeds twaalf- tot veertienduizend bedragen.

Het aantal gedrukte exemplaren van de boekjes bedroeg gemiddeld 15.000 per maand. Er verschenen vijfhonderd andere werkjes, samengesteld door medewerkers; van die boekjes en die van Don Bosco werden er nog afzonderlijk een groot aantal uitgegeven, zodat zij hoe langer hoe meer onder het volk kwamen. Het totaal van die boekjes beliep in de eerste vijftig jaren van de stichting meer dan negen miljoen tweehonderdduizend. Daar komt bij dat diezelfde Lectuur later tegelijkertijd eveneens verschenen in het Frans, Spaans, en Portugees en aan duizenden abonnees in elk taalgebied gezonden werd: In Argentinië (Buenos Aires) begon dat in 1883; in Brazilië (Nichteroy) in 1889; in Spanje (Sarrià) in 1893; in Frankrijk (Marseille) en in Columbia (Bogotà) in 1896. Groot was dus ook dat werk waar Don Bosco zijn krachten aan wijdde.

Intussen stelde de propaganda der Waldenzen in Piëmont wanhopige krachten in het werk. Er werden zeer grote sommen geld besteed aan het omkopen van proselieten, vooral onder de arbeiders. De sektariers ge-

bruikten heimelijk onrechtvaardige middelen die groot succes oogstten zodat verscheidene duizenden afvallig werden. Schaamteloze toneelstukken, die een verdediging inhielden van de betreuenswaardigste harts-tochten en zelfs de draak staken met het beginsel van het ouderlijk gezag, werden ongestraft opgevoerd in de theaters van Turijn. Kranten die verkocht waren aan de scheurmakers, boeken, voordrachten die overal gehouden werden, beledigden en belasterden voortdurend de geestelijkheid. De vervalste Bijbels werden in overvloed verspreid, en er werden bibliotheken van ketterse boeken geopend. En de brutaliteit van de sektariërs nam daarna hand over hand toe met stilzwijgend goedvinden van degenen die hen hadden behoren tegen te houden. Op een algemene vergadering op het stadhuis in Turijn gehouden voor de samenstelling van een liefdadigheidscomité om de ellende der armen te bestrijden, werden tot leden gekozen de rabbijn van de joden en de dominee van de Waldenzer kerk, maar geen enkel katholiek priester. Op die vergadering waren aanwezig de voorzitter van de ministerraad, de minister van binnenlandse zaken en de voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden met verscheidene andere personaliteiten.

De bisschoppen streden reeds lang met apostolische moed tegen zoveel dodelijke en samenspannende krachten, en weken niet voor bedreigingen, gevaren en nadeel Conferenties, preken, herderlijke brieven aan het volk, protesten aan de regering, verschillende waarschuwingen aan de Soeverein, uitgave van boeken, alles werd in het werk gesteld om het kwaad te stuiten, waarbij men bouwde op de steun van een trouwe geestelijkheid. Niettemin zag het er naar uit dat de vijanden de overhand zouden krijgen.

En zie, terwijl de katholieken bedroefd zich zagen voorbijstreven door de propaganda die de boosaardige leerstellingen steeds dieper in geest en hart van de massa doordrong, om ze te bederven, en zich meester te maken van de zielen, verschijnt voor de derde maal, als de laatste trompetstoot die de vijand uitdaagt, de derde druk van het boek: Waarschuwingen aan de Katholieken, als inleiding tot de eerste aflevering van de Katholieke Lectuur: Don Bosco had gezegd: "Ik ben niet bang voor de protestanten, en ik zal gelukkig zijn als ik mijn leven kan geven voor het geloof!" - Enkele al te voorzichtige personen hadden geprobeerd hem van die nieuwe onderneming af te houden, maar zonder vrees besloot hij zijn naam op de deeltjes te zetten die door hemzelf geschreven waren.

En dus verschenen andermaal de Waarschuwingen aan de Katholieken met De Grondslagen van de Katholieke Godsdienst, op het titelblad het motto: Onze Herders verbinden ons met de Paus; de Paus verbindt ons met God. In dat boek, waarin hij zijn naam drukte, had Don Bosco drie raadgevingen voor de jeugd toegevoegd.

- "1. Zoveel mogelijk het gezelschap vermijden van degenen die over onbehoorlijke dingen praten of onze Heilige Godsdienst belachelijk proberen te maken.
2. Wanneer het om redenen van studie, van beroep of van verwantschap noodzakelijk is met hen om te gaan, dan nooit met hen over godsdienstige kwesties spreken; en wanneer zij in dat opzicht moeilijkheden trachten te maken, zeg dan doodeenvoudig tegen hen. Als ik ziek ben ga ik naar de dokter, als ik in proces lig ga ik naar een advocaat-procureur, als ik geneesmiddelen nodig heb ga ik naar de apotheker, en dus ga ik voor godsdienstige aangelegenheden naar de priesters,

die trouwens bijzondere studie van godsdienstige vraagstukken gemaakt hebben.

3. Lees nooit of te nimmer slechte boeken of kranten Als iemand jullie per toeval ongodsdienstige boeken of kranten aanbiedt, werp ze dan kordaat van je weg met dezelfde beslistheid en afkeuring waarmee men een beker vol vergif afwijst. Wanneer zo iets bij jullie thuis gebeurt, werp de spullen dan in het vuur. Het is beter dat het boek of de krant in het vuur van die wereld brandt, dan dat jullie ziel voor eeuwig zou moeten branden in de vlammen van de hel."

De Katholieke Lectuur werd in Turijn gedrukt in de drukkerij van P. De-Agostini, Via della Zecca, 25, huis Birago, benedenverdieping. Daar waren ook de kantoren gevestigd van het dagblad L'Armonia, dat in zijn nummer van 8 februari 1853 het volgende artikel liet verschijnen.

De Katholieke Lectuur

Onze abonnees zullen in het jongste nummer en supplement van de Armonia een boekje aangetroffen hebben dat dient om de lezers in kennis te brengen met de Katholieke Lectuur.

Dat en het enige tijd tevoren verspreide program is een vrucht van het idee van die edelmoedige katholieken, die een werk ter hand genomen hebben dat hun vele ernstige offers moet kosten, maar dat ongetwijfeld tot groot voordeel zal strekken van Piëmont.

Die vereniging heeft zich voorgenomen boeken van eenvoudige stijl en in volkse trant te verspreiden die zich uitsluitend zullen bezighouden met de Katholieke Godsdienst. Iedere maand zal een deeltje van 108 bladzijden verschijnen en de abonnementsprijs bedraagt slechts 1.80 Lire per jaar. Zodat de abonnees dan de beschikking zullen hebben over een boekwerk van 1296 bladzijden voor L.1.80. Zoals iedereen ziet, kan dat de bedoelde vereniging alleen maar geld kosten. Zij is dan ook bereid er geld op bij te leggen. Intussen willen wij onze medeburgers de raad geven zich op die nieuwe uitgave te abonneren, en zich daarvoor te wenden tot onze drukkerij, tot de heer Giacinto Marietti, of tot de Erven Ormea.

Don Bosco moest evenwel in zijn programma een lichte wijziging aanbrengen, zwichtend voor de voorstellen van de Bisschop van Ivrea. Wanneer men het jaarlijks toegezegde aantal bladzijden aanhield zouden het inplaats van twaalf, vierentwintig nummers worden, dus twee per maand. Andere voorstellen waren gebaseerd op de beschikbare stof die er behandeld zou worden, maar de Bisschop stond er niet op, zodat Don Bosco de volgorde naar eigen goeddunken kon bepalen.

Ziehier de brief van Monseigneur:

"Verleden maandag heb ik aan de heer theol Vallinotti geschreven om het voorstel mee te delen van talrijker publicaties van 24 of 36 bladzijden per keer; en zulks zonder de kosten voor de abonnees te verhogen. Thans zet ik u mijn idee uiteen dat u ook de collega's zou kunnen meedelen. Daar sommigen niet zozeer houden van polemieken tegen de dwalingen, en de voorkeur geven aan opbouwende lectuur, zou men, om te-

gemoet te komen aan de smaak van dien, er iedere maand een van die aard kunnen uitgeven. Ik heb berekend dat in een nummer van de Lectuur de korte levens der heiligen van de hele maand gegeven zouden kunnen worden, in de trant van de paters Filippijnen. Wanneer men het beginsel met de praktijk wil verenigen zou men de heiligen levens van de eerste vijftien dagen van de maand kunnen geven, en in het volgende jaar zou men die van de andere vijftien dagen kunnen geven. En aangezien het vel van 36 bladzijden niets anders zou bevatten, zou iedere abonnee al de nummers dus kunnen samenbinden in twee kleine boekjes. Behalve de Levens van de Filippijnen werd nog het Diario Cristiano (Christelijk Dagboek) uitgegeven door Marietti, ik geloof twee jaar geleden. De kopij ervoor zou ik gaarne zelf hier willen samenstellen zonder u en de collega's meer werk te bezorgen. Spreek er eens over en laat mij de volgende week iets weten.

Van theol. Vallinotti zult u dus de interessante voorstellen vernemen die ik ontvang.

Het is nu het ogenblik om op de sympathieke reacties te antwoorden.

Ik moge u verzoeken geen moeiten en voorzichtigheid te sparen voor de komende uitgaven. Ik veronderstel dat u in verbinding zult treden met de heer kanunnik Zappata en dat die zich beschikbaar zal willen stellen om met grote aandacht de uit te geven teksten na te zien: ik vermijd liever alle mogelijke opmerkingen en kritiek.

Zoals ik u reeds zei, kunt u mij hier ook alle geschriften en drukwerken toesturen die met enige haast nagezien moeten worden.

Ik verblijf inmiddels,

Ivrea, 10 februari 1853

+ Luigi, Bisschop,"

Don Bosco ontving die brief terwijl hij volop bezig was, - alsof hij niets anders te doen had - om de tweede druk te corrigeren van zijn Gewijde Geschiedenis. De uitgave zou gelijk zijn aan de eerste, omdat hij de aardrijkskundige kaart nog niet ontvangen had, maar wel verbeterd, en het verhaal nam een meer verklarende vorm aan, met weglating van dialogen en catechismusstof. Het is haast niet onder woorden te brengen hoeveel aandacht Don Bosco besteedde om te voorkomen dat hem een minder zuiver woord uit de pen zou vloeien. In elke nieuwe uitgave had hij steeds iets te verbeteren wat hij eerst heel juist gevonden had; zijn smetteloze ziel kon niet hebben dat zelfs de kleinste kleinigheid ook maar de geringste minder heilige indruk op zijn zonen zou maken. Van zijn reine woordenkeus zou men in zekere zin kunnen zeggen: "Zilver, gesmolten in de oven, getoetst aan de toetssteen, tot zevenmaal toe gelouterd (1)."

Wie hem niet kende moest, als hij zoveel werken van hem zag verschijnen, stellig de overtuiging wegdragen dat hij veel vrije tijd had en, als hij het werk niet gelezen had, veronderstellen dat ze maar met weinig nauwgezetheid samengesteld waren. En toch gaf hij nooit iets in het licht, zonder eerst veel gezaghebbende en befaamde personen geraadpleegd te hebben.

(1) Ps. 11,7

Bovendien schreef hij alles zelf, of dicteerde het, en ging het werk van zijn helpers dan nog aandachtig na. Zijn bladzijden waren steeds verrijkt met betrouwbare aanhalingen. Ook de drukproeven werden door hemzelf meerdere malen met de uiterste nauwkeurigheid verbeterd.

Maar hoe speelde hij dat alles klaar? Het is de moeite waard dat te weten en het zal ons, met een totaalbeeld van verscheidene jaren van zijn leven, duidelijk worden.

Waar hij zich ook bevond, hetzij in huis of buiten, iedere minuut was aan dat doel gewijd. Als hij thuis was en er overdag geen tijd voor had, offerde hij er een stuk van de nacht aan op. Vertoefde hij buitenshuis, rondreizend om te preken, dan begaf hij zich steeds op weg met in zijn valies schriften, drukproeven en een voorraad potloden; en als hij met de postkoets ging zat hij, zolang als hij zien kon, te schrijven. Wanneer de nacht hem dan belette verder te lezen of te schrijven, klom hij op de bok bij de koetsier; eerst sprak hij met hem over grappige of onverschillige dingen, daarna over het zieleleven. Wanneer er van rijtuig of van paarden moest worden gewisseld, ging hij, ofwel op een muurtje of in de herberg zitten, en vervolgde te midden van het rumoer dat de mensen maakten, schreef hij rustig verder. Ook als hij te voet was en alleen ging hij voort met mediteren en met aantekeningen te maken op zijn papieren. In de coupés van de spoorweg voelde hij zich even goed op zijn gemak als thuis in zijn kamer en, als hij zijn manuscripten te voorschijn had gehaald en op de bank gelegd, nam hij ze een voor een door. Op de stations onderbrak hij zijn studie niet, maar las door alsof hij zich in een leeszaal bevond. Op de plaats van bestemming gekomen, verloor hij tussen de ene preek en de andere, geen minuut tijd, maar hield zich met zijn werk aan een tafeltje bezig. Op die manier bereikte hij soms, zonder dat hij er erg in had, het einde van een boekwerkje, of van een groter werk, overigens tot zijn grote verwondering en tevredenheid.

Het gebeurde ook, dat wanneer de dag naderde waarop een deeltje van de Katholieke Lectuur moest verschijnen, de drukker aandrong op het ontvangen van het manuscript. Maar Don Bosco had er nog geen regel van; en dan zette hij zich diezelfde avond nog aan tafel, schreef de hele nacht door en de volgende dag tegen het middaguur, stelde hij het, geheel of grotendeels klaar, de drukker ter hand.

En hier lijkt het ons gepast eraan toe te voegen dat dergelijke werkzaamheden hem niet beletten talrijke brieven te schrijven. Het werk was voor Don Bosco geen last, doch veeleer een hartstocht.

De brieven die hij ontving of verzond, zijn ontelbaar. In één etmaal schreef en postte hij er tot 250 toe. Het is verbluffend hoeveel en hoe verschillend de onderwerpen waren waarover hij verplicht was te schrijven; en het waren allemaal brieven die telkens weer vervuld waren van de geest van degene die ze schreef. De nederigheid, de zachtmoedigheid, de belangeloosheid, de liefde voor rechtvaardigheid, de wijsheid, de rechtschapenheid, de liefde, de onderwerping in alles aan de wil van God, zijn de steeds eendere kentekenen. Hij ontving brieven uit alle delen van de wereld, en we zijn er van overtuigd, dat er welhaast geen stad in Europa is, waarin geen brieven van hem besteld zijn, hier weinige, daar zeer vele. Ook in dat opzicht stemt zijn leven volkomen overeen met wat hij geschreven had.

over de H. Vincentius a Paolo. Nooit verzuimde hij iedereen te antwoorden, of het nu prelaten, vorsten, edellieden, of gemeenschappen waren, of arbeiders, vrouwen, kinderen. Van al die vele brieven is slechts een klein gedeelte bewaard gebleven, ongeveer vijftienhonderd, een kostbare schat die ons Don Bosco steeds beter leert kennen. In de loop van onze geschiedenis zal blijken hoe wijdlopend de behandeling van die bezigheid van Don Bosco zou moeten zijn.

Maar wat zijn werkzaamheid nog schitterender in het oog doet springen, is een andere gave; een wonderbaarlijk geheugen, een kloek verstand en een moeilijk te verstrooien geest, waarmee de Heer zijn getrouwe die naar begunstigd had. Dat was de meer unieke dan zeldzame gave om zich tegelijkertijd bezig te houden met verschillende en uiteenlopende zaken, waardoor hij, zonder zijn geest geweld aan te doen, zich in verschillende gedachten kon verdiepen zonder de ene met de andere te verwarren. Terwijl hij een hele dag bezig was biecht te horen, ordende hij tegelijkertijd heel de verwikkeling van een deeltje der Katholieke Lectuur, bereidde hij een preek voor, ontwikkelde een nieuw plan, en dacht hij na over een of meer antwoorden die hij moest geven of aan de brieven die hij moest schrijven zonder dat het hem ontbrak aan de noodzakelijke aandacht voor datgene waar hij op dat ogenblik mee bezig was. Op een zondag in 1869 zei hij tegen Don Berto: "Toen ik vanmorgen aan het preken was over de kerkelijke geschiedenis, heb ik in gedachten een nieuw deeltje ontworpen voor de Katholieke Lectuur, en ik heb tegelijkertijd gedacht aan een verbetering die hier in huis is." En met de veelvuldigheid van zijn geestelijke bezigheden kwam de veelheid van zijn werkzaamheden overeen, waarbij hij gebruik maakte van alle opgedane kennis. De zekerheid en uitgebreidheid van zijn ideeën kon de grootste verbazing wekken. Wat brieven betreft, kon hij er tot tien toe tegelijk schrijven of dicteren, met onderbrekingen, of nu eens de een dan weer de ander opnemen, en zonder de onderwerpen, de redenen, de bijzonderheden te verwarren, terwijl hij steeds onthield wat hij in elk ervan al gezegd had of wat daarin nog uiteengezet moest worden.

Maar tussen al die gedachten door, overheerste toch steeds die, wat het beste was voor zijn jongens; die gedachte, zo zou men kunnen zeggen, nam dezelfde plaats in, als de zon temidden van de andere sterren. Zo lag er op zijn schrijftafel, tussen boekjes, brieven en programma's, ook een reglement voor het Jongenstehuis van de H. Franciscus van Sales. In 1852 was hij daarmee begonnen en na langdurige overwegingen, legde hij er in 1854 de laatste hand aan.

We hebben reeds vermeld dat er in het begin van de stichting van het Oratorium geen andere regel gold buiten die, welke op natuurlijke wijze de leden van een gezin tezamen bindt. Vijf jaren later werden er enkele artikelen opgesteld waar iedere slaapzaal zich naar te richten had, en waarin de noodzakelijkste dingen uiteengezet werden voor een goed moreel en een godsdienstig en vlijtig gedrag van de leerlingen.

Als hij af en toe merkte dat het nodig was een bepaalde wanordelijkheid te voorkomen, liet hij niet na daarover enkele notities te maken, en de ontwikkeling daarvan heeft uiteindelijk heel het reglement van het Jongenstehuis voortgebracht. Dat waren de oorspronkelijke voorschriften die hij later, door de ondervinding geleerd, herzag, verbeterde en uitbreidde, terwijl hij enkele voorschriften schraptte die in

de loop van tijd door allerlei omstandigheden nutteloos gebleken waren, Een dergelijk reglement werd van kracht in het schooljaar 1854-1855; bij het begin van het schooljaar werd het plechtig in het openbaar voorgelezen en iedere zondag werd de leerlingen er een hoofdstuk van voorgelezen. Pas in 1877 werd het gedrukt, doch met tal van veranderingen; en het is daarom dat wij aan het einde van dat deel het reglement van 1852 afdrukken, omdat het een historisch document is uit die tijd en omdat de geest van onze bewonderenswaardige Stichter eruit spreekt.

De grondslag van dat reglement was de heilige vreze Gods. Er is geen sprake van lichamelijke tuchtiging, noch van strenge straffen. Don Bosco regelde de zaken als vertegenwoordiger van God, en dat was voldoende om de jongens ertoe te bewegen het verkeerde te vermijden en het goede te doen. En de vervulling van hun plichten werd hun zeer gemakkelijk gemaakt door het liefdevolle en het voortdurende toezicht van de goede directeur die zijn ondergeschikten de liefde voor de leerlingen niet alleen door zijn voorbeeld inprentte maar eveneens door middel van een geschrift, dat getiteld was: Het voorkomende systeem in de opvoeding van de Jeugd. Dat reglement en dat systeem waarmee hij erin slaagde zonder dwang en geweld duizenden jongens te leiden vonden hun beginsel in de goddelijke wet God had zijn vroegere priesters verweten dat zij over zijn lammeren met strengheid en geweld regeerden; en verder had Hij gezegd: "Ik weid mijn schapen op de bergen, in de dalen en al de bewoonde plaatsen van het land Ik laat ze op vette weiden grazen, op Israëls hoge bergland zal hun weide zijn; daar kunnen ze liggen op welige weigronde, zelf zal Ik mijn schapen weiden, zelf ze veilig doen rusten; die verloren waren zoek Ik weer op, voer terug die waren verdwaald; de gewonde zal Ik verbinden, en de zieke weer sterken; de vette en sterke zal Ik behoeden: Ik zal ze weiden zoals het behoort." (1)

(1) Ez. 34, 13-16

H O O F D S T U K XLVII

HET VOORKOMEND E SYSTEEM - DE TOEPASSING ERVAN -
DE VOORDELEN ERVAN

Uit het geheel van wat wij in de voorgaande delen hebben uiteengezet, zullen onze lezers zich een nauwkeurige voorstelling kunnen vormen van het systeem dat door Don Bosco bij het opvoeden van de jeugd werd gevolgd. Dat was niet het zogenaamde repressieve systeem, doch veeleer het preventieve, een systeem dat meer in overeenstemming is met de rede en met de godsdienst. De godsdienst leert immers de liefde die de hoogmoed en de zelfzucht bestrijdt, de gemeenschapszin bevordert en de mensen ertoe brengt voor elkander aangenaam te zijn, elkaar te eerbiedigen, gehoorzaamheid bijbrengt jegens degenen die daar recht op hebben en geroepen zijn om te leiden, en siert zelfs de ruwsten met een zekere oprechte goedaardigheid doordat zij de vrees uitbant.

De rede leert vervolgens uit ervaring dat het ambt van opvoeder nutteloos is als het geen ware genegenheid inhoudt. Het eerste geluk van het kind is, te weten dat het bemind wordt. En het beantwoordt die liefde, is overtuigd van wat de meester verzekert, het houdt van alles wat de meester leert, het waardeert wat de meester waardeert, het hecht zich voor heel zijn leven aan de waarheid en overtuiging, die door hem werd geleerd, en voelt zich zelfs aangetrokken tot hetzelfde beroep als dat van zijn opvoeder, ook wanneer hij priester of kloosterling is, en het bemint hem als zijn geestelijke vader.

Bovendien was het voorkomende systeem in die jaren een noodzakelijkheid geworden. Het verlangen van het volk naar een milder bestuur, dat door de opeenvolgende vorsten was ingewilligd, had voor gevolg dat ook de jeugd van haar oversten een liefdevoller en vaderlijke leiding eiste. Vandaar dat een ruw en repressief opvoedingssysteem dat in een andere tijd goed was, nu in strijd geweest zou zijn met de geest van de tijd en onder meer die twee kwade gevolgen zou hebben gehad. Het zou de jongens afgeschrikt hebben van het Oratorium waar ze spontaan naar toe gingen en vanwaar ze volkomen uit eigen wil konden weggaan zonder dat enigerlei wet of gezag hen daarvan weerhield. Bovendien zou het bij hen de boosaardige geruchten bevestigd hebben, die door omkoopbare journalisten, kermisklanten en komedianten overal verspreid werden, dat de priesters namelijk niet alleen tirannen waren, maar ook vijanden van de vrijheid en van het volk. Doch door middel van zijn systeem wist Don Bosco te voorkomen dat dergelijke waanzinnige opvattingen bij zijn jon-

gens ingang vonden Daardoor werd het Oratorio steeds drukker bezocht, zodat het noodzakelijk was er nieuwe te openen in verschillende delen van de stad. Aan de andere kant, wanneer een of andere venijnige tong kwaad van de priesters begon te spreken in tegenwoordigheid van de jongens die het Oratorio bezochten, was het voldoende zich de overgrote goedheid die Don Bosco tegenover hen aan de dag legde, voor de geest te halen, om de kwaadsprekers behoorlijk op hun nummer te zetten. Inderdaad overkwam het hun in de werkplaatsen dikwijls dat zij dit argument moesten aanvoeren tegenover degenen die de staf braken over de priesters, en velen herinneren zich dat de mopperaars niets anders wisten te antwoorden dan: "Ja als de priesters allemaal waren als jullie Don Bosco, zou je gelijk hebben; maar zo is het niet. Maar wanneer de jongens dan een theol. Borel zagen, een Chiaves, Carpano, Murialdo, Vola, Marengo en tal van andere voorbeeldige priesters, die Don Bosco vereerden en er zich op toeleghden hem na te volgen door voor de jongens te zorgen en hen te behandelen als vrienden en als hun eigen kinderen, dan bleven die jongens bij hun overtuiging en ze vonden de kwaadsprekers niets anders dan lasteraars, wat ze ook waren, en hielden voet bij stuk. Op die manier bleven zij niet alleen de katholieke godsdienst trouw en genegen, maar voedden zij steeds een hoge achting en diepe eerbied voor zijn bedienaren; en men hoeft er niet voor terug te schrikken om te zeggen dat deze vruchten te danken waren aan de opvoeding die. Don Bosco en zijn geduldige medehelpers hun gaven.

Dit systeem had Don Bosco in praktijk gebracht met zulke goede resultaten voor het morele welzijn van de jongens, dat hij er tenslotte, na al zijn medewerkers van deze praktijk te hebben doordrongen en na verschillende besprekingen gevoerd te hebben met de theol. Eugenio Galletti, kanunnik van de Corpus Dominikerk, iets over schreef, waarin hij in het kort uiteenzette, waaruit de beide systemen bestaan: het voorkomende of preventieve en het repressieve, eraan. toevoegend waarom het eerste de voorkeur verdiende. Hij zette de praktische toepassing en de grote voordelen ervan uiteen Dit nuttige geschrift zag later het licht in het Reglement voor de Salesiaanse Huizen; en wij menen dat het in het belang van de lezers is, wanneer wij het hier als leidinggevend richtsnoer weergeven.

Er zijn te allen tijde, aldus Don Bosco, 'twee systemen toegepast bij de opvoeding van de jeugd een preventief en een repressief systeem. Het repressieve systeem bestaat hierin, dat men de onderdanen de wet duidelijk maakt en vervolgens toezicht houdt om te zien wie haar overtreden en dezen zo nodig de verdiende straf toedient In dat systeem moeten woord en voorkomen van de overste steeds streng en veeleer dreigend zijn, en hijzelf dient iedere vertrouwelijkheid met ondergeschikten te vermijden. Bovendien moet de directeur om zijn gezag te verstevigen zich slechts zelden tussen zijn ondergeschikten bewegen en doorgaans alleen wanneer het erom gaat te straffen en te dreigen. Dat systeem is gemakkelijk, weinig vermoeiend, en vooral nuttig in het leger en over het algemeen bij volwassen personen, die uit zichzelf in staat moeten zijn om te weten en te onthouden wat in overeenstemming met wet en voorschrift is.

"Anders, en ik zou bijna zeggen, lijnrecht daar tegenover staat het preventieve systeem, Dit bestaat hierin dat men de voorschriften en reglementen van een instituut duidelijk maakt, en vervolgens op zo'n manier

toezicht houdt dat de leerlingen steeds het oog op zich gericht voelen van de directeur of zijn assistenten, die moeten spreken als liefheb- bende vaders, als een gids moeten zijn bij iedere gebeurtenis, raadge- vend en op een beminnelijke manier verbeterend, wat ongeveer er op neer- komt: Het de leerlingen onmogelijk maken misstappen te begaan Dit sys- teem is volkomen op de rede, de godsdienst en de liefde gegrondvest, daarom sluit het iedere gewelddadige tuchtiging uit en tracht zelfs lich- te kastijdingen verre te houden Het komt me voor dat dit systeem de voorkeur verdient om de volgende redenen.

'I.- De in het kader der preventieve methode gewaarschuwde leerling wordt niet vernederd door de gepleegde misstappen, zoals gebeurt wanneer hij bij de Overste wordt aangebracht De jongen raakt niet van streek door de terechtwijzing of door de straf waarmee gedreigd of die opgelegd wordt, omdat er steeds een vriendschappelijk woord gezegd wordt dat er meestentijds in slaagt hem te overtuigen en zijn hart te winnen, zodat de schuldige de noodzaak van de straf inziet en er bijna naar verlangt.

'II.- De voornaamste oorzaak is de levendigheid van de jongen die in een oogwenk de tuchtmaatregelen en de straffen vergeet waarmee deze dreigen, Daardoor gebeurt het dikwijls dat een jongen tot overtreding komt en straf verdient, waaraan hij op het ogenblik van handelen helemaal niet dacht, en hij zou stellig anders gehandeld hebben, wanneer een vriend- schappelijk woord hem zou hebben gewaarschuwde.

'III. - Het repressieve systeem kan ongeregelheden voorkomen, maar slechts heel moeilijk kan het de ziel verbeteren. Het is gebleken dat de jongens de ondergane straffen niet vergeten, en meestal een gevoel van verbitte- ring erdoor overhouden met het verlangen het juk van zich af te schud- den, zelfs vaak wraakgevoelens overhouden. Het lijkt soms alsof zij er zich niet veel van aantrekken, maar wie hun ontwikkelingsgang door- schouwt, weet dat de jeugd een schrikwekkend geheugen heeft. De jongens vergeten gemakkelijk de bestraffingen van hun ouders, maar zeer moeilijk die van hun andere opvoeders. Er zijn feiten bekend van sommigen die op latere leeftijd plotseling wraak namen op bepaalde straffen, die zij in hun opvoedingsjaren welverdiend hadden opgelopen. Daarentegen maakt het preventieve systeem de leerling tot een vriend, die in de assistent een weldoener ziet die hem waarschuwt, het goed met hem voorheeft, hem behoedt voor onaangenaamheden, voor straffen en vernedering.

'IV.- Het preventieve systeem behandelt de leerling op een zodanige ma- nier, dat de opvoeder steeds met hem kan spreken in een taal die tot het hart doordringt, zowel gedurende de opvoeding als daarna. Doordat de opvoeder met dit systeem het hart van zijn beschermeling wint, kan hij een grote invloed op hem uitoefenen, hem waarschuwen, hem raad geven en hem ook tot de orde roepen zelfs wanneer hij al ergens in betrekking is in werkplaats of winkel.

'Om deze en vele andere redenen komt het mij voor dat het preven- tieve, het voorkomende systeem de voorkeur moet hebben boven het repressieve,'

Hierna ging Don Bosco ertoe over te spreken over de toepassing ervan en zei:

"De praktijk van dit systeem steunt volkomen op de woorden van de H. Paulus die zegt Charitas patiens est, benigna est, omnia suffert, omnia sperat, omnia sustinet; en ook op die andere, tot de ouders gerichte woorden: Vaders, wekt niet de toorn in uw kinderen, opdat zij de moed niet verliezen. Daarom kan alleen de christen het preventieve systeem met succes toepassen. De rede en de godsdienst zijn de middelen waarvan de opvoeder voortdurend gebruik moet maken wanneer hij zijn doel wil bereiken. Zie hier de voornaamste regels voor de toepassing van bovengenoemd systeem.

"I.- De directeur moet zich steeds geheel aan zijn pupillen wijden en mag nooit verplichtingen op zich nemen die hem van zijn ambt afleiden; ook moet hij zich steeds bij zijn leerlingen bevinden telkens, wanneer zij niet verplicht gebonden zijn door een of andere bezigheid, met uitzondering van het geval dat zij door anderen behoorlijk worden beziggehouden.

"II.- De leermeesters en de assistenten moeten van erkend zedelijk goed gedrag zijn Zij behoren er zich op toe te leggen iedere soort van bijzondere genegenheid of vriendschap met de leerlingen als de pest te mijden, en zich voor ogen houden dat de misstap van een enkeling een opvoedingsinstituut kan compromitteren. Er moet zo worden opgetreden dat de leerlingen nooit alleen zijn. Zoveel mogelijk moeten de assistenten het eerst aanwezig zijn op de plaats waar zij moeten samenkomen; zij houden zich met hen bezig totdat het toezicht door anderen wordt uitgeoefend, mogen hen nooit zonder bezigheid laten ook niet in de tijd van de recreatie.

"III.- Men geve hun alle vrijheid om naar hartelust te springen, te rennen, en lawaai te maken. Gymnastiek, muziek, declamatie, toneelspel, wandelingen, dit alles zijn voortreffelijke middelen om de discipline te handhaven, en die ten goede komen aan het moreel en aan de heiliging. Men zie er alleen op toe dat de materialen die voor de ontspanning gebruikt worden goed gekozen worden, dat de personen die erbij aanwezig zijn geen gevaar opleveren en eerbare lieden zijn, en dat er alleen onberispelijke gesprekken worden gevoerd. "Doet alles wat jullie willen," zei de grote vriend van de jeugd, de Heilige Filippus Neri, "voor mij is het voldoende dat jullie geen zonden doen."

"IV.- De veelvuldige Biecht en Communie zijn de pilaren die een opvoedingsgebouw, waar men geen gebruik wenst te maken van dreigementen en van de zweep, overeind moeten houden. Dwing de jongens nooit tot het veelvuldig gebruik van de heilige Sacramenten, maar moedig er hen alleen toe aan en maak het hun alleen gemakkelijk er gebruik van te maken. Bij gelegenheid van retraites, triduüms, novenen, predicaties en catechismusles, onthulle men steeds de schoonheid, de grootheid, de heiligheid van de godsdienst, die, in de heilige Sacramenten, beschikt over zulke gemakkelijke middelen en die zo nuttig zijn aan de maatschappij, de geoede rust en de redding van de zielen. Op die manier raken de jongens spontaan geneigd tot deze vorm van vroomheid, en zullen er met overtuiging en vruchtbaar resultaat gebruik van maken.

"V.- Men wake er zorgvuldig voor dat er in het instituut geen slechte kameraden en boeken doordringen, of personen die slechte taal uitslaan, De keuze van een goede portier is van onschatbare betekenis voor een opvoedingshuis.

"VI.- Iedere avond na het gezamenlijk gebed en voordat de leerlingen zich ter ruste begeven richt de directeur, of zijn plaatsvervanger, zich met enkele hartelijke woorden tot hen, waarin hij een paar waarschuwingen of raadgevingen vervat omtrent dingen die gedaan of vermeden moeten worden; hij moet een les proberen te trekken uit de dingen die er in de loop van de dag in of buiten het instituut gebeurd zijn; maar zijn toespraak mag niet langer dan vijf minuten duren. Dit preekje, goed voorgedragen, is als de sleutel van het zedelijk gedrag en van het resultaat van de opvoeding.

"VII.- Men verwerpe de gevaarlijke opvatting van degene die de eerste Communie zou willen laten doen op latere leeftijd, wanneer meestal de duivel reeds bezit genomen heeft van de jonge ziel tot onberekenbare schade aan haar onschuld. Volgens het gebruik van de oorspronkelijke kerk, was men gewoon aan de kinderen de geconsacreerde hosties uit te delen die van de Communie der volwassenen waren overgebleven. Dit moet ons doen inzien, hoezeer de Kerk erop gesteld is de kinderen vroegtijdig tot de heilige Communie toe te laten, Wanneer een jongen het verschil tussen brood en brood kent, en voldoende onderricht lijkt, moet men zich om zijn leeftijd niet meer bekommeren, en dient de Hemelse Liefdekonink in dat gezegende hart te komen heersen.

"VIII. - Ten aanzien van de Communie beveelt de catechismus de veelvuldigheid ervan aan De Heilige Filippus Neri gaf de raad iedere acht dagen en ook wel vaker te communie te gaan. Het Concilie van Trente drukt duidelijk het verlangen uit dat iedere trouwe christen wanneer hij de Heilige Mis bijwoont ook te communie zou gaan, niet alleen geestelijk, maar sacramenteel, opdat dit verheven en goddelijk offer meer vrucht moge opleveren."

Het nut van dit opvoedingssysteem kon niet verborgen blijven voor een verstandig mens, maar toch vervolgde Don Bosco, om zo iemand nog meer te overtuigen.

"De een of ander zal de opmerking maken, dat dit systeem in de praktijk moeilijk is Ik zou daartegenover willen opmerken, dat het van de kant der leerlingen bekeken voor hen gemakkelijker is, meer voldoening geeft en meer voordeel. Van de zijde der opvoeders, verschaft het meer moeilijkheden, die evenwel verminderen wanneer de opvoeder zich met heel zijn hart aan zijn werk wijdt. De opvoeder is een persoon die belang heeft bij het welzijn van zijn leerlingen; daarom moet hij bereid zijn, iedere storing, iedere moeite onder de ogen te zien om zijn doel te bereiken, dat bestaat in de burgerlijke, morele en wetenschappelijke opvoeding van zijn leerlingen. Buiten de voordelen die hierboven uiteengezet zijn, zou ik er de volgende nog aan willen toevoegen:

"I.- De leerling behoort steeds van eerbied vervuld te zijn ten aanzien van de opvoeder en zich te allen tijde de ontvangen leiding met genoegen te herinneren, waarbij hij zijn leermeesters en de andere oversten beschouwt als vaders en broeders.

"II.- Hoe het karakter, de inborst, de morele status van een jongen ook mag zijn op het ogenblik van zijn opneming, de ouders kunnen er zeker van zijn dat hun zoon niet slechter kan worden, en zij kunnen als stellige zekerheid aannemen dat er zich op zijn minst steeds enige verbetering zal voordoen.

Bepaalde jongens die de wanhoop van hun ouders waren, en zelfs door verbeteringshuizen geweigerd werden, doch daarentegen volgens de beginselen van dit systeem werden behandeld, kregen een andere gezindheid, veranderden van karakter, wendden zich aan een zedelijk leven, en bekleden op het ogenblik achtenswaardige posities in de maatschappij, zijn de steun van hun gezin en een sieraad van hun dorp.

"III. Mochten leerlingen behept met betreuenswaardige gewoonten, hun intrede doen in een instituut, zij kunnen hun kameraden geen kwaad doen. Noch lijden de brave jongens schade door hen, omdat ze er gewoon de tijd niet voor hebben, noch de plaats of gelegenheid, omdat zij steeds liefdevol worden omgeven en beschermd."

Don Bosco besluit zijn verhandeling met een woord over de straffen: Welke regel, vraagt hij, moet men volgen bij het opleggen van straffen? En hij antwoordt: Als het mogelijk is, straf dan niet, maar is dat onvermijdelijk dan handele men als volgt:

"I. - De opvoeder moet zich onder de leerlingen bemind trachten te maken inden hij ontzag wil afdwingen. In dat geval betekent het voor de leerling een straf wanneer men hem welwillendheid onthoudt, doch een straf die wedijver opwekt, moed geeft en nooit vernedert.

"II.- Voor de jongens is dát een straf waar men zich als zodanig van bedient. Men heeft opgemerkt dat een onvriendelijke blik op de een of ander een groter effect heeft dan een draai om de oren. Lofprijzing voor iets goeds dat er gedaan is, de berisping voor een schuldige nalatigheid, kunnen ten zeerste als beloning of straf dienst doen.

"III. - Behalve in uitzonderlijke gevallen moeten berispingen en straffen nooit toegediend worden in het openbaar, maar onder vier ogen en ver buiten het gezichtsveld van de kameraden. Men gebruike vervolgens de grootste voorzichtigheid en geduld om de leerling op redelijke en godsdienstige gronden te doen inzien waarom hij in zijn ongelijk is.

"IV.- Het gebruik van scheldwoorden, slaan op welke manier ook, het op de knieën laten zitten in een pijnlijke houding, aan de oren trekken en dergelijke dingen, behoren absoluut vermeden te worden, omdat zij verboden zijn door de burgerlijke wetten, de jongen ten zeerste prikkelen, en de opvoeder zelf neerhalen.

"V.- De directeur moet ervoor zorgen dat de voorschriften goed bekend zijn, evenals de beloningen en straffen die door het reglement van orde zijn bepaald, zodat de leerling zich niet kan verontschuldigen met te zeggen Ik wist niet dat dit bevolen of verboden was,

"VI.- Alvorens een of andere straf op te leggen dient men er zich goed rekenschap van te geven in welke mate de leerling schuldig is, en waar een vermaning voldoende is, make men geen gebruik van een berisping, en waar deze voldoende is ga men niet verder.

"VII.- Men straffe nooit, noch met woorden noch met daden, wanneer men opgewonden is; nooit wanneer er slechts sprake is van eenvoudige onachtzaamheid; en ook niet te dikwijls." Aldus Don Bosco.

Het boven beschreven systeem, door hem gevolgd en aanbevolen sinds het begin van het Oratorio en het Jongenstehuis, is hetzelfde dat ook heden ten dage nog in alle Salesiaanse Huizen in praktijk gebracht wordt; en de Oversten weten dat deze Huizen des te bloeiender zullen zijn en des te betere vruchten zullen afwerpen, naar gelang het genoemde systeem beter gekend en nauwkeuriger gevolgd wordt.

De beginselen van dit systeem van opvoeding verleenden Don Bosco stof voor de conferenties die hij voor zijn medehelpers hield. Hij bracht dikwijls de woorden van de Heilige Franciscus van Sales in herinnering: Men vangt meer vliegen met een druppel honing dan met een vat azijn. Het deed hem leed wanneer iemand zich hard tegenover de jongens en ondergeschikte personen gedroeg, want hij wilde dat allen met liefde gewonnen zouden worden. "Vergeet nooit," zo zei hij aanhoudend tot iedereen die gezag over de leerlingen had, "dat de jongens meer te kort schieten door hun levendigheid dan uit boosaardigheid, meer doordat ze niet geholpen worden dan uit slechtheid. Men moet de grootste zorg aan hen wijden, hen met veel aandacht assisteren zonder de schijn aan te nemen dat men het doet, en ook aan hun spelen deelnemen, hun lawaai en de last die zij veroorzaken moet men verdragen, want ook de goddelijke Zaligmaker zei in dergelijke omstandigheden. Sinite parvulos venire ad me." - En hij waakte aandachtig over hen, waar zij ook waren. Dikwijls begaf hij zich naar de ateliers en de werkplaatsen. Nooit was er ook maar de geringste inbreuk op de regels, zonder dat hij het onmiddellijk merkte en terstond voor herstel van de orde zorg droeg. Hij had dikwijls conferenties met de andere oversten, stelde zich op de hoogte van het gedrag van de jongens en gaf steeds richtlijnen voor een goede ontwikkeling van de discipline. Hij schreef voor dat iedere leerling wekelijks een cijfer gegeven zou worden voor gedrag, vlijt en vorderingen, en hijzelf las 's zondagsavonds de punten voor, waarbij hij de ijverigen aanmoedigde en de tragen vermaande.

Don Bosco had de zekerheid dat men met overleg gewoonlijk al de jongens ertoe zou kunnen brengen hun eigen fouten in te zien en ze te verbeteren. Daarom werd hij nooit moe te waarschuwen en raad te geven; en zijn geduld was waarlijk heldhaftig. Wanneer een of andere erover in twijfel verkeerde of het goed was een jongen op te nemen of weg te zenden, stelde hij voor om ook in die gevallen, het beginsel van de Heilige Paulus in praktijk te brengen: Omnia probate, quod bonum est tenete; en dit moest gepaard gaan met de waakzaamheid en de gepaste waarschuwingen. Wanneer hij in het begin van het jaar bespeurde dat de een of andere nieuwelinge gevaar kon opleveren voor zijn kameraden, dan riep hij hem bij zich, gaf hem met levendige uitdrukking van leedwezen een waarschuwing en liet hem op een bijzondere manier in het oog houden. Door een dergelijke zorg slaagde hij erin velen, die uit de wereld kwamen en het helaas veel voorkomende euvel van zedeloze taal meebrachten te verbeteren.

Het is moeilijk onder woorden te brengen wat precies het geheim van Don Bosco was om de jongens voor zich te winnen en hen tot de dienst des Heren te brengen. Hij was in de orde der natuur en der genade met zulke gaven en voorrechten begiftigd dat, wanneer hij een jongen bij zich nam en hem vertrouwelijk iets in het oor fluisterde, het nauwelijks gebeurde, dat de jongen, hoe weerbarstig en koppig hij ook zijn mocht, zich niet overgaf aan zijn vaderlijke raadgevingen en vermaningen. En dat kon niet zonder uitwerking blijven, daar Don Bosco voor de zielen honderd keer zijn leven gegeven zou hebben wanneer dit nodig geweest was.

Zijn woorden openden de harten, en hij legde dikwijls de nadruk op de oprechtheid die er gebruikt diende te worden - vooral tegenover de oversten - in alles wat de ziel betreft; hij beschreef er de voordelen van, noemde die oprechtheid de sleutel van de innerlijke vrede, het werkzaamste wapen om de zwaarmoedigheid te verdrijven, het zekerste geheim om de tevredenheid in leven en dood te vinden en het tot grote volmaaktheid te brengen. Met dergelijke aanbevelingen had hij geen ander doel dan de zonde te voorkomen, of haar met haar gevolgen uit te bannen.

Hij was gewoon tot zijn medehelpers te zeggen: "We moeten de zonde verre van het Huis houden en ervoor zorgen dat onze jongens zich allen in staat van genade bevinden; zonder dat kunnen de zaken niet goed gaan," - En dikwijls voegde hij eraan toe: Bedenkt dat de beste methode voor een goede opvoeding bestaat in het goed biechten en communiceren. In de veelvuldigheid van dit sacrament legde hij heel de kracht van zijn zending temidden der jeugd. Hij droeg er zorg voor dat zijn leerlingen regelmatig tot de sacramenten naderden, ook dikwijls, maar zonder enigerlei vorm van dwang. Hij spoorde hen aan en wilde dat zij aangespoord zouden worden, maar verplichtte hen niet. Ofschoon hij zich de hele morgen in de biechtstoel bevond, en iedereen bij hem wilde biechten, had hij toch niet de gelegenheid om aan die wens van allen te voldoen en daarom wilde hij dat er ook biechtvaders van buiten kwamen, op de vooravond van grote feestelijkheden. Hij liet allen de grootste vrijheid; hij maakte nooit opmerkingen en wilde ook niet dat anderen die maakten omtrent degenen die bij hem of bij een van zijn priesters ging biechten. "Geef nooit enig teken van partijdigheid ten opzichte van iemand die de voorkeur eraan geeft om bij de een dan wel bij een ander te gaan biechten." Daarom wilde hij ook niet dat de jongens op dagen van algemene communie ordelijk, rij voor rij uit de banken kwamen om naar het altaar te gaan, opdat degene die niet voorbereid waren, zich tot zijn groot geestelijk nadeel niet zou laten meeslepen door menselijk opzicht, of door anderen met de vinger zou worden nagewezen. De vrijheid en een beetje verwarring is veel beter. In de dagelijkse mis van de gemeenschap werden er zoveel communies uitgereikt dat verschillende vreemdelingen vroegen wat het voor een feestdag was die er gevierd werd, daar het hun voorkwam dat ze bij een algemene heilige communie aanwezig waren.

Het goede dat Don Bosco overigens verrichtte door middel van de biecht is zo groot, dat we hem de apostel van de biecht zouden durven noemen. Er ging zoveel rust van hem uit en hij vervulde iedereen zozeer met vertrouwen op Gods barmhartigheid, dat velen, wanneer zij het Oratorio verlaten hadden, er de grootste moeite mee hadden, aan andere biechtvaders te wennen. Hij scherpte zijn penitenten het beginsel van de H. Filippus Neri in: "Ik wil geen zonde en droefgeestigheid in mijn huis" en daarmee wilde hij dat zij vol vertrouwen zou den zijn op hun eeuwige zaligheid.

En het veelvuldig gebruik van de sacramenten was de machtige drijfveer die allen, van vrede en opgewektheid vervuld de weg der gehoorzaamheid deed opgaan. Vandaar dat het karakteristieke van het Oratorio een lawaaierige drukte was, een levendige deelname aan het spel, verenigd met de grootste vroomheid, zedelijkheid en ijver voor de te vervullen plichten. Dit vond zijn verpersoonlijking in een groot aantal van de beste jongens, ware toonbeelden en voorbeelden voor de andere kameraden. Honderden oud-leerlingen, geestelijken en leken, verklaren zich niet te herinneren dat er in hun tijd enige ernstige wanordelijkheid heeft plaatsgevonden.

Zo schreef kanunnik Ballezio: "De beteugeling van het kwaad, de aansporing tot het goede, onze vrolijkheid en tevredenheid, de orde in huis, onze resultaten bij de studie en bij het werk, alles vond zijn oorsprong in de doelmatige, innige en vurige vroomheid waarmee de dienaar Gods ons wist te vervullen door zijn voorbeeld, met preken, met een veelvuldig gebruikmaken van de heilige sacramenten, wat in die tijden bijna iets nieuws was onder de jongens, vervolgens met zijn toespraken en zijn levendige en stichtende verhalen. Tegelijkertijd verdreef hij met bepaalde woorden, met bepaalde tekens, blikken, de duisternis, de geestelijke angsten en vervulde hij onze ziel met vreugde en met een vurig verlangen naar de deugd, het offer en de gehoorzaamheid."

Och! wat klonken zulke uitdrukkingen, die hem zo vertrouwd waren, lieflijk uit zijn mond, terwijl van zijn gelaat het geloof afstraalde dat hij in zijn hart droeg: "Hoe goed is de Heer met ons die Hij het nooit aan iets laat ontbreken! Dienen wij Hem met vreugde!" - "Laten wij God liefhebben; liefhebben omdat Hij onze vader is." - "Alles gaat voorbij: wat niet eeuwig is, is niets!"

Het was dus in het oog vallend, en daar zullen we op andere bladzijden nog over spreken, dat de opvoedingsmethode door Don Bosco gekozen de goedheid was, op een verstandige en liefhebbende manier aangepast bij de jeugdige leeftijd. Maar o! hoe verlangde hij dat dit systeem ingevoerd werd in alle christelijke gezinnen, in al de openbare en particuliere opvoedingsinstituten zowel voor jongens als meisjes! Hoeveel gemakkelijker zou het zijn het goede te bewerken onder de jeugd, hoe doeltreffend zou het genesmiddel bij het eerste optreden van het kwaad geweest zijn, en welke zekerheid zou het de eerbare en onschuldige jongens niet geboden hebben tegen het slechte voorbeeld der verdorvenen. Het zou dan niet lang hoeven te duren eer men een jeugd had die zedelijker en vromer was in haar gedrag, een jeugd die een vreugde zou zijn voor de gezinnen en een hechte steun voor de burgermaatschappij. En dat begreep een groot aantal opvoeders van verschillende nationaliteiten, vooral in Engeland. Daar namen vele colleges, bestemd voor de arme, katholieke jeugd, na de dood van Don Bosco, het Oratorio van Turijn en zijn reglement tot model, de stichters bestudeerden het leven van Don **Bosco** en zijn praktisch opvoedingssysteem, volgden zijn voorbeeld na met zeer veel vrucht voor de geestelijke roepingen, en het portret van de man Gods nam in die instituten alsook in de seminaries de ereplaats in.

Ook onder de protestanten telde Don **Bosco** navolgers. Don Giovenale Bonavia schreef ons op 12 juni 1903 van uit ons Huis in Londen: "Ik zend U twee periodieken die enkele opmerkingen van Don **Bosco** bevatten; ze zijn niet katholiek maar behoren naar het schijnt tot de Anglicaanse afdeling die de High Church genoemd wordt, dat wil zeggen de rituele of Puseyaanse Kerk. De schrijver, zekere Norman Potter is, geloof ik, dezelfde persoon met wie een van onze priesters een maand of twee geleden kennis heeft gemaakt. Hij is directeur van een jongenstehuis dat niet ver van het onze gelegen is en wie hem een bezoek brengt ziet in de wachtkamer het portret van Don Bosco met het motto: Da mihi animas, caetera tolle. Deze persoon heeft in Italië gereisd en enkele van onze Huizen bezocht en ook het Oratorio van Turijn. Hij volgt Don **Bosco** zoveel mogelijk na. Hij heeft een kapelaan (protestant) in zijn inrichting. Ik geloof dat hij ook het Salesiaans Nieuws leest,

"Hij geeft in de genoemde twee artikelen een historische schets van Don Bosco:

"Het eerste Goodwill (1) (Welwillendheid), is verschenen in 1900; het is het kortste en voorzien van een foto, Het tweede Common wealth (algemeen welzijn) verscheen dit jaar, is meer verspreid en geeft eveneens een schets van het preventieve systeem ontleend aan het reglement van onze Huizen. Waar er gesproken wordt van veelvuldig biechten en communiceren en van de dagelijkse Heilige Mis, vertaalt hij het woord Mis in Eucharist (Avondmaal) misschien om het Engelse woord Mass te vermijden, waar vele Anglicanen aanstoot aan nemen. Hij besluit beide artikelen met de wens dat de Heer hier in Engeland mannen zal doen opstaan die bezielde zijn van de geest van Don Bosco, waaraan zo grote behoefte bestaat."

(1) De Italiaanse tekst bevat hier het 'woord Goodurtl waar zeker wel Goodwill bedoeld zal zijn! (Noot van de vertaler).

H O O F D S T U K XLVIII

EEN WOORD OVER DE STRAFFEN

De theoloog Ascanio Savio zei: "Don Bosco had zijn opvliegende aard zo weten te beheersen, dat hij veeleer flegmatiek scheen; en zo zachtmoedig dat hij altijd voldeed aan het verlangen van zijn jongens, behalve wanneer Gods glorie of het welzijn der zielen op het spel stond. Het was zijn beginsel dat zoveel mogelijk iedere bestraffing vermeden moet worden, maar als een jongen het verdiende, wist hij zijn tijd en plaats te kiezen om hem te berispen. Hij liet iedereen recht wedervaren op een uitstekende manier; maar zijn ijver was ingegeven door liefde en zachtmoedigheid, en de straf kwam als het ware op de tweede plaats, dat wil zeggen, wanneer de preventieve middelen om een schuldige te verbeteren niet voldoende waren. Men zag hem nooit onstuihmig wanneer hij de een of ander een berisping moest geven, - non in commotione Dominus - en hij wachtte om dat steeds onder vier ogen te kunnen doen - "Ik kan me niet herinneren," verklaarde Giuseppe Buzzetti, "dat Don Bosco ooit iemand ten onrechte terechtgewezen heeft. Wanneer hij ons berispde, moesten we onmiddellijk toegeven: Don Bosco heeft gelijk."

De eerste straf die Don Bosco gaf was, zich ietwat ernstig te tonen tegenover de jongens die ongehoorzaam geweest waren, die opzettelijk een of ander voorschrift van het reglement hadden overtreden, of een vermaning of raadgeving in de wind geslagen hadden. En nu onthield Don Bosco hun bepaalde tekenen van welwillendheid die hij liet blijken ten aanzien van de bravere jongens; ofwel hij onthield hun een vriendelijke blik en scheen hen niet te zien; ofwel hij stond hun niet toe hem de hand te kussen door deze rustig terug te trekken, terwijl hij glimlachend toeliet dat de anderen hem dit teken van eerbied brachten; ofwel hij antwoordde niet, wanneer ze naar hem toekwamen om hem goedenacht of goedendag te zeggen. Soms vroeg hij hun of het waar was dat zij niet meer van hem hielden. Wanneer het een ernstige misstap betrof paste hij deze gedragslijn op een zodanige manier toe, dat alleen de schuldige zelf het merkte. Zijn jongens vreesden deze manier van doen als de ergst denkbare straf, en velen werden er zo diep en pijnlijk door getroffen dat zij urenlang in tranen uitbarstten en soms schreiden van 's avonds tot 's morgens.

Giovanni Francesia sliep op zekere nacht in de tijd dat er wandelingen gemaakt werden naast een oudere jongen. Deze lag te beven, beet in het laken en zuchtte.

"Wat heb jij?" vroeg Francesia.

"Don BOSCO heeft me aangekeken."

"Wat zou dat? Het is toch zeker niets nieuws of gek dat Don Bosco je aankijkt?"

"Ja maar, hij heeft me op een bepaalde manier aangekeken." En hij ging door met zuchten:

De volgende dag vertelde Francesca het gebeurde aan Don Bosco en vroeg hem toen: "Wat was er met hem aan de hand?"

"O, dat weet hij heel goed," antwoordde Don Bosco.

Op zekere dag had Don Bosco een ongehoorzame jongen een tamelijk ernstig woord toegevoegd. De jongen trok zich peinzend terug; 's nachts werd hij door koorts overvallen en begon te ijlen, en dat duurde tot de avond van de volgende dag. De naam van Don BOSCO, vergezeld van vreselijk gezucht, kwam hem telkens weer op de lippen: "Don BOSCO houdt niet meer van me!" Don BOSCO moest hem in de ziekenafdeling gaan opzoeken. Bij het horen van zijn stem kwam de zieke langzaam aan tot bedaren. Don Bosco verzekerde hem dat zijn genegenheid voor hem nog altijd dezelfde was, en dat hij moest zorgen beter te worden als ze altijd goede vrienden wilden blijven. Van vreugde trad er bij de jongen een crisis in, en de koorts week. De jongen was een beetje ijdel, maar overigens viel er niets op hem te zeggen en zo zou hij steeds blijven.

Don Bosco moest ten aanzien van zeer velen van zijn beminde jongens grote voorzichtigheid in acht nemen bij het geven van een verdiende berisping, omdat de misstappen, die blijkbaar soms tamelijk ernstig schenen, in de bedoeling van de jongen en door de aan de leeftijd eigen onachtzaamheid niet zo bedoeld waren en daarom schenen sommigen wel gek te worden uit vrees Don Bosco ernstig bedroefd te hebben. Tegelijkertijd zag hij steeds nauwlettend toe om te reageren op de tekenen van gehoorzaamheid en genegenheid van de brave leerlingen zelf, daar een verstrooidheid of vergeetachtigheid van zijn kant bij de jongen de vrees zou kunnen wekken dat hij hem in een of ander opzicht onaangenaam was geweest; en hoewel hij dan voor zichzelf wist niets verkeerd gedaan te hebben, zou hij toch onrustig blijven.

Maar bijna allen die een dergelijke les verdiend hadden, veranderden zo goed als ogenblikkelijk van gedrag. En nauwelijks was de schuldige terechtgewezen en had hij beloofd zich te beteren, of Don Bosco verleende hem uiterlijk weer terstond zijn welwillendheid, want innerlijk had hij die nooit laten schieten, daar het juist die welwillendheid was die hem ertoe bracht zo te handelen met de bedoeling de jongen tot betere gedachten te brengen en hem van de gevaren van het kwaad af te houden.

Doch wanneer er een was die zich onverschillig toonde ten opzichte van die vaderlijke berisping of in zijn vroegere fouten was teruggevallen, dan schipperde hij niet maar liet de betrokkene een kleine straf opleggen onder vier ogen wanneer de fout onbekend was, in het openbaar en zwaarder - wat slechts zelden gebeurde - wanneer de misstap, die zo'n slecht voorbeeld was, een dergelijke terechtwijzing eiste. In die gevallen echter legde hij de straf niet zelf op, en liet het een van zijn ondergeschikten doen, waarna hij voor zichzelf het recht voorbehield om de straf te verzachten, om zich steeds meer meester te maken van de

harten en voor hun welzijn te kunnen handelen. Maar hij wilde nooit hebben dat er slaag werd toegediend, voeding zou worden onthouden, of dat de bestraffingen vernederend of uitdagend zouden zijn, of dat de berispingen gepaard gingen met beledigende uitdrukkingen. Hij eiste steeds een grote goedaardigheid in de manier van handelen, Hij zei: "Niet de schuldigen vernederen, maar ervoor zorgen dat zij zichzelf vernederen."

De straffen beperkten zich tot het onthouden van een deel van het dessert voor de luiards, tot afzondering van hun kameraden op de speelplaats zelf voor de ongehoorzamen, tot het buiten de refter gestuurd worden van degenen die op de ringmuur geklommen waren om zonder verlof zich buiten het Oratorio te begeven, maar met behoud van hun maaltijd. Hoewel deze bestraffingen niet zeer ernstig waren, zorgde Don Bosco er toch voor dat ze dat wel waren in de ogen van de jongens. Zodoende bereikte hij met zeer weinig zeer veel

Vervolgens was hij gewoon aan de assistenten richtlijnen te geven evenals aan de leraren opdat zij al naargelang de misstap aan de schuldige een geleidelijk toenemende straf zouden opleggen zonder de door hem uitgestippelde grenzen te overschrijden. Hij zei: "Wanneer het absoluut noodzakelijk is te straffen, moeten de straffen er eerst in bestaan dat men de schuldigen aan tafel laat staan bij het eten, met behoud van hun maaltijd. Vallen zij terug in hun fout dan straft men hen door hen na de anderen in de eetzaal te laten komen. Tenslotte, wanneer de eerste straffen niet voldoende zijn, dan moet men hen aan een tafel apart zetten, in het midden van de eetzaal. Voedsel onthouden mag men slechts in het uiterste geval, en dan nog zeer zelden doen. En in dat geval zegt men de jongen onder vier ogen dat hij er zich niet van mag bedienen maar men zet ze hem toch voor zoals aan de anderen. Over het algemeen zal hij dan gehoorzamen, omdat hij begrijpt dat de overste hem ontzien wil en hem een slecht figuur in de ogen van de hele gemeenschap wil besparen.

Niettemin vergaf Don Bosco in het algemeen ook in die gevallen de jongen zijn straf, wanneer hij zag dat een leerling ernstig zijn schuld inzag, en nadat hij hem een gepaste vermaning had gegeven als de gemaakte fout niet te grote onrust had veroorzaakt. Maar het tegendeel was het geval als hij merkte dat er uitvluchten, voorwendsels of leugens gezocht werden. Maar als de schuldige berouw toonde, sprak hij hem na de berisping een bemoedigend woordje toe en vergat alles. Dezelfde handelwijze beval hij iedereen in Huis, met welk gezag ook bekleed, te volgen.

Doch ondanks zijn gebruikelijke mildheid, herinnerde hij zich in een paar zeer zeldzame gevallen dat qui parcit virgae odit filium suum. Zijn drijfveer was dan ook de liefde voor de rechtvaardigheid en voor de zielen, geen opwinding.

Tot de ernstigste fouten rekende Don Bosco de ongehoorzaamheid die de vorm van opstandigheid leek aan te nemen. Op zekere dag weigerde een reeds volwassen leerling, ondanks de herhaalde bevelen, gepaard met vriendelijke verzoeken en lankmoedige vermaningen, halsstarrig en brutaal te gehoorzamen in een zaak van groot gewicht. Zijn kameraden waren erbij aanwezig. Don Bosco kon en mocht op dat ogenblik niet toegeven: het was noodzakelijk ergernis te vermijden; maar de gedachte om alles te bederven door deze jongen weg te sturen, stond hem tegen. Na dus even te hebben nagedacht, en zich tot de Heer wendend, gaf hij de jongen een

draai om de oren. Het was als een bliksemslag. Een levendige afschrik van de ongehoorzaamheid vervulde meteen alle jongens, daar zij de Overste nog nooit op die manier hadden zien straffen. Don Bosco had intussen beide handen voor zijn gezicht geslagen. De jongen, verbluft als hij was, liet het hoofd zakken, gehoorzaamde onmiddellijk en werd van dat ogenblik af een der beste jongens van het Oratorio. Toen Don Bosco ons vele jaren later dit feit vertelde, zei hij: "De zaak liep goed af, maar ik zou anderen niet aanraden zich aan dat risico bloot te stellen!"

Het viel hem uiterst moeilijk zich te beheersen wanneer hij bepaalde beledigingen jegens God hoorde uiten, die door de duivel aan de mensen schenen te zijn ingegeven.

Mgr. Cagliero schreef ons: "Een straatjongen van de brutaalste soort uitte op een zondagavond om hem te ergeren een vreselijke vloek. Toen verloor Don Bosco zijn onveranderlijke kalmte en zachtmoedigheid; in heilig vuur ontstoken, gaf hij de jongen een paar lichte oorvegen en zei: "Hier, neem die alvast, vlegel, en leer de heilige naam van God niet meer te beledigen, anders zal de Heer je te zijner tijd nog wel flinker onder handen nemen." Ik herinner me niet dat hij ooit nog eens van dit middel gebruik gemaakt heeft, noch in huis noch er buiten.

"Bij een andere gelegenheid," zo verklaarde Don Michele Rua ons, "in de eerste tijd dat ik bij hem woonde, zag ik hem klappen uitdelen aan een paar brutale vloekers. Op dat ogenblik kon men op zijn gezicht heel goed lezen, hoe afschuwelijk hij dat vond. Op een dag zei hij tegen me: "Ook als ik in de biechtstoel de belijdenis van een vloek hoor herhalen, gaat me een steek door het hart en ontzinkt me de kracht." Overigens echter zag ik hem meer dan dertig jaar lang met bewonderenswaardige kranigheid en zelfbeheersing nooit van zijn stuk gebracht."

Tot nu toe hebben we gesproken over de bestraffingen waaraan de afzonderlijke personen onderworpen waren; maar wanneer het ging om misstappen die door een hele klas bedreven waren ofwel door een aanzienlijk deel van heel de gemeenschap, hoe ging Don Bosco dan te werk om allen tot de orde te roepen en de lichtzinnigen te bestraffen? Wij haasten ons te zeggen dat in het Oratorio nooit stuitende tafereelen van ongehoorzaamheid zijn voorgekomen, zoals die waarover men zich in bepaalde colleges beklaagt. Het waren kwajongensstreken en meer niet, waar tegenover echter met beslistheid opgetreden moest worden volgens de regel principis obsta.

Welnu, Don Bosco luisterde met aandacht naar de klachten van de assistenten, onderzocht de oorzaken die zij als verklaring van de ordeverstoring gaven, scherppte hun rechtvaardigheid en onpartijdigheid in en drong er vooral op aan zich niet te laten leiden door woede of bijzondere geneenheid, en bovenal geen geweld te gebruiken. De gedachte om een algemene straf uit te delen, wees hij van de hand, ook die van een enkele zaal, omdat dit de onschuldigen zou prikkelen die zich in die gevallen steeds zouden bevinden te midden van de schuldigen, en behield zichzelf de manier van terechtwijzing voor. Ging het om vele toenemende klachten over luiheid in de studie, over geringe inachtneming van het reglement door lichtzinnigerwijze te praten op plaatsen waar stilzwijgen was voorgeschreven, ging het om herhaalde schendingen van de broederlijke liefde omwille van een of ander onbeduidend meningsverschil, of misschien om

het in de wind slaan van de vermaningen dergenen die het toezicht op hen uitoefenden?

En dan nam Don Bosco zijn toevlucht tot een middel dat steeds zijn doel bereikte. Hij begon met zich zeer koel te tonen; bezorgd en woordkarig bewoog hij zich te midden van de jongens; onthield hun het vertellen van een of ander buitengewoon feit wat hij hun reeds beloofd had en waar men met levendige nieuwsgierigheid naar uitzag. Wanneer hij na het avondgebed de kathedr bekloppen had, keek hij meer dan eens om zich heen inplaats van het gebruikelijke avondpreekje te houden, en met die ernstige blik die steeds een bijzondere invloed op het gemoed van de jongens uitoefende, zei hij dan slechts deze woorden: "Ik ben niet tevreden over jullie! Ik kan jullie vanavond niets anders zeggen!"

En hij daalde van de kathedr af, met de handen in de mouwen van zijn toog, zonder toe te laten dat men hem de handen kuste. Langzaam liep hij de trap op naar boven en ging naar zijn kamer, zonder nog tot een van hen het woord te richten. Onder de menigte jongens hoorde men hier en daar dan onderdrukt gesnik, velen hadden de ogen vol tranen en allen gingen slapen, peinzend en berouwvol, daar het beledigen en ergeren van Don Bosco hetzelfde was als God te beledigen en te ergeren.

Dit was voldoende dat er in Huis opnieuw volmaakte orde heerste, en wanneer Don Bosco weer verscheen, voelden allen zich blij hem en zijn glimlach terug te zien.

Maar al was Don Bosco gauw bereid de fouten te vergeven tegen de tucht, de naastenliefde, de gehoorzaamheid en eerbied en wanneer hij ook al met geduld een jongen bij zich hield en verdroeg die ondeugend was, maar geen gevaar opleverde voor de anderen, probeerde die tot betere inzichten te komen, toch was hij zeer streng tegenover hen die gestolen hadden, of door hun manier van spreken en doen de godsdienst of de goede zeden gekwetst hadden. Belediging van God wilde hij onder geen beding verdragen.

Zijn besluiten waren echter nooit overijld. Hij wenste dat men over de klacht die er tegen de een of ander was ingebracht, nooit een oordeel zou vellen zonder eerst belde partijen gehoord te hebben.

Niettemin kwam het in de meeste gevallen niet tot droevige beslissingen, aangezien degene die doof was voor de stem van zijn geweten en voor de vaderlijke vermaningen van Don Bosco en diens medewerkers, en die evenmin luisterde naar de standjes van zijn kameraden, per slot van rekening uit eigen beweging wegging.

Als het ging om vermoedens alleen, die echter voldoende gegrond waren, verloor hij niet het hoofd maar trachtte het gevreesde kwaad te voorkomen.

Soms kwamen er in het Oratorio ook jongens die reeds bedorven waren, met verkeerde ideeën in het hoofd, die geen juk konden velen, die ijdel waren en zich weinig gelegen lieten liggen aan kerkelijke zaken, lui waren en gevaarlijk geacht werden. Het systeem dat Don Bosco tegenover hen toepaste was dat, dat hij later steeds zijn directeuren aanbeval. Het wegzenden was het laatste, nadat alle andere middelen toegepast en vergeefs gebleken waren. Het eerste voorschrift was, hen af te zonderen van de jongsten en onschuldigen, van hen die dezelfde neigingen hadden, of van wie men wist dat ze zwak stonden in de deugd, maar hen te omringen met ernstige

en betrouwbare vrienden. Daarna werd hij niet moe hen bij iedere fout te vermanen. De zin die Don Bosco steeds bezigde tegenover de assistenten en prefecten die hun beklag bij hem deden over het gedrag van de een of ander was: "Spreken! Spreken! Waarschuwen! Waarschuwen! Al zouden ze alle dagen in gebreke zijn, laat hen dan iedere dag halen, ook meermalen per dag als het nodig mocht zijn. Liefdevol zijn in het gebruik van de middelen maar vastberaden in het eisen dat zij hun plicht zullen doen. Als men dit doet, zullen zulke jongens misschien hun gedrag veranderen. Ofwel zij krijgen er genoeg van en gaan tenslotte uit eigen beweging naar huis, zonder dat men ertoe in de noodzakelijkheid gesteld wordt zijn toevlucht tot dwangmaatregelen te nemen. En het is een punt van groot belang, dat de jongens het Oratorio niet verlaten met wrok in het hart, want wanneer daarna de tijd der teleurstelling komt, zullen zij zich de liefde herinneren waarmee zij behandeld werden, zij zullen in zichzelf keren, denken aan de ontvangen goede raadgevingen, aan de genegenheid die hun werd betoond, zij zullen inzien wie hun ware vrienden waren en wanneer zij heel dikwijls, na jaren en jaren, tot het besluit komen een goede biecht te spreken, geschiedt dat enkel en alleen in de kerk van het Oratorio bij degenen die hen in hun jeugd jaren opnamen. Zij keren terug omdat ze zeker weten dat zij uit vrije wil zijn heengegaan. Maar wanneer de overste hals over kop zijn toevlucht zou gezocht hebben tot een onbezonnen strengheid, zonder hen van tevoren gewaarschuwd te hebben, zou bij hen zich een afkeer wortelen die onherroepelijk vroeg of laat gevolgen zou hebben. Temeer wanneer dan een of andere assistent zich ertoe zou hebben laten verleiden de hand op te heffen om zijn woede te koelen.

Wanneer echter bepaalde jongens gewaarschuwd waren omdat er onder hen banden ontstaan waren die een ernstig gevaar voor de gemeenschap van het Huis zouden vormen, wanneer die niet verbroken werden, en Don Bosco ze zelf tevergeefs bij zich had laten komen en hij hen stuk voor stuk had vermaand, nam hij zijn toevlucht tot een ander middel. Hij liet hen allen samen naar zijn kamer brengen, en nadat hij hun een tijdje in de wachtkamer had laten wachten zodat ze konden nadenken over de reden van die samenkomst, begon hij tegen hen te spreken zoals de liefde hem dat ingaf.

"Heb ik jullie niet laten waarschuwen, en heb ik jullie niet voldoende gewaarschuwd? Er wordt dit en dat van jullie verteld; moet ik dat geloven? En waarom willen jullie me zoveel verdriet doen? Omdat jullie me willen dwingen tot een stap die me erg zwaar valt? Waarom helpen jullie Don Bosco niet uit eigen beweging om jullie te heiligen? Jullie beweren geen kwaad te doen! En de ongehoorzaamheid, is dat iets goeds? Maak niet dat ik jullie nog eens samen zie. Laat die gesprekken achterwege, doe me dat genoegen. Het is de laatste keer dat ik jullie waarschuw. Jullie zouden beter kunnen weggaan voordat ik de treurige plicht zou hebben jullie weg te sturen. Als ik zie dat jullie verkeerd blijven doen, is mijn besluit genomen. Dan is het huilen!" - Soms gebruikte hij ernstiger woorden. Over het algemeen leverde dit steeds een goed resultaat op, zoals Don Bosco ons zelf heeft meegedeeld.

Maar wanneer het gebeurde dat er iemand voor de hele groep ergernis gegeven had, dan ontstak hij in heilige ijver. Hij, die in ieder ongeluk van materiële aard steeds kalm en rustig bleef, riep, zodra hij daar maar even van hoorde, bedroefd uit: "0, wat een ramp! Wat een ramp!

Maar zonder verdere drukte te maken begon hij onmiddellijk aan het herstel, zeggend: "Nu heb ik de Heer zo vaak gebeden dat zulke ongelukken nooit zouden gebeuren! Maar geduld! De wil van de Heer geschiede in het goede en in het kwade!" Daarna verklaarde hij gewoonlijk verschillende malen voor heel de verzamelde gemeenschap: "Let wel op! Don Bosco is de goedmoedigste mens die er op aarde is; maar geef geen ergernis, bederf de zielen niet want dan wordt hij onverbiddelijk." - En inderdaad, was zo iemand bekend geworden en had men hem ervan overtuigd dat hij ergernis gaf dan verwijderde hij hem zonder meer uit het huis, en niet alleen hem maar ook zijn medeplichtigen.

Kanunnik Anfassi vertelt dat hij in zijn tijd erg onder de indruk gekomen was van een toespraakje dat Don Bosco op een avond hield en waarin hij sprak over een persoon van reeds gevorderde leeftijd, die hij in zijn huis had opgenomen en die gedurende lange tijd blijk gegeven had van vroomheid. Thans was hij integendeel te weten gekomen dat het een wolf in schaapskleren was, die in het verborgene een ziel aan de Heer ontroofd had; daarom was die persoon op staande voet uit het Oratorio verwijderd." - Nadat hij het voorval met grote voorzichtigheid had laten verstaan, sprak Don Bosco over de ernstige schade die de ergernis aan de zielen toebrengt; en hij schreide. Don Bosco had aldus gesproken, omdat hij het geval van anderen te weten was gekomen.

Soms, wanneer hij onder de drang der omstandigheden de uitvoering van een straf moest opschorten, waarschuwde hij de schuldige slechts éénmaal, Een andermaal zonderde hij hem rigoureuus af van het gezelschap van de leerlingen en zorgde ervoor dat hij voortdurend in het oog gehouden werd. Maar wanneer de schuldige zijn fout herhaalde, stuurde hij hem het huis uit, wat er ook mocht gebeuren. Wanneer het hem ter ore kwam, dat een leerling een of ander niet te net boek bezat, zonder toelating verworven, riep hij hem bij zich, berispte hem, liet zich het boek overhandigen en als de betrokkene de lectuur niet wilde afstaan, zond hij hem uit het Oratorio weg, al was het iemand met een bijzonder begaafde geest.

Hij hield rekening met het slachtoffer. De gedachte dat zo iemand, wanneer hij midden in de wereld terugkeerde, er in moreel en godsdienstig opzicht slechter aan toe zou zijn, en misschien ook het geloof zou verliezen en een slechte dood sterven, gaf hij hem de raad alles te doen wat het hem mogelijk maakte hem bij zich te houden, maar wanneer hij in deze liefdevolle opzet om hem op de goede weg te brengen niet slaagde, aarzelde hij niet hem weg te sturen. "Uit een mand vol gezonde vruchten," zei hij, "moet men een bedorven vrucht wegnemen om te voorkomen dat de anderen worden aangestoken."

Zijn voorzichtigheid in dergelijke delicate omstandigheden trad wel heel bijzonder op de voorgrond De theol. Leonardo Murialdo vroeg hem op zekere dag, wat zijn methode was wanneer het gebeurde dat er een tegen de goede zeden in het Instituut zondigde. Don Bosco antwoordde hem: "In zo een geval, roep ik de beschuldigde jongen in mijn kamer apart, en zeg hem dat hij me verplicht te spreken over het onderwerp dat de Heilige Paulus niet genoemd wenst te hebben; vervolgens breng ik hem de ernst van het slechte gedrag onder het oog. Indien de liefde tegenover de anderen het eist, laat ik hem zonder opzien te baren naar zijn ouders teruggaan. Maar ik leg hem geen enkele straf op; daardoor vermijd ik groter kwaad, bij-

voorbeeld dat de andere leerlingen uiteraard erover zouden beginnen te praten."

Op die manier redde hij ook de eer van de schuldige, Soms zag men plotseling de een of ander uit het Oratorio verdwijnen en niemand vroeg erom, ook de seminaristen niet, opdat de werkelijke reden van dat vertrek onbekend zou blijven. Doorgaans meende men het te moeten toeschrijven aan de wil van de ouders of aan familieomstandigheden of ziekte.

Wanneer hij zich voor een dergelijke harde noodzaak gesteld zag, kon Don Bosco zijn tranen haast niet bedwingen als hij aan het slechte lot van de schuldige dacht, en hij liet hem niet gaan zonder hem als laatste herinnering deze woorden mee te geven: "Je hebt maar één ziel, als die gered is, is alles gered; is ze verloren, dan is alles voor altijd verloren."

Besluiten wij met de woorden van Mgr. Cagliero. "Het is me altijd opgevallen, dat dezelfde jongens die verdiend van het Oratorio werden weggezonden, toch altijd hun genegenheid en dankbaarheid jegens Don Bosco bleven bewaren, die hun vader en weldoener was geweest."

H O O F D S T U K X L I X

DON BOSCO TUSSEN DE JONGENS EN HET VOLK -
ZONDAGSORATORIO'S DE EERSTE AFLEVERINGEN VAN DE
KATHOLIEKE LECTUUR - DE KATHOLIEK IN ZIJN GODSDIENST
ONDERRICHT - MOEILIKHEDEN MET DE CENSUR - DE
WALDENZEN EN HET FEEST VAN DE GRONDWET - HISTORISCHE
AANTEKENINGEN BETREFFENDE HET MIRAKEL VAN HET H. SACRA-
MENT TE TURIJN - OPDRACHT TOT HERDRUK IN 1903 AAN DE
SEMINARIST RUA - HET VIERDE EEUWFEEST VAN HET MIRAKEL
- DON CHIATELLINO IN BORGIO CORNALENSE

De bemoeiingen van Don Bosco voor het Jongenstehuis verhinderden de bloei van de zondagsoratorio's niet en in geen enkel opzicht beletten zij hem zich met de slungels en bengels en met de allerarmsten bezig te houden. Dat was voor hem een ware vreugde, niet alleen in het Oratorio maar ook in de straten van Turijn. Zelfs op de pleinen en op de openbare wegen ging hij door met het woord van de Heer te verkondigen. "Verschillende malen in tal van jaren is het me overkomen," verklaart Don Rua, "dat ik hem in de stad vergezelde. Als de jongens hem zagen kwamen ze toelopen, de een om hem de hand te kussen, de ander om hem een medaille te vragen en dromden in een grote kring om hem heen. Bij het zien van zo een talrijke schare jongens met een priester in het midden, bleven de volwassenen uit nieuwsgierigheid kijken, en Don Bosco liet zich een dergelijke mooie gelegenheid niet ontgaan om tot allen een gepast woord te richten naar ieders aard. Verschillende andere keren, ging hij naar een troep jongens toe die aan het spelen waren en begon aan hun spel deel te nemen, maar enkele ogenblikken later zag ik hem recht op te midden van een aandachtige groep staan, terwijl hij hun een heilzame onderrichting gaf. Het was in een dergelijke school dat de ijver van zijn catechisten ontstoken werd, en onder hen Giovanni Cagliero, die eerst als leek en later als seminarist van het Oratorio in Sint-Aloysius in Portanuova en in Vanchiglia de eerste proeven van zijn apostolaat aflegde.

Het feest van de Heilige Franciscus van Sales had zodoende de gebruikelijke vruchten van ontelbare communies opgeleverd Don Bosco be-treunde evenwel de afwezigheid van Don Chiatellino Michelangelo en in zijn naam schreef de seminarist Reviglio, onder aanbidding van zijn groeten alsook met die van de seminarist Danusso, van Moeder Margherita en van het hele Huis, aan hem in Carignano: "We waren allen ten zeer-ste beledigd en u hebt de verwachtingen van de meesten teleurgesteld; en daarmee uit!"

Toen de vasten kwam, die begon op 9 februari en eindigde op 27 maart, bereidde hij de jongens van de catechismus op het Paasfeest voor met heiliging van de laatste dagen van de carnaval. En in die dagen zond hij de seminarist Rua en andere seminaristen op zoek naar jongens in heel de omgeving met de opdracht met hen naar de kerkelijke diensten te gaan. Om het hun nog gemakkelijker te maken, voorzag hij hen van te voren van kleine geschenken om uit te delen

Het Oratorio dat de meeste steun nodig had was dat van de H. Aloysius in Portanuova, zowel omdat dit het dichtst bij de Waldenzen lag als wel door een ietwat gebrekkige leiding. De priester Don Pietro Ponte had als opvolger de theoloog Felice Rossi gekregen, een zeer ijverig man, maar met een wankele gezondheid.

Om die reden stelde Don Bosco zich meerdere jaren lang - terwijl hij in Valdocco toch al geen rust in de vasten had door het biechthoren van de jongens - ook nog ter beschikking om de biecht te horen van een deel der jongens uit Sint-Aloysius. "Ik herinner me," zo vertelt Leonardo Murialdo, "dat, wanneer het ging om het vervullen van de Paasplicht, vele jongens bijeen kwamen in het Oratorio van de H. Aloysius in Portanuova, en van daar de hele stad doortrokken en naar het Oratorio van Valdocco gebracht werden, waar Don Bosco hen biechthoorde. Die jongens waren al tamelijk groot en over het algemeen weerspannig en teugelloos. Maar Don Bosco had een bijzondere aanleg om hen er toe te brengen de sacramenten te ontvangen en ook de slechtsten onder hen beter te maken.

Overigens liet Don Bosco niet na hen in het Oratorio te bezoeken, zoals ook die van Vanchiglia. Soms stuurde hij een week van tevoren bericht van zijn komst, en die dag was dan een plechtig feest met brood en worst.

De maand maart 1853 was begonnen, en intussen onderrichtte hij met de dagelijkse lesgevers in de vasten een menigte volkskinderen, toen opeens van de drukkerij De Agostini het eerste deeltje van de Katholieke Lectuur het licht zag. Het droeg tot titel: De katholieken onderricht in hun godsdienst: verhandelingen van een huisvader met zijn kinderen, volgens de bijzondere behoeften van de tijd, samengesteld door Don Bosco. Als huisvader had Don Bosco de advocaat Luigi Gallo uit Genua genomen, met wie hij vriendschappelijke betrekkingen onderhield toen hij dit boek van 452 bladzijden, verdeeld over zes deeltjes in 32°, samenstelde. Het was een, men zou kunnen zeggen complete, verhandeling over de ware godsdienst. Het weerlegde de dwalingen, de goddeloosheden, de tegenspraken van de protestantse en Waldenzer dominees, toonde hun kwade bedoelingen en de heiligschennende veranderingen in de Bijbelteksten; en intussen vertelde hij het goddeloze en onzedelijke leven van de Stichters der Hervorming. Don Bosco beschouwde het echter als zijn plicht hier en daar op te merken, dat de uitdrukkingen die menigeen een beetje scherp mochten voorkomen, uitsluitend betrekking hadden op de ketterse geschriften en iedere zinspeling op de persoon van de Waldenzen uitsluit. Hij besloot zijn werk met enkele woorden te richten tot de protestantse dominees, hun de geweldige verantwoordelijkheid voor ogen houdend die zij op zich namen voor Gods rechterstoel, door de schapen hun stal te ontnemen. "Dit zijn de woorden van één van uw broeders die u liefheeft, en u meer liefheeft dan u kunt geloven. Woorden van een broeder, die zichzelf en alles wat hij op deze wereld bezit geheel opoffert voor uw welzijn, - van schrik en

vrees bevangen voor de onzekerheid van uw zieleheil en dat van uw volgelingen, slaat hij ogen en handen ten hemel, en nodigt u en alle welwillenden uit de God der barmhartigheid te bidden dat hij allen wil verlichten met de stralen van zijn hemelse genade, opdat wij wanneer gij terugkeert tot de vaderlijke schaapstal van Jesus Christus, allen een grote vreugde in de hemel kunnen bereiden, vrede voor uw ziel en gerechtvaardigde hoop op aller redding."

De zes afleveringen verschenen tussen maart en augustus met andere werkjes er tussen door. Daarna verzameld in een band, was heel de oplage al gauw uitgeput. Don Bosco liet ze echter in 1882 herdrukken, nauwkeurig uitgebreid en herzien onder de nieuwe titel die thans luidt: "De katholieke in de wereld" enz. Wie dit kostbare boekje zou lezen zal begrijpen hoe terecht Don Bosco de hamer van de protestanten genoemd is.

In de maand april verscheen het leven van de Heilige Zita, dienstmaagd, en van Sint Isidoor, landbouwer, met een aanhangsel van drie stichtende verhalen.

Tegen de protestanten redeneerde hij als volgt: Onder de vele argumenten die de heiligheid van de Katholieke Kerk aantonen, is ook dit: dat in alle tijden velen van haar leden zullen schitteren door uitstekende deugden en mirakelen, en dat al haar kinderen tot heiligheid geroepen zijn.

"De andere godsdiensten daarentegen dragen het merkteken der ondeugd in zich. Zelfs hun beginselen, wel verre van gepredikt te worden door mensen die uitmunten door deugdzaamheid en heiligheid, worden verkondigd door verdorven mensen of door avvalligen; en wanneer men een deugd kan waarnemen in hun volgelingen, dan moet die toegeschreven worden aan de gevoelens die door God de Schepper in de harten der mensen gegrift zijn door hen te begiftigen met de rede, ofwel aan wat zij hebben behouden van de Katholieke Godsdienst.

"Overigens kunnen wij de Calvinisten, Lutheranen, Waldenzen, de Anglicanen en alle ketters tezamen van iedere sekte uitdagen ons onder hen één enkel persoon aan te wijzen, van een even verheven tot heldhaftige mate van deugdzaamheid toe, als de Kerk van Rome vereist van haar zonen om hen tot de eer der altaren te laten opgaan. En zijn de protestanten ooit in staat geweest een wonder aan te tonen, verricht hetzij door hun leiders of door hun andere sektariërs? Neen, nooit! In de schoot der Katholieke Kerk van Rome daarentegen zijn werkelijke wonderen verricht en worden nog steeds verricht, en iedereen die wil, kan zich daar zekerheid en vastheid van verschaffen door de apostolische processen te lezen. Welnu, wie weet er nu niet, dat de wonderen een klaarblijkelijk bewijs zijn van de waarheid en heiligheid van de Godsdienst. God kan niet met wonderen ertoe bijdragen om als enige bron van waarheid en heiligheid een andere Kerk goed te keuren, dan die welke door Hemzelf is gesticht, anders zou **door** zelf tot dwalingen gedwongen worden. Maar in de Katholieke Kerk van Rome zijn er zowel heiligen als werkelijke wonderen; dus moet zij noodzakelijkerwijze de ware kerk van God zijn die de opperste bewerker van alle heiligheid en van alle mirakelen is."

Deze vrijmoedigheid van spreken, ingegeven door het praedicate super tecta, dat door de goddelijke Zaligmaker bevolen is, bracht de Aartsbisschoppelijke Curie, die de gedurfde vooropstellingen van de sekten kende, ernstig aan het denken. Na die boekjes te hebben voorbereid, bood Don Bosco alvorens ze in druk te geven, ze voor de verschuldigde censuur aan;

maar, wonderlijk genoeg! zijn boekjes van de eerste zes maanden vermelden de mededeling: Met goedkeuring van de Aartsbisschoppelijke Censuur, maar geen van degenen die daartoe behoorden, had er zijn handtekening onder willen zetten. Tenslotte wenste niemand van hen het ambt van censor op zich te nemen. Als reden voerden zij aan dat het in die dagen een gevaarlijke onderneming was zich in een strijd te storten tegen de protestanten en de vrijmetselaars, die zich, om zich van hun tegenstanders te ontdoen, ieder mogelijk wapen veroorloofden. Ten bewijze waarvan zij herinnerden aan de moord op graaf Pellegrino Rossi, op Mgr. Palma en op de abt Ximenes, redacteur van het dagblad Il Labaro (De Standaard), en op andere verdedigers van de waarheid, en die in die tijd werden vermoord. Zij hadden voor een deel niet eens zo erg ongelijk met iets dergelijks te vrezen; want wat kort daarna in datzelfde Turijn de redacteur van de Armonia, de theol. Giacomo Margotti, overkwam, liet duidelijk doorschemeren wat een katholiek schrijver (1) van bepaalde sektariërs te verwachten had. Niettemin, nadat Don Bosco er een poosje over had nagedacht, verklaarde kanunnik Giuseppe Zappata zich bereid op zijn aanvraag in te gaan, en begon een van zijn manuscripten door te nemen. Hij had echter nauwelijks een half boekje gelezen, toen hij, volkomen ontdaan, hem bij zich ontbood, hem het geschrift teruggaf en zei: "Neemt u uw werk maar weer mee terug, U onderneemt een rechtstreekse aanval en daagt de vijanden uit. Wat mij betreft, ik denk er niet aan om mijn handtekening te zetten en in het strijdperk te treden, omdat ik mijn leven niet op het spel wil zetten."

Wat nu gedaan? In overleg met Mgr. de vicaris-generaal legde Don Bosco de zaak aan de Aartsbisschop voor, die vanuit zijn verbanningsoord niet ophield met iedere mogelijke hulp te bieden. Toen hij van de moeilijkheid kennis had genomen, zond de ijverige prelaat een brief aan

(1) Op de avond van 28 januari 1856 tegen half tien, ging de theol. Margotti, zoals zijn gewoonte was, naar zijn woning, aan de via della Zecca, het huis Birago. Op de hoek van de via Vanchiglia die daar op de via della Zecca uitkomt, ter hoogte van het café del. Progresso, werd hij onverhoeds aangevallen door iemand die hem, door hem een hevige slag met een dikke stok op het hoofd toe te brengen, ter aarde deed storten. Verdoofd en versuft door een dergelijke klap, verloor de theol. Margotti, het bewustzijn en bleef op zijn buik liggen, totdat er toevallig een rechtschapen man voorbijkwam, die, toen hij daar een priester op de grond zag liggen, naar hem toeliep en hem overeind hielp. Margotti kwam langzaam weer tot bewustzijn en vroeg hem waar hij was. En de medelijdende voorbijganger zei dat hij zich in de buurt van het casa Birago bevond, Margotti verzocht hem of hij hem naar zijn huis wilde brengen, dat hij hem aanduidde. Vergezeld en ondersteund van en door de onbekende, kon hij zijn huis bereiken, waar hij de eerste verzorging kreeg. - De deskundigen die erbij geroepen werden konden geen ernstig letsel vaststellen. De slag die aan de linkerslaap was toegebracht, van boven naar beneden, was door de hoed gebroken, en daardoor was het letsel in de oorstreek toegebracht, waarbij het oor van boven naar beneden was gescheurd.

De aanvaller, die misschien dacht dat zijn slachtoffer dood was, sloeg op de vlucht, met achterlating van zijn stok, waarmee hij zijn misdaad had gepleegd. Bij het zien van die stok leek het haast onmogelijk, dat Margotti er met zo weinig letsel van afgekomen was. Het was geen gewone stok of knuppel, maar een dikke paal van essenhout, heel dun aan het ene eind en heel dik aan het andere, op een ruwe manier gekloofd een stuk hout doodgewoon om in het vuur te gooien.

Gelukkig had de aanslag van de moordenaar geen resultaat; en de bekwame schrijver nam, kort nadat hij geheel hersteld was, de pen weer op en ging voort met zijn onvergelijkelijke talenten in dienst te stellen van de Kerk en de Gemeenschap.

Don Bosco om zijn opwachting te maken bij Mgr. Luigi Moreno, bisschop van Ivrea. In die brief verzocht de hoog vereerde Aartsbisschop zijn medewerker de Katholieke Lectuur te willen helpen met zijn censuur, en Mgr. Moreno leende zich volgaarne daartoe. Tot dit doel droeg hij de jurist Pinoli, zijn vicaris-generaal op de uit te geven boekjes door te zien, maar hij stond hem niettemin toe zijn eigen naam te verzwijgen bij de onder-tekening.

Don Bosco bleef dus rustig op zijn post. "Hij had dreigementen ontvangen, schriftelijke en mondelinge," zo verklaart Don Rua, "maar, vertrouwend op God, legde hij het bijltje er niet bij neer. Het was een grote troost voor hem dat toen men maar eenmaal de smaak van de Katholieke Lectuur te pakken had, deze aan alle abonnees scheen te voldoen. Voor de maanden april en juni liet hij een anoniem werkje drukken, verdeeld over twee afleveringen, dat de titel droeg: De goede huismoe-der: zedenkundige gesprekken, geschikt voor de eenvoudigste volksklas-sen. Het is een vrouw, die enkele inwoners van haar dorp in haar huis verzamelt en hun met morele raadgevingen het symbolum des geloofs uit-eenzet. De anonieme schrijver richtte zich in de volgende bewoordingen tot de christelijke lezers: "Ofschoon in iedere tijd de vijanden van de eeuwige zaligheid der zielen niet ontbraken, vormen deze in alle geval in onze dagen zo'n geweldige bond, als men in het verleden wellicht nog nooit heeft gezien."

"Mensen die zich hebben overgegeven aan iedere soort van ondeugd, en niet in staat zijn het juk der waarheid te dragen, geleid als zij zijn door lage en veile belangen, schamen zich niet, met boosaardige spits-vondigheden, de Heilige Godsdienst aan te vallen en te belasteren, waarin zij door een bijzondere beschikking van de goddelijke barmhartigheid wer-den geboren en opgevoed. Onder het mom het volk te verlichten en tot hechte deugdzaamheid te leiden, verspreiden zij in de klasse van de allereenvoudigsten, onder de arbeiders, onder de handwerkslieden en de landbouwers de beginselen van de meest verdorven en valse leer. Zij doen hun best om met onzedelijke geschriften en drukwerken het ongeloof te verbreiden. Zij doen dit door onverschilligheid aan te kweken, het ergste van alle kwaad, door de hartstochten te verbloemen, en dringen de on-voorzichtigen en eenvoudigen van geest het bederf der zeden op, de ver-leiding en de ontsporing der harten, en ondergraven doelbewust de menselijke maatschappij.

"Teneinde u evenwel gerust te stellen, o, christelijke lezers, in de wervelwind van dergelijke stormen, in de aanvallen van zoveel vijanden, hebt u intussen in "De Katholiek onderricht in zijn Godsdienst", de grondbeginselen van onze Heilige Godsdienst, waaraan gij door het geloof onveranderlijk gebonden moet zijn. In de voorliggende eenvoudige ge-sprekken worden u heilzame onderrichtingen gegeven die u in staat stellen steeds te handelen volgens die godsdienst en uzelf rekenschap te geven van uw geloof."

Don Bosco bestreed de ketterij op een dappere wijze, maar die ket-terij stak met steeds groeiende aanmatiging de kop op. Op de avond van de 8ste mei, het feest van de grondwet, werd de tempel van de Waldenzen met veel pracht en praal verlicht, en de studenten, in groepen opgeroe-pen en aangevoerd door hun professoren, gevolgd door vele van de arbei-dersverenigingen, gevormd volgens de beginselen der vrijheid van de Gazzetta del popolo, trokken, na een geweldige ovatie gebracht te hebben bij het monument van Siccardi, om de geestelijkheid te beledigen, naar de tem-

pel van de Waldenzen, en beantwoordden met een luid Evviva de donderende stichtelijke kreten: "Leve de vrijheid van godsdienst! Leve de vrijheid van geweten!"

In mei was de aflevering door Don Bosco zelf geschreven. Historische aantekeningen betreffende het mirakel van het H.Sacrament voorgevallen in Turijn op 6 juni 1453, ter inleiding van het vierde eeuwfeest in 1853.

"Aan de lezer - Temidden van de algemene jubel die alle goede katholieken zal vervullen bij de plechtigheid van het eeuwfeest ter herdenking van het mirakel van het H.Sacrament dat door God in deze onze stad is gewrocht, hoop ik dat het velen aangenaam zal zijn een historische uiteenzetting te vernemen, kort en eenvoudig, op een manier die het ook de minst ontwikkelde mogelijk maakt, alsook degenen die de geschikte boeken ontberen en geen tijd hebben om al de boeken te lezen die over deze glorievolle gebeurtenis verschenen zijn.

Wie meer verlangt te weten over dit feit, zou kennis kunnen nemen van een paar schrijvers die op het einde van het boekje vermeld zijn en aan wie wij deze bijzonderheden hebben ontleend. Ik beperk mij hier tot een historisch verhaal van het mirakel, met toevoeging van enkele dingen die betrekking hebben op de komende plechtigheid, en van een eenvoudig gesprek over wonderen in het algemeen.

Moge de Heer alle inwoners van Turijn zegenen en alle katholieken in het Heilige Katholieke Geloof bewaren, de enige godsdienst die werkelijke wonderen kan aanvoeren, ter bevestiging der waarheden die zij belijdt

Gio, Bosco, pr.

Het was een verheven wonder op welks viering de inwoners van Turijn zich voorbereidden. In de avond van de 6de juni 1453 kwam er een man door Turijn, een ezel met koopwaren beladen aan de teugel leidend. Hij kwam van Exilles, een plaats in de buurt van Susa, dat in dat in dat jaar door een oorlog geplunderd was. Onder de oorlogsbuit die op de muilezel geladen was, bevond zich ook een monstrans, geroofd uit de kerk aldaar en met een gewijde hostie erin. Opeens, in Turijn gekomen, werd de muilezel vlak voor de kerk van de H. Sylvester koppig; hij bleef wankelend staan en viel toen op de grond. De begeleider deed al wat hij kon om het dier recht te krijgen en te laten doorlopen. De riemen van de lading die het dier droeg, gingen los en het heilig vaatwerk kwam te voorschijn en vertoonde zich voor al de omstaanders stralender dan de zon. De bisschop, Mgr. Ludovico, een markies van Romagna, was intussen gewaarschuwd en kwam met de geestelijkheid en een grote menigte volk aanlopen. Toen pas viel de monstrans terwijl de heilige Hostie stralend in de lucht bleef hangen. Onder het uitroepen van: "Blijf bij ons, Heer", daalde de heilige Hostie langzaam in de kelk die de bisschop ophief, en werd plechtig de kerk binnengedragen. Op de plaats waar dit wonderbare voorval plaatsvond werd de kerk Corpus Domini opgericht. Dit is de oorsprong van de bijzondere devotie die de inwoners van Turijn aan de dag leggen voor het H. Sacrament.

Men kon zich geen schitterender bewijs tegen de Waldenzen wensen, van de werkelijke en blijvende tegenwoordigheid van Jesus Christus in de Allerheiligste Eucharistie. In zijn boekje verzuimde Don Bosco niet een paar zinnen te vermelden van een herderlijke brief die Mgr. Fransoni vanuit Lyon tot de geestelijkheid en het volk gericht had De Aartsbisschop, de

ernstige gevaren onderkennend waarin zijn diocesanen zich bevonden door de arglistigheden waarmee de ketters de onvoorzichtigen trachtten te verleiden, herinnerde hun eraan dat het allereerste machtigste middel was, om niet aan de dwaling ten offer te vallen "zich onverbrekkelijk te binden aan het gezag van de Katholieke Kerk en daarmee aan de Paus van Rome, haar zichtbaar Hoofd, opvolger van de Heilige Petrus."

Don Bosco voorzag het werkje van een naschrift, waarin hij ook de tijden aangaf van de plechtigheden voor het feest van het Corpus Domini die een triduüm omvatten en een plechtig octaaf.

Het boekje was al gauw uitverkocht; maar Don Bosco met zijn eigen intuïtie voor de toekomst, zoals men zou kunnen zeggen, kwam op zekere dag met de seminarist Michele Rua van de villa van prof. Don Matteo Picco terug, waar hij gewoon was zich voor enkele dagen terug te trekken om te werken. In de wijk gekomen die toen die van de Heiligen Bino en Evasio genoemd werd, achter de kerk der Gran Madre di Dio, kwam het gesprek op de eeuwfeesten van Turijn en op de goede ontvangst en ruime verspreiding van zijn boekje. Vervolgens verder denkend zei hij tegen de seminarist die als zijn secretaris optrad: "Wanneer in 1903 het vijftigjarig feest van het Mirakel gevierd wordt, zal ik er niet meer zijn, maar jij bent er dan nog; daarom vertrouw ik je de taak toe het boekje dan opnieuw uit te geven."

"Heel graag," antwoordde de seminarist Rua, en nam die mooie taak gaarne op zich; "maar als de dood me nu een poets bakt en mij voor die tijd van de wereld wegneemt?"

"Wees gerust: de dood zal jou geen poets bakken, en je zult in staat zijn om de opdracht die ik je thans geef te vervullen."

De seminarist Rua, die Don Bosco met zoveel stelligheid hoorde spreken, legde een exemplaar van het boekje apart. Nadat hij verschillende ernstige ziekten doorstaan had, haalde hij het in 1903 weer voor de dag en zorgde voor de uitgave daarvan, zoals hem dat was opgedragen.

De feestelijkheden van 1853 hadden intussen een schitterend verloop. De kerk van het Corpus Domini was prachtig gerestaureerd. Uit alle delen van Piëmont stroomden de broederschappen erheen met het volk om er te communiceren. Op de dag van de plechtigheid gingen de Koning en zijn gezin in groot gala naar de Heilige Mis. Twaalf aartsbisschoppen en bisschoppen verleenden hulp bij het triduüm en het octaaf. Twee nachten lang was de hele stad een zee van licht, en misschien zag men toen voor de laatste maal de paleizen van het gemeentebestuur van de Senaat en van de Academie voor Wetenschappen zo feestelijk verlicht ter ere van godsdienstige herdenkingen. Alleen het Huis van Afgevaardigden, het getto van de Joden, en het gebouw van de Waldenzen lagen in een volkomen duister. Tweemaal begon men met de triomfale processie, op 6 juni en op de dag van het octaaf; de artillerie weerklonk en ook alle klokken lieten zich horen, maar hevige stortregens maakten het onmogelijk verder te gaan. De Libertijnse groeperingen die bij het zien van dit geloofsgetuigenis vergingen van woede, hadden het grootste plezier, klaptten in de handen en floten toen ze zagen dat de processie moest worden onderbroken. Men dient echter begrip te hebben voor die uitbarsting van boosaardige vreugde. Zij dachten dat half Turijn protestants was en zagen thans dat het geheel katholiek was. De Gazzetta del Popolo was in die dagen op een schandelijke manier ongestraft godslasterlijk geweest en de liberale pers met haar. Don Bosco die aan de processie had deelgenomen was tot tweemaal

toe naar het Oratorio teruggekeerd met doornatte kleren, zodat de jongens medelijden met hem hadden.

Terwijl Don Bosco in die dagen met de behandeling van grote dingen bezig was, vergat hij niet de kleine aangelegenheden. Hij wilde een bewijs van zijn erkentelijkheid geven aan Don Michelangelo Chiatellino, leraar in de methodiek te Carignano, die hem bij tal van gelegenheden behulpzaam geweest was in het Oratorio. Toen hij hem in Turijn op straat ontmoette, zei hij vriendelijk tegen hem: "Tracteert u me op een kop koffie?" - Don Chiatellino keek zijn vriend, die hem deze ongewone en onverwachte vraag stelde, eens aan en zei: "Wel ja, graag", en ze gingen een koffiehuis binnen en Don Bosco zette hem uiteen dat er een leraar ontbrak aan de school in de Borgo Cornalense en dat hij erover gedacht had dat die functie geschikt was voor een priester die op rust gesteld was, zoals hij. Tegelijkertijd zou hij dan als huiskapelaan kunnen fungeren bij mevrouw de Hertogin van Montmorency, die de eigenares van de school was en die in Borgo in haar paleis woonde. Het voorstel lachte Don Chiatellino wel toe; hij bedankte hem, maar vroeg er eerst met Don Cafasso over te spreken. Dat was het motief van de volgende brieven.

Geachte Heer D Chiatellino,

Ik heb met Don Cafasso over onze aangelegenheid gesproken zonder te zeggen dat ik er al met u over gesproken had, en zonder enige aarzeling antwoordde hij mij dat dit een uitstekende functie zou zijn, en dat ik terstond moest schrijven om te vragen wat u ervan denkt; zodat er van die kant geen moeilijkheden zijn. Denk er eens over na en wanneer u mij een bevestigend antwoord stuurt, zullen we, statuto tempore, samen een bezoek brengen aan mevrouw de Hertogin,

In haast, maar van ganser harte me aanbevelend in de Heer,

Turijn, 16 juni 1853

Uw genegen vriend, Bosco

Gio. pr,

Waarde Heer Chiatellino,

Gisteren was mevrouw de Hertogin Laval Montmorency hier en er werd een en ander geregeld betreffende uw functie. Zij wil thans met u spreken om tot overeenstemming te komen betreffende de school, de manier waarop de lessen gegeven worden, de kosten van levensonderhoud, hoe dit te regelen, enz. Er is ruimte voor u en voor een huishoudster. Het schijnt dat ze ook graag een zuster van u zou willen; maar, zo zegt ze, deze zuster zou de priester moeten dienen en niet als huishoudster optreden. Dat is echter alles van weinig belang, dat gemakkelijk allemaal te regelen is als u eens met haar spreekt. Wanneer u een wandeling naar Borgo kunt maken op donderdag 23 dezer, dan bent u er welkom. Ik kan er niet heengaan, maar gaat u alvast. Wanneer u samen met de theol. Appendini zou kunnen gaan, zou dat nog beter zijn. Voor de rest aetatem habes, interroga et videbis. Ik heb geen tijd om meer te schrijven. Groet uw ouders van me en mijn andere vrienden; ik beveel mij aan bij de Heer,

Turijn, 21 juni 1853,

Zeer genegen, Bosco G.

En zodra Don Chiatellino een bezoek gebracht had aan de Hertogin, ging hij in Borgo Cornalense wonen en was door zijn deugden een stichtend voorbeeld voor de school, het dorp en de bewoners van het paleis. Zijn deugdzaamheid was vooral bewonderenswaardig door een bijzondere heiligheid van levenswandel en een nauwkeurig vervullen van zijn plichten. Zijn leerlingen hielden van hem als van een vader, en leerden van hem de manier om goed te leven in hun gezinnen en in de maatschappij. Nu en dan kwam hij de jongens in Valdocco opzoeken en zijn komst verwekte altijd grote vreugde, als het bezoek van een vriend. Don Bosco maakte in de vakantietijd van zijn diensten gebruik, om te preken of retraite te geven en dat sloeg zijn vriend nooit af. Jaren en jaren lang was de noveen van de Heilige Rozenkrans in de Becchi steeds voorbehouden **aan** Don Chiatellino. Zijn woord droeg veel bij tot het heil der zielen en wist veel te bewerken voor de Heer.

H O O F D S T U K L

HET HUIS PINARDI EN DON CAFASSO - DON BOSCO ZIJN
BIECHTKIND - ZIJN VERTROUWELIJKHEID EN GEESTELIJKE
VERENIGING MET DE DIRECTEUR VAN HET CONVITTO
ECCLESIASTICO - VRIJGEVIGHEID VAN
DON CAFASSO JEGENS HET ORATORIO EN ZIJN
BOVENNATUURLIJKE INZICHTEN - DE ROEPINGEN -
ERKENTELIJKHEID VAN DON BOSCO EN VAN ZIJN JONGENS

Nauwelijks stond het seizoen dit toe, of Don Bosco had in de puinhopen van het ingestorte huis de ruimte laten vrijmaken waar op de fundamenteën de werkzaamheden voor de nieuwbouw moesten beginnen. De schade was beraamd op 10.000 lire, hoewel die van de opzichter, die de bouw had aangenomen, veel groter moest zijn, want hij was door de bouwcommissie verplicht om het werk beter te maken dan eerst. Don Bosco, van medelijden vervuld, had beloofd hem te zullen helpen. Intussen - misschien tengevolge van deze ramp - werden bij akte van 26 januari 1853, verleden voor notaris Turvano, de rechten die Don Borel, Don Murialdo, Don Cafasso en Don Bosco door de aankoop van het huis Pinardi verkregen hadden, op naam gesteld van de priesters Giovanni Bosco en Giuseppe Cafasso. De eerste twee trokken zich uit de vennootschap terug en droegen hun aandeel in de schuld aan Rosmini over aan de beide mede-eigenaars.

Don Cafasso bleef dus borg voor Don Bosco; en daar deze gezegende naam zich thans aan ons opdringt, willen wij op bijzondere wijze melding maken van hem die ongeveer vijfentwintig jaar lang Don Bosco geleid en gesteund heeft in het geestelijk leven, en in de materiële en morele noden. Het was een heilige leidsman en heilig werd ook de leerling die hem tot zijn biechtvader had uitverkoren, en die iedere week naar hem toeging om hem zijn geweten open te leggen.

Don Cafasso had in de kerk van de H. Franciscus van Assisi zijn biechtstoel bij het beeld van Onze-Lieve-Vrouw der Genaden en die biechtstoel was steeds omgeven door een hele menigte die op haar beurt wachtte. Don Bosco knielde op de grond vlakbij een pilaar tegenover de biechtstoel om zich voor te bereiden en bleef daar geknield totdat Don Cafasso hem in het oog had gekregen. De biechtvader gaf hem dan een teken, terwijl hij het gordijntje even optilde, opdat de eerbiedwaardige priester niet teveel tijd zou hoeven te verliezen, en deze ging met gebogen hoofd en in godvruchtige houding tot stichting van alle aanwezigen naar de

biechtstoel. De seminarist Giacomo Bellia ging steeds met hem mee, zolang hij het Oratorio bezocht; en na hem andere seminaristen, en allen waren vol bewondering voor zijn gedrag, dat heel zijn geloof en nederigheid uitstraalde.

Don Bosco beminde en vereerde Don Cafasso en zijn genegenheid voor hem was als van een zoon Don Cafasso beantwoordde die met een levendige, vaderlijke genegenheid.

Don Bosco vertoefde bijna iedere dag in het Convitto Ecclesiastico en woonde er, als het kon, de voordrachten over moraal bij. Dikwijls ging hij er 's morgens heen, later veranderde hij het uur, ging hij er om vier uur in de middag naar toe en vertrok pas tegen negen uur, vergezeld door een der bedienden van het Convict zelf. Deze vijf uren bracht hij grotendeels in de bibliotheek door, waar hij ongestoord studeerde en zijn boeken voorbereidde die zoveel vruchtbare resultaten opleverden in de verdediging van de godsdienst. Nooit liet hij na een bezoek te brengen bij Don Cafasso wiens vertrouwen hij genoot. In bepaalde weken, waarin hij zich zo moe voelde dat hij nauwelijks adem kon halen, was een woord een blik, een glimlach of een gebaar van Don Cafasso voldoende om zijn krachten weer te verlevendigen, en hij bezielde hem met steeds meer moed om zijn zending voort te zetten. Hij was in alle opzichten van hem afhankelijk, zowel wat de aangelegenheden van zijn eigen geweten betreft, als de aanwijzingen op het terrein der uiterlijke ondernemingen die hij tot ontwikkeling moest brengen; en zolang hij leefde, gehoorzaamde hij hem volkomen en zonder ooit een opmerking te maken. Dikwijls onderhield Don Bosco zich met hem in langdurige en vertrouwelijke gesprekken. Gedurende een daarvan zei hij in het begin van 1851 tegen Don Cafasso, die hem daarom gevraagd had: de tijd die u nog te leven hebt zal de tien jaar niet te boven gaan. En het gebeurde ook zoals hij voorzeggd had.

Don Ascanio Savio schreef: "Het is daar in de kamer van Don Cafasso dat Don Bosco het met hem eens werd over de aankoop van het huis, het terrein Pinardi en over de oprichting van de kerk van Sint-Franciscus die thans de oude kerk genoemd wordt, over de aanschaffing van andere terreinen voldoende voor de behoeften en de oprichting van de werkplaatsen en van een drukkerij, en over de stichting van de Katholieke Lectuur. Wanneer hij dan thuis kwam, liet hij zich, terwijl hij met zijn leerlingen sprak, opmerkingen ontvallen over die nieuwe plannen, en zei hij dingen die wel dromen leken, maar die thans werkelijkheid zijn."

Maar met de hulp van God kon het ook niet anders. Meester en discipel hadden hetzelfde doel voor ogen, zagen en dachten hetzelfde.

"Alleen in één ding," zei Don Bosco op zekere dag tegen een voor-aanstaand persoon, "schenen wij het maar niet met elkaar eens te kunnen worden en we hadden er overigens een discussie over terwijl we op het pleintje van de Sint-Ignatiuskerk liepen. Hij zei dat het goede goed gedaan moest worden, en ik hield staande dat het soms voldoende was het zo goed mogelijk te doen temidden van zoveel ellende." En beiden hadden gelijk, daar Don Cafasso over de zaak als zodanig sprak; Don Bosco daarentegen toonde aan dat wanneer men niet anders kan, het beter is te handelen zoals men kan, maar met het doel steeds voor ogen, liever dan een onderneming achterwege te laten.

Niettemin werd de goede verstandhouding tussen hen in geen enkel opzicht verstoord door een dergelijk gering waarderingsverschil; Don Cafasso nam trouwens steeds de verdediging van zijn discipel op zich wanneer iemand zich veroorloofde kritiek op hem uit te oefenen.

Sommige achtenswaardige en geleerde geestelijken maakten hem verwijten omdat Don Bosco zich niet voegde naar de raadgevingen die zij hem gegeven hadden, wanneer die adviezen niet met zijn plannen en met zijn inzichten strookten. Don Cafasso antwoordde door het priesterlijke leven van zijn biechtkind op een bijzondere manier te belichten: "Weet u wel goed wie Don Bosco is? Met mij is het zo, dat, hoe langer ik hem bestudeer, des te minder ik hem begrijp! Ik zie hem eenvoudig en buitengewoon, nederig en groots, arm en bezig met wijdse en ogenschijnlijk niet te verwezenlijken plannen, en niettemin, hoewel gedwarsboomd en men zou zeggen onbekwaam, slaagt hij op schitterende wijze in zijn ondernemingen. Voor mij is Don Bosco een mysterie! Ik ben er echter zeker van dat hij werkt voor de eer van God, dat God alleen hem leidt, dat God alleen het doel is van alles wat hij doet.

Don Cafasso was ervan overtuigd dat de Heer Don Bosco langs nieuwe en buitengewone wegen leidde, en dit was ook de oorzaak dat hij hem steeds royaler hulp verleende

Don Bosco verliet zelden het vertrek van Don Cafasso met lege handen, zoals hij zelf verzekerde. Dikwijls moest hij op het eind van de maand een schuld aan de bakker betalen van twee- of driehonderd lire, en daar hij het geld niet had, kreeg hij het van Don Cafasso. Don Bosco beloofde intussen dat hij de volgende maand er voor zou zorgen, een middel te vinden om het zelf te betalen; maar na een poosje kwam hij dan plotseling heel beminnelijk met een nieuwe bakkersrekening voor de dag. Op gekscherende wijze zei Don Cafasso dan tegen hem: "Kijk, Don Bosco, u bent toch geen gentleman. Een gentleman houdt zijn woord, U daarentegen belooft iedere maand te zullen betalen, en degene die altijd betaalt ben ik tenslotte: "Waarde heer, denk er eens goed over na." - En hij gaf hem het gevraagde bedrag.

Door de goedheid van Don Cafasso op de proef te stellen, had Don Bosco een bewijs te meer van de bovennatuurlijke gave, waarmee God hem had begiftigd. Op zekere dag had hij hem uiteengezet dat hij dringend om hulp verlegen was. Don Cafasso zei hem het jammer te vinden, dat hij niets had om hem te geven; maar toen, na even te hebben nagedacht, zei hij tegen Don Bosco: "Ga eens naar de piazza San Carlo, volg degene die u bij de naam noemt en u zult vinden wat u verlangt." - Don Bosco gehoorzaamde, en op het San Carloplein gekomen, hield een bediende hem opeens staande en zei: "Bent U Don Bosco?" En na een bevestigend antwoord, verklaarde hij dat zijn meesteres hem wenste te spreken. Don Bosco ging met de bediende mee naar een rijk huis, kwam in de kamer van een rijke, zieke dame, die na hem inlichtingen over zijn Oratorio gevraagd te hebben, hem een aanzienlijk bedrag ter hand stelde.

Dit onthulde Don Bosco zelf aan de seminarist Bellia, en, ervan overtuigd, dat zijn geestelijke leidsman door de Heer verlicht werd bij het geven van raad, stuurde hij dikwijls zijn jongens naar hem toe voor een beslissing.

In 1853 zond hij de leerlingen Giovanni Cagliero en Angelo Savio naar hem toe, om hen op hun roeping te laten testen "Don Cafasso," zo schreef Mgr. Cagliero, "stelde enige vragen en sprak ons dan over de geestelijke roeping in de verhevenste woorden en begrippen, en zo duidelijk en stichtend, om ons te doen inzien, hoe groot die genade en hoe verheven het ambt van de priester was. En nadat hij ons aanspoorde onze roeping te volgen, voegde hij er met heilige geestdrift aan toe: "Och kijk! ik ben al een keer priester geworden; maar als het nodig was, zou ik het nog honderd maal willen worden."

Op een andere dag zond hij Massala en Fusero naar het Convict. Op straat ontstond er een verschil van mening; we weten niet of het iets was dat de lessen of de godsdienst betrof. Maar nauwelijks waren ze in aanwezigheid van Don Cafasso of deze zei, zonder hun de gelegenheid te geven hun mond open te doen: "Wat die aangelegenheid betreft waar jullie het op straat over hadden, dat zit zo en zo; dus jij hebt gelijk en jij hebt ongelijk. Maar wat jullie roeping aangaat, houden jullie je het best aan het advies van Don BOSCO" - Een wonderbaarlijk antwoord waarmee hij door bovennatuurlijke verlichting te verstaan gaf dat Don Bosco een veilige gids was bij de voorzichtige keuze van een levensstaat.

Toen de twee jongens in het Oratorio terugkeerden, vertelden ze Don BOSCO het wonderbaarlijke feit, die op zijn beurt de opvatting bevestigde die allen koesterden ten aanzien van Don Cafasso, namelijk dat deze een heilige was. Inderdaad sprak Don BOSCO, ZO vertelde kanunnik Anfossi, dikwijls over het doen en laten, over de woorden en de heldhaftige deugden en over de vrijgevigheid van deze grote dienaar van God. Tot zijn jongens en seminaristen herhaalde hij dikwijls zijn vermaningen, die zo goed waren om de christelijke versterving lief te krijgen. Vermijd iedere gewoonte ook de minst onbeduidende: we moeten er ons aan wennen het goede te doen en niets anders: ons lichaam is onverzadigbaar: hoe meer men het geeft, des te meer het vraagt: hoe minder men het geeft, des te minder het vraagt."

Don BOSCO liet niet na de zijnen op te wekken om hard te werken en niet te verlangen naar verpozingen en rust, en hij voegde erbij: "Toen Don Cafasso eens aangespoord werd zich wat ontspanning te gunnen, weten jullie wat voor antwoord hij toen gaf: "Ik heb wel wat anders te doen dan me te ontspannen. Als ik eens niets anders meer te doen heb, zal ik wat ontspanning gaan nemen." - "En wanneer zal dat zijn?" - "Als we in de hemel zijn."

Hij stelde hem ook als een voorbeeldig priester voor en hij beschreef hem in de volksmissies op het platteland, in het Convict, in de gevangenissen, in de ziekenhuizen en op verschillende andere plaatsen waar hij zijn priesterlijke bediening moest volbrengen. Onder meer vertelde hij op zekere keer: "Toen Don Cafasso te weten was gekomen (1856) dat er in Vercelli een ter dood veroordeelde was, die zich aan wanhoop had overgegeven en niets wilde weten van het ontvangen der sacramenten, vertrok hij onmiddellijk uit Turijn met een of andere broeder van de Misericordia. Het was tegen vier uur in de namiddag, en bij de veroordeelde aangekomen, slaagde hij erin hem tot kalmte te brengen, en na hem gebiecht en de communie uitgereikt te hebben, vergezelde hij hem naar de plaats der terechtstelling, Daarna, toen hij zich in een herberg een beetje verfrist had, vertrok hij terstond naar Turijn. Om half zeven 's avonds in het Convict teruggekeerd, ging hij, in plaats van wat te eten, ogen-

blikkelijk de conferentie houden voor de bewoners van het convict, omdat de klok het teken daarvoor gegeven had. Tegen iemand die hem verzocht wat rust te nemen, zei hij: "We zullen rust nemen, als we in het graf liggen Regnum coelorum vim patitur. Dat was zijn gewone uitroep.

Bovendien vertelde hij zijn leerlingen heel graag hoe Don Cafasso de zorg op zich nam voor de arme jongens, en hoe hij deze onderrichtte in de waarheden van het geloof, anderen van kleding voorzag, opdat ze behoorlijk gekleed in de kerk konden verschijnen. Weer anderen bezorgde hij werk bij een goede patroon, en voor niet weinigen betaalde hij het leergeld, of hij verschaftte hun brood totdat ze genoeg konden verdienen om zelf in hun onderhoud te voorzien. - "Ik ken er velen," zo ging hij voort, "die door hun grote armoede of door ernstige tegenslag in de gezinnen, het tot niets konden brengen. Thans zijn er verschillenden van hen pastoor, kapelaan, of onderwijzer. Sommigen zijn notaris, advocaat, geneesheer, apotheker of procureur. Anderen weer zijn makelaar, caféhouder, koopman en winkelier. En allen hebben aan Don Cafasso hun geluk te danken."

Maar vooral wees hij de jongens van het Oratorio op de verplichting om Don Cafasso erkentelijk te zijn en voor hem te bidden. Mgr. Cagliéro schreef ons: "Ik herinner me dat Don Bosco dikwijls zei: "Het is uit gehoorzaamheid aan Don Cafasso dat ik in Turijn bleef; het is een gevolg van zijn leiding dat ik iedere zondag de bengels van de straat haalde om hun hier catechismusles te geven. Het was met zijn hulp en steun dat ik in het Oratorio van de H.Franciscus van Sales de meest verwaarloosden heb bijeengebracht om hen te behoeden voor de ondeugd en hen deugdzaam op te voeden. Denkt aan hem. De eerste catechismusleraar in ons Oratorio was Don Cafasso, en hij is er nog steeds de promotor en weldoener van" - En wij beminnen en vereren onze geliefde vader; maar onze liefde en verering was niet minder voor de priester Don Cafasso."

H O O F D S T U K L I

DE HEROPBOUW VAN DE INGESTORTE KERK - WELDOENERS
- HET KLEINE LOT - NAASTENLIEFDE VAN DON BOSCO
 TEN OPZICHTE VAN DE HOOFDOPZICHTER - PREKEN -
VERSIERING VAN DE NIEUWE KERK - DE NIEUWE KLOK -
 HET VEERTIGUREN-GEBED - MGR. ARTICO - DON BOSCO
 EN HET FEEST VAN DE H. ALOYSIUS

Toen het lente geworden was kon men onmiddellijk beginnen met de wederopbouw van de ingestorte kerk- Maar de financiën van Don Bosco waren uitgeput, ook ging hij onder een zware schuldenlast gebukt. Deze schrikten hem echter niet af en konden evenmin zijn vertrouwen op God doen verminderen. En inderdaad moest hem een levend geloof bezielen, daar hij zich steeds in grote moeilijkheden bevond, ook vanwege de rampen die voortdurend op de naties drukten. Nu is het nog maar een begin maar naargelang de moeilijkheden zullen toenemen en soms reusachtige afmetingen zullen krijgen, zal hij ze als een reus tegemoet treden en overwinnen; en zoals nu zal hij dan in het Piëmontees dialect zeggen: Andand per la strá s'aggiusta la somá. Alleen door langs de wegen te trekken komt de last van de ezel in evenwicht.

En naar waarheid gingen in Don Bosco aanhoudend de beloften in vervulling die Jesus gedaan had aan wie met vertrouwen bad. Dezelfde goddelijke Voorzienigheid die de weldoeners ertoe gedreven had zich vrijgevig te tonen ten aanzien van Don Bosco bij het begin van het gebouw, bleef hen aansporen hem te helpen om het werk weer te kunnen hervatten en tot een goed einde te brengen. Onder die weldoeners blonk vooral de Hertogin van Montmorency uit en de edele lieden markies en markiezin Fassati. Ook graaf Cays di Giletta en Caselette, die steeds naar het Oratorio bleef komen om er 's zondags catechismuslessen te geven, schonk Don Bosco in dat jaar een bewijs van zijn liefdadigheid. Onder zijn vele schulden had Don Bosco er een van 1200 lire bij de bakker, die er thans mee dreigde hem en zijn wezen voortaan te laten verhongeren als hij niet betaald werd. De graaf nam deze aanzienlijke schuld voor zijn rekening en men kon doorgaan met te voldoen aan de eetlust van de jongens. Ook Koning Vittorio had hem een subsidie toegekend. (1)

(1) Zie voetnota volgende bladzijde.

Aangezien deze bedragen niettemin onvoldoende waren, begon Don Bosco verschillende van zijn plannen te verwerkelijken. Het eerste was het plan dat in de Armonia gepubliceerd werd, in het nummer van dinsdag 12 april 1833.

"Verloting van een brandkast met verscheidene geheime Sloten aangeboden als hulp voor het jongensoratorio van Valdocco, goedgekeurd door de Intendant generaal bij besluit van 2 maart 1853."

De tentoonstelling ervan vindt plaats in het Beurscafé, via di Porta Nuova, bij het San Carlo-plein.

De trekking geschiedt op de 31ste van de komende maand mei in het huis van bovengenoemd Oratorio.

De prijs van elk lot bedraagt één frank; wie er vijf neemt ontvangt een geschenk ter waarde van twee lire."

Ook de geestelijkheid hielp edelmoedig mee, maar haar inkomsten waren aanzienlijk geslonken. Op 28 april 1853 was de wet op de persoonlijke belasting en op het bezit van pastoors en andere beneficiarii van kracht geworden, en in september hervormde een koninklijk besluit de vroegere overeenkomsten van een Pauselijke Breve uit 1828. In het geheim en zonder opzien te baren werd het in beslag nemen van de kerkelijke goederen voltrokken.

Intussen waren de muren van het Jongenstehuis reeds tot een zekere hoogte opgetrokken, toen een bevel van het gemeentebestuur de werkzaamheden stopzette.

Aan de Heer Don Bosco,

Gemeentehuis, 21 maart 1853

Op advies van de Gemeentelijke Politie werd op 5 dezer de eerw. Heer Don Bosco gewaarschuwd dat, wanneer hij verlof wilde hebben om de onder-nomen bouwwerkzaamheden voort te zetten, het nodig zou zijn dat hij een certificaat van een ingenieur of bevoegd architect kon overleggen, waarbij deze de verantwoordelijkheid op zich neemt van de leiding van een dergelijk uit te voeren werk volgens het door de bouwcommissie goedgekeurde plan, en dat hij buiten de leiding staat van de werken die zonder vergunning worden gebouwd.

(1) Koninklijk secretariaat van de Grootmeester der Orde van de HH. Mauritius en Lazarus, Turijn, 25 februari 1853

Daar Zijne Majesteit bij besluit gisteren de uitbetaling bekrachtigd heeft van L.500. - toegekend aan het Liefdewerk van de Oratorio's voor de verwaarloosde jeugd, waarvan de priester Don Giovanni Bosco directeur is, geef ik U hiermede kennis daarvan, eraan toevoegend dat binnenkort u het desbetreffende mandaat zal worden toegezonden.

De eerste secretaris van Z. M. voor de Grootmeester

Cibrario

Ondanks deze waarschuwing is het ondergetekende gebleken dat de bouw onder de leiding van de Hoofdopzichter Bocca nog steeds voortgaat, die, hoewel gisteren nog gewaarschuwd om het werk te beëindigen, met het uitvoeren van het bouwwerk is doorgegaan, en deswegen door de gemeentepolitie in overtreding werd bevonden.

Daar het bij deze stand van zaken voor de openbare veiligheid beëindigen noodzakelijk is dat iedere werkzaamheid wordt stopgezet, verzoekt de ondergetekende de eerw. Heer Don Bosco onmiddellijk alle werkzaamheden stop te zetten, zolang hij, na het overleggen van de vereiste verklaring, niet de nodige vergunning van het hoofd der gemeentepolitie zal hebben verkregen.

Daar de ervaring van het afgelopen jaar getoond heeft, dat de huidige uitvoerder niet in staat is om met de vereiste aandacht een dergelijk werk uit te voeren, is ondergetekende van mening dat het beter zou zijn hem te vervangen door een ander die daarvoor meer geschikt is en voorzichtiger.

De Burgemeester,
Giovanni Notta.

Don Bosco onderwierp zich aan de voorschriften van de Burgemeester, maar wilde een goed woord doen voor de aannemer van het werk. Zeker, deze had niet beantwoord aan het vertrouwen dat men in hem gesteld had.

Tengevolge van zijn zucht naar winstbejag en van de tegenprestaties die bepaalde belanghebbende personen van de leveranciers eisten, had de bouw van de kerk van de H. Franciscus meer gekost dan wat hij waard was. Toch wilde Don Bosco zich niet ontdoen van het contract zolang alle overeengekomen werkzaamheden nog niet beëindigd waren. Hij had een afkeer van procederen en hij was te fijngevoelig om slecht over zijn evenmens te oordelen, ook wanneer zijn eigen belangen getroffen werden. Als hij na voorzichtig verkregen inlichtingen eenmaal vertrouwen in iemand stelde, kon hij niet zo gemakkelijk geloven dat hij bij de neus genomen of bedrogen was. De naastenliefde versluierde zijn scherpzinnigheid, die toch zo doordringend zijn kon. Hij was heel gemakkelijk in het aanvaarden van redenen en verontschuldigheden als het materiële aangelegenheden betrof, en daarvan gaf hij bij vele gelegenheden blijk. Niettemin wilde hij nooit dat er iets verkwist werd, zelfs geen centiem, omdat dit een schending van de rechtvaardigheid zou zijn. Hij had evenwel de steun van een hemelse schatkist, die hem zijn subsidies garandeerde en die hem van tijd tot tijd toestond bepaalde verliezen te lijden, zelfs aanzienlijke verliezen, omdat Zij daarmee klaarblijkelijk wilde aantonen dat niet de mensen, maar Zijzelf het was die bouwde.

Het vertrouwen in de Allerheiligste Maagd maakte hem vrij van iedere angst ook bij het zorgen voor de neteligste zaken. Niet zelden ging hij naar de dorpen rond Turijn, nu eens om een lofrede te houden, dan weer voor het veertigurengebed, om biecht te horen en soms om het orgel te bespelen. Dikwijls was hij vergezeld van zijn zangkoor. Men herinnert zich dat hij op 16 mei naar San Vito ging, waar de leerlingen van de lagere school heengegaan waren om feest te vieren ter ere van de H. Aloysius van Gonzaga.

De werklieden hadden intussen de werkzaamheden weer opgevat, terwijl Don Bosco en zijn weldoeners eveneens hun gedachten aan de kerk wijdden. De heer Dupré kocht een marmeren balustrade waarmee hij de kapel en het altaar van de H. Aloysius liet verfraaien, Markies Fassati zorgde eveneens voor een marmeren balustrade en een paar achtarmige kandelaars van brons voor de kapel van Onze-Lieve-Vrouw. In de klokketoren ontbrak nog een klok daar de oude te klein was. Graaf Cays voorzag echter in dat tekort. Toen hij voor de tweede maal gekozen was tot voorzitter van de Compagnie van de H. Aloysius, schonk hij een blijvend teken van zijn bestuursperiode: hij zorgde voor een klankvolle klok, die met haar hoge klank jarenlang de jongens van de stad naar het zondagsoratorio riep. Op de dag dat de klok gewijd en op haar plaats aangebracht werd, vond er een bijzondere plechtigheid plaats onder grote belangstelling van mensen die daartoe waren uitgenodigd. De kerkelijke plechtigheid werd verricht door de theol. Gattino, pastoor van de wijk Dora, die op verzoek van Don Bosco door Mgr. Fransoni tot deze wijding gemachtigd was (1). Dezelfde pastoor hield vervolgens een gelegenheidstoespraak, waarin hij de oorsprong verklaarde en de drie voornaamste functies van de klok, uitgedrukt in het vers:

Laudo Deum verum, voco plebem, congrego clerum.

Na de godsdienstige plechtigheid werd een toneelstukje opgevoerd dat veel vrolijkheid verwekte.

Graaf Cays schonk ook het baldakijn en andere bekledingen en tapijten en leende acht prachtige kroonluchters die reeds dienst gedaan hadden als versiering en een schitterende indruk gemaakt hadden in de zalen van koningin Maria Adelaide bij gelegenheid van haar huwelijk. Daarom was de nieuwe kerk van het Oratorio, voorzien van de noodzakelijkste voorwerpen voor de eredienst, uitstekend geschikt voor de plechtige uitstelling van het H. Sacrament bij gelegenheid van het Veertigurengebed, dat op drie achtereenvolgende dagen zou plaatsvinden onder buitengewone toeloop van de jongens en andere gelovigen Om de vrome stemming te schragen en allen in de gelegenheid te stellen hun eigen godsvrucht te voldoen werden er op

(1)

ALOYSIUS EX MARCHIONIBUS FRANSONI
Supremi Ordinis SS. Annunciationis Eques Torquarus etc. etc.
Dei et S. Sedis Apostolicae Gratia
Archiepiscopus Taurinensis

Dilecto Nobis in Christo admod. Rev. do D. no Augustino Gattino Curato Parochialis Ecclesiae SS. Simonis et Iudae huius Civitatis, salutem in Domino. Viso memoriali subannexo Nobis exhibito, eiusque tenore considerato, CUM NOS AD BENEDICENDUM AES CAMPANUM IN PRECIBUS ENUNCIATUM ACCEDERE NON VALEAMUS, Apostolica Nobis commissa, et qua in hac parte fungimur, auctoritate, Te suprasalutatatum ad hanc ipsam benedictionem peragendam delegamus, dummodo tamen et forma in Pontificali Romano praescripta utaris, et aquam adhibeas per Nos, vel per aliquem Ill. mum et Rev. mum D. D. Episcopum cum Sancta Sede Apostolica pacem et communionem habentem prius benedictam,
Datum Lugduni die vigesima secunda mense Maio anno millesimo octingentesimo quinquagesimo tertio.

+ Aloysius Ar, pus

(Zegel)

I. Berruto, Secretarius

de acht dagen 's avonds een preek gehouden, met als resultaat een onberekenbaar aantal biechten en communies, alsof er een retraite of missie gehouden werd. Deze ongewoon gunstige resultaten van vroomheid leidden er toe het Veertigengebed ook in de volgende jaren te houden met regelmatige preken en andere vrome oefeningen.

Maar de vreugdevolle gebeurtenissen in het Oratorio deden Don Bosco niet de smart van een vereerde vriend van hem vergeten. De strijd van de sektarische journalisten tegen de Bisschop van Asti, Mgr. Filippo Artico hield niet op, en Don Bosco trachtte zijn bitter lot zoveel mogelijk te verlichten. De goede Prelaat was enkele malen naar het Oratorio van Valdocco gekomen en had er een paar dagen doorgebracht. Bij die gelegenheid liet Don Bosco door Francesca en Tomatis De Schoorsteenveger opvoeren, een komediestukje dat hijzelf had geschreven. En monseigneur was daar zo over te spreken, dat hij Don Bosco verlof vroeg de hoofdpersoon een heel nieuw pak te mogen schenken.

Tijdens de voorbereidingen voor de feestelijkheden van Sint-Aloysius en Sint-Jan te Valdocco, nodigde Don Bosco Mgr. Artico uit op de plechtigheid van de titelheilige van het Oratorio van Porta Nuova. De bisschop kwam en uit een brief die hij aan Don Bosco schreef begrijpt men het aandeel dat hij aan het feest had, de laaghartige en aanhoudende scheldpartijen van de kranten tegen hem, hun kwaadaardige bespionering van elke stap die hij deed, de lasterlijke insinuaties, de angsten die voortaan zijn geest gewelddadig gebroken hadden, alsook de vertroosting die hij vond in de brieven en bezoeken van Don Bosco.

"Camerano, Bisschoppelijk Paleis, 9 juli 1853

Vereerde en geliefde Don Giovanni,

Op het juiste ogenblik ontving ik uw vriendelijke brief die mij het leed verzachtte, veroorzaakt door de lezing van het lichtzinnige blaadje L'Operaio d'Asti (De Arbeider van Asti). Meer dan de beledigingen van de boosaardigen mij kwetsen, verheugt mij de welwillendheid der wijzen, en daarom was de lectuur van uw liefdevolle brief mij een zoete troost.

De barmhartige God heeft mij in deze zeven jaren waarin ik het doelwit geweest ben van kwaadwillige vervolgers, steeds de genade bewezen dat ik niet alleen beledigingen maar ook aanmoediging ontving, niet alleen duivelse brieven en artikelen, maar ook engelachtige brieven en bezoeken. Tot nu toe heb ik steeds gezwegen en mijn zaak in handen van de Heer gesteld, en ik mag wel zeggen met Zacharias: Salutem ex inimicis nostris.

Maar het u reeds bekende artikel in de Operaio, dat u in Turijn las, en verleden zondag verschenen is, biedt U, geliefde Don Giovanni, een geschikte gelegenheid, om in de Gazzetta Ufficiale een artikel te schrijven dat u in uw bescheidenheid anders nooit zou willen publiceren. Immers op bladzijde 4, kolom 1 van de Operaio van 3 juli nr. 40 (onder de deknaam Germando) heeft een correspondent uit uw hoofdstad, zoals u zien zult... durven schrijven dat ik niet mocht preken. En omdat hij de schaamteloze leugen zo ver drijft dat hij ook uwe in Turijn en daarbuiten zo vereerde naam, uw Oratorio enz., durft aanhalen, acht ik het noodzakelijk dat u op een manier die u het geschiktst lijkt, de leugenachtige correspondent ontmaskert en beschaamt, en hem vertelt wat u met honderden personen gezien en gehoord hebt. De hemel gehoord

hebt. De hemel weet hoe graag ik gepreekt zou willen hebben; en u weet ook, geliefde Don Giovanni, dat ik ondanks de hoest die me kwelde en de warmte die me benauwde, volgaarne een toespraak zou hebben gehouden.

Wel is het een feit, dat ik mij onttrek aan vele uitnodigingen van andere kerken, en alleen uit genegenheid voor u en uw geliefde jonge arbeiders, heb ik uw feest bijgewoond, omdat ik ertoe was uitgenodigd zonder de een of andere functie te moeten vervullen. Tenslotte, nu u mij zo spontaan voorstelt aan de Operaio te schrijven, wanneer ze het zouden wagen over mij te schrijven in verband met het feest en het Oratorio van de H. Aloysius, en omdat zelfs advocaat Torelli en anderen het u vroegen, komt het me voor dat alles ertoe leidt hun te verplichten de leugens en lasteringen van mijn eeuwige vijanden - hoe weinige ook - te herroepen, terwijl u hun alleen hoeft te zeggen wat er inderdaad gebeurd is. Ik verzoek u daarom te zwijgen over het ontbijt 's morgens en over de loterij van 's avonds, om de schijn te vermijden dat ik de gunst van uw jongens gekocht zou hebben. Hoogstens kunt u zeggen dat ook ik bij het vertrek na het feest een herinnering aan het Liefdadigheidsinstituut wilde achterlaten, waar ik 's zondags (26 juni jl.) incognito en onverwacht verschenen was, en er ontvangen en begroet werd met spontaan hoera-geroep, zodat men zou kunnen zeggen, dat terwijl de Operaio in Asti een kruisig hem! tegen mij drukte en uitgaf, in Turijn het Hosanna! van de geestelijke kinderen van Don Bosco weerklonk. Ik beval daarentegen echter stilte en verzocht om niet meer te roepen: Viva monseigneur.

Het komt me voor dat U ook uit naam van al uw jongens zou kunnen protesteren tegen de Operaio en tegen de leugenachtige correspondent in Turijn, een zekere professor Gatti, zoals men mij vertelde.

Men zou kunnen vergen dat hij zijn naam bekend maakt en ondertussen wordt hij openlijk als een eerrover en leugenaar enz. gebrandmerkt. Het zou natuurlijk voldoende zijn, als men uw vriendelijke brief van 6 dezer, die ik 8 dezer ontving, zou afdrukken om sommigen de mond te snoeren; maar ik kan en mag hem niet laten drukken.

Om de lasterlijke leugens van dezelfde Operaio te weerleggen die zoveel valsheid bevatten, en vooral dat ik niet ontvangen zou zijn door de ministers, zou het artikel ook ondertekend kunnen worden door de theoloog Granetti, ooggetuige van de ontvangst die mij van de zijde der ministers ten deel gevallen is. Ook is het nodig dat Granetti in zijn kwaliteit van secretaris en pro-secretaris van Mgr. de bisschop Renaldi, protesteert tegen de laster die op bladzijde 1 staat van dezelfde Operaio over mij en over de bisschop van Pinerolo, wie men woorden in de mond legt, die hij niet gezegd heeft. Vastgesteld dient daarentegen dat hij me bejegende en omarmde als een broeder en zich drie uren lang met mij onderhield en wel verre van tegen me te zeggen: U moet aftreden, mij aanmoedigde, enz. Misschien past iets dergelijks Mgr. Renaldi niet, hoewel het goed zou zijn wanneer hij zich verwaardigde in de Gazzetta Ufficiale een paar regels te laten afdrukken, bijvoorbeeld in dezer voege: Ik verklaar alles voor vals en lasterlijk wat in het da blad L'Operaio (3 juli jl. nr. 40) geschreven is omtrent het onderhoud dat ik gehad heb met Mgr. Artico, Bisschop van Asti, of iets dergelijks.

Wanneer de theol. Granetti daarentegen een afzonderlijk artikel zou willen schrijven voor dezelfde Gazzetta Ufficiale, en daarin vertellen waar hij getuige van geweest is, en de leugens ontmaskeren met betrekking tot Gioberti, daar hij de brief gelezen heeft die aan mij geschreven

werd (wat ook Don Bosco doen kan) zou dat misschien nog beter zijn. Inplaats van de theoloog Granetti, zouden dan samen met u, mijn beste Giovanni, die de rector zijt van het Oratorio, de Graaf Cays en de Regolatore Radicati van Brozzolo, het relaas kunnen tekenen.

Maar ik sluit thans en stel mijn volle vertrouwen op u.

Tempus tacendi et tempus loquendi: flat lux; mentita est iniquitas sibi.

Groet uw seminaristen en de brave arbeidersjongens van mij en beveel mij aan in hun gebeden. Ik beveel me eveneens aan in de uwe, mijn beste Don Giovanni. Lees en overhandig aan de theol. Granetti het bijgevoegde briefje,

Geheel de uwe,

+ Filippo, Bisschop van Asti

Mgr. Artico en Mgr. Frasoni, waren zolang als zij leefden de meest gehate en vervolgte bisschoppen van de vijanden van de Kerk.

H O O F D S T U K L I I

DE BROEDERS VAN DE CHRISTELIJKE SCHOLEN OPGEROEPEN
VOOR DE MILITAIRE DIENST - MINISTER CIBRARIO -
CATECHISMUS EN BIJBELSE GESCHIEDENIS OP DE LAGERE
SCHOLEN - VERNIETIGING VAN EEN KROEG - HET ORATORIO MEESTER
VAN HET VIJANDELIJKE KAMP.

Wanneer de mooie feesten van de Oratorio's van Don Bosco ook al duizenden jongens naar het godsdienstonderricht brachten, een nog groter aantal volkskinderen leerden daardoor leven volgens de wetten van God en van de Kerk bij de Broeders van de Christelijke Scholen; totdat deze plotseling een zeer onaangename mededeling kregen van de Regering.

De minister van oorlog stelde hen op 30 juli per circulaire ervan op de hoogte dat de hun door Carlo Alberto in 1839 en in 1842 verleende concessies waardoor ze vrijgesteld waren van militaire dienst, waren ingetrokken. Voortaan waren zij onderworpen aan de algemene wet. Er werd geen rekening gehouden met hun onvermoeide werkzaamheid, hun ijver, hun vroomheid, hun betekenisvolle verdiensten ten bate van de opvoeding van het volk. Dit was een meesterlijke zet, ondernomen tegen de scholen van de goede Broeders. De jeugd van Turijn zou daardoor van lieverlede veel van de catechismus-leraren verliezen.

Doch om als het ware iets te vergoeden van de ernstige schade, die door het gebrek aan zulke leermeesters zou worden veroorzaakt, publiceerde minister Cibrario op 21 augustus 1853 een instructie voor de uitvoering van het onderwijsprogram der lagere scholen. Wij geven hier weer wat betrekking had op de catechismus en de Bijbelse geschiedenis, niet zonder de uitsluiting van elke inmenging der kerkelijke autoriteiten in het openbaar onderwijs te betreuren. Tegelijkertijd willen we erop wijzen hoeveel waarde een minister in die tijd nog hechtte aan de godsdienstige opvoeding van de schooljeugd.

Voor de eerste klas van de lagere school las men de volgende artikels:

"Art III - Verklaring en bestudering van de Kleine Catechismus

Hoewel het eerste deel van de catechismus niet in al de verschillende bisdommen hetzelfde is, onderwijze men om iedere twijfel weg te nemen en de eenheid van het onderwijs te bevorderen, in de eerste klas van de lagere school het volgende: "De gebeden van de christen 's morgens en 's avonds,

het Onze Vader en het Weesgegroet, ook in het Latijn, verder de lessen van de catechismus die handelen over de eenheid van God, over het mysterie van de Heilige Drievuldigheid, over de Menswording van de Zoon van God, over de komst van Jesus Christus op het einde der wereld en van het algemeen en bijzonder oordeel.

Om de catechismus goed en met vrucht te onderrichten dient de leraar de volgende dingen in het oog te houden: 1. Dat dit onderricht in de scholen gegeven moet worden met de ernst en ingetogenheid waarmee ook het gebed geleerd wordt. Vervolgens bereide de leermeester ijverig zijn verklaringen voor, om te voorkomen dat hem geen woorden of voorbeelden uit de mond vallen die niet geheel beantwoorden aan het delicate onderwerp dat hij te behandelen heeft; en wanneer hij zich voor een stelling gesteld ziet die hij niet goed begrijpt, zoek hij zijn toevlucht tot vrome en geleerde personen en drage er zorg voor zich reukenschap te geven van iedere waarheid of voorschrift dat de catechismus bevat.

2. Hij beginne daar niet aan zonder de eerste lessen van de Bijbelse Geschiedenis geleerd te hebben, dat wil zeggen die welke zich bezighouden met de schepping van de wereld, de val van Adam, de belofte van de Verlosser, enz. omdat de voorstelling van deze feiten zeer geschikt is om de fundamentele waarheden van de christelijke leer te illustreren. Daarom dient het onderricht in de Bijbelse geschiedenis gelijke tred te houden met dat van de catechismus.

3. Men dwinge de leerlingen niet de vragen en antwoorden uit de catechismus uit het hoofd te leren zonder ze hen op een duidelijke manier verklaard te hebben en zonder zich door het stellen van vragen ervan overtuigd te hebben dat de leerlingen aan de vragen en antwoorden een juiste betekenis hechten.

4. Het belangrijkste voorschrift, ook aanbevolen door verschillende schrijvers, is, de verschillende antwoorden tot een geheel te verenigen, zodat de leerlingen het geleerde aan één stuk door kunnen weergeven zonder dat zij daarbij door de tussenkomst van vragen geholpen worden.

Art. IVO- Bijbelse Geschiedenis - Mondelinge vertellingen, eerst

door de leraar edaan, vervolgens herhaald door de leerlin en aan de hand van verschillende feiten uit het Oude en Nieuwe Testament.

Het onderricht in de Bijbelse Geschiedenis dient gelijke tred te houden met dat van de Catechismus. En omdat men in de eerste klas van de lagere school de gevoelige geest van de leerlingen niet moet overbelasten met vele en kleine feiten en eindeloze reeksen van namen en data, moet de leermeester met de grootste eenvoud en helderheid alles duidelijk maken: de schepping van de wereld en van de mens, de val van Adam en de belofte van de Verlosser, de dood van Abel, de zondvloed, de verspreiding der volkeren, de roep tot Abraham, het offer van Isaak, de slavernij van het jodenvolk in Egypte en zijn verlossing door het ingrijpen van Mozes, de geboorte van de Zaligmaker.

1. Bij het geven van dit onderwijs late de leermeester zich leiden door "goedgekeurde" schrijvers en beperke zijn lessen tot eenvoudige en korte

vertellingen. Elke daarvan moet hij duidelijk uiteenzetten en zoveel als nodig is de uitdrukkingen verklaren die nieuw zijn voor de kinderen. 2. - Door middel van vragen stellen moet hij de leerlingen ertoe brengen het verhaal zelf weer te geven, met eigen woorden en door geschikte overwegingen zal hij er de morele beginselen uit putten die van belang zijn voor de levenspraktijk, zich beroepend op de documenten die dienen om de waarheid van de christelijke leer te bewijzen. Tenslotte moet hij het vertelde in zijn geheel laten herhalen door een of meerdere leerlingen."

De rest van de stof wordt over de 2de en 3de klas van de lagere school verdeeld; en van de Bijbelse Geschiedenis voor de tweede klas de handelingen van de aartsvaders tot de splitsing van het rijk van Juda; voor de derde klas tot de komst van de Verlosser.

De leraar van deze beide klassen moet in het begin van het jaar de stof samenvatten, die in het voorgaande jaar behandeld werd, zowel van de catechismus als van de Bijbelse geschiedenis.

Ten aanzien van de catechismus vermeldt de instructie: "De leermeester van de tweede klas kan ook de leerlingen ertoe aansporen elkaar vragen te stellen over die delen van de catechismus die reeds uiteengezet werden. Zodoende leren zij niet alleen de antwoorden, maar ook de vragen; zij zien daardoor de samenhang van het geheel en zullen gemakkelijker en juist over de inhoud van een paragraaf van het begin tot het einde kunnen spreken.

Voor de vierde klas: Godsdiensonderricht. Het derde en vierde deel van de grote catechismus van het diocees, dat wil zeggen de delen die uitvoerig handelen over de geboden van God en van de Kerk en over de Sacramenten en de Bijbelse Geschiedenis van het Nieuwe Testament."

Wie zou met zijn ondervinding wel minister Cibrario geraden en geholpen hebben om een zo geschikt programma op te stellen? Wie liet hem voorschrijven dat de boeken over de Bijbelse Geschiedenis goedgekeurd moesten zijn en van welke bijzondere autoriteit op dat gebied zou hij deze aanwijzing vanzelfsprekend gekregen hebben? We weten het niet; maar het staat vast dat Cibrario in dat jaar herhaaldelijk een bezoek aan Valdocco bracht en er met Don Bosco langdurige en ernstige gesprekken voerde; alle leerlingen van het Oratorio hebben dat gezien. Ongetwijfeld spraken zij niet over politiek.

Maar indien de minister voorschriften uitvaardigde van algemene aard voor het welzijn van de jeugd, moest Don Bosco ook andere bestuderen die niet minder in betekenis waren zowel in zijn eigen belang als in het belang van zijn jongens. Hij had het zover weten te brengen dat de Giardiniera, een kroeg, ondergebracht in het huis Bellezza, slechts door een muurtje van onze speelplaats afgescheiden zou worden afgebroken. Zoals we reeds zeiden kwamen daar zondags de vrolijke Fransen bijeen, de spelers en drinkers en andere lieden van soortgelijke aard, met inbegrip van enkele volgelingen der protestanten wier beurs door hun afvalligheid gespekt was. Orgeltjes, dwarsfluiten, klarinetten, gitaren, violen, bassen en contrabassen en omne genus musicorum van straten en pleinen volgden daar elkaar in de loop van de dag op. Ook gebeurde het wel dat zij er op bepaalde uren van de middag allemaal tegelijk aanwezig waren om concerten te geven, zodat het wel voorkwam dat de zangers van het koor in de kerk verward en als het ware overdonderd werden door het lawaai en het getier. Vlak bijeen waren daar de kinderen der wereld en de kinderen van het

licht, de stad van de duivel en de stad van God. Om de slechte indruk weg te nemen die dat storend vertoon op de zielen van de jongens kon maken, greep Don Bosco dikwijls de gelegenheid aan om hen te herinneren aan het woord uit het Evangelie: De wereld zal jubelen en gij zult bedroefd zijn; doch vat moed, want uw droefheid zal veranderen in vreugde: *Mundus gaudebit; vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Maar er moest een einde komen aan die haard van onrust, en Don Bosco deed daarvoor wat hij kon. Hij zag de gevaren van zijn geliefde jongens en wist ook welke hemzelf bedreigden indien hij zou geprobeerd hebben die schandelijke bijeenkomsten te verhinderen. Eerst probeerde hij het huis te kopen; maar daar de eigenares, mevrouw Teresa Catterina Novo weduwe Bellezza, niet van plan was het te verkopen, was er niets aan te doen. Toen stelde hij haar voor het te huren, maar de huurder die er een kroeg in geopend had verlangde van de eigenares een fabelachtige schadeloosstelling, beweerende dat hij verschrikkelijk veel nadeel zou hebben. Gewoon als hij was op de goddelijke Voorzienigheid te vertrouwen en op de liefde van zijn weldoeners, wilde Don Bosco niet blijven stilstaan voor de ernstige moeilijkheid van die nieuwe kosten. Intussen stierf echter de exploitant van die onderneming; en zijn vrouw, hoewel eerzamer van aard dan hij, bleef de herberg geopend houden.

Don Bosco begon nu haar vriendschap te zoeken door haar goedendag te zeggen, of door haar te vragen hem een of ander stukje keukengerei te lenen, tenslotte door nu en dan wat gebraden vlees bij haar te kopen, vooral op feestdagen. Deze vrouw kreeg hoe langer hoe meer eerbied voor Don Bosco die, toen hij haar op een goede dag onder vier ogen kon spreken, haar vroeg of ze van plan was haar hele leven lang die kroeg te blijven houden en of ze er nog nooit over had nagedacht, dat zij met iedere dag de stapel hout groter maakte voor de hel waarin zij zou terechtkomen:

De vrouw antwoordde: "Ik weet het wel; maar waar moet ik anders van leven?"

"Ik heb misschien een plan om u een eerlijk bestaan te verzekeren."

"Ik zou maar al te graag ophouden met deze zaak. "

"Mijn plan zou zijn uw café voor mijn rekening over te nemen."

"Dan zouden we eerst moeten zien of mevrouw Bellezza dat goedvindt."

"Daar heb ik aan gedacht, en ik geloof wel dat zij het goedvindt."

"Als het zo is, is het natuurlijk in orde; maar wat moet ik met al die spullen beginnen? Flessen, maten, schotels, borden, pannen, glazen, banken, tafels, vaten, stoelen en zo meer?"

"Al die dingen zal ik ook kopen; we zullen twee deskundigen kiezen en ik zal u betalen wat zij vaststellen."

"Maar ik moet nog een paar maanden huur betalen!"

"Die betaal ik!"

"Prachtig; dan heb ik er niets meer tegen."

De schatting van de inboedel werd gemaakt, en alles werd royaal betaald.

Toen Moeder Margherita honderden lege flessen van allerlei model en inhoud, liters en halve liters, emmers en banken en tal van andere voorwerpen die voor het ogenblik onbruikbaar schenen, haar huis zag binnendragen, riep ze uit: "Wat moeten we aanvangen met al die kurken, cafétafeltjes, koffiepotten en glazen?"

"Laat maar, moeder," antwoordde Don Bosco, "alles zal ter gelegener tijd en plaats wel bruikbaar zijn. We doen het voor het beste."

Intussen bleef de herbergierster een paar kamers bewonen en omdat Don Bosco vreesde dat zij spijt zou krijgen en zich losmaken van een contract dat slechts mondeling overeengekomen was, liet hij haar door een paar mensen die hij goed kende in het oor fluisteren dat de voorzichtigheid eiste niet zo maar blind vertrouwen te stellen in de belofte van de vrij aanzienlijke schadeloosstelling die Don Bosco haar moest betalen en dat het daarom beter was een en ander op papier vast te leggen. Het contract werd door beide partijen getekend, onder voorwaarde dat de herbergierster zou verhuizen.

Maar de klanten van de kroeg gingen op het vernemen van het nieuwtje heftig te keer en de hemel mag weten wat voor lelijks over de priesters ze de vrouw allemaal wijsmaakten; in alle geval kwam zij na een paar dagen Don Bosco hullend opzoeken en zei dat ze bedrogen was, Ik weet niet waar ik naar toe moet!" riep ze uit, "laten we het contract verbreken."

"Dat gaat niet," antwoordde Don Bosco, "Zorgt u dat u een andere woning krijgt."

"Op dat ogenblik", zo vertelde ons Giovanni Cagliero, "kwam ik door de bijsacristie naar binnen en trof daar Don Bosco aan met Buzzetti en een oude vrouw die wij la Giardiniera noemden. Ze was kwaad op Don Bosco omdat hij haar uit de kamers van haar herberg wilde hebben. Don Bosco antwoordde haar rustig dat hij die lokalen nodig had omdat hij ze wilde gebruiken als leslokalen voor de externe jongens, Dat was inderdaad ook zijn eerste plan geweest. Maar de bejaarde dame begon er nu meteen als een furie uit te zien en schreeuwde: "U bent een leugenaar!" - Don Bosco antwoordde: "Ongelukkige! Een vrouw die leugenaar durft zeggen tegen een priester! Buzzetti, Buzzetti!" breng die dame even naar buiten. - "En ik liep onmiddellijk toe om hem een stoel te geven, omdat ik hem zag verbleken en hij beslist moest gaan zitten, zo moest hij zich geweld aandoen om zich te beheersen en de kalme te bewaren." - Toen de dame kort daarna, kalmer geworden, weer terugkwam, kon Don Bosco haar uit het hoofd praten dat een dergelijk contract iets zou bevatten dat nadelig voor haar was, en hij bracht haar er toe in Turijn een paar kamers te zoeken, terwijl hij besloot: "Ik zal drie maanden huur voor u betalen!" En zo gebeurde het en de vrouw was tevreden-

Nadat Don Bosco de zaak op die manier geregeld had, ging hij onmiddellijk een bezoek brengen aan de eigenares die in Turijn woonde, vertelde haar wat hij gedaan had en dat vond deze brave, christelijke vrouw heel goed. Op die manier kon Don Bosco de helft van het huis het zijne noemen. En nu hoorde men er geen gevloek en liederlijk gezang meer Don Bosco verhuurde de vertrekken onmiddellijk aan rustige godvrezende mensen. Maar ondanks duizenden vorige beloften, konden ze ofwel de huur niet betalen, of maakten ze misbruik van het medelijden van de priester, wetende dat hij toch nooit zijn toevlucht tot een rechtbank zou nemen. In-

tussen was de andere helft van het huis, ofschoon veel rustiger geworden, toch een haard van ongerechtigheden gebleven, Don Bosco begaf zich andermaal naar de eigenares en vroeg haar hem het hele huis te willen verhuren. De dame aarzelde. Het kwam haar niet goed uit al de kamers aan één enkele huurder af te staan, omdat ze bang was dat het dan op een goed oogenblik plotseling helemaal leeg zou komen te staan. Zij was gewoon elke kamer van maand tot maand te verhuren. Toen stelde Don Bosco haar voor een huurcontract aan te gaan voor enkele jaren, en dat wilde ze dan wel doen.

"Het pand," zo schreef de notaris, "bestond uit twee cafélokalen op het zuiden. Gelijkvloers drie kamers op het zuiden, een andere op de gang en twee andere op het noorden. Op de eerste verdieping drie kamers op het zuiden en drie andere op het noorden. Op de tweede verdieping vier kamers, op het zuiden en een op de gang en twee op het noorden. Twee grote priëlen, beide in goede staat, steunend op eveneens in goede staat verkerende palen en een lange haag aan de noordzijde." De huur ging in op 1 oktober 1853, liep af per september 1856, en bedroeg per jaar 950 lire. Daarna werd het contract vernieuwd van 1 oktober 1856 tot eind september 1859 voor de jaarlijkse som van 800 lire, met de clausule echter dat het contract van jaar tot jaar kon worden opgezegd, mits dit drie maanden van tevoren was aangekondigd.

Nauwelijks kon Don Bosco over het hele huis beschikken, of hij zei de andere huurders de huur op. Maar sommigen van hen wilde niet verdwijnen, terwijl anderen ergens anders een onderdak zochten, verleid door de grote beloning. Maar het werd een langdurige en kostbare geschiedenis omdat per slot van rekening niemand de achterstallige huur wilde betalen. Ook waren er die beledigend werden, hem begonnen te dreigen en zelfs een aanslag op hem pleegden, zoals we nog zullen zien. In ieder geval was geen offer hem te groot, liever zelfs het grootste offer dan af te zien van het ondernomen werk om zijn zonen te beschermen.

Toen de kamers allemaal leeg waren, moest Don Bosco met het herstellen en het schoonmaken van de lokalen beginnen (1) om van andere kosten niet te spreken. Hij zette er toen terstond nieuwe huurders in die hij kon vertrouwen, om er zeker van te zijn dat hij geen gevaarlijke burens naast

(1)

Turijn, 8 februari 1854 .

Hooggeachte Heer,

Bij het opmaken van de rekening van mevr. wed. Bellezza is er verschil van mening gerezen met betrekking tot de werkzaamheden die ik heb laten uitvoeren met goedvinden van voornoemde mevrouw, in haar huis van de Giardiniera. De werkzaamheden zijn onvermijdelijk ten einde van de lokalen gebruik te kunnen maken, niettemin neem ik de helft van de kosten voor mijn rekening.

Bij deze verzoek ik U beleefd uw welwillende invloed aan te wenden, om de noodzakelijkheid van deze werkzaamheden te benadrukken, waarvoor ik me eveneens gaarne onderwerp aan het oordeel van deskundigen,

Ik voeg hierbij een bedrag van fr. 311,70 dat, met de kosten, volgens rekening, voor ruiten, het witten, en metselen, het bedrag van fr. 475. - der huur voor een half jaar uitmaakt

Vertrouwend op Uw beproefde welwillendheid, verblijf ik met de meeste hoogachting,

Uw dw.

Bosco Gio, pr.

Aan de Heer Vincenzo Baldvoli, notaris.

naast zich zou hebben. Hij verlangde evenwel, wat niet meer dan billijk was, dat het huis voldoende zou opbrengen om de eigenares te kunnen betalen. Omdat hij het ophalen van de huur niet zelf ter hand wilde nemen, stelde hij voor zulke aangelegenheden een zekere Mar... aan, met wie hij een overeenkomst aanging dat deze voor het innen van de huren zou zorgen en tien procent kreeg van de geïnde bedragen. Doch de man stak alles in zijn zak en hield het voor zichzelf. Vergeefs verzocht Don Bosco hem om het verschuldigde bedrag, vergeefs liet hij hem roepen om hun rekening te vereffenen. Nu eens onder het ene voorwendsel dan weer onder een ander hield zijn agent echter alles maar aan het lijntje. Zo verliepen er ruim vier jaar, zonder dat Don Bosco ook maar één centiem van de huren ontving. Tenslotte dreef Don Bosco hem in het nauw met een vastbesloten opvordering en Mar., die in hetzelfde huis woonde, antwoordde: "Als u wilt dat ik wegga, wel dan ga ik! En hij overhandigde hem de sleutels en ging zonder iets van het geld aan Don Bosco af te dragen, die zelf de hele huur aan mevrouw Bellezza betalen moest.

Het geld dat Don Bosco moest uitgeven terwille van de Giardiniera, bedroeg tenslotte meer dan 20 000 lire; toch, hoewel van alles beroofd, had hij het nodige telkens op een providentiële manier weer ter beschikking.

Ten slotte redde de dame hem uit die ernstige moeilijkheid door zelf in het huis te komen wonen. Weliswaar moest Don Bosco vanwege de natuurlijke eigenares niet weinig dreigementen met processen en deurwaarders aanhoren omdat zij dichtbij woonde. Doch dat was niets vergeleken bij de onophoudelijke moeilijkheden met de vroegere huurders. Niettemin trachtte Don Bosco het huis te kopen, maar hij slaagde daar niet in, omdat de eigenares van geen verkoop wilde weten. Haar zoon echter voelde er wel voor en toen zijn moeder in 1883 gestorven was, sloot hij een contract met Don Bosco op 22 februari 1884 voor 110.000 lire, zodat deze nu eindelijk meester was van het huis met al het aangrenzende land erbij verdubbelde het ongeveer de hele ruimte van het Oratorio.

Op die manier had hij de tweede barricade van de duivel ten val gebracht die zo dicht bij het huis van de Heer was opgeworpen, en had hij de bron van zoveel ongerechtigheden in haar omgeving droog gelegd, en was hij voorgoed heer en meester geworden van het vijandelijk terrein. Heden ten dage stijgen er op dezelfde plaatsen, waar God in het verleden zoveel beledigingen moest ondergaan, gebeden en jubelzangen ten hemel.

H O O F D S T U K L I I I

EEN VADER WORDT PROTESTANT EN ZIJN GEZIN BLIJFT VAST
IN HET GELOOF - BEKERING VAN EEN WALDENZER JONGEMAN -
DIODATI IN DE SCHOLEN INGEVOERD - DON BOSCO IN SAN
IGNAZIO EN IN VILLASTELLONE - SAMENSPRAKEN OVER
"HEDENDAAGSE GEBEURTENISSEN" - DE WOEDE DER
PROTESTANTEN - TWISTGESPREKKEN
VERLEIDINGEN EN DREIGEMENTEN - PLANNEN VOOR EEN HUIS
DER ROSMINIANEN NABIJ HET ORATORIO

Terwijl Don Bosco alles op alles zette om de kroeg van de Giardiera op te ruimen, beloonde de goddelijke goedertierenheid hem daarvoor met de gelukkigste gebeurtenissen die hij maar kon verlangen.

Een zekere heer L. ... behoorde tot de welgestelde handelslieden van de stad Turijn. Hij had een beste vrouw, een voorbeeldige dochter en een zoon die Luigi heette en veertien jaar oud was, een welgevormde, volgzame en gehoorzame jongen. Maar de heer des huizes hield van brastpartijen en hij haalde daarvoor slecht volk in huis, wat aanleiding gaf tot ernstige meningsverschillen met zijn vrouw. Al het geld dat hij verdiende werd besteed aan spelen, eten en drinken. Als hij geld had ging hij zich bedrinken; had hij er geen dan kreeg hij het op de zenuwen en sloeg iedereen die er in huis was. Hij had veel schulden gemaakt, en wist niet hoe hij die moest betalen noch tot wie hij zich kon wenden. Zijn zaken gingen slecht zodat hij wel spoedig in de ellende zou komen te zitten. Een goedmenend iemand gaf hem de raad naar de pastoor te gaan en naar de liefdadigheid maar dat voorstel wees hij verontwaardigd van de hand. Hij had nooit behoord tot degenen die de priesters nalopen en nooit de moed gehad om de hand op te houden en om aalmoezen te vragen.

Ten slotte kwam een kwaadaardige vriend die van zijn situatie op de hoogte was bij hem en zei dat hij bij de protestanten veel broederlijke liefde zou vinden en dat het voldoende was hun preken te bezoeken en zijn naam op te geven, om zonder vernedering geholpen te worden. Dat deed de ongelukkige koopman; hij luisterde naar de preken van de protestanten, en toen hij door hun geld het voordeel van deze godsdienst had leren kennen, aarzelde hij niet zich bij hen op te geven en werd zodoende dus protestant. Van dat ogenblik ontbrak het hem aan niets meer voor zichzelf en voor zijn gezin.

Op een goede dag echter liet de protestantse dominee hem bij zich komen en zei: "Mijn goede burger, ik moet u voor één ding waarschuwen, namelijk dat wij geen geld kunnen blijven geven aan degenen die tot onze Kerk behoren, wanneer hun gezin niet ingeschreven wordt. Zolang uw vrouw, uw dochter en uw zoon niet eveneens protestant zijn, moet ik voortaan inhouden wat ik u op het einde van iedere week geef."

De koopman zei dat het goed was, en in de overtuiging dat zijn vrouw niet het minste bezwaar ertegen zou hebben om de godsdienst van haar man te omhelzen, keerde hij naar huis terug, riep de familie bijeen en kwam met zijn voorstel voor de dag.

De vrouw kon haar verontwaardiging niet bedwingen en haar man uitscheldend voor afvallige, voor een verrader van de godsdienst, besloot zij met te zeggen dat ze zich nog liever in stukken zou laten scheuren dan protestant te worden.

De echtgenoot, in de hoogste woede ontstoken, schreeuwde dat hij besloten had dat het hele gezin de godsdienst van de Hervorming zou omhelzen, van de heilige hervorming zoals hij het noemde.

"Wat!" antwoordde zijn vrouw: die "godsdienst die er groot op gaat iemand als jou te hebben, dat noem ik geen hervormde godsdienst, dat noem ik de godsdienst van de dronkenlappen!"

Zo iets had de arme vrouw nog nooit gezegd! Haar man greep een stok en bij de eerste slag viel zij reeds als dood op de grond. Zij gilte niet en uitte geen klacht. Maar de zoon Luigi riep uit: "Vader, wat wilt u doen? Wilt u mijn moeder vermoorden?" Nauwelijks had hij dat gezegd of hij kreeg zo een hevige trap dat hij gedwongen was te vluchten. De hele dag bleef de man woedend. De vrouw kwam weer bij, maar besloot haar geloof trouw te blijven. Zo goed mogelijk verdroeg zij de handelwijze van haar wrede echtgenoot. Iedere dag speelden zich nieuwe helse tafereelen af.

Op een avond kwam hij dronken thuis, terwijl de rest van het gezin de hele dag van een beetje brood had moeten leven. Het was na middernacht en hij had verscheidene andere personen bij zich die erg luidruchtig waren en van wie er een op een draaiorgeltje speelde.

"Vooruit!" riep hij luidkeels, "allemaal opstaan, het is tijd om te dansen, niet om te slapen."

De vrouw bracht in het midden dat het al laat was, dat ze een beetje ziek was, en dat ze zich met zoiets belachelijk zouden maken voor de burens. Alles vergeefs. Zij werd gedwongen uit haar bed te komen, de anderen te laten opstaan en te dansen. Men kan zich nauwelijks voorstellen wat een afschuw heel het gezin van een dergelijke dwaasheid had. Door al die plagerijen, en voortdurende bedreigingen met slagen en dood als zij de protestantse godsdienst niet wilde omhelzen, vluchtte de vrouw het huis uit en haar dochter volgde haar. Beiden gingen in een huis dienen, daar ze er de voorkeur aan gaven het nog slechter te treffen dan in het gevaar te verkeren eer en geloof te verliezen.

Zo bleef de koopman dus alleen in huis met zijn zoon Luigi, die hij iedere week meenam om naar de preek van de protestanten te luisteren. Aanvankelijk huilde Luigi en zei dat hij beslist niet wilde doorgaan, daarna werd hij rustig en scheen niet met tegenzin te gaan. Ten slotte stelde

zijn vader hem de vraag, of hij besloten had ook protestant te worden, waarbij hij hem onder het oog bracht, dat hij zodoende voor een stuk brood kon zorgen.

Luigi begon te lachen en meer niet. De vader, die dit lachen voor een instemming hield, waarschuwde de protestantse dominee dat zijn zoon de volgende dag het katholicisme zou afzweren en zich bij hem zou laten inschrijven. Maar Luigi had andere plannen. Op aanwijzing van zijn verstandige moeder en zijn zuster, en geraden door Don Bosco, bevond hij zich, toen zijn vader thuiskwam om met hem naar de protestantenkerk te gaan, niet meer in de woning. Zonder er met iemand over te spreken, was hij van huis weggelopen en had hij een briefje achtergelaten waarop stond: Liever de dood dan protestant te worden.

Men stelle zich voor in wat voor een razernij de vader verviel toen hij zich zo beschaamd gemaakt zag.- Denkend aan de schande en de spot waaraan hij bij zijn kameraden zou zijn blootgesteld, begon hij de jongen overal te zoeken, om hem te overreden; maar gelukkig kon hij hem nergens vinden.

Waarheen had hij de wijk genomen? Naar het Oratorio van de H. Franciscus van Sales bij Don Bosco. Daar leefde hij de eerste weken als het ware verborgen. Toen hij enige tijd daarna met kameraden over zijn geschiedenis was beginnen te spreken, beval Don Bosco hem grotere voorzichtigheid aan, en legde hij de anderen geheimhouding op. Toen hij daarna vernam dat de vader nog steeds hardnekkig nasporingen verrichtte, verwijderde hij de jongen voor een tijdje en stuurde hem naar een veilige plaats. Ten slotte, toen alle gevaar verdwenen was, werd de jongen teruggehaald en kon hij in vrede leven.

Kort daarop kwamen de kameraden met een jongen van zestien jaar bij Don Bosco. De jongen was als Waldenzer, protestant geboren en had een helder verstand. Hij had met goed gevolg zijn klassen doorlopen, had de Bijbel bestudeerd en veel boeken gelezen tegen het katholicisme en had hun vooroordelen in zich opgenomen. Zijn nobel en edelmoedig hart voelde zich evenwel aangetrokken door de goedheid van Don Bosco. Nadat hij enkele besprekingen met hem gehad had, voelde hij iedere afkeer van de ware Kerk van Jesus Christus van zich wijken. Toen hij dan ook geheel in het reine was gekomen met de twijfels die in het kamp van de dominees bij hem ontstaan waren, en na tal van moeilijkheden van de zijde van zijn ouders overwonnen te hebben, zwoer hij uiteindelijk zijn dwalingen af en werd katholiek. De familieleden, verontwaardigd over zijn handelwijze, joegen hem van huis weg; maar hij bleef standvastig in het geloof. Don Bosco verleende hem gastvrijheid in het Oratorio, en de jongen leerde een vak en met zijn arbeid kon hij op een eerlijke manier zijn brood verdienen.

Na deze twee verliezen hadden de protestanten en hun aanhangers nog een grotere nederlaag te lijden. Met duivelse kunstgrepen hadden zij geprobeerd hun vergif in de geesten van de katholieke schooljeugd te storten.

De Commissie die belast was met het toezicht op de tekst der schoolboeken, had, toen zij tot de bevinding kwam dat de vertaling van de Verhalen uit de Bijbelse Geschiedenis van kanunnik Schmid niet zo best was, een nieuwe uitgave in Genua laten uitgeven. Doch voor al de teksten die kanunnik Schmid aan de Bijbel ontleend had, had men gebruik gemaakt van

de versie van de ketter Diodati. Toen de bisschoppen deze vervalsingen ontdekten, waarschuwden zij de gelovigen; en daarna verbood minister Lanza dat die uitgave nog op de scholen zou worden gebruikt.

Don Bosco, die ieder jaar retraite liet geven aan zijn jongens om hen steeds meer te vervullen van godsvrucht en liefde tot God, begaf zich intussen naar San Ignazio. De heer Pasquale Spinardi schreef ons:

"Ik had nog het geluk de Retraite te volgen in het heiligdom van San Ignazio bij Lanzo Torinese, en gedurende de maaltijd zat ik aan de tafel van Don Bosco, waar de oversten mij hadden opgedragen toezicht te houden op het bewaren van de orde en matigheid. Gedurende die tien genadevolle dagen was Don **Bosco** ons Lumen Christi. Na de maaltijd hadden we recreatie in het weiland achter de Kerk, maar we mochten niet voorbij de drie huizen gaan die daar aan de rand stonden. Terwijl Don **BOSCO** op het jonge gras ging zitten, vormden wij allen een kring om hem heen en luisterden naar zijn mooie verhalen en wijze spreuken."

Vanuit San Ignazio bleef hij steeds waken over zijn Oratorio. En niet alleen onder de jongens maar ook onder de seminaristen bestond de stellige overtuiging dat hij in die tijd verschillende bezoeken aan het Huis bracht en, hoewel in persoon ver verwijderd, alles zag wat daar voorviel. Er bestaan inderdaad briefjes van Don **BOSCO** waarin hij waarschuwde voor ongeregelheden die er waren voorgevallen, bijvoorbeeld dat enkelen, in plaats van zich bij hun kameraden te voegen voor het avondgebed, zich hadden afgezonderd om te spelen, en tussen de tijd dat dit gebeurde en het moment dat zijn waarschuwing kwam, was het onmogelijk dat Don **Bosco** op enigerlei manier uit Turijn een mededeling daarover gekregen zou kunnen hebben.

In de stad teruggekeerd liet hij, voor de maand augustus, aan de abonnees van de Katholieke Lectuur een nieuw boekje van zijn hand toezenden. Het was getiteld: Samenspraken over Hedendaagse gebeurtenissen. Hij was het boekje als volgt begonnen:

"Aan de Lezers. - De stof, in dit boekje behandeld, wordt gevormd door historische gebeurtenissen die ikzelf gezien heb of die bericht werden door personen die er ooggetuigen van waren. Ik heb niets anders gedaan dan ze in de vorm van gesprekken weergeven.

Om begrijpelijke redenen heb ik gemeend de namen van sommige personen op wie deze gebeurtenissen betrekking hebben achterwege te moeten laten

Ik geef de vaders en moeders de raad hun kinderen deze gebeurtenissen te laten lezen. Zij kunnen als richtsnoer en beveiliging dienen in de kritieke omstandigheden waarin de onvoorzichtige jeugd zich in deze stormachtige tijden bevindt."

Het waren zeven samenspraken: 1) Een protestantse dominee die een ongelukkige met geld verlokt om de Katholieke Kerk te verlaten; 2) een afvallige die aan een goede vriend de oorzaken vertelt van zijn verdorvenheid; 3) een rouwmoedige die de redenen van zijn terugkeer tot het Katholicisme verhaalt, vooral door de lectuur van de Waarschuwingen aan de Katholieken en door de redeneringen gehoord van een goede priester over het dogma van de Biecht; 4) een ernstig zieke die zijn dominee verzeft om geestelijke bijstand verzocht in zijn stervensuur, laat een priester,

zijn vroegere biechtvader, komen; 5) een stervende die, door berouw ver- teerd, de protestantse dominee smeekt hem de bijstand te vergunnen van een katholiek priester, en, onmenselijk in de steek gelaten, zonder sacramenten sterft; 6) de klachten van een moeder bij een priester over het veranderde gedrag van haar zoon, die eerst een uitstekend Christen was; 7) ontmoeting van de bovenbedoelde jongen, - bedorven door het lezen van slechte boeken en door het lidmaatschap van een goddeloze arbeidersvereniging, - en de priester met wie hij van jongs af intiem bevriend geweest is en zijn ontroerend berouw.

Toen de verzending van dit boekje achter de rug was en dat voor de volgende maand naar de drukker was gebracht, schreef Don BOSCO als volgt aan zijn professor theol. Appendino in Villastellone:

"Algemene Directie van de Katholieke Lectuur,

Turijn, 21 augustus 1853

Hooggeachte Heer,

We zijn dus te uwen laste. Morgen met de boot van 10 uur ben ik bij U met een seminarist als mijn secretaris, voor een tweeledig doel: om te slapen en te schrijven; want ik ben overladen met werk en aan het eind van mijn krachten.

Neem deze last op u in nomine Domini en de Heer zal u er voor belonen Ik groet u van ganser harte en verblijf,

uw dw: leerling

Bosco Gio.

Hoofd van de straatjongens.

Mijn groeten aan uw eerbiedwaardige zuster."

Don BOSCO had beslist behoefte aan een paar rustige dagen. Hij had de eerste twaalf boekjes van de Katholieke Lectuur samengesteld, en daarvan waren bijna 120.000 exemplaren onder het volk verspreid en sinds hun verschijnen van hand tot hand gegaan. Zij waren voor de protestanten wat in een veldslag de kanonnen en de mitrailleurs zijn. Vandaar dat de twistpunten als een laaiend vuur opvlamden. Zij probeerden ze te bestrijden met hun kranten en met de Evangelische Lectuur; maar het was onbegonnen werk tegen de waarheid te vechten, en tegen de onverge- lijkelijke eenvoud van stijl en zachtmoedigheid van Don **Bosco**; daardoor sloegen zij bij hun volgelingen een zeer slecht figuur.

Met de opzet Don BOSCO van zijn werk af te halen, deden ze toen alle moeite om met hem in dispuut te komen, ervan overtuigd dat ze hem onder vier ogen zouden kunnen overtuigen of beschaamd maken. De proselieten, even hoogmoedig als onwetend, dachten dat geen enkel katholiek priester zou kunnen standhouden tegenover hun redeneringen. Daarom vatten zij het plan op om nu eens met tweeën, dan met verscheidenen bij elkaar, naar het Oratorio te gaan, om godsdienstige twistgesprekken uit te lokken. Over het algemeen bestonden hun disputen in luid geschreeuw, en in het springen van de ene kwestie op de andere, zonder ooit over een zaak tot het

einde toe door te praten. Hij, van zijn kant, liet nooit doorschemeren dat hij genoeg van hen had; maar hij ontving hen telkens hoffelijk, luis-terde met geduld en kalmte naar de moeilijkheden en flaters, en vervolgens diende hij hun van antwoord met zulke klare en overtuigende redenen dat zij, om zo te zeggen, tegen de muur gedrongen werden. Zoveel mogelijk verhinderde hij hun van de hak op de tak te springen, van het ene onderwerp op het andere, zoals ketters in twistgesprekken met katholieken plegen te doen. Maar hij verplichtte hen bij de zaak te blijven zolang die niet volledig was bekeken en verplichtte hen zodoende zelf de vinger of op de wonde plek of op de waarheid te leggen. Sommigen die te goeder trouw waren, trokken zich terug; anderen, die niet wisten wat ze zouden antwoorden, maar zich ook niet gewonnen wilden geven begonnen te schreeuwen en te schelden, en tot hen zei Don Bosco alleen maar: "Maar, beste vrienden, schreeuwen en beledigingen zijn immers geen argumenten." en zo liet hij hen in verwarring gebracht gaan. Ook raadde hij hun soms aan de moeilijkheid aan hun dominees voor te leggen en hem dan het genoeg te doen hem de gegeven oplossing mede te delen.

Bij een van die gevallen besloot een van hen die Pugno heette, nadat hij erkend had geen antwoord meer te kunnen geven op wat Don Bosco gezegd had: "Wij kunnen u niet van antwoord dienen, omdat we niet genoeg gestudeerd hebben; maar als onze dominee maar eens hier was! Hij is een kei in de wetenschap; en met twee woorden zou hij alle priesters het zwijgen opleggen." Waarop Don Bosco: Doe me dan een genoegen, en vraag hem dat hij een volgende keer met u meekomt Zeg hem dat ik verlangend naar zijn komst uitzie. Deze boodschap werd overgebracht en kijk, op zekere dag meldde zich aan het Oratorio de dominee Meille met twee andere voor- aanstaande Waldenzen die in Turijn woonachtig waren. Na de gebruikelijke beleefdheidswoorden begon er een dispuut dat duurde van elf uur voor- middag tot zes uur 's avonds. Het zou ons hier te ver voeren als we alles wat er gezegd werd wilden weergeven; maar een deel ervan is toch te interessant om hier niet te vermelden. Het gesprek, dat eerst gehan- deld had over de echtheid van de Heilige Schrift, over de traditie, over het primaatschap van de H. Petrus en zijn Opvolgers en over de Biecht, was uiteindelijk neergekomen op het dogma over het Vagevuur. Don Bosco had deze geloofswaarheid aangetoond aan de hand van de rede, van de geschiedenis, van de Heilige Schrift en ook van het Evangelie, waarbij hij zich voor zover nodig bediende van de Latijnse tekst en van de vertaling daarvan in het Italiaans. - Dit onderhoud werd later door Don Bosco te boek gesteld, en het verscheen in de afleveringen van de Katholieke Lectuur in de eerste jaren van hun verschijnen. - Maar goed, een van de tegenstrevers die niet wilde toegeven, zei: "De Latijnse en de Italiaanse tekst is niet voldoende; men moet teruggaan tot de originele bron: men zou de Griekse tekst moeten raadplegen " Bij die woorden greep Don Bosco onmiddellijk naar de Bijbel in een Griekse tekst en zei: "Alstublieft, mijnheer, hier is de Griekse tekst; kijkt u het maar na, dan zult u zien dat de Latijnse en de Italiaanse tekst daar vol- ledig mee overeenstemmen."

De arme kerel, die nog minder Grieks dan Chinees kende, maar zijn onwetendheid niet durfde toegeven, nam het boek heel gewichtig ter hand, en begon er van voor tot achter in te bladeren, alsof hij de bedoelde passage opzocht. Maar wat nu? Het geval wilde namelijk, dat hij het boek het onderste boven hield. Don Bosco, die het gemerkt had, liet hem eerst een

poosje bladeren en zei toen tegen hem: "Neem me niet kwalijk, beste vriend, u vindt de passage natuurlijk niet doordat u het boek het ondersteboven houdt, draai het eens zo om," en hij draaide het in de goede stand naar hem toe. Hoe de ander zich voelde kan men zich beter voorstellen dan beschrijven. Met een gezicht zo rood als een gekookte kreeft smeed hij het boek op tafel; en zo eindigde dan dit dispuut. Ook Amedeo Bert kwam hem opzoeken om van hem te verkrijgen dat hij zou ophouden met het schrijven en uitgeven van zijn verhandelingen, iets wat de woede der protestanten tot een hoogtepunt deed stijgen; maar hij boekte geen resultaat.

Door deze en soortgelijke gebeurtenissen was het de Protestanten wel duidelijk dat zij vergeefs hoopten Don Bosco van zijn publicaties tegen hun sekte af te brengen. Daarom besloten ze hun toevlucht tot een ander middel te nemen, waar zij meer resultaat van verwachtten; zij namen eerst hun toevlucht tot omkoperij en vervolgens tot dreigementen. Het was op een zondagmorgen in de maand augustus 1853, tegen elf uur, toen twee heren zich bij het Jongenstehuis kwamen aanmelden en Don Bosco te spreken vroegen. Een beetje vermoeid doordat hij pas de Mis had opgedragen en gepreikt had; liet hij hen terstond in zijn kamer brengen. Gedreven door een duister voorgevoel dat door de beide onbekenden werd opgewekt, konden een paar interne jongens, onder wie Giuseppe Buzzetti, er zich niet van weerhouden de wacht te betrekken bij de deur van Don Bosco. Na de eerste kennismaking, begon een van de twee heren, wellicht een Waldenzer dominee, als volgt te spreken.

Dominee: Mijnheer de theoloog, u hebt van de natuur een grote gave gekregen, u bent namelijk iemand die door het volk begrepen en gelezen wordt; daarom zijn we naar u toegekomen om u te verzoeken of u dit kostbare talent niet zoudt willen gebruiken voor zaken die nuttig zijn voor de wetenschap, voor de kunst en voor de handel.

Don Bosco: Inderdaad, voorzover mijn zwakke krachten het toelieten, heb ik tot nu toe gedaan wat u daar zegt: ik heb een samenvatting uitgegeven van de Bijbelse Geschiedenis, van de Kerkgeschiedenis, een boekje over het metriek stelsel en verschillende andere werkjes; en uit de bijval die ze verworven hebben, mag ik opmaken dat het nuttig geweest is. Thans heb ik me helemaal toegelegd op de Katholieke Lectuur, waar ik me met hart en ziel mee bezig zal houden, omdat ik dat van het grootste belang acht voor de jeugd en het volk.

D - Het zou veel beter zijn als u zich toelegde op het samenstellen van een paar schoolboeken, zoals bijvoorbeeld een boek over de oude geschiedenis, een verhandeling over de aardrijkskunde, natuurkunde, meetkunde, in plaats van met de Katholieke Lectuur.

D.B. - Waarom niet met de Katholieke Lectuur?

D. - Omdat de stof die daarin behandeld wordt al zo dikwijls gekauwd en herkauwd is.

D.B. - Dat is zo; die stof is al door zeer vele anderen behandeld, maar in dikke geleerde boeken, die geschikt zijn voor de geleerden en niet voor het gewone volk; voor wie de kleine en eenvoudige boekjes van de Katholieke Lectuur juist bestemd zijn.

D. - Maar dat werk levert u niets op; integendeel: wanneer u zich zou toeleggen op de boeken die wij u voorstellen, zou u dat ook heel wat winst opleveren voor het bewonderenswaardige Instituut, dat de goddelijke Voorzienigheid U heeft toevertrouwd. Neem dus, hier is een gift (het waren vier bankbiljetten van duizend frank) en het zal niet het laatste zijn; wij beloven U dat u er nog meer en ook grotere zult krijgen.

D.B. - Waarom al dat geld?

D. - om het voorgestelde werk ter hand te nemen, en om uw Instituut te steunen, dat niet genoeg te prijzen valt.

D.B. U moet me verontschuldigen Heren, dat ik u dit geld teruggeef. Op het ogenblik kan ik me met geen andere wetenschappelijke arbeid bezighouden dan die voor de Katholieke Lectuur.

D. - Maar dat is immers nutteloze arbeid.

D.B. - Als dat nutteloos werk is, wat gaat u dat aan? Als het nutteloos werk is, waarom dan dit grote bedrag om het te verhinderen?

D. U weet niet wat u doet; door deze weigering benadeelt u in ernstige mate Uw Instituut; en u stelt er uw eigen persoon door bloot aan bepaalde consequenties, zekere gevaren.

D.B. - Mijne heren, ik begrijp wat u me met die woorden te verstaan wilt geven; maar ik verklaar u ronduit, dat ik ter liefde van de waarheid niemand vrees. Toen ik priester werd, heb ik me gewijd aan het welzijn van de Katholieke Kerk en aan het heil van de zielen, vooral die van de jeugd. Met dat doel voor ogen ben ik begonnen met het uitgeven van de Katholieke Lectuur, en ik ben van plan daarmee door te gaan en dat werk met al mijn krachten te bevorderen.

- "U handelt verkeerd," vervolgden de twee sinistere bezoekers nu ineens op een andere toon en opspringend. "U handelt verkeerd en beledigt ons. En wie weet wat er van u wordt? Als u het huis verlaat, bent u dan nog zeker dat u erin zult terugkeren?"

De twee ongelukkigen spraken deze woorden op een zo dreigende toon uit, dat de jongens die op wacht stonden en heel het gesprek begrepen hadden, bang waren dat Don Bosco iets kwaads zou gebeuren. Ze bewogen de deur even om te verstaan te geven dat er mensen aanwezig waren, bereid om op het eerste teken binnen te komen. Maar hun goede vader antwoordde, geenszins uit het veld geslagen: "Ik zie wel dat u de katholieke priesters niet kent; anders zou u zich niet tot dergelijke bedreigingen verlagen. Weet dus dat de priesters van de Katholieke Kerk, zolang zij leven, graag voor God werken; en wanneer zij ooit bij het vervullen van hun plicht zouden moeten sterven, zullen zij de dood als het grootste geluk beschouwen, als de grootste glorie. Hou dus op met uw dreigementen, want het is belachelijk."

Door deze moedige woorden van Don Bosco schenen de twee ketteren zo toornig te worden, dat zij op het punt stonden de hand aan hem te slaan. Toen hij dit merkte legde hij voorzichtig zijn hand op de stoel en zei: "Als u geweld wilt gebruiken, voel ik me wel in staat u te tonen hoe duur het kost de woning van een vrije burger met geweld binnen te dringen, maar nee, de kracht van de priester berust in het geduld en in de vergiffenis. Het is nu echter wel tijd om er een eind aan te maken. Verlaat dit huis dus", en met die woorden in

(1) Spr. 3,5-6.

een halve cirkel om de stoel heen lopend die hij als een schild voor zich in de hand hield, opende hij de deur van de kamer, en toen hij daar Giuseppe Buzzetti zag staan, zei hij: "Breng deze twee heren tot bij de uitgang, zij voelen zich niet erg zeker op de trap."

Bij deze uitnodiging keken de twee elkaar aan en terwijl ze tegen Don Bosco zeiden: "U ziet ons nog wel op een geschikter ogenblik terug", gingen ze naar buiten met vuurrood hoofd en ogen die vlamden van verontwaardiging.

Niet minder verontwaardigd en terecht waren de jongens van het Tehuis die, wantrouwig door die twee verdachte lieden, waren komen toelopen en de dreigementen tegen Don Bosco gehoord hadden. Wanneer ze zo vermetel geweest waren om tot handtastelijkheden over te gaan, zouden ze rechtens zich best in staat geacht hebben om te tonen hoeveel liefde er in hen leefde ter verdediging van hun gemeenschappelijke vader.

De euvelmoed van de ketters tegen Don Bosco was daarom dreigend, omdat het Oratorio zo afgelegen lag tussen de velden, en het in de loop van de dag bijna verlaten was, want de studenten en de arbeidersjongens waren dan naar de stad, naar hun scholen of werkplaatsen. Daar Don Bosco inzag dat er op de bedreigingen ook feiten konden volgen, dacht hij over de wenselijkheid een gebouw in de buurt te hebben dat hem zou kunnen dienen als beschutting. Zijn gedachten gingen uit naar een ander klooster. De enige Congregatie die in die droevige dagen zou hebben kunnen dienen voor zijn plan was die der Rosminianen. Hij had er een gesprek over met de pater Rosmini, en in beginsel waren ze het eens geworden. Rosmini zou een terrein in de buurt van het Oratorio van Valdocco kopen. Daar zou een groot gebouw worden neergezet, een stevig woonhuis voor een gedeelte van zijn kloosterlingen. Deze priesters zouden Don Bosco de helpende hand reiken bij het biechthoren, preken en bij het verdere werk der Oratorio's,

Het plan werd in overweging genomen en een ontvangen brief gaf Don Bosco aanleiding tot het volgende schrijven

Algemene Directie van de Katholieke Lectuur

Turijn, 29 augustus 1853

Zeereerwaarde Heer Don Gilardi,

Ik heb uw brief ontvangen betreffende een te verkopen terrein, en het verheugt me dat Pater-generaal naar Turijn komt; zodoende hoop ik het genoeg te hebben hem te ontmoeten en te spreken. Daar ik echter meer aanvragen heb van verschillende personen, die een stuk van dat terrein willen hebben, zal het nodig zijn dat U me ongeveer zult kunnen zeggen op welke tijd genoemde Pater-Generaal in Turijn zal zijn. In dat geval kan ik het sluiten van ieder gedeeltelijk contract uitstellen tot de positieve of negatieve beslissing van de E. Heer Rosmini.

Het zou me veel genoeg doen indien U mijn vraag kon beantwoorden en ik zal aan de H. Franciscus van Sales zeggen dat hij U alle goeds schenkt. Mij aanbevelend in de Heer,

Uw dn. Bosco Gio. pr.

Het duurde niet lang of de E.H. Rosmini kwam in Turijn aan en na een onderhoud met Don Bosco die van het plan groot geestelijk heil verwachtte, keerde hij naar Stresa terug en liet Don Bosco 3000 lire in leen achter op korte termijn. Hij was getuige geweest van zijn inspanningen en hielp hem zoveel hij kon Dat blijkt duidelijk uit de volgende twee brieven._

Algemene Directie van de Katholieke Lectuur

Aan de Hoogeerw Heer Antonio Rosmini Stresa,

Turijn, 15 oktober 1853

Hoogeerwaarde Heer,

Met de verkoop van het stuk grond die ik reeds als afgedaan beschouwde loopt het geheel verkeerd; de kopers die aanvragen bij me hadden ingediend verschenen niet meer.

Het is daarom dat ik U verzoek mij uitstel te verlenen voor de betaling van de som die u zo goed was me te lenen bij gelegenheid van uw gewaardeerd bezoek aan Turijn. Het uitstel zou vier maanden moeten duren, vanzelfsprekend tegen de wettelijke interest. Wanneer u echter voor de uitvoering van uw zaken het bedrag onmiddellijk ter beschikking zoudt moeten hebben, zal ik mijn best doen het u zo spoedig mogelijk te doen toekomen, of het te deponeren waar U wenst.

Overtuigd van Uw welwillendheid en uw goedheid te mijnen opzichte, wens ik U alle goeds van de Heer, en verblijf,

uw dw. dn. Bosco Gio. pr.

Het antwoord bleef niet lang uit

Stresa, 18 oktober 1853

Vereerde en geliefde Don Giovanni,

In antwoord op uw brief van 15 dezer, draagt mijn Overste Don Antonio Rosmini mij op U te schrijven, dat hij u gaarne de gevraagde verlenging met nogmaals vier maanden toestaat voor de betaling van de 3000 die hij U ter hand stelde, onder beding echter dat hij na deze termijn dan ook op de genoemde som zal kunnen rekenen.

Eveneens uit naam van mijn Overste breng ik U zijn groeten over en ik beveel me mijnerzijds aan in Uw gebeden. Met gevoelens van de meeste hoogachting,

Uw dw.
Carlo Gilardi, pr.

H O O F D S T U K L I V

STUDIE DER JONGENS IN DE VAKANTIE - HET LATIJN VAN DE
KERK EN VAN DE VADERS - KATHOLIEKE LECTUUR - DE
PROCESSIE VAN DE CONSOLATA - VERMINDERING VAN HET
AANTAL VOORGESCHREVEN FEESTDAGEN - VOORBEREIDINGEN
TOT DE PLECHTIGHEID VAN HET ROZENKRANSFEEST - DE JONGENS
VAN HET ORATORIO IN MORIALDO - EEN ONVERWACHTE GENEZING -
DE GENTLEMAN,

De grote vakantie van de scholen duurde vier maanden en Don Bosco kon niet goed hebben dat zijn leerlingen zich in die tijd zouden vervelen. Hij bestudeerde middelen om hen ernstig en op een prettige manier bezig te houden. Daarom vroeg hij hen ofwel nog eens door te nemen wat ze in de loop van het jaar geleerd hadden ofwel een of ander bijvak te studeren bij een priester of een Broeder der Christelijke Scholen, die goede vrienden van hem waren. Cagliero, Francesca en Turchi trokken driemaal per week de heuvel op naar de villa van Don Picco opdat de professor een uurtje met hen zou repeteren. De wandeling heen en weer duurde ongeveer tweeënehalf uur, wat hun gezondheid zeer ten goede kwam. Voor velen varieerde Don Bosco deze studies ieder jaar. De ene keer stelde hij de beginselen van het Grieks of Frans voor, een andere keer de oude of moderne geschiedenis. Het ene jaar koos hij de rekenkunde, een ander het tekenen of de beginselen van de astronomie, of lessen in aardrijkskunde en het schetsen van topografische kaarten van verschillende staten en provincies. Dikwijls droeg hij hun op brieven te schrijven, erop wijzend dat het samenstellen daarvan niet een van de gemakkelijkste opgaven was. Tegelijkertijd spoorde hij hen aan in hun schrijven eenvoud van stijl na te streven, maar hij waarschuwde hen dat deze eenvoud de vrucht moest zijn van langdurige studie der klassieken; en hij beval er hun enkele aan om aandachtig te bestuderen. Hij herhaalde voor hen de raadgeving van Silvio Pellico om op hun tafel steeds een woordenboek bij de hand te houden en het aanhoudend te gebruiken wanneer men twijfelde aan de betekenis van een of ander woord of aan de betekenis van een zin alsook om onnauwkeurigheden en gallicismen te vermijden. Wanneer zij zich een dergelijke moeite wilden getroosten, verzekerde hij hun dat ze bij het schrijven een onvermijdelijke helderheid zouden verkrijgen en dat, wanneer de Heer hen tot de geestelijke staat zou roepen, hun preken steeds door iedereen begrepen en daarom onder de mensen altijd geprezen zouden worden.

Ten aanzien van de seminaristen stelde hij nog grotere eisen om hun tijd nuttig door te brengen. Op de vooravond van Sint-Jan was voor de seminaristen het eindexamen. Op Sint-Jansdag zelf zei hij niets, en liet hij hun volkomen vrijheid; maar de volgende dag begon hij deze en gene bij zich te roepen. "Wel, nu hebben we vakantie. Je zou een verstandig werk kunnen doen en Rohrbacher lezen, Salzano of Bercastel. Er is zoveel mooie kennis te vergaren." - En op de manier ging hij eveneens te werk wanneer de seminaristen naar de universiteit waren gegaan, Latijn leerden in het Oratorio en na theologie gestudeerd te hebben hun gewone examens deden in het seminarie.

Daarmee nog niet voldaan, had hij steeds een levendig verlangen dat ze de latijnse kerkvaders zouden bestuderen. Vanaf 1851 en 1852 verklaarde hij in de vakantietijd - dit deed hij buitengewoon goed - aan Michele Rua en andere leerlingen verschillende stukken van die heilige schrijvers, vooral de brieven van Hiëronymus, en hij drong erop aan dat ze die zouden vertalen, van buiten leren en er commentaar op geven. Hij trachtte anderen met zijn eigen geestdrift te vervullen, en het deed hem pijn te horen hoe sommige vooraanstaande professoren het Latijn van de Kerk en van de Vaders uitlachten en het minachtend sacristielatijn noemden. Hij zei dat degenen die het Latijn van de Kerk minachtten, daardoor te kennen gaven dat zij de werken van de Heilige Vaders niet kenden, die toch op zichzelf gedurende verscheidene eeuwen de Latijnse literatuur vormden: een prachtige literatuur die in vele opzichten naar de vorm het klassieke tijdperk evenaarde en deze door haar gedachteninhoud oneindig ver overtrof, zoals de hemel de aarde, de deugd de ondeugd, God de mens. Ook voegde hij eraan toe, dat enkelen van hen, door hun sierlijke stijl, bevallige taal, kracht en "verhevenheid van begrippen" zelfs verre uitstegen boven de schrijvers van de eeuw van Augustus, en dat toonde hij ook aan.

Over dat onderwerp had hij verschillende disputen te voeren met zeer geleerde persoonlijkheden op het terrein der letteren, maar hij deed dit altijd met voorzichtigheid en liefde. En zijn redeneringen waren zo dat hij hen voor zijn opvatting wist te winnen. Hij had ook een heel persoonlijk argument. Hij zei: "Het is een misdaad het Latijn van de Heilige Vaders te minachten. Vormen wij christenen niet een waarachtige glorievolle, heilige, goddelijke gemeenschap? Behoren deze kerkelijke schrijvers niet tot ons en onze glorie? En waarom zouden wij misprijzen wat van ons is, en het schone alleen vinden bij onze vijanden, in het heidendom? Noemt men dat liefde voor het eigen vaandel, voor de Kerk, voor de Paus?"

Hij spaarde zelfs Tommaso Vallauri niet die enkele kritische aantekeningen op de stijl en taal van de Heilige Vaders had uitgegeven, en hij toonde hem aan hoezeer hij ongelijk had door de schoonheid van die kostbare boeken niet te willen inzien.

Toen Pius IX in 1855 in een Encycliek een oplossing bracht in de tusschen Mgr. Dupanloup en de theoloog Gaume gerezen kwestie, waarin hij besliste dat men de studie van de heidense klassieken voorzichtig kon verenigen met die der christelijke klassieken, om de christelijke ideeën te kleden in een gezuiverd en elegant Latijn, en richtlijnen daarvoor aangaf, noemde Don Bosco zijn ideeën in volkomen overeenstemming met die van de Paus.

Geenszins misprees hij de profane Latijnse klassieken. Hij had ze bestudeerd, kende zeer grote stukken eruit van buiten en wist er meesterlijke

verklaringen bij te geven, maar hij zag eveneens hoe deze gevaarlijk zouden kunnen zijn zonder het correctief van de kerkelijke schrijvers en hun leer. "De Franse revolutie", zo merkte hij op, "heeft beslag gelegd op de feitelijke beginselen van de schrijvers van het heidendom, het zijn deze zelfs die deze generatie van sluipmoordenaars vormen. En daar vandaan komen de betreurenswaardige rampen die ieder kent. De ideeën over het vaderland, over de haat tegen de buitenlanders, over de met brutaal geweld behaalde glorie, over de geprezen wraak, over de trots, over de "goddelijke" staat, over de veroveringen enz., dat zijn de ideeën die de gevoelige geest der jongens bederven en die hen de milde zachtmoedigheid van het christendom voor lafheid doet houden.

Met bovengenoemde onderrichtingen, bezigheden en studies waren in 1853 twee vakantiemaanden verstreken.

Voor september had Don Bosco een werkje voorbereid en uitgegeven zonder schrijversnaam en in twee deeltjes uitgegeven en dat tot titel droeg: Voorbeelden van christelijke deugden aan verschillende schrijvers ontleend. Het was als het ware een rust die hij zich gunde in de strijd tegen de Waldenzen, die zich intussen geen gelegenheid lieten ontgaan om de Kerk te beledigen.

Op 8 september was men gewoon de plechtige processie te houden met het beeld van Onze-Lieve-Vrouw Troosteres der Bedrukten, volgens een gelofte die de bevrijding van Turijn uit de macht van een sterk leger in 1706 in herinnering bracht. Het beeld van zuiver zilver echter, dat veertien kilo woog, was op 18 april gestolen en de dieven waren niet ontdekt. Daarom was het beeld door een ander mooi houten beeld vervangen. Maar de processie ontbeerde dit jaar het uiterlijk vertoon van de militaire praal en werd prijsgegeven aan de spot van het gepeupel. De nationale garde en de linieregimenten waren ditmaal niet bij de plechtigheid aanwezig om parade te houden en de goede orde te handhaven. Zo had de Gazzetta del Popolo het gewild. De booswichten waren, dank zij de kunstgrepen van de Anglikaanse en Waldenzerpropaganda, talrijk en driest. Ze konden zich ongestraft en zoveel als ze wilden het brutale grapje veroorloven om met hele troepjes tegelijk dwars door de processie heen te lopen, en met de pet op het hoofd, de geestelijkheid en de heilige plechtigheden hatelijk te bespotten. Dit zo beledigde beeld van Onze-Lieve-Vrouw werd later het eigendom van markies Fassati, toen de kerk een beeld aanschafte dat met een zilverlaag bedekt was, en hij schonk het aan onze Kerk van de H. Franciscus van Sales, waar het thans nog vereerd wordt.

Intussen toonde de smartelijk getroffen Paus zich wel bereid in te gaan op de verzoeken die niet met zijn geweten in strijd waren, om alzo de gelegenheid tot vele zonden weg te nemen. Vittorio Emanuele had hem de noden van het volk uiteengezet en het verlangen van de regering dat voor Piëmont het aantal verplichte feestdagen zou worden verminderd opdat de armen meer arbeid konden verrichten om in hun onderhoud te kunnen voorzien. De Paus stemde daarin toe en bij Breve van 6 september schrapte hij van de lijst der verplichte feestdagen die van de Besnijdenis, die van de H. Mauritius, Maria-Lichtmis, Maria Boodschap, Sint-Jozefdag, Paas- en Pinkstermaandag en Sint-Stefansdag; alles bijeen acht feestdagen. Op die dagen mocht er evenwel niets veranderd worden aan de liturgie en de voorgeschreven diensten.

Het speet Don Bosco dat het feest van de H. Mauritius en van de martelaren van het Thebaans Legioen onder het volk aan betekenis zou inboeten; en hij liet bij de drukkerij Doyen een plaatje drukken van deze roemrijke heilige, die de beschermer was van zoveel goede werken in Piëmont. De herdenking van zijn marteldood viel op 22 september, en hij verspreidde heel veel exemplaren van dat plaatje. De heiligen van het legioen van deze martelaar hadden om een of andere reden deel in de bewaking van het Oratorio zoals Don Bosco verzekerde.

Ook zijn devotie tot de Heilige Maagd wilde hij op een bijzondere wijze tot uitdrukking brengen. Daarom stuurde hij het volgende verzoek aan de Aartsbisschoppelijke kanselarij van Turijn.

Hoogerwaarde Heer Vicaris-generaal,

De priester Bosco Giovanni, in een hem toebehorende kerk in het gehucht Morialdo, behorend tot de parochie van Castelnuovo d'Asti, is reeds sinds drie jaren gewoon het feest van de Heilige Rozenkrans te vieren met een voorafgaande noveen. Bovendien wordt er iedere avond een korte toespraak gehouden en de Zegen met het Allerheiligste gegeven. Dezelfde bevoegdheid om de Zegen te geven strekt zich uit tot de andere feesten van de H. Maagd en het feest van Sin-Jozef. - En zulks op uren waarop de parochiële kerkdiensten niet kunnen worden gestoord en met volledige instemming van de pastoor ter plaatse.

Thans verzoekt ondergetekende, gedreven door het verlangen om dezelfde geestelijke gunsten voor de bevolking te blijven behouden (mede daar de regerende Paus Pius IX een volle aflaat op de feestdag heeft afgekondigd en driehonderddagen voor elke dag van de noveen) Uw Hoogerwaarde te willen toestaan dat deze bevoegdheid vernieuwd worde voor de duur van andermaal drie jaren.

Vertrouwend op Uw welwillendheid,

Bosco Giovanni, pr.

Het antwoord van de vicaris-generaal luidde:

"Er wordt een jaarlijks verlof gegeven, onder voorbehoud voor de komende jaren een bijzondere vergunning te verstrekken wanneer deze tijdiger wordt aangevraagd

Turijn, 20 september 1853

Filippo Ravina vice-gen,"

Intussen liet Don Bosco in oktober aan de abonnees het anonieme boekje toekomen: Eenvoudige verhandelingen over de geboden van de Kerk. Een pastoor weerlegt in de werkplaats van een kleermaker, wiens zoon slechte beginselen opdoet in zijn woning in de hoofdstad, diens bezwaren, aantoonende dat de Kerk het recht heeft om wetten uit te vaardigen, en beschrijft hoe groot voor de maatschappij de voordelen zijn van de vijf geboden die in de catechismus vermeld staan.

Toen Don **Bosco** deze zaak had afgehandeld, vertrok hij op het einde van september voor de herfstwandeling, en bereikte Chieri met de jonge Francesca en verscheidene anderen. Toen hij uit het rijtuig stapte, stond plots een heer voor hem die hem groette en hem vroeg of hij hem nog herkende. Don **Bosco** keek hem aan en antwoordde toen: "Zeker; we hebben elkaar zeven of acht jaar geleden in Turijn ontmoet op de brug over de Po." Deze heer stond verbaasd, want zo was het inderdaad. Don **Bosco** had nog steeds, een, laat ons zeggen wonderbaarlijk, geheugen. Niet alleen van zijn jongens, die het Oratorio verlaten hadden, maar ook van hun bloedverwanten, herinnerde hij zich de naam en het gezicht ook nog na vele jaren. Zijn geest raakte nooit vermoeid.

In de Becchi aangekomen, werd hij opgewacht door zijn broer Giuseppe en door zijn moeder. De noveen van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans begon, en dat was voor hem een gelegenheid om de biecht te horen van tal van gelovigen. Het duurde niet lang of andere jongens voegden zich bij die van het zangkoor. Op hun tocht waren ze telkens weer verrukt als ze overal waar ze kwamen, de lof hoorden verkondigen van Don **Bosco**, vooral van toen hij nog een jongen was. In Chieri wist men te vertellen dat de moeders tegen hun jongens zeiden: "Naar Jan Bosco kun je toe gaan, maar beslist niet naar andere." - En tegen Jan **Bosco** zelf: "Zorg dat mijn jongens braaf worden zoals u."

Hij was bewonderenswaardig op het gebied van alle deugden, maar bovenal engelachtig in de deugd der zuiverheid. Hij zag er nauwlettend op toe de medeleerlingen en anderen te vermijden die weinig terughoudend waren in hun woorden en daden. De heer Carlo Bertinetti die in Chieri woonde, sprak dikwijls tegen de jongen Angelo Savio zeer gunstig over Jan **Bosco**, zowel door de ijver als door de vroomheid waardoor hij zich onder allen onderscheidde.

Doctor Allora, Don Luzerna, Don Francesco Oddenino, vertelden hun dat de seminarist **Bosco** in het seminarie van een zo voorbeeldig gedrag was, dat zijn medestudenten gewoon waren hem de heilige te noemen, omdat ze hem inderdaad als zodanig beschouwden. Als hij zag dat een of andere seminarist zich niet erg stichtend gedroeg, wees hij hem daar vriendelijk op. Ook stelden de oversten van het Seminarie hem als een voorbeeld van godsvrucht en matigheid; en men vertelde ook, dat hij nooit op enigerlei manier probeerde geld voor zichzelf te verkrijgen, terwijl hij bovendien door zijn kameraden steeds geraadpleegd werd over hun studies.

In Castelnuovo was de herinnering aan zijn inkleding nog levendig, evenals aan zijn eerste H. Mis, die in het dorp werd opgedragen, aan de manier waarop hij aan het altaar stond, aan zijn buitengewone ingekeerdheid en aan de troepen jongens die hem altijd tegemoetliepen. Men herhaalde de lof die hem reeds gebracht werd toen hij nog een jongen was, hoe gereserveerd hij was in zijn houding en handelen, voorzichtig in zijn woordkeus en hoe ook hier de ouders hun jongens toestonden het gezelschap van **Bosco** te zoeken, in de overtuiging van zijn grote deugdzzaamheid. Men wist van hem dat hij steeds diegenen vermeed die slechte taal spraken.

In Morialdo vervolgens beschreef zijn broer Giuseppe hem nauwkeurig. Tegen de jongens die hem daarnaar vroegen, zei hij: "Don Giovanni nam, nog voordat hij het geestelijke kleed had aangetrokken, iedere gelegenheid te baat om met zijn jonge kameraden over de godsdienst te spreken en over

godvruchtige oefeningen. Hij verhaalde het leven van de heiligen. Hij bad veel gedurende het werk op het veld, en de moeders stelden hem ten voorbeeld aan hun jongens als een model van gebed; hij hield ervan vaak te communie te gaan. Naarmate hij ouder werd, groeide in hem ook het verlangen om God te beminnen en hem te doen beminnen door de anderen. In een ware verwoering snelde hij naar de catechismus en naar de predica-ties, en wat hij daar gehoord had, herhaalde hij daarna voor zijn familieleden en zijn kameraden. Van zijn vroegste jeugd af was hij zeer op reinheid gesteld; zuiver en rein scheen hij in al zijn daden en terughoudend bij zijn spelen. Nooit ontglipte hem een woord dat ook maar de geringste toespeling kon bevatten op een minder eerbare zaak; nooit zag men hem spelen met de meisjes die in de buurt woonden." - En dit getuigenis werd bevestigd door kapelaan theol. Cinzano.

Het is haast niet onder woorden te brengen, hoe verrukt de leerlingen waren deze lof over hun goede vader te horen, en hoe gelukkig zij zich in zijn gezelschap voelden; en hij wist aan alles motieven te ontlennen om over de Heer te spreken. Nu eens waren de bloemen in een weiland de aanleiding, andere keren de oogst op het veld, weer een andere keer de overvloed en rijkdom van de vuchten die aan de bomen en wijnre-ven hingen, ook de ontdekkingen in de ingewanden der aarde bracht het gesprek op de goddelijke goedheid en voorzienigheid. Soms, op een laat uur op de drempel voor zijn woning staande, keek hij naar de besterde hemel, en zonder acht te slaan op zijn vermoeidheid na langdurig biecht-horen, hield hij de jongens bezig door te spreken over de onmetelijk-heid, de almacht van de goddelijke wijsheid. In alle omstandigheden verhief hij zijn ziel en die van de anderen tot de beschouwing van God en van Zijn oneindige barmhartigheid, zodat het heel dikwijls gebeurde, naar Don Rua ons verzekert, dat de jongens met de leerlingen van Emmaus uitriepen: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via?

En de onderrichtingen en voorbeelden van Don Bosco verrichten ook veel goed onder de omringende bevolking. De veelvuldige communies van zijn leerlingen spoorden hen ertoe aan, dikwijls naar de kerk te gaan en de communie te ontvangen, omdat, terwijl zij zo levendig en opgewekt waren, op zijn tijd ook ingetogen wisten te zijn en vol vuur voor de eer van God door hun godvruchtige praktijken. Don Bosco bracht met zijn troepje ook het goede voorbeeld van opgewektheid en godsvrucht in een of andere naburige parochie, door met zang en muziek meer plechtigheid bij te zetten aan een feest. Tal van mensen en vooral de jongens verzamelden zich om hem heen, en hij liet, ook onderweg, nooit na allen een goede raad te geven of te wijzen op een godvruchtige oefening, die daarna in praktijk gebracht werd Deze wandeltochten vormden een der middelen waar-door het Oratorio steeds groeide in aantal en in faam.

Op de dag van het feest van de Heilige Rozenkrans, zegende Don Bosco het geestelijke kleed van de jonge Giovanni Francesia, die, evenals de seminaristen Rua en Buzzetti, besloten had in het Oratorio te blijven en zijn directeur zijn leven lang te blijven helpen. Don Bosco verwachtte van hen een grote hulp, die hij eveneens verwachtte van drie andere jongens, Giovanni Germano, Marchisio en Ferrero, die hun Latijnse studie achter de rug hadden. Slechts één van hen nam enkele weken later het geestelijke kleed aan en de anderen zagen, om verschillende redenen af van een levensstaat waartoe zij eerst besloten waren.

In die dagen was er iets gebeurd dat steeds meer de algemene achting voor Don Bosco deed toenemen. Prof, Don Giovanni Turchi vertelt ons dat als volgt:

"In de vakantie in 1853 ging ik met andere kameraden naar de retoricales bij prof Don Picco in zijn villa op de heuvels van Turijn. Onvoorzichtig bleven we, hoewel erg bezweet, in de frisse en gevaarlijke schaduw staan, en ik liep een zware verkoudheid op. Don Bosco, die zag dat ik niet at en me niet lekker voelde, stuurde me naar huis waar de dokter me toen vijfmaal heeft adergelaten. Het kwaad was overwonnen, maar ik bleef in bed liggen, krachteloos, en die toestand bleef duren, dreigend, naar ik meende, met tering.

Na enkele weken kwam Don Bosco, die naar Castelnuovo gekomen was voor het feest van de H. Rozenkrans, me opzoeken, en hoorde en zag de toestand waarin ik me bevond. Hij sprak me moed in en gaf me zijn zegen. Hij zei, dat ik moest opstaan, gauw beter worden en terugkomen naar het Oratorio. Ik herinner me niet of het de volgende dag was maar in alle geval stond ik al gauw op, kwam er weer helemaal bovenop en daarna keerde ik naar het Oratorio terug.

"Van toen af ben ik, God zij dank, nooit meer ziek geweest. Ik schrijf mijn genezing toe aan de zegen van Don Bosco, temeer omdat ik daarna geen geneesmiddelen van welke aard ook meer gebruikte."

Intussen brachten de jongens in de Becchi opgewekt hun vakantie tot het einde toe door. Don Bosco was steeds bij hen, geheel verdiept in de laatste herziening van een almanak. Sedert het vorige jaar had hij met grote tegenzin opgemerkt, dat de protestanten, om beter tot de gezinnen der arbeiders te kunnen doordringen en de ketterij minder opvallend en met minder moeite te verspreiden, een almanak hadden uitgegeven, die meer dwalingen dan woorden bevatte. Ze noemden die de Amico di Casa (de Huisvriend); maar van een vriend droeg hij alleen de naam, daar hij in zijn inhoud slechts het grootst mogelijke kwaad ter wereld bevatte, dat gelegen is in ongodsdienstigheid en goddeloosheid. Ze gaven hem ten geschenke aan wie hem wilde hebben en wie hem niet wilde hebben. Men vond hem voor de huisdeur; liet men een raam openstaan, dan wierp een kwaadaardige hand hem de kamer in. In de werkplaatsen kwamen er die hem ronddielden en ook langs de straten werd hij gratis verspreid. Doordat dit op zo een gemakkelijke manier verkregen was, werd het door de mensen zonder vrees of ongerustheid gelezen, en meer dan een dacht een erg vroom geschrift in handen te hebben. De naam van God werd erin genoemd, er werd melding gemaakt van de bekering en van deze en gene, evenals van de onderworpenheid die de zondaar aan de dag moest leggen en van het vertrouwen dat men moest hebben in de vruchten van de verlossing. Maar er werd niet gesproken over de Biecht, de Eucharistie, over de devotie tot de Maagd Maria_ en het was moeilijk de dwaling erin te ontdekken, tenzij wanneer het reeds te laat was. Nu dacht Don Bosco, om hen in hun duister werk te storen, dat deze kettters samenstelden tot schade van de zielen in Turijn en in Piëmont, over de mogelijkheid om ook een kalender samen te stellen, die het opnam tegen deze valse Vriend door te onderrichten en vreugde te brengen.

Daarom had hij in het begin van het jaar op een avond aan enkelen van de personen die zich hadden aangeboden om hem te helpen bij de samenstelling en verspreiding van de Katholieke Lectuur, zijn plan voorgelegd,

dat geweldig insloeg, zodat er eenstemmig werd uitgeroepen: Mooi zo! Mooi zo

"Maar hoe gaan we onze almanak noemen?" zei Don BOSCO. Men weet dat de mensen afkomen op al wat nieuw is. Soms laat men zich bedotten enkel door een aantrekkelijke naam. Het is zoiets als het uithangbord boven een winkel."

In dat opzicht waren de meningen verdeeld, De een wilde de almanak de Ware Huisvriend noemen. Maar Don BOSCO merkte meteen op dat men dan gevaar liep de rol te spelen van de kat, die voor anderen de kastanjes uit het vuur haalt. "Onze titel," zo zei hij, "mag niets te maken hebben met die van onze tegenstanders."

Sommigen stelden voor de almanak de Volksalmanak te noemen; anderen: Almanak van de Jeugd; weer anderen Almanak van de Arbeider; en zo werden er vele namen genoemd, Maar nadat hij hen had laten uitpraten, kwam Don Bosco voor de dag met de titel die hij al lang in het hoofd had. Hij wachtte dus totdat het heel stil was en toen, wijzend op de verdienste van de ene en van de andere naam, zei hij, dat de almanak, waaraan men denken moest, zonder meer De Gentleman genoemd zou moeten worden: een geschenk aan de abonnees van de Katholieke Lectuur." - En zo gebeurde het. Twee of drie priesters zegden hun medewerking toe.

De almanak was in oktober gereed, want men moest de Huisvriend een slag vóór zijn. De titel met de aankondiging zullen we in enkele woorden weergeven.

De Gentleman - Nationale Almanak voor 1854 met toevoeging van verscheidene nuttige bijzonderheden. Na de inleiding plaatste hij de lijst der leden van de koninklijke familie, kondigde hij de zons- en maansverduisteringen aan, gaf hij een korte dienstregeling van de spoorwegen en de kalender van het jaar. Daarna volgde de maanstanden met de aanduidingen van de binnenlandse en de voornaamste buitenlandse jaarmarkten volgens de nieuwe bepalingen, de nieuwe koersen van het geld en de waarde van de buitenlandse valuta Hierna nuttige wenken voor het huishouden, morele en godsdienstige beschouwingen, interessante voorbeelden en anekdoten om de verheven deugden van de geestelijkheid te prijzen en om enkele dwalingen van de Waldenzen te weerleggen. Tenslotte een paar gedichten in het Italiaans en in het dialect van Piëmont.

Deze almanak werd ten geschenke gegeven aan al de abonnees van de Katholieke Lectuur, en daarna ieder jaar vernieuwd en in zestienduizend en meer exemplaren gedrukt tot in onze dagen.

"Het is werkelijk bewonderenswaardig," riep Don Rua uit, "Don Bosco zo bezig te zien - een hele tijd lang geheel alleen - met een publicatie, die een ware strijd was tegen de dwalingen van de ketters, en die hij later met hulp van andere godsvruchtige schrijvers, tijdens zijn hele leven heeft voortgezet."

En in diezelfde herfst na zijn terugkeer in Turijn verzorgde hij, alsof dit alles nog niet genoeg activiteit eiste, de uitgave van 2000 exemplaren van de beginselen der Griekse spraakkunst, gedrukt bij Giacinto Marietti. Ieder deeltje bestond uit vijf vel en waarvoor de drukkerij Marietti op 10 februari 1854 de rekening aan Don Bosco zond.

H O O F D S T U K L V ,

NOGMAALS DE KATHOLIEKE LECTUUR - EENVOUD VAN DON BOSCO
BIJ HET SCHRIJVEN - ZIJN NEDERIGHEID - PROF. PEYRON EN
EEN VERGADERING VAN PRIESTERS - GETUIGENISSEN OVER DE
NEDERIGHEID VAN DON BOSCO

De Agostini, de drukker van de Katholieke Lectuur, leverde Don Bosco, twee afleveringen van het werkje bestemd voor het eind van oktober en het begin van november- Het droeg tot titel: De werkman volgens het Evangelie of Het leven van de brave schoenmaker Hendrik. Het is een anoniem werkje, opgedragen aan de werkman Hendrik Buche, tegen het einde van de zestiende eeuw in het stadje Aarlen in het hertogdom Luxemburg uit arme en onbekende arbeiders geboren, was van kindsbeen af een model van alle christelijke deugden. Ijverig beluisterde hij al de onderrichtingen die aan de gelovigen in de kerk werden gegeven, en hij naderde dikwijls tot de Sacramenten. Al spoedig kende hij heel goed zijn vak. Zijn beschermers waren de H. Crispijn en de H. Crispinianus en hij volgde hun voorbeelden na door zich te wijden aan het zieleheil van de arbeiders. Toen hij Aarlen verlaten had, woonde hij jarenlang in de stad Luxemburg en ging van daar naar Parijs. Zijn eerste zorg was steeds een werkelijk christelijke werkgever te zoeken en hij vond die altijd. En waar hij ook kwam, werd hij door zijn heilige ijver, heldhaftige opofferingen en aalmoezen, de apostel der arbeiders: velen ontrukte hij aan de valstrikken van de ondeugd, en deed hij in het goede volharden. Toen hij de leider van een werkplaats geworden was, was hij een echte vader voor zijn jonge schoenmakers, en met zeven van zijn gezellen, onder de besten uitgekozen, organiseerde hij in zijn eigen huis, een gemeenschappelijk godsdienstig leven. Hij was toen vijftig jaar, en na toestemming gekregen te hebben van de Aartsbisschop van Parijs, stelde hij een reglement samen en legde het begin van de Godvruchtige Vereniging der Broeders Schoenmakers, die in Parijs spoedig sterk groeide en zich van daar over heel Frankrijk en ook in Italië verspreidde. Onze goede Hendrik werd tot Overste ervan gekozen. Men zag hen toen, zonder pij, zonder geloften en zonder de kloosterlijke afzondering, in de wereld staan en een hechte godsdienstige gemeenschap vormen dank zij alleen hun geest van naastenliefde en lust voor de arbeid; en deze brave arbeiders bleven, hoewel het hun te allen tijde vrijstond zich uit de Vereniging terug te trekken, en ondanks de verleidingen en vervolgingen, aan elkaar gehecht met een vasthoudendheid groter dan die waarmee een kind zijn armen om de hals van zijn moeder slaat. Hun gehechtheid aan de regel en hun zorg om deze niet te schenden, was zo groot als

men nauwelijks van de vurigste kloosterlingen zou kunnen verwachten. Alle dagen gemeenschappelijk gebed, bijwonen van de heilige Mis, Rozenkrans, lezing van het leven van de heilige van de dag en tijdens de arbeid het urenlang zingen van geestelijke liederen. 's Zondags biechtten zij, gingen te communie en na de kerkdiensten brachten ze bezoeken aan de ziekenhuizen, aan de gevangenen, aan arme zieken thuis en in de tehuizen voor arme reizigers, terwijl zij de goede Hendrik hielpen bij het bekeren van de zondaars. Hendrik stichtte eveneens de godvruchtige vereniging der broeders kleermakers, naar het voorbeeld van die der schoenmakers, die in heel Frankrijk heilige arbeiders telde.

In deze instellingen vonden de armste arbeiders werk en kleding, de wezen leerden er gratis het vak, de leerlingen werden geholpen, de oudere, die voor arbeid niet meer geschikt was vond er onderdak, en er werd gezorgd voor ziekelijke arbeiders die van alle hulp verstoken waren.

Doch een van de grootste verdiensten van Hendrik was, dat hij er daadwerkelijk toe bijdroeg de goddeloze vereniging te vernietigen die de broederschap der arbeiders genoemd werd, waarvan de leden zich bij ede tot geheimhouding verbonden hadden. Iedere zondag gaven zij z.g. Christelijke voorstellingen en plechtigheden om hun boosaardigheid te verbergen. Daarna kwamen zij voor broederlijke banketten bijeen in hun sombere vertrekken, waar zij zich overgaven aan alle soorten van zwelgpartijen, goddeloosheden, zedeloosheden en heiligschennende beledigingen van de geconsacreerde hostie. Deze geheime samenkomsten vonden in heel Frankrijk plaats evenals in andere landen, zonder dat iemand enig idee had van hun valse doelstellingen. Maar toen de kerkelijke en wereldlijke autoriteiten er uiteindelijk de lucht van gekregen hadden, dreigden en troffen zij deze ongelukkigen met hun straffen. Op gevaar van eigen leven en zich blootstellend aan iedere vorm van belediging en lastering, wist Hendrik toen zoveel arbeiders aan deze schandelijke en huichelachtige sekten te onttrekken, dat zij in enkele jaren tijd uit Frankrijk verdwenen en hij de zegen van heel de Parijse geestelijkheid mocht verwerven.

De dappere Hendrik, tot in zijn negentigste jaar sterk en blozend van gezondheid, maakte op die leeftijd nog voetreizen van 800 km om enkele van zijn stichtingen te bezoeken. Hij stierf in 1696, na een leven volledig toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, onvermoeibaar in het uitoefenen van zijn vak en nederig zoals alleen een heilige zijn kan._

Het was een boekje dat wel erg toepasselijk was voor die tijd en Don Bosco verspreidde het onder zijn jongens, die de Katholieke Lectuur wensten te lezen om sterk te staan in het geloof. Intussen deden dergelijke werken steeds meer de grote gewijde en kerkelijke geleerdheid, de heilige en rechtschappen bedoelingen van de schrijver onderkennen en bevestigden onder het volk een diepgaande overtuiging van Don Bosco's heiligheid._

Voor de tweede helft van november had hij het volgende deeltje voorbereid: Het ongelukkige leven van een jonge afvallige. Het zijn drie samenspraken van een afvallige met een vurig katholieke vriend, en deze dragen de volgende titels: Verlies van de gemoedrust. - Verlies van de vrede des harten - Verlies van de goede naam. - Dit werkje is anoniem, maar we bezitten er de eerste drukproeven nog van die, met de vele door Don Bosco aangebrachte verbeteringen, getuigen van zijn ijver en geduld.

De Civiltá Cattolica (Katholieke Cultuur), vierde jaargang, tweede serie, derde deel, jaargang 1853, bladzijde 112, oordeelt als volgt over deze publicaties.

"Er zijn tal van ijverige priesters die, om zich te weer te stellen tegen de ketterse propaganda, zich kosten noch moeiten sparen. Onder dezen is een eenvoudige priester die zich zeer verdienstelijk gemaakt heeft, en over wie reeds vaker in de Civiltá Cattolica melding is gemaakt en die Don Bosco heet. Hij is de pionier van de vereniging voor de Katholieke Lectuur, een reeks verhandelingen of samenspraken over de voornaamste punten van de godsdienst, in het vijfde deeltje wordt er gehandeld over de Islam, over het Griekse schisma en vooral over de sekte der Waldenzen waarvan de ware oorsprong onderzocht en het valse geloof aangetoond wordt. Boekjes van geringe omvang, vol degelijke voorlichting, aangepast aan het bevattingsvermogen van het gewone volk, terwijl de stof zich helemaal aanpast aan deze tijd; ziedaar de waarde van deze Katholieke Lectuur,

"Lof zij de Weledele heer Don Bosco; ook de huisvaders, die het geloof van hun kinderen zozeer ter harte gaat, zullen er gelukkig gebruik van maken om de eerste kiemen in hun geest te zaaien van degelijke een onderrichting die zozeer door de tijdsomstandigheden wordt vereist."

Don Bosco had bij het schrijven inderdaad geen ander doel dan goed te doen. Hij zocht de lof van de mensen niet. - "Mijn moeite," zei Don Bosco, "bij het preken en schrijven, was er enkel en alleen op gericht mij voor allen verstaanbaar te maken zowel door de uiteenzetting als door het gebruik van de eenvoudigste en meest bekende woorden." Hij sprak zoals hij schreef en schreef zoals hij sprak, steeds op gemeenzame manier. Om er zich van te verzekeren dat hij door allen goed begrepen zou worden, ging hij door met zijn manuscripten voor te lezen aan eenvoudige, weinig onderlegde arbeiders, waarna hij zich door hen de inhoud liet navertellen. Toen hij op zekere dag zijn moeder de lofrede op de Heilige Petrus voorlas, duidde hij de heilige Apostel aan met de titel van gran clavigero (grote sleuteldrager). Zijn moeder onderbrak hem en zei: "Clavigero! Waar ligt dat ergens?" - Don Bosco begreep terstond dat dat woord te moeilijk was om door volksmensen begrepen te worden en schrapte het.

Dat hij zijn best deed om een sierlijke en dichterlijke manier van spreken te vermijden was een bewijs te meer van zijn nederigheid. "Ik herinner me," zegt Mgr. Cagliero, "dat hij onder gewone gesprekken, om ons aan te sporen tot de studie, hele gedeelten van Horatius, Vergilius Ovidius en andere Latijnse schrijvers van buiten opzei, en prachtige gedichten van onze Italiaanse dichters voordroeg. En toch liet hij in het openbaar nooit iets blijken van al die kennis en kunde, noch gaf hij er door enkele citaten vertoon van in zijn boeken. Wie niet op meer dan vertrouwelijke voet met hem stond, ook al vertoefde hij bij hem in huis, kon er moeilijk toe komen de grote literaire rijkdom te beseffen die zijn geest bevatte, hetzij van de Italianen, de Latijnen of de Grieken." De wijzen verbergen hun kennis; de mond van de dwaas is een dreigend kwaad (1)".

(1) Spr 10, 14.

Ondanks zijn geschiedkundige, aardrijkskundige en letterkundige kennis, gaf hij, wanneer hij een of ander werk naar de drukker moest sturen, ook als hij iets van mindere betekenis geschreven had, dit steeds ter inzage aan mensen die onderlegd waren in literatuur en wetenschap, zoals Silvio Pellico, prof. Amedeo Peyron, prof. Matteo Picco, met het verzoek hem hun oordeel erover te willen geven en het zo nodig te verbeteren. Met grote erkentelijkheid nam hij hun opmerkingen dan in ontvangst, en ook vele jaren later riep hij hen ten overstaan van zijn leerlingen nog met levendige dankbaarheid in de herinnering terug. "Soms," zo zegt Mgr. Cagliero, "vernederde hij zich zozeer dat hij zijn boekjes en brieven die aan de weldoeners van zijn ondernemingen gestuurd moesten worden, door enkelen van ons liet nalezen."

Toen hij later doctors in de letteren onder zijn zonen telde, gaf hij hun de opdracht zijn geschriften te verbeteren en aanvaardde hij in alle nederigheid en met grote erkentelijkheid hun correcties, zelfs wanneer ze niet helemaal geschikt waren, en niet steeds gegrond op en in overeenstemming met de beste schrijvers; ook zelfs als hij er niet om gevraagd had. Wanneer ze soms geen verbeteringen hadden aangebracht, beklagde hij zich daarover, zeggende dat ze die uit eerbied voor hem achterwege gelaten hadden. Zelfs als bepaalde kritische opmerkingen voortkwamen uit de onwillendheid van zijn tegenstanders, toonde hij zich geenszins beledigd. Alleen wanneer een of andere katholieke leerstelling op het spel kwam te staan of wanneer er gevaar bestond dat de evenmens aanstoot nam, gaf hij in alle rust en eerbiedig antwoord.

Terecht kon van hem gezegd worden: "Wie wijs van hart is neemt een terechtwijzing aan; hij is niet als de dwaas, voor wie ieder woord een geselslag is. (1)"

In oktober 1853 waren ongeveer veertig Turijnse priesters bijegekomen in het huls van D. Masucco, de kapelaan van het Weeshuis voor meisjes, en het merendeel van hen behoorde tot degenen die zich bijzonder ijverig toonden in de christelijke opvoeding van de jeugd. Zij wilden zich onderhouden over de wending die de dingen namen ten aanzien van de kerk en van het heil der zielen. Zij hadden op deze plaats hun samenkomst belegd om niet gezien te worden door de scherpe arendsogen van sektariërs en protestanten. Don Masucco was aanwezig en ook Don Leonardo Murialdo. De E.H. Amedeo Peyron trad op als voorzitter van de vergadering, een man die in de stad in hoog aanzien stond door zijn grote geleerdheid. Hij was hoogleraar Oosterse talen aan de Koninklijke Universiteit van Turijn. Naast hem zat Don Bosco. Nadat er verschillende vraagstukken behandeld waren, werd door iemand de mening geopperd dat opvoedende geschriften voor het volk vermeerderd moesten worden. De E.H. Peyron gaf deze noodzakelijkheid toe, en Don Bosco nam het woord en stelde voor dat deze priesters hem zouden hehulpzaam zijn bij de verbreiding van de Katholieke Lectuur, daarbij aantonend dat dit een van de werkzaamste middelen was om de stroom van valse ideeën die door de Waldenzen verspreid werden te keren.

Toen Don Bosco uitgesproken was, zei E. H. Peyron: "Wel, ik heb verschil-

(1) Spr 10,8,

lende van die boekjes aandachtig gelezen; maar als u wilt dat ze een goede uitwerking hebben, moet u zorgen dat ze in een zuiverder taal geschreven zijn, minder spraakkundige onnauwkeurigheden bevatten, minder onnauwkeurige termen en dat ze beter gecorrigeerd worden!" Dit verwijt, uit de mond van een zo belangrijk en gezaghebbend persoon, kwam alle aanwezigen hard en scherp over, hoewel het door geloofsijver werd ingegeven. De theol. Murialdo, ontsteld door het slechte figuur dat zijn vriend Don Bosco hier sloeg, keek hem aan om te zien of hij zich zou beheersen en wat hij zou hebben te antwoorden. Die woorden waren des te scherper en bitterder, omdat toen niet al deze priesters hem welgezind waren. Zonder zich echter ook maar in het minst beledigd te tonen antwoordde Don BOSCO in alle kalmte en nederig: "Juist dit brengt me ertoe de heren te vragen of ze me willen helpen en me van raad willen dienen in deze onderneming. Ik beveel me gaarne bij iedereen aan. Zegt u mij gerust wat U vindt dat verbeterd moet worden en ik zal het gaarne verbeteren. Ook zou ik het prettig vinden wanneer iemand, die misschien meer in het Italiaans bedreven is dan ik, op zich zou willen nemen om de Katholieke Lectuur na te lezen alvorens de boekjes gepubliceerd worden." Later vertelde ons de theol. Murialdo in 1890, hoe hij bij het horen van dit antwoord van Don Bosco tot het besluit was gekomen: "Don Bosco is een heilige!" en hoe hij sindsdien dit tafereel steeds voor ogen bleef houden. Inderdaad, wie weet hoe gevoelig men op het terrein van geestelijke werkzaamheden is - vooral indien het een schrijver betreft - voor kritiek, moet wel de heldhaftige houding erkennen die Don Bosco bij het incasseren van dit verwijt aannam!

Enerzijds was het voor een deel overdreven, anderzijds gerechtvaardigd. Enkele boekjes waren, anoniem uit het Frans vertaald door zijn medewerkers, en hadden niet al de vereiste verbeteringen kunnen ondergaan die een klassiek gevormde smaak wel zou wensen. Wat Don Bosco betreft, die had ze niet kunnen zuiveren van alle onvolkomenheden zoals hij wel gewenst had. Maar hij verdedigde zich niet, redeneerde er verder niet over doch ging vastberaden door met het uitgeven van de boekjes.

Don Bosco verdiende terecht de lof die de bovengenoemde theol. Murialdo hem toevoegde: "Van af het ogenblik dat ik vertrouwelijk met Don Bosco werd, heb ik nooit in hem iets kunnen ontdekken, dat de heldhaftigheid van zijn deugden kon verduisteren. Zijn houding, zijn gedrag, zijn manier van spreken verrieden een nederige geest. Wanneer hij de grootheid van zijn ondernemingen bekend maakte om het veelvuldige beroep te rechtvaardigen dat hij dikwijls op de openbare liefdadigheid moest doen, dan was dat in overeenstemming met het Evangelische beginsel *Vi-deant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in toelis est.*"

De theol. Reviglio verklaarde: "Wanneer Don Bosco weleens sprak over dingen, die tot zijn eer en glorie konden strekken, was het doel daarvan klaarblijkelijk ons te onderrichten in, en aan te sporen tot het goede. Overigens toonde hij zich temidden van de vele blijken van verering die hem ten deel vielen, ja, men zou wel kunnen zeggen, te midden van zijn triomfen, geen ogenblik ijdel. Sommige van onze plechtige demonstraties van eerbied en genegenheid stond hij toe, hetzij om ons te laten voldoen aan onze plicht van dankbaarheid hetzij om ons te bekwaamen in vrome werken die ons van de zonde afhielden, hetzij om een gelegenheid te vinden om ons enkele heilzame beginselen in te prenten. De

nederigheid straalde uit zijn houding, uit zijn woorden, uit zijn wegblijven van bijeenkomsten waar men hem eer zou betuigen en waar zijn aanwezigheid niet strikt noodzakelijk was, en ook uit de vaste overtuiging van zijn onbeduidendheid." En Mgr. Cagliero voegt daaraan toe: "Don Bosco bezat de deugd der nederigheid en bracht ze op een verheven wijze op allerlei manieren in praktijk, door op een bescheiden manier te spreken en zijn mening te geven en gaarne vernederingen te ondergaan. Hij was gewoon ons te spreken over de benarde omstandigheden van zijn ouders, dat zij in het zweet huns aanschijns hun brood hadden moeten verdienen; hoe hij er na vele wisselvalligheden, door de hulp van weldadige personen en vooral van Don Cafasso, in geslaagd was zijn studies te voleindigen. Daar sprak hij graag en met liefde over, als over iets waar de familie fier op was, terwijl hij in onze harten de grote liefde voor deze deugd plantte, die door Jesus Christus zelf werd gepredikt en beoefend.

"In de preken en conferenties herinnerde hij er ons aan, dat het Rijk van God de beloning is voor de armen van geest, en dat het zijn uitverkoren zending was, zich bezig te houden met de kleinen die Jesus zo beminde, vooral wanneer zij in ellende en behoeftigheid verkeerden. Zijn woorden hadden een heel bijzondere uitwerking, omdat wij ze vergezeld zagen van feiten. Hij zei voorts dat hij het opperhoofd was van de straatjeugd van Turijn, niet uit ijdelheid, maar om de harten van de jongens voor zich te winnen en hen aan te trekken tot het goede. Hij had er plezier in met ons te praten, en enkele malen als hij op bezoek was geweest bij adellijke personen en mensen van hoge positie zei hij tegen ons: "Hier bij jullie vind ik het toch maar beter; mijn eigenlijke leven is bij jullie te zijn."

Don Turchi merkte op: "In zijn nederigheid ontving en behandelde hij allen gelijk, armen en rijken. Hij was gewoon zijn jongens nooit iets te bevelen, maar placht bijvoorbeeld te zeggen: "Wil je me het genoeg doen even voor dit of dat te zorgen?" - Door deze prettige manier won hij onze harten en kreeg hij meer gedaan dan door bevelen te geven. Vervolgens was hij erkentelijk zelfs voor de geringste dienst hem bewezen, alsof men het hem niet verplicht was. Op een dag zag ik hem zijn kamer uitkomen en het leek alsof hij iets nodig had. Ik ging naar hem toe en vroeg hem wat hij wenste. "Ja;" zei hij tegen me, "ik heb een verschrikkelijke dorst; ik zou willen drinken, maar ik vind niets."

"Als water voldoende is en suiker die ik in mijn cel heb, kan ik daar wel voor zorgen," vervolgde ik.

"O!" daar zou je me een groot plezier mee doen!" - Ik bracht hem een en ander. Hij dronk en bedankte me verschillende keren, alsof hem een weldaad was bewezen."

Don Michele Rua op zijn beurt verklaarde: "Hij had een eervolle maatschappelijke positie kunnen bekleden, ook in de geestelijke staat, en hij had daar verschillende gelegenheden voor en werd er dikwijls toe uitgenodigd, maar hij nam het nooit aan. Hij had in die tijd maar één woord hoeven te spreken, en hij had met gemak benoeming in het onderwijs verkregen. Maar hij wilde dat woord niet spreken, en wanneer jongens, die in het Oratorio waren opgevoed en hem nu als doctor in de letteren kwamen bezoeken, verheugde hij zich met hen en had er plezier in eraan te herinneren dat hijzelf niet eens een onderwijzersdiploma had. Wanneer iemand hem vroeg of hij geen monseigneur was of Ridder, ant-

woordde hij: "Ik ben Don Bosco, steeds maar Don Bosco." Voor het overige waren hem lofprijzingen of misprijzingen steeds om het even.

"Voor de geringe mening die hij van zichzelf had en voor het feit dat hij zichzelf slechts als een eenvoudig instrument in de handen van God beschouwde, getuigt, dat hij zich als het ware als een derde persoon in de leiding en directie van zijn instellingen beschouwde en nooit zei: ik heb gedaan, ik heb gezegd, ik wil: maar, in de derde persoon: Don Bosco heeft gezegd, Don Bosco verlangt; Don Bosco verzoekt. Dikwijls verklaarde hij niet in staat te zijn tot een of ander en steeds herhaalde hij, dat wanneer hij niet door God geroepen was, hij nooit iets anders zou hebben kunnen zijn dan een arme kapelaan ergens in de bergen. Wat hij deed, schreef hij aan God toe, zeggende: "Met Gods genade hebben we dit gedaan." - "Als het God belieft, zullen we dit doen." - "God heeft ons deze hulp gezonden," - "God zij dank voor alles." - En Hem alleen gaf hij steeds alle eer van zijn ondernemingen. En ook, zichzelf slechts beschouwend als een onbekwaam instrument des Heren, schreef hij aan zijn priesters en oud-leerlingen ook wanneer zij reeds uit het Oratorio vertrokken waren, het goede toe dat hij deed en gedaan had. Wanneer hem een tegenslag trof die heel zijn Instituut trof, zei hij altijd: "Misschien hebben we de Heer iets aangedaan en straft Hij ons." Laten we het goede doen, dan zal Hij ons zegenen." - Daarom onderging hij gelaten iedere soort van kwelling en vroeg hij ook van zijn jongens deze akte van nederigheid.

"Ik herinner me dat op een keer de eerbiedwaardige Prior van de Dominikanerorde naar het Oratorio kwam Don Bosco, die zich geen gelegenheid liet voorbijgaan om zich in de deugd te oefenen, vroeg hem toen, tot welzijn van zijn jongens, of hij ons allen enkele fundamentele beginselen wilde bijbrengen. En hij antwoordde met de tekst van de H. Augustinus: Prima virtus est humilitas; secunda. humilitas; tertia, humilitas," - Toen begrepen we meer dan ooit, waarom Don Bosco ons deze deugd aanbeval. Dikwijls vroeg hij ons hem twee duim van het hoofd te geven, daarmee bedoelende dat we verzaken moesten aan onze eigen wil; en hij zei dat we heiligen moesten worden. En bijna iedere dag herhaalde hij de uitspraak van de H. Augustinus: Magnus esse vis? a minimo incipe. Cogitas ma nam fabricam construere celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis; en soortgelijke zinnen."

H O O F D S T U K LVI

DON BOSCO EN DE LEERLINGEN GEBRUIKEN HET NIEUWE
GEBOUW - STOUTMOEDIG MAAR VAST BESLUIT -
INRICHTING DER INTERNE WERKPLAATSEN VOOR
KLEERMAKERS EN SCHOENMAKERS - HET EERSTE
REGLEMENT VOOR DE WERKPLAATSEN - MEESTERS EN
WERKLIEDEN VOOR KLEERMAKERIJEN PLAN VAN DON BOSCO
TEN GUNSTE VAN DE MAATSCHAPPIJ EN VAN DE ARBEIDERS

De werkzaamheden aan de bouw van het Oratorio waren zo opgescho-
ten dat in de maand oktober, de helft van het gebouw af was, met de
gaanderijen die bij slecht weer zo noodzakelijk waren. Nauwelijks was
het bewoonbaar of de leslokalen werden zo spoedig mogelijk daarheen
overgebracht, evenals de eetzalen en de slaapzalen. De oude kapel werd
alleen bestemd voor studiezaal en het aantal opgenomen jongens bedroeg
al gauw vijftenzestig. Voor zijn eigen verblijf koos Don Bosco het ge-
deelte van het gebouw dat parallel liep met de kerk van de H. Francis-
cus, bestaande uit drie naast elkaar liggende vertrekken op de tweede
verdieping. De kamer die de hoek vormde met het hoofdgedeelte van het
gebouw werd in beslag genomen door twee of drie jongens, die daar
woonden en sliepen en ieder ogenblik voor Don Bosco klaar stonden. De
tweede zaal moest vrijwel geheel als bibliotheek dienst doen, daar stond
ook een schrijftafel voor de seminarist Rua. Het laatste vertrek, dat
een raam op het zuiden had koos Don Bosco voor zijn eigen verblijf en
dat is de tegenwoordige wachtkamer. De inrichting ervan, waaraan niets
veranderd werd zolang hij leefde, was een ijzeren ledikant en meubels die
hem gedeeltelijk door weldoeners geschonken waren; wat meer stoelen dan
gewoonlijk, als schrijfbureau een rechte, ruwe tafel zonder kleedje,
boekenkasten, een oeroude canapé, een vierkante kast om brieven in te
bewaren, een bidbankje van populierenhout dat diende als biechtstoel,
een kruisbeeld en een paar lijsten met afbeeldingen van heiligen. Lange
tijd diende dit vertrek alleen als slaapkamer, ontvangkamer, wachtkamer en
werkkamer.

Daar het gebouw toen pas gereed gekomen was, was dat vertrek in die
tijd zeer vochtig en iedere morgen dreef alles van het water; een paar
schoenen die twee dagen onder het bed gestaan hadden, waren met schimmel
overdekt. Don Bosco had de muren met dik papier laten bekleden opdat de
bezoekers het ongemak niet zouden merken; maar het duurde niet lang, of
dat papier sloeg helemaal zwart uit van de schimmel, en ten slotte begon
het in flarden van de muur te vallen. Er was echter niets anders tegen te doen.

Intussen was het huis Pinardi niet voldoende om alle jongens te herbergen, een deel van hen moest in het nieuwe gebouw worden ondergebracht. Om te voorkomen dat die zich zouden beklagen en om hun het verhuizen van het ene naar het andere gebouw aangenaam te maken, had hij hen geestdriftig gemaakt voor de schoonheid en de vele voordelen van het nieuwe gebouw. En daar hij begonnen was met er het eerst in te trekken, volgden de anderen hem toen opgewekt. Als Don Bosco zijn vroegere kamer zou hebben blijven bewonen en zijn jongens alleen naar het nieuwe huis had gestuurd, zou er beslist gemopper en ontevredenheid geweest zijn. Van de menselijke kant bekeken was het inderdaad een gewaagde onderneming, want die vochtigheid kon de oorzaak zijn van een hele reeks ziekten. Maar Don Bosco had er niet de minste last van en ook geen van de andeen had er onder te lijden, zoals hij openlijk had verkondigd. Don Bosco wist dat zijn belofte door de feiten zou worden bevestigd.

Toen de hele gemeenschap ondergebracht was, wilde hij onmiddellijk overgaan tot het verwezenlijken van het plan dat hij gevormd had om, namelijk, ten koste van welke offers ook, met interne werkplaatsen in het Oratorio te beginnen. Iedere dag de jongens naar de werkplaatsen in de stad zenden, hoe uitgelezen die ateliers ook mochten zijn, er het oog op te houden, telkens weer als het nodig was van werkplaats te veranderen, het vormde alles tezamen een gevaar, zo niet een uitgesproken nadeel voor de discipline en voor het welzijn van de opgenomen jongens. De zedeloosheid en de ongodsdienstigheid namen helaas hand over hand toe onder de arbeiders en Don Bosco merkte dat de spottende grapjes waarvan zijn leerlingen blijk gegeven hadden, in staat waren gedeeltelijk de vruchten van zijn moreel en godsdienstig opvoedingswerk, ongedaan te maken.

Zelfs de straten waar zij door moesten om hun werkplaats te bereiken waren vol verkopers van een menigte bladen die voortdurend en systematisch voorstaanders waren van teugelloosheid en ongodsdienstigheid. In de uitstalkasten van de boekwinkel werden ergerniswekkende dingen verkocht met schandelijke afbeeldingen, met stuitende plaatjes, smerige rommantjes, meer andere walgelijke producten en ook ketterse boeken.

Door al deze prikkels werd hun geloof bedreigd, hoewel, afgezien van alle voorschriften en vermaningen, Don Bosco in de avondwoordjes hen doordrong van de waarheden die in de loop van de dag waarschijnlijk in gevaar gebracht waren. Maar niet alleen in die toespraken, doch ook in persoonlijke gesprekken sprak hij steeds over de dwalingen van de protestanten, wees hij de jongens op de betreurenswaardige gevolgen ervan en spoorde hen aan om op hun hoede te zijn.

Don Bosco wilde dus een zo groot mogelijk deel van zijn arbeidersjongens onttrekken aan de onaangenaamheden waarover hij zich terecht meende te kunnen beklagen. Daarom kocht hij, geholpen door zijn weldoeners, enkele benodigdheden voor schoenmakers en richtte een werkplaats voor schoenmakers in een klein tussenvertrek van het huis Pinardi, dicht bij de klokkentoren van de kerk.

Tegelijkertijd bestemde hij enkele jongens voor het kleermakersvak; de keuken werd van het nieuwe lokaal gelijkvloers naar de tegenwoordige spreekkamer die op de tuin uitkwam overgebracht, en de vroegere keuken werd werkplaats voor kleermakers. Het kruisbeeld en het beeld van Onze-Lieve-Vrouw kregen een plaats in de beide werkplaatsen. Spoedig maak-

te zich een groot geestelijk, moreel en ook materieel voordeel voor deze groep jongens merkbaar. Don Bosco was de eerste leermeester van de kleermakers, daar hij dit beroep reeds beoefend had toen hij nog studeerde, evenals hij ook af en toe, terwijl de studenten naar de stad op school waren, aan de schoenmakerstafeltjes ging zitten en de jongens het gebruik van priem en pekdraad leerde om schoenen te herstellen. Zo voorzag hij met een minimum aan kosten in de behoeften der jongens, doordat hij voor schoeisel en voor kleding in het algemeen nu niet meer zo zeer een beroep hoefde te doen op het werk van buitenstaanders. Zodoende zullen wij hem, naar gelang er in huis nieuwe behoeften ontstonden, ook nieuwe werkplaatsen zien openen.

De theol. Ascanio Savio zei: "Ik bezocht deze werkplaatsen vanaf het eerste ogenblik dat ze in 1853 geopend werden. Don Bosco had ingezien, dat het Jongenstehuis geen werkelijke vruchten zou kunnen dragen zonder de vakleerlingen in huis te houden. Om in stand te kunnen blijven, was het nodig, dat zijn Instituut op zichzelf zou kunnen bestaan, zich in al zijn leden zou kunnen ontwikkelen als een organisch lichaam; het moest zichzelf kunnen onderhouden.

Don Bosco koos terstond de werkmeesters: Domenico Goffi die ook portier was, werd de leider van de kleermakers; een zekere Papino die van de schoenmakers. Terwijl deze meesters les gaven in het vak, moesten zij ook toezicht houden op de jongens en de geringste onordelijkheid voorkomen. Tezelfdertijd stelde Don Bosco ten behoeve van de discipline, het zedelijk gedrag en het welzijn van de jongens een reglement samen, dat in elke werkplaats moest worden nageleefd.

Reglement

Werkmeesters_

1. De werkmeesters hebben tot taak de jongens van het Huis vertrouwd te maken met het vak waarvoor ze door de Oversten zijn aangewezen. Hun voornaamste plicht is, zich tijdig in de werkplaats te bevinden, en werk te verschaffen aan hun leerlingen naar gelang deze in de werkplaats verschijnen.
2. Zij moeten zich ijverig tonen voor alles wat het welzijn van het Huis betreft; en zich herinneren dat hun essentiële plicht bestaat in het onderrichten van de leerlingen en zorgen dat ze steeds werk hebben. Zij moeten zoveel mogelijk het stilzwijgen bewaren onder het werk en dit ook aan anderen opleggen, noch toestaan dat er wordt gepraat, gelachen, geschertst of gezongen buiten de recreatietijd. Zij mogen de leerlingen nooit toestaan zich naar buiten te begeven om boodschappen te doen. Daarvoor, moeten zij aan de Prefect het vereiste verlov vragen.
3. Ze mogen nooit een overeenkomst aangaan met de jongens van het Huis, noch voor eigen rekening enigerlei opdracht op het terrein van hun vak aannemen. Zij houden nauwkeurig aantekening van ieder soort werk dat er in de werkplaats wordt verricht.
4. De werkmeesters zijn streng verplicht iedere vorm van slechte gesprekken te verhinderen; kennen zij een jongen die zich daar aan schuldig maakt, dan dienen zij onmiddellijk de Overste te waarschuwen.

5. Iedere meester en iedere leerling blijft in zijn eigen werkplaats, zij begeven zich nooit naar die van anderen zonder strenge noodzaak.
6. Het is verboden te roken, te spelen en wijn te drinken in de werkplaatsen, men is daar om te werken en niet om zich te vermaken
7. Het werk begint met de Actiones en met het Ave Maria. 's Middags wordt het Angelus gebeden voor het verlaten van de werkplaats.
8. De leerlingen moeten volgbaar en onderworpen zijn aan hun meesters, als zijnde hun oversten, hun best doen om te doen wat zij zeggen, en in zich op te nemen wat hun wordt geleerd.
9. Deze artikelen moeten door de werkmeester of zijn plaatsvervangers eenmaal in de veertien dagen met duidelijke stem worden voorgelezen; er zal steeds een exemplaar ervan in de werkplaats uithangen.

In dit Reglement werd nog niet over de assistenten gesproken. Een ander gezag buiten Don Bosco was er niet, pas het jaar daarop werd dat van de Prefect eraan toegevoegd.

Van toen af aan had Don Bosco al zijn werkjongens voortdurend onder het oog willen hebben, maar was gedwongen een zeker aantal naar Turijn te sturen, daar het hem aan geschikte lokalen ontbrak. Hij verdubbelde echter zijn ijver in het bezoeken van de werkplaatsen; hij drong er eens te meer bij de patroons op aan dat ze zijn beschermelingen zouden helpen. Maar het was niet zonder grote moeite en bezorgdheid dat er werkelijk christelijke leermeesters gevonden konden worden. Voor bepaalde vakken werd het steeds moeilijker patroons te vinden van beproefde godsdienstigheid. Deze patroons, enkel en alleen ingesteld op het materiele werk of op het verdienen van geld, zouden vreemd hebben opgekeken indien men hun de opmerking had gemaakt, dat God hun rekenschap zou vragen over de zielen van hun arbeiders. En de arbeiders die niemand hadden die hen herinnerde aan de waardigheid van hun eigen ziel, aan de noodzaak de last van het zware werk te heiligen, aan hun eeuwige bestemming, en aan het vertrouwen op Gods goedheid, die niemand hadden om hun een goed voorbeeld te geven, of een vermaning op de gepaste tijd, iemand die aan de leerlingen het navolgen van Gods wetten kon opleggen, lieten hun geest en hart bederven door allerlei slechte invloeden.

Don Bosco schreef aldus in een van de eerste boekjes der Katholieke Lectuur:

"Ik kom een fabriek of een grote werkplaats binnen stampvol arbeiders: Welke woorden treffen mijn oor? De aanbiddelijke naam van Jesus Christus hier en daar op lasterlijke wijze uitgesproken, grofheden en vloeken, die me het gevoel geven dat ik me in een uithoek van de hel bevind Ik ga naar een paar jonge arbeiders toe en de onbeteugeldheid en brutaliteit van hun gesprekken doen me huiveren. Ik ga naar een andere afdeling; en hier is een volwassen man bezig de godsdienst en zijn bedienaren omlaag te halen; ginds een ander die de Voorzienigheid vervloekt; en zelfs de grijsaard ontbreekt er niet, die zonder schaamte en zonder geloof zich een meester toont in het bederf en de goddeloosheid tegenover een troepje leerjongens die nieuwsgierig naar hem staan te luisteren en argeloos het vergif indrinken.

"Dit is helaas het treurige schouwspel van onze dagen in een deel van onze werkplaatsen en fabrieken. Vraagt men aan deze mannen waarom zij zo zweten, en zich zo uitsloven van de vroege morgen tot de late avond, dan antwoorden allen: "Om ons brood te verdienen. Goed man, dat betreft het lichaam; maar weten jullie dat je een ziel hebt?" Ze lachen - "Denkt u die ziel te redden? Denken jullie de hemel te verdienen?" - Ze lachen.

- "Maar, arme mensen, zijn jullie dan niet bang om eeuwig ongelukkig te zullen worden?" - "We vrezen in deze wereld niets anders dan ziek te worden, zonder werk te komen, arm te worden en te moeten sterven van honger." - En als jullie dood zijn?" - Ze lachen. - Kortom: Alles voor het lichaam, niets voor de ziel."

Beangstigde moeders kwamen naar Don Bosco toe om hun zonen weg te halen uit de slechte omgeving van bepaalde werkplaatsen, en verzochten hem een plaats voor hen te zoeken waar ze hun brood zouden kunnen verdienen, zonder de treurige zekerheid te hebben hun ziel te verliezen. Don Bosco deed zijn best om werk voor hen te vinden wegens de vele relaties die hij had, al was het ook buiten de stad, tegelijkertijd vastbesloten zich geen rust te gunnen tot de dag waarop hij met honderden de jongens zou kunnen verzamelen in het Oratorio onder zijn onmiddellijk toezicht.

Doch dit was nog niet alles. Hij met zijn vooruitziende, scherpzinnige geest zag de gevaren die de naties bedreigden en de noodzaak om de grote arbeidersvraagstukken op te lossen in christelijke zin. Het socialisme had in de aangrenzende landen de kop reeds opgestoken en bedreigde ook Italië. De partijgenoten van de valse leer de hoofden van de geheime vennootschappen, vast overtuigd dat de toekomst zou toebehoren aan degenen die zich zouden weten meester te maken van geest en hart der arbeiders, begonnen met een waarlijk satanische ijver de massa te verdierlijken, en deze bereid te maken tot iedere concessie om over haar rug omhoog te komen. Don Bosco had het plan opgevat zulke grote rampen te voorkomen door middel van deze arbeidsjongens zelf, door hen die godsdienst te doen beleven die alleen in staat is om met liefde en offer, het geluk op te bouwen in hun levensstaat. Hij verklaarde hun hoe het handwerk persoonlijk geëerd en verheerlijkt was door Onze Heer Jesus Christus, die in Zijn aardse leven gelijk wilde zijn aan hen, een eenvoudige arbeider, en hij beschreef dikwijls hun triomfantelijke intocht in de hemel en de oneindige beloning die hun wachtte wanneer zij verlost zouden zijn van de lasten en het leed van deze wereld.

Maar alléén kon hij natuurlijk zijn plan niet verwezenlijken van christelijke werkplaatsen, oorden van vrede en vreugde, van een prettige en gezegende werkzaamheid, van waaruit de leerlingen over de wereld zouden verspreiden, gereed om dapper de moeilijkheden van het leven tegemoet te treden, om vast de rechte lijn te volgen die God voor hen had uitgestippeld, om getuigen van de Kerk te zijn en dus van de openbare orde, katholieke arbeiders in de maatschappij. De ondervinding leerde hem dat de persoonlijke werken over het algemeen vallen met de mensen die ze hebben opgebouwd. Daarom liet Don Bosco geen ogenblik zijn verlangen varen een kloostergemeenschap te stichten, die eveneens dat doel zou nastreven. Het was de goddelijke Voorzienigheid die hem deze gedachte ingaf. Zij had ze ook ingegeven aan vele andere mensen van de 19de eeuw namelijk om een Congregatie te stichten, om elk op zijn manier de arbeider in al zijn noden ter zijde te staan. Wij geloven dat de haat tegen hun heilzame en machtige invloed op het volk

een der oorzaken geweest is van de verschrikkelijke strijd die men tegen hen voerde en waarmee men hen trachtte te vernietigen.

In 1853 maakte Don Bosco derhalve zonder trompetgeschal - zoals men dat heden ten dage voor de geringste kleinigheid pleegt te doen, - een begin met zijn reusachtige onderneming. Zijn werk bleef zo bescheiden dat het niet meer dan een experiment scheen, wat het echter geenszins was. Het was, alsof er tegen hem gezegd was: "Vertrouw uit geheel uw hart op God, waar verlaat u niet op eigen inzicht. Denk aan Hem op al uw wegen en Hij zal uw paden effenen.(1)"

En ook dit werk bleek de twee werelden te kunnen omvatten. In de loop van vijftig jaren brachten zijn werkplaatsen meer dan 300.000 vaklieden voort die christelijk waren opgevoed en zich in alle richtingen verspreidden. Duizenden jongens, die anders overgeleverd zouden zijn geweest aan de gevaren van de straat en willoze instrumenten zouden zijn geworden van de tirannieke sekten, veranderden geleidelijk in nuttige en achtenswaardige burgers, in verdienstelijke mensen.

(1) Spr. 3, 5-6

H O O F D S T U K LVII

DE AFDELING VAN DE STUDENTEN - DE PRIVE-SCHOLEN VAN DE
PROFESSOREN DON PICCO EN BONZANINO - DE MANTELS DER
MILITAIREN - NIEUWE GETUIGENISSEN VAN DE WONDEREN VAN
DON BOSCO IN HET ORATORIO DE STUDENTEN UIT DE STAD
VAN DE PRIVE-SCHOLEN EN DON BOSCO - HET FEEST VAN DE
H. MATTHEUS EN EEN REGEN VAN STENEN - HEILZAME INVLOED
VAN DON BOSCO OP ENKELE LEERKRACHTEN - VERDIENDE LOF-
PRIJZINGEN VOOR DE STUDENTEN VAN HET ORATORIO -
HARTELIJKE VERSTANDHOUDING TUSSEN DE VOLKSJONGENS EN
DE ZONEN DER RIJKEN

Naarmate het aantal in het Oratorio opgenomen arbeidersjongens toenam, groeide ook het aantal studenten. De instelling van deze klasse was een providentieel werk en, zo zouden we haast kunnen zeggen, door God ingegeven. Tot de jongens die door de regering, door gemeentebesturen, door pastoors en door de ouders bij Don Bosco werden aanbevolen, behoorden er niet weinigen tot welgestelde families of tot burgerlijke milieus, die onfortuinlijkerwijze in ellende waren vervallen. Voor zulke jongens, reeds opgevoed in een welgesteld milieu, leek het leren van een vermoeiend of ruw ambacht, niet steeds het meest welkom en ook niet het geschiktst. Anderen bleken vervolgens vervuld van een zo zeldzame geest, dat het zonde leek, hen te begraven in een werkplaats. Zulke jongens zouden, wanneer ze werden bekwaamd in kennis en wetenschap, na verloop van tijd zeer belangrijke diensten kunnen bewijzen aan de burgerlijke maatschappij. Don Bosco nu richtte zijn liefde zoveel hij kon naar de behoefte en voorkeur van deze leerlingen, die hij veeleer aan de studie zette dan aan handenarbeid. Op die manier groeide de groep studenten, die in 1850 slechts uit een twaalftal bestond, in 1853 tot een gelijk aantal als dat der vakleerlingen.

Met deze werkplaatsen maakte Don Bosco zijn Oratorio tot een weldaad van een groter aantal arme families; zorgde hij dat begaafde jongens zich konden ontwikkelen, die anders, bij gebrek aan middelen, van ruimere kennis verstoken zouden zijn gebleven; hij schonk de burgermaatschappij niet alleen goede arbeiders en bekwame vaklui, maar ook goed onderlegde ambtenaren; en, wat van nog groter betekenis is, van begin af aan zorgde hij voor een schare seminaristen voor de diocesen, en helpers voor

het Oratorio, door middel van wie hij de weldaad van de burgerlijke en van de morele opvoeding moest verbreiden onder duizenden arme jongens op de beide halfronden.

We hebben reeds verteld hoe Don Bosco, toen hij geen gelegenheid meer had om nog Latijnse lessen te geven, in het schooljaar 1851-1852, al zijn studenten van de klassieke cursus naar de privé-school van de heer Ridder Giuseppe Bonzanino, professor aan het gymnasium, had gezonden, en daarna naar die van Don Matteo Picco, professor in de retórica. Deze beide voortreffelijke lieden leenden zich van ganser harte voor dit liefdewerk, stelden hun lessen gratis open voor de leerlingen van Don Bosco en maakten zich in de hoogste mate verdienstelijk voor ons Oratorio. Daar het op de voorgrond tredende personen waren, van uitgelezen gedrag, eerbiedwaardig voorkomen en zeer geleerd op het gebied van het vak dat zij doceerden, stonden hun lessen in de stad in hoog aanzien; de leerlingen die ze volgden hadden daar zeer veel aan, en de welgestelde families stuurden er als om strijd hun kinderen heen.

Don Bosco zond zijn studenten in twee groepen verdeeld, omdat Don Picco bij de Sint-Augustinuskerk woonde en prof. Bonzanino naast die van de H. Franciscus van Assisi. Eén afdeling bestond uit de leerlingen van de drie gymnasiumklassen, de andere uit hen die de humaniora en retórica deden: bij het gaan en terugkomen moesten zij een nauwkeurig voorgeschreven weg volgen. Daardoor hadden zij een hele omweg te maken, maar de jongens gehoorzaamden blindelings zonder het waarom te kennen. Wanneer ze daar een enkele maal naar vroegen, stelde Don Bosco zich tevreden met hun te antwoorden: Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Later, toen ze ouder waren, begrepen ze het motief van dat voorschrift. De seminarist Rua had tot taak toezicht te houden gedurende de tocht en hij ging naar de filosofielessen van de professoren van het Seminarie en naar de theologen Mutura en Farina. Kanunnik Berta herinnerde zich met grote voldoening hoe hij in die tijd steeds met genoeg hun lessen overhoord had.

Als de studenten in het Instituut kwamen, hadden zij als medeleerlingen de jongens uit de eerste families van Turijn, hetzij door hun adel of door hun rijkdom. Het is bewonderenswaardig, hoe de goddelijke Voorzienigheid hen naar plaatsen bracht, waar zij vertrouwelijke banden konden aanknopen met zoveel jongens, die bestemd waren om eens aanzienlijke posities in Staat en gemeente te bekleden; en door de onuitwisbare herinneringen van hun jongelingsjaren waren ze dan ook eerder geneigd hun bij te staan indien hun ooit om steun gevraagd zou worden. Bovendien deden de jongens van het Oratorio, als de beste leerlingen van de school, door hun deugden, hun talent, hun ijver en vlijt van zich spreken, en zij verspreidden een faam van goedheid in de salons van dezelfde grote heren die hun weldoeners waren, of in de toekomst zouden moeten zijn. Van begin af aan was het ook deze, grote verwondering wekkende oorzaak, die ertoe leidde dat geen van die Turijnse families er aan dacht hun jongens van de scholen af te nemen die door deze arme jongens bezocht werden. Niemand beklagde er zich over, integendeel, allen zagen met welgevallen het werk van deze leraren. En men dient daar nog bij te bedenken dat men toen de tijd der zogenaamde democratie nog niet kende.

Hoeveel lof is dan ook niet de christelijke, en men mag wel zeggen heldhaftige naastenliefde waard van Don Picco en van Ridder Bonzanino, die, met het risico hun school verlaten te zien door de bloem van de stedelijke burgerij, die hun een eervolle steun verleende, het aandurfden op dezelfde banken jongens uit de lagere stand te laten plaatsnemen, eenvoudig gekleed, naast keurige jongelieden, rijk uitgedost, zich wel bewust van hun maatschappelijke positie. Het enige wat professor Bonzanino deed was, op de drempel van zijn huis gaan staan om de jongens van Don Bosco hun soldatenjassen te laten afleggen, waarmee zij zich tegen regen en sneeuw beschutten.

Deze militaire overjassen waren een geschenk van de minister van oorlog aan Don Bosco. Maar al beschermden die jassen de jongens ook tegen ongunstig weer, ze werden opgevreten door de motten, en leken meer op een inderhaast omgeslagen deken dan op een jas; en degenen die ze droegen, zagen er uit als smokkelaars of als karikaturen. En inderdaad, toen Tomatis eens in die vermomming op weg naar de tekenschool op een bankje langs de weg was gaan zitten, kwamen er twee politieagenten naar hem toe, die hem zijn identiteitspapieren vroegen. Tomatis antwoordde hun dat hij alleen maar tekenpapier bij zich had, en haalde die zonder meer uit zijn tas. Op de vraag wie hij was, waar hij woonde, wat hij deed, antwoordde hij dat hij Tomatis heette, student was en bij Don Bosco in Valdocco woonde. Gevraagd, hoe Don Bosco erin slaagde zijn jongens te onderhouden, antwoordde Tomatis met slechts één enkel woord: "De Voorzienigheid."

"Ha, de Voorzienigheid, het zou wat!" riepen de twee agenten met een spotlach uit:

Waarop Tomatis: "Als er geen Voorzienigheid was, zouden zelfs jullie, mijne heren, niet zo vast op uw benen staan. En Zij is het ook die mij deze jas verschaft heeft." - Toen de twee politiemannen nog nadere verklaringen kregen, lieten ze hem verder met rust.

Die militaire jassen en petten waren in het begin wel eens oorzaak van onbescheiden verwondering en van spot, maar dat ging wel over en jarenlang werden ze door de jongens van Don Bosco gedragen, zowel door degenen die in huis vertoefden als door hen die het Oratorio geregeld moesten verlaten. Maar niettemin had professor Bonzanino ze, terecht, niet geschikt gevonden om er zich mee te vertonen in een gezelschap van heren die gemakkelijk lachten en schertsten.

De studenten van Don Bosco waren het eerste jaar, zoals werd gezegd, nog slechts gering in aantal, maar toen het getal van lieverlede tot honderd was gegroeid, vulden zij bijna geheel de lokalen van de professoren die met deze lessen in hun noodzakelijk levensonderhoud moesten voorzien. Don Bosco liet echter niet na de ouders die het missen konden het lesgeld te laten betalen, evenals degenen die een of meer jongens bij hem hadden aanbevolen. En hijzelf stelde de leraren schadeloos met een jaargeld, aanvankelijk van 50 lire en daarna van grotere bedragen, al naar zijn financiën het hem toelieten.

En de voortreffelijke leraren wezen nooit een jongen af die door Don Bosco was aanbevolen. Hij wist trouwens altijd met zoveel hartelijkheid iets te vragen, dat hij iedere aarzeling, wanneer die ooit aanwezig geweest zou zijn, zou hebben overwonnen. Als bewijs daarvan moge een der brieven dienen die hij aan professor Bonzanino schreef.

Turijn, 28 december 1853

Zeer geachte Heer Professor,

Ik heb weer twee jongens, die ik naar school moet sturen: een van hen heet Carossi, en ik geloof dat hij heel geschikt is voor de school van de heer Pasquale, daar hij de derde klas heeft afgemaakt en nu met Latijn wil beginnen; deze betaalt wat er nodig is. De andere, Anfossi geheten, hoort volgens mij, in de tweede klas der grammatica thuis. Hij werd naar mij gestuurd door mevrouw Losana, een zuster van de Bisschop van Biella, die eveneens hoopt te kunnen voorzien in wat er aan schoolgeld nodig is.

Rest enkel nog de vraag of u beiden in een of ander hoekje kunt stoppen, om uw kostbare lessen te volgen. Begint u alstublieft met hen eens te ontvangen, daarna doet u maar het beste wat u in Domino meent te kunnen doen.

De Heer zegene U en heel uw achtenswaardige familie, en u dankend voor alles wat u voor mijn arme zonen zult kunnen doen, verlijf ik,

Uw dw. dn.
Gio Bosco, pr.

Giovanni Battista Anfossi, een jongen van 13 jaar, was op 22 december door de zuster van Mgr. Losana naar het Oratorio gestuurd. Heel Turijn kende deze vooraanstaande priester, ere-kanunnik van de collegiale kerk van de H. Drievuldigheid, Doctor in de letteren en wijsbegeerte, Ridder van de HH.Mauritius en Lazarus. Welnu, tegen 1900 vertelde hij reeds, hoe hij vanaf het eerste begin grote eerbied voor Don Bosco had opgevat: "In 1853 toen ik in het Oratorio kwam, werd gezegd dat Don Bosco er wonderen verricht had. De oudsten onder mijn kameraden vertelden het me, en het was ook de stellige overtuiging onder ons allen die in die dagen met ons eenenvijftigen waren, de seminaristen niet meegerekend, dat de volgende gebeurtenissen waren voorgevallen: het opwekken van een dode, de vermenigvuldiging van de kastanjes en van de hosties. Ook spraken zij over de uitdeling van broodjes, wat heel dikwijls de gewoonte was in het Oratorio bij gelegenheid van een generale heilige communie, bij welke broodjes dan tegelijkertijd enig belegsels gegeven werd. In die gevallen waren er honderden jongens, ook van buiten, wier aantal niet steeds van tevoren voorzien was. Toch was er, hoewel er soms geen broodjes genoeg in huis waren, steeds genoeg voor allen.

"Ik heb ook Moeder Margherita gekend; ik bewonderde haar leven van opoffering, voortdurend bezorgd om het welzijn van de jongens. Wanneer we iets nodig hadden, waren we gewoon onze toevlucht bij haar te zoeken; en als het in haar vermogen was, hielp ze ons onmiddellijk en verschaftte ons het nodige, waarbij ze ons steeds aanspoorde te bidden en braaf te zijn. Zij werd zeer geëerd door iedereen die in het Oratorio kwam, ook door personen van hoge positie."

Professor Bonzanino liet hem tot zijn lessen toe, samen met de jongen Carossi.

Don Bosco voerde dikwijls met deze bekwame professoren gesprekken over verschillende Latijnse klassieken, en hij raadde hun steeds aan de schoolopgaven te verbeteren, de fouten erin aan te duiden en de leerlingen daar-

op te wijzen, daar hij dit de beste methode achtte om een taal volmaakt te leren. Deze raadgeving herhaalde hij later en met veel nadruk tegenover de leraren van het Oratorio. Hij liet zijn leerlingen niet in de steek in de tijd dat zij een examen moesten doen, zij het in privé- of in openbare scholen. Hij bezocht de examinatoren die hem in hun goedheid inzage lieten nemen van het schriftelijk werk van zijn leerlingen. Hij las dat werk met aandacht, keurde de verbeteringen, verdedigde bepaalde taaleigenaardigheden die als fout waren aangerekend. Hij deed dit met zoveel kennis van zaken, dat hij de bewondering van de professoren wekte, die uitriepen dat ze zich nooit hadden kunnen voorstellen dat Don Bosco een zo grondige en uitgebreide kennis had van de Latijnse literatuur.

Later beloofde Don Bosco de beide heren Don Picco en Bonzanino zo goed als hij kon door zijn liefdevolle zorgen ook tot al hun leerlingen uit te strekken. Daar er in die klassen geen catechismus- en godsdienstlessen gegeven werden, bezocht hij ze in 1853 regelmatig iedere zaterdag, en ging daar verscheidene jaren mee door. Als hij een klas binnenkwam, ging de leraar heen, en gedurende een uurtje onderhield hij zich met de interne en externe studenten. Hij vertelde hun iets uit de kerkelijke geschiedenis, een parabel, een stichtelijk verhaal, maar alles had tot doel hen tot het inzicht te brengen van de noodzaak om dikwijls en goed te biechten. Ook gaf hij een nadere verklaring van enkele antwoorden uit de catechismus.

Naderhand ontving hij hen ook geregeld maandelijks in het Oratorio om te biechten, en zodoende slaagde hij erin op hen en ook op enkelen van hun familieleden, die groot aanzien in de stad genoten, een heilzame invloed uit te oefenen. Over deze dagen, vertelde professor kanunnik Anfossi ons nog: "Ik hoorde dikwijls het verhaal van deze feiten. Ze werden aangehaald met de grootste dankbaarheid ten opzichte van Don Bosco, door verdienstelijke mensen. Velen, die met mij indertijd die lessen volgden, van hem godsdienstonderricht kregen en bij hem gingen biechten waren afkomstig uit de hoogste adellijke kringen."

Al de jongens hadden een groot vertrouwen in Don Bosco en hun ouders eveneens, zodat hij er verschillende malen in slaagde de vrede te bewaren in een vooraanstaande familie, waar ongenoegen was ontstaan door een of ander misverstand of ook wel door de koppige of driftige aard van een zoon. Een zekere Cal..., die van kindsbeen af het Oratorio bezocht, liep in 1853, nadat zijn moeder hem bittere verwijten had toegestuurd, van huis weg en zocht zijn toevlucht in het Oratorio van Valdocco. Don Bosco hield hem bij zich, kalmeerde hem, zond de vader bericht, bereidde de jongen voor op het spreken van een goede biecht, en na een maand bracht hij hem naar zijn familie terug, waar hij met open armen ontvangen werd. Hij werd later een voortreffelijk mens, studeerde voor advocaat en werd raadsheer bij het Hof van Beroep.

Ook de verhouding van Don Bosco tot hun leraren werd vertrouwelijk. Hij behandelde hen met eerbied en dankbaarheid. In dat opzicht overkwam hem iets van tragi-komische aard dat waard is vermeld te worden.

Don Bosco was gewoon de 21ste september op het zomerverblijf van Don Matteo Picco door te brengen, om diens naamdag te vieren, daar deze professor eveneens het voorrecht van een huiskapel bezat. In het jaar 1853, op de vooravond van dat feest, ging hij er heen met Giovanni Francesia,

die een mooie partij vuurpijlen droeg die men de avond van de volgende dag de lucht in zou schieten; en in zijn zak had hij een dichtertelijke feestwens, die na afloop van het feestmaal zou worden gelezen. Toen zij de Casaalse poort doorgegaan en te voet de heuvels van Superga waren ingetrokken, door de vallei van San Martino, beklommen zij een van de heuvels waarop het huis van de professor zich in een lieflijke ligging wit aftekende.

Bij Don Bosco bleef men nooit zonder bezigheid; hij had altijd iets te vertellen, een plan te maken; in zijn gezelschap was het altijd prettig en leerzaam. Toen zij aan de plaats gekomen waren die naar San Bino en Evasio genoemd was, vertelde hij aan Francesca het wonderbaarlijke leven van deze beide heiligen en de jongen luisterde met volle aandacht naar hem. Plotseling kwamen er echter een stuk of tien jongens van achter een groepje bomen te voorschijn die Don Bosco aanvielen en met stenen begonnen te gooien. Ze waren gewoon dergelijke grapjes uit te halen met iedereen die daar langs de weg kwam, vooral als het priesters waren. Don Bosco keerde zich om en rustig ging hij de vlegels tegemoet, die hem de rug toekeerden en wegliepen. Don Bosco riep hen echter na: "Blijft staan! Luister, luister! Kom hier! Ik wil jullie helemaal niets doen; ik wil jullie niet slaan."

De jongens bleven staan toen ze dat hoorden.

"Ik wilde jullie een medaille geven!" vervolgde Don Bosco en haalde die te voorschijn om ze te laten zien.

De stoutmoedigsten kwamen naderbij en zeiden: "Wij zijn het niet die met stenen gegooid hebben. Dat zijn die anderen daarginds, die zich achter die bomen verstopt hebben."

"Komen jullie ook hier," riep Don Bosco tot hen die verderop stonden. "We zijn immers vrienden, en ik weet heel goed dat jullie het voor de grap deden." - En allen schaarden zich om hem heen.

"Vertel me eens," ging Don Bosco verder, "houden jullie van kersen?"

"Nou en of! Daar kunnen we wel mandenvol van aan," antwoordden ze.

(Don Bosco zei dat deze en dergelijke woorden, schertsend uitgesproken, steeds dezelfde uitwerking hadden, en dat hij, door een enkele stuiver aan fruit uit te geven, de genegenheid van die bengels kon winnen.)

"En eten jullie ook de pitten?" voegde Don Bosco eraan toe "Met pitten en al."

"Zeg me dan eens; gaan jullie 's zondags naar de mis en de catechismus?"

"Zeker, mijnheer!" "Waar?"

"We gaan naar de parochiekerk, antwoordden sommigen; en anderen: "We gaan naar het Oratorio van Don Bosco in Vanchiglia, waar we op feestdagen brood en worst als ontbijt krijgen."

Waarop Don Bosco glimlachend: "Zozo, gaan jullie naar het Oratorio van Don Bosco, en jullie gooien met stenen naar Don Bosco?"

"U bent Don Bosco?"

"Zeker, die ben ik!"

"O, Don Bosco, Don Bosco!"

Intussen waren de ouders van de kwajongens uit hun huizen gekomen en toen ze dat gesprek hoorden, begonnen ze hun jongens onder handen te nemen: "Jullie schelmen, deugnieten, met stenen gooien, hé? Jullie zullen eens met ons te doen hebben. Neem het niet kwalijk, Signor Don Bosco!"

"Och, nee," antwoordde Don Bosco, "doet u die brave jongens toch niets: ze hebben het helemaal niet met verkeerde bedoelingen gedaan." - En hij begon hen te verdedigen, want hij wist dat die manier van doen de ouders zowel als de jongens buitengewoon zou bevallen, terwijl bitse woorden beiden zouden hebben geprikkeld.

Maar bij het weggaan spoorde Don Bosco de ouders aan goed op hun brave jongens te passen en erop te letten dat ze hun christelijke plichten deden, en hun eerbied bij te brengen voor de geestelijken, want door zo opgevoed te worden, zouden ze ook eerbied krijgen voor hun ouders en hen helpen als deze oud waren.

Het was intussen al avond geworden en, na de menigte gegroet te hebben door zijn hoed af te nemen, vervolgde Don Bosco zijn weg. Terwijl hij zich verwijderde, vormden de mensen kleine groepjes en begonnen de woorden van Don Bosco op een bewonderende manier te bespreken, evenals de les die eruit voortvloeide. Don Picco, die in dat dal gewoon was met stenen bekogeld te worden en steeds iedereen die hem kwam bezoeken de raad gaf een andere weg te nemen, had van die dag af tot zijn verwondering niet de minste last meer. En toen hij hoorde wat Don Bosco overkomen was, zei hij bij herhaling: "Nu verbaas ik me niet meer over die verandering. Alleen Don Bosco was in staat om zoiets klaar te spelen."

Ook wanneer ze alleen maar dikwijls met Don Bosco konden omgaan, betekende dat een grote geestelijke winst voor deze en andere professoren, vooral als het priesters waren. Bijna zonder dat zij het merkten lieten zij hun min of meer schoolmeesterachtige manier van doen achterwege, werden stipter wat hun geestelijk leven betrof en wisten hun grillige eigenaardigheden te overwinnen. Het gedrag van Don Bosco en zijn verstandige woorden hadden altijd dergelijke verheugende resultaten. Wij zouden als bewijs hiervoor heel wat kunnen aanhalen, maar we zullen ons tevreden stellen met weer te geven wat professor Francesia ons vertelde:

"Ik heb een brave en voortreffelijke professor gekend, die priester was, en die had zich aangewend om jarenlang, in plaats van de toog te dragen in curtis te lopen, dat wil zeggen gekleed in een korte jas die nauwelijks tot aan de knieën reikte. De priesters die zich liever aan de regels hielden, droegen deze jas lang, minstens tot halverwege de schenen. Het was voldoende dat Don Bosco met hem omgang kreeg om te bewerken dat deze professor, zonder dat iemand er een woord over gezegd had, al spoedig een langere jas ging dragen, totdat hij er eindelijk een droeg die hem tot de voeten reikte, zodat hij in niets meer verschilde van de anderen die het priesterlijk gewaad droegen.

"Dezelfde persoon had een vreselijk opvliegend karakter, wat op sommige dagen, hoezeer hij zich ook geweld aandeed, voor zijn huisgenoten een ware last was. Op zekere dag was ik bij hem op bezoek om een kopje

koffie te drinken. Zijn zuster had vergeten een suikerlepel mee te brengen; maar inplaats van daar een scène over te maken of de wereld verging, zoals zijn gewoonte was, wendde hij zich met een glimlach tot haar en, met zijn hand een kommetje vormend, zei hij: "En het suikerschepje? - Hij zei dat erg beminnelijk en het was voor zijn zuster zo iets nieuws, dat zij mij toefluisterde toen ze hem bediend had: "Ziet u, dat komt door de omgang met Don Bosco! Als zoiets me enige tijd geleden overkomen was, zou de hele dag bedorven zijn geweest. Maar nu is hij helemaal anders! Hij schertst dat het een lieve lust is en we leven in vrede!"

Ook de studenten van het Oratorio werden wegens hun stichtend gedrag bewonderd door hun kameraden. Zij waren Don Picco en Bonzanino zeer toegedaan en die genegenheid was wederkerig. Deze beide professoren konden zich wel de patriarchen noemen van de leermeesters der Salesiaanse scholen, daar zij een heel aantal van hen opleidden, die de Heer bestemd had om medewerkers van Don Bosco te zijn in het onderwijs voor de jeugd. Zij mochten er groot op gaan onder hun leerlingen studenten gehad te hebben zoals Rua, Cagliero, Francesia, Cerruti en anderen die steeds de eersten van hun klas waren in vlijt en vorderingen, en die door hun voorbeeld een prikkel waren voor hun rijke en gegoede kameraden uit de stad, om beter de voorschriften van hun leermeesters op te volgen. En op latere leeftijd herinnerden zij zich steeds met grote voldoening hoe de jongens van het Oratorio hen beloonden voor de moeiten, en de ontmoediging die zij opdeden wegens de geringere medewerking van de andere leerlingen.

In ieder geval heerste er tussen al de leerlingen, rijke en arme, de opgewektste eensgezindheid, want de zonen van Don Bosco waren bemind bij hun medeleerlingen. De feesten werden samen gevierd. De ene groep ging naar die toe welke in het Oratorio gehouden werden, de anderen namen deel aan die van de privé-school in retorica en grammatica, die plechtig gevierd werden ter ere van de H. Aloysius van Gonzaga in de Grote koninklijke Basiliek. De godsdienst was nog de grote en overheersende prikkel bij de opvoeding, en de H. Aloysius de voorbeeldige patroon van de studenten. Bij gelegenheid van dat feest waren onze studenten met die van de privé-scholen gewoon, enkele gedichten samen te stellen en te drukken om zodoende hun uitdrukking te geven aan hun devotie voor degene die een engel in mensengedaante genoemd werd. In 1854 bewaarde Don Bosco deze gedrukte gedichten.

H O O F D S T U K LVIII

HET INTIEME LEVEN EN DE LEVENSWIJZE IN HET ORATORIO
GOEDHEID VAN DE LEERLINGEN - DON ANTONIO GRELLA -
BRIEF VAN KARDINAAL ANTONELLI - PLAN VOOR EEN
DRUKKERIJ VAN DON ROSMINI - PRIESTERS BESCHULDIGD
VAN MUITERIJ INGEBRUIKNEMING VAN DE TEMPEL DER
WALDENZEN - EEN ARTIKEL VAN DE ROGANTINO EN EEN
VOORSPELLING VAN DON BOSCO - EEN DINER VOOR DE
ARBEIDERS - BRIEF VAN DON BOSCO AAN KARDINAAL
AARTSBISSCHOP VAN FERRARA - DISPUUT TUSSEN EEN
ADVOCAAT EN EEN PROTESTANTSE DOMINEE - EEN DRAMA - DE
KIPPEN VAN MOEDER MARGHERITA

Thans een blik in het intieme leven van de leerlingen van Valdocco. Tot 1858 leidde en bestuurde Don Bosco het Oratorio zoals een vader zijn gezin bestuurt, en de jongens voelden geen verschil tussen het Oratorio en hun ouderlijk huis. Zij begaven zich niet in geordende rijen van de ene plaats naar de andere, er was geen streng toezicht van assistenten, geen dwang van nauwkeurige voorschriften. Het was voldoende te zeggen dat 's morgens iedereen - zodat men wist wie niet tijdig was opgestaan - bij het betreden van de kerk, een klein houten pennetje in een gaatje achter zijn naam moest steken op een bord dat in de nabijheid van de ingang hing. Dit was voldoende en zonder enige andere controle, daar het geweten de voornaamste controle uitmaakte.

Op werkdagen woonden zij de heilige mis bij, waaronder zij de zogenaamde dagelijkse gebeden opzegden, met de Rozenkrans, en daarna volgde een kwartier meditatie of geestelijke lezing. Alle dagen naderden enkele jongens vrijwillig ter Heilige Tafel en het merendeel deed dit eens per week.

's Middags, als de studenten van hun scholen en de jonge arbeiders van hun werkplaatsen waren teruggekeerd, zaten zij aan dezelfde tafel, en daarna begaven zij zich, na een uur recreatie, weer naar school en aan het werk. Tegen vier uur 's middags kwamen alleen de studenten naar huis, om hun boterham te eten en hadden daarna een uur recreatie. De arbeidende jongens hadden hun brood meegenomen.

Don Bosco, die niet zonder zijn jongens kon en met geduld hun karakter bestudeerde, lette op hun spelen en deed eraan mee, evenals aan hun gezang in elke speeltijd. Het was een stichtelijk en bewonderenswaardig schouwspel de leerlingen te zien, die op de speelplaats liepen en zich als om strijd om hem heen schaarden en genoten van zijn leerzame en eenvoudige gesprekken. Zij stelden er een grote eer in en prezen zich gelukkig in het gezelschap van Don Bosco te zijn. Zij hielden niet alleen van hem, maar ze vereerden en beschouwden hem als een heilige. Hij vertelde hun aangename of opvoedende verhalen, en maakte van die gelegenheden gebruik om te vermanen of iets recht te zetten, al naar de omstandigheden, en zijn woorden werden opgevangen alsof ze uit de hemel kwamen.

Om vijf uur trokken de studenten zich terug in de studiezaal tot dat het tijd was voor het avondeten. Maar aangezien tweeënehalf uur van geestelijke bezigheid te zwaar geweest zouden zijn, waren de laatste twintig minuten gewijd aan het voorlezen van een of ander mooi, vormend verhaal dat levendige belangstelling wist op te wekken. Na het avondmaal was er voor allen zangles.

Om negen uur werd het avondgebed gebeden onder de gaanderijen. 's Winters echter in de oude kerk, omdat Don Bosco niet wilde dat het vertrouwelijke toespraakje dat hij daarna hield, in de kerk gehouden zou worden als ware het een preek in optima forma. Dan had hij een geschikte gelegenheid om een waarschuwing te geven, een kleine inbreuk op de orde te herstellen op zijn zachtmoedige manier en met de halve woorden waar een goede verstaander genoeg aan had; en soms met een zo vaderlijke gestrengheid dat allen er ten zeerste van onder de indruk waren.

Terwijl de gebeden gezegd werden en allen op de grond knielden, bevond Don Bosco zich steeds temidden van hen; en na een kort gewetensonderzoek, ging hij op een bankje staan of op een geïmproviseerde kathedraal om het genoemde korte maar doeltreffende toespraakje te houden.

Hij wist op een bewonderenswaardige wijze de liefde tot God en Onze-Lieve-Vrouw op te wekken, door nu eens de ene, een andermaal een andere deugd - al naar de behoefte en de geschiktheid van het ogenblik - in het licht te stellen en richtlijnen te geven voor de voortgang op de weg van het goede. Soms vervulde hij de jongens met een heilige afschrik door over de heiligschennende communie te spreken, soms ontroerde hij hen door zich met grote nederigheid aan te bevelen in hun gebeden, omdat, zoals hij zei, ne cum aliis praedicaverim, ipse reprobis efficiar. Niet iedere avond evenwel behandelde hij een stof van zoveel betekenis, en wanneer er geen aanleiding was om iets te zeggen over de goede gang van zaken in het huis, dan gaf hij een verklaring van de naam van heilige gewaden, zoals bijvoorbeeld, dalmatiek, amikt, kazuifel, en zo of hij gaf een uitleg van een zin uit het ritueel of van het gebruik van Dominus vobiscum, Kyrie eleison, alleluia, amen, enz. Of ook wel sprak hij over een of andere moderne kunst, of uitvinding; doch intussen maakte hij steeds gebruik van de gelegenheid om te zeggen wat hij zeggen wilde en wat hem ter harte ging. Ook liet hij niet na de oorsprong te verhalen van ieder feest dat ingesteld was ter ere van de Moeder Gods en heel dikwijls vertelde hij het leven van de Heilige wiens nagedachtenis de volgende dag door de Kerk werd gevierd. De oudere leerlingen herinneren zich nog hoe hij levendig het leven beschreef van de landbouwer Sint-Isidoor, die biddend de akkers ploegde en hoe de engelen hem met twee andere ploegen hielpen bij het

werk, zodat zijn oogsten overvloediger werden dan ooit; en van de jeugdige Sint-Cyrellus van Cesarea in Cappadocië, die omdat hij christen was, door zijn metgezellen werd gehoond, uit het ouderlijk huis verdreven, overgeleverd aan de rechters die vergeefs probeerden hem angst aan te jagen met een voorgewende veroordeling tot de vuurdood en die ten slotte de palm van het martelaarschap verkreeg en tot de aanwezigen sprak: "Verheugt u over mijn triomf. Gij weet niet welk rijk er voor mij opengaat en welk geluk mij wacht."

Als Don Bosco van zijn preekstoeltje afkwam, zei hij een groot aantal jongens vertrouwelijk iets aan het oor, die hem goedenacht kwamen wensen en hem een of andere raad vroegen Voor hun zielenheil zou Don Bosco ook gaarne tot aan het aanbreken van de dag wakker hebben willen blijven. De leerlingen trokken zich in hun slaapzalen terug, vervuld van vrome gedachten en eindigden de dag met wat geestelijke lezing, die door een van hen verricht werd terwijl de anderen zich te ruste begaven. Zodoende leidde hij alles wat er in de loop van zo een dag gebeurd was alleen maar tot het goede.

Hun braafheid was des te hechter, naarmate de overtuiging van de waarheid van hun geloof toenam. 's Zondags sprak Don Bosco vanaf de preekstoel met bewonderenswaardige eenvoud en natuurlijkheid over de Kerkelijke Geschiedenis en over het leven van de Pausen, waar de jongens met grote aandacht en voldoening naar luisterden, Zij ontvingen er meteen een morele les bij die **aan** hun ontvankelijkheid was aangepast en betrekking had op het tijdeigene. En zij verheugden zich zozeer over die instructies, dat zij ernaar verlangden dat het gauw maar weer zondag mocht zijn en zij de voortzetting en de verklaringen konden horen.

Verder werd de deugd onderhouden door veelvuldig gebruik te maken van de Sacramenten. Don Bosco genoot het onbepaalde vertrouwen van bijna al zijn leerlingen, en hij weigerde nooit de biecht van een hunner te horen, op welk tijdstip hem dat ook gevraagd werd. Om evenwel grotere vrijheid mogelijk te maken, kwam de theol. Marengo iedere zaterdagavond en bleef tot een laat uur, soms zelfs tot elf uur, evenals enkele andere priesters die door Don Bosco waren uitgenodigd.

De leerlingen leefden in de tegenwoordigheid van God en op alle muren kon men in grote letters lezen: God ziet u. Met een dergelijke belangrijke herinnering wist Don Bosco hen te brengen tot grote aandacht gedurende het bidden waardoor dit als het ware werd tot een gebed van aangezicht tot aangezicht met God zelf. Vandaar dat ook de korte gebeden, voor en na iedere bezigheid, hetzij studie of handwerk, en voor en na het eten, met de grootste godsvrucht werden gebeden. En dat kon ook haast niet anders, daar allen de vurigheid en concentratie van Don Bosco zagen, in de kerk, bij de gemeenschappelijke gebeden, bij de meditaties en bij het bidden van zijn brevier, ook wanneer hij zeer door andere dingen in beslag genomen werd. Daarom bewonderden allen, zoals ze steeds zullen blijven doen, het diepe gevoel van godsvrucht, in al de jongens van het Oratorio, die daardoor ware voorbeelden van deugdzaamheid werden; en telkens wanneer Don Bosco tegenover een of andere moeilijkheid bij zijn ondernemingen kwam te staan, liet hij de jongens op een bijzondere manier bidden en verkreeg zodoende de gevraagde gunsten.

Heel dikwijls kwamen er priesters naar hem toe, leiders van jeugdtehuizen, en vroegen hem welke godsdienst oefeningen de leerlingen van het Oratorio gewoon waren te volgen. Ook kwam er wel eens een die hem er een verwijt van maakte dat hij de jongens te overmatig dwong te bidden. Maar Don Bosco antwoordde: "Ik verlang niet meer dan wat iedere goede christen doet, maar ik zorg ervoor dat de gebeden goed gedaan worden."

Hun godsvrucht trad vooral op een verrassende manier sterk op de voorgrond, wanneer op de eerste donderdag van de maand, de oefening voor een goede dood gedaan werd, een praktijk waaraan Don Bosco groot gewicht hechtte. Hij was gewoon te zeggen: "Ik vind dat men zeker kan zijn van de redding van de ziel van een jongen, die iedere maand biecht en te communie gaat alsof het de laatste keer in zijn leven was." - De jongens werden enkele dagen van tevoren in de gelegenheid gesteld zich voor te bereiden en dat deden zij met een toeleg en ernst die hun leeftijd verre te boven ging, zo groot was het verlangen waarmee Don **Bosco** hen vervuld had om deze oefening goed te verrichten. Vele jaren lang kwamen voraanstaande personen uit de stad deze praktijk mee beleven, Na de generale heilige communie en de voorgeschreven gebeden, die met duidelijke en langzame stem werden uitgesproken, verzuimde Don Bosco nooit een Onzevader en een Weesgegroot te laten bidden voor degene onder de aanwezigen die het eerste zou komen te sterven. Dit maakte op de jongens een diepe indruk en hun godsvrucht werd er steeds meer door aangewakkerd. Om aan die donderdag een feestelijk cachet te verlenen werd er bij het ontbijt iets extra's toegevoegd. Dikwijls wanneer Don Bosco op die ogenblikken in de recreatie verscheen, riep hij temidden van een grote kring van jongens uit: "O, als we vandaag zouden sterven, hoe gelukkig zouden we dan zijn!"

Nu en dan ging hij in het mooie seizoen met de jongens deze oefening in een of andere kerk van de buitenwijken van de stad houden tot grote stichting van allen die erbij aanwezig waren.

De jongens verrichtten niet enkel nauwkeurig de voorgeschreven gebeden, maar zij beschouwden die dag inderdaad als de laatste van hun leven; en als ze naar bed gingen gingen zij zo liggen alsof ze overleden waren. Zij wilden op de rug liggen met het kruis in de handen; ook waren er die werkelijk ernaar verlangden dat God hen die nacht tot zich zou roepen, nu zij beter dan ooit waren voorbereid.

Don Bosco zei op een dag tegen Don Giacomelli: "Als alles in het Oratorio goed wil gaan, moet er vooral goed werk gemaakt worden van de oefening voor de goede dood."

De theol. Leonardo Murialdo vertelde ons: "Toen Don Bosco eens met een zestigtal van zijn jongens naar mijn zomerverblijf gekomen was om er het vieruurtje te eten, en er vertrouwelijk tussen ons gesproken werd, verklaarde hij me dat wanneer ook een van hen die nacht onverhoeds zou komen te sterven, hij volkomen gerust geweest zou zijn voor diens zielenheil. Dat was het resultaat van zijn opvoeding." En de geest van gebed heiligde niet alleen de individuen, maar de goddelijke Herder beschermde ook zijn kudde. Inderdaad wanneer een of andere wolf in schaapskieren het huis binnengedrongen was, werd hij weldra ontdekt en op de vlucht gedreven in al de belangrijkste novenen van het jaar, maar vooral die ter ere van Onze-Lieve-Vrouw.

Om de goede gang van zaken in het Oratorio steeds beter te verzekeren, had Don Bosco Don Antonio Grella naar Valdocco laten komen, om de functie van catechismusleraar op zich te nemen. Don Antonio die sinds de eerste tijd van het Instituut een ijverig medewerker was geweest en heel het vertrouwen van Don Bosco genoot, ging daar gaarne op in, en in de jaren 1853 en 1854 nam hij met veel liefde niet weinige taken op zijn schouders. Toen hij daarna kapelaan geworden was in Borgata della Gorra bij Cariguano, bleef hij daar tot zijn dood, door allen vereerd en de Heilige van de Gorra genoemd, vooral doordat men ondervonden had welke uitslagen zijn aanhoudende gebeden bewerkstelligden.

Zo ook waren zijn gebeden en die van de jongens stellig niet vreemd aan de ontwikkeling van het werk dat reeds zo uitstekend ging, en de Katholieke Lectuur bezorgde hun ook de zegen van de Paus.

Toen Don Bosco de eerste halve jaargang van de Katholieke Lectuur voleindigd had, had hij de twaalf eerste afleveringen in zes boekjes, keurig laten inbinden en door middel van Zijne Eminentie Kardinaal Antonelli, staatssecretaris, ze aan de Heilige Vader Pius IX laten aanbieden. De roemrijke Paus nam dit geschenk volgaarne in ontvangst en gaf genoemde kardinaal opdracht de volgende brief te schrijven.

Zeereerwaarde Heer,

U verleende me het voorrecht de Heilige Vader uit Uw naam de boekjes te overhandigen die de eerste halve jaargang vormen van de nieuwe periodieke verschijning die door U is opgericht onder de titel van Katholieke Lectuur, ten gerieve van de minder geletterde klasse, teneinde hen te beschermen tegen de verleidingen waaraan zij steeds meer blootstaan van de zijde van de vijanden van het geloof en de waarheid. Zijne Heiligheid is ten zeerste verheugd evenals ook ikzelf, over de grote ijver waarmee u zich steeds bezighoudt de gelovigen bijzondere onderrichtingen ten goede te laten komen, zoals die worden ingegeven door de eveneens bijzondere eisen van de tijd. Eveneens is het verheugend te vernemen hoe het genoemde werk terstond erkentelijkheid heeft mogen vinden die beantwoordde aan de verwachtingen van U en aan die van de anderen die U op zo loffelijke wijze ter zijde hebben gestaan.

Tezelfdertijd gewaardigt de H. Vader zich, volgaarne ingaande op het aan het slot van Uw desbetreffend schrijven geuite verlangen, aan U persoonlijk en aan al degenen die U medewerking en hulp verleend hebben in het kader van de Katholieke Lectuur, zijn Apostolische zegen te schenken, die moge bijdragen tot de verdere bloei van uw voortreffelijke arbeid.

U dankend van mijn kant voor Uw vriendelijke schrijven, geef ik U wederkerig de verzekering mijner gevoelens van de hoogste waardering,

Rome, 30 november 1853

Uw oprechte dn.
G.C. Antonelli."

De brief van de kardinaal had hem met nieuwe moed bezielde, en hoewel de middelen daarvoor ontbraken, bleef hij piekeren over het oprichten van een eigen drukkerij, toen hij een brief uit Stresa ontving:

Zeereerwaarde Heer en Vriend,

Stresa, 7 december 1853

Denkend aan Uw mooie instelling voor arme arbeidersjongens, heb ik moeten denken aan een soortgelijke instelling, gesticht door een ijverige kanunnik die ik gekend heb en die, geloof ik, Bellati, heette, en die, om werk te verschaffen aan enkele arme jongens en hen iets te laten verdienen, aan zijn inrichting een typografisch atelier had verbonden. Daarom kwam de gedachte bij me op u dit voorbeeld uit Brescia voor te leggen, opdat u zou overwegen of een dergelijke afdeling met enig nut in Uw instituut te Valdocco zou kunnen worden ondergebracht. Mocht u dit mogelijk en gewenst vinden, dan zou ik wel bereid zijn een gematigd kapitaal ter beschikking te stellen voor de eerste aanschaffingskosten. De voornaamste moeilijkheid die ik erin zie zou zijn het vinden van een bekwame meesterzetter en een onberispelijk actief directeur voor het voeren van de correspondentie en voor de leiding en het beheer.

Door middel van een dergelijke werkplaats zou men bladen, boekjes en nuttige uitgaven kunnen verspreiden, en aan werk zou het niet ontbreken aangezien ook het Istituto della Carità daarvoor zou zorgen.

Wilt U de zaak eens in overweging nemen en me erover schrijven? Ik verblijf inmiddels,

Uw dienaar en broeder in Christo,

A. Rosmini

De vreugde die deze brief Don Bosco verschafte was groot, maar aangezien hij er de man niet naar was om zich al te gemakkelijk aan geestdrift over te geven, antwoordde hij:

Aan de Hoogeerw. Heer Don Antonio Rosmini - Stresa,
Algemene Directie der Katholieke Lectuur (Warm aanbevolen aan de Eerw. Heer Rosmini)-

Turijn, 29 december 1853

Hoogeerwaarde Heer,

Alvorens Uw geëerd schrijven te beantwoorden dat U zo goed was mij toe te zenden, heb ik eerst een overzicht willen maken van mijn huidige financiële situatie en van de moeilijkheden waarvoor men zou kunnen komen te staan bij het oprichten van een typografische afdeling als door ons bedoeld.

Laat ik beginnen met te zeggen dat ik een dergelijk idee reeds verscheidene jaren lang in overweging heb, en alleen het gebrek aan middelen en ruimte heeft de uitvoering ervan verhinderd. Niettemin ontbreekt het ons inderdaad aan een drukkerij waarin vertrouwen, een goed beheer en vakmanschap hand in hand gaan. De moeilijkheid zou niet zozeer gelegen zijn in het vinden van een meester-zetter en evenmin, naar het mij toeschijnt, in het aanwerven van een actieve directeur; wat mij meer zorgen baart zijn de kosten die er gemaakt zouden moeten worden om een deel van de lokalen die thans in aanbouw zijn, daarvoor geschikt te maken en de kos-

ten van de eerste inrichting. Niettemin, daar U bereid zou zijn een bescheiden kapitaal ter beschikking te stellen, zou ik van mijn kant alles voor een dergelijke onderneming in het werk willen stellen; het lijkt me evenwel noodzakelijk dat U zich wil gewaardigen mij aan te duiden hoe ver U met deze kapitaalverstrekking zoudt kunnen en willen gaan en onder welke voorwaarden U het ter beschikking zoudt stellen. Wanneer deze twee laatste clausules verenigbaar zijn met mijn huidige stand van zaken, geloof ik dat de zaak te verwezenlijken is en dat het aan werk niet zal ontbreken, en dat ik een behoorlijk aantal van mijn jongens daardoor aan werk zou kunnen helpen; met dien verstande dat uw morele steun wellicht nog onmisbaarder voor me zou zijn dan de materiële.

Ik dank u van ganser harte voor uw goedheid en voor het feit dat U aan me hebt willen denken alsook aan mijn arme schapen en, niet in staat zijnde mijn dankbaarheid op een andere wijze te tonen, bid ik God U en heel uw verdienstelijk Istituto della Carità te willen zegenen.

Met eerbiedige groeten verblijf ik,

Uw onderdanige en genegen dienaar,
Bosco Giovanni, pr.

Terwijl Don Bosco naar een drukkerij verlangde die binnen enkele jaren een der glories van het Oratorio zou zijn, werden in Piëmont de Katholieken opnieuw beledigd.

In de tweede helft van 1853 waren er in Turijn en in verschillende provincies, door de zware belastingen en de duurte van het brood, oproeren ontstaan, die gemakkelijk waren onderdrukt; doch de sekten en de kranten beschuldigten natuurlijk de geestelijkheid ervan deze oproerige bewegingen aangestookt te hebben. En plotseling ging in december een troep bergbewoners uit de Vallei van Aosta om dezelfde redenen tot een gewapende opstand over. Tevergeefs trok de Bisschop Jourdan hun tegemoet met het verzoek tot bedaren te komen, maar hij sprak tevergeefs, daar de oproerige troep zijn terreur tot in Aosta voortplantte. Daar aangekomen echter hadden zij zich verspreid en hun wapens weggeworpen, toen ze zagen dat de toegangswegen door soldaten goed bewaakt waren. Zo eindigde de opstand; maar een der gevolgen ervan was de gevangenneming van elf priesters, waarvan negen pastoors die, met gevaar voor eigen leven, het voorbeeld van hun Bisschop gevolgd hadden, en de gemoederen tot bedaren hadden trachten te brengen. God wilde echter dat zij na een langdurig proces voor de rechtbank allen onschuldig verklaard werden.

Terwijl de belasterde geestelijken in de kerker zuchtten, genoten de Waldenzen van hun triomf. Op 15 december namen zij met een openbare plechtigheid en met medewerking van de Nationale Garde hun tempel in gebruik. Minister Amedeo Bert had in zijn openingsrede gesproken over de vroegere brandstapels en galgen, en het koninklijk Paar van Savoye als het ware voorstellend als schurken; maar de politie vond het niet nodig op te treden. Later, in 1855, terwijl men de Piëmontese clerus zijn toelagen ontnam, bekrachtigde de regering die, welke reeds eerder waren vastgesteld voor de eredienst der Waldenzen; en onder meer andere tekenen van welwillendheid keurde zij goed dat ketterse professoren zonder bevoegdheid tot het College van Torre in Luserna werden toegelaten.

Maar, merkwaardig genoeg, nog voor de in gebruikneming van hun tempel, richtten de Waldenzen de speren van hun hoon tegen Don Bosco, daar zij in hem een van hun geduchtste tegenstanders zagen. De Rogantino Piëmontese schreef in het nummer van 2 oktober 1853 in een artikel, getiteld Broeder Omero, na de katholieken op de schandelijkste manier beleedigd te hebben, als volgt: "Ik begin tot de overtuiging te komen, dat de nieuwe tempel der Waldenzen niet meer zal dienen voor de Evangelische eredienst, maar gewijd zal zijn aan een of andere madonna onder een nieuwe titel door de priester Bosco. Hij moest inderdaad op 20 oktober geopend worden, maar een van de metselaars die eraan werkten, heeft gezegd dat dit moeilijk zal gaan. Goed: de tijd is geduldig en Broeder Omero maakt zich misschien al op om een gezongen mis te zingen voor de dag van de opening met als misdienaars koorzangers van de protestanten en Waldenzen die hijzelf heeft bekeerd."

Het schijnt dat het ter ore van de Waldenzen was gekomen, wat Don Bosco gezegd had en wat hij later verschillende malen herhaalde in de loop van de jaren, tot in 1886 toe: "De tempel van de protestanten zal een katholieke kerk worden ter ere van Maria Onbevlekt Ontvangen. De tijd en de manier waarop dat gebeuren zal ligt in de handen van God, maar het zal zeker geschieden."

Zo zette Don Bosco zijn strijd voort als iemand die zeker is van de overwinning, en zijn rust spreekt ook uit de volgende brief, gezonden aan zijn theologie-professor Appendino in Villa Stellone.

Algemene Directie van de Katholieke Lectuur

Turijn, 18 december 1853

Zeereerwaarde Heer,

De brief van de Heer Don Chiattellino bereikte me te laat en het was me niet meer mogelijk de compositie der zangers in te studeren voor Villastellone, zoals U verlangde. De moeilijkheid werd nog vergroot, doordat er vandaag een feestmaal plaatsvond van de arbeidersorganisatie in dit Oratorio, van welke organisatie de zangers een aanzienlijk deel uitmaken.

Indien ik mijns ondanks ditmaal niet heb kunnen voldoen aan mijn en uw verlangen, hoop ik dat er zich andere gelegenheden zullen voordoen waarin ik u een tastbaar bewijs zal kunnen geven van mijn eerbiedige dankbaarheid, en U inmiddels Gods beste zegen toewensend, verblijf ik,

Uw genegen leerling,
Bosco Gio, pr.

Zijn genegenheid voor de arbeidersklasse was een van de motieven die hem brachten tot het schrijven van zijn boekjes, waarvan het grootste gedeelte gefundeerd was op een of ander feit dat werkelijk niet tot eer strekte van de ketterij, en waarvan hijzelf getuige geweest was. En om diep genoeg tot het volk te kunnen doordringen, schreef hij voortdurend brieven aan vooraanstaande personen, aan priesters en bisschoppen van verschillende diocesen. Wij hebben er een van bewaard, gericht aan kardinaal Vannicelli Cossoni Luigi, Aartsbisschop van Ferrara.

Algemene Directie van de Katholieke Lectuur

Turijn, 19 december 1853

Hoogerwaarde Eminentie,

Gebruik makend van de gunstige omstandigheid dat de Zeereerw. Pater Novelli uit deze hoofdstad vertrekt om zich naar Ferrara te begeven, neem ik de vrijheid, de verspreiding van de Katholieke Lectuur aan de ijver van Uw Hoogerw. aan te bevelen; niet dat ik zou twijfelen aan uw hulp, want U hebt zich steeds vol ijver aan goede werken gewijd, maar om rechtstreeks een exemplaar ervan aan U te kunnen toezenden, en zodoende U in staat te stellen, ze ook ter kennis van anderen te kunnen brengen. Deze vereniging is mooi op weg gekomen en omvat op het ogenblik reeds achttienduizend abonnees.

De Hoogerw. Heer Mgr. Luigi Moreno, Bisschop van Ivrea, hoofd-leider van deze Lectuur, heeft mij persoonlijk de eervolle opdracht verleend over deze aangelegenheid aan U te schrijven. Ik moet u hierbij mededelen dat hij er een persoonlijke brief zou bijvoegen, indien hij in kennis gesteld werd van de datum van de afreis van genoemde Pater Novelli.

Overtuigd dat U mijn brief goed zult opnemen, verzoek ik U beleefd de goede God te willen smeken medelijden te hebben met het arme Piëmont, waarin waarlijk ramspoedige tijden voor onze Heilige Katholieke Godsdienst zijn angebroken; bidt Hem eveneens voor mij en voor een aantal arme jongens, die nederig om uw herderlijke zegen verzoeken,

De Heer schenke U zijn zegen en moge U nog lange tijd bewaren voor het welzijn van de Heilige Kerk,

Met de grootste eerbied, verblijf ik

Uw dw. dienaar,
Glov. Bosco, pr.

Maar behalve de boekjes, had Don Bosco nog een ander wapen aangewend tegen de protestanten, met het doel zijn leerlingen voor hun dwalingen te beschermen. Dat was een drama dat hij schreef, een spel in twee bedrijven, en dat tot titel droeg: Een dispuut tussen een advocaat en een protestantse dominee. Het werd herhaaldelijk opgevoerd in het theater van het Oratorio en in de maand december werd het in druk gegeven. Don Bosco liet het voorafgaan van de volgende inleiding:

Aan de Lezer,

De ervaringen door de jongens van het Oratorio van de H. Franciscus van Sales, opgedaan bij de voorstellingen van dit drama, alsmede de voldoening waarvan degenen die de opvoeringen hebben bijgewoond blijk gaven, wettigen de hoop dat het onze lezers niet onaangenaam zal zijn het in een uitgave van de Katholieke Lectuur aan te treffen.

De feiten betreffende de familie van Alessandro - een afvallige - zijn historisch; het dispuut vervolgens is een samenweefsel van eveneens historische feiten, die evenwel ergens anders zijn voorgevallen en hier samen ge-

bracht zijn om te voldoen aan de regels van het treurspel."

In alles wat hier gezegd wordt van de protestanten bedoel ik geen enkele persoonlijke zinspeling, daar het uitsluitend mijn doel is hun leer en de dwalingen die zij bevat aan te tonen.

Ik geloof dat het gemakkelijk zal vallen dit drama zowel in de steden als op de dorpen op te voeren, en dat intussen de waarheid en de verwikkeling der zaken tot een aangename ontspanning zullen leiden, ook de dwaling beter onderkend zal worden, de waarheid doorvorst tot meerdere eer van God en ten voordele van de zielen en van de waardigheid van onze Heilige Katholieke Godsdienst.

Bosco Giovanni, pr."

De opvoering van dat spel verschafte de jongens van het Oratorio niet alleen een goede onderrichting maar tevens een aangename verpozing.

Margherita was in de maand oktober voor enkele weken naar Castelnuovo gegaan, daar verschillende aangelegenheden haar aanwezigheid aldaar vereisten. Op een avond, tegen half zeven, toen de kippen reeds op stok waren en terwijl de jongens van het Oratorio met van alles bezig waren, studerend of handenarbeid verrichtend, kwam plotseling Margherita terug met de zuster van Don Giacomelli. Het gerucht verspreidde zich als een lopend vuurtje, het geroep van welkom weerklonk van alle kanten, de jongens liepen haar tegemoet op de speelplaats, vormden in de handen klappend een kring om haar heen, terwijl zij alsmaar lachend "kalm, kalm!" riep. Maar haar stemgeluid had een heel ander, onverwacht, resultaat. De kippen in het kippenhok werden wakker van het lawaai en toen zij de zo vertrouwde stem hoorden, die hen al verscheidene dagen niet meer geroepen had, begonnen ze te kakelen, kwamen vervolgens allemaal uit het hok te voorschijn en liepen Margherita eveneens tegemoet. Bij dit schouwspel dachten de jongens het te besterven van het lachen en ze maakten de baan vrij voor de kippen, voor wie Margherita stukjes brood begon uit te strooien.

Het kippenhok was haar rijk en de kippen haar onderdanen, die zich zo gehoorzaam betoonden tegenover haar dat, wanneer zij er een wilde pakken, zij ze bij zich riep, ze op haar hand zette zonder dat de kip ook maar de minste aanstalten maakte om te vluchten. Deze genegenheid voor haar kippen was dikwijls aanleiding tot grote vrolijkheid in het Oratorio. Toen dan ook het bovengenoemde toneelstuk voor de eerste maal zou worden opgevoerd, begaf Moeder Margherita zich er met de anderen heen. Een der spelers, die beschreef hoe de protestanten, verward en overwonnen door de redeneringen van de advocaat, zich teruggetrokken hadden, zei:

"Dat was een mooi spel; werkelijk een mooi spel. Een voor een trokken ze er alledrie tussenuit. Het komt me voor dat ze gedaan hebben zoals de vos met de kippen doet. De vos sluipt om de kippen rond, en wanneer hij ziet dat ze niet goed bewaakt worden, komt hij naderbij, en, wanneer hij er een tussen zijn tanden kan nemen, grijpt hij haar en sleept haar mee. Maar als hij de baas ziet die hem met een stok in de hand in het oog houdt, o, neen! dan snuffelt hij alleen maar wat rond, Deze heren dominees dachten weerloze kippen aan te treffen, maar ze vonden iemand die hen verdedigt met een degelijke stok, dat wil zeggen met goede redeneringen."

Toen de voorstelling was afgelopen, en de toeschouwers zich verwijderd hadden, zei Don Bosco tegen de leerlingen die om hem heen stonden, "Wat wel het meest van al op de fantasie van mijn moeder gewerkt zal hebben is ongetwijfeld die gelijkenis van de vos en de kippen"

En werkelijk toen zij zich bij hen voegde en de jongens een kring om haar gevormd hadden vroeg Don Bosco haar:

"Bent U ook komen kijken? En wat zegt u ervan?"

"Heel mooi," antwoordde Margherita; "maar die vos en die kippen hebben me toch het meest ontroerd!"

En allen konden nu fijntjes lachen.

Maar wie er niet lachten, dat waren de Waldenzen, die wisten hoe deze disputen tussen hen en Don Bosco zich tot hun schande ontwikkeld hadden. Dit drama werd beschouwd als een nieuwe handschoen die hun was toegeworpen en het verwekte een geweldig kabaal in hun kamp, Don Bosco beantwoordde hun klachten met artikelen in de Armonia, die jarenlang elke aflevering van de Katholieke Lectuur aankondigde. Doch de oorlog van de sektariërs beperkte zich niet tot woorden alleen. Don Bosco echter werd op een wonderbaarlijke wijze beschermd door de goddelijke Voorzienigheid.

H O O F D S T U K LIX

AANSLAGEN - VERGIFTIGDE KASTANJES EN WIJN - SLAGERSMESSEN -
AFKEURENSWAARDIG GEDRAG VAN DE OPENBARE MACHT - EEN GOEDE
VRIENDENDIENST - EEN HAGEL VAN STOKSLAGEN - CAGLIERO ALS
VERDEDIGER VAN DON BOSCO - GEVAAR OP DE WEG VAN MONCALIERI -
VOORZICHTIGE MAATREGELEN VAN MOEDER MARGHERITA GENEGEN-
HEID VAN DE BUURTBEWONERS.

In een der voorgaande hoofdstukken hebben we uiteengezet hoe twee booswichten, die gekomen waren om Don Bosco onder druk te zetten en hem te dwingen af te zien van het schrijven voor de Katholieke Lectuur, bij het verlaten van zijn kamer met een sombere dreiging gezegd hadden. We zien elkaar nog wel. Deze woorden en de niet mis te verstane dreiging die zij zich in de loop van hun gesprek hadden laten ontvallen, vormden het begin van een lange reeks van aanslagen op het leven van Don Bosco. Zij waren zo vele en zo slinks voorbereid en heftig, dat wij zonder aarzeling durven zeggen, dat Don Bosco alleen door een buitengewoon ingrijpen van de goddelijke Voorzienigheid, door een wonder, er telkens aan ontsnapte. Het was alsof een uitgebreid geheim complot door de ketters en misdadigers tegen hem gesmeed was. We zullen enkele van de belangrijkste feiten vermelden, waarvan verscheidene jongens ooggetuigen waren, of waarvan het relaas dat er van gegeven werd betrouwbaar mag genoemd worden.

Op een avond na het avondmaal was Don Bosco op het punt zijn gewone avondlessen te beginnen, toen twee mannen met een onguur voorkomen hem kwamen roepen om gauw naar een stervende te komen die zich niet ver vandaar bevond, in een huis dat het Cuor d'oro - het Gouden Hart- genoemd werd. Steeds bereid om een mens bij te staan, vertrouwde hij zijn klas terstond aan een ander toe, en maakte zich gereed om onmiddellijk te vertrekken. Daar het reeds vrij laat was, kwam bij het verlaten van het huis de gedachte bij hem op, enkelen van de grotere jongens met zich mee te nemen, om hem te vergezellen en hij riep hen. - "U hoeft geen jongens mee te nemen," zeiden de twee onbekenden, "wijzelf zullen u wel vergezellen bij het gaan en komen; bovendien zou hun aanwezigheid de zieke kunnen storen."

"Maakt u zich daar maar geen zorg over," zei Don Bosco, "mijn jongens maken graag een wandeling, en als we bij de kamer van de zieke zijn, zullen ze buiten onder aan de trap blijven staan zolang ik bij de zieke ben. - De andere twee deden er, zij het met tegenzin, het zwijgen toe en lieten hem begaan.

Toen ze bij het aangewezen huis waren zeiden ze: "Gaat u even deze kamer binnen, dan gaan we de zieke waarschuwen dat u gekomen bent."

De jongens, onder wie Cigliuti, Gravano, en Buzzetti bleven buiten staan, en Don Bosco ging een lokaal op de benedenverdieping binnen, waar hij een half dozijn opgewekte lieden aantrof, die na een overvloedige maaltijd kastanjes zaten te eten of deden alsof ze die aten. Ze begroetten Don Bosco met veel tekenen van eerbied, prezen hem hemelhoog en juichten hem toe.

"Doet u ons het genoegen, mijnheer Don Bosco, en neemt u wat van onze kastanjes," zei toen een uit het gezelschap en schoof hem de schaal toe.

"Ik wil liever niets meer eten," antwoordde hij; "ik kom net van tafel en gebruik nu lievers niets meer."

"Drinkt u dan tenminste een glaasje van onze wijn; hij zal u bevelen; hij komt uit de streek van Asti."

"Liever niet Ik ben niet gewoon iets te drinken buiten de maaltijd, het zou me niet goed bekomen."

"Maar, foei toch! Een klein glaasje goede wijn zal u zeker geen kwaad doen, het zal u veeleer goed doen, het bevordert de spijsvertering. Drinkt er dan wat van om ons een plezier te doen."

Met die woorden greep degene die sprak een fles die op tafel stond en schonk de glazen vol. Daar hij met opzet er een te weinig op tafel gezet had, zette hij, toen hij ze alle had volgeschonken, fles en glazen opzij en vulde er een apart voor Don Bosco. Dat haalde evenwel niets uit, want Don Bosco had hun bedoeling begrepen: hem vergif te laten drinken. Zonder te laten merken dat hij hun valstrik doorzien had, nam Don Bosco het glas met schuimende wijn ter hand en deed alsof hij allen toedronk; maar, in plaats van het glas aan zijn lippen te zetten, probeerde hij het, zonder te drinken weer op de tafel te zetten.

"Dat kunt u ons toch niet aandoen," begon er een, "Zo kunt u ons toch niet beledigen," merkte een ander op, "Het is een voortreffelijke wijn!" - "U moet op onze gezondheid drinken," riepen allen.

"Ik heb al gezegd dat ik geen trek heb, en ik wil er nu wel aan toe voegen dat ik niet kan en niet wil drinken," antwoordde Don Bosco.

"En toch zult u drinken, koste wat het kost," riepen de spitsboeven in koor. En vervolgens, de daad bij het woord voegend, nam een van hen de arme priester bij de rechterschouder en een ander bij de linker en ze zeiden: "Een dergelijke belediging kunnen we niet dulden; als u niet goedschiks wilt drinken, dan maar kwaadschiks."

Bij deze geweldpleging bevond Don Bosco zich waarlijk tussen hamer en aambeeld; het begon er inderdaad benauwd voor hem uit te zien. Daar het gebruikmaken van geweld noch raadzaam en voorzichtig, noch gemakkelijk scheen, achtte hij het beter zijn toevlucht tot een list te nemen. Daarom zei hij: "Als u beslist wilt hebben dat ik drink, waarom nemen jullie me dan bij schouders en arm, zodat mijn hand beeft en de wijn gemorst wordt?"

"Hij heeft gelijk," zeiden er een paar, en lieten hem los. Gebruik makend van het gunstige ogenblik deed Don Bosco een grote stap achterwaarts, ging

naar de deur, die gelukkig niet gesloten was omdat hij, toen hij binnenkwam, zijn voet tussen de deur en de muur gezet had, zodat de deur niet helemaal dicht kon gaan, en dat hadden de dappere lieden niet gemerkt. Hij deed ze nu dus verder open en nodigde zijn jongens uit binnen te komen. Het onverhoeds opengaan van de deur en het verschijnen van een stuk of vier, vijf flinke jongens van achttien tot twintig jaar deed de euveldoed van de anderen wel een beetje afnemen, en degene die hun leider scheen te zijn zei kleintjes: "Nou, als u niet wilt drinken, ook goed; dan laat het maar en houdt u maar rustig."

"Och nee, als ik ook al niet wil drinken, zal ik de wijn aan een van mijn jongens geven, die hem in mijn plaats zal uitdrinken."

"O nee, dat gebeurt niet, niemand anders mag er drinken, antwoorden de ongelukkigen." - Natuurlijk zou Don Bosco het glas niet aan een ander hebben gegeven, maar hij zei dit om hun complot nog beter te kunnen doorzien.

"Maar waar is de stervende eigenlijk?" vroeg Don Bosco toen; hem moet ik toch in alle geval zien." - Om hun laaghartige aanslag te maskeren ging een van de boeven met de priesters naar een vertrek op de tweede verdieping. In plaats van een zieke echter vond Don Bosco een van de twee kerels op het bed liggen die hem in het Oratorio was komen halen. Niettemin stelde Don Bosco hem enkele vragen en de doortrapte bedrieger, die zich niet langer meer goed kon houden, barstte in een bulderend gelach uit en zei: "Ik zal morgen wel biechten", en Don Bosco vertrok en bedankte in zijn hart de Heer, die hem door middel van zijn jongens behoed had voor die troep schurken.

Toen zij haarfijn te weten gekomen waren hoe de zaken zich hadden toegedragen, gingen enkele jongens de volgende dag op onderzoek uit, en kwamen tot de ontdekking dat een bepaald iemand de kerels op een overvloedige maaltijd getrakteerd had, op voorwaarde dat zij Don Bosco wat wijn zouden laten drinken die hij speciaal voor hem had klaargemaakt. Het was dus een **stel** sluipmoordenaars geweest.

De heilige man vergat de plaats waar dit gebeurd was nooit meer, en nog in de laatste maanden van zijn leven, als hij met enkelen van ons een wandeling maakte en we in de buurt kwamen van die plaats, wees hij ze ons aan en zei: "Kijk, daar heb je de kamer van de kastanjes."

Op een andere avond in augustus, rond zes uur, stond Don Bosco bij het houten hekwerk dat de speelplaats van het Oratorio afsloot rustig te praten met enkelen van zijn jongens, toen een van hen uitriep: "Een moordenaar! een moordenaar!"

Plotseling kwam inderdaad een zekere Andreis in hemdsmouwen en met een slagmes in de hand als een razende op Don Bosco toesnellen, schreeuwend: "Ik moet Don Bosco hebben, ik moet Don Bosco hebben!" Don Bosco kende de man heel goed als een vroegere huurder van het huis Pinar-di en thans van het huis Bellezza.

Een hevige schrik maakte zich op het eerste ogenblik van de jongens meester en zij stoven op de vlucht, sommigen het open veld in, anderen over de speelplaats van het huis. Onder de vluchtenden bevond zich de seminarist Felice Reviglio. Zijn vlucht was providentieel en betekende de redding van Don Bosco, daar de aanvaller, in de mening dat hij Don Bosco

was, hem narende maar toen hij zijn vergissing merkte, keerde hij naar het hek terug. In die korte tussentijd had Don Bosco evenwel de gelegenheid gehad zich in veiligheid te stellen, boven op zijn kamer en het ijzeren hekje beneden aan de trap af te sluiten. Nauwelijks was dat dicht, toen de schurk het bereikte en er met een dikke steen tegen begon te beuken, eraan rammelde en ertegen duwde om het open te krijgen, maar vergeefs. Hij bleef daar toen meer dan drie uren lang heen en weer lopen als een tijger op de loer naar zijn prooi; hij leek wel krankzinnig; maar wist heel goed wat hij deed. Nu eens riep hij Don Bosco toe dat hij moest komen openmaken, dan weer zei hij dat hij hem wilde spreken.

Intussen waren de jongens, van de eerste schrik bekomen en na weer moed gevat te hebben, opnieuw bij elkaar gekomen. Toen ze de man zagen, die het leven van hun weldoener en vader bedreigde, voelden ze het bloed in hun aderen koken. Gehoor gevend aan de stem van hun hart en overvloeiend van jeugdig vuur, bewapenden zij zich elk met een of ander voorwerp, sommigen met stokken, anderen met stenen of met andere wapens en maakten zich klaar om zich op de ellendeling te storten en hem in stukken te scheuren; maar Don Bosco, bang dat een van hen gewond zou raken, verbood hun vanaf het balkon de man aan te raken.

Met die wildeman in huis kon niemand tot rust komen. Vooral de brave Margherita verkeerde in de hoogste opwindning, zowel ter wille van haar zoon als van de jongens. Wat te doen? Terstond en bij herhaling werd er iemand naar het politiebureau gezonden om hulp te halen; maar, het is droevig het te moeten zeggen, men zag geen politieagent noch een carabinieri opdagen voor half tien 's avonds. Toen pas verschenen er twee gendarmen, die de woesteling boeiden en meenamen naar de kazerne, en zo Don Bosco van geweldpleging bevrijden. Dit slappe optreden strekte degene die in die dagen de openbare macht bestuurde weinig tot eer. En alsof een dergelijke houding in het verdedigen van een vrije burger nog niet genoeg geweest was om de bezorgdheid gaande te maken van ieder weldenkend mens, beging het hoofd van de politie de volgende dag een nog grotere flater. Hij stuurde iemand van de politie om Don Bosco te onderfragen of hij de woesteling vergiffenis schonk. Hij antwoordde dat hij als christen en als priester deze en andere beledigingen vergaf; maar dat hij als burger en hoofd van een Instituut een beroep moest doen op de wet, opdat het openbaar gezag hem een grotere veiligheid van persoon en huis zou waarborgen. Maar, wie zou het willen geloven? Dezelfde dag nog stelde het hoofd van de politie de betreffende schelm in vrijheid, die zich 's avonds in afwachting dat Don Bosco zou uitgaan, andermaal in de buurt van het Oratorio ophield, om zijn bloeddorstige plannen alsnog tot uitvoering te brengen.

In de lente van 1854 toen de jonge Cagliero bij zonsondergang van de school van professor Bonzanino kwam, zag hij in de verte Don Bosco op de hoek van de smalle weg die naar het Oratorio leidde en haastte zich, zich bij hem te voegen. Hij had hem reeds bereikt toen hij Andreis weer in hemdsmouwen als een razende op hen beiden zag toeren. Hij dacht dat hij dronken was en ging op zij om hem door te laten, Don Bosco maakte aan de andere zijde dezelfde beweging, zodat de aanstormende man hen enkele passen, door de grote vaart die hij had, voorbijschoot Don Bosco intussen, die het mes in 's mans mouw had zien blinken, zette het op een lopen in de richting van het huis en bereikte de poort; maar de aanvaller was intussen

blijven staan, had zich omgekeerd en liep dreigend achter Don Bosco aan. Cagliero die daar eerst nog geen erg in gehad had, begreep nu waar het om ging. Hij liep in dezelfde richting en begon om hulp te roepen. De ander hield weifelend zijn vaart in en ten slotte ging hij naar zijn huis.

Bij een andere gelegenheid kwam dezelfde Andreis, thans anders gekleed, in het Oratorio en toen hij Don Bosco niet tussen zijn jongens zag, vroeg hij hem te spreken en begaf zich rechtstreeks naar boven naar zijn kamer. Cagliero herkende hem echter en toen hij zag dat hij de rechterhand in zijn zak hield, misschien wel om de greep van het mes geklemd, waarschuwde hij zijn kameraden. De seminaristen Reviglio en Buzzetti die van de sterksten waren, liepen naar het balkon en beletten de indringer de toegang tot de kamer van Don Bosco. Ze dwongen hem weer naar beneden te gaan en, geholpen door de anderen, wierpen ze hem de speelplaats af.

Andermaal werd de man aangehouden, maar toen Don Bosco op het politiebureau geroepen werd, verklaarde hij geen aanklacht te willen indienen, en door zijn invloed ten goede werd de man onmiddellijk in vrijheid gesteld. De voorzichtigheid schreef deze gedragslijn voor, daar de overheid zeer welwillend voor de schuldige geweest zou zijn en diens haat geheel op het hoofd van de priester zou zijn neergekomen.

Maar wie was het nu die hem tot die schelmerijaanzette?

Wie ons in staat stelde het antwoord op deze vraag te geven was een vriend van Don Bosco, een vooraanstaand weldoener van zijn zonen, de Commandantore Dupré. Toen deze had vastgesteld dat men van de openbare macht geen zekere beveiliging kon verwachten, nam hij de taak op zich met de schelm te gaan praten, die het jongenstehuis dag en nacht in angstige spanning hield.

"Ik word betaald," antwoordde de spitsboef, als U mij geeft wat anderen me geven ga ik."

Toen hij dit wist, kreeg hij tachtig frank voor achterstallige huur en tevens tachtig op voorschot, en zo kwam er een einde aan die voortdurende bedreiging, die in een bloedige tragedie had kunnen eindigen.

En Andreis kwam tot bedaren, terwijl Don Bosco hem alles vergeven had, en hem behandelde met de beminlijkheid die hij steeds in acht placht te nemen ten aanzien van wie hem beledigden. "Hij bewees hem zelfs een weldaad," zo vertelde ons Mgr. Cagliero. Toen hij uit het huis Bellezza alle huurders verwijderd had die een ergernis waren voor de buurt liet hij Andreis en zijn gezin blijven in de lokalen die hij reeds betrokken had. Dikwijls heb ik hem horen zeggen: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos."

Maar veel gevaarlijker was de aanval die wij thans moeten beschrijven en waar Don Bosco niet zo ongedeerd aan ontkwam.

Kort na de verhaalde gebeurtenissen, kwam op een zondagavond een man Don Bosco roepen om een zieke in het huis Sardi te biechten, een huis dat ongeveer tegenover de Refugie lag. Na de vorige gebeurtenissen achtte hij het raadzaam zich te laten vergezellen door twee moedige en flinke jongens.

"Och, laat u die jongens maar thuis," zei de vreemdeling, "stoort u hen maar niet; ik zal u zelf wel begeleiden."

Die woorden deden zijn wantrouwen nog toenemen en hadden een tegenovergestelde uitwerking. Don Bosco riep vier, in plaats van twee jongens, onder wie een zekere Giacinto Arnaud en Giacomo Cerrutti, die allebei zo sterk en gespierd waren dat ze in geval van nood wel een os zouden hebben kunnen afmaken. Op de aangegeven plaats gekomen, liet hij er twee aan de voet van de trap achter, namelijk Ribaudi en Giuseppe Buzzetti, en de twee zo-éven genoemden nam hij mee naar de eerste verdieping, en liet hen op de overloop bij de kamerdeur staan. Binnengekomen ontdekte hij een vrouw die in bed lag te hijgen en zo goed komedie speelde, dat het waarlijk scheen alsof zij de laatste adem zou uitblazen. Bij dat schouwspel verzocht Don Bosco de vier aanwezigen die allen gezeten waren, zich te willen verwijderen, om vrij met de zieke te kunnen spreken en haar te helpen haar ziel te ontlasten.

"Voordat ik biecht," begon de vrouw toen met luide stem, "wil ik hebben dat die schurk daar de laster die hij over me verspreid heeft terugtrekt," en ze wees naar degene die voor haar stond.

"Nee," antwoordde een der anderen opspringend: "Stilte," voegde een ander er aan toe,

"Jawel!"

"Nee!"

"Zwijg, ellendeling, anders zal ik je wurgen!"

Deze en dergelijke niet minder lieflijke complimenten, vermengd met afschuwelijke verwensingen, vervulden deze hellekrocht al spoedig met een verschrikkelijk kabaal. Allen waren opgesprongen. Te midden van deze onbeschrijflijke verwarring ging onverhoeds het licht uit, en toen hield in de duisternis het kabaal opeens op en begon een hagel van stokslagen gericht op de plaats waar Don Bosco stond. Hij had al spoedig het spel doorzien dat men met hem wilde spelen, namelijk hem bont en blauw slaan. Niet wetend hoe hij zich op dat benauwde ogenblik zogauw moest beschermen, greep hij fluks de stoel die naast het bed stond, zette deze het ondersteboven op zijn hoofd, en onder de schutse van dit "schild" trachtte hij zo gauw mogelijk de deur te bereiken. Intussen lieten de bandieten al menige dodelijke slag neerdalen, die echter, inplaats van op het hoofd van de arme Don Bosco, met geweldig gedaver op de stoel neerkwamen. Bij de deur kwam Don Bosco tot de ontdekking dat deze op slot gedraaid was maar met de ongewone spierkracht die hij bezat, wong hij de kruk met één hand om zodat het slot uit de deur sprong, terwijl de op post staande jongens, met hun schouders de deur opendrukten. Arnaud kwam naar binnen, greep Don Bosco bij een arm en trok hem naar buiten en Don Bosco liet zich in hun midden opnemen, blij dat hij hoofd en schouders van slagen had kunnen vrijwaren. Hij had echter wel een slag van een stok op de duim van zijn linkerhand gekregen, waarmee hij de rugleuning van de stoel in zijn greep gehouden had. De slag, hoewel niet zo erg hevig, rukte de nagel weg en kneusde de helft van het vingerlid, zodat men er dertig en meer jaren later nog het littekenen van kon zien. Toen Don Bosco met de jongens buiten was, verzocht hij hen over het gebeurde niet te spreken en vooral niet de plaats en de erbij betrokken personen te noemen, eraan toevoegend: "Laten we het hun vergeven en voor hen bidden, opdat ze tot inkeer komen. De ongelukkigen, ze zijn vijanden van de godsdienst!"

De veronderstelling, dat deze en vele andere valstrikken gespannen werden door de kwaadwilligheid of met het geld van degenen die de Katholieke Lectuur met lede ogen beschouwden, zijn derhalve niet ongegrond. En het staat wel vast dat zij de ziel daarvan wensten te vernietigen. Zij waren buiten zichzelf van woede en wensten dat Don Bosco zich ervan zou onthouden de protestanten, zoals zij het noemden, te belasteren.

Overigens deden de kettters van Turijn niets anders dan in de voetsporen treden van hun voorgangers die, om van vele andere moorden te zwijgen, op 9 april van het jaar 1374, in Bricherasio een dominikaan, de zalige Pavonio van Savigliano, op barbaarse wijze doodden, omdat hij tegen hun leer had gepredikt en een groot aantal Waldenzen bekeerd had tot de Katholieke Kerk.

Er is nog een bewijs dat ons verteld werd door Mgr. Cagliero:

"Op een zondag in januari 1854, 's namiddags, gingen twee elegant geklede heren naar boven naar de kamer van Don Bosco, die hen met zijn gewone hoffelijkheid begroette. De speelplaats lag verlaten, daar de jongens in de kerk vertoefden om te zingen. Giovanni Cagliero, die de twee heren gezien had, kreeg argwaan en verborg zich in een aangrenzende plaats naast de kamer van Don Bosco en vatte post bij de tussendeur. Hij luisterde, maar kon aanvankelijk niets verstaan, hoewel het gesprek tussen beide heren en Don Bosco zeer levendig scheen; niettemin kwam het hem voor dat Don Bosco niet wenste in te gaan op een voorstel dat de twee anderen hem deden. Tot opeens de twee indringers hun stem verhieven en Cagliero hoorde de volgende vraag stellen: "Maar, wat belangt het u aan of we het een of het andere preken? Welk belang hebt U erbij om daar tegenin te gaan?"

Waarop Don Bosco antwoordde: "Het is mijn plicht de waarheid en de heilige godsdienst te verdedigen met al mijn mogelijke krachten!"

"Dus U houdt niet op met het schrijven van de Katholieke Lectuur?"
"Nee," antwoordde Don Bosco vastbesloten.

Toen begonnen ze hem te bedreigen en een van hen haalde twee pistolen te voorschijn: "U kunt kiezen: gehoorzamen of de dood."

"Schiet u maar," zei Don Bosco rustig, hem een gebiedende blik toewerpend. Op hetzelfde ogenblik weerklonk in die kamer een geweldige slag. Beide heren werden er als het ware door verdoofd en ze haastten zich de pistolen in hun zak te steken. Wat was er gebeurd? Cagliero, die bij het horen van de laatste dreigende woorden, het ergste voor Don Bosco vreesde, wist niet meer wat te doen. Daarom had hij een forse slag op de deur gegeven en was toen weggerend om Buzzetti te gaan halen, die ogenblikkelijk kwam aanlopen. Beiden bereikten de deur van Don Bosco's kamer en wilden naar binnen, toen op hetzelfde ogenblik de twee heren in de grootste verwarring en opgewonden naar buiten kwamen. Don Bosco volgde hen nederig met zijn baret in de hand, terwijl hij hen met rustige hoffelijkheid groette. Voor de tweede maal had Cagliero dus het geluk gesmaakt het leven van Don Bosco te redden.

"Ondanks de aanhoudende valstrikken," zo schreef ons de theol. Reviglio, "zag men toch dat Don Bosco steeds onveranderlijk dezelfde bleef, ja zelfs opgewekt, telkens wanneer hij, tot meerdere glorie van God, beleddingen en dreigementen van de tegenstanders moest ondergaan. Nooit droeg hij

wapens bij zich voor zijn verdediging, nooit maakte hij gebruik van zijn geweldige lichaamskracht om de aanvallers te verdrijven. En toch, wanneer twee sterke mannen hem te na gekomen zouden zijn, waren zijn hand en arm sterk genoeg, om de een op zij te slingeren en de ander een pak slaag te geven. Alleen als hij zag dat hij de kans liep te verliezen gebruikte hij zijn behendigheid. Zo vertelt ons de heer Pasquale Spinardi: "Don Bosco kwam eens op een avond laat van Moncalieri en liep langs de kant van de weg, toen hij halverwege, bijna onder Cavoretto, merkte dat hij door een man gevolgd werd, die een dikke lange knuppel in de hand hield en deze ophief om hem neer te slaan. De man liep hard en had hem bijna bereikt, maar onverwacht ontweek Don Bosco hem met een snelle beweging en gaf hem zo een hevige duw dat de ander met de benen in de lucht in een tamelijk diepe en begroeide greppel viel. Daarna verhaastte hij zijn schreden om een gezelschap in te halen dat ver voor hem uit liep."

Het is wonderlijk te zien hoe rustig Don Bosco bij zulke ontmoetingen bleef, maar aan de andere kant kan men niet ontkennen dat Moeder Margherita voortdurend in angst en zorgen zat. Dikwijls dankte zij de Heer wanneer zij vernam dat de slagen die op hem gemunt waren hun doel gemist hadden. Daar het huis van het Oratorio verlaten temidden van de tuinen en weilanden lag en zonder een beschermende muur eromheen, moest er noodgedwongen worden overgegaan tot het bouwen van een klein ijzeren traliehek aan de voet van de trap op de gang af te sluiten die via het balton toegang verleende tot de kamer van Don Bosco. Daar stonden dikwijls enkele stevige jongens op wacht, vooral 's nachts. Ook liet Moeder Margherita haar andere zoon Giuseppe uit Castelnuovo komen om Don Bosco tegen sommige hardnekkige vijanden te verdedigen. Wanneer hij bij het vallen van de avond nog niet thuisgekomen was, doordat hij was opgehouden door een zieke of door het vervullen van een ander liefdewerk, stuurde Margherita hem de grootste jongens tegemoet om hem te vergezellen op de terugweg naar het Oratorio. Het leek wel alsof zij de gave of de genade bezat een voorgevoel te hebben van de gevaren die af en toe haar beminde zoon boven het hoofd hingen.

In 1853 en 1854 wachtte Giovanni Cagliero met twee van zijn oudste kameraden Don Bosco op in de buurt, of op kruispunten van wegen en paden als hij 's avonds laat thuis moest komen. Hij werd echter dikwijls gewaarschuwd door welmenende personen, of door anonieme brieven, om op zijn hoede te zijn voor de hinderlagen die de protestanten hem legden. En Cagliero ontmoette hem vaak op weg naar huis temidden van welmenende burgers uit de stad die hem vergezelden om hem zonodig te beschermen. Een keer zag hij hem in gezelschap van een gewapende soldaat, die hij gevraagd had aan de commandant van piket op de wacht van de Porta Palazzo, zo zeker was hij ervan dat men hem zocht te doden.

De aanslagen op Don Bosco, die we hierboven hebben beschreven en die waarover we nog zullen moeten spreken, volgden elkaar met tussenpozen op en duurden goed vier jaar, te beginnen in 1852. Tezelfdertijd hadden de aanstokers van deze misdrijven troepen jongelieden ter beschikking om hen te helpen en die, opgezet tegen het Oratorio 's zondags naar Valdocco kwamen om met stenen en stokken te keer te gaan tegen de poort van de kerk op het moment dat daar gepreekt werd, Don Bosco kon soms door de slagen en door het gebrul zijn eigen stem niet meer horen. Verscheidene zondagen lang bewaarde men het geduld, maar uiteindelijk wapenden zich een paar interne jongens, deze uitdagingen moe, zonder verlof te

vragen, met knuppels en vatten post achter de op een kier staande deur in afwachting van het gewone kabaal. Dit liet niet lang op zich wachten, en Giovanni Cagliero, gevolgd door de anderen, rende naar buiten. Toen zij de eerste de beste die ze tegenkwamen tegen de grond geslagen hadden, liepen ze de anderen na die op de vlucht sloegen. Op de weg lagen vijf of zes gevallen. Don Bosco had echter zijn preek onderbroken om zijn jongens terug te roepen, die terstond gehoorzaamden, want ook zij hadden hun portie van de slagen gekregen toen de rustverstoorders gereageerd hadden; maar van die dag af namen deze storingen toch geleidelijk af.

De vijanden van Don Bosco en hun aanhangers waren echter niet uit de streek van Valdocco, en degenen die hem eerst hadden bestreden, hadden hun fout ingezien en waren rustig geworden. Van toen af zag hij in het mooie seizoen telkens wanneer hij 's avonds laat over de via Cottolengo kwam, veel mensen bij elkaar. Ze zongen, maakten muziek en dansten; maar nauwelijks hadden ze Don Bosco in de verte in het oog gekregen, of ze hielden op met zich te vermaken en eenstemmig riepen ze met kennelijke voldoening: "Don Bosco! Don Bosco!" En als Don Bosco zich temidden van hen bevond, namen ze hem bij de hand, behandelden hem met de meest beminnelijke eerbied en vergezelden hem tot aan het hek van het Oratorio.

De wetenschap dat hij zo boosaardig vervolgd werd, deed de sympathie van alle eerbare mensen voor hem toenemen, die zeer verwonderd waren hem steeds onverlet uit zulke hinderlagen te zien komen. Hij leefde inderdaad veilig en met het volste vertrouwen wendde hij zich tot de Heer en zei tot hem: "Educes me de laqueo hoc quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus." (1)

In het volgende hoofdstuk zullen we zien hoe God zijn gebed verhoorde.

(1) Psalm, 30,5.

H O O F D S T U K L X

DE GESCHIEDENIS VAN EEN HOND

In de Bijbel en in de Kerkgeschiedenis leest men dat God zich soms op een buitengewone wijze van dieren bedient ter verdediging en voor het welzijn van zijn dienaren. De profeet Elias wordt bespot door een troep ongodsdienstige en brutale jongelieden, en zie, plotseling komen er twee beren het naburige bos uit stormen en richten een verschrikkelijk bloedbad aan. Zeventig jaar lang brengt een raaf iedere dag het noodzakelijke voedsel naar de woestijn voor de H. Paulus, de eerste grondlegger van het leven in eenzaamheid. De Heilige Antonius moest het lijk van die woestijnbewoner begraven en het ontbrak hem aan de nodige instrumenten om het graf te graven; en zie, plotseling komen twee leeuwen aanlopen om hem te helpen, en graven met hun klauwen een graf van de juiste maat in de aarde, en, gezegend door de heilige, vertrekken zij als zachtmoedige schapen.

Welnu in de tijd die voor onze Don Bosco zo gevaarlijk was, behaagde het de goddelijke Voorzienigheid hem een bewaker te sturen en een alleszins zonderlinge verdediger. Zij schonk hem een grote, heel mooie, grijze hond, die toen reeds was, en nog zijn zal, het thema van tal van geruchten en veronderstellingen. Verscheidene jongens zagen hem, klopten hem op de rug, streelden hem en achtten hem een bijzondere herinnering waardig.

Wij vertellen hier feiten aan de hand van wat enkelen van hen vertelden, onder wie Giuseppe Buzzetti, Carlo Tomatis en Giuseppe Brosio. We voegen eraan toe dat Don Bosco het, toen wij er hem bij verschillende gelegenheden naar vroegen, volmondig bevestigde.

Die grijze hond nu leek naar grootte en vorm op een herdershond. Allereerst moeten we vermelden dat niemand en evenmin Don Bosco ooit wist waar hij vandaan kwam, of wie zijn baas was. Maar al kunnen we hem dan geen geboortebewijs verstrekken, zeer zeker mogen we hem een goede dienaar noemen, daar hij enkele jaren lang aan Don Bosco en dus aan het Oratorium onschatbare diensten bewees.

Ziende dat hij door kwaadwilligen voortdurend belaagd werd en dat zijn vrienden hem vroegen toch op zijn hoede te zijn, nam Don Bosco weliswaar alle voorzorgsmaatregelen om niet buitenshuis te vertoeven als het laat in de avond was, maar dikwijls gebeurde het dat hij zijns ondanks zich toch lang in de stad moest ophouden, hetzij doordat hij bij een zieke moest zijn, of bij iemand een bespreking had in het belang van zijn pupillen, ofwel bij een familie die bedrogen was door de ketters en van wie hij verwachtte dat zij door verstandige raadgevingen op de goede weg zou terugkeren.

Dan dacht hij niet meer aan zichzelf, vervulde zijn plicht, begaf zich op weg, ook als het nacht was en kwam in Valdocco aan. Die streek was in die tijd heel schaars bewoond. Het laatste gebouw in de richting van ons Oratorio was het krankzinnigengesticht. Voor de rest was alles toen nog braakliggend terrein, oneffen, voor een groot deel dicht begroeid met acacia's en struikgewas; het was er donker en vandaar dat het terrein gemakkelijk kon dienen voor het verbergen van misdadigers. Daardoor was dat weggedeelte erg gevaarlijk voor Don Bosco, het doelwit voor de kwaadaardigheid der vijanden van de godsdienst, die ieder middel goed achtten om hem te bestrijden, zoals wij boven reeds hebben verteld.

Welnu, op een avond van het jaar 1852 kwam hij laat op de avond heel alleen naar huis, niet zonder angst voor een of andere kwaadaardige ontmoeting, toen hij plotseling een grote hond naast zich zag. Bij de eerste aanblik kreeg hij schrik van het dier, maar toen hij merkte dat het niets dreigends over zich had. veeleer toenadering zocht, werd hij meteen goede maatjes met die hond, Het trouwe dier vergezelde hem tot aan het Oratorium, en zonder er binnen te gaan liep het daarna weg. Maar niet alleen die ene keer, doch al de avonden waarop hij niet tijdig thuis kon zijn, of geen geschikte metgezel bij zich had zag hij, zodra hij de huizen achter zich gelaten had, de "grijze" nu eens aan de ene, een andermaal aan de andere kant van de weg opdoemen. Soms stuurde Moeder Margherita als ze haar zoon niet op tijd thuis zag komen, van angst vervuld, hem een paar jongens tegemoet; en menigeen herinnert zich hem dan samen gezien te hebben met zijn viervoerige beschermer.

In 1855 vertelden Cigliutti, Gravano, Falchero, Gaspardone, Carlo Castagno, Giuseppe Buzzetti, Felice Reviglio aan Giovanni Villa de "grijze" gezien te hebben, en behalve zij zagen hem vele anderen, die ook getuige geweest waren van de dreigementen en aanslagen der boosdoeners tegen Don Bosco. Carlo Tomatis verzekerde ons de "grijze" op de weg gezien te hebben en dat Don Bosco hem zijn getrouwe kameraad noemde. Het was toen negen uur 's avonds en hij beschreef ons de hond als volgt: "Het was werkelijk een geweldige hond en minstens honderd keren riep Moeder Margherita uit: "O, wat een verschrikkelijk beest!" Hij leek ongeveer op een wolf, had een langgerekte muil, rechtopstaande oren, een grijze vacht en was een meter hoog."

Degenen die hem niet kenden, boezemde hij schrik in, Don Bosco vertelde: "Ja, ik kwam op een avond naar huis en het was al laat. Op een bepaald punt van de weg kwam ik een vriend tegen, die me tot aan de Rondo vergezelde: daar nam hij afscheid van me om terug te keren. Maar van dat punt af tot zijn plaats. Hij werd ook helemaal niet kwaad; alsof de stenen niet op zijn lijf, maar op een rotsblok terechtgekomen waren. De man kreeg toen erg de schrik te pakken en riep uit: "Het is een behekste

hond! Die hond is behekst!" en toen durfde hij helemaal niet terug te keren en vergezelde me tot aan het Oratorio. Daar aangekomen moest ik hem twee volwassen jongens meegeven om hem te begeleiden, omdat hij anders niet alleen naar huis zou hebben durven gaan, zo groot was de angst die de ongevoeligheid van die hond hem had ingeboezemd en de schrik hem nog eens te zullen tegenkomen. Maar toen de "grijze" gezien had dat ik gezelschap had was hij verdwenen."

De "grijze", die ook door de seminarist Michele Rua tot tweemaal toe werd gezien, en niet alleen op het juiste ogenblik maar we kunnen wel zeggen op wonderbaarlijke wijze verscheen, kwam Don Bosco op ogenblikken van groter gevaar ook verdedigend te hulp.

Een keer vergezelde hij hem niet naar huis, maar belette hij hem de drempel te overschrijden. Dat kwam zo: doordat Don Bosco in de loop van de dag iets vergeten had, moest hij op een avond toen het al erg laat was nog het huis uit. Moeder Margherita, probeerde hem daarvan terug te houden; maar na getracht te hebben haar te overtuigen dat ze niet bang hoefde te zijn, nam hij zijn hoed, riep een paar jongens om hem te vergezellen en begaf zich naar het hek. Daar vond hij de "grijze" uitgestrekt liggen. De portier, die hem nog niet kende, had al verschillende malen geprobeerd hem weg te jagen, maar de hond keerde telkens weer terug alsof hij op iemand wachtte.

"O, de "grijze"!" riep Don Bosco uit; "des te beter, dan zijn we met één meer. Sta maar op," zei hij toen tegen het dier, "en kom."

Maar de hond liet, in plaats van te gehoorzamen, een soort gegrom horen en bleef op zijn plaats liggen. Tot tweemaal toe probeerde Don Bosco langs hem heen te lopen, maar ook tweemaal weigerde de "grijze" hem voorbij te laten gaan. Een van de jongens probeerde met zijn voet hem op zij te duwen, maar dat beantwoordde het dier met een schrikwekkend geblaf. Don Bosco wilde toen langs de posten van het hek hem voorbij gaan, maar de "grijze" wierp zich voor zijn voeten. De brave Margherita zei gauw in haar Piëmontees dialect: Se t' veuli nen scouteme mi, scouta almen 'l can; seurt nen; dat wil zeggen "Als je niet naar mij wil luisteren, luister dan tenminste naar de hond; ga niet weg." Toen Don Bosco zag, hoe bezorgd zijn moeder was, besloot hij aan haar verlangen te voldoen en ging weer naar binnen. Er was nog geen uur verlopen, toen een buurman hem kwam opzoeken, en hem aanraade op zijn hoede te zijn, omdat hij te weten was gekomen, dat er drie of vier individuen in de buurt van Valdocco rondzwierven, die vastbesloten waren hem een dodelijke slag toe te brengen.

Don Bosco was de hinderlaag ontlopen, maar de schurken zagen niet van hun moorddadige plannen af. Op een avond keerde hij naar huis terug langs de weg die van de piazza Emanuele Filiberto op de zogenaamde Rondo uitkomt, in de richting van Valdocco. Iets voorbij de helft, hoorde Don Bosco iemand achter zich lopen; hij keerde zich om en zag op enkele passen van zich af iemand met een dikke knuppel in de hand; Don Bosco zette het op een lopen, in de hoop het Oratorium te kunnen bereiken, voordat de ander hem had ingehaald. Hij had de helling al bereikt, die thans op het huis Delfino uitziet, toen hij aan de voet daarvan verschillende anderen opmerkte die hem probeerden op te vangen. Het gevaar heel goed beseffend, begreep hij dat hij zich moest bevrijden van degenen die hem achternazat. Die was juist op het punt hem in te halen en hem een slag toe te dienen, toen Don Bosco onverhoeds bleef staan, en

hem zo welberekend de elleboog in de maag plantte, dat de ellendeling tegen de grond vloog en Ai! Ai! Schreeuwde. Door de goede uitslag van die manoeuvre had Don Bosco zich weten te bevrijden van die aanvaller, maar reeds waren de anderen op het punt hem met stokken in de hand te omsin-gelen. Op dat ogenblik sprong op wonderbaarlijke wijze de "grijze" te voorschijn en stelde zich naast Don Bos-co op, en begon zo te blaffen en te grollen, en woedend heen en weer te lopen, dat de onmenselijke schrik op het lijf sloeg en daar ze vreesden in stukken gescheurd te worden, smeekten ze Don Bosco de hond terug te roepen en bij zich te houden. Intussen koos de een na de ander het hazenpad en lieten allen de priester ongemoeid zijn weg vervolgen. De hond verliet Don Bosco niet meer voordat hij het Oratorium binnenging. Toen, nadat hij hem op de speelplaats was gevolgd en zich bij de keukendeur vertoond had, ontving hij de welverdiende, zij het nog ietwat voorzich-tige klopjes op de rug van Moeder Margherita, zoals zijzelf en Buzzetti vertelden aan Pietro Enria.

Op een andere keer, eveneens 's avonds, keerde hij naar huis terug langs de Regina Margherita-weg, toen een individu, dat hem gevolgd was, en post gevat had achter een olm, vrijwel van vlakbij twee pistoolschoten op hem afvuurde. Toen beide schoten misten, wierp de sluipmoorde-naar zich op Don Bosco om op een andere manier een einde aan zijn leven te maken; doch op dat ogenblik sprong plotseling de "grijze" te voorschijn, viel met geweld de aanvaller van achteren aan zodat hij hals over kop op de vlucht sloeg; daarna vergezelde de hond Don Bosco tot aan het Oratorium.

Op een avond verschaftte de "grijze" de interne jongens een boeiend schouwspel. Don Bosco gebruikte het avondmaal met enkelen van zijn seminaristen, in aanwezigheid ook van zijn moeder, toen de hond de speelplaats opkwam. Enkele jongens, die hem nog nooit gezien hadden, werden bang, en wilden hem slaan of met stenen werpen. Buzzetti, die hem kende, riep onmiddellijk: "Doe hem niets, dat is de hond van Don Bosco." Bij die woorden kwamen allen naderbij, streelden de hond, namen hem bij de oren, legden een hand om zijn spitse snuit, liefkoosden hem op alle denkbare manieren en tenslotte namen ze hem mee naar de refter. Het onverwachte bezoek van het grote beest deed enkelen van de tafelgenoten schrikken, maar Don Bosco zei: "Mijn "grijze" doet niemand kwaad; laat hem maar komen en wees niet bang."

Na eerst zijn blik rond de tafel te hebben laten gaan, liep de hond eromheen en ging toen heel opgewekt bij Don Bosco zitten, die hem streelde en hem wat te eten wilde geven; daarop bood hij hem wat brood aan, pietanza, soep en ook wat te drinken. Maar de "grijze" weigerde alles, hij verwaardigde zich zelfs niet ergens aan te snuffelen, zo weinig liet hij zich aan die bediening gelegen liggen.

"Maar wat wil je dan?" vroeg Don Bosco. De hond sloeg met de oren, kwispelstaartte en bleef tekenen van welbehagen aan de dag leggen, legde het hoofd op de tafel, terwijl hij Don Bosco aankeek, alsof hij hem goedenavond wilde zeggen. Daarna vervolgde hij zijn weg, ging naar buiten vergezeld van de jongens tot aan de poort. "Ik herinner me," zo verzekerde ons Buzzetti, "dat Don Bosco die avond weliswaar laat was thuisgekomen, maar in het rijtuig van markies Domenico Fassati. Toen hij hem op de weg niet had aangetroffen, scheen het of de hond naar het huis gekomen was om zich te vergewissen van de veiligheid van zijn beschermeling."

Mgr. Cagliero bevestigde ons die feiten: "Ik heb het lieve dier op een winteravond gezien; het kwam de speelplaats op en ging toen het zaaltje binnen waar Don Bosco zat te eten, en heel opgewekt ging het naar hem toe, en Don Bosco zei tegen het dier: "Zo, "grijze", je bent niet op tijd gekomen om me te vergezellen; ik ben al thuis." - Toen nam hij een stukje brood en gaf het hem; maar de hond weigerde het. Don Bosco zei: "Jij lekkerbek! Je wil zeker vlees hebben? Maar je ziet wel dat Don Bosco dat niet heeft! Als je niet wilt eten, mij goed, ga dan maar!" - De hond liet zijn kop zakken, alsof hij beschaamd was en begaf zich naar de deur; maar Don Bosco riep hem terug en zei: "Kom hier, "grijze", ik wil je niet verlegen maken. Kom hier." De hond kwam terug en werd gestreeld door Don Bosco en ook door ons, een hele tijd lang en toen ging hij, want het was al laat. Verschillende kameraden van me hebben hem bij vele andere gelegenheden gezien."

Voor de derde maal redde de "grijze" het leven van Don Bosco op het eind van november 1854. Op een zeer donkere en mistige avond kwam hij uit het centrum van de stad naar huis. Hij kwam uit het Convict en om niet te ver buiten de bewoonde wijken te lopen, koos hij de weg die van de Consolatakerk naar het Instituut van de Cottolengo liep. Op een bepaald punt van de weg kreeg Don Bosco twee mannen in het oog die op korte afstand vóór hem liepen, en zij versnelden of vertraagden hun gang naar mate ook hij vlugger of langzamer liep; zelfs als hij aan de andere kant ging lopen om hen te ontwijken, haastten zij zich evenzo te handelen om voor hem te kunnen blijven lopen. Het leed geen twijfel dat het twee mannen waren met kwade bedoelingen; daarom trachtte hij terug te keren om zich ergens in een huis in veiligheid te brengen. Maar daar was geen tijd meer voor want de twee kerels draaiden zich plotseling om en in een onheilspellende stilte wierpen zij zich op hem en gooiden een jas over zijn hoofd. De arme Don Bosco doet alle moeite om zich niet te laten inwikkelen, hij bukt zich snel, krijgt zijn hoofd een ogenblik vrij en slaat om zich heen. Maar de aanvallers zijn van plan hem stevig te binden en er staat hem niets anders te doen dan om hulp te roepen; dat kan hij echter niet, omdat een van hen hem met een zakdoek de mond dicht-snoert. Maar kijk, juist op dat gevaarlijke ogenblik, met de onvermijdelijke dood voor ogen en terwijl Don Bosco de Heer aanroept, verschijnt de "grijze", die zo hard en heftig begint te grollen, dat het niets meer heeft van het blaffen van een hond of van een wolf, doch veeleer lijkt op het gebrul van een woedende beer, angstwekkend en oorverdovend tegelijk. Niet daarmee tevreden, springt hij met zijn zware poten tegen een van de twee spitsboeven op en dwingt hem de jas over het hoofd van Don Bosco los te laten, om zichzelf te kunnen verdedigen; vervolgens werpt hij zich op de ander en in minder dan geen tijd, grijpt hij hem met de tanden beet en sleurt hem tegen de grond. De eerste ziet dat het ver-keerd gaat aflopen en probeert te vluchten, maar dat staat de "grijze" niet toe, want door tegen zijn schouders op te springen, werpt hij ook die in de modder. Daarna blijft hij onbeweeglijk staan en gaat door met brullen en kijkt naar de twee lieden alsof hij zeggen wilde: "Wee als jullie je beweegt!" En toen veranderde plotseling het hele toneel:

"Don Bosco, in 's hemelsnaam! Ai! Zeg dat hij ons niet bijt! Heb medelijden, roep die hond toch bij u!" begonnen de twee boeven te schreeuwen.

"Ik zal hem roepen," antwoordde Don Bosco, "maar dan moeten jullie me ook mijn gang laten gaan."

"Jawel, jawel, gaat u maar, maar roep hem gauw," riepen ze andermaal,

"Grijze," zei Don Bosco toen, "kom hier." - en gehoorzaam kwam het dier naar hem toe en liet de twee boosdoeners vrij die in een ommezien uit de voeten waren. Ondanks die onverwachte bevrijding, voelde Don Bosco zich niet in staat zijn wandeling naar huis voort te zetten. In plaats daarvan begaf hij zich naar het naburige instituut van de Cottolengo. En toen hij daar wat van de schrik bekomen was en liefdevol een beetje op verhaal gebracht was met een verfrissing, hernam hij zijn weg naar het Oratorium, vergezeld van een veilig escorte. De hond volgde hem tot aan de voet van de trap die naar zijn kamer leidde.

"In die tijd," zei Ascanio Savio, "had een goddeloze krant bedreigd Don Bosco te zullen wurgen juist vanwege de ijver die hij aan de dag legde in het overeindhouden van het geloof en het onthullen van de dwaalingen der Protestanten. En andere liberale bladen, die allerlei dwaaheden op godsdienstig gebied verkochten, noemden Don Bosco, om ongestraft de draak met hem te kunnen steken, met de naam van Don Bosio."

De "grijze" was, zoals boven gezegd, aanleiding tot veel navraag en bespreking, daar zijn verschijning menigeen als iets merkwaardigs en als het ware bovennatuurlijke voorkwam; en niemand is ooit te weten kunnen komen, waarheen het dier zich terugtrok zodra het zijn zending vervuld had. Don Bosco zei: "Nu en dan kwam wel eens de gedachte bij me op eraan te zoeken waar de hond vandaan kwam en aan wie hij toebehoorde, maar daarna dacht ik dan weer: Och, laat het maar zijn zoals het wil, voor mij is hij in ieder geval een goede vriend. Ik weet niets anders dan dat dat dier voor mij een waarachtige providentiële verschijning was, in tal van gevaren waarin ik me kwam te bevinden."

Het hier vertelde verhaal kan menigeen als een fabel voorkomen. Het staat iedereen vrij erover te denken wat hij wil. Wat ons aangaat, achten we het geoorloofd en in overeenstemming met de waarheid, te geloven dat God in zijn vaderlijke goedheid zich heeft willen bedienen van een dier dat het symbool van de trouw is, om bescherming en bemoediging te verlenen aan een man die de toorn van de vijand opwekte en zich aan ernstige gevaren blootstelde, om zichzelf, zijn jongens en zijn evenmens te bevestigen in de trouw aan God en aan de Kerk.

H O O F D S T U K L X I .

DON BOSCO, HET MAGNETISME EN HET SPIRITISME -
DE WAARZEGSTERS - DE WERKKAMER VAN DE MAGNETISEURS -
DE DANSENDE TAFELS - DE GEESTEN - DE DUIVEL -
GEHEIMZINNIGE VERWOESTING - BOEKEN TEGEN DE NIEUWE
VORMEN VAN GODDELOOSHEID.

Vast als een muur in zijn strijd tegen de Waldenzen beraamde Don Bosco een nieuwe aanval die niet minder belangrijk was.

In 1852 had het spiritisme zijn eerste verschijning gemaakt in Turijn en er werd veel over gesproken. Het was een mengsel van dierlijk magnetisme, van duivelsaanroepingen en bedrog. Dat hernieuwde, maar in zichzelf zeer oud bijgeloof veroverde Amerika, had zich van het protestantse Duitsland meester gemaakt, vervolgens van het Frankrijk van Voltaire en tenslotte van vele delen van Italië. De aanhangers ervan, zo verklaart Balan, werden vooral de zwendelaars die de maatschappij in Europa in 1848 aan zulke grote gevaren blootstelde (1).

In Turijn toonde het zich evenwel zo sluw en verleidelijk, dat in het begin verscheidene goedmenenden, geestelijken en leken, geen ogenblik aarzelden om deel te nemen aan spiritistische bijeenkomsten en aanwezig te zijn bij de vreemde bewegingen van dansende en sprekende tafels, die de aanwezigheid verrieden van een buitennatuurlijk wezen. Als het bedrog ontdekt werd trokken die zich terug, zo niet, dan bleef dat kwaad zich voortplanten met alle treurige gevolgen van dien, onder meer de fluisterkampagne van een verborgen opstandigheid tegen al de leerstellingen van de Kerk, en een bron van afschuwelijke onzedelijkheid. De magnetiseurs en waarzegsters waren begonnen hun wijsheden te verkondigen.

Hoewel overtuigd dat het voor het merendeel ging om gevallen van echt bedrog om de eenvoudigen van geest te bedriegen, vreesde Don Bosco toch dat dat zou dienen als inleiding tot erger dingen; vooral tot het opwekken, onder het volk, van een ziekelijke nieuwsgierigheid om de verborgen, ver verwijderde of toekomstige dingen te willen kennen en met

(1) St. Univ. della Chiesa Catt. del Rohrbacher, deel I, blz. 911.

de bedoeling hun de schrik voor duivelse tussenkomst te ontnemen. Hij vroeg dus raad en verlof aan de geestelijke overheid, ging meer dan eens de zogenaamde magnetische of spiritistische experimenten bijwonen. Zijn bedoeling was het bedrog en de goddeloosheid te ontmaskeren, omdat hij hoopte op die manier de bedrogenen uit de droom te helpen en hen van verdere dwaasheden af te houden.

Op de piazza Castello liep heel Turijn te hoop om aanwezig te zijn bij het geven van een voorstelling van magnetische proeven, op touw gezet door een beroemde charlatan in galakostuum, die met zijn onthullingen en voorspellingen de bewondering van het volk had weten op te wekken. Op zekere dag bevond Don Bosco zich onder de menigte die hem omstuwde, terwijl hij na verschillende experimenten die hem veel bijval verschaft hadden, een waarzegster gesloten brieven liet lezen.

"Hier is een geestelijke die met u wil spreken", riep een stem tegen de magnetiseur.

"Komt u gerust, eerwaarde," antwoordde die.

Don Bosco verscheen in de vrijgelaten ruimte tussen de mensen, in het midden waarvan een vrouw zat die scheen te slapen terwijl haar ogen geblinddoekt waren. Hij hield een verzegelde brief in de hand, die hij even tevoren had ontvangen, en die geschreven was door Mgr. Frasoni. "Wat wenst u, eerwaarde?" vroeg de magnetiseur.

"Ik heb hier een brief en ik zou willen dat de helderziende de inhoud voor me las voordat ik hem openmaak," antwoordde Don Bosco.

"Zal gebeuren," zei de charlatan, en zich tot de vrouw kerende zei hij op bevelende toon: "Lees!"

De vrouw aarzelde even; dat was een onvoorzien spel; de stembuiging van degene die haar beval gaf geen enkele aanwijzing van het antwoord dat ze geven moest; maar gedwongen als ze was om iets te zeggen, riep ze uit: "Ik zie, ik zie alles!"

"En wat ziet u dan?" vroeg de man verder. "Dat kan ik niet zeggen."

"Waarom kunt u dat niet zeggen?"

"Omdat het een geheim is."

"Wat voor geheim?"

"Het geheim van een brief."

"Begrijpt u, dames en heren?" zei de man tegen de omstaanders en tot Don Bosco: "De helderziende heeft gelijk; het geheim van verzegelde brieven mag niet verbroken worden."

"Als het anders niets is, is de zaak gauw opgelost," merkte Don Bosco op en maakte de omslag open: "Nu is het geen geheim meer."

"Prachtig, nu kan zij het lezen," antwoordde de charlatan. "Toe, lees," beval hij de vrouw.

"Ik kan niet."

"Waarom kunt u niet?"

De helderziende gaf levendige tekenen van ongeduld en antwoordde: "Omdat, omdat ik niet kan. Ik heb u toch al gezegd dat ik niet wil werken in aanwezigheid van mensen die tot het altaar behoren." - En meteen braakte ze een afschuwelijke vloek uit. Bij dat besluit liet het omstaande volk een ontgaan gesis horen en keerde zich af van de kunsten van die meneer met allesbehalve loffelijke commentaren.

Meerdere malen wist Don Bosco wel een middel te vinden om in het volle publiek de kunsten van de magnetiseurs te ontmaskeren die in zijn aanwezigheid niets buitengewoons vermochten en die zich dan steeds belachelijk maakten en de faam van bedriegers op zich laadden. Bij velen verging sindsdien de lust om nog dergelijke vertoningen bij te wonen en spraken zij er alleen nog maar minachtend over.

Van de openbare pleinen zette Don Bosco zijn actie voort tot in de huizen waar beroemde magnetiseurs zetelden en van wie hij, evenals van de anderen, een waar achtervolger geworden was.

In de buurt van de kerk van Sint Petrus-Banden had een zekere dokter Fiorio zitting genomen. De man beweerde met behulp van een gemagnetiseerde persoon een kostbare schat te kunnen ontdekken die naar hij beweerde daar in de buurt verborgen was. Don Bosco nam een paar jongens mee als getuigen, onder wie de seminarist Reviglio en Serra en na hen goed onderricht te hebben en duidelijk gemaakt wat zij eventueel moesten zeggen, begaven zij zich op weg naar de voorstelling. De gemagnetiseerde verklaarde de schat te zien, beschreef hem en deed bij veel toeschouwers het verlangen rijzen hem in bezit te krijgen. Er werd dan ook heel wat gegraven, maar van de schat werd nooit een spoor gevonden. Don Bosco, die nauwkeurig alles opmerkte, wachtte niet lang met het verspreiden van dat nieuws dat de charlatan in discredit bracht, en daardoor ook degenen die met hun geld aan de graverijen hadden deelgenomen en zich nu schaamden zo lichtgelovig geweest te zijn.

Een andere "dokter" die zich Giurio noemde hield "magnetiseringsvertoningen" aan de via S. Teresa en de helderziende noemde zich Brancani. Degenen die aan een ernstige, ongeneeslijke of door de geneesheren niet te determineren ziekte leden, zonden hem, ook uit verafgelegen dorpen, enkele voorwerpen die hun toebehoorden, en aan de hand waarvan hij de ziekte vaststelde, raad gaf, en geneesmiddelen voorschreef. Maar de verschrikkelijke morele en geestelijke gevolgen van dergelijke consulten hadden reeds duidelijk gemaakt dat bepaalde vertoningen van die magnetiseurs van een duivelse aard waren.

Don Bosco ging er met de theol. Marengo en de theol. Motura heen en vond de zaal reeds vol toeschouwers. Na verscheidene experimenten te hebben bijgewoond, vroeg hij de dokter hem in magnetische verbinding te brengen met de helderziende Brancani.

Giurio haastte zich aan zijn verlangen te voldoen met de zekerheid van een man die overtuigd is van zichzelf. Don Bosco begon vragen te stellen; maar de antwoorden van de waarzegster handelden aanvankelijk over Sint-Petersburg, opeens begon ze met een aanzienlijk sprongetje, ineens over meer nabije dingen te praten. Don Bosco kwam vervolgens voor de dag met een bosje haren die hij van de theol. Nasi gekregen had, en

vroeg aan welke ziekte degene leed van wie die haren afkomstig waren.

"Wat u vraagt is billijk en nuttig," merkte de dokter op; en zich tot de gemagnetiseerde kerende droeg hij haar op te antwoorden.

"Van wie zijn die haren?" vroeg Don Bosco.

"Arme jongen! Wat moet hij lijden," mompelde de vrouw.

"Ik heb haast, mijn tijd is beperkt," zei Don Bosco; "degene van wie de haren afkomstig zijn is geen jongen. Zegt u me eens waar hij woont?"

"Ik ga... ik ga... ik zie hem..., daar is hij in de via della Zecca!"

"O, nee, in de via della Zecca is hij niet."

"Dat is waar... maar ik ben zo ver nog niet, verder, nog verder, aan de overzijde van de Po.

"Nee, in die streek woont hij niet. Maar zegt u me eens wat hij mankeert."

"Wacht totdat ik hem vind: ik zie hem,... Hoe hij lijdt..., de stakkerd.

"Maar wat heeft hij dan eigenlijk?"

"Hij heeft dezelfde kwaal, waar ik aan lijd."

"Welke is dat?"

"Epilepsie."

"Epileptisch is hij nooit geweest."

Zover gekomen viel de vrouw, die eerst verstoord en vervolgens woedend geleden had, in een zo obscene en beledigende bewoording uit, dat de toehoorders er van rilden en protesterend weggingen. De zaak was duidelijk er was ofwel sprake van bedrog ofwel het Farfarello (zie nota's) was bang voor de goede priesters.

Het ergste kwaad echter dat zeer in de mode was gekomen was dat van de dansende tafel wanneer de genodigden een keten eromheen vormden. Die tafels trilden, draaiden, verhieven zich met geweld van de vloer, sprongen her- en derwaarts door de kamer rond; en ook gaven ze door lichte klopjes, doorgaans door een van de poten voortgebracht, duidelijk antwoord op de vragen die gesteld werden. Dikwijls bond men aan het uiteinde van een der tafelpoten een potlood vast en legde er een blad papier onder, als men het dan later opnam stonden de antwoorden op de desbetreffende vragen in duidelijke letters erop. Hetzelfde verschijnsel werd voortgebracht door zeer kleine driepootjes. Hier scheen intelligentie achter te schuilen, onder de naam van een heilige of van een of ander reeds overleden en zeer beroemd geworden man.

Over die dingen werd druk gesproken in de hogere kringen, in de vergaderingen van de industriëlen en op de bijeenkomsten van de arbeiders. Toen Don Bosco hierover voldoende op de hoogte was ontmoette hij een van de meer bekende beoefenaars van die duivelskunsten en zonder omwe) gen viel hij hem aan met te zeggen dat de verschijnselen die hij opriep gewoon kermiskunsten waren. Die daagde Don Bosco toen uit bij hem thuis te komen en zich van de waarheid van een en ander te overtuigen. Na verlof gekregen te hebben van de geestelijke overheid, ging Don Bos-

co erheen in gezelschap van de theol. Marengo en de theol. Nasi, maar verborgen in zijn jas droeg hij de re-likwie van het Heilig Kruis. Hij werd met levendige voldoening ontvangen en het gezicht van de magnetiseur straalde van zelfverzekerde trots. De tafel werd in het midden van het vertrek geplaatst; maar wat hij en anderen ook deden, de tafel trok er zich niet veel van aan, bewoog niet en antwoordde niet. De uitdager, verwonderd en geprikkeld keerde zich, na zijn pogingen nogeens vergeefs herhaald te hebben, tot Don Bosco en zei tegen hem dat die de oorzaak was van de mislukking, omdat hij met zijn wil niet instemde met de verschijnselen; en hij besloot:

"Wel, u hebt gewoon geen geloof!"

"Geloof in wie?" antwoordde Don Bosco hem en keek hem ernstig aan." En hij ging weg, evenals zijn beide vrienden ervan overtuigd, dat het hout van het Heilig Kruis de oorzaak was van de onbeweeglijkheid van die tafel. Don Bosco heeft dat feit zelf aan zijn priesters en seminaristen verteld.

Doch intussen nam het bezoek van ontwikkelde mensen aan de vertoningen van de magnetiseurs helaas hand over hand toe, waar een der aanwezigen, die onder hypnose gebracht werd, spiritistische verschijnselen voortbracht die alleszins wonderlijk of angstwekkend waren: duisternis en licht, onzichtbare muziek en geheimzinnige handen, die drukten, streelden en sloegen; onverwacht gedans van al de meubels in een vertrek, verleidelijke of schrikwekkende verschijningen van spookgestalten of van de zielen van overledenen. En de gevolgen van die ontelbare vertoningen in Turijn en in de provincie waren krankzinnigheid, zelfmoorden, obsessies, wanhoop, plotselinge sterfgevallen, ongeneeslijke zwaar- moedigheid, verlammingen, hevig stekende krampen en honderderlei andere plagen.

Dat die rampen, althans indirect, door de duivel veroorzaakt werden, daarvan had Don Bosco het zekere bewijs, want later sprak hij er tegenover Buzzetti en anderen in die bewoordingen over: "Een zeker iemand die in het net gevangen was van bepaalde gezelschappen, vertelde me, toen hij zich aan me voorgesteld had, het volgende:

"Ik, die tot nu toe geen tijd gehad had om aan God te denken noch aan de hel, die integendeel, wat dat aangaat, juist een hele tijd lang me had overgegeven aan een laakbaar leven, heb thans het geloof en de vreze Gods weergevonden. Wilt u weten hoe dat gekomen is? Luister dan naar mijn verhaal, dat volkomen echt is en geen zweem van overdrijving kent. Een vriend begon me in bepaalde gezelschappen te brengen waar veel mensen bijeenkwamen die van een lichtzinnig leventje hielden, maar die, afgezien van het feit dat zij kwaad spraken over de godsdienst, voor het overige aan werken van liefdadigheid schenen te denken. Als ze een bal organiseerden, deden ze dat om de armen te helpen; hadden ze pret met carnaval, dan ontbrak er nooit een geldinzameling voor de zieken, enzovoort; alles bijeengenomen bewerkten wij, op onze manier, het goede; en ik kon daar vrede mee hebben. Er was één ding dat me niet beviel, namelijk het kwaadspreken van de Paus; maar daar was ik al aan gewoon. Dat waren dingen die men elders ook hoorde; en men deed, vond ik, niemand kwaad.

"Maar het ergste kwam nog. Op een avond, toen ik door een vriend van me was uitgenodigd om tegenwoordig te zijn bij enkele spiritistische experimenten, had ik het ongeluk, levend en waarlijk en angstwekkend, voor me te zien verschijnen degene die men noemt de grote bouwmeester,

dat wil zeggen de duivel. Het is niet te zeggen, hoe ik op dat ogenblik geleden heb, en hoezeer ik wenste, nooit naar die bijeenkomst te zijn gegaan. Maar ik was er en moest er blijven, Ik was verstomd en het koude zweet brak me uit zolang de verschijning duurde. De schrik en ontzetting waren trouwens algemeen evenals de stilte die door de ontsteltenis veroorzaakt was. Toen die verschijning verdwenen was, keerde ik naar huis, me beklagend over mijn vriend, die me zoveel schrik had aangejaagd. Maar toen ik er naderhand en ook gedurende de gehele nacht over nadacht, kon ik de voorstelling van dat lelijke monster niet uit mijn geest bannen en ik zei tot mezelf: Maar, als dat de duivel is, moet God er ook zijn! En langzamerhand herinnerde ik me dat God ook zijn wetten had, en dat het wel beter zou zijn als ik daarnaar begon te leven, zoals ik in de eerste jaren van mijn jeugd gedaan had.

"De volgende dag 's morgens, trachtte ik met mijn geweten in het reine te komen en ik ging biechten, iets wat ik al verschillende jaren niet meer gedaan had. De pater bracht me tot rust, en zijn woorden bleven in mijn hart gegrift. Thans heb ik God lief, leef volgens de godsdienst, heb vrede en voel geen vrees meer voor de duivel. Maar hij was het, dat dierlijke monster, dat mij die les moest geven, hij moest de oorzaak zijn dat ik me bekeerde, en het beeld van God weerzag, dat ik zolang vergeten en verloren had."

Zo werd het wijsgerige en geschiedkundige axioma van Novalis bewaarheid dat waar God niet is, de geesten regeren. Met het toenemen van de goddeloosheid en de ondeugd, groeit ook de driestheid van de kwade geest, begerig de heerschappij te herstellen die hij uitoefende in de tijden van het heidendom. God laat toe dat hij zijn afschuwelijke manifestaties ook buiten de plaatsen der spiritistische oproepingen verbreidt. De theol. Tommaso Chiuso levert in zijn onschatbaar werk de Kerk in Piëmont van 1797 tot in onze dagen het onweerlegbare bewijs van duivelse kwellingen, in die jaren binnen en buiten Turijn voorgekomen (1). Don Bosco zelf stond meer dan eens voor die kwellingen en bezetenheid, en overwon de kwade geesten door gebruik te maken van geestelijke wapenen. Thans zullen we slechts van twee feiten melding maken; de andere volgen op het gepaste ogenblik.

De theol. Ascanio Savio schreef aan zijn broer Don Angelo, die in het Oratorium woonde, de volgende brief opdat Don Bosco op de hoogte gesteld zou worden van wat er in zijn dorp gebeurde, en hij vroeg om raad en gebed:

Castelnuovo d'Asti, 18 januari 1867

Mijn beste Don Angelo,

Ziehier het verhaal van de stenen, waar men zoveel over spreekt. Op de avond van de 10de van deze maand gebeurde het in de stal van mijn peettante. Mijn tante lag ziek te bed en de brave Angelina paste haar op. Plotseling weerklonk er een bons: boem..., van buiten tegen de deur van de stal. Angelina opent en ziet niets; boem... nog eens; ze doet open en kijkt aandachtiger, maar ziet weer niets; boem... voor de derde keer.

(1) vol. IV, hfdst 2.

Het meisje wordt ongerust en roept uit: "Jullie deugnieten, jullie laten iemand het geduld verliezen!" Zij gaat om hen weg te jagen, maar ziet en hoort hen niet. "Wat moet dat betekenen," zegt ze bij zichzelf, en in de stal teruggekeerd, probeert ze weer tot rust te komen. Maar intussen hoort zij dat het stenen op het dak regent, tegen het venster van de stal, en die door de goed gesloten deur van de stal binnenvliegen, wat op natuurlijke wijze onverklaarbaar was; ze rollen vanzelf over de vloer van de stal.

De mensen die zijn komen toelopen om te zien wat er gebeurt, staan stomverbaasd. Het geweld herhaalt zich vijf dagen achter elkaar, donderdag, vrijdag, zaterdag, zondag en maandag.

Er vallen kleine stenen, niet groter dan een duim, en dikke tot drie libbra's en acht oncen toe (11,300 Kgr.); het regent stukken vers gekapt hout, aarde uit de greppels in de buurt, stukken vuile dakpannen, een met stro omwikkelde tak van een olijfbom, een stuk van een wijnstok langer dan een spon. Alles bij elkaar hagelde het ongeveer veertig kilo stenen en brokken. De projectielen vielen van boven naar beneden, maar vlogen ook in alle richtingen van onder naar boven; ze sloegen tegen de deur, tegen de muren, op het dak, tegen de ruiten van het raam waarvan de vensters natuurlijk in scherven hadden moeten vliegen, maar toch niet het kleinste gaatje vertoonden; de mensen kregen de stukken tegen hun rug, hun maag, hun knieën, in de nek, op het hoofd, tegen hun wangen, hun kin, en hun hand, en ook de grotere stukken brachten hun geen enkel letsel toe; ze sloegen met groot kabaal op vaatwerk en emmers; maar als men ging kijken of de bodem er niet uitgeslagen was, bleek niets van dat alles een schrammetje te hebben opgelopen. Een van de stenen scheen met slijm bedekt, andere waren droog, en weer andere nat van de regen; ik nam ze in de hand, sommige kwamen op mijn hoed terecht, andere troffen me in de maag en tegen mijn linker knie en ik zag het ongeveer anderhalf uur lang hagelen. Voor en na kwamen mensen toelopen uit de gehuchten, ze kwamen uit Castelnuovo, uit Bardella, uit Buttigliera, uit Mondonio, enzovoort; ik zag grijsaards en jongens, de meest onbevooroordeelde en de meest ongelovige mensen. Geen enkel was in staat de zaak te verklaren; de een zei dat het een ziel in het vagevuur was, een ander meende dat het de duivel was, en een derde bleef koppig beweren, tegen iedere waarschijnlijkheid en het gezond verstand van allen in, dat het een in elkaar gestoken spelletje was. Maar de conclusie is deze: 1. Het feit staat vast en wordt bevestigd door honderden personen; 2. De oorzaak van het verschijnsel kan niemand verklaren. Dat, mijn beste Don Angelo, is het verhaal over de stenen. In Turijn zijn geleerde lieden; vraag hun eens om een uitleg en vraag hun of dat op een natuurlijke wijze te verklaren is, wanneer de stenen noch van boven, noch door muren, deuren of vensters heen kunnen dringen, en dat zij met al hun misbaar toch onschadelijk blijken, zodat wanneer ze iemand raken, men het idee krijgt van een streling en men er bijna om zou lachen...

Je zeer genegen broer,

Ascanio

Ook prof Ridder Don Giovanni Turchi vertelde ons:

"In een gehucht van Bra - wij herinneren ons het jaar niet, - en in een goede boerenfamilie, waarvan de leden allen nog in leven zijn, gebeurde het in een winter, dat een reeds volwassen dochter op een nacht, terwijl zij in de stal sliep, wakker werd, begon te jammeren en zei dat ze een licht zag boven de kop en de hoorns van een os en dat dat licht zich bewoog in de richting van de deur. Allen zeiden dat ze droomde en dat ze rustig moest zijn. Het geval herhaalde zich verscheidene andere nachten. En dan zagen 's nachts alle leden van het gezin dat licht met dezelfde angst - ook de oudere, sterke en moedige jongens waren van schrik vervuld. Overdag schepten ze moed, maar 's nachts raakten ze die weer kwijt bij het verschijnen van dat vreemde licht, zodat het hele gezin ervan wegwijnde en men het aan hun uiterlijk kon zien. Ze baden en lieten bidden en ook missen lezen, maar alles vergeefs. Het duurde maanden, toen iemand hun de raad gaf zich tot Don Bosco te wenden. Dat gebeurde. Toen Don Bosco alles gehoord had, zei hij: "Morgen kan ik niet, maar overmorgen op dat en dat uur - en hij noemde het uur ook - zal ik de Heilige Mis voor u allen opdragen, en ik hoop dat u dan van dergelijke verschijnselen bevrijd zult zijn; maar jullie moeten overmorgen in Bra naar de Mis gaan op het uur dat ik ze zal opdragen." Aldus geschiedde en van toen af had dat gezin geen last meer van die verschijnselen. In Bra, en vooral in het bedoelde gehucht, is die geschiedenis zeer bekend. Dat alles vertelde me enkele jaren geleden de achtenswaardige Don Gazzani, een vroom, deugdzaam, ijverig en ontwikkeld priester.

Dergelijke storingen, en ook erger, deden zich in de loop van de jaren op vele andere plaatsen voor en vergeefs trachtten de gerechtelijke autoriteiten de oorzaak ervan op te sporen. De aanhoudende spiritistische praktijken gaven voedsel aan de hoogmoed en de haat van Satan tegen God en tegen de mensheid. Tijdschriften en jaarboeken van het Spiritisme, die door een Turijns genootschap werden uitgegeven, vertelden verbazingwekkende feiten en gaven misdadige leerstellingen ten beste. Die bladen werden gretig door velen gelezen.

Om het volk met afschrik te vervullen voor de spiritistische praktijken en voor de duivel die er de verwekker van was, spoorde Don Bosco frater Carlo Filippo van Poirino, een kapucijner priester, dringend aan een boek te schrijven dat hij voor eigen rekening zou uitgeven. De geleerde pater nam die opdracht aan en schreef een boekje, waarin hij met getuigenissen uit het oude en het nieuwe Testament en uit de geschiedenis, het bestaan aantoonde van de opstandige engelen, hun eeuwige straf, hun verblijven op die wereld, hun omvangrijke doch door God beperkte macht over materiële dingen. Hij beschreef de duivelse beproevingen en bezetenheid; hoe die door de Heer toegelaten worden om de goeden te beproeven of tot straf of bekering van de bozen; de heerschappij die de Kerk over hen heeft door haar bezwingingen; de mogelijkheid van een omgang met en vriendschap tussen de goddeloze mens en de duivel; hoe de verwezenlijking van die mogelijkheid, door de Kerk met strenge straf beboet wordt het magnetisme dat meer is dan alleen mineraal of dierlijk, volgens de definitie van de heilige Congregatie van de Grote Inquisitie; en tenslotte de verschijnselen van de dansende en sprekende tafels, een duivelse toverij die uitwerkingen heeft welke in geen verhouding staan tot de zaak. De schrijver verklaarde daarom dat het bedrog of de onbekendheid met fysische oorzaken in zeer veel gevallen een rol kon spelen

om valse indrukken te wekken; dat de barmhartige God niet gauw toestaat dat in landen waar het katholieke geloof heerst, de duivel te veel macht krijgt tot schade van de gelovigen of ten gerieve van het bijgeloof. Niettemin besprak hij midde-len om de kwade geesten op de vlucht te drijven. Hij voegde er een hoofdstuk aan toe over de betreurenswaardige gevolgen van de vervloeking, verwensingen en vloeken.

Dat boek verscheen in 1862 onder de titel: De macht der duisternis, of moraal-dogmatische opmerkingen over de boze geesten, gevolgd door het relaas van een duivelse kwelling in 1858 voorgevallen in Val della Torres. Dat is een alpendorpje in het aartsbisdom Turijn in de dekenij Pianezzo. De Allerheiligste Maagd Maria bevrijdde er een ongelukkig meisje.

Don Bosco liet dat boek in meer dan 15.000 exemplaren drukken voor de Katholieke Lectuur, en het vond een snelle verspreiding. Toen de eerste druk uitverkocht was, vroeg men van alle kanten gretig naar een tweede, wel een bewijs voor het vele goede dat dat werk gesticht had. En in 1863 drukte Don Bosco andermaal 20.000 exemplaren, die een zo groot succes hadden dat er geen enkel meer van overbleef.

Daarmee niet tevreden en ziende hoeveel bedrogenen er vooral onder de massa van het volk waren, bleef hij de excessen van het magnetisme vervolgen en droeg ook zijn vroegere schoolkameraad en grote vriend, de Turijnse doctor in de medicijnen en chirurgie, Gribaudo, op een ander boekje te schrijven, getiteld: Over het dierlijk magnetisme en het Spiritisme, waarvoor hijzelf de grote lijnen aangaf en er de drukproeven van verbeterde. Het verscheen in 1865 in de reeks van de Katholieke Lectuur. Doctor Gribaudo zette voorop het goddelijk verbod aan het Joodse volk, onder bedreiging met uitroeiing: "Niemand mag zijn kind als tovenaars of bezweerder laten optreden, noch de geesten van doden en waarzeggers laten ondervragen of de doden raadplegen (1)." Dat slaat op het spiritisme. En God herhaalt zijn bedreiging door de mond van Osee, omdat: "mijn volk te rade gaat bij zijn houten(poppen), en die blokken hen uitkomst moeten geven (2)." Dat slaat op de dansende tafels en de schrijvende en kloppende driepoot. Vervolgens toonde hij aan de hand van de geschiedenis aan, hoe heel de oude en moderne heidense wereld en ook bepaalde tijdperken van de christelijke wereld, getuigden van een boosaardige, schijnheilige, gruwzame activiteit op duizenderlei manieren vermomd en veroorzaakt door een intelligente geest die geen andere kon zijn dan de duivel. Hij sloot dus van de verschijnselen de natuurkundige, fysiologische, psychologische en wetenschappelijke elementen uit, waarvan de medische wetenschap steeds min of meer duidelijk de wetten kent en als natuurlijk aanvaardt; hij liet buiten beschouwing het kermisklanten-element, - de zwendelaars dus, die in hoofdzaak de geldbeurs magnetiseren en kwam tot het besluit dat het bovennatuurlijke element in het geestelijk magnetisme de overhand had. Na tal van zulke wonderlijke feiten te hebben aangevoerd, die niet in overeenstemming waren te brengen met de natuurlijke wetten, en die verteld waren door gezaghebbende personen en door magnetiseurs zelf, toonde hij daarom als klaarlijk-

(1) Deut. 18, 11.

(2) Os. 4, 12.

lijke noodzakelijkheid de inmenging van de duivel aan, en in die omstandigheid moest de helderziendheid in magnetische slaap beschouwd worden als een tijdelijke bezetenheid met alle kenmerkende eigenschappen waarmee de Heilige Kerk de bezetenen karakteriseert.

Genoeg hierover. Don Bosco drukte er weer duizenden en duizenden exemplaren van en verspreidde die overal, waar die goddeloosheid, als een verleidelijke slang, zich een weg bleef banen in de gezinnen, tot ernstig moreel en materieel gevaar van de personen, die gezinnen en de maatschappij. Ook zijn vriend, de theol. Marengo, gaf in 1865 voor ontwikkelde personen een werkje uit. Het huidige spiritisme ontmaskerd, waarin werd bewezen dat het verschijnsel goddeloos was, verleidelijk en een gangmaker van het pantheïsme en materialisme, dat deswege op zedelijke en fysieke gronden als schadelijk, als uit de hel voortkomend duivelswerk diende te worden beschouwd.

Kon men meer doen? Niets anders dan bidden: Ab insidiis diaboli libera nos, Domine.

A A N H A N G S E L

HET EERSTE ONTWERP-REGLEMENT VOOR HET HUIS BEHORENDE TOT HET
ORATORIO VAN DE H. FRANCISCUS VAN SALES.

DEEL I

Doel van dit Huis

Onder de jongens die de Oratoria van de stad bezoeken zijn er, die zich in een zodanige toestand bevinden, dat alle geestelijke middelen nutteloos zijn, wanneer men hen niet ook steun verleent in het tijdelijke. Men ziet soms jongens van oudere leef-tijd, wezen of van ouderlijke hulp verstoken, doordat de ouders voor hen niet kunnen of willen zorgen. Zij oefenen geen beroep uit, hebben geen ontwikkeling. Zulke jongens zijn blootgesteld aan zeer ernstige geestelijke en lichamelijke gevaren, en hun ondergang is niet te voorkomen, wanneer niet een weldoende hand zich naar hen uitstrekt om hen te helpen, hen aan het werk zet, en went aan orde en godsdienstige regelmaat. Het Huis dat tot het Oratorio van de H. Franciscus van Sales behoort, heeft tot doel, jongens in zulke omstandigheden op te nemen. Maar daar men niet allen kan opnemen, die dat in ernstige mate nodig hebben, is het nodig normen vast te stellen voor de keuze van degenen die door de ernst van hun omstandigheden de voorkeur moeten hebben, en te bepalen wat iedere overste van het Huis moet doen aan de hand van enkele disciplinaire regels voor het geestelijk en materieel welzijn van die jongens.

Hoofdstuk 1.
Over het opnemen

Wil een jongen worden aangenomen, dan dient hij aan de volgende voorwaarden te voldoen:

1. Hij moet de twaalfjarige leeftijd bereikt en de achttienjarige niet overschreden hebben. De ervaring heeft geleerd dat de jeugd voor haar twaalfde jaar gewoonlijk niet in staat is om veel goed of veel kwaad te doen, en boven de achttien jaar wordt het uiterst moeilijk elders gevormde gewoonten af te leggen om zich aan een nieuw levensgedrag aan te passen.
2. Hij moet vader noch moeder meer hebben, en volslagen arm en verlaten zijn. Wanneer hij broer of ooms heeft, die voor zijn opvoeding kunnen zorgen, valt hij buiten de doel-stelling van ons Huis.
3. Hij mag geen afstotelijke of besmettelijke ziekte hebben, zoals schurft, hoofdzeer, klie-ren en dergelijke.
4. Zij moeten een of ander Oratorio in de stad bezoeken, omdat dat Huis bestemd is voor opneming van de zonen van de Oratoria, en de ervaring heeft geleerd, dat het van het hoogste belang is, het karakter van de jongens enigermate te kennen alvorens hen in het Huis op te nemen.
5. Iedere jongen die in het Huis wordt opgenomen dient een verklaring van zijn pastoor voor te leggen betreffende zijn leeftijd en toestand; een verklaring of hij al dan niet pokken gehad heeft, vrij is van schurftige of besmettelijke ziekten of van misvormingen die hem het werken beletten. Bij gebrek aan enigerlei gezondheidsverklaring kan een doktersonderzoek plaatsvinden.
6. Indien de aanvrager iets bezit, kan hij het in het Huis meebrengen waar het voor zijn eigen behoefte wordt gebruikt, daar het niet nodig is dat iemand die niet volkomen behoeftig is van de liefdadigheid leeft. De personen aan wie iedere jongen onderworpenheid dient te tonen en die hij bij het uitvoeren van verschillende opdrachten als de oversten van het huis dient te beschouwen zijn: 1. De rector; 2. de prefect; 3. de catechist; 4. de assistent; 5. de beschermer; 6. het kamerhoofd; 7. het dienstpersoneel.

Hoofdstuk 2.

De Rector

1. De rector is het hoofd van de inrichting; het behoort tot zijn bevoegdheid de jongens aan te nemen, en weg te zenden, en is verantwoordelijk voor de plichten die elk worden opgelegd en voor het moreel van de zonen des Huizen.
2. Zonder verlof van de Rector kan er niets gewijzigd worden ten aanzien van personen of zaken, of in het reglement van het Huis.

Hoofdstuk 3. _____

De Prefect

1. De Prefect, of econoom, neemt bij afwezigheid van de Rector diens plaats in. Indien mogelijk wordt deze opdracht verleend aan de prefect van het zondagsratorium.
2. Hij heeft de algemene leiding van het Huis, regelt de werkzaamheden, sluit overeenkomsten, houdt nauwkeurig aantekening van inkomsten en uitgaven, voorziet voor zoveel als nodig is in voeding, kleding en brandstof.
3. Hij draagt zorg voor het hoofdboek, waarin aantekening wordt gehouden van naam en voornamen van de jongens en van de bijzonderheden van degenen die wenssen te worden opgenomen, vooral erop lettend of zij in ernstig zedelijk gevaar verkeren. Hij tekent ook aan of de betrokkene of anderen voor hem kunnen betalen of iets kunnen inbrengen ten behoeve van de instelling.
4. Hij tekent aan op welke dag iedere jongen is opgenomen en onder welke bepalingen, bijvoorbeeld of hij geld heeft meegebracht of beddengoed of kleding; of hij voor bepaalde of voor onbepaalde tijd is opgenomen.
5. Hij draagt er zorg voor dat de catechist de nieuweling op de hoogte brengt van zijn verplichtingen en van de regels van het Huis, hem een plaats in de kerk aanwijst, aan tafel en op de slaapzaal. Daarbij zorgt hij ervoor dat jongens van gelijke leeftijd zoveel mogelijk bij elkaar verblijven in de kerk, aan tafel en zoveel mogelijk ook op de slaapzaal.
6. Hij houdt aantekening van de verdiensten en de arbeidsvoorwaarden van iedere jongen die bij een patroon is ondergebracht, of ze per dag of per week betaald worden, en hij houdt ieders rekening bij. Hij zorgt ervoor dat alles wat een jongen méér verdient dan zestien stuiver per dag tot zijn beschikking blijft en in de kas gestort wordt. Aan degenen die een dergelijk bedrag niet verdienen, wordt wekelijks de helft van een dagloon verstrekt.
7. Wanneer een jongen niet meer tot het Huis behoort, houdt hij aantekening van de dag waarop die jongen vertrokken is en de reden daarvan.
8. Hij wordt verzocht erop toe te zien dat al de andere functionarissen hun plichten vervullen en moet in staat zijn ieder gewenst oogenblik een verslag uit te brengen van het gedrag van de jongens en van de functionarissen.
9. Hij dient de avondschoon te regelen, zowel de zangschool als de lagere school.
10. Ook behoort het tot zijn taak te zorgen voor de sacristie, de taak van de koster te regelen en de misdienaars van het Huis op de hoogte te brengen van de ceremonieën. Wanneer hijzelf daar geen gelegenheid voor heeft, kan hij de verschillende verplichtingen toevertrouwen aan degenen die in staat zijn hem ter zijde te staan.

Hoofdstuk 4. _____

De catechist

1. De catechist of geestelijke leider heeft tot taak te waken over en te voorzien in de geestelijke behoeften van de jongens van het Huis. Hij moet een priester zijn of op zijn minst begonnen zijn met de geestelijke loopbaan en van een voorbeeldig en in het oog van alle jongens van het Oratorio onbesproken gedrag.
2. Nauwelijks is een jongen opgenomen of hij onderricht hem over de regels van het Huis, en op een beminlijke en liefdevolle manier onderzoekt hij aan welke godsdienstige onderrichting de jongen het meest behoefte heeft, en neemt dan met de grootste zorg die onderrichting ter hand.
3. Hij zorgt ervoor dat allen op zijn minst de kleine catechismus van het diocces leren en tot dat doel zet hij hun wekelijks minstens één les uiteen, die hij iedere zondagochtend voor het middagmaal laat opzeggen. Hij houdt aantekening van degenen die al toegelaten zijn tot de Heilige Communie en van degenen die

het heilig Vormsel al hebben ontvangen, oplettend wie de meeste onderrichting nodig heeft voor het waardig ontvangen van dat sacrament.

4. Wanneer een jongen zonder werk is, of om andere redenen zonder bezigheden moet blijven, geeft hij hem iets te doen, hetzij studeren, lezen, schrijven of soortgelijke dingen, maar nooit laat hij hem zonder bezigheid.

5. Hij houdt aantekening van iedere kleine fout van de jongens, om in staat te zijn hen bij gelegenheid te verbeteren en op het eind van iedere maand een punt te kunnen toekennen voor het morele gedrag van ieder afzonderlijk.

6. Hij zorgt ervoor dat ze op tijd in de kerk zijn, ook bij het ochtend- en avondgebed, en draagt er zorg voor, alles te verhinderen wat de godsdienstoefeningen zou kunnen verstoren. 's Avonds, na het avondgebed, brengt hij een bezoek aan de slaapzalen om het stilzwingen in acht te doen nemen en te zien of niemand afwezig is. Mocht dat het geval zijn dan geeft hij de nodige wenken en brengt zonodig de Rector op de hoogte.

7. Hij zorgt ervoor dat de hoofden van de slaapzalen op tijd op hun post zijn. Hij let nauwkeurig op wie er ontbreekt bij de kerkelijke plechtigheden, zowel op zon- als werkdagen; daarbij laat hij zich bijstaan door groepsleiders.

8. Wordt er iemand ziek dan zorgt hij ervoor dat het de zieke aan niets ontbreekt, in geestelijk noch stoffelijk opzicht, maar draagt er uiterste zorg voor, geen geneesmiddelen voor te schrijven zonder opdracht van de dokter.

9. Hij houdt nauw contact met de prefect om te weten hoe het gedrag van de jongens is bij hun onderscheiden patroons, dit om enigerlei wanordelijkheid te voorkomen en tijdig te voorzien in werk voor degenen die er zonder zijn, of om voor een patroon te zorgen bij wie hij een jongen kan laten werken.

Hoofdstuk 5.

De Assistent

1. De Assistent is belast met alles wat de reinheid van persoon, kleding en verblijf betreft in afhankelijkheid van de prefect.

2. Minstens eenmaal in de week controleert hij het rein houden van het hoofd, en zorgt ervoor dat de haren niet te lang gedragen worden, daar dit ongedierte kan veroorzaken.

3. 's Zaterdagsavonds legt hij een schoon hemd op ieder bed en 's zondagsmorgens maakt hij de ronde om de hemden die afgelegd zijn te verzamelen.

4. Hetzelfde doet hij iedere veertien dagen met de handdoeken, en eens in de maand met de lakens.

5. Hij moet er de grootste zorg voor dragen, dat de kleren gemerkt zijn met een teken dat wasecht is, om te voorkomen dat de kleren door elkaar raken. Alvorens echter tot het aankopen of verstrekken van kleren of hemden over te gaan, dient hij zich op de hoogte te stellen van de behoefte, en de Prefect daarvan te verwittigen.

6. Hij ziet erop toe, dat de slaapzalen en al de andere delen van het huis iedere dag tijdig geveegd worden en dat de bedden zindelijk en keurig in orde zijn. De poorten, deuren, ramen, sleutels en sloten mogen niet stuk of beschadigd zijn. Mankeert er ergens iets aan, dan zorgt hij ervoor, dat het zo spoedig mogelijk en zo goedkoop mogelijk wordt hersteld.

7. Om beurten moet hij iedere week twee interne vakjongens uitkiezen om het hele huis goed schoon te maken. Wanneer iemand echter geen eigen werkzaamheden meer omhanden heeft, valt deze onmiddellijk de taak ten deel voor het schoonmaken zorg te dragen.

8. Hij deelt het brood uit bij het ontbijt, assisteert aan tafel en zorgt ervoor dat er geen voedsel verknoeid wordt. Hij dringt er steeds op aan, dat wie niet wil eten, zijn portie op tafel laat staan. Wie vrijwillig voedsel verknoeit of brood, soep of pietanza weggooit, wordt eenmaal gewaarschuwd; bij herhaling wordt de betrokkene onmiddellijk uit het Huis verwijderd.

9. Aan de Assistent wordt warm aanbevolen te waken over de werkplaatsen, opdat iedereen zich met zijn werk bezighoudt, geen lawaai maakt en iedereen op tijd is.

Hoofdstuk 6.

Van de Beschermers

1. De beschermer is een weldoener die zich belast met de allerbelangrijkste taak: de jongens van het Huis bij een patroon onder te brengen en erop toe te zien dat er geen patroons zijn bij wie zij, hetzij door die patroons zelf of door een of andere metgezel gevaar lopen voor hun eeuwige zaligheid.

2. De beschermer heeft tot taak de namen, voornamen en woonplaats te noteren van patroons die leerlingen of gezellen nodig hebben, om zonodig de jongens van het Huis naar hen toe te zenden, die een of ander vak moeten leren of die tot dan toe geen werk hebben kunnen vinden.
3. De beschermer is een vader die zijn beschermelingen hulp verleent bij het toezicht uitoefenen op en verbeteren van zijn beschermelingen, hen voortdurend tot vlijt aanspoort en er bij de onderscheiden patroons op aandringt liefde en geduld te betrachten.
4. In de overeenkomst met de patroons dient als eerste voorwaarde gesteld te worden, dat zij katholiek zijn en dat zij de leerling volkomen vrijheid laten op zondag.
5. Gebeurt het dat een leerling op een gevaarlijke plaats terecht komt, dan zorgt de beschermer ervoor dat hij niet tot lichtzinnigheid vervalt, waarschuwt indien mogelijk de patroon en tracht intussen zo gauw mogelijk een betere plaats voor zijn beschermeling te vinden.
6. Hij werkt nauw samen met de prefect en de catechistleermeester om samen te overleggen en maatregelen te treffen, die het beste lijken voor de kinderen van het Huis.
7. Minstens iedere veertien dagen begeeft hij zich naar elke patroon om inlichtingen in te winnen over de vlijt, de vorderingen en het gedrag van zijn beschermeling.

Hoofdstuk 8.

De Kameroversten

1. Op iedere slaapzaal en in elke werkplaats is een hoofd en een waarnemend hoofd, die verplicht zijn verslag uit te brengen over wat er in de kamers, slaapzalen en werkplaatsen wordt gedaan en gezegd.
2. Hij moet de anderen voorgaan met zijn goede voorbeeld, en zich in ieder opzicht rechtvaardig tonen, nauwgezet, liefdevol en vervuld van de vreze Gods.
3. Hij is gehouden tot het verbeteren van gebreken van zijn metgezellen, maar niet tot het opleggen van enigerlei straf, doch in dergelijke gevallen moet hij aan de prefect of aan de rector verslag uitbrengen. Alvorens zich 's avonds ter ruste te begeven bezoekt hij zijn eigen slaapzaal en ziet toe dat er niemand ontbreekt, in welk geval hij anders de prefect en de catechist waarschuwt.
4. Hij dringt aan op het bewaren van het stilzwijgen op de daarvoor aangewezen uren. 's Morgens, als het teken is gegeven om op te staan, staat hij zelf stipt op tijd op en zolang niet al de anderen vertrokken zijn verlaat hij de slaapzaal niet, die hij vervolgens sluit en de sleutel naar de aangewezen plaats brengt. Indien er iemand ziek is waarschuwt hij de catechist.
5. Hij geeft nauwlettend acht om iedere soort van slechte taal te voorkomen, ieder woord, gebaar of handeling en ook grapjes die in strijd zijn met de goede zeden. De H. Paulus wil dat dergelijke dingen op geen enkele manier onder de christenen worden genoemd. Impudicitia ne quidem nominetur in vobis. Betrapt hij iemand op deze fout dan is hij ernstig verplicht er de rector van op de hoogte te stellen.

Hoofdstuk 8.

Het personeel

1. Het personeel bestaat uit drie personen: de kok, de kamerbediende en de portier, die elkaar moeten helpen in alles wat met hun onderscheiden bezigheden in overeenstemming is.
2. Het personeel wordt warm aanbevolen nooit taken op zich te nemen die buiten hun eigen verplichtingen vallen en evenmin taken uitvoeren of overeenkomsten die niets met het belang van het Huis uitstaans hebben. Gaat het om aangelegenheden die hun persoonlijk belang betreffen, dan spreken zij daarover met de Prefect.
3. Zij moeten ook in heel kleine dingen zeer nauwgezet zijn; wee de bediende die begint met kleine eigen bevoordelingen bij het kopen, verkopen of andere. Zonder dat hij er erg in heeft wordt hij een dief.
4. Soberheid zij aanbevolen in het eten en vooral in het drinken; wie zich in dat opzicht niet weet te beheersen is een nutteloze dienstknecht.
5. Geen vertrouwelijkheid met de jongens van het Huis. Eerbied en liefde voor alles wat hun plichten betreft, zonder over te gaan tot bijzondere vertrouwelijkheid of vriendschap.

6. De personeelsleden naderen minstens eenmaal per maand tot de HH. Sacramenten, biecht en communie, en wel in de kerk van het Oratorio, opdat hun christelijk gedrag bekend zij bij al de aanhorigen van het Huis. Tot slot volgen hier de verplichtingen die rechtstreeks op elk personeelslid afzonderlijk betrekking hebben:

Art. 1. De kok

1. De kok zorgt ervoor dat het voedsel gezond is, voordelig en dat het op tafel komt op het vastgestelde uur. Iedere, ook geringe vertraging veroorzaakt last in de gemeenschap.
2. De kok zorgt voor het schoonhouden van de keuken en de grootste zindelijkheid in acht nemen, terwijl hij zo te werk moet gaan, dat niet het minste voedsel verloren gaat.
3. Iedere portie voedsel, fruit, eten of drank die er aan tafel overblijft, wordt bewaard en hij beschikt er niet over zonder toestemming van de Overste.
4. Hij moet iedere jongen van het Huis streng de toegang tot de keuken verbieden; evenmin mag hij er vreemde personen in toelaten tenzij met bijzondere toestemming van de overste. Wanneer de kok bij iemand uit het Huis wordt gevraagd, verwijst hij hem vriendelijk naar de spreekkamer of naar de portier.
5. Wanneer zijn werk in de keuken klaar is, helpt hij de kamerbediende de kampen schoonmaken en andere werkjes in Huis; in ieder geval blijft hij nooit zonder bezigheden.
6. De mooiste eigenschap van een kok is dat hij geen veelvraat is.

Art. 2. - De kamerbediende

1. De kamerbediende gaat 's avonds een half uur voor de anderen slapen en staat 's morgens een half uur eerder op. Tien minuten voor het teken om op te staan, wekt hij de portier om in alle kamers het licht te gaan aansteken. Als het teken van opstaan gegeven is, luidt hij het Angelus luiden en kondigt de heilige Mis aan.
2. Het behoort tot de taak van de kamerbediende de kamer van de Oversten op orde te houden, de kok te helpen de keuken schoon te houden, borden en schalen te wassen en ze op hun plaats te brengen.
3. Wanneer hij in de loop van de dag nog tijd over heeft, staat hij ter beschikking van de prefect.

Art. 3. - De portier

1. Het is de taak van de portier zich steeds in het portiershokje te bevinden en iedereen die zich aanmeldt beleefd te ontvangen. Wanneer hij om zijn godsdienstplichten te vervullen, om te gaan eten of om een andere geoorloofde reden weg moet, laat hij zijn plaats innemen door iemand die door de Rector daartoe is aangewezen.
2. Nooit laat hij iemand in Huis toe zonder medeweten van de oversten; hij verwijst naar de prefect degenen die voor zaken komen of die wensen te spreken over aangelegenheden die de jongens van het huis betreffen; naar de rector verwijst hij degenen die rechtstreeks naar hem vragen.
3. Hij staat geen enkele jongen van het Huis toe naar buiten te gaan, zonder dat die jongen voorzien is van een schriftelijk verlof daartoe; behalve in gevallen van uitzondering als hij van de overste daartoe opdracht krijgt met bevel tot geheimhouding; hij houdt dan aantekening van het tijdstip van vertrek en terugkeer.
4. Een brief of pakje, gericht aan een jongen van het Huis wordt voorgelegd aan de prefect alvorens aan de geadresseerde te worden afgegeven.
5. 's Avonds zorgt hij ervoor dat alle deuren en poorten van het Huis die een uitgang vormen gesloten zijn. Een kwartier na het avondgebed geeft hij een teken met de bel en gaat daarna de lichten doven op alle kamers.
6. 's Morgens, bij het teken om op te staan, begeeft hij zich andermaal naar de kamers om de lichten aan te steken en maakt zonodig het kamerhoofd wakker.
7. Het is de taak van de portier, de tijden aan te geven en alle lampen die men hem brengt in te nemen, ze schoon te maken en in orde te brengen - zodat ze overal in Huis kunnen worden gebruikt - en ze, waar nodig, uit te delen.
8. Het is verboden levensmiddelen te kopen of te verkopen, geld bij zich te houden of andere dingen, om de jongens of hun familieleden een genoeg te doen.
9. Hij zorgt voor rust en doet al het mogelijke om wanordelijkheid op de speelplaats en in Huis te voorkomen; hij verbiedt het lawaai maken onder de kerkdiensten, gedurende de lessen, de studie en het werk.

10. Hij ontvangt de sleutels van de kamers, klassen en andere vertrekken en geeft ze alleen af aan degene die ze gezien zijn functie nodig heeft.

11. De tijd die gewoonlijk beschikbaar is om met de jongens van het huis te spreken is iedere dag van één tot twee uur namiddag. Op andere tijden is het verboden iemand toe te laten om met de jongens te spreken, hetzij studenten of werkjongens. De vrouwen moeten in de spreekkamer blijven wachten tot de jongens komen naar wie ze gevraagd hebben.

12. Hij zorgt ervoor dat hij steeds bezig is hetzij met zijn eigen werk of met andere bezigheden die hem zijn toevertrouwd en hij noteert op een blaadje alle boodschappen. Bij het aannemen of het verrichten daarvan, zorgt hij ervoor steeds vriendelijk en opgewekt te zijn, bedenkend dat zachtmoedigheid en opgewektheid kenmerkende deugden zijn van de goede portier.

N.B. - De gewone tijd waarop de Rector audiëntie verleent is op werkdagen van 9 tot 11 uur.

De meest geschikte tijd om met de prefect of zijn vervanger administratieve aangelegenheden te behandelen of kwesties die de school of de leiding van het Huis betreffen, is eveneens iedere werkdag van 9 tot 12 uur voormiddag en van 2 tot 5 uur 's namiddags.

Hoofdstuk 9. De werkmeesters

1. De werkmeesters zijn degenen die leiding geven aan de jongens die zich in de werkplaatsen van het Huis in een of ander vak bekwamen. Hun allereerste plicht is het, zich stipt op tijd in de werkplaatsen te bevinden.

2. Zij doen hun uiterste best voor alles wat op het Huis betrekking heeft. Zij moeten eraan denken dat het hun voornaamste taak is hun leerjongens onderricht te geven en ervoor te zorgen dat het hun niet aan werk ontbreekt. Zij bewaren onder het werk zoveel mogelijk het stilzwijgen, terwijl het buiten de tijd van de recreatie ook niet geoorloofd is te zingen. Nooit mogen ze de jongens toestaan boodschappen te gaan doen. Is dat noodzakelijk, dan moet aan de prefect het vereiste verlof daarvoor gevraagd worden.

3. Zij mogen nooit overeenkomsten aangaan met de jongens van het Huis, noch voor eigen rekening een werk uitvoeren in hun vak. Zij houden nauwkeurig aantekening van ieder soort werk dat zij in hun eigen werkplaats vervaardigen.

Iedere week geven zij de econoom een nauwkeurig overzicht van de kosten en de verrichte werkzaamheden van elke werkplaats.

4. Iedere werkmeester en iedere leerling blijft in zijn eigen werkplaats, en evenmin begeeft een van hen zich ooit in die van anderen zonder absolute noodzaak.

5. Het is verboden in de werkplaatsen te eten of wijn te drinken, want die ruimten dienen voor het werk en niet voor vermaak.

6. Het werk begint met de Actiones en het Ave Maria, en eindigt met het Agimus en het Ave Maria. 's Middags en 's avonds wordt het Angelus gebeden alvorens men de werkplaats verlaat.

7. Vervolgens moeten de leerlingen even volgzaam en onderworpen zijn ten aanzien van hun leermeesters als tegenover hun Oversten; zij moeten grote ijver aan de dag leggen, hun uiterste best doen en vol aandacht zijn om alles te leren wat hun wordt onderwezen.

8. Deze artikelen moeten door het hoofd van de werkplaats of zijn plaatswaarnemer iedere veertien dagen met duidelijke stem worden voorgelezen en er dient steeds een afschrift van in de werkplaats aanwezig te zijn.

AANHANGSEL VOOR DE STUDENTEN
De aanneming

1. Onder de opgenomen jongens komt men er enkelen tegen die neiging aan de dag leggen voor de studie of voor een der vrije kunsten. Het huis van het Oratorio probeert hen daarbij te helpen; hetzij ze hun pensioengeld geheel of gedeeltelijk kunnen betalen, ofwel volkomen van middelen verstoken zijn.
2. De studenten moeten zich geheel onderwerpen aan het reglement van het Huis, en hun best doen een voorbeeld te zijn voor de arbeidersjongens, vooral voor wat het vervullen van de godsdienstplichten en het beoefenen van de naastenliefde aangaat.
3. Niemand wordt tot de studie toegelaten: 1. Indien hij niet een bijzondere aanleg voor de studie heeft en in de al afgelegde klassen niet de eerste was. 2. Tenzij hij blijk geeft van buitengewone godsvrucht. Deze twee voorwaarden moeten vervuld blijken door het goede gedrag gedurende enige tijd waarin de jongen in het Oratorio verblijft. 3. Niemand wordt tot de studie van het Latijn toegelaten, wanneer hij niet van plan is de geestelijke staat te omhelzen; na het voleindigen van zijn Latijnse studie wordt hij echter vrijgelaten zelf zijn roeping te volgen.
4. Iedere student is verplicht elke soort van dienst te verrichten die voor de goede gang van zaken in het Huis kan voorkomen, zoals het doen van boodschappen, de vloeren vegen, water of hout aandragen, aan tafel helpen, catechismusles geven en dergelijke dingen meer.

H o o f d s t u k I .

Godsdienstig gedrag van de studenten

1. Iedere student moet voor alle jongens van het Huis een voorbeeld zijn van deugd, hetzij door het stipt vervullen van zijn plichten of door zijn godsvrucht. Het zou stellig oneerlijk zijn indien een student die voortdurend door geestelijke aangelegenheden in beslag genomen is, in gedrag de mindere zou zijn van een arbeidersjongen die de hele dag lang met zijn vaak zware arbeid bezig is.
2. Iedere tweede donderdag van de maand doen allen gezamenlijk de oefening voor een goede dood, waarop zij zich enkele dagen van tevoren voorbereiden door een of andere oefening van liefde.
3. Zoals het voor iedereen aanbeveling verdient een vaste biechtvader te hebben, zo ook voor de studenten, terwijl zij niet van biechtvader veranderen zonder de Overste daarvan op de hoogte te stellen; dit geschiedt om er zeker van te zijn dat de leerlingen tot de Heilige Sacramenten naderen, en ook opdat zij regelmatig geleid worden door dezelfde leider; want wie zich aan de studie - die geheel een werk van de geest is - wijdt, heeft ook grotere behoefte aan geestelijke verzorging. Doch nog meer nodig is het, eenzelfde biechtvader aan te houden om, na afloop van de Latijnse studie, beter in staat te zijn, een gefundeerde beslissing te nemen betreffende zijn roeping.
4. Iedereen moet volkomen vertrouwen hebben in zijn biechtvader, hem geregeld zijn hele innerlijk blootleggen en zijn raadgevingen opvolgen; dat is van het grootste belang, omdat de biechtvader zodoende in staat is hem de beste raadgevingen te verlenen voor zijn zielenheil.

H o o f d s t u k 2 .

Over de studie

1. De tijdsindeling voor de studie varieert al naar de uren van de klassen, maar allen moeten er zich aan onderwerpen.
2. Bij de studie moet een Assistent aanwezig zijn, die verantwoordelijk is voor het gedrag van iedereen, zowel voor de vlijt als voor de toeleg. In iedere studiebank moet een groepsleider zitten om de Assistent bij te staan.
3. Iedere zaterdag zal er een conferentie zijn voor de studenten, waarop de Assistent zijn mening geeft over het goede of slechte gedrag van iedereen en zoveel als nodig voorstellen doet die tot bevordering van de studiezin en godsvrucht kunnen leiden.
4. Wie niet zijn best doet in de studie, of de studie stoort, moet gewaarschuwd worden; betert hij zich niet, dan dient hij onmiddellijk aan een andere bezigheid gezet te worden. De tijd is kostbaar, daarom moeten alle

hinderpalen ter zijde worden gesteld die de leerling zouden beletten zich zo goed mogelijk bezig te houden.

5. Om nauwkeurig werk mogelijk te maken, en ook omdat er in het Huis een plaats moet zijn, waar iedereen rustig en ongestoord kan lezen of schrijven als dat nodig is, moet er te allen tijde in de studie door allen het strengste stilzwijgen in acht genomen worden.

6. Wie de vreze Gods niet heeft, late de studie achterwege, want hij zou tevergeefs werken. Want niet bij een ziel die op ongerechtigheid zint, zal de wijsheid haar intrek nemen; bij geen persoon die zich overgeeft aan zonden, zal zij willen wonen. In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, zegt de Heer. (Wijsh. 1,4)

7. De deugd die de studenten voornamelijk ingeprent moet worden is de nederigheid. Een hoogmoedige student is een botte domoor. Het beginsel van de wijsheid is de vreze Gods. Initium sapientiae timor Domini, zegt de Heilige Geest. Het begin van alle zonde is de hoogmoed. Initium omnis peccati superbia scribitur, zegt de Heilige Augustinus.

D E E L I I .

OVER DE DISCIPLINE VAN HET HUIS

Hoofdstuk 1.

Over de vroomheid

1. Bedenkt, kinderen, dat we geschapen zijn om God onze Schepper lief te hebben en te dienen, en dat we er niets aan zouden hebben alle kennis en alle rijkdommen der wereld te verwerven zonder de vreze Gods. Van deze heilige vrees hangt heel ons tijdelijk en eeuwig heil af.

2. De middelen die kunnen dienen om in de vreze Gods te leven en zich te verzekeren van zijn zielenheil zijn het gebed, de Heilige Sacramenten en het woord van God.

3. Het gebed moet veelvuldig en vurig zijn, maar nooit tegen heug en meug en het mag de anderen nooit storen. Het is beter niet te bidden dan slecht te bidden. Het eerste wat men doen moet als men 's morgens wakker wordt is het kruisteken maken en de geest tot God verheffen met een of ander schietgebed.

4. Kies een vaste biechtvader, voor wie ge ieder hartsgeheim openlegt om de veertien dagen of eenmaal per maand. De H. Filippus Neri, die grote vriend van de jeugd, gaf zijn jongens de raad iedere acht dagen te biechten en ook vaker te communie te gaan, volgens advies van de Biechtvader.

5. Woon op devote manier de H. Mis bij, bedenk dat de kerk het huis van God is en een plaats van gebed.

6. Verdiep u dikwijls in een geestelijke lezing en luister aandachtig naar de preken en andere morele onderrichtingen. Ga nooit uit een preek weg zonder er een beginsel van mee te nemen dat ge gedurende uw bezigheden praktisch in toepassing kunt brengen.

7. Leg u reeds als jongen op de deugd toe, want het wachten met u aan God te geven tot men ouder is brengt het ernstige gevaar met zich mee voor eeuwig verloren te gaan. De deugden die het mooiste sieraad vormen van een christelijke jongen zijn: de eenvoud, de nederigheid, de gehoorzaamheid en de naastenliefde.

8. Koester een bijzondere devotie tot het Allerheiligste Sacrament, tot Onze-Lieve-Vrouw, tot de H. Franciscus van Sales en tot de H. Aloysius van Gonzaga, de bijzondere Beschermers van het Huis.

9. Begin nooit met een nieuwe devotie tenzij met instemming van uw biechtvader, en denk aan wat de H. Filippus Neri tot zijn zonen zei: Neem niet teveel devoties op u, maar wees volhardend in die welke ge beoefent.

10. Koester grote eerbied voor de bedienaren van de Kerk en voor alles wat onze heilige gods-dienst betreft: wie in dat opzicht slechte gesprekken voert moet ge voor uw vijand houden en de omgang met hem mijden.

Hoofdstuk 2.

Over het werk

1. De mens, mijn beste jongens, is geboren om te werken. Adam werd in het aards paradijs geplaatst om ervoor te zorgen. De heilige apostel Paulus zegt: Wie niet wil werken is onwaardig om te eten: Si quis non vult operari, nec manducet. (2 Tess. 3,10)
2. Onder werken verstaat men het vervullen van zijn plichten van staat, hetzij studie of handwerk.
3. Maar bedenk dat ge door middel van het werk u verdienstelijk kunt maken voor de gemeenschap, voor de godsdienst, en goed kunt doen voor uw ziel, vooral wanneer ge iedere dag uw bezigheden aan God opdraagt.
4. Onder uw bezigheden moet ge steeds de voorkeur geven aan die welke voorgeschreven worden door de gehoorzaamheid, met het vaste voornemen nooit iets na te laten wat ge verplicht zijt te doen, of iets te verrichten wat u niet is opgedragen.
5. Wanneer ge iets weet, schrijf de eer daarvan dan aan God toe, die de maker is van alle goeds, want de hoogmoed is een knagend vergif dat alle verdiensten van je goede verken te niet doet.
6. Vergeet niet dat jullie leeftijd de lente van het leven is. Wie zich in de tijd van zijn jeugd er niet aan went te werken, zal heel zijn levensdagen een luiaard blijven, tot schande trekken van vaderland en familie en misschien tot onherstelbare schade van zijn eigen ziel, omdat de ledigheid alle mogelijke ondeugden met zich brengt.
7. Wie tot werken verplicht is en het niet doet is een dief ten aanzien van God en zijn Oversten. De leeglopers zullen op het einde van hun leven hartgrondige spijt hebben om al de verloren tijd.
8. Begin uw werk, uw studie en de lessen steeds met de Actiones en het Ave Maria, en eindig met het Agimus. Bid deze korte gebeden goed, opdat de Heer u een leidsman weze bij het werk en de studie en ge de aflaten kunt verdienen die door de Paus verleend zijn aan wie deze devoties goed verrichten.
9. Bid alvorens 's morgens met uw werk te beginnen het Angelus Domini, alsook bij het beëindigen daarvan 's middags en 's avonds, en voeg er 's avonds het De profundis aan toe voor de zielen van de overleden gelovigen; bid deze steeds geknield, behalve op zaterdagavond en 's zondags, waarin ge staande bidt. Het Regina Coeli wordt in de Paastijd staande gebeden.

Hoofdstuk 3.

Gedrag tegenover de Oversten

1. De grondslag van iedere deugd in een jongen is de gehoorzaamheid aan zijn oversten. Erken dat zij de wil van God willen en onderwerp u aan hen zonder enigerlei vorm van verzet.
2. Wees ervan overtuigd dat uw oversten alleen maar de ernstige verplichting voelen die hen dringt om op de best mogelijke wijze voor uw welzijn te zorgen.
3. Eer hen en bemin hen als degenen die de plaats van God en van uw ouders innemen, en wanneer ge hen gehoorzaamt, bedenk dan dat ge God zelf gehoorzaamt.
4. Laat uw gehoorzaamheid bereidwillig zijn, eerbiedig en opgewekt bij elk bevel dat ge van hen krijgt, zonder opmerkingen te maken om u te onttrekken aan wat u wordt opgedragen. Gehoorzaam, ook wanneer het bevel niet naar uw zin is.
5. Leg vrijwillig uw hart voor hen open en zie in hen een liefdevolle vader die ijverig zoekt naar wat tot uw geluk strekt.
6. Luister met erkentelijkheid naar hun vermaningen, en indien het noodzakelijk is, ontvang dan in nederigheid de straf voor je feilen, zonder haat of verachting tegenover hen aan de dag te leggen.
7. Waak ervoor niet te worden als degenen die terwijl uw oversten hun uiterste best voor jullie doen, hun beschikkingen bekritisieren; dat zou een teken van de grofste ondankbaarheid zijn.
8. Wanneer ge door een Overste ondervraagd wordt over gedrag van een van jullie kameraden, geef dan naar waarheid antwoord, zoals de feiten u bekend zijn, vooral wanneer het erom gaat een of ander kwaad te voorkomen of goed te maken. Zwijgen in zulke omstandigheden zou die kameraad kunnen schaden en oorzaak kunnen zijn van onordelijkheid in het hele Huis.

Hoofdstuk 4.

Gedrag tegenover de kameraden

1. Eer en bemin uw kameraden als uw broeders, en leg er u op toe hen door uw voorbeeld te stichten.
2. Bemin elkaar, zoals de Heer zegt, maar behoed u voor ergernis. Hij die met woor-den, gesprekken, handelingen, ergernis geeft, is niet een vriend, hij is een moordenaar van de ziel.
3. Indien ge elkaar een dienst kunst bewijzen of een goede raad geven, doe dat dan met liefde. Neem gedurende de recreatie gaarne een van jullie kameraden, wie het ook zij, in jullie gesprekken op, en sta op een beminnelijke manier ook wat van jullie speel-goed af. Let er op nooit over de gebreken van jullie kameraden te spreken, alleen als uw Oversten er u naar vragen. En in dit laatste geval moet ge erom denken niet te overdrijven.
4. Wij moeten erkentelijk zijn ten aanzien van al het goede en het kwade dat van God komt. Daarom moet ge u er voor hoeden uw kameraden uit te lachen om hun lichamelijke of geestelijke gebreken. Want waar ge u heden vrolijk over maakt in anderen, kan de Heer u morgen ten deel doen vallen.
5. De ware naastenliefde beveelt ons met geduld de tekortkomingen van anderen te ver-dragen en lichte beledigingen te vergeven die ons worden aangedaan; maar nooit mogen we anderen beschimpen, zeker niet degenen die onder ons gesteld zijn.
6. Vooral de hoogmoed dient vermeden te worden; de hoogmoedige is verachtelijk in het oog van God en vervelend in het oog van de mensen.

Hoofdstuk 5.

Over de bescheidenheid

1. Onder bescheidenheid verstaat men een nette en behoorlijke manier van spreken en handelen. Deze deugd, beste jongens, is een der mooiste sieraden van uw leeftijd, en zij moet doorstralen in al uw handelwijzen, in al uw gesprekken.
2. Lichaam en kleding moeten zindelijk gehouden worden, het gezicht moet steeds rust en opgewektheid uitstralen. zonder schouders of lichaam voortdurend onverschillig te bewegen, tenzij daar een duidelijke reden voor is.
3. Vooral de ingetogenheid van de blik zij u aanbevolen; de ogen zijn de vensters waardoorheen de duivel de zonde in het hart brengt. Het lopen geschiede rustig, niet met teveel haast, tenzij het door de noodzakelijkheid bij uit-zondering anders gevergd wordt; de handen houdt men, wanneer men geen bezigheid heeft in een behoorlijke houding en 's nachts houdt men ze voor de borst gevouwen.
4. Wanneer ge spreekt, doe dit dan op een bescheiden manier, zonder ooit uitdrukkingen te gebruiken die met de liefde en het fatsoen in strijd zijn; in uw levensstaat en op uw leeftijd past u veeleer bescheiden zwijgzaamheid dan vrijmoedigheid en loslippigheid.
5. Wees gematigd in het bekritisieren van de handelingen van anderen, verhoovaardig u nooit op uw eigen waarde. Gedraag u steeds onverschillig tegenover berisping en lof-prijzing, u vernederend voor God, wanneer u een berisping wordt toegediend.
6. Vermijd elke handeling, beweging of woord dat iets grofs kan inhouden, beijver u tijdig karakterfouten uit te roeien en tracht in uzelf een zachtmoedig en steeds ge-lijkmoedig karakter te vormen volgens de beginselen van de christelijke bescheidenheid.
7. De manier waarop men zich aan tafel gedraagt, behoort eveneens tot de bescheidenheid; men moet bedenken dat het voedsel ons niet gegeven wordt zoals aan de dieren, alleen om onze eetlust te voldoen, maar veeleer om het lichaam gezond en krachtig te houden, als materieel instrument bestemd om zijn Schepper te dienen en het geluk van de ziel te be-vorderen.
8. Voor en na de maaltijd worden de gebruikelijke gebeden gestort, en probeer gedurende de maaltijd ook de geest te spijzen, door aandachtig en in stilte te luisteren naar de voorlezing die er gehouden wordt.
9. Het is niet toegestaan iets te drinken of te eten dat niet door het Huis verstrekt is. Degenen die fruit, levensmiddelen of drank van een of ander familielid ontvangen, moeten het ter hand stellen aan de Overste, die ervoor zorgt dat er een gematigd gebruik van gemaakt wordt.
10. Er wordt dringend op aangedrongen nooit de geringste hoeveelheid soep, brood of pietanza te laten bederven. Wie vrijwillig enigerlei voedsel laat bederven, wordt streng gestraft, en moet wel vrezen dat de Heer hem van honger zal laten sterven.

Hoofdstuk 6.

Gedrag in het Huis

1. Zodra 's morgens het teken met de bel gegeven is staat ge op en begint u zo ingetogen mogelijk te kleden, steeds het stilzwijgen bewarend. Na behoorlijk gekleed te zijn en het bed op orde gebracht te hebben, begeeft ge u aan uw bezigheden, wassen en dergelijke.

2. Verlaat de slaapzaal nooit zonder het bed opgemaakt te hebben, gekamd te zijn, de kleren geborsteld te hebben en alles wat u toebehoort op orde te hebben gebracht.

3. Als de bel het tweede teken geeft, begeeft iedere vakjongen zich naar zijn aangewezen plaats in de kerk voor de gemeenschappelijke gebeden en om de heilige Mis bij te wonen. De studenten beginnen aan de studie, daarna de Mis, waarna er een korte meditatie plaatsvindt.

4. Gedurende deze kerkdiensten onthoudt men er zich zoveel mogelijk van te geeuwen, te slapen, te zitten draaien, te praten en de kerk te verlaten. Dergelijke fouten getuigen van weinig verlangen naar de goddelijke dingen en leiden meestal tot ernstige verstoring en tot ergernis van de kameraden.

5. Als de plechtigheden in de kerk afgelopen zijn, begeeft ge u ordelijk en zonder lawaai naar de aangewezen plaats om te werken, en ge draagt er zorg voor dat ge bij uw bezigheden zogoed mogelijk uw best doet.

Het verdient opmerking dat het voor de studenten, zodra ze met de studie begonnen zijn, niet meer toegestaan is te praten, iets te gaan halen of te lenen, ook wanneer ze het bij hun werk nodig hebben. Ook moeten zij ervoor zorgen geen rumoer te maken met het papier, met boeken, met hun voeten, door dingen te laten vallen of op een andere manier.

Mocht men inderdaad dringend iets nodig hebben, dan geeft men dit te verstaan aan de Assistent en zorgt ervoor de anderen zo weinig mogelijk te storen.

6. Niemand gaat van zijn plaats of maakt gerucht voor de bel het teken voor het beëindigen van de studie heeft gegeven.

7. Degenen die gaan werken na de Mis, gebruiken rustig hun ontbijt en begeven zich dan onmiddellijk aan hun werk, zonder zich op te houden met spel of vermaak en zeker verzuimen ze niet aan het werk te gaan. Een dergelijke overtreding zou bestraft worden naarmate van de ernst. Het is verboden in de kist of kast van anderen te kijken of te snuffelen. In de loop van de dag begeeft niemand zich zonder persoonlijke toestemming naar de slaapzaal.

8. Pas er wel voor op, u iets van een ander toe te eigenen, ook al is het van de geringste betekenis; en mocht u iets vinden, stel het dan direct ter hand aan de Overste. Wie zich ertoe zou laten verleiden het zich toe te eigenen, zou ernstig gestraft worden naar verhouding van de ernst van de diefstal.

9. De brieven en pakjes die ontvangen of verzonden worden moeten ter hand gesteld worden aan de Overste, die het, indien hij wil, vrij staat ze te lezen.

10. Het is ten strengste verboden geld bij zich te hebben, maar men dient alles aan de prefect in bewaring te geven, die het besteedt volgens de bijzondere noden. Ook is het zeer streng verboden overeenkomsten van verkoop, koop of ruil te sluiten of schuld te maken bij wie dan ook, zonder verlof van de Overste.

11. Het is verboden personen van buiten in het Huis of op de slaapzalen te brengen. Wanneer men moet spreken met bloedverwanten of andere personen, begeeft men zich naar de gemeenschappelijke spreekkamer. Blijf nooit in de buurt van anderen wanneer zij persoonlijke gesprekken voeren. Betreed ook nooit de werkplaatsen of de slaapzalen van anderen, omdat zo iets zeer hinderlijk kan zijn voor degene die er binnentreedt en voor degene die er werkt. Het is eveneens verboden zich in de kamers op te sluiten, op de muren te schrijven, spijkers in te slaan of beschadigingen van welke aard ook aan te brengen. Wie opzettelijk iets beschadigt is verplicht het voor eigen rekening te laten herstellen. Tot slot is het eveneens verboden zich in het lokaal van de portier op te houden of in de keuken, met uitzondering van degenen die van iemand van het personeel opdracht daartoe gekregen heeft.

Hoofdstuk 7.

Het gedrag buitenshuis

1. Bedenk, beste jongens, dat iedere christen verplicht is zich voorbeeldig te tonen tegenover zijn evennaaste, en dat geen preek meer stichtend en voorbeeldiger kan zijn dan het goede voorbeeld.
2. Indien ge het huis verlaat, wees dan bescheiden in uw blikken, in uw gesprekken en in al uw doen en laten. Niets kan een beter voorbeeld vormen dan een jongen te zien, die zich goed gedraagt. Hij laat zien dat hij behoort tot een gemeenschap van Chris-telijke en welopgevoede jongens.
3. Wanneer ge op wandeling moet gaan of naar school, of een boodschap moet verrichten buiten het Oratorio, blijf dan nooit staan om met de vinger naar iemand te wijzen, lach nooit uitbundig, gooi zeker niet met stenen, en spring niet over greppels en sloten. Zulke dingen getuigen van een slechte opvoeding.
4. Indien ge personen ontmoet die een openbaar ambt bekleden, ontbloot dan het hoofd en maak de gemakkelijkste weg voor hen vrij; handel evenzo ten aanzien van geeste-lijken en van iedereen die met waardigheid bekleed is, vooral wanneer ge hem in dit Huis ontmoet.
5. Wanneer ge voorbij een kerk of een heilige voorstelling komt, ontbloot dan het hoofd ten teken van eerbied. Komt ge langs een kerk waar een godsdienstplechtigheid gehouden wordt, bewaar dan het stilzwijgen van op gepaste afstand, om degenen die zich binnen bevinden niet te storen.
6. Bij het binnentreden in een kerk, neemt ge wijwater en maakt het kruisteken, buigt het hoofd, indien er alleen een kruis of een heilige voorstelling aanwezig is, en kniel wanneer het Heilig Sacrament zich in het tabernakel bevindt, kniel op beide knieën wanneer het Heilig Sacrament is uitgesteld. Maar zorg er vooral voor, geen lawaai te maken, niet te praten, noch te lachen. Het is beter een kerk niet te betreden, dan er zonder de nodige eerbied binnen te gaan.
7. Bedenk dat wanneer ge u niet goed gedraagt in de kerk, op school, bij het werk of op de straat, gij daar niet alleen rekenschap zult over af te leggen hebben tegenover God, maar dat het ook tot oneer strekt van het college of het huis waartoe ge behoort.
8. Wanneer het u overkomt iemand tot buurman te hebben, of met een of andere kameraad te moeten omgaan die slechte gesprekken voert, breng daar de Overste dan onmiddellijk van op de hoogte, om te horen wat ge doen moet en met voorzichtigheid op te treden, zonder God te beledigen.
9. Spreek nooit kwaad over uw kameraden, over de gang van zaken in het Huis, over uw Oversten en hun verordeningen. Het staat iedereen volkomen vrij te blijven of niet te blijven, en hij zou zichzelf alleen maar oneer aandoen door zich te beklagen over een plaats waarin hij is opgenomen en verzorgd wordt, en waar hij kan blijven of van waar hij kan weggaan naar het hem goeddunkt.
10. Zowel de studenten als de arbeidende jongens kunnen zich nergens anders heen begeven dan naar hun werk of naar hun school, waarna zij onmiddellijk naar huis terugkeren. Wanneer men gaat wandelen, is het verboden op straat te blijven staan, winkels binnen te gaan, bezoeken te brengen of te blijven spelen of zich hoe ook uit de rij te verwijderen. Evenmin is het toegestaan een uitnodiging aan te nemen om ergens te komen eten, aangezien daar geen toestemming voor verleend wordt.
11. Wanneer ge voor uzelf en voor het Huis iets goeds wilt doen, spreek er dan steeds goed over, en probeer steeds motieven te vinden om begrip te verwerven voor wat de Oversten voorschrijven voor de goede gang van zaken van de gemeenschap..
12. Terwijl van u een redelijke en spontane eerbiediging van al deze regels verlangd wordt, zullen de overtreders ervan ook gestraft worden, en degenen die zich eraan houden, zullen, behalve de beloning die zij kunnen verwachten van de Heer, ook beloond worden door de Oversten naar de mate van hun volharding en ijver.

Drie bijzonder te vermijden fouten

Hoewel de zonen van het Huis al het mogelijke moeten doen om welke zonde ook te vermijden, zijn er toch drie fouten, die jullie, beste jongens, vooral moeten vermijden, omdat zij funest zijn voor de jeugd en verschrikkelijke gevolgen tot na-sleep hebben. Het zijn deze: 1. het vloeken en het ijdel gebruiken van de heilige naam van God; 2. de oneerlijkheid; 3. de diefstal.

Wees er zeker van, beste jongens, dat één enkele van deze zonden voldoende is om de vervloeking van de hemel over het Huis af te roepen. Wanneer ge u echter verre houdt van deze fouten, hebben wij gegronde redenen om te hopen, dat de zegen des hemels over ons en over heel onze gemeenschap zal nederdalen.

Wie deze regels onderhoudt zal door de Heer gezegend worden.

Iedere zondagavond, of op een andere dag van de week. zal de prefect een hoofdstuk van deze regels voorlezen, met een aangepaste morele overweging en aansporing om ze na te leven.

Wat ten strengste in het Huis verboden is

1. Aangezien in het Huis het bezit van geld verboden is, is eveneens ieder soort van kansspel verboden.
 2. Ook is ieder spel verboden waarin het gevaar schuilt dat men zich benadeelt en waardoor men in strijd kan komen met de ingetogenheid.
 3. Het roken en pruimen van tabak is te allen tijde verboden, onder welk voorwendsel ook. Het gebruik van snuif is toegestaan in de mate het door de Overste is toegestaan na overleg met de dokter.
 4. Het wordt nooit toegestaan, uit te gaan met familieleden of vrienden om te gaan eten of om kleren te kopen. Wanneer daaraan behoefte bestaat, kan de maat genomen worden om kleren te laten maken, of opdracht gegeven worden, dat zij door de werkplaats van het Huis worden vervaardigd.
-

NOTA ' S

Avvisi ai Cattolici: dit boekje liet D. Bosco drukken in 1850 bij Speirani te Turijn. Het behandelt 6 punten: 1) algemeen gedacht over de godsdienst. 2) er is maar één ware godsdienst. 3) de ketterse kerken hebben niet alle kenmerken van goddelijke afkomst. 4) de ketterse kerken hebben niet de gehele Kerk van Christus. 5) antwoord aan de Protestanten die zeggen: "Wij geloven in Christus en het Evangelie, dus zijn we in de ware Kerk." 6) de Protestanten geven toe dat wij in de ware Kerk zijn.

Op het voorblad was de afbeelding gedrukt van Jezus Christus die de sleutels geeft aan Petrus ofwel de pauselijke emblemen. Beide soorten voorbladen droegen de tekst: "Waar de opvolger van Petrus is, daar is de Kerk van Christus" en daaronder: "Onze herders verbinden ons met de Paus en onze Paus verbindt ons met God."

In 1851 liet hij deze "avvisi" voegen bij de herdruk van de "Giovane Provveduto" onder het opschrift: "Grondslagen van de katholieke godsdienst." (Zie "Memorie dell'Oratorio di Fr. di Sales", blz 240-341).

Barrera: pater van de "Congregazione della Dottrina Christiana" (Doctrinariër). Bekend predikant, hield de toespraak bij de eerste steenlegging 20 juli 1851, van de nieuwe kapel H. Fr. van Sales in Valdocco. (zie: "Memorie dell'Oratorio di Fr. di Sales", blz. 277).

Buro (Barracon): waarom deze woorden in de "Memorie" vol. IV, blz. 114, met hoofdletter staan en wat ze precies betekenen is niet duidelijk.

- buro (cfr. bureau) houdt verband met (arabisch)woord baracon (waarvan oude vorm baraacon) en gevormd tot bouracan met de betekenis vanaf 16de eeuw van een nogal grof stuk linnen, dat mees-tal diende voor overjassen en regenmantels (cfr. caban, carvane, barak,...) en betekende ook (arabisch) tapijt, waarop men zat om te rusten, te werken, te schrijven, te rekenen...
- later kreeg dat woord de betekenis van de (schrijfrekentang) en meubel waarop dit stuk lakentapijt lag waaraan men zat te werken. Wij hebben deze laatste betekenis gekozen. (Zie Larousse en ook E. Littré).

Civiele lijst: 1) Goederen van de Kroon: de som die jaarlijks uit de staatsinkomsten aan het hoofd van de Staat wordt toegekend, om daaruit in zijn onderhoud en in dat van zijn familie te voorzien. Luidens art.77 van de Belg. Grondwet wordt de C.l. door de wet vast-gesteld voor de duur van 's Konings regering. De wet van 24.7.1951 heeft de C.l. van K. Boudewijn op 36 milj. vastgesteld. Deze som werd, zoals in die wet voorzien, op 42 milj. Fr. gebracht op 1.1. van het jaar van zijn huwelijk. Door diezelfde wet worden de woningen koninklijke (de paleizen te Brussel, Laken en Antwerpen) ter beschikking gesteld van de Koning. De

C-1. moet in de meubilering en het innerlijke onderhoud van de paleizen voorzien. Het uiterlijke onderhoud en de verwarming van de paleizen zijn ten laste van de Staat. 2) C.1. het beheer van het inkomen van de Kroon. 3) het Bestuur (geheel van bedienden) van het C.1. (zie "Alg. Winkler Prins").

Commendataire abdij: een klooster waarvan de abt een commende kreeg, d.w.z. die als abt de inkomsten genoot van de abdij, zonder dat hij daar resideerde of zich met de geestelijke zorg van de kloosterlingen hoefde te belasten. Misbruik, dat veel afbreuk heeft gedaan aan de kloosterlijke tucht, vooral wanneer leken tot dit ambt benoemd werden. (zie "Encyclopedisch Kerkelijk Woordenboek" 1953).

Cuor d'Oro: (Gouden Hart) uithangbord van een herberg gelegen in de via Cottolengo, die zich achter op een binnenplein achteraan het huis n.34 bevindt. (zie "Memorie dell'Oratorio di Fr. di Sales", blz. 246).

Dierlijk magnetisme: fysisch-psychische werking die de ene persoon door de kracht van zijn wil, op een andere kan uitoefenen. Het heet ook mesmerisme naar de Weense Dr. F.A. Mesmer (Weil, 23.5.1734-Meersburg, 5.3. 1815) die de theorie van het D.m. in de geneeskunde uitwerkte en leerde dat de mens aan de invloed is blootgesteld van een alom tegenwoordig, fijnstoffelijk fluidum, door hem, D.m, genoemd om het van het gewone magnetisme te onderscheiden. Aan de toestand van dit fluidum dankte de mens zijn gezondheid of zijn ziekte. Dat hield tevens in dat er in feite slechts één ziekte en één geneesmiddel bestaat. Jarenlang werd deze theorie, door Mesmers aanhangers bijgewerkt, in wetenschappelijke kringen zowel verdedigd als bestreden. Verkreeg te Parijs (ca.1780) grote faam door vele vermeende genezingen tengevolge van zijn geheimzinnige methode. Mesmer heeft ongetwijfeld de grote stoot gegeven tot de ontwikkeling van het moderne hypnotisme en andere psychotherapeutische methoden. Na 1900 echter had de theorie iedere wetenschappelijke waarde en belangstelling verloren, wel hebben de hypothese van het D.m en de eraan toegeschreven verschijnselen een belangrijk aandeel gehad in de ontwikkeling van het moderne hypnotisme en spiritisme. (Winkler Prins).

Doctrinariër: priester van de "Congregatio Presbyterorum saecularium a Doctrina christiana", gesticht 29 sept. 1592 te Avignon als 'Doctrinaires ou clerics de la doctrine chrétienne', door de Zal. César de Bus (eerbiedw. verklaard in 1821) en goedgekeurd 23 dec. 1597. Er bestond een It. tak sinds 27 aug. 1805. Doel: catechis-musonderricht en parochiedienst. In 1948 telde ze 65 leden.

Dode hand: Is in het alg. de wettelijke instelling van de onoverdraagbare goederen. Het instituut der D.h. is het lichaam of de gemeenschap, de vereniging, welks bestaan eeuwig is, wegens het voortdurend aanvullend wisselen van de leden en wiens goederen bijgevolg onttrokken zijn aan de gewone wetten op de overdracht der goederen bij gelegenheid van het overlijden der bezitters. Dat betreft vooral kerken, kloosters, tehuizen, steden, bezitters van zulke goederen. De Staat of andere Heren die hierdoor successierechten verloren, verboden gaandeweg deze

instellingen gronden aan te werven zonder hun toelating. Soms lieten ze dat toe in-

dien ze ineens een som stortten (amortissement). De goederen van de D.h. waren heel groot. In de 16de eeuw kwam er reactie, maar bleef een paar eeuwen machteloos. De eerste krachtige reactie was de wet van 1749 in Frankrijk, waardoor de wijze van goederen aanwerven beperkt werd voor bovengenoemde gemeenschappen. Een edict van aug. 1789 breidde de vorige wet uit. Een dekreet van 3 Messidor (a.XII) verbood hun elke aanwerving van goederen zonder toestemming van het Wetgevend Lichaam.

Er bestaat een taks op de goederen van de D.h. Rechtsgrond van deze belasting is dat van deze goederen nimmer successierechten worden geheven. Als compensatie heeft de wet van 25 febr. 1849 in Frankrijk een speciale belasting gelegd op alle belastbare goederen v. voornoemde instellingen: eerst was het 62,5 centiem per frank van de gewone belasting; later werd het 70 centiem bij de wet van 30 maart 1872.

In Ned. werd 1934-1938 een dodehandsbelasting geheven.

In België: om de D.h. tegen te gaan onderwierp art. 147 e.v. wetb. der successierechten de verenigingen zonder winstgevende oogmerken en de int. verenigingen met wetenschappelijk doel aan een jaarlijkse taks, tot vergoeding der successierechten, die berekend wordt op de massa van de in Belg. bezeten goederen zonder aftrek van de lasten. Ze bedraagt 0,15 pct.- minimum 20 fr. - en wordt geheven aan de hand van een door de betrokkenen bin-nen de eerste drie maanden van elk jaar in te dienen aangifte (boete van 100 fr. voor elke maand vertraging). Wanneer de jaarlijkse taks 100 fr. niet bereikt, bestaat de mogelijkheid om de voor drie opeenvolgende jaren verschuldigde taks ineens te kwijten. (zie Larousse en Winkler Prins).

Espen: Zeger, Bernard van, Vl.r.k. theoloog (Leuven 9.7.1646 - Amersfoort, 2.10.1728). Beroemd als leraar in kerkelijk recht te Leuven. Zijn werken kwamen wegens Jansenistische en Gallicanistische tendenties op de Index (Opera Omnia canonica; 6 dln., 1732). (zie Winkler Prins).

Farfarello: een der dwaze, aanstellerige duivels uit de hel van Dante.

Febronius: Justinus, pseudoniem van Johann Nikolaus von Hontheim, theoloog, (Trier, 27.1.1701 - Montquentin, Luxemburg, 2.9.1790). Studeerde te Trier, Leuven, Leiden. 1728 priester gewijd, later wijbisschop v. Trier. Zijn hoofdwerk is "De statu Ecclesiae" (1763) waarin hij streefde naar vereniging van kath. en prot. door het gezamenlijke in hun leerstellingen te accentueren en door de macht van de Paus te herleiden tot die van (voornaam) bisschop (van Rome). Dat is het Febronianisme. Het vond nogal opgang door het toen heersende antiklerikalisme en irenisme maar werd door de Paus veroordeeld (1764). In 1769 leidde hij de conferentie van Koblenz en in 1786 het Enser Congres met het protest tegen de pauselijke macht. (zie Winkler Prins).

Handjeklap of handjeplak: It.Mancalda, fr. Mainchaude; een speler houdt de hand open op zijn rug terwijl hij met het hoofd op de andere arm tegen een muur, boom, ... leunt. De spelers slaan een voor een op zijn open hand met hun open hand. Zo gauw de "zoeker" meent een speler te herkennen die hem zojuist op de hand raakte, zegt hij diens naam: is het juist, dan moet die speler zijn plaats innemen.

Handjeplak is ook nog een ander spel: een speler legt zijn hand op

de tafel, een tweede speler legt zijn hand erboven op, en een derde ook, enz. Eenzelfde speler mag zijn twee handen niet tegelijkertijd erboven op leggen. De speler van wie de hand de tafel raakt, trekt zijn hand eronder uit en legt die boven op de stapel handen en telt: "een". De volgende hand wordt eronder uit getrokken en erboven op gelegd: "twee", enz. Het spel gaat voort tot een zeker getal bereikt is, gewoonlijk 10. Bij het noemen van dat getal moeten alle spelers de handen terugtrekken zodat de onderste hand die bovenop moest komen te liggen ze niet kan raken. Is dat wel het geval, dan krijgt die speler een strafpunt, zoals ook de speler die te vroeg of te laat (de spelers doet wachten) zijn hand terugtrekt: want dit spel moet vlot gaan. (zie "Code des jeux", Claude Averline, Hachette, 1961).

Pusey: Edward, Eng. theoloog (Pusey House, Birkshire, 22.8.1800 - Oxford, 16.9.1882). Hoogl. Oxford, werkte mee met Keble en Newman aan de stichting van de Oxfordbeweging, die een heropleving is van de High Church Party, gesticht door de aartsbisschop Laud in het begin der 17de eeuw en waaruit de tegenwoordige Anglo-Katholieken voortkomen. Pusey ging niet zoals Newman naar het r.k. geloof over, al stond hij een nauwe band tussen Kerk en Staat en de kath. riten voor (ritualisme). (zie Winkler Prins).

Rugantino (of Rogantino): pop uit het volkse theater: klein mannetje met een grote mond voorstellend, een kwalijk sprekende opschepper die uiteindelijk altijd van overal steun krijgt en leeft op de kap van anderen.

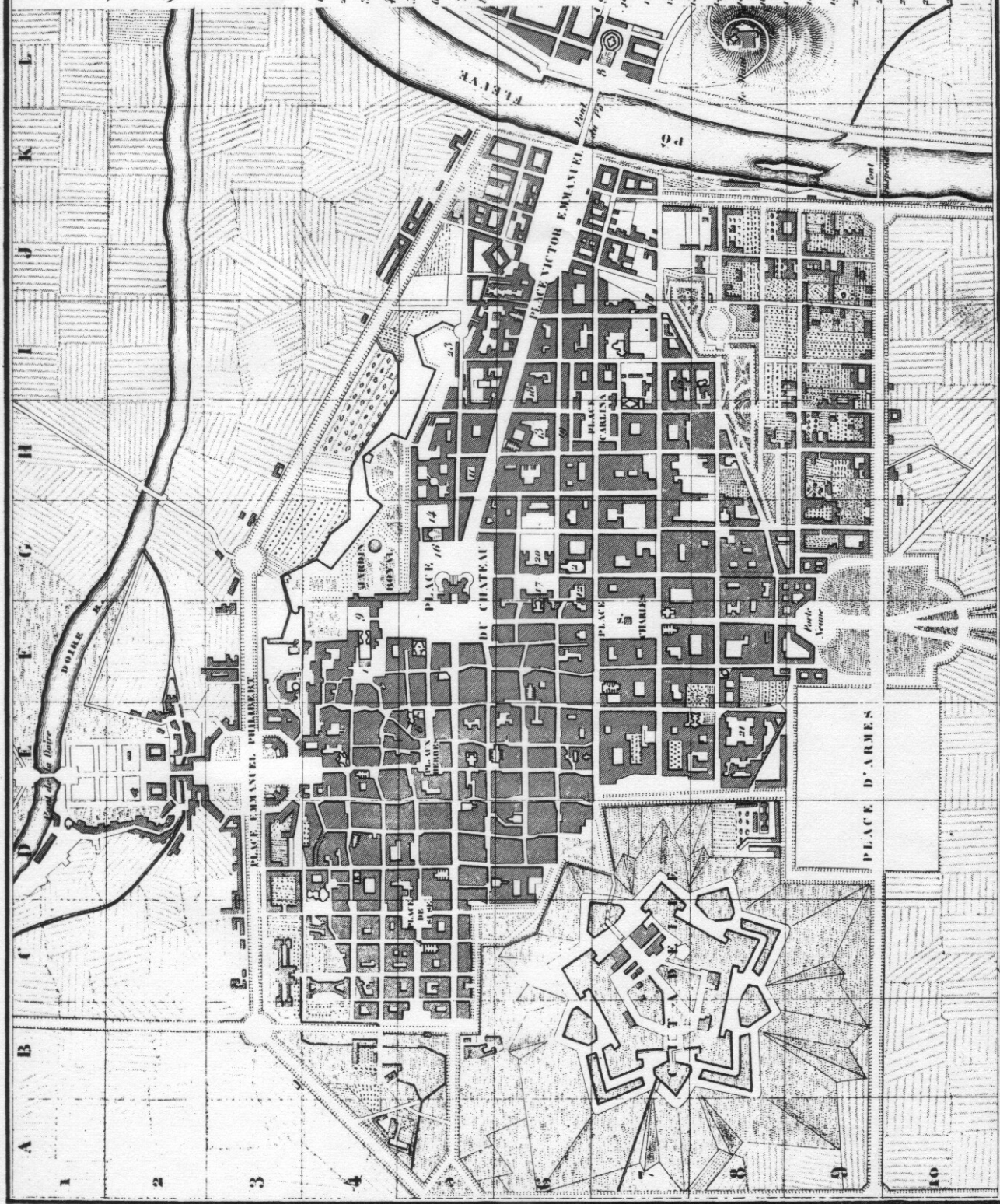
- Ontleend zoals ruganza (arroganza) aan rugà (twistend protesteren, dreigementen uitend) in het begin een klanknabootsend woord en betekende altijd protesteren mompelend, twistzoekend (zeggend: u...a...i...o...). De pop was wat aanstellerig gekleed, zoals de gevangenisbewakers einde XVIIde eeuw met de grote driehoekige hoed van de incroyabel van het directoire, een zeer korte rode jas met lange panden, een ondervestje en kniebroek alles rood; schoenen met gespen; (er bestaan enkele volkse variaties); witte kousen met rode strepen (horizontaal zoals de wijnsjouwers), een gordel met twee messen. Had een vooruitstekende kin, kromme benen en daarom wel eens "de aap" genoemd.

- in 1848 gekozen als teken van patriotisme in een romeins blad, maar nu met een sabel. Er werd ook een Rogantino Piëmontese opgericht.

- in 1870 verscheen een ander blad met Rugantino als titel dat weldra werd voortgezet door de Romeinse dichter Giggi Zanazzo, die de figuur veredelde door ze elke gebeurtenis te doen meeleven van de natie, van Rome en Turijn. (Enciclopedia It.)

Zusters van het H. Sacrament: Sacramentine di M. Ausiliatrice, Adoratici dell SS. Sacramento.

Plan
D.E.
1853

Églises principales

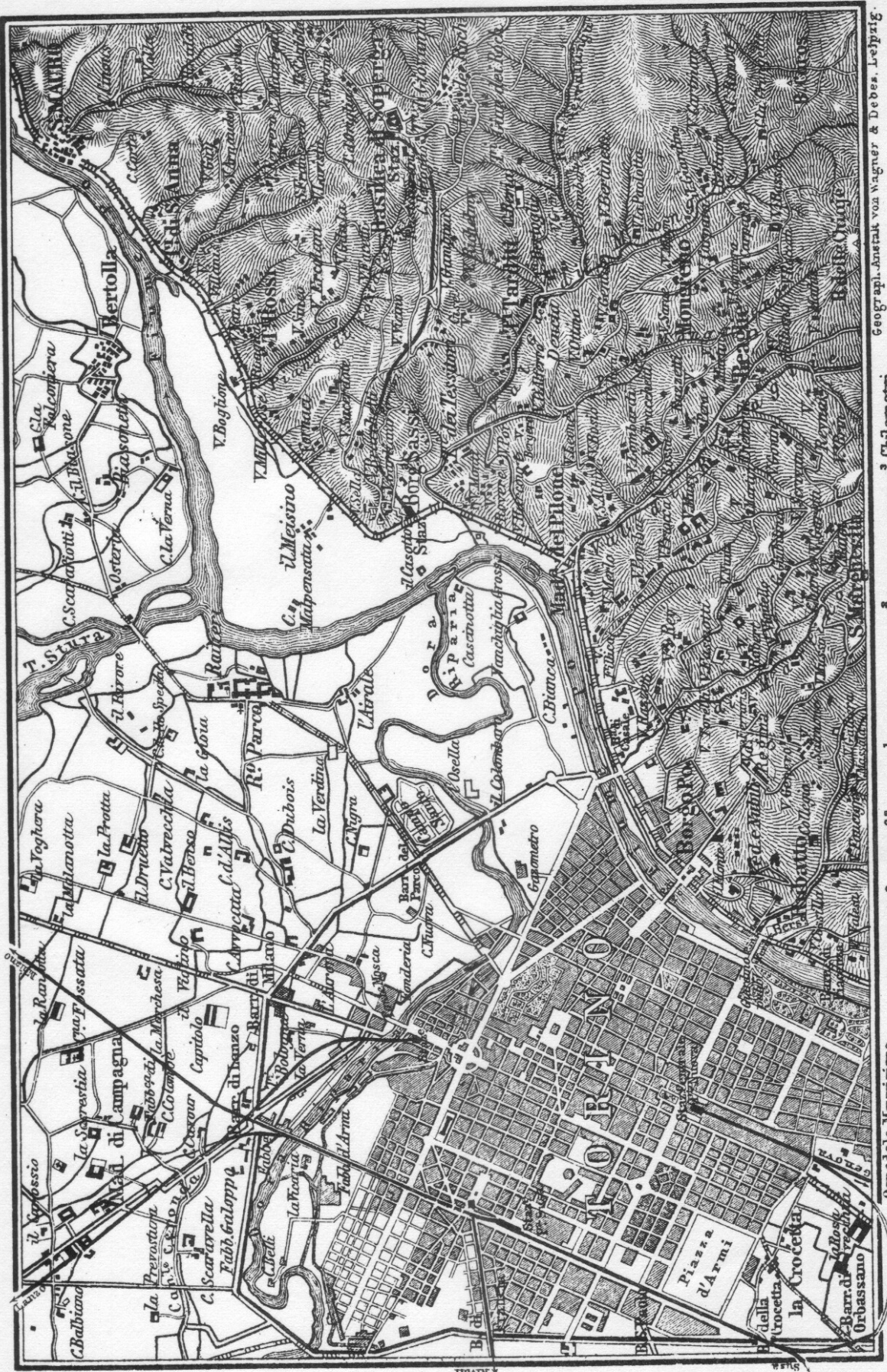
- 1 La Cathédrale F 4
- 2 S. Philippe de Neri G 6
- 3 Ste Thérèse F 1
- 4 Les Carmes C 5
- 5 S. Laurent F 5
- 6 Coqnes Dominicains E 5
- 7 La Concolata D 4
- 8 La Nive de Dieu L 7

Établissements publics

- 9 Palais de Roi F 4
- 10 Madame au Chapeau S
- 11 L'Université H 5
- 12 Académie R. des Sciences G 6
- 13 des Beaux-Arts H 6
- 14 Militaire G 5
- 15 Hôpital S. Jean I 1
- 16 Théâtre Royal G 5
- 17 Casernes G 6
- 18 Salaria I 6
- 19 d'Ingenieurs H 6
- 20 Office des Postes G 6
- 21 Arsenal F 8
- 22 Fabrique R. des Tabacs I 6
- 23 Impartance Royale I 5
- 24 Moulins de la Ville K 9

Croquis par Langron.

L. Maçon, Éditeur, Paris.

Geogr. Anstalt von Wagner & Debes, Leipzig.

1:66.200

Ospedale Mauriziano

Chilometri.

I N H O U D S T A F E L

Bladzijde

Eerste Hoofdstuk	
Opstand en Trouw.	
Tweede Hoofdstuk:	
Jongens opgenomen in het Jongenstehuis van Valdocco - Pater, red mij - Een kelner in gevaar - Don Bosco op tocht voor zijn stumpers - De Voorzienigheid laat hem nooit in de steektegengiften - Het avondpreekje en de vragen - Het Veertigfigurengebed en de zangscholen - Een vreemde verschijning in het kleine theater - Liefde, nederigheid en waakzaamheid.	4
Derde Hoofdstuk:	
Senatoren bezoeken het Oratorio - Samenspraak - Brief aan D. Bosco van het Ministerie van Binnenlandse Zaken - Siccardi bereidt de wet op de kerkelijke onschendbaarheid voor - Mgr. Fransoni in Pianezza en bezoek van Don Bosco - De Aartsbisschop raadt hem aan een kloostercongregatie te stichten.	11
Vierde Hoofdstuk:	
Welslagen der jongens van het zondagsoratorio - Don Bosco geeft catechismusles midden in het veld en verbazing van enkele Engelsen - Voorzichtigheid van Don Bosco bij zijn bezoek aan andere Oratoria - Markies di Cavour geeft catechismus-onderricht - Twee andere beroemde catechismusleraren - Vriendschappelijke betrekkingen tussen de priester Rosmini en Don Bosco - Plan van Don Bosco voorgesteld aan Rosmini.	20
Vijfde Hoofdstuk:	
Zitting van de Senaat over het Oratorio - Bespreking - Gunstige beslissing.	28
Zesde Hoofdstuk:	
Een teleurstellende feestdag van de Grondwet - Het parlement keurt de wet-Siccardi goed - Terugkeer van Mgr. Fransoni in Turijn - Droevige Goede Week - De paascommunie in de zondags-oratoria - Vermaningen aan de jongens - Het voorbeeld van de zonen leidt tot bekering van hun vader - Beledigingen aan het adres van de Aartsbisschop - De Senaat en de afschaffing der Kerkelijke Onschendbaarheid - Terugkeer van Pius IX in Rome - Een aanslag op het leven van de Paus verijdeld - Een academische zitting ter ere van Pius IX.	34

Zevende Hoofdstuk:

Mgr. Fransoni gevangengezet in de Citadel - De jongens van het Oratorio op bezoek bij de Aartsbisschop - Inzameling voor een herdersstaf - Mgr. Fransoni en Don Bosco in Pianezza Een nieuwe apostolaatvereniging onder de geestelijkheid - Stichting van de conferenties van de H. Vincenzius a Paolo in Turijn - Don Bosco en de conferenties. 41

Achtste Hoofdstuk:

Feesten en liederen in het Oratorio - Verval van de oude gilden - Ongodsdienstige arbeidersverenigingen - Een vereniging tot onderlinge bijstand door Don Bosco gesticht - Het Reglement ervan - Strijd tegen die vereniging - Het goede dat zij verricht en het goede zaad dat zij verspreidt - De arbeidersklassen: verlangens, ellende, verlokkingen en katholieke actie. 47

Negende Hoofdstuk:

Een geschenk van de Paus aan de jongens van de Oratoria - Het feest van de Rozenkransen - Artikel in een katholiek blad - Een brief van kardinaal Antonelli - Aflaten. 55

Tiende Hoofdstuk:

Dood van de heer di Santarosa - Uitwijzing der Servieten - Mgr. Fransoni in Fenestrelle - Veroordeling van andere bisschoppen - Vervolgving van de Oblaten en volksoproer - Don Bosco en de Oblaten - Demonstraties tegen het Oratorio verbijdd - Teruggave aan de Servieten van door de fiscus afgenomen goederen - Schandelijke ketterij van Don Grignaschi - Don Bosco bezoekt hem in de gevangenis te Ivrea. 64

Elfde Hoofdstuk:

Don Bosco en de graaf di Cavour - Een gevolgtrekking - Mgr. Fransoni in ballingschap en bezoek van Don Bosco - De secretarissen van de graaf. 70

Twaalfde Hoofdstuk:

Geestelijke Oefeningen in Giaveno - Brief van Don Bosco aan de theoloog Borel - Genegenheid van Don Bosco voor de deelnemers aan de geestelijke oefeningen - De koopman en de apen - De preken van Don Bosco - Bezoek aan het heiligdom van San Michele - De terugkeer naar Turijn - Genezing van een hardnekkige koorts - Dreigementen tegen de jongens van het Oratorio en vergiffenis. 74

Dertiende Hoofdstuk:

Aankoop van het terrein uit de dromen - Onderhandelingen met Rosmini over een lening en het plan voor een gebouw in Valdocco - Don Bosco voor de tweede maal naar Stres - In Castelnuovo - Aflaten voor de kapel in de Becchi - Brief van Don Bosco aan de theoloog Borel - Giovanni Cagliari ontmoet Don Bosco. 82

Veertiende Hoofdstuk:

De Aartsbisschop staat de inkleding toe van de eerste vier studenten van het Oratorio - Michele Rua leerling van de Latijnse school - Alvorens tot de Rosminianen toe te treden beveelt kanunnik Gastaldi het Oratorio bij zijn moeder aan - "Gemakkelijke manier om de Gewijde Geschiedenis te leren, ten gebruike van het christelijke volk". 91

Vijftiende Hoofdstuk:

Don Bosco, voorbeeld van kinderlijke liefde - De naamdag van zijn Moeder - Nederigheid van Moeder Margherita en haar eenvoud - Ontvangst van vooraanstaande personen - Erkentelijkheid tegenover de weldoeners - Geest van armoede en rechtvaardigheid 95

Zestiende Hoofdstuk:

Don Bosco en de steun aan zieken en stervenden - Wonderbaarlijke bekering van een atheïst - Nog een bekering van een sektariër - Een heftige botsing met de sekten. 101

Zeventiende Hoofdstuk:

Voorlopige vereniging van katholieke leken tot stuiting van de goddeloosheid - Don Bosco preekt het jubileum in Milaan - Stichtende gebeurtenissen - Jaarlijkse conferentie van dankbaarheid tot Maria Onbevlekt Ontvangen - De Madonna van Rosmini. 111

Achttiende Hoofdstuk:

Geest van boete - Vermaningen tot de jongens - Voortdurende getuigenissen uit het leven van Don Bosco - Hoe hij rust en wat hij eet - Don Stellardi en kanunnik Ronzino aan Don Bosco's tafel - Zijn ontspanningen - Het sterrengewelf op een heldere avond. 119

Negentiende Hoofdstuk:

Hoe Don Bosco al zijn zintuigen streng in bedwang houdt - Versterving in het spreken, luisteren en werken - Een prachtige lofrede op Don Bosco, geschreven door Mgr. Cagliero - Buitengewone en geheime boetedoeningen van Don Bosco - Hij staat ze niet toe aan zijn leerlingen - Zijn smartelijke en aanhoudende ziekten. 132

Twintigste Hoofdstuk:

Het katholieke geloof aangevallen door de Waldenzen en door Don Bosco verdedigd - Tweede druk van de Giovane Provveduto en van "de grondslagen van de Katholieke Godsdienst" - Een Waldenzer boekhandelaar - Een waakzame schildwacht - Bouw van een tempel voor de Waldenzen in Turijn - Woede van de sektariërs tegen het onderwijs in de theologie - Nepomuceno Nuytz - De eerste vier leerlingen van het Oratorio worden ingekleed - Ingetogenheid en heldhaftigheid van Moeder Margherita - Twee brieven van een oud leerling - Aflaten. 141

Eenentwintigste Hoofdstuk:

De heer Pinardi stelt D. Bosco voor zijn huis in Valdocco te kopen - Lening van de priester Rosmini aan D. Bosco - Duidelijke inmenging van de goddelijke Voorzienigheid - Het contract en de aankoop van het huis - Erkentelijkheid ten opzichte van Rosmini. 153

Tweeëntwintigste Hoofdstuk:

De financiers van de wereld - Don Bosco en de bank van de goddelijke Voorzienigheid - Ontwerp van de kerk van de H. Fr. van Sales - Carnaval in Valdocco - Catechismus in de vasten - Don Bosco in het Oratorio van de H. Aloysius - Plannen van de Afgevaardigden tegen de kloosters en de wet op goederen in de Dode Hand - Het graafwerk voor de fundamenten van de nieuwe kerk. 160

Drieëntwintigste Hoofdstuk:

Don Bosco vraagt bijdragen aan de weldoeners voor de bouw van de nieuwe kerk - Antwoord van Pater Rosmini - Don Bosco in Biella en zijn ontmoeting met Pater Goggia - In Oropa - Bemoedigende brieven van de Bisschoppen - De feesten van Sint-Jan en van de H. Aloysius in Valdocco - Don Bosco in San Ignazio en in Lanzo: zijn voorspellingen. 167

Vierentwintigste Hoofdstuk:

Andere pogingen van Don Bosco om subsidies te verkrijgen - Edelmoedige belofte van de Koning - Zegening en het leggen van de eerste steen van de kerk - Toespraak van Pater Barrera - Feesten, toneel en nieuwe voorspellingen - Don Bosco en de Joden. 174

Vijfentwintigste Hoofdstuk:

Giovanni Cagliero - Indrukken en meningen van de jonge Turchi opgenomen in het Oratorio - Het feest van Allerzielen in Castelnuovo - Cagliero wordt door Don Bosco naar Valdocco gebracht - Zijn getuigenis over de armoede van het huis en over de goedheid en ijver van Don Bosco - Cagliero en Rua in de school - Werkcontracten voor de jonge arbeiders. 181

Zesentwintigste Hoofdstuk:

De Broederschap van de H. Aloysius - Conferenties - Wonderen van Don Bosco - Hij voorspelt de toekomst van het Huis in Valdocco en van de andere zondagsratoria - Hij kondigt de nakende dood aan van enkele jongens en een onverwachte genezing - Hij onthult de gewetenstoestanden - De gave der tranen. 190

Zevenentwintigste Hoofdstuk:

Een artikel van Goffredo Casalis - Verschijnselen van ontevredenheid in het Oratorio - Vergeven brutaliteit - Onredelijke aanmatigheden - Brief van Don Borel aan Don Ponte - Antwoord - Het feest der Onbevleete Ontvangenis - Het eerste decennium. 196

Achtentwintigste Hoofdstuk:

Geldgebrek voor de inrichting van de kerk - Rondschrijven van de Bisschop van Biella - Edelmoedige steun van de Koning - De eerste grote loterij. 202

Negenentwintigste Hoofdstuk:

De eerste eetzaal van de jongens - Gewijzigd systeem bij het uitdelen van de maaltijd - verschillende klassen van jongens - De eerste regels van het Huis - de slaapzalen - Twee brieven voor het aannemen van de jongens - Vaderlijke verdraagzaamheid - Cagliero begint met de muziekstudie - Moederlijke tederheid - Margherita en de zieken. 212

Dertigste Hoofdstuk:

Afvalligheid - Preek over de maagdelijkheid van Maria - IJver en liefde van Don Bosco voor hen die door de ketters bedrogen waren - Disputen met de Waldenzen en hun bedienaren - Een schandelijke preek; de adelaar en de vos - Het jubileum in het Oratorio van de H. Fr. van Sales - Bouwwerken van de Waldenzen rond hun tempel. 220

Eenendertigste Hoofdstuk:

Giften voor de loterij - Op zoek naar een lokaal voor de tentoonstelling - Bijdrage van de Koning - Tentoonstelling van de prijzen van de loterij - Vrijstelling van portokosten - De taxatie der prijzen - Opening van de tentoonstelling - Graaf di Cavour - Een ongeluk. 226

Tweëndertigste Hoofdstuk:

Een pijnlijke ervaring voor Don Bosco - De hartstochten verduisteren de geest - Wijze opmerking van Don Leonardo Murialdo - Brief van Don Cafasso aan Don Bosco - Een boosaardige en stormachtige vergadering - Afvalligheid en oorlogsverklaring - Beledigingen, standvastigheid en geduld. 234

Drieëndertigste Hoofdstuk:

Valstrikken van Don Bosco's tegenstanders - Middagmalen en vieruurtje voor niets - Gevolgen van het gemor - De Aartsbisschop en de benoeming van Don Bosco tot Hoofddirecteur van de drie Oratoria - Lovende brief van Mgr. Frasoni aan de directeur van het Oratorio van Vanchiglia - Don Bosco ontslaat de opruiers - Nieuwe ijver en nieuwe catechismusleraren - Verzoening - Een doosje lucifers. 240

Vierendertigste Hoofdstuk:

Ontploffing van het kruitmagazijn - Heldenmoed van sergeant Sacchi - De hoed van Don Bosco - Zichtbare bescherming van Maria - Verschillende voorvallen - Een duif - Een balk vliegt in brand - De jongen Gabriele Fassio - Het Onze Vader en Weesgegroet tot de H. Aloysius - Moeilijkheden in het Orato-

rio - Valdocco, toevluchtsoord - Steunverleningen - Een herdenkingsbeeld - Don Bosco en het Kleine Huis van de goddelijke Voorzienigheid.	248
Vijfendertigste Hoofdstuk:	
De maand mei in het Oratorio - Brief van Don Bosco aan de bisschop van Biella - de bisschoppen en de loterij - Proeve van kennis afgelegd door de jongens van de avondlessen - Lof van de Armonia - Goedkeuring van de priester Aporti - Het oordeel van een politieke vluchteling over het werk van Don Bosco.	259
Zesendertigste Hoofdstuk:	
Don Bosco's liefde voor de armen - Enkele getuigenissen - De politieke uitwijkelingen - De goochelaar - Francesco Crispi - Andere bannelingen geholpen - Mislukt bedrog - Geestelijke weldadigheid.	265
Zevenendertigste Hoofdstuk:	
Het verlangen om de wereld te bekeren - De geest van godsdienstig leven in de jongens aangewakkerd - De nieuwe kerk van de H. Fr. van Sales is gereed - Zegening van een tabernakel en van een klok - De bisschoppen van Vercelli en van Ivrea kunnen niet aanwezig zijn bij de inwijding van de kerk - Uitnodiging en antwoord van de burgemeester, de onderburgemeester en professor Baruffi - Gedichten - Don Bosco onze koning!	271
Achtendertigste Hoofdstuk:	
Inwijding van de kerk van de H. Fr. van Sales - De eerste Mis - de namiddagplechtigheden - Dankbetuigingen - Muziek en poëzie - Het dagblad "La Patria".	282
Negenendertigste Hoofdstuk:	
Nieuwe voorschriften voor de kerk en het jongensverblijf - Don Bosco en het H. Sacrament - De kerken - De gewijde muziek - De plechtigheden - De dienst aan het altaar - De H.Mis - De voorbereiding en de dankzegging - De heilige ceremoniën - De Communie en het bezoek aan de kerk - Vereniging met God.	287
Veertigste Hoofdstuk:	
Plechtig feest ter ere van de H. Aloysius - Een grappige opmerking en een droevig geval - Brieven van de bisschoppen voor de Loterij - De bisschop van Fossano in het Oratorio - Gedenkwaardige toespraak van de bisschop van Biella - Trekking van de loterij - Mgr. Frasoni wenst zichzelf geluk met Don Bosco.	295

Eenenveertigste Hoofdstuk:

Bouw van het nieuwe Jongenstehuis - Tweede retraite te Giaveno - Een heilige arbeidersjongen - Een preek van Don Bosco en de zuiverheid - Een getuigenis over het leven van Don Bosco in die jaren en over zijn naastenliefde. 302

Tweeënveertigste Hoofdstuk:

Don **Bosco** naar de Becchi - Vrijgevigheid van zijn Broer Giuseppe en diens genegenheid voor de jongens van het Oratorio - Een brief van Don **Bosco** aan Buzzetti - Inkleding van Michele Rua en van Giuseppe Rocchietti - Giften van de Koning - Don **Bosco** aanvaardt het ridderkruis niet - Commandatore Luigi Cibrario - Onderscheidingen, beloning voor weldadigheid, 308

Drieënveertigste Hoofdstuk:

Seminaristen die zich uit het Oratorio terugtrekken - Voorspellingen van Don **Bosco** waarheid geworden - Zijn goedheid - Nieuwe studenten - Gedenkwaardige opneming en bekering van een jongen. 315

Vierenveertigste Hoofdstuk:

De bouw van het Jongenstehuis gaat verder - Voorzichtige en heilzame vermaningen van Don **Bosco** aan de metselaars - Kanunnik Gastaldi en zijn belangstelling voor het Oratorio - Instorting van het nieuwe huis - Zichtbare bescherming van de hemel - Kalmte en gelatenheid van Don Bosco - Geïmproviseerde klassen - Gedichten. 322

Vijfenveertigste Hoofdstuk:

Gestook tegen de Paus - Een gunst van Maria Troosteres der Bedrukten - Een dominee door Don Bosco weerlegd - Plan van de Katholieke Lectuur - Mgr. Franconi en Mgr. Moreno - Het geheim van Don Bosco om tijd te vinden voor zijn vele werk - In Oropa: nederigheid - Een brief van de bisschop van Ivrea aan Don Bosco en overleg om te beginnen met de Katholieke Lectuur - Twee pauselijke antwoorden aan Don Bosco. 332

Zesenveertigste Hoofdstuk:

Katholieke Lectuur - Plannen tot samenwerking - Het belang van dit werk - De eerste inleidende aflevering - De bisschop van Ivrea - Aanhoudende bedrijvigheid van Don Bosco - Zijn brieven - Gelijkijdige en verschillende werkzaamheden in de geest van Don **Bosco** - Het eerste reglement van het Jongenstehuis van de H. Fr. van Sales. 340

Zevenenveertigste Hoofdstuk:

Het voorkomende systeem - De toepassing ervan - De voordelen. 348

Achtenveertigste Hoofdstuk:

Een woord over de straffen. 358

Negenenveertigste Hoofdstuk:

Don Bosco tussen de jongens en het volk - Zondagsoratoria - De eerste afleveringen van de Katholieke Lectuur - De katholiek in de godsdienst onderricht - Moeilijkheden met de censuur - De Waldenzen en het feest van de Grondwet - Historische aantekeningen betreffende het mirakel van het H.Sacrament te Turijn - Opdracht tot herdruk in 1903 aan de seminarist Rua - Het vierde eeuwfeest van het mirakel - Don Chiatellino in Borgo Cornalense. 366

Vijftigste Hoofdstuk:

Het huis Pinardi en Don Cafasso - Don Bosco zijn biechtkind - Zijn vertrouwelijkheid en geestelijke vereniging met de directeur van het Convitto Ecclesiastico - Vrijgevigheid van Don Cafasso ten opzichte van het Oratorio en zijn bovenna-tuurlijke inzichten - De roepingen - Erkentelijkheid van Don Bosco en van zijn jongens. 375

Eenenvijftigste Hoofdstuk:

De heropbouw van de ingestorte kerk - Weldoeners - Het kleine lot - Naastenliefde van Don Bosco ten opzichte van de hoofdopzichter - Preken - Versiering van de nieuwe kerk - De nieuwe klok - Het veertigurengebed - Mgr. Artico, Don Bosco en het feest van de H. Aloysius. 380

Tweeënvijftigste Hoofdstuk:

De Broeders van de Christelijke Scholen opgeroepen voor de militaire dienst - Minister Cibrario: catechismus en Bijbelse Geschiedenis op de lagere scholen - Vernietiging van een kroeg - Het Oratorio meester van het vijandelijke kamp. 387

Drieënvijftigste Hoofdstuk:

Een vader wordt protestant en zijn gezin blijft vast in het geloof - Beking van een Waldenzer jongeman - Diodati in de scholen ingevoerd - Don Bosco in San Ignazio en in Villastellone - Samenspraken over "hedendaagse gebeurtenissen" - De woede van de Protestanten - Twistgesprekken - Verleidingen en dreigementen - Plannen voor een huis der Rosminianen nabij het Oratorio. 394

Vierenvijftigste Hoofdstuk:

Studie der jongens in de vakantie - Het Latijn van de Kerk en van Vaders - Katholieke Lectuur - De processie van de Consolata - Vermindering van het aantal voorgeschreven feest-dagen - Voorbereidingen tot de plechtigheid van het Rozenkransfeest - De jongens van het Oratorio in Morialdo - Een onverwachte genezing. 404

Vijfenvijftigste Hoofdstuk:

Nogmaals de Katholieke Lectuur - Eenvoud van Don Bosco bij het schrijven - Zijn Nederigheid - Prof. Peyron en een vergadering van priesters - Getuigenissen over de nederigheid van D. Bosco. 412

Zesenvijftigste Hoofdstuk:

Don Bosco en de leerlingen bewonen het nieuwe gebouw - Stoutmoedig maar vast besluit - Inrichting der interne werkplaatsen voor kleermakers en schoenmakers - Het eerste reglement voor de werkplaatsen - Meesters en werklieden voor kleermakerijen - Plan van Don Bosco ten gunste van de maat-schappij en van de arbeiders. 419

Zevenenvijftigste Hoofdstuk:

De afdeling van de studenten - De privé-scholen van de professoren Don Picco en Bonzanino - De mantels der militairen - Nieuwe getuigenissen van de wonderen van Don Bosco in het Oratorio - De studenten uit de stad van de privé scholen en Don Bosco - Het feest van de H. Mattheus en een regen van stenen - Heilzame invloed van Don Bosco op enkele leerkrachten - Verdienste lofprijzingen voor de studenten van het Oratorio - Hartelijke verstandhouding tussen de volksjongens en de zonen der rijken. 425

Achtenvijftigste Hoofdstuk:

Het intieme leven en de levenswijze in het Oratorio - Goedheid van de leerlingen - Don Antonio Grella - Brief van kardinaal Antonelli - Plan voor een drukkerij van Don Rosmini - Priesters beschuldigd van muiterij - Ingebruikneming van de tempel der Valdenzen - Een artikel van de Rogantino en een voor-spelling van D. Bosco - Een diner voor de arbeiders - Brief van D. Bosco aan kardinaal Aartsbisschop van Ferrara - Dispuut tussen een advocaat en een protestantse dominee: een drama - De kippen van Moeder Margherita. 433

Negenenvijftigste Hoofdstuk:

Aanslagen - Vergiftigde kastanjes en wijn - Slagersmessen - Afkeurenswaardig gedrag van de openbare macht - Een goede vriendendienst - Een hagel van stokslagen - Cagliero als verdediger van Don Bosco - Gevaar op de weg van Moncalieri - Voorzichtige maatregelen van Moeder Margherita - Genegenheid van de buurtbewoners. 444

Zestigste Hoofdstuk:

De geschiedenis van een hond. 453

Eenezestigste Hoofdstuk:

Don Bosco, het magnetisme en het spiritisme - De waar-
zegsters - De werkkamers van de magnetiseurs - De dansende
tafels - De geesten - De duivel - Geheimzinnige verwoesting -
Boeken tegen de nieuwe vormen van goddeloosheid. 459

Aanhangsel:

Het eerste ontwerpreglement voor het Huis behorende tot
het Oratorio van de H. Franciscus van Sales. 469

Nota's 482

Inhoudstafel 486